Барлық елдердің пролетарлары, бірігіңдер!

ҚАЗАҚ ССР ЖОҒАРҒЫ СОВЕТІНІҢ ПРЕЗИДИУМЫ
ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІ

ҚАЗАҚ ССР ЗАҢДАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ

6-том

АЛМАТЫ

ББК 67.99 (2К)—3
Қ 17

ҚАЗАҚ ССР ЗАҢДАРЫ
ЖИНАҒЫН БАСЫП ШЫҒАРУ
ЖӨНІНДЕГІ КОМИССИЯ

**Жүсіпов Б. (председатель),
Демесінов Х. Х., Изюмников В. К.,
Елемесов Ғ. Б., Айтмұхамбетов Т. Қ.,
Байсейітов Р. С., Қасымқанов Ә. Қ.,
Сағымбаев Ғ. Қ., Төлепбаев Б. А.**

ББК 67.99(2К)—3

Қ $\frac{1203070000-55}{401(05)-84}$ 84

III БӨЛІМ

ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУ МЕН ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

1-тарау

ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

в) ормандар, қорғау алқабындағы парктердегі ағаштар, қала іргесіндегі жасыл аймақтар, елді пункттердегі, жолдардың, арықтар мен каналдардың бойындағы егілген ағаштар және басқа да пайдалы табиғи өсімдіктер;

г) қорықтар, заказниктер мен табиғи парктер;

ғ) нақтылы ландшафтар, сирек кездесетін және әсем көріністі табиғи объектілер;

д) курорттық жерлер;

е) пайдалы жабайы хайуанаттар;

ж) атмосфералық ауа.

2-статья. Жерді қорғау

Барлық жер, әсіресе ауыл шаруашылығы өндірісінің негізгі құралы ретінде жер пайдаланушыға бекітіліп берілген егістік жер қорғалуы тиіс.

Жер пайдаланушылардың барлығы да жергілікті жағдайларды ескере отырып, топырақ жамылғысын сақтауға, топырақтағы ылғалдың неғұрлым пайдалы күйде болуын қолдануға және топырақтың құнарлылығын арттыруға бағытталған агротехникалық мелиоративтік және аңызақ желге қарсы шаралардың комплексін үнемі жүзеге асырып отыруға міндетті.

Әрбір совхоз, колхоз және басқа да жер пайдаланушылар тыңайтқыштарды енгізуді неғұрлым тиімді ұйымдастыру, топырақты жақсартатын және онда өсірілетін дақылдардың шығымдылығын арттыратын процестерді дұрыс басқарып отыру мақсатымен өздеріне бекітіліп берілген жердің топырағының сипаты мен ерекшеліктері туралы деректерді білуге міндетті.

Жердің шаруашылық қасиеттері, топырақтың сапасы жөніндегі белгілері бойынша ауыл шаруашылығы жерлерін есепке алуды және жердің кадастрын жасауды Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі жүзеге асырып отырады.

Ауыл шаруашылығында жерді пайдалану, сондай-ақ топыраққа байланысты басқа да табиғи ресурстарды (өсімдіктерді, суды) пайдалану ауыл шаруашылығы жерінің көлемін қысқартып азайтуға немесе топырақтың құнарлылығын кемітуге әкеліп соқпайтын болуы тиіс.

Су мен жел эрознясына ұшыраған жерлерде бұл жерді пайдаланушылар жергілікті жағдайды ескере отырып аңызақ желге қарсы шаралардың комплексін міндетті түрде жүргізетін болуы тиіс.

Құрылыс, іздестіру жұмыстарын және пайдалы қазба байлықтар өндіретін кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар, оның ішінде құрылыс материалдарын өндірушілер, бұл жұмыстарды атқару кезінде бұлінген, ауыл шаруашылығына пайдалану үшін жарамды болып табылатын жерлердің топырағының құнарлылығын қайтадан қалпына келтіру жөніндегі шараларды жүзеге асыруға міндетті.

Агротехникалық шараларды және ормандарды пайдалану жөніндегі жұмыстарды жүргізген кезде, сондай-ақ жол, гидротехникалық және басқа да құрылыс жұмыстарының түрлерін атқарғанда топырақтың су тасқыны мен аңызақ жел зардабына ұшырауын (топырақты шаю, жердің топырағы мен қыртысын үрлеп әкету және шаңдату, жыралардың өсуі, құмдардың көшуі, сел тасқынының және шөгіннің пайда болуы), топырақтың сортаң тартуын, батпақтануын және жердегі топырақтың құнарын жоюдың басқа да түрлерінің одан әрі күшейіп кетуіне ықпал ететін әдістер мен тәсілдерді істе қолдануға тыйым салынады.

3-статья. Жер қойнауын қорғау

Халық шаруашылығын минералды шикізатпен және отынмен қамтамасыз етудің қайнар көзі ретінде жер қойнауындағы қатты, сұйық және газ түріндегі пайдалы қазбаларының қорлары, сол сияқты кен породаларының қалыптасу мезгілін анықтауға көмектесетін және ғылыми, өндірістік зор маңызы болатын класснкалық және тіректі геологиялық аршындылар қорғалуға тиіс.

Пайдалы қазбаларды игеретін миннстрліктер, мемлекеттік комитеттер, ведомстволар және олардың бағынысындағы кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар республнкалық геология және кен қорғау органдарының бақылауымен кен орындарының белгіленген нормалар мен ережелерге сәйкес нгерілуін, бұл кен орындарының неғұрлым толық және комплексті пайдаланылуы және оның экономикалық тиімділігі ескерілуін қамтамасыз етуге тиіс.

4-статья. Суды қорғау

Жер беті мен жер астындағы сулар тнімсіз пайдаланудан, сарқылудан, ластану мен былғанудан қорғалып, сол сияқты халық пен халық шаруашылығын сумен жабдықтаудың қоры, энергияның қайнар көзі, транспорт жолы ретінде, пайдалы су өсімдіктері өсетін жерлер, балық және басқа су жануарлары болатын орындар, аңшылық жайлар, демалыс және туризм орындары, емдеу қорлары ретінде, ғылым, ағарту және мәдениет ісі үшін зейін қоярлықтай объектілер ретінде бұл су режимі реттеліп отыруға тиіс.

Өз жұмысы су режиміне әсер ететін кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар:

а) пайдаланып жүрген территорияларда төңіректегі территорнянын су режимін жақсартып, судың зиянды әсерлерінің (су тасуының, су алып кетудің, батпақтанудың, топырақтың сортандануының, шайылуының, жыралар пайда болуының, сел тасқындарының) және басқаларының) шығуын болдырмайтын гидромелиоративтік, орман-мелиоративтік, агротехникалық, санитарлық шаралар қолдануға міндетті;

ә) су қорларын пайдаланғанда оны су тұтынудың белгіленген нормасынан артық пайдалануға жол бермеуге, жер бетіндегі суды және ыза суын ұқыпты жұмсап, оның орынсыз ысырап етілуіне жол бермеуге; су қоймалар мен тоғандар жасағанда, сондай-ақ көлдерді пайдаланғанда суы тайыз өнімсіз су қоймалар жасалмауға міндетті;

б) су қоймаларына ласталған су ағызатын барлық кәсіпорындарда мұндай суды тазартатын комплексті құрылыстар салуға міндетті;

в) балық уылдырық шашатын өзендердің ластануына және батпақтануына, сондай-ақ мұндай өзендерге баратын жолдардың су арқылы ағызылатын ағаш өнімдерімен бітеліп қалуына жол бермеуге міндетті;

г) гидротехникалық құрылыстар салуды жобалаған кезде балық қорларын қорғап, көбейтіп өсіруді қамтамасыз ететін шаралар қарастыруға міндетті.

Пайдаланған суын ағызып жіберіп отыратын кәсіпорындарды, цехтарды және агрегаттарды осы суды тазартуды қамтамасыз ететін шараларды орындамайынша пайдалануға беруге тыйым салынсын.

Жер беті суы мен ыза су қорларын шаруашылыққа жарайтын сипаттарына қарап есептеу мен қорғауды Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі жүзеге асырып отырады.

5-статья. Ормандарды қорғау

Ормандарды қорғау және ормандардың пайдаланылуын реттеу керек, өйткені орман ағаштың, басқа да техникалық шикізаттың, тамақ және жемшөп өнімдерінің қоры, пайдалы хайуанаттар мен өсімдіктердің мекені, су қорын сақтау, суды реттеу, топырақты қорғау, құмды тоқтату, егіндікті қорғау жөнінде маңызы бар, климаттық, сауықтыру және мәдени-эстетикалық мәні бар географиялық ортаның маңызды саласы болып табылады. Орман шаруашылығын және ағаш дайындауды жоспарлау ісі ормандардың көлемін сақтап, қайтадан толықтырып отыру және ұлғайту қажеттігін ескере отырып жүзеге асырылуға тиіс.

Орманды пайдаланушылардың бәрі де бағалы ағаш түрлерін өсіріп, кесілген орманды тез арада қалпына келтіріп отыруға және орманды өрттен, рұқсатсыз ағаш кесуден, мал жайылудан қорғауға және зиянды жәндіктерден, грибок ауруларынан қорғауға, кесілген орманды уақтылы тазартып тұруға бағытталған орман шаруашылығы шараларының комплексін жүзеге асыруға міндетті.

Кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар және азаматтар ормандарда өрттен сақтану ережелерін қатаң орындауға міндетті.

Халық депутаттары жергілікті Советтердің атқару комитеттері, орман шаруашылығы ұйымдары, колхоздар, совхоздар, жерді пайдаланатын тағы басқалар орман қорларын жақсартып, ұлғайтудың, орманы аз аудандарда, ормандар жасаудың, егіндікті қорғайтын және басқа осындай ормандар жасаудың шараларын қолдануға міндетті.

Министрліктер, мемлекеттік комитеттер, ведомстволар, халық депутаттары жергілікті Советтердің атқару комитеттері жаңа қалаларды жобалап, салғанда және ескі қалалар мен ірі орталықтарды қайта құрғанда жасыл белдеу бола алатын ормандарды, сондай-ақ елді мекендердің ішкі аймағындағы өсіп тұрған ағаштарды сақтауды қамтамасыз етуге міндетті.

Мыналарға тыйым салынады:

а) орманнан әрбір шаруашылық бойынша жыл сайын пайдалануға белгіленген мөлшерден артық ағаш кесіп алуға;

ә) ағаштың бағалы түрлерін (грек жаңғағы, самырсын, чарын шаңаны, бадан, ністе, алма, алмұрт, өрік және шие ағашы), сондай-ақ топырақ қорғайтын, егіндікті қорғайтын, су қорғайтын, суды реттейтін, құм тоқтататын маңызы бар аймақтарын Қазақ ССР Министрлер Советі белгілеген ормандардан, сондай-ақ ауланатын бағалы балықтар уылдырық шашатын көлдердің, өзендердің және олардың салаларының жағалаулары бойынан ағаш кесуге (баптау мақсатымен бұтау бұл айтылғанға жатпайды);

б) қабақ-беткейлерде орманнан ағаш кесіп, оны сол жерден тасығанда орманды жердің топырағы құнарсызданып, жас шыбықтардың құрып кетуіне әкеліп соқтыратын әдістерді қолдануға;

в) орманнан рұқсатсыз ағаш кесуге, орман қорында рұқсатсыз құрылыс салуға және орманды алаңдарды рұқсатсыз басқа бір жерге ауыстыруға;

г) қорғайтын орман алқаптары мен пайдалануға тыйым салынған орман алқаптарында, жаңа өсіп келе жатқан орманда және егілген ормандарда, парктерде, орманды парктерде, қала ішіндегі ормандарда, елді мекендер төңірегіндегі орман аймақтарында және бақтарда мал жаюға;

ғ) зиянды жәндіктер түскен және грибок ауруына шалдыққан ағаштарды тасып алуға және сақтауға.

6-статья. Қорғайтын орман паркі белдеулерін, қала төңірегіндегі жасыл аймақтарды және елді мекендердегі ағаштарды қорғау

Барлық елді мекендерде, сондай-ақ жолдардың, арықтардың және каналдардың бойында денсаулық сақтау үшін, аңызақтан қорғау үшін мәдени және эстетикалық маңызы бар, еңбекшілердің демалыс орны болып табылатын қорғайтын орман паркі белдеулері, қала төңірегіндегі жасыл белдеулер және жасыл ағаштар қорғалуға тиіс.

Қорғайтын орман паркі белдеулерінде, қала төңірегіндегі жасыл белдеулерде, елді мекендердегі, жолдардың бойындағы, арықтар мен каналдар бойындағы отырғызылған ағаштардан ағаш кесіп алуға (баптау шараларынан басқа) немесе бұл белдеулер мен ағаштарды басқа бір жерлерге ауыстыруға ерекше жағдайларда Қазақ ССР Министрлер Советі белгілеген ретпен халық депутаттары жергілікті Советтердің атқару комитеттерінің рұқсатымен ғана жол беріледі.

7-статья. Басқа да табиғи өсімдіктерді қорғау

Ормандарға қоса табиғи (жабайы) өсімдіктерді де қорғап, оны пайдалануды ретке салу керек, өйткені, табиғи өсімдіктер малдың және пайдалы жабайы аңдардың жемшөп базасы, тамақ өнімдерінің, дәрідәрмектің және техникалық шикізаттың, егуге арналған табиғи өсімдіктер тұқымының қоры, дақылға енгізілуге арналған өсімдік түрлерінің резерві, топырақты тоқтатудың құралы, географиялық ортаның климатқа, су режиміне ықпал жасайтын, топырақты құнарландыратын елеулі белгісі болып табылады. Сондай-ақ өсімдіктердің бағалы, сирек кездесетін және таусылып бара жатқан жеке түрлері де қорғалуға тиіс.

Табиғи өсімдіктердің өнімділігін сақтап, ұлғайту, сондай-ақ оны жақсарту мақсатымен жайылымдарға мал жаюды реттеп, жайылымдарға нұқсан келмейтін болуын, топырақтың жайын, ондағы өсімдіктің өсіп жетілу мерзімдерін ескеру, бүкіл жайылымдық жердің көлемін біркелкі пайдаланып, шабындықтық алшын шөбіне мал жаюды шектеу керек. Совхоздар, колхоздар және басқа кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар өздеріне бекітіп берілген табиғи жайылым жерлерді жақсартудың шараларын қолдануға міндетті.

Табиғи өсімдіктерден техникалық шикізат дайындағанда пайдалы өсімдіктердің қайтадан өсіп қалпына келуіне нұқсан келтіретін және өсімдік жамылғысының бүлінуіне себепші болатын әдістер мен тәсілдер қолдануға тыйым салынады.

8-статья. Типті ландшафтарды, табиғаттың сирек кездесетін және көрікті объектілерін қорғау

Типті ландшафтар, тірі және өлі табиғаттың сирек кездесетін және көрікті объектілері қорғалуға тиіс, бұлар жеке аймақтардың және физика-географиялық облыстардың табиғи жағдайларының өзіне ғана тән немесе сирек кездесетін үлгілері, ғылым, ғылым-білім, сауықтыру және эстетикалық жағынан бағалы объектілер.

Халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттері қазіргі заман адамдарының және болашақ ұрпақтардың мүдделері үшін бұрынғы қалпында сақталған табиғат пен көрікті жерлердің үлгілерін; тарихи ескерткіш тұрғысынан бағалы табиғи объектілерді; туризм мен экскурсия объектілерін, еңбекшілер тынығатын және емделетін орындарды; табиғатта болып жататын процестердің өз бетінше өтуін зерттеуге арналған табиғи лабораторияларды; аң ауланатын жерлерді

ұлғайту мақсатымен бағалы хайуанаттар өрбіп өсетін және мекендейтін орындарды; өсімдік пен хайуанаттардың сирек кездесетін және жойылып бара жатқан жеке түрлерін сақтауды қамтамасыз етуге міндетті.

9-статья. Мемлекеттік қорықтар, заказниктер және табиғи парктер

Табиғат учаскелері мен объектілерінің маңызын ескере отырып қорғау мыналарды ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылады:

а) мемлекеттік қорықтар. Олардың жері ғылыми-зерттеу және мәдени-ағарту мақсаттарына пайдаланылады;

ә) заказниктер. Олардың жерінде табиғи объектілердің тек бір бөлегін, белгілі бір маусымдарда ғана, белгілі бір мерзімге және қорғаудағы объектіге нұқсан келтірмейтіндей мөлшерде ғана шаруашылық үшін пайдалануға рұқсат етіледі;

б) табиғи парктер. Бұларда табиғи комплекстерді сақтап, жақсартумен бірге халықтың неғұрлым жақсы тынығып, денсаулығын қалпына келтіруі үшін барынша қолайлы жағдайлар жасалады.

Мемлекеттік қорықтар мен заказниктер тәртібі көлемді жерлер үшін де, сондай-ақ шағын жерлер (тоғай, көл, анғарлар мен жағалау учаскелері және басқалар) мен тиісінше қорғалатын жерлер және табиғат ескерткіштері деп жарияланған жеке объектілер (құлама су, үңгірлер, сирек кездесетін геологиялық орындар, сирек кездесетін және тарихи бағалы ағаштар, тағы басқалар) үшін де белгіленеді.

Мемлекеттік қорықтар жерінде зерттеп іздестіру жұмыстары ғылыми-зерттеу жұмыстары көлемінде ғана рұқсат етіледі.

Жерлерді мемлекеттік қорықтар мен заказниктер, сондай-ақ мемлекеттік қорық тәртібі бойынша қорғалатын жерлер мен табиғат ескерткіштері деп жариялау Қазақ ССР Министрлер Советі белгілеген тәртіп бойынша жүргізіледі.

10-статья. Курорттық жерлерді қорғау

Еңбекшілер тынығатын және емделетін орындарда (курорттық жерлерде және курорттардың санитарнялық қорғау аймақтарында) сол жердің адамдарды емдеуге және сауықтыруға көмектесетін табиғат жағдайларының бәрі түгелдей қорғалады.

Курорттық жерлерде, мұның үстіне, курорттардың негізгі мамандығына нкемделуін қамтамасыз ететін табиғи объектілер (минерал бұлақтар, шипа саз, қайраң, қарағайлы тоғай, тағы басқалары) сақталуға тиіс.

Халық депутаттары облыстық және қалалық Советтерінің атқару комитеттері көрікті туристік жолдар бойында және еңбекшілер неғұрлым көбірек дем алатын орындарда заказник тәртібі қолданылып сақталатын аймақтар белгілейді.

Жоғарыда аталған объектілер мен жерлерді игеру және қайта құру тек қана құрылыстың бас жоспарларына сәйкес жүзеге асырылады.

Министрліктер, мемлекеттік комитеттер, ведомстволар және халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттері жоспар жасаған кезде, ал жоба жасайтын ұйымдар осы аталған объектілер мен жерлерді игерудің немесе қайта құрудың жобасын жасаған кезде комплексті табиғи жағдайларды сақтау мен жақсартуды көздеулері қажет.

Бұл мақсат үшін:

а) жаңа коммуналдық және транспорттық құрылыс аудандары мен объектілерін сол жердің емдік қасиеттері мен ландшафт ерекшеліктерін сақтай отырып орналастыру қамтамасыз етілсін;

ә) көгалдандыру мен мелиорация шараларын, оның ішінде опырылмаға, сел тасқынына, көшкінге және ысырылмаға, жағалаулардың шайылып кетуіне, қайраңның бүлінуіне, еңбекшілер дем алатын орындардың қоқысқа толып ластануына жол бермеу жұмыстарын үнемі алдын ала жүргізіп отыру көзделсін.

11-статья. Хайуанаттар дүннесін қорғау

Табиғатта еркін жүретін пайдалы жабайы аңдар, құстар, балық, басқа да хайуанаттар қорғап сақталуға және оларды пайдалану ісі ретке салынуға тиіс, бұлар аң, балық аулау және басқа кәсіптердің қоры, зиянды хайуанаттарды құртушылар және ауланатын, сондай-ақ басқа да пайдалы хайуанаттардың азық базасы, кейіннен қолда асырауға көніктіріп, үйде өсірілуі ықтимал хайуанаттар, малдың қазіргі тұқымдарын асылдандырып, жаңа тұқымдарын өсіріп шығарудың резерві болып табылады.

СССР Қызыл кітабына және Қазақ ССР Қызыл кітабына енгізілген хайуанаттардың сирек кездесетін және жойылып бара жатқан түрлері сақталуға тиіс[1].

Бұған байланысты мыналарды істеу қажет:

а) аң мен балық аулаудың белгіленген ережелері қатаң сақталсын;

ә) хайуанаттардың мекендейтін орындарын сақтау мен жақсарту және оларды миграциялау арқылы хайуанаттардың тіршілік етіп, өсіп көбею жағдайларын жақсартуға көмек көрсетілсін;

б) аулауға болатындай мөлшерін және өсіп көбейіп отыруын қамтамасыз ете отырып, хайуанаттардың қорын пайдалану реттелсін;

в) пайдалы фауна көбейтіле берсін, бұл ретте пайдалы аңдарды, құсты, балықты, тағы басқаларын құртуға жол берілмесін.

Ауланбайтын жабайы хайуанаттарды, егер шаруашылыққа немесе халықтың денсаулығына зиянды болмаса, құртуға тыйым салынады, сондай-ақ апат (су тасығанда, сең жүргізгенде) болмаса одан басқа кездерде су қоймаларында жарылыс жасалатын жұмыстарға тыйым салынады.

12-статья. Табиғатты санитарлық жағынан қорғау

Атмосфералық ауа, жер бетіндегі, жер астындағы сулар, топырақ беті мен топырақ қабаты қорғалуға тиіс.

Халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар атмосфералық ауаның, жер бетіндегі, жер астындағы сулардың, топырақ беті мен топырақ қабатының ластануын, сол сияқты жергілікті жердің былғануын болдырмайтын шараларды жүргізуге міндетті.

Шаруашылық-тұрмыс және кәсіпшілік қалдықтары халық шаруашылығында пайдаланылуға немесе ұдайы жойылып, залалсыздандырылуға тиіс.

Министрліктер, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволар табиғат қорларын пайдаланумен байланысты кәсіпорындар мен құрылыстарды жобалаған кезде шнкізат пен отынның мейлінше өңделуін қамтамасыз ететін және зиянды қалдықтарының атмосфераға, жер бетіндегі су қой-

[1] 11-статьяның екінші бөлігіне 1983 ж. 30 сентябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1983 ж., № 41, 435-ст.).

маларына, жер астындағы сулар мен топыраққа таратылмайтын технологнялық процестерді белгілеп, қолданып отыруға міндетті.

Өнім қалдықтарының атмосфераға, сулар мен топыраққа тарауын болдырмайтын технологнялық процестер мен өндірісті ұйымдастыру түрлерін қолдану мүмкін болмаған жағдайда қалдықтарды тазартатын, жойып отыратын және залалсыздандыратын құрылыстар жасау керек.

Атмосфераға, суға және топыраққа тарайтын қалдықтардағы зянды заттардың мөлшері барлық шаруашылық мүдделері мен гигиеналық нормаларды ескере отырып белгіленетін шекті мүмкіндіктен артпауға тиіс.

13-статья. Табиғат қорларын пайдалануды есепке алу және жоспарлау

Республиканың табиғат қорларын есепке алу міндеті Қазақ ССР-інің осы қорларды пайдаланып, ұдайы өндірумен шұғылданатын министрліктеріне, мемлекеттік комитеттері мен ведомстволарына жүктеледі.

Министрліктер, мемлекеттік комитеттер, ведомстволар, халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері пайдаланып жүрген табиғат қорларын есепке алуды ұйымдастыру және ретке қою міндеті Қазақ ССР Орталық статистика басқармасына жүктеледі.

Жоспарлау, жобалау және шаруашылық органдары экономикалық және әлеуметтік даму жоспарларын жасап, жобалау жұмысын жүргізген кезде:

а) табиғат қорларын комплексті пайдалану қажет екенін негізге алып, табиғат қорларының өзара тығыз байланысты екенін, сөйтіп табиғат байлықтарының бір түрін пайдалану оның екінші түріне нұқсан келтірмеуін ескеруге тиіс;

ә) орнын толтыруға болатын табиғат қорларын пайдаланғанда, бұл қорлармен халық шаруашылығының ағымдағы қажеттерінің мейлінше қанағаттандырылуын ғана емес, сол сияқты ұлғаймалы ұдайы өндіріс негізінде бұл қорлардың қайта толықтырылуын ескеруі керек;

б) егер бұлардың орнында неғұрлым құнды егістіктер жасалмайтын болса, немесе мұның өзі құрылыс қажетінен тумайтын болса, ормандар, шалғындар, су қоймалары және басқалары көлемінің кемітілуіне жол бермеуі қажет;

в) құрылыс жұмыстарының барлық түрін жүргізген жағдайда табиғат объектілерінің барынша сақталуын қамтамасыз етуге тиіс.

Қазақ ССР-інің территориясында табиғат қорларын пайдалануды және ұлғаймалы ұдайы өндіріс негізінде бұл қорлардың қалпына келтірілуін қамтамасыз ететін шараларды жоспарлау міндеті Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне жүктеледі.

14-статья. Табиғатты қорғауға бақылау қою және бұл жұмысқа қоғамдық ұйымдардың қатысуы

Табиғатты қорғау — бүкілхалықтық іс. Бұл жұмысқа жұмысшылардың, колхозшылар мен интеллигенцияның қалың бұқарасы қамтыла отырып, қоғамдық (кәсіподағы, жастар, ғылыми және басқа) ұйымдар мен ерікті қоғамдар қатысады.

Кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың, колхоздардың, совхоздардың және азаматтардың табиғатты қорғау жөнінде қолданылып жүрген заңдарды сақтауына және табиғат байлықтарын сақтау, тиімді пайдалану және қалпына келтіру жөніндегі шараларды жүзеге асыруына бақылау қою міндеті Қазақ ССР Министрлер Советіне, халық депутаттарының облыстық, аудандық, қалалық, қалалардағы аудандық, поселкелік, селолық, ауылдық Советтерінің атқару комитеттеріне, сол

сияқты табиғат объектілерінің жеке түрлерін қорғау ісін жүзеге асыратын тиісті министрліктерге, мемлекеттік комитеттерге, ведомстволарға жүктеледі.

Қазақ ССР халық депутаттары жергілікті Советтерінің табиғатты қорғау жөніндегі тұрақты комиссияларын құру қажет деп танылсын.

15-статья. Табиғатты қорғау саласындағы ғылыми-зерттеу жұмысы

Табиғатты қорғаудың ғылыми негіздерін, табиғат байлықтарын тиімді пайдалану, қайта толықтыру жолдары мен әдістерін белгілеу, сол сияқты бұл мәселелер жөнінде тиісті жобалар мен ұсыныстарды әзірлеу міндеті Қазақ ССР Ғылым академиясына, өзінің профиліне қарай Ғылым академиясының құрамына кірмейтін басқа да барлық ғылыми-зерттеу мекемелері мен жоғары оқу орындарына жүктеледі.

Табиғатты қорғау жөніндегі ғылыми-зерттеулерді координациялау міндеті Қазақ ССР Ғылым академиясына жүктеледі.

16-статья. Оқу орындарында табиғатты қорғау негіздерін оқыту

Жастарды табиғат байлықтарына ұқыпты қарау сезіміне тәрбиелеп, оларды табиғат байлықтарын дұрыс пайдалануға дағдыландыру мақсатымен табиғатты қорғау негіздерін оқыту ісі мектеп программаларына және жаратылыстану, география мен химия оқулықтарының тиісті бөлімдеріне енгізілсін.

17-статья. Табиғатты қорғау мәселелерін насихаттау

Мәдени-ағарту мекемелері мен ұйымдары, баспалар, музейлер, кино, радио, телевизия, газеттер мен журналдардың редакциялары, ерікті қоғамдар табиғатты қорғау және табиғат байлықтарын қайта толықтыру міндеттерін кеңінен насихаттайтын болсын.

18-статья. Кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың басшыларының жауапкершілігі

Пайдалануға немесе игеруге жер учаскелері мен басқа да табиғат байлықтары берілген кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар табиғат байлықтарының қорғалуын, тиімді пайдаланылып, қайта толықтырылуын қамтамасыз етуге міндетті.

Табиғат байлықтарын заңсыз жойғаны немесе бүлдіргені үшін кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың басшылары, сол сияқты аталған кеселді жасауға тікелей кінәлы басқа адамдар заңда белгіленген тәртіп бойынша жауапқа тартылады.

19-статья. Табиғат байлықтарын заңсыз пайдаланғаны немесе бүлдіргені үшін кінәлы азаматтардың жауапкершілігі

Табиғат байлықтарын заңсыз пайдаланғаны немесе бүлдіргені үшін кінәлы азаматтар заңда белгіленген тәртіп негізінде әкімшілік немесе қылмысты жауапқа тартылып, келтірілген шығын олардан өндіріліп алынады.

20-статья. Табиғатты қорғау жөніндегі шараларды белгілеу және жүзеге асыру

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының табиғатын қорғау жөнінде осы Указдан туатын қажетті шараларды белгілеп, жүзеге асыру міндеті Қазақ ССР Министрлер Советіне жүктеледі.

ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУДЫ КҮШЕЙТУ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫ ЖАҚСАРТУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚСТАН КП ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ 1973 жылғы 3 майдағы № 240 ҚАУЛЫСЫ

ҚПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Табиғатты қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту туралы» 1972 жылғы 29 декабрьдегі № 898 қаулысын[2] орындау үшін Қазақстан КП Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Қазақстан КП облыстық және аудандық комитеттері, облыстық атқару комитеттері, Алматы қалалық атқару комитеті мен аудандық атқару комитеттері, Қазақ ССР министрліктері мен ведомстволары топырақ эрозиясына қарсы күресу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне, колхоздардың, совхоздардың және басқа да кәсіпорындар мен ұйымдардың жерді, суды, орманды, жер қойнауын және өзге де табиғи байлықтарды дұрыс пайдалануына, олардың жерді пайдалану мәдениеті жөніндегі, топырақтың, жердің үстіндегі және астындағы су көздерінің ластануы мен сортаңдануын болдырмау жөніндегі, ормандардың суды сақтау және қорғаныш функцияларын, жануарлар мен өсімдіктер дүниесін сақтау мен молайту жөніндегі, атмосфералық ауаның ластануын болдырмау жөніндегі, өндірістік және тұрмыстық шуға қарсы күресті күшейту жөніндегі қазіргі қолданылып жүрген ережелер мен нормаларды сақтауына жүйелі түрде бақылау орнатып, табиғатты қорғау және табиғи ресурстардың тиімді пайдалануын қамтамасыз ету мәселелеріне баса назар аударылсын.

Министрліктерден, ведомстволардан, кәсіпорындар мен ұйымдардан пайдалы қазындылар өндіру мен өңдеу кезінде тек негізгілерін ғана емес, сонымен бірге қосымша шығатындарын да комплексті түрде, неғұрлым толық пайдалану талап етілсін.

2. Мыналар белгіленсін:

а) Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі:

министрліктердің және ведомстволардың мемлекеттік, кооперативтік мекемелер мен ұйымдардың, сондай-ақ азаматтардың жер жөніндегі заңдар мен жерді пайдалану тәртібін сақтауына мемлекеттік бақылау жасайды;

колхоздар мен совхоздардың және министрлік жүйесіне енетін басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдарының пайдалануындағы жерлердің қорғалуы мен тиімді пайдалануының ұйымдастырылуы үшін, ауыл шаруашылығында улы химикаттардың дұрыс қолданылуы үшін, ауыл шаруашылық дақылдары мен екпе ағаштардың аурулары мен зиянкестеріне қарсы күрестің биологиялық әдістерінің дамытылып, кеңінен қолданылуы үшін, суаруда суды пайдаланудың

---

[1] 2-пункттің соңғы абзацы, 5-пункттің екінші, үшінші, төртінші, тоғызыншы абзацтары, 6-пункттің бірінші, екінші абзацтары, 7-пункт, 9-пункттің екінші, үшінші абзацтары, 10, 12, 13, 14, 16-пункттер, 19-пункттің екінші, төртінші, бесінші, алтыншы және жетінші абзацтары, 21 және 22-пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

24-пункт ҚПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Табиғатты қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту туралы» 1972 ж. 29 декабрьдегі № 898 қаулысының нормаларын қайталайтын болғандықтан келтірілмеді.

[2] СССР Заңдар жинағының 4-томын қараңыз.

ұйымдастырылуы үшін жауапты болады және жерді пайдалану мәдениетіне бақылау жасайды;

алқаптарды қорғау үшін ағаш өсіру жұмыстарын қоса топырақ эрозиясына қарсы шаралар комплексінің орындалуын ұйымдастырады;

министрліктердің, ведомстволар мен азаматтардың өсімдік зиянкестері мен ауруларына қарсы күрес жөніндегі шараларды жүргізуге және зиянды заттардың ауыл шаруашылық өнімдеріне түспеуіне және олардың топырақта, суаттар мен жер асты суларына жинналуын болдырмау үшін улы химикаттарды пайдаланудың белгіленген тәртібін сақтауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;

б) Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі:

халық шаруашылығында су көздерін тиімді пайдаланудың ұйымдастырылуы үшін және олардың ластанудан, көң-қоқыстан, құрып кетуден қорғалуы үшін, мелиорациялық жүйелердің техникалық деңгейі мен олардың тиімділігін арттыру үшін, жердің сортаңдануын болдырмау жұмысын жүргізуге жауапты болады;

су көздерінің тиімді пайдаланылуы үшін, су қорларын ластанудан, көң, қоқыстан және құрып кетуден қорғау жөніндегі шаралардың жүргізілуі үшін, сондай-ақ тазалау құралдарының жұмысы және пайдаланылған судың (өнеркәсіптік, дренаждық, коммуналдық-тұрмыстық қажеттерге, ауыл шаруашылығының, соның ішінде мал өсірілетін ірі комплекстердің және басқалардың қажеттеріне пайдаланылған) жайы үшін белгіленген ретте мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;

шаруашылық аралық мелиорация объектілері мен жүйелердің пайдаланылуын ұйымдастырады;

Қазақ ССР су шаруашылығын дамытудың перспективалық және жылдық жоспарларының, сондай-ақ республика су ресурстарын су пайдаланушылар арасында бөлу жоспарларының жобаларын дайындап, Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне тапсырады;

су көздерін комплексті пайдалану және қорғау схемаларын, шағын өзендер мен тау өзендерінің жоғары ағыстарын қорғаудың схемаларын, сондай-ақ су шаруашылықтарының баланстарының жобаларын талдап жасайды;

в) Қазақ ССР Министрлер Советінің Орман шаруашылығы мемлекеттік комитеті [1]:

республикадағы ормандардың жағдайына және орман қорларын тиімді пайдаланудың қамтамасыз етілуіне мемлекеттік бақылау жасайды, ормандардың өнімділігінің қалпына келтіріліп, артуы үшін, орманды өрттен қорғаудың және өрттерді мезгілінде сөндірудің ұйымдастырылуы үшін, ормандардың зиянды жәндіктер мен аурулардан қорғалуы үшін, ағашты өз бетімен кесулерден және басқа да нұқсан келтірушіліктерден қорғаудың ұйымдастырылуы үшін жауапты болады;

мемлекеттік орман қоры жүйелерінің қорғалуына және бұл жерлерді орман шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдарының, орманды пайдаланушылардың мақсатқа сай пайдалануына және мемлекеттік орман қоры территориясында орманды пайдалану ережелерінің сақталуына бақылау жасайды;

г) Қазақ ССР Министрлер Советінің жанындағы қорықтар мен аңшылық шаруашылығы Бас басқармасы республика территориясында хайуанаттардың сақталып молайтылуына, мемлекеттік қорықтардың типтік комплекстерінің сақталып келтірілуіне жауапты болады, аңшылық шаруашылығының дұрыс жүргізілуіне басшылық етеді және бақылау жасайды;

---

[1] Қазіргі кезде Қазақ ССР Орман шаруашылығы министрлігі.

д) Қазақ ССР Балық шаруашылығы министрлігі «Қазахрыбвод», «Аралрыбвод»[1] және «Уралкаспрыбвод» балық қорының қорғалып молайтылуын, балық аулаудың ретке келтірілуін, бағалы кәсіптік балықтар мен жемдік объектілердің жергілікті климатқа бейімдендірілуін қамтамасыз етеді, сондай-ақ балық қорын молайту және республиканың балық шаруашылық су қорларын басқа ұйымдардың мелиорациялауы жөніндегі шараларды жүргізуіне бақылау жасалуын қамтамасыз етеді;

е) Қазақ ССР Энергетика және электрлендіру министрлігі, сондай-ақ қарауында электр станциялары бар басқа министрліктер өздеріне қарасты электр станцияларының су қорларын пайдалану, су қоймаларына өздері пайдаланған суды ағызу және жылу электр станцияларының түтін газдарын атмосфераға шығару ережелерін сақтау үшін жауапты болады;

ж) Қазақ ССР Денсаулық сақтау министрлігі сыртқы табиғи ортаның ластануын жоюға және алдын алуға бағытталған шаралардың, соның ішінде ауыз суға, тұрмыстық қажеттерді, сауықтыру және халықтың басқа да қажеттерін қанағаттандыруға пайдаланылатын жер үстіндегі және жер астындағы сулардың ластануын жою және ластандырмау жөніндегі шаралардың жүргізілуіне мемлекеттік бақылау жасайды;

з) Қазақ ССР Ішкі істер министрлігі:

Қазақ ССР Денсаулық сақтау министрлігімен бірлесіп көшелерді, қора-жайларды және елді мекендердің басқа да территорияларын, сондай-ақ еңбекшілердің қала сыртындағы демалыс орындары мен суға түсетін жерлерді таза ұстаудың санитарлық ережелерінің сақталуын бақылайды;

табиғи байлықтарды қорғау және ластанудан сақтау жөніндегі шараларды жүзеге асыруда, браконьерлікке және аң аулау мен балық аулау тәртібін бұзушылықтарға қарсы күресте тиісті органдарға жәрдемдеседі;

и) Қазақ ССР Геология министрлігі жер асты суларының құрып кетуден және ластанудан қорғалуына бақылау жасайды;

к) Қазақ ССР Министрлер Советінің Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті[2] жер қойнауының қорғалуына, пайдалы қазындылар шығатын жерлер мен гидроминералдық ресурстардың дұрыс пайдалануына бақылау жасайды;

л) Қазақ ССР Гидрометеорология қызметі басқармасы[3] мыналар үшін жауапты болады:

сыртқы табиғи ортаның ластану деңгейін қадағалап бақылау қызметінің және су мен атмосфераның ластану деңгейінің күрт өзгеруі туралы шұғыл информация беру қызметінің ұйымдастырылуы үшін;

мүдделі ұйымдар мен мекемелерді атмосфераның, топырақтың, су объектілерінің ластану деңгейі туралы және бұлардың шаруашылық жұмыс пен гидрометеорологиялық жағдайлардың ықпалымен өзгеру мүмкіндіктері туралы жүйелі информациямен және болжамдармен қамтамасыз ету.

Қалаларда және басқа елді мекендерде атмосфералық ауаны ластанудан сақтау жөніндегі шаралардың жүргізілуін қамтамасыз ету үшін

---

[1] 1976 ж. «Аралрыбвод» таратылды.

[2] Қазіргі кезде Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті.

[3] Қазіргі кезде Қазақ республикалық гидрометеорология және табиғи ортаны бақылау жөніндегі басқармасы.

жауапкершілік облыстық және қалалық атқару комитеттеріне жүктеледі.

3. Қазақ ССР министрліктері мен ведомстволарына, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитетіне мыналар міндеттеледі:

1974 жылдан бастап табиғатты қорғау және табиғи ресурстарды тиімді пайдалану жөніндегі шараларды жүргізудің перспективалық және жылдық жоспарларының жобаларын талдап жасауды және олардың халық шаруашылығы даму жоспарларының жобаларымен бір мезгілде Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне тапсырылуын қамтамасыз ету.

Көрсетілген жоспар жобаларында табиғатты қорғау жөніиде кәсіпорыидар мен ұйымдар жүргізуге тиіс шараларды көздеу;

кәсіпорындар құрылысының жобаларында су қорларын, топырақты, өскін жасыл желек пен атмосфералық ауаны пайдаланылған сулармен және өнеркәсіп қалдықтарымен ластанудан қорғау жөніндегі шараларды арнайы бөлім етіп бөлу;

қалпына келтірілген жерлерді колхоздарға, совхоздарға және жерді басқа да пайдаланушыларға мезгілінде тапсыруды қамтамасыз етіп, жерді пайдалану мәдениетіне байланысты жұмыстарды жеделдету мен жақсарту жөніндегі қажетті шараларды қолдану;

ведомстволық қарауындағы кәсіпорындарда пайдаланылған суды тазалайтын жабдықтардың және ғаздан тазалайтын шаңды ұстап қалатын жабдықтардың жобалануына, салынуы мен пайдалануына қатаң бақылау жасалуын қамтамасыз ету.

4. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті 1974 жылдан бастап облыстардың, ірі өнеркәсіп орталықтарының территорияларында және тұтас алғанда республика территориясында табиғатты қорғаудың жинақталған перспективалық және жылдық жобаларының талдап жасалуын қамтамасыз етсін, бұл жоспарларда табиғатты қорғау жөнінде СССР министрліктері мен ведомстволарының ведомстволық қарауындағы кәсіпорындар мен ұйымдардың, сондай-ақ жалпы одақтық және одақтық-республикалық министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындары мен ұйымдары орындауға тиіс болатын шаралар көзделсін.

5. Қазақ ССР министрліктері мен ведомстволары, жергілікті Советтердің атқару комитеттері мыналарды істеуге міндеттелсін:

(бесінші абзац) кәсіпорындар мен құрылыстарды жобалауға тапсырмалар белгіленгенде оларда жобаланып отырған кәсіпорынның немесе құрылыстың қоршаған табиғи ортаға теріс ықпал жасау мүмкіндігін болдырмайтын шараларды талдап, белгілеу талаптары көзделсін;

жаңа технологиялық процестерді жобалауға тапсырмалар белгіленгенде атмосфераның, су қорлары мен топырақтың зиянды қалдықтармен және пайдаланылған сулармен ластануын күрт азайту немесе мүлде болдырмау талаптары көзделетін болсын;

жаңа кәсіпорындар мен құрылыстар салудың немесе жұмыс істеп тұрғандарын қайта құрудың техникалық (техникалық-жұмыстық) жобаларын бекітуде бұл талаптардың сақталуы қамтамасыз етілсін.

Қазақ ССР Мемлекеттік құрылыс комитетіне, Қазақ ССР министрліктері мен ведомстволарына, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитетіне жаңа кәсіпорындар мен құрылыстар салудың және жұмыс істеп тұрғандарын қайта құрудың жобаларына сынақ жасаған кезде оларда қоршаған табиғи ортаны қорғау жөніндегі талаптардың сақталуын тексеруді қамтамасыз етсін.

6. *(Үшінші абзац)* Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне мыналар жүктелсін:

табиғи ресурстарды тиімді пайдалану жөніндегі және табиғатты қорғау жөніндегі жоспарлардың жобаларын жасауға методикалық басшылық жасау, бұл орайда 1974 жылдан бастап мұндай жоспарлардың халық шаруашылығы дамуының перспективалық және жылдық жоспарларының құрамдас бөлігі болуға тиіс екенін ескеру;

Қазақ ССР министрліктері мен ведомстволарының, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитетінің табиғи ресурстарды тиімді пайдалану жөнінде және табиғатты қорғау жөнінде енгізетін ұсыныстарын қарау;

Қазақ экономикалық ауданының өндіргіш күштерін дамыту мен орналастырудың бас схемасында табиғатты қорғау жөніндегі арнайы шаралардың талдап жасалуын қамтамасыз ету;

8. Су көздерінің пайдаланылуы мен қорғалуын реттеу жөніндегі органдардың ССР Одағы мен одақтас республикалардың су жөніндегі заңдарының негізінде және Қазақ ССР су кодексінде көзделген функцияларын Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі, оның су көздерінің пайдалануы мен қорғалуын реттеу жөніндегі тиісті басқармалар мен бассейндік (территориялық) инспекциялары (басқармалары) атқаратын болып белгіленсін.

Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті, Қазақ ССР Жабдықтау бас басқармасы[1], халық шаруашылық дамудың жоспарларын талдап жасауда Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігіне оның су қорларының пайдаланылуы мен қорғалуын реттеу жөніндегі тиісті басқармалары мен бассейндік (территориялық) инспекциялары (басқармалары) үшін, Қазақ ССР Гидрометеорология қызметі басқармасына[2] қоршаған табиғи ортаның ластану деңгейін қадағалау қызметі үшін, Қазақ ССР Денсаулық сақтау министрлігіне санитарлық-эпидемиологиялық қызмет үшін және Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы миннстрлігіне мемлекеттік жерге орналастыру және ветеринарлық қызмет ұйымдары мен мекемелері үшін қажетті автотранспорт, көшпелі лабораториялар, су транспорты жабдықтары мен құрал-сайман бөлуді көздейтін болсын.

9. Облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитетіне:

(төртінші абзац) алқаптарды қорғау үшін өсірілген ормандар мен мемлекеттік қордың құрамына кірмейтін басқа да екпе ағаштарды қорғау осы жерлерде орналасқан кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелерге жүктелсін;

Қазақ ССР Министрлер Советінің Орман шаруашылығы мемлекеттік комитетімен[1] бірлесіп, ормандарда өрт шығуын болдырмау жөнінде қажетті шаралар қолданылатын болсын.

11. Қазақ ССР Ағаш және ағаш өңдеу министрлігі, ағаш дайындайтын және ағаш ағызатын, сондай-ақ оны өңдейтін министрліктер мен ведомстволар ағаш дайындауды жақсарту және ағаш шығынын азайту жөніндегі қажетті шаралар қолданылсын, ал Қазақ ССР Министрлер Советінің Орман шаруашылығы мемлекеттік комитеті[3] ағаш кесудің дұрыс жүргізілуін және ағаш дайындайтын ұйымдар мен кәсіпорындар-

---

[1] Қазіргі кезде Қазақ ССР Материалдық-техникалық жабдықтау жөніндегі мемлекеттік комитеті.

[2] 18-беттегі түсірмені қараңыз.

[3] 17-беттегі түсірмені қараңыз.

дың өздеріне кесуге бөлінген орман қорын тиімді пайдалануын бақылауды күшейтсін.

16. Қазақ ССР Ішкі істер министрлігі, халық депутаттары облыстық және қалалық Советтерінің атқару комитеттері автомобильдер мен басқа да транспорт құралдары двигательдерінің лықсыма газдарындағы көміртегі тотығының деңгейін, соның ішінде автотранспортты жылма-жылғы техникалық тексеру кезінде жүйелі түрде бақылап отыруды қамтамасыз етсін.

17. Қазақ ССР Энергетика және электрлендіру министрлігі, Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі, республиканың басқа да министрліктері мен ведомстволары, облыстық атқару комитеттері су қоймаларын қайта құру және жасау кезінде су қорларын биологиялық мелиорациялау жөніндегі қажетті шараларды жүзеге асыратын болсын.

18. Топырақтың, су қорларының және қоршаған ортаның басқа да объектілерінің өсімдіктердің зиянкестеріне, ауруларына, арам шөптерге қарсы, сондай-ақ зиянды жәндіктер мен кемірушілерге қарсы күресу үшін қолданылатын улы химикаттармен ластануын болдырмау мақсатымен:

а) Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі, Қазақ ССР Министрлер Советінің Орман шаруашылығы мемлекеттік комитеті [1], Қазақ ССР Балық шаруашылығы министрлігі, Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі, Қазақ ССР Тамақ өнеркәсібі министрлігі, Қазақ ССР Денсаулық сақтау мнинистрлігі, «Главриссовхозстрой», «Союзиливодстрой»[2], «Қазахрыбвод», «Аралрыбвод», «Уралкаспрыбвод» облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті колхоздардың, совхоздардың және басқа кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің сондай-ақ азаматтардың улы химикаттарды қолданудың белгіленген ережелерін қатаң сақтауын қамтамасыз етсін.

Қазақ ССР Гидрометеорология қызметі басқармасы [3] қоршаған ортадан улы химикаттарды қолданудан болатын өзгерістерге бақылау ұйымдастырылуын қамтамасыз етсін;

б) Қазақ ССР Ғылым академиясы, Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі, Қазақ ССР Денсаулық сақтау министрлігі, Қазақ ССР Гидрометеорология қызметінің басқармасы [4] және Балық шаруашылығы қазақ ғылыми-зерттеу институты 1973 жылдан бастап улы химикаттардың судағы организмдерге ықпалын жүйелі түрде зерттеп, олардың балық шаруашылығы су қорларында жол беруге болатын жинақталу шегін белгілесін.

19. Қалалардың, қала төңірегіндегі аймақтардың, қалалық поселкелер мен селолық елді мекендердің санитарлық жағдайын жақсарту мақсатымен:

(Үшінші абзац) Су құбырлары мен канализацияның тазалау құрылыстары қалалар, қалалық поселкелер [5] және селолық елді мекендердің даму перспективасын есепке ала отырып жобалануға тиіс деп белгіленсін. Бұл құрылыстарды салу және пайдалануға енгізу сатылап, тазартудың қажетті технологиялық комплексін қамтамасыз ете отырып жүзеге асырылуға тиіс.

20. Қазақ ССР министрліктері мен ведомстволары, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті техникалық (техника-

---

[1] 17-беттегі түсірмені қараңыз.
[2] 1974 ж. «Союзиливодстрой» таратылды.
[3] 18-беттегі түсірмені қараңыз.
[4] 19-беттегі түсірмені қараңыз.
[5] Қазіргі кезде жұмысшы поселкелері.

лық-жұмыстық) жобаларға экспертиза жасағанда және бекітілген жоба бойынша құрылыстар салғаида, ал Қазақ ССР Мемлекеттік құрылыс комитеті кәсіпорындары мен құрылыстар салудың Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін жобаларына және қалалар мен басқа да елді мекендердің жоспарлануы мен салыну жобаларына экспертиза жасағанда су қорларын және өнеркәсіп пен тұрмыстық қажеттерге пайдаланылған суларды тазалау жөніндегі, атмосфераны, өнеркәсіптің зиянды қалдықтарынан қорғау жөніндегі, шаруашылық-тұрмыстық, өнеркәсіптік қалдықтарды қажетке жарату, бейтараптандыру және өртеу жөніндегі, пайдалы қазбаларды дұрыс қазып алу және жерді пайдалану мәдениеті жөніндегі нормативтік талаптардың сақталуын қамтамасыз ететін болсын.

Қазақ ССР Мемлекеттік құрылыс комитеті министрліктер мен ведомстволардың, сондай-ақ халық депутаттары жергілікті Советтері атқару комитеттерінің көрсетілген талаптарды орындауына жүйелі бақылау орнататын болсын.

23. Халық арасында табиғатты қорғау жөніндегі білімдерді таратуды және табиғат байлықтарын тиімді пайдаланудың маңыздылығын түсіндіруді күшейту қажет деп есептелсін.

Осы мақсаттармен Қазақ ССР Министрлер Советінің Телевизия және радиохабар жөніндегі мемлекеттік комитеті [1], Қазақ ССР Министрлер Советінің Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі мемлекеттік комитеті [2]; Қазақ ССР Министрлер Советінің Кинематография жөніндегі мемлекеттік комитеті [3], Қазақ ССР Мәдениет министрлігі, Қазақ ССР Денсаулық сақтау министрлігі, Республнкалық «Білім» қоғамы, Қазақ табиғат қорғау қоғамының Орталық Советі табиғатты қорғау мәселелері жөніндегі информациялық, көпшілікке арналған ғылыми, ағарту, көркем әдебиет пен кинофильмдер шығаруды көбейтетін болсын, лекциялық наснхатты күшейтсін, бұл мәселелер радио мен телевизия арқылы толығырақ баяндалсын.

Республнкалық, облыстық және аудандық газеттердің редакциялары табиғат қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсартумен байланысты мәселелер жөнінде кеңінен жазатын болсын.

Қазақ ССР Оқу министрлігі, Қазақ ССР Жоғары және арнаулы орта білім мииистрлігі мен Қазақ ССР Министрлер Советінің Кәсіптік-техникалық білім жөніндегі мемлекеттік комитеті [4], сондай-ақ жоғары және арнаулы орта оқу орындары мен кәсіптік-техннкалық училищелері бар министрліктер мен ведомстволар студенттер мен оқушылардың арасында табиғатты қорғау жөніндегі жұмысты күшейтсін, бұл мәселе жөнінде нақты шараларды белгілеп, олардың жүзеге асырылуын қамтамасыз етсін.

Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті, Қазақ ССР Жоғары және арнаулы орта білім министрлігі республиканың мүдделі министрліктерімен және ведомстволарымен бірлесіп, табиғатты қорғау және оның ресурстарын пайдалану саласында мамандар даярлауды күшейту туралы мәселені қарап, шешетін болсын.

Кәсіподақтардың Қазақ республнкалық советі мен Қазақстан ЛКСМ Орталық Комитеті еңбекшілер мен жастардың табиғатты қорғау жөніндегі жұмысқа белсене қатынасуын қамтамасыз ететін болсын.

---

[1] Қазіргі кезде Қазақ ССР Телевизия және радиохабар жөніндегі мемлекеттік комитеті.

[2] Қазіргі кезде Қазақ ССР Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі мемлекеттік комитеті.

[3] Қазіргі кезде Қазақ ССР Кинематография жөніндегі мемлекеттік комитеті.

[4] Қазіргі кезде Қазақ ССР Кәсіптік-техникалық білім жөніндегі мемлекеттік комитеті.

КПСС ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН СССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ «ТАБИҒАТ ҚОРҒАУДЫ КҮШЕЙТУ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫ ЖАҚСАРТУ ЖӨНІНДЕГІ ҚОСЫМША ШАРАЛАР ТУРАЛЫ» 1978 ЖЫЛҒЫ 1 ДЕКАБРЬДЕГІ № 984 ҚАУЛЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ [1]

ҚАЗАҚСТАН КОМПАРТИЯСЫ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1979 жылғы 9 январьдағы № 10
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1979 ж., № 5, 13-ст.)

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

2. *(Үшінші абзац)* Қазақ ССР-інің мииистрліктері мен ведомстволары, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті, бірлестіктер, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар табиғат қорғау, табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану мен ұлғайта өсіру және тиісті табиғат қорғау шараларын кезінде жүзеге асыру үшін толық жауап береді деп белгіленсін.

3. Айналадағы табиғи ортаның жайын, оның ластану дәрежесі мен көздерін қадағалаудың және бақылаудың мемлекеттік жүйесін одан әрі жетілдіру үшін Қазақ ССР Гидрометеорология қызметі басқармасына [2] мыналар жүктелсін:

табиғи ортаның жайын қадағалаудың және бақылаудың мемлекеттік жүйесін ұйымдастыру мен оның қызметі үшін жауапкершілік;

қалалар мен өнеркәсіп орталықтарының ауа бассейнін пайдалануды реттеу және оның ластану көздеріне, ластаушы заттарды атмосфераға шығарудың шекті нормаларының сақталуына мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру;

ластаушы заттарды атмосфераға шығаруға болатын шекті нормалардың жобаларын Қазақ ССР Денсаулық сақтау министрлігімен және басқа мүдделі министрліктермен, ведомстволармен бірлесе отырып әзірлеп, оларды бекіту үшін СССР Гидрометеорология және табиғи ортаны бақылау жөніндегі мемлекеттік комитеті мен СССР Денсаулық сақтау министрлігіне табыс ету;

министрліктер мен ведомстволардың келісіп алу үшін табыс ететін өндірістік және басқа мақсаттағы объектілерді орналастыру схемаларын және осындай объектілерді салу мен реконструкциялау жобаларын атмосфераның ластануына жол бермеу жөніндегі талаптарды сақтау тұрғысынан қарау;

атмосфералық ауаны ластанудан қорғау жөнінде берілген статистикалық есепті талдау жасай отырып өңдеу, табиғи ортаның жайы, күтілетін өзгерістер мен бұл өзгерістердің себептері туралы тұрақты да шұғыл информация әзірлеу және оны Қазақ ССР Министрлер Советіне,

---

[1] 1-пункт, 2-пункттің бірінші және екінші абзацтары, 3-пункттің сегізінші абзацы, 4-пункттің екінші абзацы, 7, 9 және 12 пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

16-пункт КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Табиғат қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту жөніндегі қосымша шаралар туралы» 1978 ж. 1 декабрьдегі № 984 қаулысының нормаларын қайталайтын болғандықтан келтірілмеді (СССР Заңдары жинағының 4-томын қараңыз).

[2] Қазіргі кезде — Қазақ республикалық гидрометеорология және табиғи ортаны бақылау жөніндегі басқарма.

тиісті министрліктерге, ведомстволар мен облыстық атқару комитеттеріне табыс ету;

айналадағы табиғи ортаның жайы туралы мәліметтердің қорын жасау.

4. Өздерінің кәсіпорындары, мекемелері мен ұйымдары табиғи ортаны ластаудың көздері болып отырған Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволары тиісті министрліктер мен ведомстволардың орталық аппараты қызметкерлерінің белгіленген саны мен жалақы қоры шегінде орталық аппараттың құрамында табиғат қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі құрылымдық бөлімшелерді ұйымдастыратын болсын.

5. Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволары, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті табиғат қорғау мен табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі перспективалық және жылдық жоспарлардың жобаларын Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне табыс етумен бір мезгілде өздерінің қарамағындағы бірлестіктер, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар бойынша осы жоспарлардың жобаларының тиісті бөлімдерін (күрделі қаржының көлемдерін және табиғат қорғау қуаттары мен объектілерін іске қосу жөніндегі тапсырмаларды көрсете отырып) Қазақ ССР Гидрометеорология қызметі басқармасына [1], Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігіне, Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі мен Қазақ ССР Министрлер Советінің Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитетіне[2] жібереді деп белгіленсін.

Қазақ ССР-інің аталған министрліктері мен ведомстволары Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволарының табиғат қорғау мен табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі жоспарларының жобалары негізінде тиісті бөлімдер бойынша жоспарлардың келісілген жобаларын қорытып, Қазақ ССР Министрлер Советіне ұсыну үшін тұтастай алғанда Қазақ ССР-і бойынша, тапсырмаларды министрліктер, ведомстволар, облыстар және Алматы қаласы бойынша бөле отырып әзірлейді және Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне (ол белгілеген мерзімдерде) жібереді.

Қазақ ССР Гидрометеорология қызметі басқармасына [1], Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігіне, Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі мен Қазақ ССР Министрлер Советінің Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитетіне [2] Қазақ ССР-інің экономикалық және әлеуметтік дамуының мемлекеттік жоспарларында табиғат қорғау жөнінде белгіленген тиісті тапсырмаларды бірлестіктердің, кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың орындауын бақылауды жүзеге асыру жүктелсін.

6. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне республика мен облыстардың территориясы бойынша, жекелеген табиғат комплекстері бойынша, сондай-ақ табиғи ортасын түрлі министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындары ластайтын ірі қалалар, өнеркәсіп орталықтары бойынша табиғат қорғаудың территориялық комплексті схемаларын әзірлеу жөніндегі заказшы функциясы жүктелсін.

Аталған схемаларды Қазақ ССР Құрылыс істері жөніндегі мемлекеттік комитеті облыстық атқару комитеттерімен және Алматы қалалық

---

[1] 23-беттегі түсірмені қараңыз.

[2] Қазіргі кезде — Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті.

атқару комитетімен келісе отырып мемлекеттік бюджет қаржылары есебінен әзірлейді және оларды Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді.

8. Қазақ ССР Материалдық-техникалық жабдықтау жөніндегі мемлекеттік комитеті айналадағы табиғи ортаны қорғау үшін зор маңызы бар тазартатын канализациялық ғимараттарды жабдықпен, приборлармен, кабель бұйымдарымен және басқа материалдармен комплектілеуді 1980 жылдан бастап СССР Материалдық-техникалық жабдықтау жөніндегі мемлекеттік комитеті СССР Мемлекеттік жоспарлау комитетімен және Қазақ ССР Министрлер Советімен бірлесе отырып белгілейтін тізбе бойынша жүзеге асыратын болсын.

10. Пайдалы қазындыларды өндіру мен қайта өңдеуді жүзеге асыратын Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволары, одақтық бағыныстағы бірлестіктер мен кәсіпорындар:

1979—1980 жылдары барлық айдап шығарылатын рудниктік сулардың құрамындағы пайдалы және зиянды қоспаларды анықтап, оларды тазартудың схемалары мен аталған сулардан пайдалы заттарды айырып алу жөніндегі шараларды әзірлесін және 1981 жылдан бастап өз қарамағындағы кәсіпорындарға рудниктік суларды тазарту мен олардан пайдалы компоненттерді айырып алу жөнінде тапсырмалар белгілейтін болсын;

аршылатын және қоршаушы жыныстар үймелерінің айналадағы табиғи ортаға зиянды әсерін болдырмауға шаралар қабылдасын, ол үшін ескі жыныс үймелерін жақсартып, одан кейін рекультивациялау жөніндегі шараларды әзірлеп, жүзеге асырсын.

Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті мердігерлік жұмыс жоспарларында республика бюджетінің операциялық шығындарға арналған қаржылары есебінен жерді рекультивациялау жөніндегі тиісті жұмыс көлемдерін Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволарының орындауын көздейтін болсын, сондай-ақ бұл мақсаттар үшін СССР-дің министрліктері мен ведомстволарының мердігер ұйымдарын тарту туралы СССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне ұсыныстар енгізсін.

11. Қазақ ССР Құрылыс істері жөніндегі мемлекеттік комитеті, Қазақ ССР Гидрометеорология қызмет басқармасы [1], Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволары, одақтық бағыныстағы бірлестіктер мен кәсіпорындар, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті:

айналадағы табиғи ортаны зиянды тастандылармен ластаудан қорғау ережелерін сақтау тұрғысынан кәсіпорындар мен ғимараттардың жаңаларын жобалауға, салуға және жұмыс істеп тұрғандарын реконструкциялауға бақылауды күшейтсін;

аз қалдықты технологияның, сусыз технологиялық процестердің, сумен айналмалы түрде жабдықтаудың, сумен жабдықтаудың сарқынды сусыз жүйелерінің, канализацияның және айналадағы ортаны ластанудан қорғаудың басқа да прогресті әдістерінің кәсіпорындар мен ғимараттарды салуға және реконструкциялауға арналған жобаларда кеңінен қолданылуын қамтамасыз етсін;

өз қарамағындағы кәсіпорындар мен ұйымдарда қолданылатын газ тазартатын және шаң тұтқыш қондырғылар мен су тазартатын ғимараттар жұмысының тиімділігіне байланысты мәселелерді жүйелі түрде қарайтын болсын және бұл қондырғылар мен ғимараттарды ғылым мен техниканың жетістіктерін ескере отырып одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныстарды қорытып, Қазақ ССР Министрлер Советіне табыс ету үшін

---

[1] 23-беттегі түсірмені қараңыз.

оларды Қазақ ССР Құрылыс істері жөніндегі мемлекеттік комитетіне жіберетін болсын.

13. Қазақ ССР Орталық статистика басқармасы 1979 жылдан бастап Қазақ ССР-інің Экономикалық және әлеуметтік дамуының мемлекеттік жоспарында көзделген табиғат қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі тапсырмалардың орындалуын сипаттайтын жиынтық статистикалық есепті СССР Орталық статистика басқармасы белгілеген формалар бойынша жинауды, әзірлеуді және тиісті мемлекеттік органдарға табыс етуді қамтамасыз етсін.

14. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті, Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволары, Қазақстан Компартиясы облыстық комитеттері, облыстық атқару комитеттері мен Алматы қалалық атқару комитеті Қазақ табиғат қорғау қоғамына табиғат қорғау туралы заңдардың орындалуына қоғамдық бақылауды жүзеге асыруда, табиғатты қорғау және оның ресурстарын ұтымды пайдалану мен ұлғайта өсіру жөніндегі білімдерді насихаттауда, сондай-ақ бұл қоғамды білікті мамандармен нығайтып, оны материалдық-техникалық құралдармен қамтамасыз етуде көмек көрсетіп отырсын.

15. Қазақ ССР Телевизия және радиохабар жөніндегі мемлекеттік комитеті, Қазақ ССР Кинематография жөніндегі мемлекеттік комитеті, Қазақ ССР Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі мемлекеттік комитеті, Қазақ ССР Мәдениет министрлігі, Қазақстан Компартиясы облыстық комитеттері, облыстық атқару комитеттері, Қазақ «Білім» қоғамы, Қазақ табиғат қорғау қоғамы табиғат қорғау, табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану мен ұлғайта өсіру жөніндегі білімдерді халық арасында тарату жұмысын күшейтуді қамтамасыз етсін, бұл үшін осы мәселелер жөнінде информациялық және ғылыми-көпшілік әдебиет, кинофильмдер шығаруды, радио мен телевизия арқылы хабарлар ұйымдастыруды ұлғайтып, лекциялық насихатты күшейтсін.

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІ ПРЕЗИДИУМЫНЫҢ АЙНАЛАДАҒЫ ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ҰТЫМДЫ ПАЙДАЛАНУ ЖӨНІНДЕГІ КОМИССИЯСЫН ҚҰРУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1983 жылғы 4 февральдағы № 52
ҚАУЛЫСЫ
(Қазақ ССР ҚЖ, 1983 ж., № 4, 18-ст.)

Айналадағы ортаны қорғауды жақсарту және республиканың табиғи ресурстарын ұтымды пайдалану, сондай-ақ Партия мен Үкіметтің осы мәселелер жөніндегі шешімдерінің орындалуын бақылауды күшейту мақсатында Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

2. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану мәселелері жөніндегі комиссиясының қарауына жататын мәселелер бойынша материалдарды әзірлеу Қазақ ССР Министрлер Советінің Іс Басқармасына жүктелсін.

---

[1] I-пункт Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

3. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясы туралы осыған қосылған ереже бекітілсін.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1983 жылғы 4 февральдағы № 52 қаулысымен

БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІ ПРЕЗИДИУМЫНЫҢ АЙНАЛАДАҒЫ ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ҰТЫМДЫ ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕГІ КОМИССИЯСЫ ТУРАЛЫ

ЕРЕЖЕ

1. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясы:

— республикада Партия мен Үкіметтің айналадағы ортаны қорғау және табиғатты ұтымды пайдалану мәселелері жөніндегі шешімдерінің орындалу барысына жүйелі түрде бақылау жасауды, табиғат қорғауға мемлекеттік басқаруды одан әрі жетілдіруді, жерді және оның қойнауларын, су ресурстарын, атмосфералық ауаны, жануарлар мен өсімдік дүниесін, қорық қорын қорғау және ұтымды пайдалану, табиғи байлықтарды ұдайы өсіру және адамның айналасындағы ортаны жақсарту жөніндегі бірыңғай ғылыми-техникалық саясатты жүзеге асыруды қамтамасыз етеді;

— республиканың табиғатын тұлету проблемаларын, заңдарды қолдану практикасын, территориялық-өндірістік комплекстерді жобалағанда, кәсіпорындарды, мелиоративтік және гидротехникалық жүйелерді, транспорттық және басқа объектілерді салу мен қайта құруды жобалаған кезде экологиялық талаптардың сақталуын, сондай-ақ отандық және шетелдік тәжірибені зерттеп, қорытуға байланысты мәселелерді қарайды;

— республика министрліктерінің, ведомстволарының, облыстық атқару комитеттерінің, Қазақ ССР-інің территориясында орналасқан одақтық бағыныстағы кәсіпорындардың және қоғамдық ұйымдардың айналадағы ортаны қорғау мен табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану мәселелері жөніндегі қызметін ұйлестіреді.

2. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясының өз компетенциясына енетін мәселелер бойынша шешімдері Қазақ ССР-інің барлық министрліктері, ведомстволары, мемлекеттік комитеттері, республика территориясында орналасқан одақтық бағыныстағы кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар үшін орындауға міндетті болып табылады.

Комиссияның шешімдері, белгіленген тәртіп бойынша Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулыларымен және жарлықтарымен ресімделуге жататын шешімдерінен басқалары, тиісті ұйымдарға Комиссия мәжілістерінің протоколдарынан үзінділер түрінде жеткізіледі.

3. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясы өз мәжілістерін қажет болуына қарай, бірақ айына кемінде бір рет өткізеді.

4. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясының мүшелері Комиссия мәжілістеріне алмасу правосынсыз қатысады.

Комиссия мәжілістеріне мүдделі министрліктердің, ведомстволардың, одақтық бағыныстағы кәсіпорындардың басшылары немесе олардың орынбасарлары қатысады. Облыстарға қатысты мәселелер Комиссия мәжілістерінде халық депутаттары облыстық Советтері атқару комитеттері председательдерінің немесе олардың орынбасарларының қатысуымен қаралады.

5. Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясының жұмысы Комиссия бекітетін жоспарлар бойынша жүргізіледі.

Қазақ ССР Министрлер Советі Призидиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясының мәжілістерінде баяндамалары қаралатын министрліктер мен ведомстволар, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар баяндамаларды және Комиссия шешімдерінің жобаларын, ал қажет болған реттерде Қазақ ССР Министрлер Советі қаулыларының немесе жарлықтарының жобаларын белгіленген мерзімдерде Комиссияға табыс етеді.

Айналадағы табиғи ортаны қорғау саласындағы мемлекеттік қадағалау органдары, сондай-ақ мүдделі ұйымдар Комиссия председателінің немесе оның орынбасарының тапсыруы бойынша аталған материалдарды қарайды және олар жөнінде Комиссияға қорытындылар табыс етеді.

Қажет болған реттерде Комиссия айналадағы ортаны қорғауға және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануға байланысты мәселелерді зерттеп, олар бойынша ұсыныстар әзірлеу үшін ғалымдардан, министрліктердің, ведомстволардың және ұйымдардың басшы қызметкерлері мен мамандарынан жұмыс топтарын құрады.

ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1970 жылғы 23 декабрьдегі
ЗАҢЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1970 ж., № 52-ге қосымша)

7-статьяның 3-пункті, 30, 33-статьялар

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІ ТУРАЛЫ[2]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1979 жылғы 14 декабрьдегі
ЗАҢЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1979 ж., № 52)

2-статьяның бірінші және алтыншы абзацтары, 7-статьяның 6-пункті

---

[1] 256-бетті қараңыз.
[2] 1 том, 145-бетті қараңыз.

ҚАЗАҚ ССР ХАЛЫҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛЫСТЫҚ СОВЕТІ ТУРАЛЫ [1]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1980 жылғы 13 ноябрьдегі
ЗАҢЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 48)

6-статьяның бірінші бөлігі, 18-статья, 26-статьяның 6 және 7-пункттері, 30-статьяның 5-пункті

ҚАЗАҚ ССР ХАЛЫҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ АУДАНДЫҚ СОВЕТІ ТУРАЛЫ [2]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1971 жылғы 21 июльдегі
ЗАҢЫ

(1979 ж. 14 декабрьдегі Заңының редакциясы бойынша —
Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1979 ж., № 52)

16-статья, 25-статьяның 5-пункті

ҚАЗАҚ ССР ХАЛЫҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ҚАЛАЛЫҚ, ҚАЛАДАҒЫ АУДАНДЫҚ СОВЕТТЕРІ ТУРАЛЫ [3]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1971 жылғы 21 июльдегі
ЗАҢЫ

(1979 ж., 14 декабрьдегі Заңының редакциясы бойынша —
Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1979 ж., № 52)

5-статьяның бірінші бөлігі, 13-статьяның 3, 5 пункттері, 16-статьяның бірінші бөлігі, 16-статьяның 10, 11, 12-пункттері, 23-статьяның 5-пункті, 26-статьяның 4-пункті, 31-статьяның 3, 6, 10-пункттері, 33-статьяның 3, 8-пункттері, 76-статья

ҚАЗАҚ ССР ХАЛЫҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ПОСЕЛКЕЛІК, СЕЛОЛЫҚ, АУЫЛДЫҚ СОВЕТІ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚ ССР-інің
1968 жылғы 20 декабрьдегі
ЗАҢЫ

(1979 ж. 14 декабрьдегі Заңының редакциясы бойынша —
Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1979 ж., № 52)

5-статьяның бірінші бөлігі, 12-статьяның 5-пункті, 15-статья, 24-статьяның 3-пункті

---

[1] 1-том, 163-бетті қараңыз.
[2] 1-том, 191-бетті қараңыз.
[3] 1-том, 221-бетті қараңыз.
[4] 1-том, 254-бетті қараңыз.

ҚАЗАҚ ТАБИҒАТ ҚОРҒАУ ЕРІКТІ ҚОҒАМЫНЫҢ УСТАВЫН БЕКІТУ ТУРАЛЫ [1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1963 жылғы 24 июньдегі № 498
ҚАУЛЫСЫ

Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:
1. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының Уставы бекітілсін.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1963 жылғы 24 июньдегі № 498 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ТАБИҒАТ ҚОРҒАУ ЕРІКТІ ҚОҒАМЫНЫҢ УСТАВЫ

1. Жалпы ережелер

1. Қазақ табигат қорғау ерікті қоғамы ерікті бұқаралық қоғамдық ұйым болып табылады және оның алдына қоятын мақсаты — Партия мен Үкіметтің табиғатты қорғау, оның байлықтарын молайту және ұтымды пайдалану, елді мекендерді, жолдар мен суару каналдарын көгалдандыру жөніндегі шараларын жүзеге асыруға белсене атсалысу.

Қоғам өзінің бүкіл жұмысын партия орғандарының басшылығымен, жұртшылықтың кең көмегіне сүйене отырып жүргізеді.

2. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының негізгі міндеттері мыналар:

а) табиғат байлықтарын молайту, ұтымды пайдалану, қорғау жөнінде шаралар жүргізуде мемлекеттік, қоғамдық және шаруашылық ұйымдарына көмектесу;

б) табиғн ресурстарды дұрыс әрі тнімді түрде молайту, пайдалану саласында және табиғатты қорғауда бүкіл қоғамдық жұмысқа басшылық ету;

в) табиғат байлықтарын молайту; ұтымды пайдалану, оларды қорғау және елді мекендер мен жолдарды көгалдандыру жөніндегі қоғамдық жұмысқа қалың халық бұқарасын қатыстыру;

г) табиғат байлықтарын дұрыс пайдалануға және табиғи ресурстарды қорғаудың жай-күйіне қоғамдық бақылау ұйымдастыру;

д) табиғат туралы білімдерді, елді мекендерді, жолдарды көгалдандырудың маңызын насихаттау, патриотизм және табиғатты сүю жөнінде жұмыс жүргізу.

3. Қазақ табигат қорғау ерікті қоғамы, оның Орталық советі және қоғамның жергілікті бөлімшелері өз міндеттерін орындау үшін мыналарды жүзеге асырады:

а) табиғат байлықтарын молайту, дұрыс пайдалану, табиғатты қорғау жөнінде және қоғамның қызметіне байланысты басқа да мәселелер жөнінде ұсыныстар белгілеп, тиісінше Қазақ ССР Министрлер Советінің және халық депутаттарының жергілікті Советтері атқару комитеттерінің қарауына ұсынады;

б) табиғатты пайдалану, өзгерту жөніндегі, табиғи ресурстарды сақтауға және молайтуға қатысы бар аса ірі құрылыстардың жобаларын

---

[1] Қаулының 2-пункті Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

қарау жөніндегі комплексті шаралардың жоспарларын қарауға қатысады;

ө) халықты, кәсіпорындарды, мекемелер мен ұйымдарды қоғамның мүшелігіне тартады;

г) озық тәжірибені тарату, оны практикалық және ғылыми мақсаттарға пайдалану үшін қоғамның жергілікті бөлімшелері мен бастауыш ұйымдарының жұмыс тәжірибесін реттеп таратады;

д) табиғат байлықтарын мейлінше молайту және ұтымды пайдалану, ормандарды, суларды, атмосфералық ауаны, топырақты, жануар мен өсімдіктерді қорғауға, егін қорғайтын орман алқаптарын, жеміс бақтарын отырғызуға және «Орман айлығын», «Бақша апталығын», «Құс күнін» өткізуге бағытталған мемлекеттік шараларды жүргізуге халықты тартады;

е) табиғат байлықтарын молайтуды, пайдалануды және қорғауды тексеру жөніндегі қоғамдық инспекцияларды ұйымдастырады және олардың жұмысына басшылық етеді;

ж) табиғат туралы, оның байлықтарын халық шаруашылығында ұтымды пайдалану; табиғат байлықтарын қорғау және молайту туралы білімдерді насихаттап, лекциялар, ғылыми баяндамалар, әңгімелер, диспуттар өткізеді және басқа шаралар жүргізеді;

з) Қоғам мүшелері мен бөлімшелері арасында табиғат байлықтарын молайтуға, ұтымды пайдалануға, елді мекендер мен жолдарды көгалдандыруға байланысты шараларды жақсы жүргізу жөніндегі социалистік жарысты ұйымдастырып, конкурстар өткізеді; Қоғамның социалистік жарыста озып шыққан активистеріне сыйлықтар береді;

и) табиғат байлықтарын молайту, қорғау және ұтымды пайдалану, елді мекендер мен жолдарды көгалдандыру, жеміс бақтарын отырғызу мәселелері жөнінде белгіленген тәртіп бойынша бюллетеньдер, жинақтар, анықтамалар, кітапшалар, кітаптар, открыткалар, плакаттар, листовкалар шығарады. Қоғам қызметінің аса маңызды проблемаларын мерзімді баспасөзде, радио мен телевизия арқылы баяндап, жазып, көрсетіп отырады;

к) белгіленген тәртіппен кеңестер, семинарлар, конференциялар шақырады, сондай-ақ мемлекеттік органдардың немесе қоғамдық ұйымдардың қоғам қызметіне байланысты мәселелер бойынша өткізілетін кеңестері мен конференцияларына қатысады;

л) Қоғам мүшелеріне олардың тәжірибе жұмыстарын жүргізуіне көмектеседі және табиғат байлықтарын дұрыс пайдалану, елді мекендер мен жолдарды көгалдандыру мәселелері жөніндегі олардың білімдерін көтеруге жәрдемдесіп отырады;

м) жергілікті табиғи ресурстарды сақтау, молайту және ұтымды пайдалану жөнінде шаралар белгілеп, осы шаралардың орындалуына белсене атсалысады;

н) табиғат ескерткіштерін анықтайды, олардың есебін жүргізеді. жиналған материалдарды зерттеп, осы ескерткіштерді қорғау жөнінде ұсыныстар әзірлейді;

о) Қоғамның міндеттеріне сай келетін шараларды бірлесіп белгілеп, жүргізу үшін ғылыми, шаруашылық және басқа ұйымдармен байланыс жасайды;

п) Қоғамның мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес белгіленген тәртіп бойынша питомниктер, магазиндер, шеберханалар ұйымдастырады.

4. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының және оның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелерінің заң жүзіндегі праволары бар және өздерінің аты жазылған мөрі болады.

5. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының өз эмблемасы бар. Эмблеманың үлгісін Қоғамның орталық Советінің президиумы бекітеді.

II. Қоғамның құрамы, оның мүшелерінің праволары мен міндеттері

6. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының мүшелері мыналар бола алады:

а) Қазақ ССР-інің 18 жасқа толған азаматтары;

б) мемлекеттік, кооперативтік және басқа да қоғамдық кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар.

Ескерту: Жасы 18-ге толмаған адамдар Қоғамның Орталық советі президиумы бекіткен Ереже негізінде, Қазақстан ЛКСМ Орталық Комитетімен және Қазақ ССР Оқу министрлігімен келісе отырып, қоғамның жасөспірімдер секциясына бірігеді.

7. Қоғамға мүшелікке бастауыш ұйымдар қабылдайды, олар жоқ жерлерде — азаматтың өз өтініші негізінде, Қоғамның жергілікті бөлімшелері жеке-жеке қабылдайды; Қоғамның юридикалық мүшелігіне Қоғамның жергілікті бөлімшелері кәсіпорын, мекеме, ұйым, колхоз немесе совхоз басшысының өтініші бойынша қабылдайды. Басшылардың өтініштері әлгі кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар, колхоздар немесе совхоздар еңбек коллективтерінің Қоғамға кіру туралы шешімдеріне негізделуге тиіс.

8. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамы:

а) Қоғам мүшелерінің жиналыстары мен кеңестеріне шешуші дауыс правосымен қатысуға;

б) Қоғамның барлық басшы органдарын сайлауға және сайлануға;

в) Қоғам ұйымдастыратын ғылыми экспедицияларға, көрмелерге қатысуға;

г) табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекциялар арқылы табиғатты қорғау туралы заңдар мен қаулылардың сақталуына бақылау жасауға праволы.

9. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының мүшесіне табиғатты қорғау ісіндегі айрықша сіңірген еңбегі үшін «Қазақ табиғатты қорғаудың ерікті қоғамының құрметті мүшесі» атағы беріледі.

«Қазақ табиғатты қорғау ерікті қоғамының құрметті мүшесі» атағын қоғамның Орталық советінің президиумы тиісті куәлік тапсыру арқылы береді.

10. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамы:

а) Қоғамның бастауыш ұйымдарының немесе секцияларының біріндегі жұмысқа белсене қатысуға, халық арасында оның міндеттерін насихаттауға, Қоғамға жаңа мүшелер тартуға;

б) табиғат байлықтарына ұқыпты қарауға және табиғатты қорғау Ережелерін бұзу фактілерін жою үшін өзіне байланысты барлық шараларды қолдануға;

в) Қазақ ерікті қоғамы уставының талаптарын, Қоғамның Орталық советі съездерінің, конференцияларының, Совет президиумының, сондай-ақ Қоғамның жергілікті бөлімшелерінің қаулыларын орындауға;

г) мүшелік жарналарды мезгілінде төлеп отыруға міндетті.

11. Қоғамға мүшелікке кірген кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың, колхоздар мен совхоздардың өз өкілдері арқылы Қоғам жиналыстарына қатысуға, Қоғамның қызметіне қатысы бар барлық мәселелер бойынша ұсыныстар енгізуге праволы.

12. Қоғамға мүшелікке кірген кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар, колхоздар мен совхоздар:

а) Қоғамның жергілікті бөлімшесі өткізетін шаралардың бәріне барынша көмектеседі;

б) өз территорнясын көгалдандыру және жасыл желектерді қорғау жөнінде шаралар қолданады.

13. Қоғамның Уставын бұзғаны үшін Қоғам мүшелеріне Қоғам мүшелігінен шығаруға дейін қоғамдық ықпал жасау шаралары қолданылуы мүмкін. Қоғам мүшелігінен шығару туралы шешімді бастауыш ұйымдар қабылдайды, ал олар жоқ жерлерде — Қоғамның жергілікті бөлімшелері қабылдайды. Бұл шешімдерді бұзу жөнінде Қоғамның тиісті жоғары органының президиумына арыз беруге болады.

III. Басқару және бақылау органдары

14. Қоғамның съезі Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының жоғары басшы органы болып табылады, оны Қоғамның Орталық советі бес жылда кемінде бір рет шақырады[1].

Қоғамның кезектен тыс съездері Қоғамның Орталық советі немесе Қоғамның жергілікті бөлімшелері мүшелерінің кемінде 1/3 бөлігінің талап етуі бойынша шақырылуы мүмкін.

15. Шақыру мерзімін, өкілдік нормасын және Қоғам съезі мәжілісінің күн тәртібін Қоғамның Орталық советі белгілейді.

Қоғамның съезі съезге сайланған депутаттардың жалпы санының кем дегенде тең жартысы болған жағдайда өкілетті болып есептеледі.

16. Қоғамның съезінің делегаттары Қоғамның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелерінің конференцияларында дауысты ашық беру арқылы сайланады.

17. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының съезі:

а) Қоғамның Уставын қабылдайды, өзгеріс және қосымша енгізеді, кейін оны Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді;

б) Қоғамның Орталық советін сайлайды; ол съездер аралығындағы уақытта басшы орган болып табылады. Қоғамның Орталық советі мүшелерінің санын съезд белгілейді;

в) Қоғамның тексеру комиссиясын сайлайды. Қоғамның тексеру комиссиясы мүшелерінің санын съезд белгілейді;

г) Қоғамның Орталық советінің Қоғамның қызметі туралы баяндамалары мен есептерін және Қоғамның тексеру комиссиясының қорытындысын қарап, бекітеді;

д) Қоғамның Орталық советі съездің шешуіне енгізген мәселелерді карайды.

18. Қоғам съезінің мәжілістерінде барлық мәселелер жай көпшілік дауыспен шешіледі.

19. Қоғамның Орталық советі мен тексеру комиссиясының мүшелері ашық дауыс беру арқылы сайланады.

Дауыс беруге қатысқан делегаттардың тең жартысынан астамының дауысын алған адамдар сайланған болып есептеледі.

20. Қоғамның Орталық советінің пленумын Қоғамның Орталық советінің президиумы әрі кеткенде жылына екі рет шақырады.

Қоғамның Орталық советінің кезектен тыс пленумын Қоғамның Орталық советі мүшелерінің кем дегенде 1/3-інің талап етуі бойынша не-

---

[1] 14-статьяның бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 ж. 16 октябрьдегі №515 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР КЖ, 1975 ж., №20, 91-ст.).

месе Қоғамның Орталық советі президиумының шешімі бойынша шақырылады [1].

21. Қоғамның Орталық советі:

а) өз құрамынан ашық дауыспен Қоғамның Орталық советінің президиумын сайлайды; оның құрамында председатель, председательдің орынбасарлары, ғылымн секретарь және Қоғамның Орталық советі белгілейтін мөлшерде президиум мүшелері болады;

б) Қоғам жұмысының жоспарларын бекітеді және олардың орындалуын бақылайды;

в) Қоғамның Орталық советі президиумының сметаларын, есептерін қарайды және бекітеді;

г) Қоғамның съезін шақырады және оған баяндамалар, есептер, қаулылардың жобаларын және басқа материалдар әзірлейді;

д) Қоғамның Орталық советінің президиумы енгізген басқа да мәселелерді қарайды;

22. Қоғамның Орталық советінің пленумында барлық мәселелер жай көпшілік дауыспен шешіледі [1].

23. Қоғамның Орталық советінің атқарушы органы — оның президиумы. Қоғамның Орталық советінің пленумдары аралығындағы уақытта президиум Қоғамның басшы органы болып табылады.

Президиумның мүшелерінің кемінде жартысы болған кезде Президиум заңды деп саналады.

24. Қоғамның Орталық советінің президиумы:

а) жұмыстың жарты жылдық жоспарын белгілейді, Қоғамның сметалары мен есептерін жасайды;

б) бүкіл жұмысты Қоғамның Орталық советі бекіткен жоспарға сәйкес жүргізеді;

в) Қоғамның облыстық, аудандық және қалалық бөлімшелерін құрайды және олардың жұмысына басшылық етеді;

г) Қазақ ССР-інің табиғат ресурстарын қорғау, пайдалану мен ұдайы өсіру мақсатында Қоғамның мүшелерін оларды зерттеуге қатыстырады;

д) Қоғамның секциялары арқылы ғылымн зерттеулер ұйымдастырады, кеңестер, конференциялар шақырады, экспедициялар, экскурсиялар жасайды және Қоғамның қызметіне байланысты басқа да шаралар өткізеді;

е) Қоғамның насихат жұмысына басшылық етеді, оның секцияларының жұмысын ұйлестіріп, оған бағыт беріп отырады;

ж) табиғатты қорғау, көгалдандыру мәселелері жөнінде және Қоғамның қызметіне байланысты басқа да мәселелер жөнінде белгіленген тәртіп бойынша әдебиет шығарады;

з) Қоғамның әкімшілік-шаруашылық және финанс жұмысына басшылық етеді;

и) Қоғамның Орталық аппаратының, облыстық және Алматы қалалық бөлімшелерінің кіріс-шығыс сметаларын бекітеді, сметаларды бекіткен кезде аппарат қызметкерлерінің саны еңбек жөніндегі жоспар шеңберінде белгіленеді;

к) Қоғамның атынан актілер шығарады, шарттар жасасады, міндеттемелер қабылдап, сенім қағаз береді, СССР Мемлекеттік банкісінде

---

[1] 20, 22, 23-статьяларға және 24-статьяның «г» және «м» пунктіне Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 ж. 16 октябрьдегі № 515 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1975 ж., № 20, 91-ст.). Осы қаулымен 23-статья екінші абзацпен толықтырылды.

счет ашады және жабады, заңда және осы Уставта белгіленген шеңберде Қоғамның мүлкіне нелік етеді;

л) әкімшілік органдарда, соттарда, мемлекеттік арбитраж органдарында және қоғамдық ұйымдарда Қоғамның атынан өкілдік етеді;

м) Қоғамның Орталық советінің пленумдарын шақырады және баяндамалар, есептер мен пленумдардың басқа да материалдарын әзірлейді;

н) Қоғамның жергілікті бөлімшелері үшін мөрдің бірыңғай үлгілерін, мүшелік билеттері мен маркаларды белгілейді және оларды бір орталықтан әзірлеп, жер-жерге жөнелтуді ұйымдастырады.

25. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының тексеру комиссиясы:

а) Қоғамның Орталық советіне кірмейтін мүшелері қатарынан съезд сайлайды және ол съезге есеп береді.

Қоғамның тексеру комиссиясының мүшелері Қоғамның аппаратында штатта тұрып қызмет істей алмайды;

б) өз құрамынан ашық дауыспен комиссияның председателін, председательдің орынбасарын және секретарын сайлайды;

в) Қоғамның негізгі міндеттерінің орындалуын, әкімшілік-шаруашылық және финанс қызметін тексереді.

IV. Қоғамның жергілікті бөлімшелері мен ұйымдары.

26. Облыстарда, аудандар мен қалаларда, Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының облыстық, аудандық және қалалық бөлімшелері құрылады, оларды кейін Қоғамның Орталық советінің президиумы бекітеді.

27. Қоғамның жергілікті бөлімшелері Қоғамның бастауыш ұйымдарының қызметіне басшылық етеді, олардың творчестволық инициативасының өрістеуіне көмектеседі.

28. Қоғамның облыстық, аудандық және қалалық бөлімшелерінің советтері мен тексеру комиссияларын сайлау қоғамның жергілікті бөлімшелері үш жылда кемінде бір рет шақыратын тиісті конференцияларда ашық дауыспен өткізіледі [1].

29. Қоғамның жергілікті бөлімшесінің советі күнбе-күнгі жұмысқа басшылық ету үшін құрамында председатель, оның орынбасарлары, жауапты секретарь және президиум мүшелері болатын совет президиумын ашық дауыс беру арқылы сайлайды.

30. Қоғамның облыстық, аудандық және қалалық бөлімшелерінің конференциялары, советі, совет президиумы және тексеру комиссиясы Қоғамның Орталық советінің съезі Орталық советінің президиумы және тексеру комиссиясы үшін белгіленген осы уставта көзделген тәртіпке сәйкес өз қызметін жүзеге асырады.

31. Қоғамның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелері Қоғамның Орталық советі президиумының басшылығымен жұмыс істейді.

32. Қоғамның аудандық және қалалық бөлімшелері өз жұмысын Қоғамның облыстық бөлімшелерінің тиісті президиумының және халық депутаттары жергілікті Советі атқару комитетінің басшылығымен және бақылауымен қоғамдық негізде жүргізеді.

---

[1] 24-статьяның «м» пунктіне Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 ж. 16 октябрьдегі № 515 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1975 ж., № 20, 91-ст.).

[2] 28-статьяға Қазақ ССР Министрлер Советінің 1970 ж. 16 октябрьдегі № 636 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1970 ж. № 20, 101-ст.).

V. Қоғамның бастауыш ұйымдары мен секциялары

33. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының негізі — бастауыш ұйымдар; олар бір заводта, бір совхозда немесе колхозда, басқа да кәсіпорындарда, мекемелер мен ұйымдарда жұмыс істейтін немесе бір үй басқармасына біріккен үйлерде тұратын Қоғам мүшелерінен құралады.

Қоғамның бастауыш ұйымы Қоғамның кем дегенде 5 мүшесі бар жерде құрылады, кейін оны Қоғамның жергілікті бөлімшесінің президиумы бекітеді.

Қоғамның бастауыш ұйымының жоғары органы — оның мүшелерінің жалпы жиналысы.

34. Қоғамның 15-тен астам мүшесі бар бастауыш ұйымы бір жыл мерзімге ашық дауыспен бюро сайлайды. Мүшелерінің саны бұдан кем болған жағдайда дәл сондай мерзімге Қоғамның уәкілі сайланады. Бюро мүшелерінің санын Қоғамның бастауыш ұйымының жалпы жиналысы белгілейді.

35. Қоғамның бастауыш ұйымының бюросы өз құрамынан председатель, секретарь және казначей сайлайды.

36. Қоғамның бастауыш ұйымдарының заң жүзінде тұлғалы правосы жоқ және олар Қоғамның жергілікті бөлімшесі президиумының басшылығымен жұмыс істейді.

Бастауыш ұйымдарға табиғатты қорғауға байланысты шараларды жүзеге асыру үшін қажет болған қаржылар Қоғамның жергілікті бөлімшелерінің сметаларында көзделеді.

37. Қоғамның Орталық советі мен жергілікті бөлімшелерінің жанында Қоғам қызметінің түрлі бағыттарына сәйкес секциялар құрылады.

38. Қоғамның жергілікті бөлімшелеріндегі секциялар Қоғамның жергілікті бөлімшесі президиумының шешімі бойынша құрылады. Қоғамның мүшелерінің саны 15-ке жетпеген жағдайда секцияның жұмысына күнбе-күн басшылық ету үшін бір жыл мерзімге председатель мен секретарь сайланады, ал 15 мүшесі болғанда — секцияның бюросы сайланады. Секцияның председателін және бюроның құрамын Қоғамның жергілікті бөлімшесінің президиумы бекітеді.

39. Қоғамның атмосфералық ауаны, топырақты, жер қойнауын, орманды, суды, жануарлар мен өсімдіктерді, табиғат ескерткіштерін қорғау секциялары, сондай-ақ жасөспірімдер, бақ, гүл өсіру, омарта және басқа секциялары құрылады.

VI. Қоғамның қаржылары

40. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының қаржылары:

мүшелікке кіру және мүшелік жарналарынан;

Қоғамның сметалары бойынша кредит мекемелерінде жиналған процеттерден;

Қоғам жүргізетін шаралардан және баспа қызметінен;

Қоғамның қарауындағы мүліктен түсетін кірістерден құралады.

Қоғамның қарауына түскен қаржылар осы Уставта көзделген шараларды жүзеге асыруға жоспар бойынша жұмсалады.

41. Техникумдарды, училищелерді, мектептерді және басқа балалар мекемелерін қоспағанда, Қоғамның бастауыш ұйымдары өздеріне түскен кіру және мүшелік жарналардың бүкіл 100 процентін қоғамның аудандық және қалалық бөлімшелері арқылы қоғамның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелеріне береді, олар бұл қаражаттың 20 процентін Қоғамның Орталық советіне бөледі.

Қоғамның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелері Табиғат қорғау қоғамының аудандық және қалалық бөлімшелерінің сметаларында олардың жинаған кіру және мүшелік жарна сомаларының 20—25 процентін табиғат қорғау шараларына, табиғатты қорғау идеяларын насихаттауға және қоғамдық негізде жұмыс істейтін жауапты секретарьлар мен Қоғам жұмысына белсене қатысатын оның мүшелерін ынталандыруға жұмсауды қарастырады.

Қоғамның жоғары оқу орындарындағы, техникумдардағы, училищелердегі, мектептер мен балалар мекемелеріндегі бастауыш ұйымдары өздеріне түскен кіру және мүшелік жарналардың 100 процентін түгелдей Қоғамның аудандық және қалалық бөлімшелері арқылы Қоғамның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелеріне береді, бұлар осы бастауыш ұйымдар берген сомалардың 50 процентін оларға табиғат қорғау идеяларын насихаттау жөніндегі шығындарға, табиғат мүйістерін безендіруге және Қоғамның белсенді жас мүшелерін көтермелеуге арнап бөледі [1].

42. Қоғамның мүшелері болып табылатын заңды ұйымдар жыл сайын 30 сомнан 100 сомға дейін мүшелік жарналар төлейді.

Заңды ұйымның жарнасының мөлшерін Орталық совет халық депутаттары Советінің тністі атқару комитетімен келісіп алғаннан кейін табиғатты пайдалану дәрежесіне қарай анықтайды [1].

Ескерту: Заң жүйесіндегі тұлға болып табылатын, мемлекеттік немесе жергілікті бюджетке тұратын қоғам мүшелері жыл сайын мүшелік жарна төлеуден босатылады.

СССР-дің Қоғам мүшесі болып табылатын азаматтары 20 тиын мүшелікке кіру жарнасын, жыл сайын 30 тиын мөлшерінде мүшелік жарна төлейді.

Жасөспірімдер секцияларының мүшелері (оқушылар) жыл сайын 5 тиын мөлшерінде мүшелік жарналарын төлейді де, мүшелікке кіру жарнасынан босатылады.

Қоғам мүшелігінен шығып қалған кезде мүшелік жарна мен мүшелікке кіру жарнасы қайтарылып берілмейді.

43. Қоғамның жергілікті бөлімшелерінің көрмелер ұйымдастырудан, лекциялар жасаудан, өз қарауындағы мүліктен түскен табыстары олардың өз қолында қалады.

44. Қоғамның Орталық советінің және жергілікті бөлімшелерінің басы бос қаржыларының бәрі СССР Мемлекеттік банкінің тністі мекемелерінде сақталады.

VII. Қоғамның есеп беруі

45. Қоғамның облыстық және Алматы қалалық бөлімшелері Қоғамның Орталық советіне жиынтық жарты жылдық және жылдық бухгалтерлік есептер мен баланстар тапсырады.

46. Қоғамның Орталық советінің президиумы жиынтық жылдық бухгалтерлік есеп және Қоғам жұмысының балансын жасайды.

Жиынтық жылдық есеп пен балансты Қоғамның Орталық советі бекітеді.

---

[1] 41-статьяға Қазақ ССР Министрлер Советінің 1970 ж. 16 октябрьдегі № 636 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1970 ж., № 20, 101-ст.).

41-статьяның үшінші абзацына және 42-статьяның бірінші және екінші абзацтарына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 ж. 16 октябрьдегі № 515 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1975 ж., № 20, 91-ст.).

VIII. Қоғамды тарату тәртібі

47. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамы өз қызметін Қоғам съезінің немесе Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы бойынша тоқтатады.

48. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамы таратылғаннан кейінгі қалған барлық мүлік Қазақ ССР Министрлер Советінің нұсқауы бойынша мемлекеттік мекемелерге немесе қоғамдық ұйымдарға беріледі.

49. Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының жергілікті бөлімшесінің қызметі Қоғам бөлімшесі конференциясының қаулысы бойынша немесе халық депутаттары тиісті жергілікті Советі атқару комитетінің шешімі бойынша тоқтатылуы мүмкін. Қоғамның жергілікті бөлімшесінің қызметі тоқтатылған жағдайда оның мүлкі Қоғамның жоғары ұйымының қарауына беріледі.

ҚАЗАҚ ТАБИҒАТ ҚОРҒАУ ҚОҒАМЫНЫҢ ЖҰМЫСЫН ЖАҚСАРТУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚСТАН КОМПАРТИЯСЫ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН
ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1972 жылғы 30 майдағы № 309
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1972 ж., № 11, 47-ст.)

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Қазақ ССР-інде табиғат қорғау туралы Заңның қатаң сақталуын қамтамасыз ету Қазақ табиғат қорғау қоғамының, партия, совет, комсомол және кәсіподақ орғандарының, министрліктер мен ведомостволардың, кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің аса маңызды міндеті деп саналсын.

Қазақ табиғат қорғау қоғамының Орталық советінің Президиумына мыналар міндеттелсін:

б) табиғат ресурстарын пайдаланушы министрліктер мен ведомстволардың қызметіне қоғамдық бақылауды күшейту, жалпы халықтық байлыққа ұқыпсыз қараушылыққа қарсы белсене күрес жүргізу;

в) жұмыстың тәжірибесін мерзімді баспасөз, радио, кино мен телевизия арқылы кеңінен баяндау жолымен табиғат қорғау жөніндегі ғылым мен техника жетістіктерін халық арасында жүйелі түрде насихаттауды қамтамасыз ету.

6. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне, Қазақ ССР Министрлер Советінің Баспасөз жөніндегі мемлекеттік комитетіне[2] қағазға және транспорт құралдарына, табиғат қорғау жөнінде материалдар басып шығаруға арнап Қазақ табиғат қорғау қоғамына қорлар бөлуді халық шаруашылығы жоспарларында жыл сайын көздестіріп отыру міндеттелсін.

8. Қазақ ССР Министрлер Советінің Телевизия және радио хабарын тарату жөніндегі мемлекеттік комитетіне[3], республикалық, облыстық және аудандық газеттердің редакцияларына табиғат қорғау мәселелерін жүйелі түрде баяндап отыру міндеттелсін.

---

[1] 1-пунктінің «а» тармағы, 2—5, 7 және 9-пункттері Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[2] Қазіргі кезде — Қазақ ССР Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі мемлекеттік комитеті.

[3] Қазіргі кезде — Қазақ ССР Телевизия және радиохабар жөніндегі мемлекеттік комитеті.

ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУ ЖӨНІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ ИНСПЕКЦИЯ ҚҰРУ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1963 жылғы 31 июльдегі № 600
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен Үкіметінің Ведомостары, 1963 ж., № 35)

Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Табиғатты қорғау ісіне қоғамдық ұйымдарды қатыстыру мақсатымен Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының облыстық, аудандық және қалалық бөлімшелерінің жанынан табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекциялар құрылсын.

2. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекция туралы қосымшада беріліп отырған Ереже бекітілсін.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1963 жылғы 31 июльдегі № 600 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інде ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУ ЖӨНІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ ИНСПЕКЦИЯ ТУРАЛЫ
Е Р Е Ж Е

1. Жалпы ережелер

1. Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-іінде табиғатты қорғау туралы» 1962 жылғы 12 майдағы Указына [1] сәйкес Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамы бөлімшелерінің жанынан Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекция құрылады.

2. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекцияның негізгі міндеті кәсіпорындардыц, мекемелердің, ұйымдардың, колхоздардың, совхоздардың және азаматтардың табиғатты қорғау жөнінде қолданылып жүрген заңдарды сақтауына және табиғат байлығын сақтау, сондай-ақ тиімді пайдалану және қалпына келтіру жөніндегі шараларды орындауына бақылау жасау болып табылады.

3. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекцияларды Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының облыстық, қалалық, аудандық бөлімшелері ұйымдастырады, әрі олар осы бөлімшелердің президиумдарының басшылығымен жұмыс істейді.

4. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспектордың міндеттері жауапты әрі құрметті. Қоғамдық инспекторлар Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының бастауыш ұйымдарының жиналыстарында сайланады. Қызмет бабындағы міндеттерін орындап жүрген кезде қоғамдық инспектордың «Қоғамдық инспектор» деген куәлігі болуға тиіс.

5. Қоғамдық инспекторлар топтарға бірігеді, бұл топтарды қоғамдық аға инспектор басқарады, оны Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының аудандық, қалалық, облыстық бөлімшелерінің президиумдары бекітеді. Топқа табиғатты қорғау жөнінде бақылап отыратын белгілі учаске бекітіліп беріледі. Кәсіпорындарда, мекемелерде, ұйымдарда, колхоздарда, совхоздарда, оқу орындарында және басқа ұйымдарда қоғамдық инспекторлардың ішінен табиғатты қорғау жөнінде тұрақты жұмыс істейтін бригадалар бөлінеді.

[1] 7-бетті қараңыз.

6. Табиғатты қорғау жөніндегі жұмысты қоғамдық инспекторлар ерікті түрде, жұмыстан тыс уақытта, тегін атқарады.

7. Қоғамдық инспекторлар өздерінің міндеттерін атқарғанда табиғатты (жерді, ормандарды, жер қойнауын, екпе көгалдарды, суларды, атмосфералық ауаны қорғау, аңшылық және балық аулау кәсібі және т. с.) қорғау туралы қолданылып жүрген заңдарды әрі осы Ережені басшылыққа алады. Бұл үшін қоғамдық инспекторлар табиғатты қорғау туралы қолданылып жүрген заңдарды жақсы білуге, өздігінен оқу және курстарда оқу жолымен табиғатты қорғау саласындағы білімін көтеруге тиіс.

8. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекторлар:

а) Қазақ ССР Орман шаруашылығы министрлігі органдарымен, мемлекеттік және қоғамдық-аңшылық инспекциясымен, Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы миннстрлігімен, оның бассейндік инспекцияларымен Среднеазрыбвод[1]. Мемлекеттік кен техникалық бақылау, санитарлық-эпидемнялық инспекциясымен, халық депутаттары жергілікті Советтерінің табиғатты қорғау жөніндегі тұрақты комиссиялармен, сондай-ақ милициямен, қоғамдық тәртіпті қорғау жөніндегі халық жасақтарымен және басқа инспекциялармен, ұйымдармен тығыз байланыс жасай отырып жұмыс істейді;

б) табиғатты қорғау және табиғат байлықтарын пайдалану ісіндегі кемшіліктер туралы табнғат қорларын пайдалануды бақылап отыратын органдарға, сондай-ақ Қоғамның бөлімшесінің президнумына хабарлайды, табиғатты қорғау мәселелері жөнінде баспасөзге жазып, радио және телевизия арқылы сөз сөйлейді;

в) халық депутаттарының қалалық, аудандық, поселкелік, селолық және ауылдық Советтерінің атқару комитеттеріне, милиция органдарына, табиғатты қорғау және оның байлықтарын пайдалану міндеті жүктелген барлық ұйымдарға табиғатты қорғау жұмысына көмек көрсетуді өтініп жолдама алады.

II. Табиғатты қорғау жөніндегі инспектордың праволары мен міндеттері

9. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекторлар:

а) ормандарды, екпе көгалдарды, бақтар мен парктерді, атмосфералық ауа мен су қоймаларының тазалығын, жер қойнауын қорғау жөніндегі, балық қорлары мен ауланатын-кәсіпшілік жануарларды, сондай-ақ басқа да жануарлар мен өсімдіктерді тиімді пайдалану туралы, табиғат ескерткіштерін, еңбекшілердің тынығатын орындарын және басқаларын қорғау жөніндегі жалпы одақтық және республикалық заңдарды, қаулылар мен басқа актілерді, сондай-ақ жергілікті совет органдарының шешімдерін сақтауға жұртшылық бақылауын ұдайы жүзеге асырып отырады;

б) табиғатты қорғау туралы заң қағидаларын бұзушы азаматтарды, кәсіпорындарды, мекемелер мен ұйымдарды анықтайды, браконьерлермен, орман тәртібін бұзушылармен, су қоймаларын, ауаны, еңбекшілердің тынығатын орындарын былғайтын, ағаштарға, бұталар мен ғұлдерге нұқсан келтіретін, тірі және өлі табиғат ескерткіштерін бүлдіретін адамдармен, табиғат байлықтарын тиімді пайдалануды және қайтадан қалпына келтіруді көздейтін шараларды жүзеге асырмаған адамдармен күреседі.

---

[1] Қазіргі кезде — Қазахрыбвод.

10. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекторлардың:

а) ұсталған кісінің документтерін тексеру, куәлардан сұрастыру және т. с. с. арқылы табиғатты қорғау жөніндегі заңдар мен ережелерді бұзушыларды ұстауға және оның кім екенін анықтауға правосы бар;

б) тәртіп бұзғандық туралы актілер (протоколдар) жасап, оларды шара қолдану үшін тиісті мемлекеттік органдарға жіберуге, сонымен бірге Қоғамның бөлімшесінің президиумына хабарлауға правосы бар;

в) браконьерлерден тәртіп бұзғанда қолданған құралы мен олжасын акт немесе қабылдау квитанциясы бойынша алып, жауапкершілігі туралы мәселені шешкенше сақтай тұруға, оларды түгел тиісті мемлекеттік ұйымдарға өткізуге правосы бар;

г) табиғатты қорғау мәселелеріне қатысы бар объектілердің бәрін еркін аралауға праволы.

III. Есеп беру, көтермелеу және жауапкершілік

11. Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекциялар өзінің атқарған қызметінің есебін жүргізіп, Қоғамның жергілікті бөлімшесінің президиумының алдында мезгіл-мезгіл есеп беріп отырады.

12. Қоғамның аудандық, қалалық бөлімшесінің президиумы қоғамдық инспекторлардың жылына кемінде екі рет жалпы жиналысын өткізеді, оған табиғатты қорғауға және табиғат байлықтарын пайдалануға қатысы бар ұйымдардың, мекемелердің өкілдерін шақырады, онда қоғамдық инспекцияның жұмысы туралы есеп береді.

13. Табиғатты қорғау жөніндегі тиісті қоғамдардың ұсынуы бойынша халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттері, табиғат байлықтарын қорғау жөніндегі қоғамдар өздерінің міндеттерін үлгілі орындайтын және табиғат байлықтарын қорғауға белсене қатысатын қоғамдық инспекторларға алғыс жариялап, грамоталар тапсырып, бағалы сыйлықтар беріп, оларды құрмет тақтасына жазып көтермелеп отырады.

14. Өздерінің міндеттерін орындамайтын, сондай-ақ қоғамдық инспекциялардың беделін түсіретін қоғамдық инспекторларға Қазақ табиғат қорғау жөніндегі қоғамының өздерін сайлаған бастауыш ұйымдарының жиналыстарында қоғамдық инспекторлардың құрамынан шығаруға дейін қоғамдық тез шаралары қолданылады, ал өздерінің қызмет бабымен пайдаланып, қиянат жасағаны үшін олар заң бойынша жауапқа тартылады.

2-тарау

ЖЕР ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

§ 1. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

ҚАЗАҚ ССР-інің ЖЕР КОДЕКСІН БЕКІТУ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚ ССР-інің

1971 жылғы 21 июльдегі
ЗАҢЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1971 ж., № 30)

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Жоғарғы Советі қаулы етеді:

1-статья. Қазақ ССР-інің Жер кодексі бекітілсін және ол 1972 жылғы 1 январьдан бастап күшіне енгізілсін.

2-статья. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумына Қазақ ССР-інің Жер кодексін күшіне енгізу тәртібін белгілеу және Қазақ ССР заңын Қазақ ССР-інің Жер кодексіне сәйкес келтіру тапсырылсын.

ҚАЗАҚ ССР-інің ЖЕР КОДЕКСІ [1]

Ұлы Октябрь социалистік революциясы патшалық Россияның шаруаларды қайыршылыққа душар етіп, елдің өндіргіш күштерін дамытуға бөгет болған жартылай крепостниктік жер құрылысын жойды. Ол Қазақстандағы отаршылдық праволық-жер режимін және капитализмге дейінгі жер қатынасының жүйесін жойды. Советтердің Бүкілроссиялық екінші съезінің 1917 жылғы 26 октябрьдегі (8 ноябрьдегі) «Жер туралы» Декретімен жерге жеке меншік мәңгі-бақи жойылды, барлық жер бүкіл халықтың дәулетіне айналдырылып, еңбекшілердің пайдалануына тегін берілді.

Осы Декреттің негізінде Қазақстанда 1921—1922 жылдары жер-су реформасы, 1926—1927 жылдары шабындықтар мен егістік жерлерді қайта бөлу және жер туралы басқа да маңызды өзгерістер жүзеге асырылды.

Национализациялау нәтнжесінде пайда болған мемлекеттік жер меншігі СССР-дегі жер қатынастарының негізін құрады, ал Қазақ Советтік Социалистік Республикасы өз еркімен қосылу және басқа да одақтас республикалармен тең праволылық негізінде СССР-дің құрамына кіреді. Жеке меншік жағдайында адамның адамды қанайтын құралы болып келген жер СССР-де елдің өндіргіш күштерін бүкіл халықтың мүдделеріне сай дамыту үшін пайдаланылады.

Мемлекеттік жер меншігі СССР-де социализмнің жеңісін қамтамасыз етуде зор роль атқарды. Ол халық шаруашылығының барлық салаларын неғұрлым тиімді орналастыруға мүмкіндік берді және жерді пайдаланудың социалистік формаларына көшудің ең маңызды шарттарының бірі болды.

Социалистік құрылыстың барысында бытыраңқы жеке шаруашылықтарды жаппай коллективтендіруге жағдай жасалғаннан кейін шаруалар Коммунистік партияның басшылығымен, жұмысшы табының барынша көмектесуі және қолдауы арқасында социализм жолына түсті. Лениндік кооперативтік жоспардың жүзеге асырылуы және колхоз құрылысының жеңуі нәтижесінде шаруа мәселесі шын мәнінде өз шешімін тапты.

---

[1] 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен 7^1, 7^2 35^1 статьялармен және XII бөліммен толықтырылды. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

Мемлекеттік жер меншігі елімізде коммунизмнің материалдық-техникалық базасын жасауға, коммунистік қоғамдық қатынастарға бірте-бірте көшуге және қала мен деревня арасындағы айырмашылықты жоюға жәрдемдеседі.

Жер — совет қоғамының аса маңызды байлығы — ауыл шаруашылығындағы өндірістің басты құралы және халық шаруашылығының барлық салаларын өркендетудің, орналастырудың базисі болып табылады. Барлық жерді ғылымға сүйеніп, тиімді пайдалану және оны қорғау, топырақтың құнарлылығын барынша арттыру жалпы халықтық міндет болып табылады.

Бірінші бөлім
ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

I тарау
НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

1-статья. Қазақ ССР-інің жер заңдарының міндеттері

Қазақ ССР жер заңдарының міндеттері қазіргі және болашақ ұрпақтардың мүддесіне жерді ғылымн негізде, ұтымды пайдалану мен қорғауды қамтамасыз ету, оның тиімділігін арттыруға жағдай туғызу мақсатында жер қатынастарын реттеу, кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың праволарын қорғау, жер қатынастары саласында заңдылықты нығайту болып табылады [1].

2-статья. ССР Одағы және Қазақ ССР-інің жер заңдары

Қазақ ССР-інде жер қатынастары ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздерімен, ССР Одағының осыған сәйкес шығарылатын басқа да жер заңдары актілерімен, осы Жер кодексімен және Қазақ ССР-інің жер заңының басқа да актілерімен реттеліп отырады.

Қазақ ССР-інде кен, орман және су қатынастары ССР Одағының және Қазақ ССР-інің арнаулы заңдарымен реттеліп отырады.

3-статья. Жерге мемлекеттік (жалпыхалықтық) меншік

СССР Конституциясына және Қазақ ССР Конституциясына сәйкес жер мемлекет меншігі — бүкіл совет халқының ортақ дәулеті болып табылады[1].

СССР-де жер тек қана мемлекет меншігінде болады және пайдалануға ғана беріледі. Мемлекеттік жер меншігі правосын тікелей немесе бұркемелеп бұзатын әрекеттерге тыйым салынады.

4-статья. Біртұтас мемлекеттік жер қоры

Қазақ ССР-інде барлық жер біртұтас мемлекеттік жер қорының құрамына кіреді, ол қор жерді пайдаланудағы негізгі арнаулы мақсатқа сәйкес мыналардан құралады:

---

[1] 1-статьяға, 3-статьяның тақырыбы мен бірінші бөлігіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

1) ауыл шаруашылығы мақсаттары үшін колхоздарға, совхоздарға және басқа да жер пайдаланушыларға пайдалануға берілетін ауыл шаруашылығына арналған жер;

2) елді мекендердің (қалалардың, жұмысшы поселкелерінің және селолық елді мекендердің) жері;

3) өнеркәсіптің, транспорттың, курорттардың, қорықтардың жері және ауыл шаруашылығына арналмаған басқа жерлер;

4) мемлекеттік орман қорының жері;

5) мемлекеттік су қорының жері;

6) мемлекет запасындағы жер.

Жерді жоғарыда көрсетілген категорияларға жатқызу және жерді бір категориядан екінші категорияға көшіру тәртібі ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

5-статья. **Жерді біртұтас мемлекеттік жер қорының категориясына жатқызу және бір категориядан екіиші категорияға көшіру**

Жерді біртұтас мемлекеттік жер қорының категорняларына жатқызуды жерді пайдаланудағы негізгі арнаулы мақсатқа сәйкес жерді беру не алу туралы қаулы немесе шешім қабылдайтын мемлекеттік орган жүргізеді.

Жерді біртұтас мемлекеттік жер қорының бір категориясынан екінші категориясына көшіру жерді пайдаланудагы негізгі арнаулы мақсат өзгерген реттерде жүргізіледі.

Жерді біртұтас мемлекеттік жер қорының категорняларына жатқызуға мыналар негіз болады: жер учаскелерін пайдалануға беру немесе ол учаскелерді алу, сондай-ақ жер учаскелерін елді мекендердің шекараларына енгізу немесе сол шекаралардан шығару, егер ССР Одағының немесе Қазақ ССР-інің заңдарында басқа тәртіп көрсетілмеген болса.

6-статья. **ССР Одағының жер қатынастарын реттеу саласындағы компетенциясы**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңының Негіздерінс сәйкес ССР Одағының қарауына жер қатынастарын реттеу саласына мыналар жатады:

1) СССР Конституциясына сәйкес ССР Одағының өкілдігін жүзеге асыруға қажетті шеңберінде біртұтас мемлекеттік жер қорына билік жасау;

2) жер пайдаланудың және жерге орналастырудың негізгі ережелерін белгілеу;

3) ауыл шаруашылық өндірісін және халық шаруашылығының басқа да салаларының қажеттерін қамтамасыз ететін еліміздің жер ресурстарын тиімді пайдаланудың перспективалық жоспарларын белгілеу;

4) жерді мелиорациялау жөніндегі жалпы одақтық шаралардың және топырақтың құнарлылығын арттыру жөніндегі басқа да шаралардың жоспарларын белгілеу, сондай-ақ топырақты эрозиядан, сортаңданудан және топырақтың құнарлылығын нашарлататын басқа да процестерден қорғау жөніндегі негізгі ережелерді белгілеу;

5) жерді пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылау және оны жүзеге асыру тәртібін белгілеу[1];

6) жерді мемлекеттік есепке алудың, жер пайдалануды мемлекеттік

---

[1] 6-статьяның 5-пунктіне 1980 ж. 17- октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

6-статья осы Указ бойынша 8 пунктпен толықтырылды.

тіркеудің ССР Одағы бойынша бірыңғай жүйесін белгілеу және жер кадастрын жүргізу тәртібін белгілеу;

7) СССР-дің жыл сайынғы жер балансын жасау тәртібін белгілеу;

8) СССР Конституциясына және ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдары Негіздеріне сәйкес жерді пайдалану мен қорғау саласында жалпыодақтық маңызы бар басқа да мәселелерді реттеу[1].

7-статья. Қазақ ССР-інің жер қатынастарын реттеу саласындағы компетенциясы

Жер қатынасын реттеу саласында Қазақ ССР-інің қарауына республика көлеміндегі біртұтас мемлекеттік жер қорына билік ету және жерді пайдаланудың перспективалық жоспарларын белгілеу, жер пайдаланудың тәртібін белгілеу және жерге орналастыруды ұйымдастыру, жерді мелиорациялау, эрозияға қарсы күрес және топырақтың құнарлылығын арттыру, жерді пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру жөніндегі жоспарларды белгілеу, сондай-ақ ССР Одағының компетенциясына жатқызылмаған жер қатынастарының басқа мәселелерін реттеп отыру жатады[1].

7[1]-статья. Жерді пайдалану мен қорғау саласындағы мемлекеттік басқару

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне сәйкес жерді пайдалану мен қорғау саласындағы мемлекеттік басқаруды СССР Министрлер Советі, Қазақ ССР Министрлер Советі, халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері, сондай-ақ бұған арнайы уәкіл етілген мемлекеттік органдар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жүзеге асырады.

7[2]-статья. Қоғамдық ұйымдардың және азаматтардың жерді ұтымды пайдалану мен қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асыруға қатысуы

Кәсіптік одақтар, жастар ұйымдары, табиғат қорғау қоғамдары, ғылыми қоғамдар және басқа қоғамдық ұйымдар, сондай-ақ азаматтар жерді ұтымды пайдалану мен қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асыруда мемлекеттік органдарға жәрдем көрсетеді.

Қоғамдық ұйымдар жерді ұтымды пайдалану мен қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған қызметке өздерінің уставтарына (ережелеріне) және ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес қатысады.

Мемлекеттік органдар жерді ұтымды пайдалану мен қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асырған кезде қоғамдық ұйымдардың және азаматтардың ұсыныстарын барынша ескеріп отыруға міндетті.

8-статья. Жер пайдаланушылар

Қазақ ССР-інде жер мыналарға пайдалануға беріледі:

колхоздарға, совхоздарға, ауыл шаруашылығының басқа да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарына, ұйымдар мен мекемелеріне;

өнеркәсіп, транспорт кәсіпорындарына, ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге;

СССР азаматтарына.

ССР Одағының заңдарында көрсетілген реттерде жер басқа да ұйымдар мен адамдардың пайдалануына берілуі мүмкін.

---

[1] 7-статьяға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

9-статья. **Жердің тегін пайдаланылуы**

Жер колхоздарға, совхоздарға, басқа да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелерге және СССР азаматтарына тегін пайдалануға беріледі.

10-статья. **Жерді пайдалану мерзімдері**

Жер мерзімсіз немесе уақытша пайдалануға беріледі.

Жерді күні бұрын мерзімі белгіленбей пайдалану мерзімсіз (тұрақты) пайдалану деп танылады.

Колхоздар иемденіп отырған жер оларға мерзімсіз пайдалануға бекітіліп беріледі[1].

Жерді уақытша пайдалану қысқа мерзімді — үш жылға дейін және ұзақ мерзімді — үш жылдан он жылға дейін — болуы мүмкін. Өндіріске қажет болған ретте бұл мерзімдер тиісінше қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді уақытша пайдаланудың мерзімінен аспайтын уақытқа ұзартылады.

Жоғарыда көрсетілген мерзімдерді жер учаскелерін пайдалануға берген орган ұзартады.

Жайылымдағы мал шаруашылығына арналған жер учаскелері колхоздарға, совхоздарға және басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындарына, ұйымдары мен мекемелеріне ұзақ мерзімді пайдалануға — үш жылдан жиырма бес жылға дейін беріледі.

II тарау
ЖЕРДІ ПАЙДАЛАНУҒА БЕРУ ТӘРТІБІ

11-статья. **Жер учаскелерін пайдалануға беру**

Жер учаскелерін пайдалануға беру — кесіп беру жолымен жүзеге асырылады.

Жер учаскелерін осы Кодекстің 8-статьясында көрсетілген жер пайдаланушыларға бастапқы пайдалануға (тұрақты немесе уақытша) беру тиісті мемлекеттік органның шешімі (қаулысы) бойынша жүргізіледі.

Жер учаскелерін пайдалануға беру туралы өтініштерді беру және оны қарау тәртібін Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейді.

12-статья. **Жер учаскелерін бөліп берудің негіздері**

Жер учаскелері Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы немесе халық депутаттарының облыстық, аудандық, қалалық, поселкелік, селолық, ауылдық Советі атқару комитетінің шешімі негізінде ССР Одағының заңдарымен, осы Кодекспен, Қазақ ССР-інің тағы басқа заңдарымен белгіленген тәртіп бойынша бөлініп беріледі.

Жер учаскелерін беру туралы қаулыларда немесе шешімдерде жердің қандай мақсатқа бөлініп берілгені және жерді пайдаланудың негізгі шарттары көрсетіледі.

13-статья. **Халық депутаттарының селолық, ауылдық Советі атқару комитетінің жер учаскелерін пайдалануға беру жөніндегі компетенциясы**

Халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің атқару комитеті селолық елді мекендердің шеңберіндегі колхоздардың, совхоздардың,

---

[1] 10-статьяның үшінші бөлігіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44)

басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындарының жер пайдалану құрамына енбейтін жерден, сондай-ақ осы Кодекстің 16-статьясына сәйкес жоғары органдар селолық елді мекендердің шеңберінен тыс селолық, ауылдық Советтің тікелей өз қарауына бөлген жерден жер учаскелерін пайдалануға береді.

14-статья. Халық депутаттарының поселкелік Советі атқару комитетінің жер учаскелерін пайдалануға беру жөніндегі компетенциясы

Халық депутаттары поселкелік Советінің атқару комитеті осы Кодекстің 51 және 52-статьяларында көрсетілген жерден басқа жұмысшы поселкесінің жерінен жер учаскелерін пайдалануға береді.

15-статья. Халық депутаттарының қалалық Советі атқару комитетінің жер учаскелерін пайдалануға беру жөніндегі компетенциясы

Халық депутаттарының қалалық Советінің атқару комитеті осы Кодекстің 51 және 52-статьяларында көрсетілген жерден басқа, қала жерінен жоспарлау және құрылыс жобасына және шаруашылықты жерге орналастыру жобасына сәйкес жер учаскелерін береді.

Халық депутаттарының қалалық Советінің атқару комитеті сонымен қатар коллективтік бау-бақша шаруашылығы үшін белгіленген тәртіп бойынша осы мақсатқа бөлінген жерден жер учаскелерін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге береді.

Сонымен бірге халық депутаттарының қалалық Советінің атқару комитеті өнеркәсіп, транспорт кәсіпорындары, ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер пайдаланбайтын жерлерді, ал мемлекеттік орман шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері өздерінің пайдалануындағы мемлекеттік орман қоры жерінен орман шаруашылығы мен ағаш дайындау өнеркәсібінің қажеттері үшін пайдаланбайтын ауыл шаруашылық жерінен колхоздарға, совхоздарға, басқа кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелер мен азаматтарға ауыл шаруашылық мақсаты үшін уақытша пайдалануға жер беру туралы шешімдер қабылдайды.

16-статья. Халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің жер учаскелерін пайдалануға беру жөніндегі компетенциясы

Халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті жер учаскелерін мыналарға пайдалануға береді:

бірнеше ауданның жайылымдағы мал шаруашылығына арналған жерден басқа мемлекеттік запастағы жерден колхоздарға, совхоздарға, басқа да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелер мен азаматтарға уақытша қысқа мерзімге пайдалануға;

мемлекеттік запастағы жерден, сондай-ақ колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің пайдаланбай отырған жерінен олардың келісуі бойынша — кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге жұмысшылар мен қызметшілердің коллективтік бақшалары үшін 5 жылға дейінгі мерзімге;

мемлекеттік запастағы жерден және мемлекеттік орман қоры жерінен жұмысшылар мен қызметшілерге қызметтік жер бөлісіне бөлу үшін (кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің осы мақсатқа арналған

жері болмаған кезде) кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге мерзімсіз уақытқа (тұрақты) пайдалануына;

ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтарға мемлекеттік жер қорынан тұрақты пайдалануға[1].

Сонымен қатар халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті мынадай шешімдер қабылдай алады:

өнеркәсіп, транспорт, ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа да кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің өздері пайдаланбай отырған жерлерін колхоздарға, совхоздарға, басқа да кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелер мен азаматтарға ауыл шаруашылық мақсаттары үшін уақытша пайдалануға беруі туралы;

колхоздардың, совхоздардың, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындары мен мекемелерінің өздері пайдаланбай отырған ауыл шаруашылық жерін сол жерге мұқтаж болып отырған колхоздарға, совхоздарға, басқа шаруашылықтарға уақытша пайдалануға беруі туралы;

мемлекеттік орман шаруашылығы кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің өздерінің пайдалануындағы мемлекеттік орман қоры жерінен орман шаруашылығы мен ағаш дайындау өнеркәсібінің мұқтажы үшін пайдаланбай отырған ауыл шаруашылық жерлерін колхоздарға, совхоздарға, басқа да кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелер мен азаматтарға ауыл шаруашылық мақсаттары үшін уақытша пайдалануға беруі туралы.

Халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті елді мекенді өркендетуге байланысты қажеттер үшін және ауыл шаруашылығына пайдалану үшін мемлекеттік запастағы жерден халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің тікелей қарауына жер учаскелерін беруге праволы.

17-статья. Халық депутаттарының облыстық Советі атқару комитетінің жер учаскелерін беру жөніндегі компетенциясы

Халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті жер учаскелерін береді:

бірнеше облыстардың жайылымдағы мал шаруашылығына арналған жайылымдық жерлерден басқа мемлекеттік запастағы жерден берілетін учаскелердің мөлшеріне қарамастан кез келген мақсаттар үшін;

қорықтардың, курорттардың (олардың санаториялық қорғау округын қосқанда), қала маңындағы аймақ пен Алматы қаласының демалыс аймағының жерлерінен және осы кодекстің 52-статьясында көрсетілген жерлерден басқа колхоздардың, совхоздардың, басқа да ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының, мемлекеттік орман қорының жерінен, өнеркәсіп, транспорттың жерінен және басқа ауыл шаруашылығына арналмаған жерден — әрбір объекті (мақсат) үшін 20 гектарға дейін, ал суару және құрғату каналдарын қазу, темір және автомобиль жолдары мен жолдардың басқа түрлерін салу, электр тоғын беретін линияларды, труба құбырларын тарту, тағы басқа линиялық ғимараттарды салу үшін құрылыстардың осы түрлеріне арнап жер берудің белгіленген тәртібіне сәйкес бекітілген нормалары бойынша;

колхоздардың, совхоздардың, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жерлерінен — атта-

---

[1] 16-статьяның бірінші бөлігінің бесінші абзацына 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

малылықты және жерге орналастырудағы басқа да кемшіліктерді жою мақсатымен жерге орналастырудың ғылымн негізделген жобаларына сәйкес басқа колхоздарға, совхоздарға, мемлекеттік ауыл шаруашылығы кәсіпорындарына, ұйымдар мен мекемелерге.

18 - статья. Қазақ ССР Министрлер Советінің жер беру жөніндегі компетенциясы

Қазақ ССР Министрлер Советі жер учаскелерін қанша көлемде болса да барлық жерден бере алады.

19 - статья. Пайдаланудағы жер учаскелерін беру тәртібі

Пайдаланудағы жер учаскесі осы Кодекстің 49, 51, 52, 53, 54-статьяларында белгіленген тәртіп бойынша алынғаннан кейін ғана басқа пайдаланушыға беріледі.

Жер учаскелерін берген кезде ауыл шаруашылығы өндірісінің залалдары мен шығындарының мөлшерін арнаулы комиссия жер учаскелерін беру туралы қаулы немесе шешім қабылданғанға дейін анықтайды.

20 - статья. Ауыл шаруашылығы қажеті үшін жарамды жер беру

Ауыл шаруашылығы қажетіне белгіленген тәртіп бойынша жарамды деп танылған жер ең алдымен ауыл шаруашылық кәсіпорындарына, ұйымдары мен мекемелеріне берілуге тиіс.

Жердің ауыл шаруашылығы қажетіне жарамдылығын топырақты зерттеудің, геоботаникалық, гидромелиоративтік, агроэкономикалық, тағы басқа зерттеулердің материалдары негізінде Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы мнинистрлігі анықтайды.

21 - статья. Ауыл шаруашылығына жатпайтын қажеттер үшін жер беру

Өнеркәсіп орындарын, тұрғын үй обьектілерін, темір жолдар мен автомобиль жолдарын салу, электр тогы жүретін линиялар орнату, магистральдық труба құбырларын тарту үшін, сондай-ақ ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа қажеттер үшін ауыл шаруашылығына арналмаған жер немесе ауыл шаруашылығына жарамсыз жер немесе сапасы нашар ауыл шаруашылық жері беріледі. Жоғарыда көрсетілген мақсаттарға мемлекеттік орман қорының жерінен жер учаскелері көбінесе агашы жоқ алаңдардың немесе бұта және құисыз агаш өскен алаңдардың есебінен беріледі. Пайдалы кен қазбалары жатқан жерлерде құрылыс салу үшін жер учаскелері мемлекеттік кен қадағалау органдарының келісуі бойынша беріледі. Электр тогы жүретін және байланыс линиялары, басқа да коммуникациялар көбінесе жолдардың, пайдаланып жүрген трассалардың, тағы сол сияқтылардың бойымен тартылады.

22 - статья. Жер учаскесін пайдалану правосының пайда болуы

Жер учаскесін пайдалану правосы осы Кодекстің 12-статьясында көрсетілген жер учаскесін беру туралы қаулының не шешімнің негізінде осы учаскенің шекарасын сол жердің өзінде (натурада) белгіленгеннен, жер пайдалануды мемлекеттік тіркеуден өткізгеннен және жерді пайдалану правосын куәландыратын документ берілгеннен кейін пайда болады.

Берілген жер учаскесін жерге орналастыратын тиісті органдар осы учаскенің шекараларын сол жердің өзінде (натурада) белгілегенге дейін және жерді пайдалану правосын куәландыратын документ берілгенге дейін пайдалануға кірісуге тыйым салынады.

23 - статья. Жерді тұрақты пайдалану правосын куәландыратын документтер

Колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа жер пайдаланушылардың жерді пайдалану правосы жер пайдалануға жасалған мемлекеттік актілермен куәландырылады. Актілердің формаларын, ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңының Негіздеріне сәйкес, СССР Министрлер Советі белгілейді.

24 - статья. Жерді уақытша пайдалану правосын куәландыратын документтер

Колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа жер пайдаланушылардың жерді уақытша пайдалану правосы жерді уақытша пайдалануға право беретін актілермен куәландырылады, бұл актілерде уақытша пайдалануға берілген жер учаскесінің көлемі мен шекаралары, жерді пайдалана бастау және пайдалануды аяқтау мерзімдері, уақытша жер пайдаланушылардың жерді қорғау және тиімді пайдалану жөніндегі міндеттері көрсетіледі.

Жерді уақытша пайдалану жөніндегі актілердің формаларын Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейді.

25 - статья. Азаматтардың жерді пайдалану правосын куәландыратын документтер

Жер учаскесін пайдалануға право беретін куәлік азаматтардың жерді пайдалану правосы туралы куәландыратын документ болып табылады. Куәліктің формасын Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейді.

26 - статья. Жерді пайдалануға право беретін документтерді берудің тәртібі

Колхоздарға, совхоздарға, тағы басқа кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге жерді пайдалануға право беретін мемлекеттік актілерді және жерді уақытша пайдалануға право беретін актілерді жер учаскесін пайдалануға беру туралы қаулыны (шешімді) мемлекеттік басқару органының қайсысы қабылдағанына қарамастан халық депутаттарының аудандық Советтерінің атқару комитеттері береді.

Жері қалалар мен жұмысшы поселкелерінің шеңберінде орналасқан жер пайдаланушыларға жоғарыда көрсетілген документтерді халық депутаттарының қалалық және поселкелік Советтерінің тиісті атқару комитеттері береді.

Азаматтарға жер учаскесін пайдалануға право беретін куәлікті халық депутаттарының қалалық, аудандық, қалалардағы аудандық, поселкелік, селолық, ауылдық Советтерінің атқару комитеттері береді.

III тарау

ЖЕР ПАЙДАЛАНУШЫЛАРДЫҢ ПРАВОЛАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

27 - статья. Жер учаскелерін белгілі мақсатқа пайдалану

Жер учаскелері жер пайдаланушыларға қандай мақсат үшін берілген болса, олар бұл учаскелерді сол мақсат үшін пайдалануға праволы және міндетті.

Жерді пайдалану мақсатын оны пайдалануға берген орган өзгерте алады.

28 - статья. Жерді еңбексіз табыстар табу үшін пайдалануға жол берілмейтіндігі

Жерді еңбексіз табыстар табу үшін пайдалануға тыйым салынады.

29 - статья. Берілген жер учаскелерін қандай мақсатқа арналғанына сәйкес пайдалану жөнінде жер пайдаланушылардың праволары

Пайдалануға берілген әрбір жер учаскесінің қандай мақсатқа арналғанына сәйкес жер пайдаланушылардың белгіленген тәртіп бойынша мыналарды істеуге правосы бар:

тұрғын үйлер, өндірістік, мәдени-тұрмыстық, тағы басқа құрылыстар мен ғимараттар салуға;

ауыл шаруашылығы дақылдарын егуге, орман ағашын, жеміс және саялы ағаштары мен басқа да ағаштарды отырғызуға;

шабындығын, жайылымын және басқа жерлерін пайдалануға;

жер учаскесіндегі көп таралған пайдалы қазба кендерді, шымтезекті және су объектілерін шаруашылықтың қажетіне пайдалануға, сондай-ақ жердің басқа да тиімді қаснеттерін пайдалануға.

30 - статья. Жер пайдаланушылардың праволарын шектеу

Жер пайдаланушылардың праволары мемлекеттік мүдделер, сондай-ақ басқа жер пайдаланушылардың мүдделері үшін заңмен шектелуі мүмкін.

31 - статья. Жер пайдаланушыларға келтірілген залалдың есесін толтыру

Жер пайдаланушыларға келтірілген залалдың есесі толтырылуға тиіс.

32 - статья. Жер пайдаланушылардың бұзылған праволарын қалпына келтіру

Жер пайдаланушылардың бұзылған праволары ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында көрсетілген тәртіп бойынша қайтадан қалпына келтірілуге тиіс.

33 - статья. Жер учаскелерін ұтымды пайдалану

Жер пайдаланушылар жерді ұтымды әрі тиімді пайдалануға, оған ұқыптылықпен қарауға, өздеріне берілген жер учаскелерінде көршілес жер пайдаланушылардың мүдделерін бұзатын әрекеттер жасамауға міндетті[1].

34 - статья. Топырақтың құнарлы қабатын сақтау

Өнеркәсіптік немесе өзге құрылысты жүзеге асыратын, пайдалы қазбалардың кен орындарынан кен өндіретін, сондай-ақ топырақ қыртысының бұзылуына байланысты басқа жұмыстар жүргізетін кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер топырақтың құнарлы қабатын сыдырып алуға, сақтауға және оны қайта өңделетін жерлерге немесе өнімділігі аз жерлерге төгуге міндетті[1].

Топырақтың құнарлы қабатын сыдырып алып сақтаудың және кейіннен пайдаланудың тәртібі мен шарттарын жер учаскесін берген орган белгілейді.

---

[1] 33-статьяға және 34-статьяның бірінші бөлігіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

35-статья. Жерді қайта культивациялау

Өздерінің пайдалануына берілген ауыл шаруашылық жерлерінде немесе орманды жерлерде пайдалы қазбалар мен шымтезек кен орындарынан кен өндіретін, геологиялық барлау, іздестіру, құрылыс және өзге де жұмыстар жүргізетін кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер бұл жерлерді қажетсіну біткеннен кейін өз есебінен оларды ауыл шаруашылығында, орман шаруашылығында немесе балық шаруашылығында пайдалану үшін жарамды күйге келтіруге, ал аталған жұмыстарды басқа жерлерде жүргізген кезде — оларды белгілі мақсатта пайдалану үшін жарамды күйге келтіруге міндетті. Жер учаскелерін жарамды күйге келтіру жұмыс барысында, ал мұның өзі мүмкін болмаған ретте — осы жұмыстар аяқталғаннан кейін, жер учаскелерін пайдалануға беретін органдар белгілейтін мерзімдерде, белгіленген тәртіппен бекітілген жобаларға сәйкес іске асырылады[1].

Жерді қайта культивациялау жөніндегі өздерінің міндеттерін белгіленген мерзімде орындамайтын, осы статьяда көрсетілген кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге дәл сол мақсат үшін жаңа жер учаскелері берілмеуі мүмкін.

35[1]-статья. Жер пайдаланушылардың өздерінің пайдалануына берілген жер учаскелерінен тыс орналасқан ауыл шаруашылық, орманды және басқа жерлерге теріс ықпал жасауды болдырмау немесе шектеу жөніндегі міндеттері

Өздерінің пайдалануына берілген жер учаскелерінен тыс пайдалы қазбалар мен шымтезек кен орындарынан кен өндіретін, сондай-ақ ауыл шаруашылық, орман өсетін және басқа жерлерге теріс ықпал жасайтын басқа да жұмыстар жүргізетін кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер көрсетілген теріс ықпалға жол бермеу немесе мүмкіндігінше оны барынша шектеу жөнінде шаралар көздеуге және жүзеге асыруға міндетті.

36-статья. Жерді қосалқы пайдалану

Қолхоздар, совхоздар, басқа кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер заңда белгіленген реттерде өздеріне бекітіліп берілген жерден жер учаскелерін қосалқы пайдалануға бере алады.

Жерді қосалқы пайдаланудың тәртібі мен шарттары ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңы Негізінің 25, 27, 28, 41, 42 және 43-статьяларына және ССР Одағының басқа заңдарымен, осы Кодекстің 72, 86, 87, 89, 90, 91, 93, 96, 97, 99, 104, 105, 143, 154, 174, 176 және 181-статьяларымен және Қазақ ССР-інің басқа да заңдарымен белгіленеді.

IV тарау

ЖЕРДІ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ТОПЫРАҚТЫҢ ҚҰНАРЛЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

37-статья. Жер пайдаланушылардың жерді қорғау және топырақтың құнарлылығын арттыру жөніндегі міндеттері

Жер пайдаланушылар топырақтың құнарлылығын арттыру жөнінде пәрменді шаралар қолданып, топырақтың жел және су эрозиясына ұшырауына жол бермеу жөніндегі ұйымдастыру-шаруашылық, агротехни-

---

[1] 35-статьяның бірінші бөлігіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

калық, орман-мелиорациялық және гидротехникалық шаралардың комплексін жүзеге асыруға, жердің сортаңдануына, батпақтануына, ластануына, арамшөптің басып кетуіне, сондай-ақ топыраққа зиянды басқа да процестерге жол бермеуге міндетті.

38-статья. **Жерді қорғау және жақсарту жөніндегі шаралар**

Жерді мелиорациялау және қорғау, егіс қорғайтын орман алқабын өсіру, топырақ эрознясына қарсы күрес жөніндегі шаралар мен жерді түбегейлі жақсартуға бағытталған басқа да шаралар экономикалық және әлеуметтік дамудың мемлекеттік жоспарларында көзделеді және оларды тиісті министрліктер, мемлекеттік комитеттер, ведомстволар мен жер пайдаланушылар жүзеге асырады [1].

39-статья. **Ауыл шаруашылық жерлерін арнайы қорғау**

Ауыл шаруашылық жері, әсіресе суармалы және құрғатылған жер арнайы қорғауға алынады. Қолхоздар, совхоздар, ауыл шаруашылығына арналған жерді пайдаланушы басқа да кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер топырақтың құнарлылығын сақтауға, қалпына келтіруге және арттырып отыруға міндетті.

40-статья. **Суармалы жерлерді қорғау**

Колхоздар, совхоздар және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдар мен мекемелері суармалы жерлерді ішкі шаруашылықты жерге орналастырудың бекітілген жобасындағы жылдық және перспективалық жоспарларға сәйкес пайдалануға, суармалы жерлердің көлемінің кемуіне, олардың екінші рет сортаңдануына, батпақтануына және су эрозия ошағының пайда болуына жол бермеуге, су пайдалану мен суару және коллекторлық-дренаж жүйелерін күтіп ұстаудың белгіленген режимін сақтауға міндетті.

41-статья. **Шабындық және жайылымдық жерді қорғау**

Колхоздар, совхоздар және басқа кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер шаруашылықты өз ішінде жерге орналастыру жұмыстарын жүргізген кезде белгіленген жайылым кезегін қатаң сақтауға, топырақтың сипатын, шөптің өсімталдығын, жылдың метеорологиялық жағдайларын есепке алып, жайылымды пайдаланудың маусымын реттеп отыруға, сумен жабдықтау көздерін, мал суаттарын қорғауға, эрозия ошақтарының пайда болуына жол бермеуге, шабындық жерлерге мал жаюға рұқсат етпеуге міндетті.

42-статья. **Жерді ластанудан қорғау**

Өнеркәсіп пен құрылыс кәсіпорындары, ұйымдар мен мекемелер ауыл шаруашылық жерін және басқа да жерлерді өндірістің қалдықтарымен, тағы басқа қоқыстармен, сондай-ақ кір сулармен ластануға жол бермеуге міндетті.

43-статья. **Жерді қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асырған жер пайдаланушыларды көтермелеу**

ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдары жер қорғау, топырақтың құнарлылығын арттыру және пайдаланылмай жатқан жерлерді ауыл шаруашылығының айналымына енгізу жөніндегі шараларды жүзеге асыру үшін жер пайдаланушыларды ынталандыратын материалдық көтермелеу шараларын белгілей алады.

---

[1] 38-статьяға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

V тарау

ЖЕР ПАЙДАЛАНУ ПРАВОСЫН ЖОЮДЫҢ НЕГІЗДЕРІ

44-статья. Кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жер пайдалану правосын жоюдың негіздері

Кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің өздеріне берілген жерді пайдалану правосы мынадай реттерде тиісінше толық немесе ішінара жойылады:

1) жер учаскесінің қажеті болмай қалса;

2) жер учаскесі берілген мерзім өтсе;

3) кәсіпорын, ұйым немесе мекеме жойылса;

4) жер учаскесін мемлекеттік немесе қоғамдық басқа қажеттер үшін алу қажеттігі туса;

5) берілген жер учаскесі қатарынан екі жыл бойы игерілмесе.

Жерді пайдалану правосы сонымен бірге жер учаскесі арнап берілген мақсатқа сәйкес пайдаланылмаса да жойылады.

45-статья. Кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жер пайдалану правосының жойылуы

Кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жер учаскесін пайдалану правосын жоюға осы Кодекстің 44-статьясында 1, 2, 3, 5-пункттері мен екінші бөлігінде көрсетілген негіздер пайда болғанда Қазақ ССР Министрлер Советі немесе жер учаскесін пайдалануға берген халық депутаттарының жергілікті Советінің атқару комитеті осы учаскені пайдалану правосын жою туралы қаулы (шешім) қабылдайды. Қаулыда (шешімде) учаскені пайдалануды тоқтатудың мерзімі, жерді, ал қажет болған кезде — учаскедегі құрылыстарды, ғимараттарды, егістер мен жасыл кешеттерді одан әрі пайдалану тәртібі көрсетіледі.

Осы Кодекстің 44-статьясының 4-пунктінде көрсетілген реттерде белгіленген тәртіп бойынша алынған жер учаскесі басқа жер пайдаланушыға берілген кезден бастап бұрынғы жер пайдаланушының правосы жойылады.

46-статья. Азаматтардың жер пайдалану правосын жоюдың негіздері

Азаматтардың берілген жер учаскесін пайдалану правосы мынадай реттерде тиісінше толық немесе ішінара жойылуға жатады:

1) жер учаскесін пайдаланудан өз еркімен бас тартса;

2) жер учаскесі берілген мерзім өтсе;

3) ауланың немесе семьяның барлық мүшесі басқа тұрақты мекенге көшсе;

4) қызметіне сәйкес еңбек қатынастарына байланысты жер үлесі берілгендегі еңбек қатынастары жойылса, егер ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңында бұдан басқа тәртіп белгіленбесе;

5) ауланың немесе семьяның барлық мүшесі қаза тапса;

6) жер учаскесін мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін алу қажеттігі туса;

Азамат осы Кодекстің 219 және 220-статьяларында көрсетілген іс-әрекеттерді істесе, сондай-ақ жер учаскесін қатарынан екі жыл бойы пайдаланбаса немесе жер учаскесін пайдалану берілген мақсатқа сәйкес келмесе, оның жер учаскесін пайдалану правосы жойылуы мүмкін.

47-статья. Азаматтардың жер пайдалану правосының жойылуы

Жер учаскесін мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін алатын реттерден басқа негіздер болғанда азаматтардың жер учаскесін пайда-

лану правосының жойылу кезін жер учаскесін пайдалануға берген орган белгілейді.

Жер учаскесін мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін алғанда азаматтардың алынған жер учаскесін пайдалану правосы осы учаскені басқа жер пайдаланушыға нақты пайдалану үшін берілген кезден бастап жойылады.

48-статья. Жер пайдалану правосының жойылу кезін белгілегенде есепке алынуға жататын жағдайлар

Жер пайдалану правосының жойылуы үшін негіздердің тап болуы жер пайдаланушыны өнімді жыйып алу правосынан айырмайды және оны жердің сапасын сақтау жөніндегі міндеттерден босатпайды.

Осы Кодекстің 44 және 46-статьяларында көрсетілген жер пайдалану правосын жою кезін белгілегенде, босатылатын жер учаскесін дереу пайдалану қажет болған ретте ғана жер пайдаланушы ондағы өнімді жинау мүмкіндігінен айырылуы және жердің сапасын сақтау жөніндегі міндеттерден босатылуы мүмкін.

VI тарау

МЕМЛЕКЕТТІК НЕМЕСЕ ҚОҒАМДЫҚ ҚАЖЕТТЕР ҮШІН ЖЕР АЛУ ТӘРТІБІ

49-статья. Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер алу негіздері

Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер учаскесі немесе оның бір бөлігі Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы немесе халық депутаттарының тиісті Советі атқару комитетінің шешімі негізінде ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіппен алынады.

Жер учаскесін алу жерді пайдаланудың жағдайларын нашарлатпауға және алынғаннан кейін қалған жерді пайдалануда қолайсыз жағдай тудырмауға тиіс.

50-статья. Мемлекеттік басқару органдарының жер учаскелерін мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін алу жөніндегі компетенциясы

Қазақ ССР Министрлер Советі мен халық депутаттарының тиісті Советтерінің атқару комитеттері мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер учаскелерін өздеріне берілген праволар шеңберінде және осы Кодекстің 13—18, 51—54-статьяларымен белгіленген шарттарды сақтай отырып алады.

51-статья. Ауыл шаруашылық кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің пайдалануындағы жерді, сондай-ақ мәдени немесе ғылыми маңызы бар жерді алу

Колхоздардың, совхоздардың және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің пайдалануындағы жерден, мәдени немесе ғылыми маңызы бар жерден тек ерекше қажет болған реттерде ғана учаскелер алуға жол беріледі.

52-статья. Ауыл шаруашылығы және орман шаруашылығы үшін құнды жерлерді алып қою тәртібі

Суармалы және құрғатылған жерлерді, жыртылған жерлерді, көп жылдық жеміс ағаштары мен жүзімдіктер, мәдени жайылымдар, сондай-

ақ, түбегейлі жақсарту жөнінде жұмыс жүргізілген шабындықтар мен жайылымдар алып жатқан жер учаскелерін ауыл шаруашылығынан басқа мұқтаж үшін, бірінші топтағы су қорғайтын, қорғаныштық және басқа ормандар алып жатқан жерлерді орман шаруашылығын жүргізуге байланысты емес мақсаттарға пайдалану үшін алып қою ерекше реттерде және Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы бойынша ғана жүргізіледі. Көрсетілген жерлерді труба құбырларын, электр беретін линиялар және басқа линиялық ғимараттар салу үшін қысқа мерзімді уақытша пайдалануға беру мақсатында алып қою қажетті реттерде халық депутаттарының облыстық Советі атқару комитетінің шешімі негізінде жүргізілуі мүмкін[1].

53-статья. Құрылыс объектісінің орналасатын орны мен қажетті алаңның шамаланған көлемін жобалау жұмыстары басталғанға дейін келісіп алу

Жер учаскелерін ауыл шаруашылығынан басқа мақсатқа алуға мүдделі кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер жобалау жұмыстары басталмай тұрып жер пайдаланушылармен және жерді пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асыратын органдармен объектінің орналасатын жерін және алынуы белгіленіп отырған жердің шамаланған көлемін алдын ала келісуге міндетті[1].

54-статья. Жер учаскелерін алумен байланысты мәселелерді келісудің тәртібі

Колхоздардың пайдалануындағы жерден учаскені тек колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының келісімі бойынша ғана, ал совхоздардың, одаққа немесе республикаға бағынатын басқа да мемлекеттік, кооперативтік және қоғамдық кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің пайдалануындағы жерден учаскені жер пайдаланушылардың және ССР Одағының, Қазақ ССР-інің немесе басқа одақтас республиканың тиісті министрліктері, мемлекеттік комитеттері мен ведомстволарының келісуі бойынша алуға болады[1].

VII тарау

ІЗДЕСТІРУ ЖҰМЫСТАРЫ ҮШІН ЖЕР УЧАСКЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНУ ТӘРТІБІ

55-статья. Кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің іздестіру жұмыстарын жүргізу правосы

Геологиялық картаға түсіру, іздестіру, геодезиялық және басқа іздестіру жұмыстарын жүргізетін кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер осы жұмыстарды барлық жерде ССР Одағының және Қазақ ССР заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша жер учаскелерін жер пайдаланушылардан алмай-ақ жүргізе алады.

56-статья. Іздестіру жұмыстарын жүргізу үшін жер учаскелеріне орналасуға рұқсат беру

Геологиялық картаға түсіру, іздестіру, геодезиялық және басқа іздестіру жұмыстарын жүргізу үшін халық депутаттарының облыстық

---

[1] 52, 53 және 54-статьяларға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

Советтерінің атқару комитеттері бір жылдан аспайтын мерзімге жер учаскелеріне орналасуға рұқсат береді.

Іздестіру жұмыстарын жүргізе бастау мерзімі мен орны жер пайдаланушылармен келісіп алынады, ал келісімге қол жетпеген күнде оларды халық депутаттарының аудандық немесе қалалық Советтерінің атқару комитеттері белгілейді.

57-статья. Іздестіру жұмыстарын жүргізгенде жерді жарамды күйге келтіру

Осы Кодекстің 55-статьясында көрсетілген жұмыстарды жүргізуші кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер өздері орналасқан жер учаскелерін өз күшімен тиісті мақсатқа пайдалануға жарайтын күйге келтіруге міндетті. Жер учаскелерін жарамды күйге келтіру істеліп жатқан жұмыстың барысында, ал бұлай етуге мүмкіндік болмаған жағдайда — жұмыс аяқталғаннан кейін, топырақтың тоңазуы мерзімін қоспағанда, әрі кеткенде бір ай мерзім ішінде жүргізілуге тиіс.

VIII тарау

ЖЕР ПАЙДАЛАНУШЫЛАРҒА КЕЛТІРІЛГЕН ЗАЛАЛ МЕН АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНДІРІСІНІҢ ШЫҒЫНЫН ӨТЕУ

58-статья. Жер учаскелерін алу немесе уақытша пайдалану салдарынан жер пайдаланушыларға келтірілген залалды өтеу

Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер учаскелерін алу немесе уақытша пайдалану салдарынан жер пайдаланушыларга келтірілген залал өтелуге тиіс.

Залалдарды жер учаскелері бөлінген кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының негізінде СССР Министрлер Советі бекітетін ережеге сәйкес өтейді.

59-статья. Жердің ауыл шаруашылығынан басқа қажеттер үшін алынуына байланысты ауыл шаруашылығы өндірісінің шығынын өтеу

Құрылыс салу үшін және ауыл шаруашылығынан басқа да қажеттер үшін ауыл шаруашылығы жерінен учаскелері бөліп берілетін кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер осы учаскелердің алынуына байланысты ауыл шаруашылығы өндірісінің шығынын (осы Кодекстің 58-статьясына сәйкес жер пайдаланушылардың залалын өтеу үстіне) өтейді.

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне сәйкес өтелуге тиісті ауыл шаруашылық өндірісінің шығынының мөлшері мен шығынды анықтау тәртібін, сондай-ақ тиісті қаржыны пайдаланудың тәртібін СССР Министрлер Советі белгілейді.

IX тарау

ЖЕРДІ ПАЙДАЛАНУ МЕН ҚОРҒАУҒА МЕМЛЕКЕТТІК БАҚЫЛАУ[1]

60-статья. Жерді пайдалану мен қорғауды мемлекеттік бақылаудың міндеттері

Барлық жерді пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылаудың міндеті — министрліктердің, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволардың,

[1] IX-тарауға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің, сондай-ақ азаматтардың жер заңдарын, жер пайдалану тәртібін сақтауын, жерлерді ұтымды, тиімді пайдалану мен қорғау мақсатында жер кадастрының және жерге орналастырудың дұрыс жүргізілуін қамтамасыз ету.

61-статья. **Жер пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асыратын орғандар**

Барлық жерді пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылауды халық депутаттарының Советтері, олардың атқарушы және жарлықшы орғандары, сондай-ақ бұған арнайы уәкіл етілген мемлекеттік орғандар ССР Одағының заңдары белгілейтін тәртіп бойынша жүзеге асырады.

Халық депутаттары Советтерінің, олардың атқарушы және жарлықшы орғандарының, сондай-ақ бұған арнайы уәкіл етілген мемлекеттік орғандардың оларды берілу мақсаттарына сәйкес жерлерді қорғау және жер учаскелерін пайдалану мәселелері жөніндегі нұсқаулары колхоздар, совхоздар және басқа да кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер үшін, олардың ведомстволық бағыныстылығына қарамастан, сондай-ақ азаматтар үшін міндетті болып табылады.

Екінші бөлім
АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНА АРНАЛҒАН ЖЕР

X тарау
НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

62-статья. **Ауыл шаруашылығына арналған жер**

Ауыл шаруашылығының қажеттері үшін берілген немесе осы мақсатқа арналған жердің бәрі ауыл шаруашылығына арналған жер деп танылады.

Ауыл шаруашылығына арналған жерді социалистік ауыл шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері халық шаруашылығының ауыл шаруашылығы өнімдері жөніндегі өскелең талаптарын қанағаттандыру мақсатымен ауыл шаруашылығын өркендету жоспарларына сәйкес пайдаланады.

63-статья. **Ерекше бағалы ауыл шаруашылық жерінің көлемін кемітуге жол берілмейтіндігі**

Суармалы және құрғатылған жерлердің, егістіктердің, бағалы көп жылдық жеміс ағаштары өскен жер мен жүзімдіктердің, сондай-ақ басқа да мол өнімді жерлердің көлемін кемітуге, оның ішінде оларды неғұрлым кем өнім беретін жерге айналдыруға жол берілмейді, ерекше қажетті жағдайларда және тек Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы бойынша ғана жол беріледі.

64-статья. **Ауыл шаруашылығына арналған жерді пайдалануға беру**

Ауыл шаруашылығына арналған жер мыналарға мерзімсіз пайдалануға беріледі:

колхоздарға, совхоздарға, басқа да ауыл шаруашылық, мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындар мен ұйымдарға — ауыл шаруашылығын жүргізу үшін;

ғылыми-зерттеу, оқу және басқа ауыл шаруашылық мекемелеріне — егістік жерді зерттеу үшін, ғылым мен озық тәжірибенің жетістіктерін ауыл шаруашылығында іс жүзінде қолдану үшін және тарату үшін, сондай-ақ өндірістік мақсаттар үшін;

ауыл шаруашылығына жатпайтын кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге — көмекші ауыл шаруашылығын жүргізу үшін;

азаматтарға — жалдамалы еңбекті пайдаланбай көмекші шаруашылығын жүргізу үшін.

Кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге коллективтік бау және бақша шаруашылығы үшін ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленетін тәртіп пен шарттар бойынша жер учаскелері берілуі мүмкін [1].

Мерзімсіз пайдалануға берілген осы статьяда көрсетілген жерден басқа жер пайдаланушыларға уақытша пайдалануға да жер берілуі мүмкін.

65-статья. **Жер учаскелерін бірлесіп пайдалану**

Жер учаскелері колхоздарға, совхоздарға және басқа да кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге алыстағы мал жайылымы үшін, су көздеріне апаратын және мал айдайтын жолдар, тағы сол сияқтылар үшін бірлесіп пайдалануға берілуі мүмкін.

66-статья. **Колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің пайдалануындағы жердің шекаралары мен мөлшерін өзгерту**

Шаруашылықтарды ірілендіру және ықшамдау, жер пайдаланушылар арасында жерді қайта бөлу кезінде колхоздардың, совхоздардың, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдарының, сондай-ақ ғылымн-зерттеу, оқу тәжірибе, ауыл шаруашылығының басқа да мекемелерінің пайдалануындағы жердің шекарасы мен мөлшерін осы Кодекстің 202-статьясында бекітілген жерге орналастырудың ғылымға негізделген жобалары негізінде өзгертуге болады.

67-статья. **Жер пайдаланушылардың ауыл шаруашылығына арналған жерді пайдалану жөніндегі міндеттері**

Ауыл шаруашылығына арналған жерді пайдаланушы колхоздар, совхоздар, басқа да кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер ғылым мен озық тәжірибенің жетістіктері негізінде жергілікті жағдайларды есепке ала отырып, мыналарды істеуге міндетті:

1) ұйымдастыру-шаруашылық құрылымның жоспарларында және өндіріс-финанс жоспарларында топырақтың құнарлылығын арттыру және жерді тнімді пайдалану жөніндегі нақты шараларды белгілеп отыруға;

2) шаруашылықтың аймақтық жағдайына және арнаулы кәсіпке бейімделуіне сәйкес егіншіліктің неғұрлым тнімді жүйелерін енгізуге, шаруашылық салаларын экономикалық жағынан тиімділікпен ұштастыруға, ауыспалы егіс тәртібін енгізіп, нгеруге, пайдаланылмай жатқан жерді ауыл шаруашылығының өндірісіне қамтуға;

3) жер суаруды, құрғатуды және суландыруды дамытуға, шалғын мен жайылымды жақсартуға, топырақты эктендіруге және гипстендіруге;

---

[1] 64-статьяның екінші бөлігіне 1977 ж. 27 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1977 ж., № 45).

4) топырақтың эрозиясына, жердің батпақтануына және сортаңдануына жол бермеу шараларын қолдануға, егін қорғайтын ағаштар отырғызуға, шағылды, жыралы және жарлауыт жерлерді ормандандырып, құмды бекітуге, топырақтың ластануына жол бермеуге;

5) ауыл шаруашылығына арналған жерді тастан, ұсақ ағаштар мен бұталардан тазартуға, арам шөпті, ауыл шаруашылық өсімдіктеріне зиянды жәндіктер мен ауруларға қарсы күрес жүргізуге.

68-статья. **Шаруашылық ішіндегі құрылыс объектілерін орналастыру**

Шаруашылық ішіндегі құрылыс объектілерін ауыл шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдары, шаруашылық ішінде жерге орналастырудың жобасы мен селолық елді мекендерді жоспарлаудың және салудың жобасына сәйкес орналастырылады.

Шаруашылық ішінде жерге орналастырудың жобасы мен селолық елді мекендерді жоспарлаудың және салудың жобасы жоқ болғанда суармалы және құрғатылған жерлерге, егістікке, су жаятын шабындыққа, бағалы жеміс ағаштары өскен жер мен жүзімдіктерге жоғарыда аталған объектілерді орналастыруға сондай-ақ осы объектілер үшін оларды алуға тек халық депутаттарының облыстық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша аса қажетті реттерде жол берілуі мүмкін[1].

69-статья. **Мал айдайтын трассалар үшін жер беру**

Қолхоздардың, совхоздардың және басқа шаруашылықтардың малын маусымды жайылымдарға, ет комбинаттарына, мал сатып алатын пункттерге айдау үшін мал айдауға арналған жер мүмкіндігінше жайылымдық жерлерден, жер пайдаланушылар жерінің шекарасы бойынан айдалатын малдың жайылуын қамтамасыз ететіндей мөлшерде беріледі.

70-статья. **Тұрақты пайдаланудағы мал айдайтын мемлекеттік трассалар**

Тұрақты пайдалануға арналған мал айдайтын трассалар мал айдайтын мемлекеттік трассалар болып табылады.

Осы трассалардың алып жатқан жер учаскелері малды дайындайтын, айдайтын және бағатын мемлекеттік кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге тұрақты пайдалану үшін беріледі.

Мал айдайтын мемлекеттік трассалардың жерін пайдаланушы кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер трассаның бойында қажетті мөлшерде құдықтар, суаттар мен мал тынығатын алаңдар, оларды дұрыс пайдалануды қамтамасыз ететін құрылыстар мен ғимараттар салуға және мал дәрігерлік бақылау органдарымен келісілген мерзімдерде колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа шаруашылықтардың малын ешбір кедергісіз өткізуге міндетті.

Мал айдайтын мемлекеттік трассаларды күтіп ұстауға байланысты шығындарды малын айдаған колхоздар, совхоздар, тағы басқа шаруашылықтар Қазақ ССР Министрлер Советі белгілеген мөлшер мен тәртіп бойынша өтейді.

71-статья. **Уақытша (маусымдық) пайдаланудағы мал айдайтын трассалар**

Колхоздардың, совхоздардың және басқа шаруашылықтардың малын бір немесе бірнеше аудандардың ішінде жайылымға бір маусымға шығару үшін халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті

[1] 68-статьяға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

жер пайдаланушылардың келісуі бойынша сол жылғы жағдайды есепке ала отырып, уақытша маңызы бар мал айдайтын трассаларды және малды айдау тәртібін белгілейді.

Аталған трассалар үшін жер алынбайды. Бұл трассалармен мал айдаушы колхоздар, совхоздар және басқа шаруашылықтар мал жүретін жолдағы су жабдықтау көздерін қорғауға және халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті белгілейтін басқа да шарттарды сақтауға міндетті.

72-статья. Жер пайдаланушылардың ауыл шаруашылық жерін басқа жер пайдаланушыларға уақытша пайдалануға беруінің тәртібі мен шарттары

Өздеріне бекітіп берілген ауыл шаруашылық жерінің бір бөлігін уақытша пайдаланбай отырған колхоздар, совхоздар, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдары халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша бұл жерді оған мұқтаж болып отырған колхоздарға, совхоздарға, басқа да шаруашылықтарға уақытша пайдалануға бере алады. Жер учаскесін белгілі мерзімге алған шаруашылық, жерді пайдалану мерзіміне сәйкес, жер пайдаланушыға өзі пайдаланбаған жердің шығындарын да өтейді.

Халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті пайдаланылмай келген ауыл шаруашылық жерін осы жерге мұқтаж шаруашылықтардың дәлелді өтініші және жер беріп отырған жер пайдаланушының ұсынысы бойынша ғана уақытша пайдалануға беру туралы шешім қабылдайды.

Бір шаруашылықтың жерінің бір бөлігін екінші шаруашылыққа тұрақты пайдалануы үшін беру осы Кодекстің 11, 12, 19, 22-статьяларында белгіленген тәртіп бойынша жүргізіледі.

XI тарау

КОЛХОЗДАРДЫҢ ЖЕР ПАЙДАЛАНУЫ

73-статья. Колхоздардың қоғамдық пайдаланудағы жері және үй іргесіндегі жері

Жер пайдалану правосына мемлекеттік акт бойынша колхозға берілген жер қоғамдық пайдаланудағы жерден және үй іргесіндегі жерден құралады. Үй іргесіндегі жер қоғамдық пайдаланудағы жерден нақты шекарамен бөлінеді[1].

74-статья. Үй іргесіндегі жер көлемін ұлғайту тәртібі

Колхоз аулаларына колхоз Уставында көрсетілген нормалар бойынша жер учаскесін беру үшін үй іргесіндегі жер жеткіліксіз болған ретте, колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының шешімі бойынша үй іргесіндегі жердің көлемін қоғамдық пайдаланудағы жер есебінен ұлғайтуға болады, бұл шешімді халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті бекітеді.

75-статья. Шаруашылық ішінде колхоз жерін пайдалану

Колхоздарға бекітіліп берілген жерді шаруашылық ішінде пайдалану колхоз Уставының негізінде ССР Одағы мен одақтас республикалар-

---

[1] 73-статьяға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

дың жер заңының Негіздеріне, ССР Одағының басқа заңына, осы Кодекске және Қазақ ССР-інің басқа да заңына сәйкес жүзеге асырылады.

Өндірістік бөлімшелерге жер колхоз басқармасының қаулысы бойынша, ал шаруашылық ішіндегі жерге орналастырудың бекітілген жобасы бар болса, осы жобаға сәйкес бекітіледі.

76-статья. **Колхоз аралық кәсіпорындар мен ұйымдардың жер пайдалануы**

Колхоз аралық кәсіпорындар мен ұйымдарға жер учаскелері ауыл шаруашылық өнімдерін өндіруді және өңдеуді ұйымдастыру, құрылыс материалдарын дайындау және шығару, электр станцияларын салу, демалыс үйлерін, санаторийлерді, пионер лагерьлерін салу және басқа мақсаттар үшін беріледі.

Барлық колхоз аралық кәсіпорындар мен ұйымдарға жер учаскелері осы Кодекстің 11, 12, 19, 22-статьяларында көрсетілген тәртіп бойынша беріледі.

XII тарау

СОВХОЗДАРДЫҢ, БАСҚА ДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, ҰЙЫМДАР МЕН МЕКЕМЕЛЕРДІҢ ЖЕР ПАЙДАЛАНУЫ

77-статья. **Негізгі (өндірістік) мақсаттағы жер және үй іргесіндегі жер**

Совхоздарға, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындарына, ұйымдар мен мекемелерге берілген жер — негізгі (өндірістік) мақсаттағы жерден және үй іргесіндегі жерден құралады.

78-статья. **Совхоздардың, басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің негізгі (өндірістік) мақсаттағы жерді пайдалануы**

Совхоздар, ғылыми-зерттеу, оқу-тәжірибе және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері өздеріне берілген жерді ішкі шаруашылықты жерге орналастыру жобасына, өндірістік қызметтің жоспарларына, ғылыми-зерттеу және оқу тәжірибе жұмыстарының программаларына сәйкес пайдаланады.

79-статья. **Негізгі (өндірістік) мақсатқа арналған жердің мөлшері**

Негізгі (өндірістік) мақсатқа арналған жердің мөлшері жерге орналастыру тәртібі бойынша былай белгіленеді:

совхоздар, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер үшін — өндірістің ғылыми тұрғыдан негізделген көлемін ескере отырып;

ғылыми-зерттеу, ауыл шаруашылық оқу және тәжірибе кәсіпорындары мен мекемелері үшін — ғылыми-зерттеу, оқу және тәжірибе жұмыстарының программасына сәйкес.

80-статья. **Үй іргесіндегі жер**

Совхоздың немесе басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорынның, ұйым мен мекеменің ауыл шаруашылық қажеттері үшін пайдалануына берілген жерден шаруашылық ішінде жерге орналастырудың

бекітілген жобасына сәйкес жұмысшылар мен қызметшілерге нақты үй іргесінен жер бөлініп, оның шекарасы белгіленеді, ол жер үй іргесіндегі жер учаскелерін беруге арналып, осы Кодекстің 92-статьясында белгіленген нормалардың шеңберінде беріледі.

81 - статья. Үй іргесіндегі жерді ұлғайтудың тәртібі

Совхоздарда, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындарында, ұйымдар мен мекемелерде жұмысшылар мен қызметшілерді үй іргесіндегі учаскелермен қамтамасыз ету үшін үй іргесіндегі жер жеткіліксіз болганда, шаруашылық басшыларының өтініші бойынша бұл жердің көлемін халық депутаттарының облыстық Советі атқару комитетінің рұқсатымен ұлғайтуға болады.

82 - статья. Өндірістік бөлімшелерге жер учаскелерін бекітіп беру

Совхоздар және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер өздеріне берілген жерді шаруашылық ішінде игеру барысында және оны неғұрлым тиімді пайдалану мақсатымен кейбір жер учаскелерін өндірістік бөлімшелерге бекітіп береді.

Жерді шаруашылықтың өндірістік бөлімшелеріне бекітіп беру — шаруашылық ішінде жерге орналастырудың қабылданған жобасына және шаруашылықты орналастырудың ұйымдастыру — шаруашылық жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

XIII тарау

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНА ЖАТПАЙТЫН КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, ҰЙЫМДАР МЕН МЕКЕМЕЛЕРДІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНА АРНАЛҒАН ЖЕРДІ ПАЙДАЛАНУЫ

83 - статья. Балық аулайтын колхоздардың жер пайдалануы

Балық аулайтын колхоздарға өндірістік, әкімшілік, мәдени-тұрмыс-коммуналдық және тұрғын үй, қоғамдық құрылыстарын, гимараттарын орналастыруға арналған жер учаскелерінен басқа, олардың Уставына сәйкес көмекші ауыл шаруашылығын жүргізу үшін, колхозшыларға үй іргесіндегі учаскелер бөлу үшін, сондай-ақ колхозшылардың өзіндік меншігіндегі малын жемшөппен және жайылыммен қамтамасыз ету үшін белгіленген тәртіп бойынша, жер мерзімсіз пайдалануға беріледі.

Колхоз аулаларының үй іргесіндегі учаскелерінің мөлшері балық аулайтын колхоздың Үлгі Уставына сәйкес белгіленеді.

84 - статья. Жалпы білім беретін мектептердің жер пайдалануы

Селолық жерлерде және жұмысшы поселкелерінде бастауыш, сегіз жылдық және орта мектептерге оқу-тәжірибе сабағын жүргізу үшін мөлшері 0,5 гектардан 2,0 гектарға дейін (оқушылардың санына және жергілікті жағдайға қарай) жер учаскелері мерзімсіз пайдалануға беріледі.

Егер мектеп жанындағы учаске белгіленген мөлшерден артық болып, оған мектептің жеміс, жүзім-жидек бақтары орналасқан болса, ол жер халық депутаттарының облыстық Советінің рұқсаты бойынша мектептің өзінде қалдырылуы мүмкін.

85-статья. Ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жер пайдалануы

Өнеркәсіп, транспорт және ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа да кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге көмекші ауыл шаруашылығын ұйымдастыру үшін ұзақ мерзімге және уақытша пайдалануға жер учаскелері берілуі мүмкін.

Жоғарыда аталған учаскелер мемлекеттік запастағы жерден, сондай-ақ колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің пайдаланбай отырған жерінен берілуі мүмкін.

XIV тарау

КОЛХОЗ АУЛАЛАРЫНЫҢ, СЕЛОЛЫҚ ЖЕРДЕ ТҰРАТЫН ЖҰМЫСШЫЛАРДЫҢ, ҚЫЗМЕТШІЛЕР МЕН БАСҚА ДА АЗАМАТТАРДЫҢ ЖЕР ПАЙДАЛАНУЫ

86-статья. Колхоз ауласының үй іргесіндегі жер учаскесі жөніндегі правосы

Әрбір колхоз ауласының колхоз Уставында көрсетілген тәртіп пен норма шеңберінде үй іргесінде жер учаскесін алуға правосы бар.

Колхоз ауласына үй іргесіндегі жер учаскесі тұрғын үй және шаруашылық құрылыстарын салу үшін, бау және бақша, сондай-ақ басқа қажеттер үшін беріледі.

87-статья. Үй іргесіндегі жер учаскесін колхоз ауласында қалдыру үшін негіздер

Ауланың еңбекке жарамды жалғыз мүшесі СССР Қарулы Күштерінің қатарына міндетті мерзімді әскерн қызметке шақырылса немесе сайланатын қызметте болса, оқуға түссе, колхоздың келісімімен немесе ұйымдасқан түрде жұмысқа алу тәртібімен уақытша басқа жұмысқа ауысса, сондай-ақ колхоз ауласының құрамында тек жасы толмағандар ғана қалса колхоз ауласының үй іргесіндегі жер учаскесін алу правосы оның өзінде сақталады.

Сондай-ақ колхоз аулаларының барлық мүшелері қартаю немесе мүгедек болу салдарынан еңбекке жарамсыз болып қалған күнде колхоз аулаларының үй іргесіндегі учаскені пайдалану жөніндегі правосы оның өзінде сақталады.

Бұдан басқа барлық реттерде үй іргесіндегі учаскені сақтау туралы мәселені колхоз мүшелерінің жалпы жиналысы шешеді.

88-статья. Колхоз ауласын бөлген кезде үй іргесіндегі учаскені пайдалану

Колхоз ауласының бөлінуі үй іргесіндегі учаскенің бөлінуіне әкеп соқтырмайды. Жаңадан пайда болған колхоз ауласына, егер ол халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің шаруашылық кітабында белгіленген тәртіппен тіркелген болса, үй іргесіндегі жерден колхоз жалпы негізде үй іргесіндегі учаскені береді. Кейбір реттерде үй іргесіндегі учаскенің көлемі көп болса, колхозшылардың жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының шешімі бойынша колхоз аулаларының арасында бұл учаскені бөлуге жол берілуі мүмкін, бірақ мұнда жаңадан салынатын құрылыстар селолық елді мекеннің жоспарлау және салу жобасын бұзбайтын болуға тиіс.

89-статья. **Совхоздардың, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жұмысшылар мен қызметшілерге, мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға үй іргесіндегі жер учаскелерін немесе бақшаларды беруі**

Совхоздар, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер тұрақты жұмыс істейтін жұмысшылар мен қызметшілерге, сондай-ақ селолық жерде жұмыс істейтін және тұратын мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға осы мақсатқа арналған жерден үй іргесіндегі жер учаскелерін немесе бақшалық жер береді.

Жоғарыда аталған адамдарға бақша үшін жер учаскелері үй іргесіндегі учаскелерді бөлуге болмайтын немесе учаскелерге мұқтаж емес реттерде ғана беріледі.

90-статья. **Колхоздардың мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға үй іргесіндегі жер учаскелерін беруі**

Колхоз селолық жерде жұмыс істейтін және тұратын мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының шешімі бойынша үй іргесіндегі жер учаскелерін береді.

91-статья. **Селолық жерде тұратын жұмысшыларға, қызметшілерге, пенсионерлерге, мүгедектерге үй іргесіндегі жер учаскелерін беру**

Селолық жерде тұратын жұмысшыларға, қызметшілерге, пенсионерлер мен мүгедектерге колхоздарда, совхоздарда, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындарда, ұйымдар мен мекемелерде үй іргесінде бос жер болған күнде тиісінше колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының не совхоздың, кәсіпорынның, ұйым мен мекеменің әкімшілігінің шешімі бойынша үй іргесінде жер учаскесі берілуі мүмкін, бұл шешімді халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің атқару комитеті бекітеді.

92-статья. **Жұмысшылар мен қызметшілердің үй іргесіндегі жер учаскелерінің мөлшері**

Селолық жерде тұратын, колхоз мүшесі емес азаматтарға үй іргесіндегі жер учаскелеріиің көлемі (құрылыстар тұрған жерді қоса есептегенде) әр семьяға мынадай мөлшерде белгіленеді:

а) барлық министрліктер, мемлекеттік комитеттер және ведомстволар совхоздарының, көмекші шаруашылықтарының, ауыл шаруашылық тәжірибе және оқу тәжірибе шаруашылықтары мен орман питомниктерінің тұрақты жұмысшыларына, қызметшілері мен мамандарына, ауыл және орман шаруашылығының мамандарына, бастауыш және орта мектептердің, ауыл шаруашылық техникумдары мен ауыл шаруашылығын механикаландыру училищелерінің директорларына, оқу бөлімінің меңгерушілеріне, оқытушылары мен басқа қызметкерлеріне, Қазақ ССР Ауыл шаруашылығын өндірістік-техникалық қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік комитетінің жөндеу мастерскойлары мен өндірістік бөлімшелерінің қызметкерлеріне, селолық жерде орналасқан су шаруашылығы органдары мен гидрометеорологиялық қызметтің қызметкерлеріне, медициналық және мал дәрігерлік қызметкерлерге, байланыс, сүт, май шайқау және ірімшік жасау заводтарының, ауыл шаруашылық азық-түліктерін өңдеу жөніндегі басқа кәсіпорындардың, совхоз жұмысшылары

85-статья. **Ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жер пайдалануы**

Өнеркәсіп, транспорт және ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа да кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге көмекші ауыл шаруашылығын ұйымдастыру үшін ұзақ мерзімге және уақытша пайдалануға жер учаскелері берілуі мүмкін.

Жоғарыда аталған учаскелер мемлекеттік запастағы жерден, сондай-ақ колхоздардың, совхоздардың, тағы басқа мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің пайдаланбай отырған жерінен берілуі мүмкін.

XIV тарау

ҚОЛХОЗ АУЛАЛАРЫНЫҢ, СЕЛОЛЫҚ ЖЕРДЕ ТҰРАТЫН ЖҰМЫСШЫЛАРДЫҢ, ҚЫЗМЕТШІЛЕР МЕН БАСҚА ДА АЗАМАТТАРДЫҢ ЖЕР ПАЙДАЛАНУЫ

86-статья. **Колхоз ауласының үй іргесіндегі жер учаскесі жөніндегі правосы**

Әрбір колхоз ауласының колхоз Уставында көрсетілген тәртіп пен норма шеңберінде үй іргесінде жер учаскесін алуға правосы бар.

Колхоз ауласына үй іргесіндегі жер учаскесі тұрғын үй және шаруашылық құрылыстарын салу үшін, бау және бақша, сондай-ақ басқа қажеттер үшін беріледі.

87-статья. **Үй іргесіндегі жер учаскесін колхоз ауласында қалдыру үшін негіздер**

Ауланың еңбекке жарамды жалғыз мүшесі СССР Қарулы Күштерінің қатарына міндетті мерзімді әскери қызметке шақырылса немесе сайланатын қызметте болса, оқуға түссе, колхоздың келісімімен немесе ұйымдасқан түрде жұмысқа алу тәртібімен уақытша басқа жұмысқа ауысса, сондай-ақ колхоз ауласының құрамында тек жасы толмағандар ғана қалса колхоз ауласының үй іргесіндегі жер учаскесін алу правосы оның өзінде сақталады.

Сондай-ақ колхоз аулаларының барлық мүшелері қартаю немесе мүгедек болу салдарынан еңбекке жарамсыз болып қалған күнде колхоз аулаларының үй іргесіндегі учаскені пайдалану жөніндегі правосы оның өзінде сақталады.

Бұдан басқа барлық реттерде үй іргесіндегі учаскені сақтау туралы мәселені колхоз мүшелерінің жалпы жиналысы шешсді.

88-статья. **Колхоз ауласын бөлген кезде үй іргесіндегі учаскені пайдалану**

Колхоз ауласының бөлінуі үй іргесіндегі учаскенің бөлінуіне әкеп соқтырмайды. Жаңадан пайда болған колхоз ауласына, егер ол халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің шаруашылық кітабында белгіленген тәртіппен тіркелген болса, үй іргесіндегі жерден колхоз жалпы негізде үй іргесіндегі учаскені береді. Кейбір реттерде үй іргесіндегі учаскенің көлемі көп болса, колхозшылардың жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының шешімі бойынша колхоз аулаларының арасында бұл учаскені бөлуге жол берілуі мүмкін, бірақ мұнда жаңадан салынатын құрылыстар селолық елді мекеннің жоспарлау және салу жобасын бұзбайтын болуға тиіс.

89-статья. Совхоздардың, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жұмысшылар мен қызметшілерге, мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға үй іргесіндегі жер учаскелерін немесе бақшаларды беруі

Совхоздар, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер тұрақты жұмыс істейтін жұмысшылар мен қызметшілерге, сондай-ақ селолық жерде жұмыс істейтін және тұратын мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға осы мақсатқа арналған жерден үй іргесіндегі жер учаскелерін немесе бақшалық жер береді.

Жоғарыда аталған адамдарға бақша үшін жер учаскелері үй іргесіндегі учаскелерді бөлуге болмайтын немесе учаскелерге мұқтаж емес реттерде ғана беріледі.

90-статья. Колхоздардың мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға үй іргесіндегі жер учаскелерін беруі

Колхоз селолық жерде жұмыс істейтін және тұратын мұғалімдерге, дәрігерлерге және басқа мамандарға колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының шешімі бойынша үй іргесіндегі жер учаскелерін береді.

91-статья. Селолық жерде тұратын жұмысшыларға, қызметшілерге, пенсионерлерге, мүгедектерге үй іргесіндегі жер учаскелерін беру

Селолық жерде тұратын жұмысшыларға, қызметшілерге, пенсионерлер мен мүгедектерге колхоздарда, совхоздарда, басқа да мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындарда, ұйымдар мен мекемелерде үй іргесінде бос жер болған күнде тиісінше колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының немесе уәкілдер жиналысының не совхоздың, кәсіпорынның, ұйым мен мекеменің әкімшілігінің шешімі бойынша үй іргесінде жер учаскесі берілуі мүмкін, бұл шешімді халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің атқару комитеті бекітеді.

92-статья. Жұмысшылар мен қызметшілердің үй іргесіндегі жер учаскелерінің мөлшері

Селолық жерде тұратын, колхоз мүшесі емес азаматтарға үй іргесіндегі жер учаскелерінің көлемі (құрылыстар тұрған жерді қоса есептегенде) әр семьяға мынадай мөлшерде белгіленеді:

а) барлық министрліктер, мемлекеттік комитеттер және ведомстволар совхоздарының, көмекші шаруашылықтарының, ауыл шаруашылық тәжірибе және оқу тәжірибе шаруашылықтары мен орман питомниктерінің тұрақты жұмысшыларына, қызметшілері мен мамандарына, ауыл және орман шаруашылығының мамандарына, бастауыш және орта мектептердің, ауыл шаруашылық техникумдары мен ауыл шаруашылығын механикаландыру училищелерінің директорларына, оқу бөлімінің меңгерушілеріне, оқытушылары мен басқа қызметкерлеріне, Қазақ ССР Ауыл шаруашылығын өндірістік-техникалық қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік комитетінің жөндеу мастерскойлары мен өндірістік бөлімшелерінің қызметкерлеріне, селолық жерде орналасқан су шаруашылығы органдары мен гидрометеорологиялық қызметтің қызметкерлеріне, медициналық және мал дәрігерлік қызметкерлерге, байланыс, сүт, май шайқау және ірімшік жасау заводтарының, ауыл шаруашылық азық-түліктерін өңдеу жөніндегі басқа кәсіпорындардың, совхоз жұмысшылары

кооперациялары мен селолық тұтынушылар қоғамының қызметкерлеріне, селолық Советтердің, клубтар мен кітапханалардың, балалар үйлерінің, бақшалар мен яслилердің қызметкерлеріне, милицияның учаскелік инспекторларына, мемлекеттік өрт бақылау және өртке қарсы күресу бөлімдері инспекциясының қызметкерлеріне, сондай-ақ Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін тізбектегі басқа категориялардың жұмысшылары мен қызметшілеріне — суарылмайтын жерде — 0,25 гектарға дейін және суармалы жерде — 0,15 гектарға дейін.

Жұмысшылардың, қызметшілер мен мамандардың еңбек қатынасы жойылған реттерде, осыған байланысты оған берілген үй іргесіндегі жер учаскесі, егер бұл учаскені бұрынғы мөлшерде қалдыру үшін негіздер болмаса, осы статьяның «б» пунктінде белгіленген мөлшерге дейін жер учаскесі кемітілуі мүмкін;

б) басқа жұмысшылар мен қызметшілерге, сондай-ақ қартайғандарға, мүгедектер мен пенсионерлерге — суарылмайтын жерде — 0,15 гектарға дейін, суармалы жерде — 0,08 гектарға дейін.

93-статья. Үй іргесіндегі жер учаскелерін бұрынғы көлемде сақтау негіздері

Осы Кодекстің 92-статьясында аталған жұмысшылар мен қызметшілер қартаюына немесе мүгедектігіне байланысты пенсияға шыққан жағдайда, сондай-ақ СССР Қарулы Күштерінің қатарына мерзімді міндетті әскери қызметін атқаруға шақырылған немесе оқуға түскен жұмысшылар мен қызметшілердің семьяларында — олар әскери қызметте не оқу орындарында болған бүкіл мерзімде үй іргесіндегі учаскелер бұрынғы көлемде сақталады.

Колхоз совхозға айналған ретте осы Кодекстің 92-статьясындағы «а» пунктінде көрсетілген кәсіпорынға, ұйым мен мекемеге жұмысқа ауысқан бұрынғы колхозшылардың, сондай-ақ осы Кодекстің 87-статьясында көрсетілген негіздер болғанда бұрынғы колхозшы семьясының үй іргесіндегі учаскелері бұрынғы мөлшерде қалдырылады.

Осы статьяда көрсетілмеген бұрынғы колхозшылар мен олардың семьяларының үй іргесіндегі учаскелері суарылмайтын жерде — 0,15 гектарға дейін, суармалы жерде — 0,08 гектарға дейін кемітілуі мүмкін.

94-статья. Жұмысшылар мен қызметшілердің өз меншігіндегі бақшаларының мөлшері

Өз меншігіндегі бақша үшін осы Кодекстің 89-статьясына сәйкес берілген жер учаскелерінің мөлшері семьяға мынадай мөлшерде белгіленеді:

суарылмайтын жерде — 0,15 гектарга дейін және суармалы жерде — 0,08 гектарға дейін.

95-статья. Өз меншігіндегі бақшаны бұрынғы мөлшерде қалдыру правосын сақтау үшін негіздер

Осы Кодекстің 89-статьясында көрсетілген жұмысшылар мен қызметшілер қартайғандығына немесе мүгедектігіне байланысты пенсияға шыққан жағдайда, сондай-ақ СССР Қарулы Күштерінің қатарына мерзімді міндетті әскери қызметін атқаруға шақырылған немесе оқуға түскен жұмысшылар мен қызметшілердің семьяларында — олар әскери қызметте не оқу орындарында болған бүкіл мерзімде өз меншігіндегі бақшасын бұрынғы мөлшерде қалдыру правосы сақталады.

96-статья. Тұтас құрылыс салған кезде селолық елді мекендерде үй іргесіндегі учаскелер беру тәртібі

Селолық елді мекендер тұтас құрылыс салған кезде колхоз аулаларына, жұмысшыларға, қызметшілер мен басқа да азаматтарға олардың тұрғын үйлері (пәтерлері) жанынан үй іргесіндегі учаскелер аз мөлшерде бөлінеді, ал жер учаскенің қалған бөлігі елді мекеннің тұрғын аймағынан тыс жерден беріледі. Мұның өзінде жалпы жер көлемі колхоз Уставында (колхоз аулалары үшін) немесе осы Кодекстің 92-статьясында (жұмысшылар, қызметшілер және басқа азаматтар үшін) көрсетілген үй іргесіндегі учаскенің көлемінен аспауға тиіс.

Тұрғын аймақтан тыс жердегі үй іргесіндегі учаске бөлігіне күрделі сипаттағы құрылыс салуға тыйым салынады.

97-статья. Селолық жердегі құрылысқа меншік правосы ауысқан кезде жер учаскесін пайдалану правосының ауысуы

Сатып алу — сату немесе сыйға тарту нәтижесінде тұрғын үйге және қора-қопсы құрылыстарына меншіктену правосының ауысуы осы құрылыстар орналасқан жер учаскесін пайдалану правосына әкеп соқтырмайды.

Құрылыстардың жаңа меншіктенушісінің аталған жер учаскесін пайдалану правосы оған үй іргесіндегі жер учаскесі осы Кодекстің 86, 88, 89, 90, 91-статьяларында белгіленген тәртіп бойынша бергенде ғана пайда бола алады.

Селолық жерде орналасқан құрылыс мұрагерлік меншіктену правосы бойынша мұрагерлерге ауысатын реттерде, егер олардың белгіленген тәртіппен үй іргесіндегі жер учаскесін алуға правосы болмаса, осы құрылысты ұстауға қажетті, бірақ 0,03 гектардан аспайтын жер учаскесінің бөлігін пайдалануға мұрагерлерге право беріледі[1].

98-статья. Колхоз аулаларына шөп шабу және басқа мұқтаждар үшін жайылымдар, жер учаскелерін бөлу

Колхоз Уставына сәйкес колхоз аулаларына олардың малы үшін жайылымдар бөлінеді.

Колхоз аулаларына шөп шабу және басқа мұқтаждар үшін жер учаскелері ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша бөлінеді[2].

99-статья. Селолық жерде тұратын азаматтарға мал жаю, шөп шабу, жемшөп дақылдарын өсіру және басқа мұқтаждар үшін жер учаскелерін беру

Селолық жерде тұратын және өзіндік меншігінде малы бар жұмысшыларға, қызметшілерге, пенсионерлер мен мүгедектерге мал жаю үшін мемлекеттік запастағы, мемлекеттік орман қорындағы жерден, қалалардың, жұмысшы поселкелерінің жерінен, сондай-ақ ауыл шаруашылығына арналмаған жерден жер учаскелері бөлінеді. Мұндай жер болмаған кезде мал жаю үшін учаскелер, жер пайдаланушылардың бұл учаскелерді күтіп ұстау және жақсарту жөніндегі шығындарын мал иелерінен өндіре отырып, колхоздардың, совхоздардың, басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің жерінен белгіленген тәртіп бойынша бөлінуі мүмкін.

---

[1] 97-статьяның үшінші бөлігіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

[2] 98-статьяға 1981 ж. 25 марттағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1981 ж., № 14).

Аталған категорияларға жататын азаматтарға шөп шабу үшін жер учаскелері мемлекеттік запастағы, мемлекеттік орман қорындағы жерден, темір жолдар мен тас жолдар бойындағы тілкемдерден және өзге де ауыл шаруашылығына арналмаған жерден беріледі.

ССР Одағының заңдарында көзделген реттерде, осы статьяда аталған категорияларға жататын азаматтарға мал мен құс үшін, сондай-ақ басқа мұқтаждар үшін жемшөп дақылдарын өсіруге арналып жер учаскелері берілуі мүмкін.

Мал жаю және шөп шабу, мал мен құсқа арнап жемшөп дақылдарын өсіру үшін жер учаскелерін, сондай-ақ басқа мұқтаждар үшін осы учаскелердің көлемін, пайдалану мерзімі мен тәртібін көрсете отырып, мыналар береді:

халық депутаттарының селолық, ауылдық Советтеріне тікелей берілген жерден — осы Советтердің атқару комитеттері;

мемлекеттік орман қорының жерінен — халық депутаттарының аудандық Советтері атқару комитеттерінің шешімдері бойынша орман шаруашылығы органдары;

қалалар мен жұмысшы поселкелерінің жерінен — халық депутаттарының қалалық, поселкелік Советтерінің атқару комитеттері;

ауыл шаруашылығына арналмаған басқа жерден — халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша жер пайдаланушылар [1].

XV тарау

ЖҰМЫСШЫЛАР МЕН ҚЫЗМЕТШІЛЕРДІҢ КОЛЛЕКТИВТІК БАУ ЖӘНЕ БАҚША ШАРУАШЫЛЫҒЫ

100 - статья. **Коллективтік бау өсіру үшін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге жер учаскелерін беру**

Қалаларда, жұмысшы поселкелері мен селолық елді мекендерде тұратын үй іргесіндегі учаскелері жоқ жұмысшылардың, қызметшілер мен пенсионерлердің коллективтік бау өсіруі үшін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге мерзімсіз пайдалануға жер учаскелері берілуі мүмкін.

101 - статья. **Коллективтік бау өсіру үшін жер учаскесін бау өсіру серіктігінің өзіне тікелей беру**

Бірнеше ұсақ кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жұмысшылары мен қызметшілерінен бау өсіру серіктігі құралған реттерде коллективтік бау өсіру ұшін жер учаскесі мұндай серіктікке тікелей берілуі мүмкін.

Коллектнвтік бау өсіру үшін жер учаскесі берілген кәсіпорын, ұйым мен мекеме жойылған кезде бұл учаскені пайдалану правосы бау өсіру серіктігіне көшеді.

102 - статья. **Коллективтік бау өсіру үшін жер берудің тәртібі**

Жұмысшылардың, қызметшілер мен пенсионерлердің коллективтік бау өсіру үшін жер учаскелері мемлекеттік запастың, мемлекеттік орман қорының орман егілмейтін жерінен, қалалар (Алматы қаласынан басқа) мен жұмысшы поселкелерінің бос жерінен, сондай-ақ басқа да

---

[1] 99-статьяға 1981 ж. 25 марттағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1981 ж., № 14).

жер пайдаланушылардың өнімді аз беретін, бау өсіру үшін игеру пайдалы деп танылған жерінен беріледі.

Жоғарыда аталған жерлерден коллективтік бау өсіру үшін жер учаскелері кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге немесе тікелей бау өсіру серіктіктеріне осы Кодекстің 14, 15, 17—19-статьяларында белгіленген тәртіп бойынша беріледі.

103 - статья. Коллективтік бау өсіру үшін берілетін жер учаскелерінің мөлшері

Коллективтік бау өсіру үшін берілетін жер учаскелерінің мөлшері Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейтін нормаларға сүйеніп белгіленеді.

104 - статья. Коллективтік бау өсіру үшін берілген жер учаскелерін пайдалану

Кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге коллективтік бау өсіру үшін берілген жер учаскелері бау өсіру серіктіктерінің пайдалануына беріледі.

Серіктіктің жерді пайдалану тәртібі серіктіктің Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін Үлгі Уставымен белгіленеді.

105 - статья. Жұмысшылардың, қызметшілер мен пенсионерлердің коллективтік бақшалары үшін жер учаскелерін берудің тәртібі

Қалаларда, жұмысшы поселкелері мен селолық елді мекендерде тұратын жұмысшылардың, қызметшілер мен пенсионерлердің коллективтік бақшалары үшін жер учаскелері мемлекеттік запастың, мемлекеттік орман қорының жерінен, қалалар мен жұмысшы поселкелерінің жерінен, сондай-ақ колхоздардың, совхоздардың және басқа мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің пайдаланбайтын жерінен олардың келісуі бойынша беріледі.

Мұндай жерлерді кесіп беру және оларды кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер арасында кесіп беру халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің немесе егер бақша белгіленген тәртіп бойынша халық депутаттарының селолық, ауылдық, поселкелік Советтеріне тікелей берілген жерден бөлінген болса, осы Советтің атқару комитетінің шешімі бойынша жүргізіледі.

Бақша үшін жер әр семьяға суарылмайтын жерде — 0,15 гектардан, суармалы жерде — 0,08 гектардан аспайтындай есеппен, бір жылдан бес жылға дейінгі мерзімге беріледі.

XVI тарау

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДА ЖЕКЕ ЕҢБЕК ҚЫЗМЕТІМЕН ШҰҒЫЛДАНАТЫН АЗАМАТТАРДЫҢ ЖЕР ПАЙДАЛАНУЫ[1]

106 - статья. Ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтардың жер пайдалануы

Ауыл шаруашылығында жеке адамдардың еңбегіне және олардың семья мүшелерінің еңбегіне негізделген жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтар өздеріне берілген егістіктегі және үй іргесіндегі жер учаскелерін пайдаланады.

---

[1] XVI тарауға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

107 - статья. **Ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтарға жер беру тәртібі**

Ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтарға егістік жер учаскесі халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша мемлекеттік жер қорынан беріледі.

108 - статья. **Ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтардың жер үлестері**

Ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтардың бір шаруашылығына арналған егістік жер үлесінің мөлшерін халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті суландырылмайтын жерде 1 гектардан және суландырылатын жерде 0,5 гектардан аспайтындай етіп белгілейді.

Үй іргесіндегі учаскенің мөлшері, құрылыс салынатын жерді қоса есептегенде, суландырылмайтын жерде 0,20 гектардан және суландырылатын жерде 0,10 гектардан аспауға тиіс.

Ауыл шаруашылығында жеке еңбек қызметімен шұғылданатын азаматтардың семьяларының мүшелері колхозға кіргенде немесе олар мемлекеттік немесе қоғамдық кәсіпорынға, ұйымға және мекемеге жалдамалы жұмысқа ауысқанда егістік жерді пайдалану правосы доғарылады, ал үй іргесіндегі учаскесінің мөлшері колхоз аулаларының немесе жұмысшылар мен қызметшілердің үй іргесіндегі учаскені пайдалану нормасына сәйкес келтіріледі.

Үшінші бөлім

ЕЛДІ МЕКЕНДЕРДІҢ (ҚАЛАЛАРДЫҢ, ЖҰМЫСШЫ ПОСЕЛКЕЛЕРДІҢ ЖӘНЕ СЕЛОЛЫҚ ЕЛДІ МЕКЕНДЕРДІҢ) ЖЕРІ

XVII тарау

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

109 - статья. **Қалалардың жер құрамы**

Қала шегінің шеңберіндегі жердің бәрі қала жеріне жатады.

Қалалардың жер құрамына мыналар кіреді:

1) қалалық құрылыс жері;

2) көпшіліктің пайдалануындағы жер;

3) ауыл шаруашылығы үшін пайдаланылатын жерлер және басқа жерлер;

4) қалалық ормандар орналасқан жер;

5) темір жол, су, әуе, труба құбыры транспортының, пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі өнеркәсіптің жерлері және басқалар.

110 - статья. **Қалалардың жерін пайдалану тәртібі**

Қала шегінің шеңберіндегі жердің бәрі халық депутаттарының қалалық Советтерінің қарауында болады.

Қаланың шегін белгілеу және өзгерту, қалалардың территориясында шаруашылықты жерге орналастыру, жер учаскелерін беру және алу тәртібі әрі оларды пайдалану шарттары Қазақ ССР-інің заңымен белгіленеді, ал осы Кодекстің 109-статьясындағы 3—5-тармақтарында көрсетілген жерді пайдалану тәртібі ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

111-статья. **Қала шегін белгілеу және өзгерту**

Қаланың шегі — қала жерінің мемлекеттік біртұтас жер қорының басқа жерінен бөлінетін шекарасы — жерді пайдаланудың қалыптасқан жағдайын, қаланы өркендетудің техникалық-экономикалық негіздерін және бас жоспарын есепке ала отырып, шаруашылықты жерге орналастыру тәртібімен белгіленеді [1].

Қаланың шегін мыналар бекітеді:

а) бас жоспарын Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін қалалар бойынша — Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумы;

б) басқа барлық қалалар мен жұмысшы поселкелері бойынша халық депутаттарының облыстық Советтерінің атқару комитеті.

Қала шегін өзгерту осы тәртіппен жүргізіледі. Жер учаскелері қала шегіне кіретін колхоздар, совхоздар, басқа кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер және азаматтар осы Кодекстің 49—54-статьяларында белгіленген тәртіппен жер учаскесі алынғанға дейін қала жерінің құрамында бұл учаскелермен пайдалану правосын сақтайды.

112-статья. **Қала жерінде шаруашылықты жерге орналастыру**

Қала жерінде шаруашылықты жерге орналастыру — жерді арналған мақсатқа тиімді пайдалану жоспарын жасау, қала құрылысының жеріне шектесетін жерлерде санитарлық жағдай жасау, коммуналдық кәсіпорындарды, мәдени және демалыс мекемелерін, жасыл көшеттерді дұрыс орналастыру міндетін алға қояды.

Қаланы жоспарлау және салу жобасы жоқ болған кезде шаруашылықты жерге орналастыруға жататын жердің құрамына, сондай-ақ қала құрылысы салынған жер мен көпшілік пайдалануындағы жер де кіреді.

113-статья. **Қалаларда жер учаскелерін беру**

Қалаларда жер учаскелерін беру халық депутаттарының қалалық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша, қаланы жоспарлау мен салудың жобасына, сондай-ақ шаруашылықты жерге орналастыру жоспарына сәйкес жүргізіледі.

114-статья. **Қалаларда жер учаскелерін алу**

Қалаларда жер учаскелерін алу осы Кодекстің 15 және 50-54-статьяларына сәйкес жүргізіледі.

115-статья. **Қалалар жеріндегі жер пайдаланушылардың міндеті**

Қала шегінің шеңберінде орналасқан жерден белгіленген тәртіп бойынша пайдалануына жер берілген кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер, тұрғын үй салу, дача салу кооперативтері және азаматтар бұл жерлерге құрылыс салу, көркейту, көгалдандыру жұмыстарын және басқа жұмыстарды жүргізген кезде жоспарлау мен құрылыс жобасын және шаруашылықты жерге орналастыру жоспарын сақтауға міндетті.

XVIII тарау

ҚАЛА ҚҰРЫЛЫСЫНЫҢ ЖЕРІ

116-статья. **Қала құрылысы жерінің құрамы**

Қала құрылысының жеріне құрылыс салынған және құрылыс салуға бөлінген жер жатады.

---

[1] 111-статьяның бірінші бөлігіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

117-статья. **Күрделі құрылыс үшін жер учаскелерін беру**

Қала құрылысының жері қалаларды жоспарлау мен салудың бекітілген жобасын қатаң сақтай отырып, тұрғын үй, мәдени-тұрмыс, өнеркәсіп және күрделі құрылыстардың басқа түрлерін салу үшін халық депутаттарының қалалық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге мерзімсіз пайдалануға беріледі.

118-статья. **Қала құрылысының жерін уақытша пайдалану**

Арналған мақсатқа уақытша пайдаланылмаған қала құрылысының жері уақытша құрылыстар мен ғимараттар тұрғызу үшін және басқа мақсаттар үшін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге берілуі мүмкін.

119-статья. **Өз меншігіндегі тұрғын үй салу үшін жер учаскелерін беру**

Қалаларда өз меншігіндегі тұрғын үй салу үшін жұмысшыларға, қызметшілерге және басқа азаматтарға осы Кодекстің 113-статьясына сәйкес және 0,03 гектардан 0,06 гектарға дейінгі мөлшерде жер учаскелері беріледі.

Жер учаскелері көп пәтерлі тұрғын үй салу үшін өз меншігіндегі үй салушылардың коллективіне біріккен азаматтардың ортақ пайдалануына берілуі мүмкін.

Жекелеген қалаларда азаматтардың өз меншігіндегі тұрғын үй салуы үшін жер учаскелерін беруге Қазақ ССР Министрлер Советі шек қоюы мүмкін.

120-статья. **Қалаларда құрылысқа меншік правосы ауысқан кезде жер учаскесін пайдалану правосының ауысуы**

Қалалардың жерінде құрылысқа немесе оның бөлігіне меншік правосы ауысқан кезде тиісті жер учаскесін немесе оның бөлегін пайдалану правосы да ауысады.

Жер учаскесін пайдалану правосы құрылысқа меншік правосын белгілейтін документтер негізінде жаңа меншік иесіне ауысады. Жер учаскесін пайдалану документі жаңа меншік иесінің атына аударылады.

Құрылысқа меншік правосы бірнеше азаматқа ауысқан кезде олардың әрқайсысы жер учаскесінің тиісті бөлігімен пайдаланады. Егер құрылысты меншіктенушілердің арасында жер учаскесін бөлу мүмкін болмаса, бұл учаске олардың ортақ пайдалануына көшеді.

XIX тарау

ҚАЛАЛАРДАҒЫ КӨПШІЛІК ПАЙДАЛАНАТЫН ЖЕРЛЕР

121-статья. **Қалалардағы көпшілік пайдалануындағы жерлердің құрамы**

Қалалардағы көпшіліктің пайдалануындағы жерлерге мыналар жатады:

алаңдар, көшелер, өткелдер, жолдар, жағалаулар;

халықтың мәдени-сауықтыру қажетін қанағаттандыру үшін пайдаланылатын жер (парктер, орман парктері, бульварлар, сквердер, су қоймалары және сол сияқтылар);

коммуналдық мақсатқа арналған жер (зират және басқалары).

122-статья. **Көпшілікке ортақ жерлерді пайдалану**

Көпшіліктің пайдалануындағы жер кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелерге, азаматтарға нақты бекітіліп берілмейді және халық депутаттарының қалалық Советі атқару комитетінің тікелей қарауында болады.

Көпшілік пайдалануындағы жерге құрылыстар мен ғимараттарды тұрғызу тек осы жерді арналған мақсатқа пайдаланғанда ғана рұқсат етіледі.

Көпшілік пайдаланатын жерден кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге жеңілдетілген ұлгідегі ұйлер мен ғимараттардың құрылысын (сауда шатырлары, кноскілер, жарнама ғимараттары және басқалары) салуға уақытша пайдалану үшін жер учаскесі көпшіліктің пайдалануына нұқсан келтірмейтіндей етіп бөлініп берілуі мүмкін.

XX тарау

ҚАЛАЛАРДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНА ПАЙДАЛАНЫЛАТЫН ЖЕРЛЕР ЖӘНЕ БАСҚА ЖЕРЛЕР

123-статья. **Қалаларда ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жердің құрамы және басқа жерлер**

Ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерге жыртылған жер, шабындықтар, өрістер, сондай-ақ бақтар, жүзімдіктер, питомниктер, теплицалар орналасқан жер жатады.

Шымтезек, тас қазылған жерлер, көп тараған пайдалы қазбалардың алаңдары, жарамсыз жерлер басқа жер қатарына жатады.

124-статья. **Ауыл шаруашылық жерін және басқа жерді пайдалану**

Ауыл шаруашылығында пайдаланылатын жерлер және басқа жерлер ауыл шаруашылық өнімдерін өндіру, кәсіпшіліктер мен көмекші шаруашылықты өркендету үшін қалада шаруашылықты жерге орналастыру жоспарына сәйкес колхоздарға, совхоздарға және басқа кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге, сондай-ақ азаматтардың коллективтік бақ өсіруі немесе бақша салу үшін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге берілуі мүмкін.

125-статья. **Қала шегінің шеңберінде колхоздар мен совхоздардың жер пайдалануы**

Қала шегінің шеңберіне орналасқан және қаланы жоспарлау мен салу жоспары бойынша құрылыстар салуға немесе көркейтуге жатпайтын колхоздардың қоғамдық пайдалануындағы жері, совхоздардың және басқа мемлекеттік ауыл шаруашылық кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің жері оларға мерзімсіз пайдалану үшін бекітіліп беріледі.

Бұл жерлерге тұрғын үйлерді, мәдени-тұрмыстық, өндірістік құрылыстар мен ғимараттар орналастыру халық депутаттарының қалалық Советтерінің атқару комитеттерінің келісімімен жүргізіледі.

XXI тарау

ҚАЛАЛЫҚ ОРМАН ОРНАЛАСҚАН ЖЕР

126 - статья. Қалалық орман орналасқан жерді пайдалану

Қалалардағы орман орналасқан жерлер халықтың демалысын ұйымдастыру, мәдени-эстетикалық қажетін қанағаттандыру, территорияны жел және су эрозиясынан сақтау үшін пайдаланылады.

XXII тарау

ҚАЛАЛАРДАҒЫ ТЕМІР ЖОЛ, СУ, ӘУЕ, ТРУБА ҚҰБЫРЫ ТРАНСПОРТЫНЫҢ, ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАРДЫ ӨНДІРУ ЖӨНІНДЕГІ ӨНЕРКӘСІПТІҢ ЖЕРІ ЖӘНЕ БАСҚА ЖЕРЛЕР

127 - статья. Темір жол, су, әуе, труба құбыры транспортына, пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі өнеркәсіпке берілген жерді және басқа жерлерді пайдалану

Темір жол, су, әуе, труба құбыры транспортына және пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі өнеркәсіпке берілген қаланың жерін пайдаланудың шарттары ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңымен белгіленеді.

Жоғарыда аталған жерге, сондай-ақ басқа кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге берілген жерге құрылыс салу және жалпы қаланы көркейту мәселелері халық депутаттарының қалалық Советтерінің атқару комитеттерімен келісіледі.

XXIII тарау

ҚАЛА ІРГЕСІНДЕГІ АЙМАҚТАР ЖӘНЕ ЖАСЫЛ АЙМАҚТАР

128 - статья. Қала іргесіндегі аймақтардың және жасыл аймақтардың жері

Қала шегінің шеңберінен тысқары, қаланың территориясын ұлғайту үшін резерв болып табылатын жер, қаланы көркейтуге және қала шаруашылығының бірқалыпты жұмыс істеуіне байланысты қажетті ғимараттарды орналастыратын және салатын орын болып табылатын жер, сондай-ақ орман, орман парктері және басқа жасыл өсімдіктер орналасқан қорғау және санитарлық-гигиеналық қызмет атқаратын әрі халықтың демалыс орны болып табылатын жерлер тиісінше қала іргесіндегі аймаққа және жасыл аймаққа бөлінеді.

Қала іргесіндегі аймақтар мен жасыл аймақтарды бөлу, сондай-ақ олардағы жерді пайдалану тәртібі ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңымен белгіленеді.

129 - статья. Қала іргесіндегі аймақтарды және жасыл аймақтарды бөлу тәртібі

Қала іргесіндегі аймақтар мен жасыл аймақтар Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы бойынша бөлінеді, онда аймақтың мөлшері мен шекарасы, сондай-ақ олардағы жерді пайдалану тәртібі көрсетіледі.

130 - статья. Қала іргесінің аймағындағы және жасыл аймақтағы жерді пайдалану

Жер учаскелерін қала іргесі аймағына немесе жасыл аймаққа қосу оларды алып қойғандық болып табылмайды және жер пайдаланушылар бұл учаскелерді пайдалану правосын сақтайды.

Қала іргесі аймағындағы және жасыл аймақтағы жерлер ерекше қорғауға алынады.

Жасыл аймақты жерлерге егер бұл санитарлық талаптарға және табиғатты қорғауға сай келсе, қаланы көркейтуге және қала шаруашылығының бір қалыпты жұмыс істеуіне байланысты құрылыстар салуға рұқсат етіледі. Бұдан басқа құрылыстар салуға тыйым салынады. Қазақ ССР Министрлер Советі қала іргесі аймағындағы және жасыл аймақтағы жерді пайдалануға басқадай да шек қоюы мүмкін.

131 - статья. Жұмысшы поселкелерінің жері

Осы Кодекстің 109-127-статьяларының ережелері Қазақ ССР-інің заңына сәйкес жұмысшы поселкелер қатарына жатқызылған елді мекендер жеріне де қолданылады.

Поселке шегінің шеңберіне жататын барлық жер халық депутаттарының поселкелік Советтерінің қарауында болады.

Жұмысшы поселкелерінде тұратын жұмысшыларға, қызметшілерге және басқа азаматтарға өз меншігіне тұрғын үй салып алу үшін 0,07 гектардан 0,12 гектарға дейінгі мөлшерде жер учаскесі беріледі.

XXIV тарау

СЕЛОЛЫҚ ЕЛДІ МЕКЕНДЕРДІҢ ЖЕРІ

132 - статья. Селолық елді мекендердің жері

Селолық елді мекендердің жеріне осы мекендер үшін белгіленген шекара шеңберіндегі барлық жер жатады.

Одан әрі өркендету үшін келешегі бар деп танылған елді мекендердің жері оларды жоспарлау және салу жобаларына сәйкес елді мекендердің шегінің шеңберін белгілеу арқылы басқа жерден шекарамен бөлінеді. Келешегі жоқ деп танылған елді мекендердің жері ішкі шаруашылықты жерге орналастыру тәртібімен басқа жерден бөлінеді.

Селолық елді мекендердің шегінің шеңберін белгілеу және өзгерту тәртібі одан әрі өркендету үшін оларды келешегі бар елді мекендер қатарына жатқызу, сондай-ақ селолық елді мекендердің жерін пайдалану тәртібі Қазақ ССР-інің заңымен белгіленеді.

133 - статья. Селолық елді мекендер жерінің құрамы

Селолық елді мекендер жерінің құрамына мыналар жатады:

— халық депутаттарының селолық, ауылдық Советтерінің қарауына жататын жерлер;

— колхоздарға, совхоздарға және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындарына бекітіліп берілген жерлер;

— өнеркәсіп, транспорт кәсіпорындарына және ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге берілген жерлер.

134 - статья. Ілгері өркендетуге келешегі бар елді мекендер қатарына жатқызылған селолық елді мекендер шегінің шеңберін белгілеу және өзгерту

Ілгері өркендетуге келешегі бар деп танылған селолық елді мекендердің шегінің шеңберін белгілеу немесе өзгерту жобасы оны жоспарлау және салу жобасына сәйкес, жер пайдаланудың қалыптасқан нақты жобасын ескере отырып жасалады.

Ілгері өркендетуге келешегі бар деп танылған селолық елді мекендер шегінің шеңберін тиісті халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің ұсынуы бойынша, халық депутаттарының облыстық Советі атқару комитетінің шешімімен белгіленеді және өзгертіледі.

Одан әрі өркендету үшін келешегі бар деп танылған селолық елді мекендердің шегіне жері кірген жер пайдаланушылар осы кодекстің 49—54-статьяларында көрсетілген тәртіппен алынғанға дейін өздеріне берілген жер учаскелерімен пайдалану правосын сақтайды.

135 - статья. Селолық елді мекендердің шеңберіндегі жерді пайдалануға беру тәртібі

Халық депутаттарының селолық, ауылдық Советі селолық елді мекендердің шеңберінде барлық жер учаскелерінің берілуіне бақылау жасауды жүзеге асырады және колхоздар мен совхоздардың және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындарының жер құрамына кірмейтін жерлерден жер учаскелерін беру туралы шешім қабылдайды.

136 - статья. Халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің қарауына жататын жерлерді пайдалану тәртібі

Халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің қарауына жататын селолық елді мекендердің жері көшелер, өткел жолдар, жолдар, алаңдар салуға, көпшілік пайдаланатын жасыл өсімдіктер отырғызуға (сквергe, бульварға, паркке және тағы сол сияқтыларға), сондай-ақ коммуналдық тұрғын үй салуға және басқа қажеттерге пайдаланылады.

Жер пайдаланушылардың қай құрамына жататынына қарамастан бұл жермен пайдалану тәртібін халық депутаттарының селолық, ауылдық Советі белгілейді.

Азаматтарға жеке тұрғын үй салып алу үшін елді мекендерді жоспарлау және салу жобасына сәйкес халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің атқару комитеті 0,12 гектарға дейін жер учаскелерін береді.

137 - статья. Колхоздарға, совхоздарға және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындарына бекітіліп берілген жерлерді селолық елді мекендердің шеңберінде пайдалану тәртібі

Селолық елді мекендердің шеңберінде колхоздарға, совхоздарға және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындарына бекітіліп берілген жер учаскелері олардың тұрғын үй, мәдени-тұрмыстық, өндіріс құрылыстарын және ғимараттарды салу үшін, сондай-ақ ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңының Негіздеріне, ССР Одағының басқа заңдарына, Қазақ ССР-інің осы Кодексіне және басқа заңдарына сәйкес үй іргесіндегі жер учаскелеріне пайдалануға беріледі. Бұл жерлерге тұрғын үй, мәдени-тұрмыстық, өндірістік құрылыстар мен ғимараттарды орналастыру халық депутаттарының селолық, ауылдық Советтерінің атқару комитеттерінің келісуі бойынша жүргізіледі.

138-статья. **Селолық елді мекендердегі жерлерді өнеркәсіп, транспорт және басқа кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің және азаматтардың пайдалануы**

Селолық елді мекеннің шеңберінде өнеркәсіп, транспорт және басқа кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге, сондай-ақ азаматтарға берілген жер учаскелерін олар учаскенің арналған мақсатына сәйкес пайдаланады. Жоғарыда аталған кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер және азаматтар халық депутаттарының селолық, ауылдық Советі атқару комитетінің келісімі бойынша елді мекендерді жоспарлау және салу жобасына сәйкес құрылыс және көркейту жұмыстарын жүргізеді.

XXV тарау

ТҰРҒЫН ҮЙ САЛУ ЖӘНЕ ДАЧА САЛУ КООПЕРАТИВТЕРІНЕ ЖЕР УЧАСКЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНУҒА БЕРУ

139-статья. **Тұрғын үй салу және дача салу кооперативтеріне жер учаскелерін пайдалануға беру**

Тұрғын үй салу және дача салу кооперативтеріне елді мекендердің жерінен, мемлекеттік запастағы жерден және қалалардың жасыл аймағынан тыс жатқан мемлекеттік орман қорының жерінен ССР Одағының заңында және осы Кодекстің 11, 12, 19, 21—24-статьяларында белгіленген тәртіп пен шарттар бойынша жер учаскелері беріледі.

Жеке дача салу үшін жер учаскелері берілмейді.

Төртінші бөлім

ӨНЕРКӘСІПТІҢ, ТРАНСПОРТТЫҢ, КУРОРТТАРДЫҢ, ҚОРЫҚТАРДЫҢ ЖЕРІ ЖӘНЕ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНА АРНАЛМАҒАН БАСҚА ЖЕРЛЕР

XXVI тарау

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

140-статья. **Өнеркәсіптің, транспорттың, курорттардың, қорықтардың жері және ауыл шаруашылығына арналмаған басқа жерлер**

Кәсіпорындарға, ұйымдарға және мекемелерге жүктелген арнаулы міндеттерді (өнеркәсіп өндірісінің, транспорттың, курорттарды ұйымдастырудың, қорықтардың және басқа сондайлардың міндеттерін) жүзеге асыру үшін олардың пайдалануына берілген жер — өнеркәсіптің, транспорттың, курорттардың, қорықтардың жері және ауыл шаруашылығына арналмаған басқа жер деп танылады.

141-статья. **Ауыл шаруашылығына арналмаған жер учаскелерінің мөлшері және оларды бөлу тәртібі**

Осы Кодекстің 140-статьясында көрсетілген мақсаттар үшін берілген жер учаскелерінің мөлшері белгіленген тәртіппен бекітілген нормаларға немесе жобалау-техникалық документтерге сәйкес белгіленеді, ал учаскелерді бөліп беру оларды игеру кезегіне қарай жүргізіледі.

142 - статья. Өнеркәсіптің, транспорттың, курорттардың, қорықтардың жерін және ауыл шаруашылығына арналмаған басқа жерлерді пайдалану тәртібі

Өнеркәсіптің, транспорттың, курорттардың, қорықтардың жерін және ауыл шаруашылығына арналмаған басқа жерлерді пайдалану тәртібі ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне сәйкес, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін жер туралы Ережелерде белгіленеді.

143 - статья. Өнеркәсіп, транспорт кәсіпорындарының, ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің ауыл шаруашылық мақсаттары үшін жер беруі

Өнеркәсіп, транспорт кәсіпорындары, ауыл шаруашылығына жатпайтын басқа кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер халық депутаттарының аудандық немесе қалалық Советтері атқару комитеттерінің шешімі бойынша өздерінің пайдаланбай отырған жерлерін ауыл шаруашылығы мақсаттарына уақытша пайдалану үшін колхоздарға, совхоздарға, басқа кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелерге және азаматтарға ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңында белгіленетін тәртіп пен шарттар бойынша береді.

144 - статья. Ерекше шарттар бойынша жер пайдаланатын аймақтар

Кәсіпорындарға, ұйымдарға және мекемелерге арнаулы мақсаттарды жүзеге асыру үшін берілетін жерлерден тыс, қажет болған реттерде ерекше шарттар бойынша жер пайдаланудың мынадай аймақтары белгіленеді:

өнеркәсіп кәсіпорындарының санитарлық-қорғау аймақтары;

сел хаупі бар, көшкін хаупі бар аймақтар мен темір жол және автомобиль жолдарына кесіп берілген жерге жапсарлас орман қорғау аймақтары;

су алатын ғимараттардың қорғау аймақтары;

аэродром қасындағы тілкем жер;

магистралдық труба құбырларының, байланыс, радиоландыру және электр тогы линияларының қорғау аймақтары;

курорттардың санитарлық қорғау округы;

қорықтардың, табиғат ескерткіштерінің, басқалардың қорғау аймақтары.

Жер пайдаланудың ерекше шарттары бар аймаққа қосылған жер су алатын ғимараттарын қорғау аймағының бірінші поястарды қоспағанда жер пайдаланушылардан алынбайды, бірақ бұл жерге арнаулы белгілер қойылады.

Ерекше шарттары бар аймаққа қосылған жерге жер пайдаланушылардың правосына шек қойылады.

Жоғарыда аталған аймақтарды белгілеу тәртібі мен олардың режимі ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне сәйкес СССР Министрлер Советі және Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін Ережелермен белгіленеді.

XXVII тарау
ӨНЕРКӘСІП ЖЕРЛЕРІ

145 - статья. Өнеркәсіп жерлері

Өнеркәсіп кәсіпорындарына, ұйымдарға және мекемелерге құрылыс салу, өнеркәсіп өндірісі үшін, сондай-ақ шаруашылық және басқа да арнаулы қажеттер үшін қалалардың, жұмысшы поселкелерінің шегінен тыс жатқан және селолық елді мекендердің шекараларынан тыс жатқан жерден берілген жер өнеркәсіптің жерлері деп танылады.

146 - статья. Пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі өнеркәсіптің жерлері

Кәсіпорындар мен ұйымдарға пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі кәсіпорынды салу және кен орнында пайдалы қазбаларды өндіру үшін берілген жер учаскелері пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі өнеркәсіптің жері деп танылады.

147 - статья. Пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі өнеркәсіпке жер учаскелерін беру.

Пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі кәсіпорындар мен ұйымдарына жер учаскелерін беру оларда кен өндіру заңдарына сәйкес берілетін кен шығатын жерді кесіп беру актісі бар болғанда ғана жүргізіледі.

Пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі кәсіпорындары мен ұйымдар кен қазу жұмыстарын жүргізгенде көршілес жер пайдаланушылардың праволары мен заңды мүдделерін бұзуға жол бермеуге, жерді дұрыс пайдалануды және қорғауды қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдануға міндетті.

148 - статья. Кен өндіру үшін берілген жер учаскелерін пайдалану правосын жою

Кен өндіру заңдарында көрсетілген негіздер бойынша кен өндіру правосының жойылуына байланысты пайдалы қазбаларды өндіру жөніндегі кәсіпорынның оған кесіп берілген жер учаскесін пайдалану правосы да жойылады.

XXVIII тарау
ТРАНСПОРТҚА БЕРІЛГЕН ЖЕР

149 - статья. Транспорт жері

Жол қатынастарын ұстауға, қайта құруға, өркендетуге және жетілдіруге байланысты тиісті транспорт түрінің қажеттері үшін берілген жердің бәрі транспорт жері деп танылады. Бұл жерлер: темір жол транспортының жері, автомобиль жолдарының жері, су транспортының жері және әуе транспортының жері болып бөлінеді.

150 - статья. Транспорт жерін пайдалану тәртібі

Темір жол, әуе жолы, теңіз және ішкі су транспортының, автомобиль жолдарының қажеттері үшін берілген жерлерді пайдалану транспортқа берілген жерлер туралы Ережеге, СССР Әуе жолы Кодексіне, Сауда кемелерінің теңізде жүзу Кодексіне, Ішкі су транспорты Уставына сәйкес, ССР Одағының басқа заңдарына, осы Кодекске және Қазақ ССР-інің басқа да заңдарына сәйкес жүзеге асырылады.

151 - с т а т ь я. **Темір жол транспортына кесіп берілген тілкем жерлер**

Темір жол транспортына кесіп берілген тілкем жерлерге мыналар жатады: темір жол табанындағы төсем жер, оның жасанды ғимараттары, линиялық-жол үйлері, байланыс құрылыстары, станциялары барлық ғимараттарын қоса, орман қорғау ағаштары отырғызылған, депо, мастерскойлар және басқа да ғимараттар мен жол құрылыстары орналасқан жерлері.

152 - с т а т ь я. **Автомобиль жолдарының кесіп берілген тілкемдегі жерлері**

Автомобиль жолдарының қала (поселке) шегінен тыс кесіп берілген тілкемдегі жерлеріне мыналар жатады: жол бойындағы төсем жер, оның жеке жол құрылыстары, оларға тікелей жанасатын резервтері, карьерлері, тұрақты ағаш питомниктері, гараждары, үйлері және жол мен автомобиль транспортының қажетін өтейтін басқа да ғимараттары, жол қызметінің қызмет және тұрғын үйлері, күм тоқтататын және басқа саялы көшеттер орналасқан жері.

153 - с т а т ь я. **Темір жол транспортына және автомобиль жолдарына кесіп берілген тілкем жерден тыс жерлері**

Темір жол транспорты және автомобиль жолдары үшін кесіп берілген тілкемнен тыс, тікелей темір жолдарға және автомобиль жолдарына жапсарлас жатпаған, бірақ темір жол және автомобиль транспортына осы жолдарды пайдалану үшін қажетті — тиісті жобалармен белгіленетін тұрғын үйлер, тұрақты карьерлер жасауға, қиыршық тас, шпал, асфальт-бетон заводтарын, орман алқаптарын қорғайтын питомниктер, насос станцияларын, жанармай құйып алу пункттерін, су алатын және басқа ғимараттар мен жабдықтар салуға жер учаскелері бөлініп беріледі.

154 - с т а т ь я. **Темір жол транспорты мен автомобиль жолдары кәсіпорындарының және ұйымдарының жерді қосалқы пайдалануға беру правосы**

Темір жол транспортының, автомобиль жолдарының кәсіпорындары мен ұйымдары кірме жолдар, өткелдер, қоймалар және жол қатынасы қажеттерін өтеуге қызмет ететін көмекші ғимараттарды салу үшін және тағы сол сияқтылар үшін, сондай-ақ жұмысшылар мен қызметшілерге қызмет бабында пайдалану үшін басқа кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге кесіп берілген тілкем жерден жер учаскелерін қосалқы пайдалануға бере алады.

155 - с т а т ь я. **Теңіз транспортының жері**

Теңіз транспортының жеріне — теңіз транспортының кәсіпорындарына, ұйымдары мен мекемелеріне берілген барлық техникалық және шаруашылық ғимараттарымен бірге сауда порттары, пристаньдары, алаңдары, жағалаудағы орындары, қызмет, тұрғын үйлері және мәдени-тұрмыстық үйлері орналасқан жер учаскелері, қызмет көрсететін алаңдары бар маяктары, сондай-ақ кеме жасайтын, кеме жөндейтін заводтары мен базалары орналасқан территориялары жатады.

156 - с т а т ь я. **Ішкі су транспортының жері**

Ішкі су (өзен, көл) транспортының жеріне — ішкі су транспортының кәсіпорындарына, ұйымдары мен мекемелеріне берілген өзен порттары,

кеме қатынасының қажеттерін өтейтін пристань территориялары, гаваньдары, затондары, транспорт каналдары орналасқан жер учаскелері және олар үшін қажетті жер резервтері, құм тоқтататын құралдар, су жолдарына тікелей жапсарлас жатқан кеме жасайтын және кеме жөндейтін заводтар, мастерскойлар, верьфтер, доктар, қызмет, тұрғын үй, мәдени-тұрмыстық үйлері және ішкі су транспортының басқа ғимараттары орналасқан жер учаскелері жатады.

157 - статья. Жағалаудағы тілкем жерлерді ішкі су транспортына пайдалану

Ішкі су транспортының кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері мемлекеттік су қорының жер учаскелерін пайдалана алады, ол учаскелерін су қоймалары жағалауларынан (жағалау тілкемдері) кеме айлақтары үшін, жүктерді уақытша сақтау, кеме қатынасын қорғау жөнінде құрылыстар мен ғимараттар салу, кеме жүзуін, сал ағызуды қорғау, оған көмектесу және оны жақсарту жөнінде құрылыстар мен ғимараттар салу үшін, бұл мақсаттарға арнап қиыршық тас, құм, тас дайындау үшін бөлінеді.

158 - статья. Жағалау тілкемінен тыс жатқан жерлерде ішкі су транспортының жер пайдалануы

Жағалау тілкемінен тыс жатқан жерлердегі жер учаскелерін тек апатқа ұшыраған реттерде ғана кеме қатынасы мен сал ағызу қажеттері үшін жер пайдаланушыларға келтірген залалды өтей отырып пайдалануға жол беріледі.

159 - статья. Әуе транспортының жері

Әуе транспортының жеріне — азаматтық авиацияның кәсіпорындарына, ұйымдары мен мекемелеріне берілген аэропорттар, аэродромдар, аэродромдар мен аэропорттарға тікелей жапсарлас жатқан, бұларға қатысы бар техникалық ғимараттар, әуе транспортының қажеттерін өтейтін заводтар, мастерскойлар, қызмет үйлері, тұрғын үйлер және мәдени-тұрмыстық үйлер орналасқан, сондай-ақ ұшқыштар мектептері орналасқан жер учаскелері жатады.

160 - статья. Аэродромға жапсарлас жатқан жерлерде құрылыс салуға келісу және бұл құрылыстарға арнап жер учаскелерін кесіп беру

Аэродромға және ұшу-қону тілкемдеріне жапсарлас жатқан жерлерде үйлер мен ғимараттар, байланыстың әуе линияларын, жоғары вольтті электр тогын беретін линиялар салу, олардың бұл арада болуы ұшып-қонудың хауіпсіздігіне қатер тудыратын болса азаматтық авиация органдарымен келісіледі.

Жоғарыда аталған объектілерді жоба бойынша салуға мынадай жағдайда келісу керек болады: аэродромның шекараларынан бастап қашықтығы 10 километрге дейінгі жобаланатын барлық объектілер; ең шеткі абсолюттік белгісі аэродромның абсолюттік белгісінен 50 метрден және одан жоғары тұратын 10 километрден 30 километрге дейінгі объектілер, биіктігі 200 метр және одан да биік келетін 75 километрге дейінгі объектілер.

Осы статьяда аталған объектілерді салу үшін жер учаскелерін кесіп беру СССР Азаматтық авиация министрлігінің келісімін алғаннан кейін жүргізіледі.

Республикалық маңызы бар қорықтардың көлемі мен шекарасы әрбір жеке ретте Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы бойынша белгіленеді.

170 - статья. **Қорықтардың табиғат комплекстерін қорғау**

Қорықтардың территориясында болсын, сол сияқты қорықтардың төңірегінде белгіленетін қорғау аймақтарының шеңберінде болсын, қорықтардың табиғат комплекстерін бұзатын немесе ғылыми немесе мәдени жағынан ерекше құнды саналатын табиғат объектілерін сақтауға қатер төндіретін жұмыстың қандайына болса да тыйым салынады.

171 - статья. **Табиғи жартылай қорықтардың жері**

Табиғи жартылай қорықтардың жері деп табиғат комплексінің (хайуанаттардың, өсімдіктердің, жер бетіндегі геологиялық заттардың, ландшафт элементтерінің тағы басқалардың) қандай да бір бөлегіне күзет қойылған жер учаскелері танылады.

Жоғарыда аталған жер учаскелерін бөлу оларды жер пайдаланушылардан алып қоюға әкеп соқтырмайды.

Жартылай қорықтардың территориясында табиғат объектілерінің бір бөлігін ғана тек белгілі маусымдарда, белгілі мерзімдерде және қорғалып отырған объектілерге знян келтірмейтіндей дәрежеде ғана шек қойылып, шаруашылыққа пайдалануға жол беріледі.

Табиғи жартылай қорықтардың режимі Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін Ережемен белгіленеді.

172 - статья. **Табиғат ескерткіштері бар жер**

Табиғат объектілері бар, белгіленген тәртіп бойынша табиғат ескерткіштері деп танылған жер учаскелері жер пайдаланушылардан алынбайды.

Табиғат ескерткіштері бар жер учаскелерінің көлемі мен шекарасы Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін бұлар туралы Ережемен белгіленеді.

Бұл учаскелерді қандай да болса шаруашылыққа пайдалануға тыйым салынады.

173 - статья. **Тарих пен мәдениет ескерткіштері орнатылған жер**

Тарих пен мәдениет ескерткіштері (мавзолейлер, қамалдар және тағы басқалар) орнатылған жер учаскелері жер пайдаланушылардан алынбайды.

Бұл учаскелерді қандай да болса шаруашылық үшін пайдалануға тыйым салынады [1].

XXXIII тарау
ҚЫЗМЕТІНЕ ҚАРАЙ БЕРІЛЕТІН ЖЕР ҮЛЕСІ

174 - статья. **Қызметіне қарай берілетін жер үлесі**

Қызметіне қарай транспорт, орман шаруашылығы, ағаш өнеркәсібі, байланыс, су, балық, аңшылық шаруашылығы, сондай-ақ халық шаруашылығының кейбір басқа салаларының қызметкерлерінің жекелеген категорияларына жер үлесі беріледі.

---

[1] 173-статьяға 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

Қызметіне қарай берілетін жер үлесінің құрамына жыртылатын жер мен шабындық жер учаскелері кіреді.

Өз меншігінде малы бар қызметкерлерге ғана шабындық жер бөлініп беріледі.

Қызметіне қарай берілетін жер үлесінің учаскесінде күрделі сипаттағы құрылыс салуға тыйым салынады.

175 - статья. Қызметіне қарай жер үлесін алуға правосы бар қызметкерлердің категорняларын белгілеу тәртібі

Қызметіне қарай жер үлесін алуға правосы бар жұмысшылар мен қызметшілердің категорняларын Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейді.

176 - статья. Қызметіне қарай жер үлесін беру тәртібі

Қызметіне қарай берілетін жер үлесі тиісті министрліктер, мемлекеттік комитеттер және ведомостволар, кәсіпорындарының, ұйымдарының және мекемелерінің пайдалануындағы жерден, ал мұндай жер жетпеген күнде — мемлекеттік қордағы жерден және мемлекеттік орман қоры жерінен бөлініп беріледі.

Қызметіне қарай жер үлесін кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің пайдалануындағы жерден олардың әкімшілігі береді, ал мемлекеттік қор мен мемлекеттік орман қоры жерінен — халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша беріледі.

Қызметкердің немесе оның семьясының үй іргесіндегі учаскесі немесе өз меншігіндегі бақшасы болса, үй іргесіндегі учаске мен өз меншігіндегі бақшасы мен қызметіне қарай берілетін жер үлесінің жалпы көлемі қызметіне қарай берілетін жыртылатын жер үлесінің белгіленген көлемінен аспауға тиіс.

177 - статья. Қызметіне қарай берілетін жер үлесінің мөлшері

Қызметіне қарай берілетін жер үлесінің мөлшері әрбір семьяға мынадай болып белгіленеді: суарылмайтын жерден — 0,50 гектарға дейін айдалатын жер, суармалы жерден — 0,25 гектарға дейін, ал шабыидықты — екі гектарға дейін беру белгіленеді.

178 - статья. Қызметіне қарай берілген жер үлесіне правоны сақтау үшін негіздер

Қартайғандықтан пенсияға шығуына немесе мүгедек болуына байланысты қызметкерлер жұмыстан босанған кезде қызметіне қарай белгіленген мөлшерде берілген жер үлесін пайдалану правосы өмір бойы сақталады.

Қызметіне қарай белгіленген мөлшерде жер үлесін пайдалану правосы мына қызметкерлердің семьяларына сақталады:

а) СССР Қарулы Күштерінің қатарына міндетті мерзімді әскери қызметке шақырылғандардың, сондай-ақ оқуға түскен қызметкерлердің міндетті әскери қызметте немесе оқу орнында жүрген барлық уақытында;

б) қызмет міндетін орындауына байланысты қаза тапқан адамдардың: еңбекке жарамсыз жұбайына және әбден қартайған ата-анасына — өмір бойы, ал балаларына — олардың жасы толғанға дейін сақталады.

Бесіншібөлім
МЕМЛЕКЕТТІК ОРМАН ҚОРЫНЫҢ ЖЕРІ

XXXIV тарау
МЕМЛЕКЕТТІК ОРМАН ҚОРЫНЫҢ ЖЕРІ

179 - статья. **Мемлекеттік орман қорының жері**

Мемлекеттік орман қорының жері деп орман өскен, сондай-ақ орман ағаштары болмағанымен, орман шаруашылығының қажетіне арналған жерді айтады.

Бұл жерлердің шекарасы басқа мақсатқа арналған жерден меже белгілерімен бөлінеді.

180 - статья. **Мемлекеттік . орман қорының жерін пайдалану тәртібі**

Мемлекеттік орман қорының жерін пайдалану тәртібі ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

181 - статья. **Мемлекеттік орман қорының ауыл шаруашылық жерін ауыл шаруашылығының мақсаттары үшін уақытша пайдалануға беру**

Мемлекеттік орман шаруашылығы кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері өздерінің пайдалануындағы мемлекеттік орман қоры жерінен халық депутаттарының аудандық немесе қалалық Советтері атқару комитеттерінің шешімі бойынша орман шаруашылығының және ағаш дайындау өнеркәсібінің қажеті үшін пайдаланылмай жатқан ауыл шаруашылық жерін колхоздарға, совхоздарға, басқа кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелерге және азаматтарға ауыл шаруашылығы мақсаттары үшін уақытша пайдалануға бере алады, егер жерді бұлай пайдалану орман шаруашылығының мүддесіне сай келетін болса.

Мемлекеттік орман шаруашылығының кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері орман шаруашылығының және орман өнеркәсібінің қажеттері үшін пайдаланылмайтын ауыл шаруашылық жерінің бар екені туралы деректерді және оларды ауыл шаруашылық мақсаттары үшін уақытша пайдалануға беру шарттарын мал жаю және шөп шабу жұмыстарын бастамастан бұрын халық депутаттарының аудандық және қалалық Советтерінің атқару комитетіне хабарлайды.

Алтыншы бөлім
МЕМЛЕКЕТТІК СУ ҚОРЫНЫҢ ЖЕРІ

XXXV тарау
МЕМЛЕКЕТТІК СУ ҚОРЫНЫҢ ЖЕРІ

182 - статья. **Мемлекеттік су қорының жері**

Мемлекеттік су қорының жері деп су қоймалары (өзендері, көлдері, тоғандары, каналдары, ішкі теңіздері, территориялық сулары және басқалары) бар, мұздақтары, гидротехникалық және басқа да су шаруашылығы ғимараттары бар жерлерді, сондай-ақ су қоймалары жағалауларының бойынан кесіп берілген тілкем жерге қорғау аймақтарына арнап бөлінген жерлерді және тағы сондай жерлерді айтады.

Жерді мемлекеттік су қорына жатқызу оны жер пайдаланушыдан алып қоюға әкеп соқтырмайды.

Су қоймалары жағалауындағы тілкемге кесіп берілген жер, сондай-ақ қорғау аймағының бірінші поясына енгізілген жер, жер пайдаланушылардан алынады. Мемлекеттік су қорының басқа жері тиісті жер пайдаланушылардан осы Кодекстің 186-статьясына сәйкес пайдалануға жер учаскелері берілген реттерде ғана алынады.

183-статья. **Су қоймалары жағалауларының бойындағы тілкем жерлер**

Қеме жүзетін немесе сал ағызатын маңызы бар табиғи және жасанды су қоймалары жағалауларының бойынан, сондай-ақ магистральдық суару, суландыру және құрғату каналдары жағалауларының бойынан тілкем жерге арнап жер учаскелері бөлінеді.

Қалалар мен басқа елді мекендердің жерінде, сондай-ақ бау-бақша, жүзім шаруашылықтары және басқа да құнды ағаш өсіріліп отырған жерде тілкем жер белгіленбейді.

Тілкем жерге арналған жер учаскелеріне ортақ пайдалануда қалдырылады, немесе суды пайдалануға байланысты арнаулы міндеттерді жүзеге асыру үшін тиісті кәсіпорындарға, ұйымдарға және мекемелерге беріледі.

184-статья. **Мемлекеттік су қоры жеріндегі қорғау аймақтары**

Гидротехникалық, су алу және қорғау ғимараттарының төңірегінде, ауыз сумен және техникалық сумен жабдықтау көздерінің қасында оларды дұрыс пайдалануды қамтамасыз ету мақсатымен екі және одан да көп поястан тұратын қорғау аймақтарына арнап жер учаскелері бөлінеді.

Қорғау аймағының бірінші поясына кірген жер учаскелері қарамағында күзетілетін объектісі бар кәсіпорындардың, ұйымдардың және мекемелердің пайдалануына беріледі.

Аймақтың басқа поястары шеңберіндегі жерді пайдалануға Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін арнаулы Ережеге сәйкес шек қойылады.

185-статья. **Мемлекеттік су қорының жерін пайдалануға беру**

Мемлекеттік су қорының жерлері арнаулы міндеттерді — транспорттық немесе энергетикалық міндеттерді орындау үшін, шаруашылықты сумен, халықты ауыз сумен жабдықтау үшін, ауыл шаруашылығын, орман, балық және аң шаруашылығын жүргізу үшін мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге пайдалануға беріледі.

Мемлекеттік су қорының жерлерін пайдалануға беру осы Кодекстің 11, 12, 17—19-статьяларында белгіленген тәртіппен, суларды пайдалану және қорғауды реттеу жөніндегі мемлекеттік органдармен келісіп жүргізіледі.

186-статья. **Мемлекеттік су қоры жерін пайдалану тәртібі**

Мемлекеттік су қоры жерін пайдалану тәртібі ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

Жетінші бөлім
МЕМЛЕКЕТ ЗАПАСЫНДАҒЫ ЖЕР

XXXVI тарау
МЕМЛЕКЕТ ЗАПАСЫНДАҒЫ ЖЕР

187-статья. **Мемлекет запасындағы жер**

Жер пайдаланушыларға мерзімсіз және ұзақ мерзімге пайдалану үшін берілмеген барлық жер мемлекет запасындағы жер болып табылады.

Мемлекет запасындағы жер халық депутаттарының жергілікті Советтері атқару комитеттеріиің немесе Қазақ ССР Министрлер Советінің осы Кодекстің 13, 16—18 статьяларында көрсетілген компетенциясына сәйкес олардың қарауына жатады.

188-статья. **Мемлекет запасындағы жерді пайдалануға беру**

Мемлекет запасындағы жер осы Кодекстің 13-26-статьяларында белгіленген тәртіппен колхоздарға, совхоздарға, мемлекеттік. кооперативтік, қоғамдық басқа да кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге, сондай-ақ азаматтарға үнемі немесе уақытша пайдалануға беріледі.

Сегізінші бөлім
МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР ҚАДАСТРЫ

XXXVII тарау
МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР ҚАДАСТРЫ

189-статья. **Мемлекеттік жер кадастры және оның құрамды бөліктері**

Жер қорын тиімді пайдалануды қамтамасыз ету үшін мемлекеттік жер кадастры жүргізіледі, жер кадастрында жердің табиғи, шаруашылық және праволық ережелері туралы сенімді әрі қажетті мәліметтер жиналады.

Мемлекеттік жер кадастрына жер пайдалануды тіркеу, жердің саны мен сапасының есебі, топырақтың сапасын айыру және жерге экономикалық баға беру жөніндегі деректер кіреді.

190-статья. **Мемлекеттік жер кадастрының мақсаты**

Мемлекеттік жер кадастрының деректері жерді тиімді пайдалануды және жерді қорғауды ұйымдастыру, халық шаруашылығын жоспарлау, ауыл шаруашылық өндірісін орналастыру және арнаулы кәсіпке бейімдеу, жерді мелиорациялау және ауыл шаруашылығын химияландыру, сондай-ақ жерді пайдалануға байланысты басқа да халық шаруашылығы шараларын жүзеге асыру мақсатына қызмет етеді.

191-статья. **Мемлекеттік жер кадастрын жүргізу тәртібі**

Жер кадастры мемлекет есебінен ССР Одағы үшін бірыңғай жүйе бойынша жүргізіледі. Мемлекеттік жер кадастрын жүргізудің тәртібін, кадастр документтерінің түрін, кадастр деректерін анықтау мен жаңартудың мерзімін ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне сәйкес СССР Министрлер Советі белгілейді.

Тоғызыншы бөлім

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ

XXXVIII тарау

МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ

192 - статья. Мемлекеттік жерге орналастырудың міндеттері

Жерге орналастыру міндеттері мемлекеттік органдардың жерді пайдалану саласындағы шешімдерін жүзеге асыруға бағытталған мемлекеттік шаралардың жүйесін қамтиды.

Мемлекеттік жерге орналастырудың міндеттері жерді неғұрлым толық, ғылымн негізде, ұтымды әрі тнімді пайдалануды ұйымдастыру, егіншілік мәденнетін арттыру және жерді қорғау болып табылады [1].

193 - статья. Жерге орналастыру жұмыстарын жүзеге асыратын органдар

Жерге орналастыру жұмыстарын мемлекеттік жерге орналастырушы органдар жүзеге асырады.

194 - статья. Жерге орналастыру әрекеттері

Жерге орналастыру мынадай жерге орналастырудың әрекеттерін қамтнды:

1) жердің аттамалылығын және жердің орналасуындағы басқа да қолайсыздықтарды жоя отырып, пайдаланылатын жаңадан жер пайдалануды құру, сондай-ақ бұрыннан қолданылып келе жатқан жер пайдалануды тәртіпке келтіру; жерді пайдалану шекараларын дәлдеу және өзгерту [1];

2) экономнкалық жағынан негізделген ауыспалы егіс тәртібін енгізу және барлық басқа ауыл шаруашылық жерлерін (шабындықтарды, жайылымдарды, бауларды және басқаларын) орналастыру арқылы колхоздардың, совхоздардың және басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің территорнясын шаруашылықтың өз ішінде ұйымдастыру, сондай-ақ топырақтың эрозиясына қарсы күрес жүргізу жөніндегі шараларды белгілеу;

3) ауыл шаруашылығына және басқа да халық шаруашылығына арнап игеру үшін жаңа жерлерді анықтау;

4) жер учаскелерін кесіп беру және алып қою;

5) қаланың шегін, поселкенің шегін және селолық елді мекендердің шегін белгілеу және өзгерту;

6) топографня-геодезнялық, топырақ, геоботаникалық және басқа зерттеу және іздестіру жұмыстарын жүргізу.

195 - статья. Жерге орналастыру жұмыстарының түрлері

Жерге орналастыру өзінің міндеттері мен мазмұны жағынан шаруашылық аралық және ішкі шаруашылық болып екі түрге бөлінеді.

Шаруашылық аралық жерге орналастыру — осы Кодекстің 194-статьясының 1, 3, 4, 5, 6-пункттерінде көрсетілген жерге орналастыру әрекеттерін қамтиды.

Ішкі шаруашылықты жерге орналастыру — осы Кодекстің 194-статьясының 2, 3 және 6-пункттерінде көрсетілген жерге орналастыру әрекеттерін қамтиды.

---

[1] 192-статьяның екінші бөлігіне және 194-статьяның 1-пунктіне 1980 ж. 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

196 - с т а т ь я. **Жерге орналастыру документтері**

Жерге орналастыру жұмысы барысында жерге орналастыру жобалары, сондай-ақ осы Кодекстің 23 және 24-статьяларында көрсетілген жер пайдалану правосының документтері жасалады.

Сонымен қатар, жерге орналастыру кезінде топырақ, геоботаникалық, агрохимиялық карталар және басқа документтер жасалады.

197 - с т а т ь я. **Жерге орналастыруды мемлекет есебінен жүргізу**

Жерге орналастыру, жобалау-іздестіру, суретке түсіру және зерттеу жұмыстарын қоса, мемлекет есебінен жүргізіледі.

XXXIX тарау
ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ ПРОЦЕСІ

198 - с т а т ь я. **Жерге орналастыру процесінің кезеңдері**

Жерге орналастыру жұмыстары мынадай ретпен жүргізіледі:
жерге орналастыру ісін қозғау;
дайындық жұмыстары;
жерге орналастыру жобасын жасау;
жерге орналастыру жобасын қарау және бекіту;
жерге орналастыру жобасын нақты жердің өзіне түсіру;
жерге орналастыру документтерін ресімдеу және жер пайдаланушыларға беру.

199 - с т а т ь я. **Жерге орналастыру ісін қозғау**

Жерге орналастыру ісін халық депутаттарының тиісті Советтерінің атқару комитеттері, немесе мемлекеттік жерге орналастыру органдары қозғайды, сондай-ақ ол мүдделі министрліктердің, мемлекеттік комитеттердің, ведомостволардың және жер пайдаланушылардың заявкасы бойынша қозғалады.

200 - с т а т ь я. **Дайындық жұмыстары**

Дайындық жұмыстарын жүргізетін кезде жерге орналастыруға қатысушылардың құрамы белгіленеді, нақты жер пайдалану праволық негіздерге сай келетіндігі тексеріледі, жерге орналастыруға қатысушылардың, сондай-ақ мүдделі ұйымдар мен мекемелердің тілектері анықталады және басқа материалдары тексеріледі, қажет болған реттерде қосымша далалық зерттеу жүргізіледі [1].

201 - с т а т ь я. **Жерге орналастыру жобасын жасау**

Жерге орналастыру жобасы мүдделі жер пайдаланушылардың қатысуымен жасалады. Жер пайдаланушылардың өкілдері жерге орналастыру жобасын жасаушыларға өздерінің тілектері мен ұсыныстарын айтуға правосы бар.

Жобаны жасау барысында шешілмеген талаптар жобаны қараған және бекіткен кезде шешіледі.

202 - с т а т ь я. **Жерге орналастыру жобасын қарау және бекіту**

Колхоздарда жерге орналастыру жобасы — колхоз мүшелерінің жалпы жиналыстарында немесе уәкілдердің жиналыстарында, совхоз-

---

[1] 200-статьяға 1980 жылғы 17 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 44).

дар мен басқа кәсіпорындарда, ұйымдар мен мекемелерде — өндірістік кеңестерде талқыланады.

Мүдделі жер пайдаланушылар қараған жерге орналастырудың барлық жобасы ол жоба бекітілгенге дейін бағынысына қарай тністі жоғары тұрған органмен келісіледі, ал совхоздар және одақ пен республикаға бағынатын басқа кәсіпорындар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің тністі министрліктерімен, мемлекеттік комитеттерімен және ведомстволарымен келіседі.

Ішкі шаруашылықты жерге орналастыру жобасын ол жоба белгіленген тәртіппен келісілгеннен кейін халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті қарап, бекітеді.

Жерге орналастырудың шаруашылық аралық жобасын мыналар бекітеді:

а) халық депутаттарының селолық, ауылдық Советінің атқару комитеті — осы Кодекстің 13-статьясында сол Совет үшін белгіленген праволардың шеңберінде пайдалануға жер кесіп беру жобасын;

б) халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті — осы Кодекстің 16-статьясында өзіне берілген праволардың шеңберінде жер кесіп беру туралы жобаларды;

в) халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті — жердің орналасуындағы аттамалылықты және басқа да қолайсыздықтарды жоя отырып, қазіргі қолданылып жүрген жер пайдалануды тәртіпке келтіру мақсатымен жасалған жерге орналастыру жобасын, қалалардың, жұмысшы поселкелерінің және селолық елді мекендердің шегін (шегін Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумы бекітетін қалалардың жобаларынан басқа) өзгертуді белгілеу жөніндегі жерге орналастыру жобасын, сондай-ақ осы Кодекстің 17-статьясында белгіленген өздеріне берілген праволар шеңберінде жерді беру және алу туралы жобаны;

г) Қазақ ССР Министрлер Советі — жерге орналастырудың басқа барлық жобасын бекітеді.

Қазақ ССР Министрлер Советі жерге орналастырудың кез келген жобасын қарай алады және бекітеді.

203 - статья. Жерге орналастыру жобасын нақты жердің өзіне түсіру

Жерге орналастыру жобасын ол жоба бекітілгеннен кейін жер пайдаланудың шекаралары белгіленген үлгідегі меже белгілермен көрсетіліп, мемлекеттік жерге орналастыру органдары нақты жердің өзіне түсіреді.

204 - статья. Жерге орналастыру документтерін беру

Жерге орналастыру жобасын нақты жердің өзіне түсіргеннен кейін жер пайдаланушыларға мемлекеттік акт беріледі немесе уақытша жер пайдалану правосын көрсететін акт ішкі шаруашылықты ұйымдастыру территориясының жобасы мен жоспары беріледі.

205 - статья. Жерге орналастыру жобаларын жүзеге асыру

Жерге орналастырудың жобасын нақты жердің өзінде түсіруді орындау тністі жер пайдаланушыларға жүктеледі.

Жобалардың орындалуына бақылау жасауды мемлекеттік жерге орналастыру орындары жүзеге асырады.

206 - статья. **Территорияны шаруашылық ішінде ұйымдастырудың ауыл шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері үшін міндеттілігі**

Жерге орналастыру тәртібімен белгіленген территорияны шаруашылық ішінде ұйымдастыру колхоздар, совхоздар және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындары үшін міндетті болып табылады.

Оныншы бөлім
ЖЕР ДАУЛАРЫН ШЕШУ

XL тарау
ЖЕР ДАУЛАРЫН ШЕШУ

207 - статья. **Жер дауын шешетін мемлекеттік басқару органдары**

Колхоздар, совхоздар, басқа да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер және азаматтар арасындағы жер дауларын Қазақ ССР заңдарында белгіленген тәртіппен Қазақ ССР Министрлер Советі, халық депутаттарының облыстық, аудандық, қалалық, поселкелік, селолық, ауылдық Советтерінің атқару комитеттері шешеді.

208 - статья. **Жер дауларын шешу жөніндегі мемлекеттік басқару органдарының компетенциясы**

Мемлекеттік басқару органдарына қарасты жер дауларын мыналар шешеді:

а) әртүрлі облыстардағы колхоздар, совхоздар, басқа да жер пайдаланушылар арасындағы дауларды — Қазақ ССР Министрлер Советі;

б) облыстың әртүрлі аудандарындағы колхоздар және басқа да жер пайдаланушылар арасындағы дауларды — халық депутаттарының облыстық Советтерінің атқару комитеттері;

в) ауданның колхоздары, совхоздары және басқа да жер пайдаланушылар арасындағы дауларды — халық депутаттарының аудандық Советтерінің атқару комитеттері;

г) осы Кодекстің 217-статьясында көрсетілген даулардан басқа қала, жұмысшы поселке шеңберіндегі жер пайдаланушылардың арасындағы дауларды — халық депутаттарының қалалық, поселкелік Советтерінің атқару комитеттері;

д) осы Кодекстің 217-статьясында карсетілген даулардан басқа тністі Совет территориясындағы азаматтар арасындагы дауларды халық депутаттарының селолық, ауылдық Советтерінің атқару комитеттері шешеді.

209 - статья. **Жер дауы жөнінде іс қозғау**

Жер дауы жөніндегі іс — халық депутаттарының жергілікті Советінің атқару комитеті немесе Қазақ ССР Министрлер Советі мүдделі жер пайдаланушыдан арызды алған күні қозгалады (басталады).

210 - статья. **Жер дауы жөніндегі істі қарау мерзімдері**

Жер дауы жөніндегі істі — халық депутаттарының жергілікті Советінің атқару комитеті отыз күннен аспайтын мерзім ішінде, ал Қазақ ССР Министрлер Советі — қырық бес күннен аспайтын мерзімнің ішінде қарайды.

211 - статья. Жер дауы жөніндегі істі қарағанда тараптардың қатысуы

Жер дауы жөніндегі іс мүдделі тараптардың қатысуымен қаралады, олардың: жер дауы жөніндегі материалдармен танысуға және бұлардан көшірме алуға; документтер және басқа да дәлелдер тапсыруға; өтініштер жасауға, ауызша және жазба түрде түсініктер беруге, екінші тараптың дәлелдері мен өтініштеріне қарсы дау айтуға правосы бар.

Тараптарға дауды қараудың уақыты және орны туралы тиісінше хабарлануы тиіс. Егер тараптардың біреуі келмей қалған ретте, егер одан өзі жоқта істі қарай беру туралы өтініш түспеген болса, істі қарау кейінге қалдырылады.

Тараптардың екінші рет шақырғанда дәлелсіз себептермен келмей қалуы жер дауын қарауды және бұл жөнінде шешім қабылдауды тоқтата алмайды.

Қажет болған реттерде жер дауы жөнінде істі қарау үшін дау жөнінде қорытынды берген мекеменің өкілі шақырылады.

212 - статья. Жер дауы жөніндегі шешімді хабарлау

Жер дауы жөнінде қабылданған шешім, оны қабылдағаннан кейін тараптарға хабарландырылуға тиіс.

213 - статья. Жер дауы жөніндегі шешімге шағым беру

Жер дауында тараптардың бірі болған жер пайдаланушы, немесе оның өкілі халық депутаттарының жергілікті Советі атқару комитетінің шешіміне тиісінше жоғары тұрған Советтің атқару комитетіне немесе Қазақ ССР Министрлер Советіне шағым беруге праволы.

Шешім біржола тараптарға тапсырылған күннен бастап он күн мерзімнің ішінде оған шағым беруге болады.

214 - статья. Жер дауы жөніндегі шешімге берілген шағымды қарайтын органдардың өкілдігі

Халық депутаттарының жергілікті Советінің атқару комитеті немесе Қазақ ССР Министрлер Советі жер дауы жөнінде шешімге берілген шағымды қарап, мыналарды шешуге правосы бар:

шешімді өзгертпей қалдыруға;

шешімнің күшін жойып, жер дауы жөніндегі істі жаңадан қайта қарау үшін кері қайтаруға;

шешімнің күшін жойып, дау жөнінде жаңа шешім қабылдауға;

шешімді өзгертуге правосы бар.

215 - статья. Жер дауы жөніндегі шешімді орындау

Жер дауы жөніндегі шешім оны орындаудың мерзімін белгілеуге тиіс. Шешімге шағым берілуі оның орындалуын тоқтатады, бұл ретте де шағым бойынша қабылданған шешіммен белгіленген мерзім қолданылады.

Жер дауы жөніндегі шешімді, егер шешімде оны орындайтын басқа орган көрсетілмесе, мемлекеттік жерге орналастыру органдары орындайды.

216 - статья. Бір одақтас республика кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің басқа бір одақтас республиканың территориясындағы жерді пайдалану мәселелері жөніндегі дауларын шешу

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне сәйкес Қазақ ССР-інің колхоздарының, совхоздарының, басқа

да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің басқа одақтас республиканың территориясынан жер пайдалану жөніндегі дауларын, сондай-ақ басқа одақтас республикалардың колхоздарының, совхоздарының, басқа да мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындарының, ұйымдары мен мекемелерінің Қазақ ССР-інің территориясынан жер пайдалану мәселелері жөніндегі дауларын мүдделі одақтас республикалардың өкілдеріиен тең негізде құрылатын комиссия қарайды. Егер комиссия келісілген шешімге келе алмаған ретте, жоғарыда аталған мәселелер жөніндегі дауды СССР Министрлер Советі қарайды.

217 - статья. Ортақ жер учаскелерін пайдалану туралы, жеке үйлерді бірге иемденушілердің арасындағы дауларды шешу

Қалалардың, жұмысшы поселкелерінің жерлеріндегі және селолық, елді мекендерде халық депутаттарының селолық, ауылдық Советтерінің атқару комитеттері кесіп берген жер учаскелеріндегі жеке үйлерді бірге иемденушілердің арасындағы ортақ жер учаскелерін пайдалану туралы дауларын сот қарайды.

218 - статья. Жер қатынастарына байланысты мүліктік дауларды шешу

Жер қатынастарына байланысты мүліктік даулар ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген тәртіппен қаралады.

Он бірінші бөлім

ЖЕР ЗАҢЫН БҰЗҒАНДЫҚ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

XLI тарау

ЖЕР ЗАҢЫН БҰЗҒАНДЫҚ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

219 - статья. Мемлекеттік жерге меншік правосын бұзатын келісімдерінің заңды еместігі

Жер учаскелерін сатып алу-сату, кепілге беру, мұра етіп қалдыру, сыйға тарту, арендаға беру, өз бетімен айырбастау және жерге мемлекеттік меншік правосын тікелей немесе бүркемелеп бұзатын басқа да келісімдер жасау заңсыз деп танылады.

220 - статья Жер заңдарын бұзғандық үшін кінәлы адамдардың жауаптылығы

Осы Кодекстің 219-статьясында көрсетілген келісімдерді жасаған кінәлы адамдар, сондай-ақ:

жер учаскелерін өз бетімен немденген;

жерді иесіздікпен пайдаланған және жерді еңбексіз табыс табу мақсатымен пайдаланған;

ауыл шаруашылығы жерлерін және басқа жерлерді бүлдірген, оларды өндіріс және басқа қалдықтармен және кір сулармен ластандырған;

жерді жақсарту және топырақты жел, су эрозиясынан және топырақтың жайын нашарлататын басқа да процестерден қорғау жөніндегі міндетті шараларды орындамаған;

уақытша пайдаланған жерді мезгілінде қайтарып бермеген немесе жерді тиісті мақсатқа арнап пайдалану үшін жарамды күйге келтіру жөніндегі міндеттерді орындамаған;

жер пайдалану шекарасының межелік белгілерін жойған;

жер учаскелерін берілген мақсаттарға сәйкес дұрыс пайдаланбаған;

ішкі шаруашылықты жерге орналастырудың белгіленген тәртіппен бекітілген жобасынан тністі рұқсат алмай ауытқыған;

топырақ қабатының құнарлылығын сақтау жөніндегі міндетті орындамаған;

арам шөптерді жою шараларын қолданбаған;

жерлерді өз бетімен бір категориядан екінші категорияға көшірген;

жерді пайдаланбай қалдырған;

өз бетімен пішен шапқан;

жерге (жыртылатын, шөп шабатын, мал жайылатын жерлерге және басқа учаскелерге) заңсыз билік жасаған;

өнеркәсіп өндірісі және ғылыми эксперименттер қалдықтарымен адамдардың денсаулығы мен өміріне және малға хауіп келтіретіндей етіп жерді уландырған адамдар,—

ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген тәртіппен қылмыстық және әкімшілік жауапқа тартылады.

ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында жер заңын бұзудың басқа түрлері үшін де жауаптылық белгіленуі мүмкін.

221 - статья. **Өз бетімен иемденген жерді қайтару**

Өз бетімен иемденген жер учаскелері заңсыз пайдаланылған уақытта жұмсалған шығыны өтелмей несіне қайтарылып беріледі.

Қайтарылған жер учаскелерін пайдалануға жарайтын күйге келтіру және өз бетімен салынған құрылыстарды бұзу жер учаскелерін өз бетімен иемденген кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың есебінен жүргізіледі.

Өз бетімен иемденген жер учаскелерін қайтару халық депутаттарының селолық, ауылдық, поселкелік, аудандық, қалалық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша жүргізіледі.

222 - статья. **Жер пайдалану ережелерін үнемі бұзғаны үшін жер учаскесін қайтарып алу**

ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген ретте, жер пайдалану ережелерін үнемі бұзуға жол беретін жер пайдаланушылардан дұрыс пайдаланылмай отырған жер учаскелері қайтарылып алынуы мүмкін.

Жер пайдалану ережелерін үнемі бұзғаны үшін жер учаскесін қайтып алу жер учаскесін берген органның қаулысы (шешімі) бойынша жүргізіледі.

223 - статья. **Жер заңдарын бұзғандықтан келтірілген зиянды өтеу**

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар жер заңдарын бұзу салдарынан өздері келтірген зиянды өтеуге міндетті.

Он екінші бөлім
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАР

224 - статья. **Халықаралық шарттар**

Егер СССР-дің халықаралық шартында советтік жер заңдарындағыдан өзгеше ережелер белгіленген болса, онда халықаралық шарттың ережелері қолданылады.

Егер Қазақ ССР-інің халықаралық шартында Қазақ ССР-інің жер заңдарында көзделгендегіден өзгеше ережелер белгіленген болса, Қазақ ССР-інің жер заңдары жөнінде де осындай тәртіп қолданылады.

ҚАЗАҚ ССР-інің ЖЕР КОДЕКСІН КҮШІНЕ ЕНГІЗУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР ЖОҒАРҒЫ СОВЕТІ ПРЕЗИДИУМЫНЫҢ
1971 жылғы 19 ноябрьдегі
УКАЗЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1971 ж., № 47)

«Қазақ ССР-інің Жер кодексін бекіту туралы» Қазақ ССР-інің 1971 жылғы 21 июльдегі Заңына[2] (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1971 ж., № 30) сәйкес Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумы қ а у л ы е т е д і:

1. Қазақ ССР Заңын Қазақ ССР-інің Жер кодексіне сәйкес келтіргенге дейін Қазақ ССР-інің Жер заңының қолданылып жүрген актілері егер олар Қазақ ССР-інің Жер кодексіне қайшы келмейтін болса, бұдан былай да қолданыла береді.

2. Қазақ ССР-інің Жер кодексі Кодекс күшіне енгізілгеннен кейін туған жер правосы қатынастарына, яғни 1972 жылдың 1 январынан бастап қолданылады.

1972 жылдың 1 январына дейін туған жер правосы қатынастары жөнінде Қазақ ССР-інің Жер кодексі осы Кодекс күшіне енгізілгеннен кейін туатын праволары мен міндеттерге, осы Указдың 3—6 статьяларында белгіленгеннен басқаларына қолданылады.

3. Қазақ ССР-інің Жер кодексіндегі ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер заңы Негіздерінде белгіленген ережелер Негіздердің тністі ережелері күшіне енгізілген кезден бастап қолданылады.

4. Қазақ ССР-інің Жер кодексі күшіне енгізілгенге дейін жер учаскелерін пайдалануға беру туралы шешім қабылданбаған өтініштер, Кодексте көрсетілген тәртіппен және шарттар сақталып, Кодекстің 13-18-статьяларында аталған органдар арқылы шешіледі.

Жер учаскелерін пайдалануға беру туралы немесе оларды алу туралы тністі органдардың өздерінің компетенциясы шеңберінде 1972 жылғы 1 январьға дейін қабылданған, бірақ Қазақ ССР-інің Жер кодексі күшіне енгізілгенге дейін орындалмаған шешімдері Кодекстің талаптарына сәйкес орындалуға жатады.

5. Жер учаскелерінде іздестіру жұмыстарын жүргізу правосы 1972 жылдың 1 январына дейін алынған рұқсат бойынша рұқсат беру кезінде белгіленген мерзім біткенге дейін, ал рұқсат мерзімі көрсетілмей берілген кезде — Қазақ ССР-інің Жер кодексі күшіне енгізілген кезден бастап 1 жылдан аспайтын мерзімге сақталады.

6. Қазақ ССР-інің Жер кодексінің күшіне енгізілуіне байланысты жер учаскелерін беру жөніндегі компетенциясы өзгеретін органдар 1972 жылдың 1 январына дейін жер учаскелерін берген реттерде, Кодекстің 10-статьясының төртінші бөлігінде көзделінген жер учаскелерін уақытша пайдалану мерзімін ұзарту және Кодекстің 45-статьясында, 46-статьясының 1, 3, 4-пункттері мен екінші бөлігінде және 47-статья-

---

[1] 8-статья Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[2] 45-бетті қараңыз.

сында көрсетілген жерді пайдалану правосын тоқтату Қазақ ССР-інің Жер кодексіне сәйкес осы жерлерді беру немесе алу правосы бар органдар арқылы жүргізіледі.

7. 1972 жылдың 1 январына дейін берілген үй іргесіндегі жер учаскелері мен бақшаға арналып берілген жер учаскелері бұрын қолданылып келген заңда көрсетілген мөлшерде сақталады.

ҚАЗАҚ ССР-інің ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ КОДЕКСІ[1]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1976 жылғы 4 августағы
ЗАҢЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1976 ж., № 32)

24-статьяның бірінші бөлігі, 27-статья, 29-статьяның үшінші бөлігінің үшінші және бесінші пункттері, 31-статьяның бірінші бөлігі.

МЕМЛЕКЕТТІК НЕМЕСЕ ҚОҒАМДЫҚ ҚАЖЕТТЕР ҮШІН ЖЕР БӨЛГЕН КЕЗДЕ ЖЕР ПАЙДАЛАНУШЫЛАРҒА КЕЛТІРІЛГЕН ЗИЯНДЫ ЖӘНЕ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ӨНДІРІСІНІҢ ШЫҒЫНЫН ӨТЕУ ТУРАЛЫ[2]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1975 жылғы 24 январьдағы № 36
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1975 ж., № 3, 17-ст.)

СССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер бөлген кезде жер пайдаланушыларға келтірілген зиянды және ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеу туралы» 1974 жылғы 9 августағы № 636 қаулысын[3] орындау үшін Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Облыстық атқару комитеттері мен Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігіне жер пайдалануды және ауыл шаруашылық жерлерін қорғауды одан әрі жақсартуға шаралар қолдануға ауыл шаруашылығына арналмаған немесе ауыл шаруашылығына жарамсыз жерлерді, не сапасы нашар ауыл шаруашылық жерлерін мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін бөлу, сондай-ақ колхоздардың, совхоздар мен басқа да жер пайдаланушылардың жерді пайдалануына бақылауды күшейту міндеттелсін.

2. Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер учаскелерін пайдалануға беру туралы өтініштерді қозғау мен қарау тәртібі туралы осыған қосылған Ереже және Жерді уақытша пайдалануға право беретін Актінің формасы бекітілсін.

---

[1] 132-бетті қараңыз.

[2] 4, 7, 8 және 9-пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

3-пункт СССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер бөлген кезде жер пайдаланушыларға келтірілген зиянды және ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеу туралы» 1974 ж. 9 августағы № 636 қаулысының нормаларын қайталайтын болғандықтан келтірілмеді.

[3] СССР Заңдары жинағының 4-томын қараңыз.

5. Коллективтік бақтар мен огородқа арнап берілген жер учаскелерін, қызметтік жер үлестерін, сондай-ақ азаматтарға егістіктен берілген жер учаскелерін алып қойған немесе оларға уақытша орналасқан кезде жеміс-жидек ағаштарының құны Қазақ ССР Министрлер Советінің 1962 жылғы 7 августағы № 581 қаулысымен белгіленген тәртіп бойынша анықталады.

6. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі мен облыстық атқару комитеттерінің, сондай-ақ жер учаскелерін алуға мүдделі Қазақ ССР-інің министрліктері мен мемлекеттік комитеттері, ведомстволарының ұсыныстары бойынша мемлекеттік-экономикалық және әлеуметтік жоспарларының жобаларында жаңа жерлерді игеруге және жаңадан игерілетін жерлердің құнарлылығын арттыру жөніндегі шараларды жүргізуге немесе қолда бар ауыл шаруашылық жерлерін жақсартуға байланысты жобалау-іздестіру және құрылыс-монтаждау жұмыстарының орындалуын «Ауыл шаруашылығы» саласы бойынша күрделі қаржының белгіленген көлемінен тыс, ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеуге арналған қаржының есебінен көздейтін болсын.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 жылғы 24 январьдағы № 36 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

МЕМЛЕКЕТТІК НЕМЕСЕ ҚОҒАМДЫҚ ҚАЖЕТТЕР ҮШІН ЖЕР УЧАСКЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНУҒА БЕРУ ТУРАЛЫ ӨТІНІШТЕРДІ ҚОЗҒАУ ЖӘНЕ ҚАРАУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

I. Жалпы ережелер

1. Бұл Ереже жердің кімнің пайдалануында немесе қарауында екеніне қарамастан, ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында көзделген реттерді қоспағанда барлық жерге қолданылады.

2. Жер учаскелерін пайдалануға беруге арналған материалдар жер учаскелері алып қойылатын жер пайдаланушылардың санына қарамастан тұтас объект үшін ресімделеді.

3. Жерді қолда бар объектілерді кеңейту үшін пайдалануға беруді ресімдеген кезде бұрын бөлінген жер учаскелерінің дұрыс пайдаланылуы, сондай-ақ бұзылған жерді рекультивациялау жөніндегі жұмыстың жайы тексеріледі.

Пайдалы қазбаларды ашық әдіспен алуға жерді қосымша беру, әдетте, бұрын берілген жер учаскелерін шаруашылық үшін пайдалануға жарамды күйге келтіргеннен және оларды бұрынғы жер пайдаланушыларға акт бойынша қайтарғаннан кейін жүргізіледі.

4. Өздеріне бұрын берілген жерді рекультивациялау, жер пайдаланушыларға келтірілген зиянды және ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеу жөніндегі өз міндеттерін белгіленген мерзімдерде орындамаған кәсіпорындарға, мекемелер мен ұйымдарға жер қайта бөлінбейді.

5. Қалалардың, жұмысшы поселкелері мен аудан орталықтарының бас жоспарлары жобалаудың бастапқы кезеңінде ауыл шаруашылығына арналған жерлер мен мемлекеттік орман қорының жерінен жер алудың перспективасы жайлы бөлігі жөнінде Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігімен және Қазақ ССР Орман шаруашылығы министр-

лігімен (мемлекеттік орман қорының жеріне орналасқан ретте), ал қалған елді мекендердің жоспарлары облыстық атқару комитеттерінің ауыл шаруашылығы басқармаларымен (облыстық совхоздар өндірістік басқармаларымен) және облыстық атқару комитеттерінің орман шаруашылығы және орман қорғау басқармаларымен (мемлекеттік орман қорының жеріне орналасқан ретте) келісіліп алынады.

6. Колхоздардың, совхоздар мен басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындарының жерлерін пайдаланушылардың құрамына енбейтін қалалардың, жұмысшы поселкелерінің және селолық елді мекендердің жерінен жер учаскелерін бөлу туралы мәселелерді халық депутаттары қалалық, поселкелік, селолық және ауылдық Советтерінің атқару комитеттері Қазақ ССР Жер кодексінің 13—15-статьяларына[1] сәйкес, Қазақ ССР Министрлер Советі белгілеген тәртіп бойынша шешеді.

II. Объектілер орналасатын жер мен алып қоюы белгіленген алаңның шамаланған мөлшерін алдын ала келісудің тәртібі

7. Өздеріне қаланың (поселкенің) шеңберінен тыс жерден жер учаскелерін пайдалануға алуға мүдделі кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар облыстық атқару комитетіне (сұралатын жер орналасқан жердегі) объект орналасатын орын мен жер учаскесін таңдап алуды келісу туралы өтініш жасайды.

Өтініште жер учаскесін сұрау мақсаты, тиісті органдардың объектіні салу не осы ауданда жер қойнауын қазу туралы шешімі және алып қоюы немесе уақытша орналасуы белгіленген жер учаскесінің шамаланған мөлшері көрсетіледі.

Пайдалы қазбалар өндіруді келісу туралы өтінішке «Госгортехнадзордың» қорытындысы, кен орнын бөлу жайлы актінің көшірмесі немесе одан үзінді қоса беріледі.

8. Облыстық атқару комитеті бес күн мерзім ішінде өтінішті қарайды және қажетті алдын-ала іздестірулерді жүргізе отырып, объект орналасатын орынды белгілеу мен жер учаскесін таңдап алу жөніндегі жұмыстарды бастау туралы шешім қабылдайды.

9. Объект орналасатын орынды белгілеу СССР Мемлекеттік құрылыс комитетінің 1969 жылғы 28 ноябрьдегі № 129 қаулысымен[2] бекітілген өнеркәсіп құрылысына арналған жобалар мен сметаларды әзірлеу жөніндегі Уақытша нұсқауға (СН 202—69), кейінгі өзгерістер мен толықтыруларға және жер заңдарының талаптарына сәйкес жүргізіледі.

Объект орналасатын орынды алдын-ала келісудің материалдарын заказшы жобалау ұйымының, аудандық атқару комитетінің ауыл шаруашылығы басқармасының (аудандық совхоздар тресінің) жерге орналастырушы бас (аға) инженерінің — жер пайдалану мен қорғау жөніндегі мемлекеттік аудандық инспектордың, «Қазгипрозем» және «Целингипрозем» институттары ұйымдарының қатысуымен әзірлейді. Мұнда мыналар ескеріледі:

агрономиялық-шаруашылық, топырақ және геоботаникалық зерттеулердің материалдары, жерді перспективалы пайдалану схемалары; объектіні мемлекет запасындағы және ауыл шаруашылығына арналмаған, ауыл шаруашылығы үшін жарамсыз жерлерге, не сапасы нашар ауыл шаруашылық жерлеріне, сондай-ақ орман өспеген алаңдарға не-

---

[1] 50-бетті қараңыз.

[2] СССР Мемлекеттік құрылыс комитетінің 1981 ж. 25 августағы № 159 қаулысымен кәсіпорындар, үйлер мен ғимараттар құрылысына арналған жобалар мен сметалардың құрамы, жасалу, келісу және бекіту тәртібі туралы жаңа Нұсқау бекітілген (СН 202-81).

месе бұталар мен онша құнды емес ағаштар өскен алаңдарға орналастыру мүмкіндігі; жерді эрозиялық процестерге, батпақтану мен сорлануға ұшыратпау қажеттігі.

Ауыл шаруашылық жерлеріне өнеркәсіп объектілері мен коммуникацнялар колхоздардың, совхоздардың және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындарының өздерінде қалатын жерді пайдалануға қолайсыздық тудырмайтындай етіп орналастырылуға тиіс.

Объектіні орналастыру үшін жер учаскелері бірнеше варнантта таңдап алынады және оптнмалды варианты ұсынылады. Таңдап алынған жер учаскелерінің шекаралары тиісті шаруашылықтың жер пайдалану жоспарының (шаруашылық ішінде жерге орналастыру жоспарының) көшірмесіне түсіріледі. Жоспардың көшірмесінде ауыл шаруашылығынан басқа қажеттерге бұрын бөлінген, сондай-ақ шаруашылық ішіндегі құрылысқа бөлінген барлық учаскелердің шекаралары көрсетіледі. Әрбір вариант бойынша таңдап алынған учаскенің жалпы көлемі мен жердің құрамы анықталады. Жоспардың көшірмесіне жерге орналастырушы бас (аға) инженер, шаруашылықтың басшысы және мүдделі кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның өкілі қол қояды.

Жер учаскелерін таңдап алу материалдарына мыналар қоса беріледі:

жердің алынып қоюы немесе оларға уақытша орналасу белгіленуіне байланысты жер пайдаланушыларға келтірілген зиянның болжалды сомасын және ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын есептей отырып, объектіні орналастырудың неғұрлым орынды вариантын салыстыруға және таңдауға арналған экономикалық есептер;

тиісті территориялық геологиялық басқарманың[1] таңдап алынған учаскеде пайдалы қазбалардың жоқ екені туралы анықтамасы, ал қазбалар болған ретте осы учаскеде құрылыс салуға «Госгортехнадзор» органдарының рұқсаты.

10. Жер алуға мүдделі кәсіпорын, мекеме, ұйым жер учаскесін таңдаудың материалдарын (қорытынды түрінде) жер учаскесін алып қоюы белгіленген тиісті жер пайдаланушымен, аудандық атқару комитеті мен облыстық атқару комитетінің ауыл шаруашылығы басқармаларымен (аудандық совхоздар тресімен және облыстық совхоздар өндірістік басқармасымен), облыстық атқару комитетінің орман шаруашылығы және орман қорғау басқармасымен (егер құрылыс салу мемлекеттік орман қоры жерінде белгіленетін болса), аудандық атқару комитетімен, жер пайдаланушы бағынатын министрлікпен, мемлекеттік комитетпен немесе ведомствомен және белгіленетін жер бөлудің өз мүдделеріне қатысы болатын басқа мекемелермен, ұйымдармен келісіп алады және бұл матерналдар облыстық атқару комитетіне жіберіледі.

11. Облыстық атқару комитеті объект орналасатын орын мен алып қоюы немесе оған уақытша орналасу белгіленген жер учаскесінің шамаланған мөлшерін келісу туралы осы Ереженің 7—10-пункттерінде көрсетілген материалдарды, сондай-ақ облыстың жерін пайдалану және қорғау жөніндегі мемлекеттік бас инспектордың сол материалдар жайындағы қорытындысын 10 күн мерзім ішінде қарайды және бұл мәселе жөнінде шешім қабылдайды.

12. Өнеркәсіптік және басқа объектілерді кейіннен тұрақты пайдалануға алып қойылатын суармалы, егістік жерге, жалпы көлемі 3 гектардан асатын көп жылдық жеміс ағаштары мен жүзімдік егілген жерлерге немесе көлемі 25 гектардан асатын бірінші топтағы ормандарға орналастыру қажет болған кезде облыстық атқару комитеті осы Ере-

[1] Қазіргі кезде өндірістік геологиялық бірлестіктер.

женің 7—11-пункттерінде көрсетілген материалдарды (суғару және құрғату каналдарын, темір және автомобиль жолдарын, электр қуаты берілетін және байланыс линяларын, құбырлар мен басқа да линиялық ғимараттарды қоспағанда) Қазақ ССР Министрлер Советінің қарауына жолдайды.

13. Қазақ ССР Министрлер Советінің, облыстық атқару комитетінің объект орналасатын орын мен алып қоюы белгіленген алаңның шамаланған мөлшерін алдын ала келісу туралы шешімі (тнісінше) жобалау-іздестіру жұмыстарын жүргізуге негіз болып табылады.

Объект орналасатын орын мен алып қоюы белгіленген алаңның мөлшерін алдын ала келісу үш жыл бойына күшінде болады. Көрсетілген мерзімді объект орналасатын орынды келісу туралы шешім қабылдаған орган ұзарта алады.

Қазақ ССР Министрлер Советінің, облыстық атқару комитетінің объект орналасатын орынды келісу туралы шешімі жер учаскесін құрылыс салу немесе басқаша пайдалану үшін алуға негіз болып табылмайды.

Бөлуге арналған жер учаскелеріне күрделі қаржыны объект орналасатын орынды бекіткен органның келісімінсіз жұмсауға жерін бөлу белгіленген жер пайдаланушыларға рұқсат етілмейді.

14. Бөгендер орналасатын орын мен су толтырылатын жердің шамаланған мөлшері гидротехникалық ғимараттар құрылысын техникалық-экономикалық негіздеу кезеңінде осы Ережеде белгіленген тәртіп бойынша алдын-ала келісіледі.

15. Санаторий-курорт мекемелері мен тыныңу мекемелері орналасатын орын туралы мәселе СССР Министрлер Советінің 1973 жылғы 5 сентябрьдегі № 654 [1] қаулысымен бекітілген курорттар туралы Ережеге және осы Ережеге сәйкес шешілуге тиіс.

16. Жобалау-іздестіру жұмыстарын жүргізгенде жер учаскелерін алып қоюмен немесе оларға уақытша орналасумен жер пайдаланушыға келтірілетін знян, сондай-ақ ауыл шаруашылық өндірісінің шығыны анықталады.

Жер учаскелерін алып қоюға немесе оларға уақытша орналасуға байланысты жер пайдаланушыларға келтірілген зиян мен ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын анықтау үшін халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері құрамында халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің мүшесі — председатель, жерді пайдалану мен қорғау жөніндегі мемлекеттік аудандық инспектор, аудандық (қалалық) атқару комитетінің финанс және тұрғын үй-коммуналдық бөлімдерінің, халық депутаттары селолық (поселкелік) Советінің, жерінен учаске алынатын немесе оган уақытша орналасатын жер пайдаланушының өкілдері, жер учаскесін алуға мүдделі кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның өкілі, сондай-ақ халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің қалауы бойынша басқа органдардың өкілдері бар бағалаушы комиссиялар құрады.

Жер пайдаланушыларға келтірілген зиянның және ауыл шаруашылық өндірісі шығынының өтелуге тиіс мөлшері, көрсетілген акт комиссиялардың жұмыс нәтижелері бойынша жасалады, оны халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті қарап, бекітеді.

---

[1] СП СССР, 1973 ж., № 20, 112-ст.

III. Жер учаскелерін пайдалануға беру туралы өтінішті қозғау және қарау тәртібі

17. Құрылыс жобасы бекітіліп, оны жүзеге асыруға арнап қаржы бөлінгеннен кейін кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар жер учаскелерін пайдалануға беру туралы өтінішті құрылыс жобасын бекіткен органды, құрылысты жүзеге асыратын құрылыс ұйымын, жер учаскелерінің көлемін, кесілетін орман алаңын көрсете отырып, сұралатын жер орналасқан жердегі облыстық атқару комитетіне жолдайды.

Өтінішке мыналар қоса беріледі:

а) объектілер орналасатын жерді алдын ала келісудің осы Ереженің 7—16-пункттерінде көрсетілген материалдары;

б) құрылысты қаржыландыру туралы тиісті документтер;

в) жер пайдаланушыларға келтірілген зиян мен ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеуге, сондай-ақ уақытша орналасатын жер учаскелерін рекультивациялауға және жерді алып қоюымен немесе оған уақытша орналасумен байланысты басқа шығынның орнын толтыруға арналған қаржының бар екені туралы анықтама;

г) сұралатын учаскеде қалу кезегі жылдарға бөлініп көрсетілген құрылыстың барлық объектілерін орналастырудың бас жоспарының көшірмесі, ал линиялық ғимараттар үшін оларға бөлінетін жердің енін негіздейтін ұзына бойғы, типтік және елеулі көлденең профильдері және жерге орналасудың (тұрақты және уақытша пайдаланылатынын жекежеке көрсетіп) графигі;

д) жерді рекультивациялау жобасы (техникалық және биологиялық кезеңде) немесе құрылыс салғанда топырақ қабаты бұзылатын жер учаскелерінен топырақтың құнарлы қабатын алу, сақтау мен пайдалану жобасы;

е) егер учаскелер мемлекеттік орман қорының жерінен (соның ішінде колхоздардың, совхоздардың және басқа шаруашылықтардың ормандарынан) бөлінетін ретте орман топтарының шекараларын көрсете отырып, орман учаскелерін техникалық зерттеудің (орман шаруашылығы кәсіпорындарының қорытындысын қоса) актісі мен жоспары (чертежі).

18. Облыстық атқару комитеті жер учаскелерін беру туралы материалдарды 10 күн мерзім ішінде қарайды және оларды жерге орналастыру ісін әзірлеу үшін тиісті жерге орналастыру органдарына жолдайды.

Осы жұмыстарды орындау мерзімі кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның жерге орналастыру органдарымен жасасқан шартымен белгіленеді.

19. Жер учаскесін таңдау материалдары және оны натура түрінде зерттеу негізінде жерге орналастыру органдары жер учаскесін алып қоюдың және пайдалануға берудің жобасын жасайды.

Қажет болған кезде анағұрлым шағын масштабта картографиялық шолу материалы жасалады.

Жерге орналастыру ісінде осы Ереженің 17-пунктінде көрсетілген материалдардан басқа мына документтер болуы тиіс:

а) бөлуге белгіленген пайдалы жерлердің, ауыспалы егіс танаптарының, жер учаскелерінің шекараларын көрсете отырып, совхоздың, колхоздың немесе басқа жер пайдаланушының жерінің жоспары (шаруашылық ішінде жерге орналастыру жобасының чертежінің көшірмесі). Жоспарда ауыл шаруашылық жерлерінің орнына алынып, игерілетін немесе жақсартылатын жерлер көрсетіледі;

б) жерінен учаске алынатын шаруашылықтың жерінің және берілетін учаскесінің (учаскелердің) экспликациясы;

в) алып қойылған учаскелерден азаматтарды көшіру, қоғамдық үйлерді, ғимараттарды және азаматтардың үй-жайларын көшіру немесе оларды жаңадан салу қажеттігі туралы анықтама: онда оларды көшіретін орын, шаруашылықтардың (семьялардың) саны, қоныс аударудың шарттары және қоныс аударатын азаматтарға қандай жерлердің есебінен үй іргесіндегі учаскелер бөлінетіні көрсетіледі;

г) аудандық атқару комитетінің ауыл шаруашылығы басқармасының (аудандық совхоздар тресінің) жерге орналастырушы бас (аға) инженерінің — жерді пайдалану мен қорғау жөніндегі мемлекеттік аудандық инспектордың қорытындысы.

20. Жер учаскесін пайдалануға беру жөніндегі жерге орналастыру ісі түсінік хатпен қоса мыналарға табыс етіледі; колхоздар бойынша — колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының (уәкілдер жиналысының) қарауына, совхоздар, орман шаруашылықтары мен басқа шаруашылықтар бойынша — совхоз, орман шаруашылығы дирекциясына, шаруашылық басшылығына.

Колхоз мүшелерінің жалпы жиналысының (уәкілдер жиналысының) протоколында мыналар көрсетілуі тиіс;

а) протоколдың номері мен жиналыс өткен дата;

б) жалпы колхоз мүшелерінен (уәкілдерінен) жиналысқа қатысқан колхоз мүшелерінің (уәкілдерінің) саны;

в) жер учаскесі кімге, қандай қажет үшін және қаншa мерзімге (тұрақты немесе уақытша пайдалануға) беріледі;

г) жердің түрлері талдап көрсетілген учаскенің жалпы көлемі;

д) колхозға өтелуге тиіс зиянның мөлшері;

е) егер бөлінетін учаскеде халықты көшіру көзделсе, онда шаруашылықтардың саны, оларды көшіру, қоғамдық құрылыстар мен азаматтардың үйлерін көшіру шарттары, қоныстанатын орны мен осы азаматтарға қандай жердің есебінен үй іргесіндегі жаңа учаске берілетіні анықталады.

Совхоздар, орман шаруашылықтары мен басқа шаруашылықтар табыс ететін қорытындыларда осы пункттің «в»— «е» тармақтарында көзделген мәліметтер көрсетіледі.

21. Жер учаскелерін пайдалануға берудің материалдары колхоз мүшелерінің (уәкілдердің) жалпы жиналысының шешімімен немесе совхоз, орман шаруашылығы дирекциясының, басқа шаруашылықтар басшылығының қорытындысымен бірге қорытынды шығару үшін және халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің қарауына табыс ету үшін аудандық атқару комитетінің ауыл шаруашылығы басқармасына (аудандық, совхоздар тресіне) табыс етіледі.

Бұл материалдарды қарағаннан кейін аудандық атқару комитеті жерге орналастыру ісін өз шешімімен бірге қорытынды шығару үшін және облыстық атқару комитетіне табыс ету үшін облыстық атқару комитетінің ауыл шаруашылығы басқармасына (облыстық совхоздар өндірістік басқармасына) жолдайды.

22. Облыстық атқару комитеті жерге орналастыру ісін 2 апта мерзім ішінде қарап, жер учаскелерін беру туралы өз компетенциясына сәйкес шешім қабылдайды.

Жер учаскелерін беру туралы шешімді Қазақ ССР Министрлер Советі қабылдайтын реттерде облыстық атқару комитеті өз шешімін, Қазақ ССР Министрлер Советіне жазған баяндау хатын және жерге орналастыру ісін Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігіне жолдайды.

23. Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі қажет болған ретте бұл материалдарды мүдделі министрліктермен, мемлекеттік комитеттермен және ведомстволармен келісіп алып, өз қорытындысымен бірге Қазақ ССР Министрлер Советіне жолдайды.

IV. Жер учаскесін пайдалануға берудің жерге орналастыру жобасын натураға түсіру және жерді есепке алатын документтерге өзгерістер енгізу

24. Жер учаскелерін пайдалануға берудің белгіленген тәртіп бойынша бекітілген жобасын учаске бөлінетін кәсіпорын, мекеме, ұйым өкілінің, жерінен учаске алынатын шаруашылық өкілінің қатысуымен және, қажет болған ретте, қосалқы жер пайдаланушылар өкілдерінің қатысуымен тек жерге орналастыру органдары ғана натураға түсіреді.

25. Пайдалануға берілген жер учаскесі белгіленген үлгідегі меже белгілерімен көрсетіліп, оларды жер пайдаланудың сыртқы шекараларымен немесе басқа тұрақты контурлар мен объектілерге ұштастыра отырып натура түріінде бекітіледі.

Жер учаскесін тікелей мақсатқа біртіндеп игерген кезде натурада, сондай-ақ учаскенің бірінші кезекте игерілетін бөлігінің шекарасы да анықталады.

26. Жерге орналастыру жобасын натураға түсіру жөніндегі жұмыстар аяқталғаннан кейін белгіленген форма бойынша үш дана етіп акт жасалады. Актіге учаске шекараларының натуралық өлшеулерімен және кескінімен бірге жер учаскесін бөлудің схемасы да қосылады.

Далалық өлшемдердің материалдары қосылған актінің бір данасы жер учаскелерін бөлу туралы іске тігіледі, актінің екінші данасы жерінен учаске алынатын шаруашылықтың өкіліне және үшінші данасы учаске берілетін кәсіпорынға, мекемеге, ұйымға беріледі.

27. Аудандық және облыстық жерге орналастыру органдарының жер учаскелерін бөлуімен байланысты шаруашылықтың жер пайдалануында болатын өзгерістердің бәрі жерді пайдалану правосын беретін мемлекеттік актілерге, жерге орналастыру жоспарларына, аудандық кезекші карталарға және жерді есепке алатын басқа да документтерге енгізіледі.

28. Кәсіпорынға, мекемеге, ұйымға жер беруді аудандық (қалалық) атқару комитеті оны өз мақсатына сәйкес игеруге қарай бірте-бірте жүргізеді.

V. Жер учаскелерін пайдалануға право беретін документтерді дайындау және беру

29. Жер учаскелерін пайдалануға беру материалдары негізінде мемлекеттік жерге орналастыру органдары жерді пайдалануға право беретін мемлекеттік актіні белгіленген форма бойынша дайындайды, ал халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері оны жер учаскесі пайдалануға берілетін кәсіпорынға, мекемеге, ұйымға береді.

30. Егер жер учаскесі жаңа жер пайдаланушыға бөлшектеліп (оны өз мақсатына сәйкес игеруіне қарай) берілсе, онда жерді пайдалануға право беретін актінің графикалық бөлігінде игеруге бірінші кезекте берілетін бөлік бейнеленеді.

Кезекті игеру үшін учаскелер (бөліктер) алуға арналған заявкаларды кәсіпорын, мекеме, ұйым халық депутаттары аудандық (қала-

лық) Советінің атқару комитетіне егіс жұмысы басталғанға дейін береді.

Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер учаскелерін бөлу туралы істер «Казгипрозем» және «Целингипрозем» институтының облыстық ұйымының «Геосельхозсправбюросында» сақталады.

VI. Пайдалануға берілген жер учаскелерін қайтарып беру

31. Жер учаскесі берілген мерзім өткен соң немесе оның қажеті болмай қалған күнде, мұндай учаскелер өз мақсаты бойынша пайдалануға жарамды күйге келтірілгеннен кейін, бұрын пайдаланып келген жерінен алып қойылған шаруашылықтарға қайтарылуға тиіс.

32. Қайтарылуға тиіс жер учаскесін құрамында халық депутаттары аудандық Советі атқару комитетінің өкілі (комиссияның председателі), жерді пайдалану мен қорғау жөніндегі аудандық мемлекеттік инспектор, жер берілген кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның өкілі, сондай-ақ учаске қайтарылатын шаруашылықтың өкілі бар комиссия натура түрінде тексереді.

Тексерудің нәтижелері учаскенің көлемі, оның қандай мақсатқа берілгені, оны рекультивациялау жұмыстарының жайы (топырақ қабаты бұзылған ретте) және оның бұдан былай қандай қажеттер үшін пайдаланылуға тиіс екені көрсетілген актімен ресімделеді.

33. Осы Ереженің 31-пунктінде көрсетілген реттерде кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың жер пайдалану правосын тоқтатуды, сондай-ақ жерді бұрынғы пайдаланушыларына қайтаруды халық депутаттары аудандық Советінің атқару комитетінің ұсынысы бойынша халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитеті жүзеге асырады.

34. Жер учаскесінің қайтарылғанын жерге орналастырушы тиісті органдар жерді пайдалануға право беретін актілерде, жерді есепке алатын документтер мен тиісті шаруашылықтың жерге орналастыру жоспарларында сондай-ақ жерге орналастыру істерінде, аудандық кезекші карталарда және жерді есепке алатын басқа да документтерде көрсетеді.

VII. Іздестіру жұмыстарын жүргізуге арналған рұқсатты ресімдеу

35. Қазақ ССР Жер кодексінің 56-статьясына[1] сәйкес барлық жерде бір жылға дейінгі мерзімде геологиялық картаға түсіру, іздестіру, геодезиялық және басқа іздестіру жұмыстарын жүргізуге арналған рұқсатты алу үшін кәсіпорын, ұйым, мекеме облыстық атқару комитетіне мына материалдарды жібереді:

а) іздестіру жұмыстарын жүргізудің орны мен мерзімі, осы жұмыс жүргізілетін жердің көлемі, сондай-ақ іздестіру жұмыстары бұзатын жерді рекультивациялау тәртібі немесе құнарлы топырақ қабатын алу, сақтау мен пайдалану тәртібі көрсетілген заявканы;

б) іздестіру жұмыстарының бекітілген жоспарының көшірмесін және топогеодезиялық немесе геологиялық жұмыстар жүргізуге тиісті органдар берген рұқсатты;

в) іздестіру жұмыстары жүргізілетін мерзім мен орынды көрсете отырып, жерінде мұндай жұмыстар жүргізілетін колхоздың, совхоздың, орман шаруашылығының, кәсіпорын мен ұйымның келісімін;

---

[1] 60-бетті қараңыз.

г) жерді пайдалану мен қорғау жөніндегі аудандық мемлекеттік инспектордың қорытындысын;

д) іздестіру жұмыстарын жүргізуге аудандық атқару комитетінің келісімін;

е) жерді пайдалану мен қорғау жөніндегі облыстық мемлекеттік бас инспектордың, облыстық атқару комитетінің орман шаруашылығы және орман қорғау басқармасының (егер іздестіру жұмыстары мемлекеттік орман қорының жерінде жүргізілетін болса) қорытындысын.

36. Облыстық атқару комитеті іздестіру жұмыстарын жүргізуге рұқсат туралы материалдарды 10 күн мерзім ішінде қарап, тиісті шешім қабылдайды.

37. Осы Ереженің 35-пунктінде аталған жұмыстарды жүргізуші кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар жер пайдаланушыға келтірілген зиянды өтеуге, сондай-ақ Қазақ ССР Жер кодексінің 57-статьясына [1] сәйкес өздері орналасқан учаскелерді тиісті мақсатқа пайдалануға жарамды күйге келтіруге міндетті.

---

[1] 61-бетті қараңыз.

Актінің формасы Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 жылғы 24 январьдағы № 36 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ЖЕРДІ УАҚЫТША ПАЙДАЛАНУҒА
ПРАВО БЕРЕТІН
АКТ

АКТ
НА ПРАВО ВРЕМЕННОГО
ПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЛЕЙ

Актіні _____
(жер пайдаланушының аты және тұрған орны)

_____

_____

халық депутаттары _____ аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті берді. Аталған жер пайдаланушыға 19 ____ жылдың _____ _____ ынан (інен) 19 ____ жылдың _____ ына (іне) дейін _____ жер пайдаланудың жоспарына сәйкес оған уақытша пайдалануға мынадай шекарада _____ гектар, оның ішінде _____
(жер учаскелері алынатын жер

_____
пайдаланушылар, учаске көлемі, алқаптардың құрамы көрсетіледі)

Жер _____
(босаған учаскелерді пайдаланудың мақсаты, негізгі шарттары,

_____
рекультивациялау, жерді қайтару шарты, топырақтың құнарлы қабатын алу

_____ беріледі
мен пайдаланудың тәртібі т. с. с. көрсетіледі)

Акт выдан _____
(наименование землепользователя и его

_____
местонахождение)

_____

_____

исполнительным комитетом _____

районного (городского) Совета народных депутатов в том, что указанному землепользователю предоставляется во временное пользование сроком с _____ 19 ____ года по _____ 19 ____ года гектаров земли _____ в границах согласно плану землепользования, в том числе _____

_____
(указываются землепользователи, от которых изымаются

_____
земельные участки, площади участков, состав угодий)

Земля предоставляется _____
(указывается цель, основные условия пользо-

_____
вания, рекультивация освобождающихся участков, условия возврата зе-

_____
мель, порядок снятия и использования плодородного слоя почвы и т. п.)

ШЕКАРАЛАРДЫҢ СИПАТТАМАСЫ

ОПИСАНИЕ ГРАНИЦ

А-дан Б-ге дейінгі _____ жер
от А до Б с землями

Б-ден В-ге дейінгі _____ жер
от Б до В с землями

В-ден Г-ге дейінгі _____ жер
от В до Г с землями

Г-ден Д-ге дейінгі _____ жер
от Г до Д с землями

Уақытша пайдалануға берілген жердің

ЖОСПАРЫ

_____
(Жер пайдаланушының аты)

ПЛАН

земель, предоставленных во временное пользование

_____
(название землепользователя)

Масштаб

мөр орны место для печати

Халық депутаттары _____

аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінің председателі ____

_____

Председатель исполнительного комитета _____ районного

(городского) Совета народных депутатов _____

Аудандық бас (ага) жерге орналастырушы

Главный (старший) районный землеустроитель _____ _____

Жерді уақытша пайдалануға право беретін акт 19____ жылы _____ айының

_____ күні берілді.

Бұл акт екі дана жасалды: бірінші данасы жер пайдаланушыға беріледі, екіншісі халық

депутаттары _____

аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінде сақталады.

Акт на право временного пользования землей выдан _____ дня _____

месяца _____ 19____ года

Настоящий акт составлен в двух экземплярах: первый экземпляр выдан землепользователю, второй — хранится в исполнительном комитете _____ районного (городского) Совета народных депутатов

Бұл жер пайдалану жер пайдалануды тіркейтін мемлекеттік кітапқа 19 ____ жылы _____ айының _____ күні _____ номермен жазылды.

Настоящее землепользование записано в государственной книге регистрации землепользований за № _____ дня _____ месяца 19 _____ года.

Аудандық бас (аға) жерге орналастырушы

Главный (старший) районный землеустроитель

Жерді уақытша пайдалануға право беретін актіге ТОЛЫҚТЫРУЛАР

ДОПОЛНЕНИЯ к акту на право временного пользования землей

СССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ «МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕР КАДАСТРЫН ЖҮРГІЗУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ» 1977 ЖЫЛҒЫ 10 ИЮНЬДЕГІ № 501 ҚАУЛЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ 1977 жылғы 18 июльдегі № 346 ҚАУЛЫСЫ

Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. ССР Одағының және одақтас республикалардың жер заңдарының Негіздеріне[2] және Қазақ ССР-інің Жер кодексіне[3] сәйкес Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі мен облыстық атқару комитеттері жерлерді тиімді пайдалануды және оларды қорғауды, халық шаруашылығын жоспарлауды, ауыл шаруашылық өндірісін орналастыру мен мамандандыруды, жерлерді мелиорациялауды және ауыл шаруашылығын химияландыруды ұйымдастыру, сондай-ақ жерлерді пайдалануға байланысты басқа да халық шаруашылығы шараларын жүзеге асыру мақсатымен 1977 жылдан бастап мемлекеттік жер кадастрын (жер пайдалануды тіркеу деректерін, жерлердің көлемі мен сапасын есепке алуды, топырақты бонитировкалауды және жерлерді экономикалық тұрғыдан бағалауды қамтитын) жүргізуді қамтамасыз ету жөніндегі қажетті шараларды жүзеге асыратын болсын.

---

[1] 2-пункттің екінші абзацы, 5, 6 және 8-пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

7-пункт СССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік жер кадастрын жүргізу тәртібі туралы» 1977 ж. 10 июньдегі № 501 қаулысының нормаларын қайталайтын болғандықтан келтірілмеді.

[2] СССР Заңдары жинағының 4-томын қараңыз.

[3] 46-бетті қараңыз.

2. Облыстық атқару комитеттері мен Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі мыналарды қамтамасыз ететін болсын:

(үшінші абзац) мемлекеттік жер кадастрына енгізілетін деректерді жүйелі түрде нақтылауды және жаңартып отыруды қамтамасыз ететін көлемдегі жерлерді аэро және топографиялық суретке түсіру жұмыстарын, жерлердің топырағын, геоботаникалық және басқа да зерттеулерді жүргізуді.

3. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті мен Қазақ ССР Финанс министрлігі экономикалық және әлеуметтік дамудың жылдық мемлекеттік жоспарларының жобаларында және республика бюджетінде кадастр документтемесін басып шығару үшін қажетті материалдық және ақша қаражаттарын бөлуді көздейтін болсын.

4. Облыстық атқару комитеттері облыстық атқару комитеттерінің ауыл шаруашылығы басқармаларының штаттарына облыс бюджеті бойынша көзделген мемлекеттік басқару органдарын ұстауға арналған қаржы шегінде жерлерді мемлекеттік есепке алу және жер кадастры жөніндегі бас инженер-инспектор лауазымын енгізетін болсын.

§ 2. ЖЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

ЖЕР ПАЙДАЛАНУҒА ПРАВО БЕРЕТІН МЕМЛЕКЕТТІК АКТІЛЕРДІ ЖЕР ПАЙДАЛАНУШЫЛАРҒА БЕРУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1975 жылғы 7 апрельдегі № 188
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҰЖ, 1975 ж., № 9, 38-ст.)

СССР Министрлер Советінің «Жер пайдалануға право беретін мемлекеттік актілерді жер пайдаланушыларға беру туралы» 1975 жылғы 6 марттағы № 199 қаулысын[2] орындау үшін Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Облыстық атқару комитеттері, Алматы қалалық атқару комитеті мен Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігі:

жер пайдалануға право беретін мемлекеттік актілерді беруді жүзеге асыру жөніндегі жұмыстарға басшылық жасауды қамтамасыз етсін;

жер пайдалануга право беретін мемлекеттік актілерді беру уақытына, бұл қажет болған жерлерде, жер пайдалану мөлшерін нақтылау, жер пайдалану шекараларын ұзақ уақытқа төзетін меже белгілерімен бекіту жөніндегі жұмыстарды орындауды, сондай-ақ барлық жер пайдаланушылардың өздеріне берілген жерлерді тікелей өз мақсатына пайдалануын тексеруді ұйымдастырсын;

әрбір ауданда жер пайдаланудың аудандық картасын жүргізуді қамтамасыз етсін.

2. Қазақ ССР Ауыл шаруашылыгы мннистрлігі жер пайдалануға право беретін мемлекеттік актілердің бланкілері мен олардың мұқабаларының қажетті мөлшерін жасап шығаруға заявкаларды жыл сайын 1 февральға дейін Қазақ ССР Министрлер Советіне табыс етіп отырсын.

4. Жер пайдалануга право беретін мемлекеттік актілерді беру жөніндегі жұмыстардың орындалуын бақылау Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігіне жүктелсін.

КПСС ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН СССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ «ҚӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, МЕКЕМЕЛЕР МЕН ҰЙЫМДАРДЫҢ ҚОСАЛҚЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫ ТУРАЛЫ» 1978 ЖЫЛҒЫ 4 ДЕКАБРЬДЕГІ № 985 ҚАУЛЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ[3]

ҚАЗАҚСТАН КОМПАРТИЯСЫ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН
ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1979 жылғы 9 январьдағы № 7
ҚАУЛЫСЫ

3-пункттің үшінші абзацы

---

[1] 3-пункт СССР Министрлер Советінің «Жер пайдалануға право беретін мемлекеттік актілерді жер пайдаланушыларға беру туралы» 1975 ж. 6 марттағы № 199 қаулысының нормаларын қайталайтын болғандықтан келтірілмеді.

[2] СССР Заңдары жинағының 4-томын қараңыз.

[3] 257-бетті қараңыз.

КПСС ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН СССР МИНИСТРЛЕР СӨВЕТІНІҢ «АЗАМАТТАРДЫҢ ӨЗІНДІК ҚОСАЛҚЫ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫНДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ӨНІМІН ӨНДІРУДІ МОЛАЙТУ ЖӨНІНДЕГІ ҚОСЫМША ШАРАЛАР ТУРАЛЫ» 1981 ЖЫЛҒЫ 8 ЯНВАРЬДАҒЫ № 27 ҚАУЛЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚСТАН КОМПАРТИЯСЫ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН
ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1981 жылғы 16 февральдағы № 70
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1981 ж., № 5, 10-ст.)

10, 11-пункттер

ЖЕКЕ ТҰРҒЫН ҮЙ ҚҰРЫЛЫСЫ ЖӨНІНДЕГІ ЗАҢДЫ БҰЗУШЫЛАРМЕН КҮРЕСТІ КҮШЕЙТУ ТУРАЛЫ[2]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1962 жылғы 21 апрельдегі № 286
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен Үкіметінің Ведомостары, 1962 ж., № 19)

Рұқсатсыз құрылыстар жүргізушілікпен және құрылыс материалдарын ұрлаушылықпен күресті күшейту, республиканың қалаларында, жұмысшы поселкелерінде және аудан орталықтарында тұрғын үй құрылысы ісіне тиісті тәртіп орнату мақсатымен Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Халық депутаттары облыстық, қалалық, аудандық және поселкелік Советтерінің атқару комитеттеріне жеке тұрғын үй құрылысы туралы заңның қатаң орындалуын қамтамасыз ету және жерді заңсыз пелену, онда құрылыстар жүргізу, сол сияқты құрылыс материалдарын ұрлау фактілеріне қарсы күресті батыл күшейту жөнінде қажетті шаралар қолдану міндеттелсін.

2. Барлық кәсіпорындарға, мекемелерге, ұйымдарға және азаматтарға Қазақ ССР-інің қалаларында, жұмысшы поселкелерінде және аудан орталықтарында мемлекеттік-архитектуралық құрылыс бақылау органдарына құрылыстарды тіркетпейінше, ал жеке құрылыстарды тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық органдарына тіркетпейінше құрылыс жұмыстарын бастауға тыйым салынсын.

3. Құрылыстар жүргізуге, тағы басқа қажеттерге жер учаскелерін бөлу ісі қаланы, жұмысшы поселкесін және аудан орталығын жоспарлаудың жобасына немесе схемасына сәйкес етіп және Қазақ ССР-інің қалаларында және жұмысшы поселкелерінде құрылыстар салу үшін жер бөлу туралы Қазақ ССР Министрлер Советінің 1957 жылғы 28 февральдағы № 101 қаулысында бекітілген Нұсқауға сәйкес халық депутаттарының жергілікті Советтері атқару комитеттерінің шешімі бойынша жүргізілетін болып белгіленсін.

4. Жеке тұрғын үй салушылардың салған үйлерін пайдалануға беруге комиссия қабылдауы керек, ол комиссияның құрамы халық депу-

---

[1] 258-бетті қараңыз.

[2] 9—13-пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

таттарының қалалық, аудандық және поселкелік Советтері атқару комитеттерінің шешімімен бекітіледі.

Комиссия үй салушылардың құрылыс материалдарын алуының заңдылығын тексеруге, егерде оның қиянаттар жасағаны анықталған жағдайда бұл туралы материалдарды милиция орғандарының тергеуіне беруге праволы болып белгіленсін.

Үйлерді пайдалануға қабылдау жөніндегі актілерді халық депутаттарының қалалық, аудандық, поселкелік Советтерінің атқару комитеттері бекітеді және оны үй салушының қолына береді.

Егерде үй салушы коммуналдық немесе ведомстволық үйлерде тұрған болса, ол үйін тиісті атқару комитетіне немесе ведомствоға тапсырғаннан кейін оған акт беріледі[1].

5. Сауда ұйымдарына үй салушыға құрылыс матерналдарын сатқанда, оның сұрауы бойынша, дұрыстап толтырылған счет беру міндеттелсін.

6. Техникалық есеп бюролары қалаларда, жұмысшы поселкелерінде және аудан орталықтарында жаңадан салынған жеке үйлердің тізімін (инвентаризациясын) жүргізеді, ал ондай бюролар жоқ жерлерде, қолданылып жүрген заңдармен белгіленген тәртіп бойынша тұрғын үйлерді пайдалануға қабылдағаннан кейін ондай тізімді халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері жүргізеді[2].

7. Тністі рұқсат алмастан үй салуға кіріскен адамдар, халық депутаттарының тиісті қалалық, аудандық және поселкелік Советтері атқару комитеттерінің жазбалы талабын алғаннан кейін құрылысты дереу тоқтатуға және өз күшімен және өз қаржысымен ол құрылыстарды атқару комитеті белгілеген мерзімде бұзуға және жер учаскесін тиісті тәртіпке келтіруге міндетті.

Құрылысты өз бетімен бастаған адам бұл талапты орындамаған ретте атқару комитеті мұндай құрылысты бұзуға тұрғын-үй — коммуналдық шаруашылық органдарына жарлық беріп, бұзуға жұмсалған шығынды үй салушының есебіне жатқызады немесе өз бетімен салынған құрылыс соттың шешімі бойынша тегін алынып халық депутаттары жергілікті Советтерінің қорына берілуі мүмкін. Ал өз бетімен құрылыс салғандық туралы материалдар бұған жауапты кісіні қылмыстық жауапқа тарту үшін тергеу органдарына беріледі[3].

8. Халық депутаттарының қалалық, аудандық және поселкелік Советтерінің атқару комитеттеріне мыналар міндеттелсін:

а) рұқсатсыз салынған құрылыстар туралы материалдар олар түскеннен кейін бес күн мерзім ішінде қаралсын;

ә) жеке үй салушылардың тұрғын үйлер көлемінің шек қойылған ең кең деген нормаларын орындауына, сол сияқты жеке меншік правосына үй салу жөнінде мәңгі пайдалану үшін жер беру жөніндегі договорды орындауына қатаң бақылау жасалсын.

---

[1] Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 20 августағы № 337 қаулысын қараңыз (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 18, 75-ст.).

[2] 6-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1981 ж. 12 ноябрьдегі № 475 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 1, 4-ст.).

[3] 7-пункттің екінші абзацы мен 8-пункттің «ә» тармағына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1964 жылғы 18 декабрьдегі № 855 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен Үкіметінің Ведомостары, 1965 ж., № 6.)

ҚАЗАҚ ССР-інің ОРМАН КОДЕКСІ[1]

ҚАЗАҚ ССР-інің
1978 жылғы 11 августағы
ЗАҢЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1978 ж., № 34)

4-статьяның екінші бөлігі, 19-статьяның бірінші бөлігінің алтыншы абзацы, 21-статья, 44-статьяның бірінші бөлігі, 45, 46, 50 және 51-статьялар, 56-статья, 94-статья, 95-статьяның бірінші бөлігі, 119-статьяның төртінші және жетінші абзацтары

СУ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ МҰҚТАЖДАРЫ ҮШІН, АВТОМОБИЛЬ ЖОЛДАРЫНЫҢ ӨҢІРІ, ІШКІ СУ ЖОЛДАРЫНЫҢ ЖАҒАЛАУДАҒЫ ӨҢІРІ МЕН ҚЫЗМЕТТІК ҮЛЕСТЕР ҮШІН ЖЕР БӨЛУ МЕН ПАЙДАЛАНУДЫ ТӘРТІПТЕУ ТУРАЛЫ[2]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1962 жылғы 25 сентябрьдегі № 711
ҚАУЛЫСЫ

Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. ССР Одағы Мемлекеттік жоспарлау комитетімен және ССР Одағы Мемлекеттік құрылыс комитетімен келісілген документтер бекітілсін:

б) арнаулы қажеттер үшін Қазақ ССР-інің су шаруашылығы органдары мен басқа да ұйымдарына берілетін жер туралы Ереже;

в) ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірін пайдалану тәртібі туралы Нұсқау.

2. Қызмет түріне қарай, әдетте, елді мекеннен шалғайда тұратын (транспорттың, байланыстың, магистральды труба құбырларының, орман қорғаудың линиялық қызметкерлері және басқалары) жұмысшылар мен қызметшілер үшін қызметтік үлес жер бөлудің нормалары мен тәртібі туралы Ережесі № 1 және 2 қосымшаларға сәйкес бекітілсін[3].

3. Қазақ ССР Ауыл шаруашылығы министрлігіне, облыстық атқару комитеттеріне және аудандық атқару комитеттеріне (қалалық атқару комитеттеріне) транспорттың, байланыстың, труба құбырларының, су шаруашылығының және тағы басқа да арнаулы қажеттер үшін берілген, сондай-ақ қызметтік үлестер үшін бөлінген жерлердің тікелей мақсатқа дұрыс пайдалануына үнемі бақылауды жүзеге асыру тапсырылсын.

---

[1] 7-томды қараңыз.

[2] 1 пункттің «а» тармағы Қазақ ССР Министрлер Советінің 1975 ж. 31 июльдегі № 391 қаулысымен күші жойылды деп танылды (Қазақ ССР ҚЖ, 1975 ж., № 16, 76-ст.).

4-пункт Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[3] Бұл Ереже Қазақ ССР Министрлер Советінің 1964 ж. 27 марттағы № 208 қаулысымен Мемлекеттік қорықтардың, арнаулы аңшылық шаруашылықтарының, мемлекеттік аңшылық қадағалау мен егерлік қорғау қызметкерлеріне; Қазақ ССР Министрлер Советінің 1967 ж. 19 июньдегі № 455 қаулысымен (Қазақ ССР ҚЖ, 1967 ж., № 3, 25-ст.) — темір жол транспортының жүк тасу-тиеу жұмыстарының механикаландырылған дистанциялары мен өндірістік учаскелерінің қызметкерлеріне қолданылады.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1962 жылғы 25 сентябрьдегі № 711 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

АРНАУЛЫ МҰҚТАЖДАР ҮШІН ҚАЗАҚ ССР-ІНІҢ СУ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ОРГАНДАРЫ МЕН БАСҚА ДА ҰЙЫМДАРЫНА БЕРІЛЕТІН ЖЕРЛЕР ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

Жалпы ережелер

1. Арнайы мұқтаждар үшін су шаруашылығы орғандарына берілетін жерлерге заңмен белгіленген тәртіпте бөлінген және суландыру, сумен жабдықтау, ауыл шаруашылығына арналған жерлерге су жаю мен оны құрғату мақсатында жасалған және салынған су шаруашылығы жүйелері, гидротехникалық құрылыстарын салу, қайта құру, сондай-ақ күтіп ұстау, дамыту мен жақсарту үшін арналған жерлер жатады.

2. Су шаруашылығы органдарына немесе басқа ұйымдарға берілетін жерлерді басқаруды Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы мнинстрлігі мен бұл жерлер берілетін басқа да ұйымдар жүзеге асырады.

Арнайы мұқтаждар үшін су шаруашылығы органдарына берілетін жерлердің құрамы

3. Арнайы мұқтаждар үшін су шаруашылығы орғандарына берілетін жерлердің құрамына мыналар енеді:

а) суару, суландыру немесе құрғату каналдары, су қоймалары, су бөгеулері, шаруашылық аралық маңызы бар гидротехникалық құрылыстар, құрғату жүйелері мен суландыру кезіндегі су ағызу құрылыстары, тасқыннан қорғау ұймектері мен бөгеттер салынған жерлер;

б) өзеннен ең соңғы су айрығы торабына дейін магистраль каналдары бойымен өтетін өңірлер, тасқыннан қорғау ұймектері мен бөгеттер үшін берілетін, сондай-ақ шаруашылық аралық маңызы бар негізгі және басқа да гидротехникалық құрылыстардағы жерлер.

4. Каналдарға, су айырықтарына, қорғау бөгеттеріне және оларда салынатын гидротехникалық (линиялық) құрылыстарға арналған жерлер өңірлерінің енін осы құрылыстар қиылысының жобалық көлбеу профилін, орман өңірлерінің енін, электр желілерінің линияларын және байланыс линияларын (жобамен негізделген), сондай-ақ екі жақ беткейден 3 метрге дейін алынатын қорғау аймақтарын есепке ала отырып белгілейді.

Канал жиегінен басталатын өңірлердің ені оның ойынан, немесе бөгеттің етегінен, жартылай иірім үйіндіден немесе үйіндіден өткенде, әдетте, 30 метрден артпауы керек; ені кең өңір қажет болған ерекше жағдайларда, оны ұлғайту қажеттілігі жобада негізделеді.

5. Елді мекендерде өңірлердің ені қалалық және селолық атқару комнтеттерімен, су шаруашылығы органдарымен келісіліп белгіленеді.

6. Облыстық маңызы бар өзендердегі су қоймалары мен тоғандары үшін өңірдің ені әр ретте облыстық атқару комитетінің немесе Қазақ ССР Министрлер Советінің шешімімен белгіленеді.

Арнайы мұқтаждар үшін су шаруашылығы органдарына жер бөлу тәртібі

7. Су шаруашылығы органдарының пайдалануында шын мәнінде болып отырған, сондай-ақ Ереженің 4 және 5-пункттерінде көзделген мөлшерде оларға жаңа жерлер бөлу заңда белгіленген тәртіпте су шаруашылығы органдарының өтініші бойынша жүргізіледі. Су шаруашылығы органдарына жерлер беруді ресімдеу жөніндегі жерге орналастыру жұмыстары сол шаруашылықтардың есебінен жүргізіледі.

Су шаруашылығы органдарының құрылыстар, каналдар, бөгеттер мен үймектер (өңірлер) салынбаған жерлерді пайдалануы

8. Арнайы мұқтаждар үшін су шаруашылығы орғандарына бөлінген және құрылыстар, каналдар, бөгеттер мен үймектер салынбаған жерлерді су шаруашылығының органдары ағаш отырғызу, жолдар, қоймалар, өндірістік, тұрғын үй, мәдени-тұрмыстық құрылыстар салу мен көмекші ауыл шаруашылығы үшін пайдаланады.

9. Су шаруашылығы органдарына өздерінің орман шаруашылығын Қазақ ССР Орман шаруашылығы министрлігінің ережелері мен нұсқауларына сәйкес дұрыс жүргізу үшін толық жауапкершілік жүктеледі.

10. Су шаруашылығы органдары өз ормаидарының ағашын гидротехникалық құрылыстарды, көмекші құрылыстар мен құрылғыларды жөндеу, қалпына келтіру және қайта құру, қорғау, тасқынға қарсы және реттеу жұмыстары үшіи, көпірлер, байланыс құралдарын салу, суландыру жүйелерін қалыпты пайдаланумен байланысты су шаруашылығы органдарының басқа да мұқтаждары үшін пайдалануы мүмкін.

11. Өңірдегі ағаш көшеттерін кесу орман шаруашылығын жүргізу жоспарына сәйкес және Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі мен жер бөлініп берілген басқа ұйымдардың рұқсаты бойынша жүргізіледі. Ағаштарды жоспардан тыс кесуге каналдар немесе құрылыстар бойынша аварияларды жою үшін ғана жол беріледі, бұл туралы кейініен Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігіне және жер бөлініп берілген басқа ұйымдарға хабарланады.

12. Су шаруашылығы органдарына қарайтын орман алқаптарынан ағаш көшеттерін кесуге басқа адамдар мен ұйымдарға үзілді-кесілді тыйым салынады, ал ағаш кесуге жол берген адамдар мемлекеттік маңызы бар ағаш көшеттерін жойғаны үшін заң бойынша жауапқа тартылады.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1962 жылғы 25 сентябрьдегі № 711 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ІШКІ СУ ЖОЛДАРЫНЫҢ ЖАҒАЛАУДАҒЫ ӨҢІРІН ПАЙДАЛАНУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ НҰСҚАУ

1. Қалалар мен жұмысшы поселкелерден тысқары барлық ішкі су жолдарында жайпақ жағалаудағы су шегінен немесе тік жағалау жиегінен құрылықтың немесе аралдың қойнауына жететін ені 20 метр жағалау өңірі кеме шаруашылығымен және ағаш ағызумен байланысты жұмыстар үшін ортақ тегін пайдалануға беріледі.

2. Ішкі су жолдарының жағалау өңірінде мыналарға рұқсат етіледі:

а) кемелер мен салылар қайырлайтын құрылғылар орнатуға, жүк тиеу мен түсіруге (тұрақты құрылыстар салмастан), кемелердің тоқтауы, салылар мен жүзбелі құрылыстар тоқтайтын уақытша құрылыстар орнатуға, сондай-ақ жүктерді уақытша сақтауға;

б) су транспорты кәсіпорындары, мекемелері мен ұйымдарының және ағаш ағызатын ұйымдардың кемелері үшін қатты отын сақтауға, сондай-ақ балық аулау құралдары мен кеме және салы жабдықтарын уақытша сақтауға;

в) кездейсоқ қыстаумен немесе кеменің не салының авария болуымен байланысты уақытша қыстау үйлерін салуға және басқа жұмыстарды жүргізуге;

г) кемелер мен салылардың механикалық сүйретпесін құруға;

д) ағызуға арналған ағашты қыс кезінде сақтау мен бууға.

3. Кеме шаруашылығы қажеттері үшін пайдаланылатын жерлерде жағалау өңірін балық шаруашылығының мұқтаждарына қолдануға Қазақ ССР Министрлер Советі жанындағы Өзен флоты бас басқармасы органдарымен келісім бойынша рұқсат етіледі.

4. Жүзу жағдайындағы оттардан басқа жағалау өңіріндегі оттар кеме жүретін жақтан қалқандармен қоршалуы тиіс.

5. Кеме шаруашылығы мен ағаш ағызу мұқтаждары үшін ішкі су жолдарының жағалау өңірімен пайдалану правосын гидротехникалық және мелиоративтік құрылыстар, баулар, жүзімдіктер және тағы басқа бағалы егістер салынған учаскелерде, сондай-ақ арнаулы құрылыстармен және екпелермен бекітілген учаскелерде темір жол өңірлерінде қолданылмайды.

6. Қазақ ССР Министрлер Советі жанындағы Өзен флоты бас басқармасы органдарының кеме қатынайтын өзендер жағалауларын және олардағы жасанды екпелерді бүлінуден және жойылудан алдын-ала сақтау мақсатында жағалаудағы өңір шеңберінде жер жыртуға, орманды отауға және басқа жұмыстар жүргізуге тыйым салуына правосы бар.

7. Ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірі шеңберінде қосымша құрылыстар мен ғимараттар салу халық депутаттары Советтерінің тністі атқару комитеттерінің рұқсатымен ғана жүргізіледі. Бұл рұқсат Қазақ ССР Министрлер Советі жанындағы Өзен флоты бас басқармасы органдарымен міндетті түрде келісілуі тиіс.

8. Жағалаудағы өңір шеңберінде қазба байлықтарын, ағаш кесуді, көпірлер салуды және басқа жұмыстарды жүргізетін ұйымдар осы өңірдегі кеме шаруашылығы мұқтаждарына арналған құрылыстардың сақталуын қамтамасыз етуі, жұмыстарды жүргізу кезінде болған осы құрылыстардың ақауын уақытылы түзетуі қажет.

9. Ағашты сақтау мен буу үшін ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірін пайдаланатын ұйымдар су тасқыны басталғанға дейін өңірді ағаш қалдықтарынан тазалауды жүргізуге міндетті.

10. Қазақ ССР Министрлер Советі жанындағы Өзен флоты бас басқармасының органдарына мынадай право беріледі:

а) кеме шаруашылығын күзету, күту мен жақсарту жөніндегі жұмыстарды жүргізу және осы мақсаттарға қосымша құрылыстар мен ғимараттар салу үшін ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірлерін тегін пайдалануға;

б) «а» тармағында көрсетілген жұмыстар үшін топырақты, тасты, қиыршық тасты сондай-ақ ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірі шеңберіндегі жағалаудағы бұталар мен ұсақ ағашты (диаметрі 8 сантиметрге дейін) тегін пайдалануға;

в) кеме қатынасы жағдайы белгілерінің көрінуін қамтамасыз ету үшін ағаштар мен бұталарды киюды, сондай-ақ кеме шаруашылығы үшін қауіп туғызатын ағаштарды киюды жүргізуге;

г) ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірінен тысқары жерлерде де бұл белгілердің көрінуін қамтамасыз ету үшін, өсім ақы жарнасымен жағдай белгілерін және сурлеулі шолу құрылғыларын орнатуға.

11. Осы нұсқаудың 1 пунктінде көрсетілген ішкі су жолдарының пайдалану қызметінің құрылыстары мен құрылғылары салынбаған жағалау өңірі, халық депутаттарының Советтері атқару комитеттерінің рұқсаты және Қазақ ССР Министрлер Советі жанындағы Өзен флоты бас басқармасы органдарымен осы пайдаланудың тәртібі мен уақыты жөнінде келісім бойынша, жақын маңдағы колхоздар мен совхоздардың ауыл шаруашылығы дақылдары егісіне пайдалануға жатады.

Қазақ ССР Министрлер Советінің
1962 жылғы 25 сентябрьдегі
№ 711 қаулысына

№ 1 ҚОСЫМША

ҚЫЗМЕТ СИПАТЫНА ҚАРАЙ, ӘДЕТТЕ, ЕЛДІ МЕКЕННЕН ШАЛҒАЙДА ТҰРАТЫН ЖҰМЫСШЫЛАР МЕН ҚЫЗМЕТШІЛЕРГЕ ҚЫЗМЕТТІК ЖЕР ҰЛЕСТЕРІН БӨЛУДІҢ НОРМАЛАРЫ МЕН ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

1. Қызмет сипатына қарай, әдетте, елді мекеннен шалғайда тұратын жұмысшылар мен қызметшілерге қызметтік жер үлестері (жыртылатын жер учаскелері, шабындықтар) былайша бөлінеді:

а) қоса беріліп отырған Тізбекке (№ 2 қосымша) сәйкес темір жол транспортының линиялық қызметкерлеріне (жол дистанцияларының, жол-машина станцияларының, жол төсеу машина станцияларының, екпе ағаш пен карьерлердің);

б) магистральды труба құбырларының (мұнай құбырларының, өнім құбырларының, газ құбырларының) барлық мамандықтың жұмысшылары мен қызметшілеріне (линияда жұмыс істейтін);

в) Қазақ ССР Автомобиль жолдары министрлігінің автомобиль жолдарын жөндеу мен күтіп-ұстау қызметінің линиялық қызметкерлеріне (жұмысшылар мен қызметшілеріне),—(жол жұмысшылары мен десятниктеріне [1], ремонтерлеріне, көпір күзетшілеріне, сал жүргізушілерге, жол мастерлеріне, көпір мастерлеріне, қардан қорғау және сәндік екпе ағаш жөніндегі мастерлерге, ағаш питомниктерінің қызметкерлеріне);

г) Қазақ ССР Министрлер Советі жанындағы Өзен флоты бас басқармасының кеме қатынасы жағдайларын бағдарлау қызметкерлеріне (жұмысшылары мен қызметшілеріне)—(бакеншілерге, жағдайды бағдарлау старшиналарына, маяктар мен гидротехникалық құрылыстар қызметкерлеріне);

д) Қазақ ССР Байланыс министрлігінің линиялық-техникалық учаскелерінің қызметкерлеріне және учаскелік байқаушыларына;

е) орман шаруашылығының, орман қорықтарының және мемлекеттік орман питомниктерінің қызметкерлеріне (орманшыларға, орман кү-

---

[1] Госстандарттың 1975 ж. 10 ноябрьдегі № 16 қаулысымен бекітілген ресми жалпыодақтық классификаторда десятник мамандығы көзделмеген.

зетшілеріне, басшы, инженер-техник қызметкерлері мен қызметшілеріне).

2.1-пунктте аттары аталған қызметкерлер категориялары үшін қызметтік жер үлестерінің мөлшері былайша белгіленеді: егістік жер — суарылмайтын жерлерде 0,50 гектарға дейін және суармалы жерлерде — 0,25 гектарға дейін, ал шабындықтар — семьяға екі гектарға дейін.

Шабындық учаскелер тек өз меншігінде малы бар қызметкерлерге ғана бөлінеді[1].

3. Қызметтік жер үлестері тиісті министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындарының, ұйымдарының және мекемелерінің пайдалануындағы жерлерден, ал мұндай жерлер жеткіліксіз болғанда — мемлекеттік запастағы жерлерден және мемлекеттік орман қорының жерлерінен бөлінеді.

Кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың пайдалануындағы жерлерден қызметтік жер үлестерін олардың әкімшілігі береді, ал мемлекеттік запастағы жерлерден және мемлекеттік орман қорының жерлерінен — халық депутаттарының аудандық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша беріледі[1].

4. Қызметкердің немесе оның семьясының үй іргесіндегі учаскесі немесе жеке бақшасы болса, үй іргесіндегі учаскенің немесе жеке бақшаның және қызметтік үлестің жалпы көлемі қызметтік егістік жер үлесінің белгіленген мөлшерінен артпауға тиіс [1].

5. Жоғарыда аталған қызметкерлер жұмыстан шығарылған жағдайда қызметтік үлеспен пайдалану правосынан айырылады.

Қызметтік үлес жерде ауыл шаруашылығы дақылдары себілген жағдайларда бұл жерлерден өнім жиналғаннан кейін қызметтік үлес жерлермен пайдалану правосы тоқтатылады.

Жасына немесе мүгедектігіне байланысты пенсияға шыққан қызметкерлерді жұмыстан босатқанда олар үшін белгіленген мөлшерде егістік жерді, ал жеке иеленуінде малы болғанда шабындық учаскені пайдалану правосы оларда өмір бойы сақталады.

6. Белгіленген мөлшердегі егістік жерді, ал жеке иеленуінде малы болғанда шабындық учаскені пайдалану правосы осы Ереженің 1-пунктінде көрсетілген қызметкерлердің семьяларында сақталады:

а) Совет Армиясының, Әскери-Теңіз флотының шекаралық және ішкі әскерлер қатарына қызметке шақырылғанда, сондай-ақ оқуға, командировкаға жіберілгенде — бұл қызметкерлердің әскери қызметте немесе оқу орнында болған барлық мерзімінде;

б) қызмет міндетін атқарумен байланысты қайтыс болғандарға: еңбекке жарамсыз әйелі (күйеуі) және қартайған ата-аналар үшін — өмір бойы, ал балалары үшін — кәмелетке толғанға дейін.

7. Қызметтік үлес жерлердің дұрыс бөлінуіне және бұл үлестерді дұрыс пайдалануға бақылау жасау халық депутаттары аудандық Советтерінің атқару комитеттеріне жүктеледі.

---

[1] 2, 3 және 4-пункттерге Қазақ ССР Министрлер Советінің 1972 ж. 4 январьдағы № 5 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1972 ж., № 2, 8-ст.).

Қазақ ССР Министрлер Советінің
1962 жылғы 25 сентябрьдегі
№ 711 қаулысына

№ 2 ҚОСЫМША

ҚЫЗМЕТТІК ҮЛЕСТІК ЖЕРЛЕРДІ ПАЙДАЛАНУҒА ПРАВОСЫ БАР, ЕЛДІ МЕКЕНДЕР МЕН ІРІ СТАНЦИЯЛАРДАН (ЖОЛ ДИСТАНЦИЯЛАРЫНАН, ЖОЛ-МАШИНА СТАНЦИЯЛАРЫНАН, ЖОЛ ТӨСЕУ-МАШИНА СТАНЦИЯЛАРЫНАН, ОРМАН АЛҚАПТАРЫ МЕН ҚАРЬЕРЛЕРДЕН) ТЫСҚАРЫ ТҰРАТЫН ТЕМІР ЖОЛ ТРАНСПОРТЫ ЛИНИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ (ЖҰМЫСШЫЛАРЫ МЕН ҚЫЗМЕТШІЛЕРІНІҢ) ТІЗБЕГІ

1. Жол, көпір, сусыма жерлер мен тоннельдер шолушылары, өткелдер бойынша кезекшілер және рельстер мен бекіткіштерді қараушылар.

2. Жол және көпір жұмысшылары (барлық мамандықтағы), жол күзетшілері, аға стрелкашылар мен стрелкашылар, жол бригаднрлері, сигналшылар.

3. Жол, көпір, тоннель және басқалардың аға мастерлері мен мастерлері, олардың көмекшілері, техниктер мен бригаднрлер, қоймашылар, күзетшілер және линнялық конторлардың қызметшілері.

4. Жолды, үйлер мен құрылыстарды жөндеумен және күтіп-ұстаумен айналысатын барлық мамандықтағы жұмысшылар.

5. Жол машнналары мен механизмдерін, инвентарьлар мен құралсаймандарды күту мен жөндеу жөніндегі барлық мамандықтағы жұмысшылары, су мұнарасының машнннстері мен кочегарлары.

6. Ұсақ тас, тас, қиыршық тас, құм мен топырақ қазу және өндіру жөніндегі карьер шаруашылықтарының барлық мамандықтағы жұмысшылары мен қызметшілері, сондай-ақ матерналдарды тнеумен, түсірумен, сұрыптаумен және тасымалдаумен айналысатын жұмысшылар.

7. Топырақ әзірлеумен, ағаш отырғызумен, орман қорғау алқаптарын күтумен, оларды қорғаумен және күтіп-ұстаумен айналысатын барлық мамандықтағы жұмысшылар, сондай-ақ техннктер, күзетшілер, орманшылар, мастерлер.

8. Колонналар мен учаскелердің аға мастерлері, мастерлері, нормалаушылары және бастықтары, околоткалардың техниктері, табель жасаушылары мен есепшілері.

9. Аралық станциялардың бастықтары мен кезекшілері (разъездердің, постылардың), осы станцияларда жұмыс істейтін телеграфшылар, байланыстың электр механиктері, вагон қараушылар, таразышылар, товар және билет кассирлері, поезд құрастырушылар мен тіркеушілері, шлак жинаушылар.

10. Жол, екпе ағаш дистанцияларының, жол-машина станцияларының және жол төсеу-машина станцияларының, карьерлердің бастықтары мен олардың орынбасарлары, осы ұйымдардың басқа да қызметкерлері (егер олар аралық станцияларда, разъездерде, постыларда тұратын болса).

3-тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

§ 1. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

ҚАЗАҚ ССР-інің ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ КОДЕКСІН БЕКІТУ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚ СОВЕТТІК СОЦИАЛИСТІК РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
1976 жылғы 4 августағы
ЗАҢЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1976 ж. № 32)

Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Жоғарғы Советі қаулы етеді:

1. Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Жер қойнауы туралы кодексі бекітілсін және ол 1977 жылгы 1 январьдан бастап күшіне енгізілсін.

2. Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумына Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексін күшіне енгізу тәртібін белгілеу және Қазақ ССР-інің заңдарын осы Кодекске сәйкестендіру тапсырылсын.

ҚАЗАҚ ССР-інің ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ КОДЕКСІ

Ұлы Октябрь социалистік революциясының жеңісі нәтижесінде біздің елімізде жер қойнауы национализацияланып, халық игілігіне айналды.

Ерікті бірігу және тең праволылық негізінде құрамына басқа одақтас республикалармен бірге Қазақ Советтік Социалистік Республикасы кіретін СССР-де жер қойнауына мемлекеттік меншік кен қатынастарының, яғни жер қойнауын пайдалану және қорғау саласындағы қоғамдық қатынастардың негізі болып табылады, жер қойнауын жоспарлы, ұтымды, комплексті пайдалану үшін жағдай жасайды, еліміздің өндіргіш күштерін дұрыс орналастыруды және халық шаруашылығын жоғары қарқынмен өркендетуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, коммунизмнің материалдық-техникалық базасын жасаудың аса маңызды факторларының бірі болып табылады.

СССР-де пайдалы қазбалардың мол қоры бар. Сонымен бірге халық шаруашылығында минералдық шикізатты тұтынудың үздіксіз өсуі пайдалы қазбаларды ғылыми негізделген жолмен, тиімді пайдаланудың маңызын арттыра түседі, барлық кәсіпорындардан, ұйымдардан, мекемелер мен азаматтардан жер қойнауының байлығына ұқыпты қарауды талап етеді.

Совет мемлекеті еліміздің минералдық шикізат жөніндегі өскелең қажеттерін қамтамасыз етуге және халық шаруашылығының жер қойнауын пайдалануға байланысты басқа да мұқтаждарын қанағаттандырып қана қоймай, сонымен қатар табиғат байлықтарын болашақ ұрпақтар үшін сақтауға да қамқорлық жасайды.

Жер қойнауы туралы совет заңдары жер қойнауын мейлінше ұтымды пайдалануға және оны қоргауға белсене көмектесуді көздейді.

Бірінші бөлім
ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

I тарау
НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

1-статья. Қазақ ССР-інің жер қойнауы туралы заңдарының міндеттері

Қазақ ССР-інің жер қойнауы туралы заңдарының міндеттері қазіргі және болашақ ұрпақтардың мүддесіне сәйкес халық шаруашылығының минералдық шикізат жөніндегі қажеттері мен басқа да мұқтаждарын қанағаттандыру үшін жер қойнауының ғылыми негізде, ұтымды, комплексті пайдаланылуын, жер қойнауын қорғауды қамтамасыз ету, жер қойнауын пайдаланған кезде жұмыстың хауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз ету мақсатында кен қатынастарын реттеу, сондай-ақ кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың праволарын қорғау, осы саладағы заңдылықты нығайту болып табылады [1].

2-статья. ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің жер қойнауы туралы заңдары

Қазақ ССР-інде кен қатынастары ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздерімен және соларға сәйкес шығарылатын ССР Одағының жер қойнауы туралы басқа да заң актілерімен, осы Кодекспен және Қазақ ССР-інің жер қойнауы туралы басқа заң актілерімен реттеледі.

Қазақ ССР-інде жер, су және орман қатынастары ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің тиісті заңдарымен реттеледі.

3-статья. Жер қойнауына мемлекеттік (жалпы халықтық) меншік

СССР Конституциясына және Қазақ ССР Конституциясына сәйкес жер қойнауы мемлекеттік меншік — бүкіл совет халқының ортақ иғілігі болып табылады[1].

СССР-де жер қойнауы тек қана мемлекеттің меншігінде болады және ол пайдалануға ғана беріледі. Жер қойнауына мемлекеттік меншік правосын тікелей немесе жасырын түрде бұзатын әрекеттерге тыйым салынады.

4-статья. Жер қойнауының біртұтас мемлекеттік қоры

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес СССР-де барлық жер қойнауы жер қойнауының біртұтас мемлекеттік қоры болып табылады, оған жер қойнауының пайдаланылатын бөліктері де, пайдаланылмайтын бөліктері де кіреді.

5-статья. Кен қатынастарын реттеу саласындағы ССР Одағының компетенциясы

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес кен қатынастарын реттеу саласында ССР Одағының қарауына мыналар жатады:

---

[1] 1-статьяға, 3-статьяның тақырыбы мен бірінші бөлігіне 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

1) СССР Конституциясына сәйкес ССР Одағының өкілдігін жүзеге асыру үшін қажетті шеңберде жер қойнауының біртұтас мемлекеттік қорына билік жүргізу;

2) жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы негізгі ережелерді белгілеу және бірыңғай техникалық саясатты анықтау;

3) жер қойнауын қорғаудың және минералдық ресурстарды ұтымды пайдаланудың жалпыодақтық жоспарларын белгілеу;

4) жер қойнауын пайдалану мен қорғауға, жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік қадағалау мен бақылау және қадағалау мен бақылауды жүзеге асырудың тәртібін белгілеу;

СССР Конституциясына және ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы басқа да мәселелерді реттеу.

6-статья. Кен қатынастарын реттеу саласындағы Қазақ ССР-інің компетенциясы

Кен қатынастарын реттеу саласында ССР Одағы компетенциясының шеңберінен тыс Қазақ ССР-інің қарауына мыналар жатады: республика территориясының шеңберінде жер қойнауының біртұтас мемлекеттік қорына бнлік жүргізу; жер қойнауын пайдалану мен оны қорғау тәртібін белгілеу; жер қойнауын қорғау мен минералдық ресурстарды ұтымды пайдаланудың республикалық жоспарларын белгілеу; жер қойнауын пайдалану мен қорғауға және жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік қадағалау мен бақылауды жүзеге асыру, сондай-ақ жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласында ССР Одагының компетенциясына жатқызылмаған басқа да мәселелерді реттеу.

7-статья Жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы мемлекеттік басқару

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы мемлекеттік басқаруды СССР Министрлер Советі, Қазақ ССР Министрлер Советі, халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері, сондай-ақ ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша соған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар жүзеге асырады.

8-статья. Жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы халық депутаттары облыстық Советтерінің және олардың атқару комитеттерінің компетенциясы

Халық депутаттарының облыстық Советтері және олардың атқару комитеттері ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласында мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады; жер қойнауын қоргаудың және минералдық ресурстарды ұтымды пайдаланудың облыстық жоспарларын белгілейді; кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде жер қойнауын пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін пайдалану тәртібін анықтайды; халық депутаттарының төмен тұрған Советтерінің және олардың атқару комитеттерінің жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы жұмысына басшылықты жүзеге асырады; өз компетенциясы шеңберінде жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласында басқа да мәселелерді шешеді.

9-статья. Жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтерінің компетенциясы

Халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтері және олардың атқару комитеттері ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласында мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады; жер қойнауын қорғаудың және минералдық ресурстарды ұтымды пайдаланудың жоспарларын жасауға қатысады; кең таралған пайдалы қазбаларды өндіру үшін кен бөліктерін береді; белгіленген тәртіп бойынша кәсіпорындарды, ұйымдарды, мекемелер мен азаматтарды оларға берілген жер учаскелері шеңберінде кең таралған пайдалы қазбаны, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу правосынан айыру туралы шешім қабылдайды (осы Кодекстің 31-статьясы); халық депутаттарының төмен тұрған Советтерінің және олардың атқару комитеттерінің жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы жұмысына басшылықты жүзеге асырады; жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешеді (осы Кодекстің 90-статьясы); өз компетенциясы шеңберінде жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы басқа да мәселелерді шешеді.

10-статья. Жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы халық депутаттарының поселкелік, селолық, ауылдық Советтерінің және олардың атқару комитеттерінің компетенциясы

Халық депутаттарының поселкелік, селолық және ауылдық Советтері және олардың атқару комитеттері ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласында мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады; жер пайдаланушылардың жер қойнауын өздерінің шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін пайдалануының белгіленген тәртібін сақтауына бақылау жасайды; кең таралған пайдалы қазбалардың, шымтезек пен жер астындағы тұщы судың қосымша ресурстарын анықтайды және, қажет болған реттерде, оларды пайдалану туралы жоғары тұрған органдарға ұсыныстар енгізеді; өз компетенциясы шеңберінде жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы басқа да мәселелерді шешеді.

11-статья. Жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік басқару органдары

Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті, Қазақ ССР Геология министрлігі, Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі өз компетенциясы шеңберінде Қазақ ССР-інде жер қойнауын пайдалану мен қорғау саласындағы арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік басқару органдары болып табылады..

12-статья. Жер қойнауын пайдаланушылар

СССР-дің мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері, сондай-ақ азаматтары жер қойнауын пайдаланушылар бола алады.

ССР Одағының заңдарымен көзделген реттерде жер қойнауы басқа да ұйымдар мен адамдардың пайдаланылуына берілуі мүмкін.

13 - статья. Жер қойнауын пайдалану түрлері

Жер қойнауы мыналар үшін пайдалануға беріледі:
геологиялық зерттеу үшін;
пайдалы қазбалар өндіру үшін;
пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын, соның ішінде мұнайды, газды және басқа заттар мен материалдарды жер астында сақтауға, зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарын көмуге, кірлі суларды ағызуға арналған ғимараттарды салу және пайдалану үшін;
басқа да мемлекеттік және қоғамдық қажеттерді өтеу үшін.

14 - статья. Жер қойнауын пайдалану мерзімдері

Жер қойнауын пайдалану мерзімсіз немесе уақытша болуы мүмкін.
Жер қойнауын күні бұрын белгіленген мерзімсіз пайдалану мерзімсіз (тұрақты) пайдалану деп танылады.
Уақытша пайдаланған реттерде жер қойнауы он жылдан аспайтын мерзімге беріледі. Қажет болған жағдайда уақытша пайдалану мерзімі ұзартылуы мүмкін.

15 - статья. Жер қойнауын пайдаланудың тегінділігі

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес жер қойнауы пайдалануға тегін беріледі, СССР Министрлер Советі белгілейтін реттер бұған кірмейді.

II тарау
ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ЖӘНЕ ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ӨНДІРУ ҮШІН БЕРУ

16 - статья. Жер қойнауын геологиялық зерттеу үшін беру

Геологиялық зерттеу үшін, яғни жер қойнауының геологиялық құрылымы, онда болып жатқан процестер туралы деректер алу, пайдалы қазба орындарын анықтау және оларға баға беру, олардың қалыптасу және орналасу заңдылықтарын зерттеу, пайдалы қазба орындарынан кен өндірудің кен-техникалық және басқа жағдайларын анықтау және жер қойнауын пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес мақсаттарда пайдалану үшін жер қойнауы соған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдардың беретін рұқсаты негізінде ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша пайдалануға беріледі.

17 - статья. Жер қойнауын пайдалы қазбалар өндіру үшін беру

Жер қойнауы пайдалы қазбалар өндіру үшін кен бөлігін куәландыратын акт негізінде пайдалануға беріледі.
Бөліп берілген кен бөліктерінен тыс жерлерде пайдалы қазба орындарынан кен өндіруге тыйым салынады.

18 - статья. Пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін бөліп беретін органдар

Пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін (кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіруге арналған кен бөліктерінен басқаларын) мемлекеттік кен қадағалау органдары ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша бөліп береді.

19-статья. **Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін бөліп беретін органдар**

Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері бөліп береді және бұл кен бөліктері мемлекеттік кен қадағалау органдарында тіркелуге тиіс.

Екі ауданның шегінде жатқан кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөлігін бөліп беруді халық депутаттарының облыстық Советі атқару комитетінің нұсқауы бойынша халық депутаттарының тиісті аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттерінің бірі жүргізеді.

20-статья. **Пайдалы қазбаларды кең таралған қазбаларға жатқызу тәртібі**

Пайдалы қазбаларды кең таралған қазбаларға жатқызуды мемлекеттік кен қадағалау органдары ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша жүргізеді.

21-статья. **Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін бөліп беру тәртібі**

Кен бөліктерін алуға мұқтаж кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар кен өндіру белгіленген кең таралған пайдалы қазба орындары бар жер бойынша халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттеріне заявка беріп жолданады.

Халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін бөліп берген кезде мыналарды қамтамасыз етуге тиіс:

пайдалы қазба орындарын және осы кен орындары орналасқан жерлерді халық шаруашылығы үшін неғұрлым ұтымды пайдалануға;

кен бөліктерінің шекаралары мен көлемін дұрыс белгілеуге, мұның өзінде өз бетінше кен өндіру үшін жарамсыз кен орындары учаскелерін кен бөліктеріне енгізбей тастауға жол бермеуге;

бекітілген пайдалы қазба запастары бойынша кен орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін бөліп беруге.

Халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің шешіміне Қазақ ССР заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша шағым берілуі мүмкін.

22-статья. **Пайдалы қазба орнынан тәжірибелік-өнеркәсіптік мақсатпен кен өндіру**

Пайдалы қазба орнынан немесе оның бөлігінен тәжірибелік-өнеркәсіптік мақсатпен кен өндіру кен бөлігі бөліп берілмей-ақ, ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша жүзеге асырылады.

23-статья. **Шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу**

Шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу кен бөлігі бөліп берілмей-ақ, ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша жүзеге асырылады.

24 - статья. **Кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде мұқтаждары үшін кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу правосы**

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар кен бөлігін бөліп бермей-ақ, осы Кодекстің 43-статьясында белгіленетін тәртіп бойынша, өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу мақсатымен жер қойнауын пайдалануға правосы бар.

Колхоздар, совхоздар және басқа ауыл шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде колхоздардың мүшелеріне, совхоздардың жұмысшылары мен қызметшілеріне, сондай-ақ селолық жерлерде жұмыс істейтін және тұратын басқа да азаматтарға шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін кең таралған пайдалы қазбалар мен шымтезекті өндіруіне рұқсат ете алады.

III тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС МАҚСАТТАР ҮШІН БЕРУ

25 - статья. **Жер қойнауын пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес мақсаттар үшін беру тәртібі**

Жер асты ғимараттарын салу мен пайдалану үшін және пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес басқа да мақсаттар үшін жер қойнауы ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша пайдалануға беріледі.

26 - статья. **Жер қойнауын зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарын көму, кірлі суларды ағызу үшін беру**

Жер қойнауын зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарын көму, кірлі суларды ағызу үшін беруге тек ерекше реттерде және арнайы талаптар мен шарттарды сақтаған жағдайда ғана жол беріледі.

27 - статья. **Кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде жер қойнауын пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін пайдалану правосы**

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде жер қойнауын Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін пайдалануға правосы бар.

IV тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУШЫЛАРДЫҢ ПРАВОЛАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

28 - статья. Жер қойнауын пайдалану правосының туы

Жер қойнауын пайдалану правосы бөліп берілген кен бөлігін куәландыратын акт жасалғаннан кейін, ал 19-статьяда көзделген реттерде мемлекеттік кен қадағалау органдарында тіркелгеннен кейін немесе жер қойнауын пайдалануға рұқсат алынғаннан кейін туады.

29 - статья. Жер қойнауын пайдаланушылардың негізгі праволары мен міндеттері

Жер қойнауын пайдаланушылар жер қойнауын тек берілген мақсаттарға сәйкес пайдалануға правосы бар және соған міндетті.

ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында көзделген реттерде мемлекет мүддесі үшін, сондай-ақ жер қойнауын басқа да пайдаланушылардың мүддесі үшін жер қойнауын пайдаланушылардың праволарына шек қойылуы мүмкін.

Жер қойнауын пайдаланушылар мыналарды қамтамасыз етуге міндетті:

1) геологиялық зерттеудің толықтығын; жер қойнауының ұтымды, комплексті пайдаланылуын және оны қорғауды;

2) жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың қызметкерлер мен халық үшін хауіпсіз жүргізілуін;

3) атмосфера ауасын, жерді, орманды, суды және қоршаған табиғи ортаның басқа да объектілерін, сондай-ақ үйлер мен ғимараттарды жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғауды;

4) қорықтарды, табиғат, тарих пен мәдениет ескерткіштерін жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғауды;

5) жер қойнауын пайдаланған кезде бұзылған жер учаскелерін хауіпсіз күйге келтіруді, сондай-ақ оларды ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес халық шаруашылығында пайдалану үшін жарамды күйге келтіруді.

V тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ ПРАВОСЫН ЖОЮ

30 - статья. Жер қойнауын пайдалану правосын жоюдың негіздері мен тәртібі

Жер қойнауын пайдалану правосы мынадай реттерде толық немесе ішінара жойылады:

1) жер қойнауын пайдалану қажет болмай қалған ретте;

2) жер қойнауын пайдаланудың белгіленген мерзімі өтіп кеткен ретте;

3) жер қойнауы учаскесін мемлекеттік немесе қоғамдық басқа мұқтаждар үшін алып қою қажеттігі туған ретте;

4) жер қойнауы пайдалануға берілген кәсіпорын, ұйым, мекеме таратылған ретте;

5) халықтың денсаулығына анық қатер туған ретте.

Жер қойнауын пайдалану правосы мынадай жағдайда да жойылуы мүмкін, егер пайдаланушы:

жер қойнауын пайдалануға екі жыл бойына кіріспесе;

жер қойнауын берілген мақсатқа сәйкес пайдаланбаса;

жер қойнауын пайдаланудың және оны қорғаудың басқа да ережелерін бұзса.

Осы статьяның бірінші бөлігінің 1, 3, 4, және 5-тармақтарында және екінші бөлігінде көзделген реттерде тиісті органдар өздері берген кен бөлу актісін немесе рұқсатын жою арқылы жер қойнауын пайдалану правосын жояды.

ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдары бойынша жер қойнауын пайдалану правосын жоюдың басқа да негіздері көзделуі мүмкін.

31 - статья. Жер пайдаланушыларды кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу правосынан айыру негіздері

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар кен өндіру тәртібі мен шарттарын бұзған ретте өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу правосынан айрылуы мүмкін.

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінің шешімі бойынша кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу правосынан айрылуы мүмкін.

Екінші бөлім

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ

VI тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУГЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

32 - статья. Жер қойнауын геологиялық зерттеуге қойылатын негізгі талаптар

Жер қойнауын геологиялық зерттеуді жүзеге асыратын кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер мыналарды қамтамасыз етуге міндетті:

1) жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың ұтымды, ғылымн негізделген бағытта жүргізілуін және оның тиімділігін;

2) жер қойнауының геологиялық құрылымының, барланған кен орындарынан кен өндірудің, пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын салу мен пайдаланудың кен-техникалық, гидрогеологиялық және басқа шарттарының толық зерттелуін;

3) негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазбалар мен олардың құрамындағы компоненттер қорының мөлшері мен сапасының дәл анықталуын; пайдалы қазба орындарына геологиялық-экономикалық баға берілуін;

4) жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды пайдалы қазбалардың орынсыз ысырап болуына және олардың сапасының төмендеуіне жол бермейтін әдістермен және тәсілдермен жүргізілуін;

5) жер қойнауынан шығарылатын кен жыныстары мен пайдалы қазбаларды қоршаған ортаға зиянды әсері болмайтындай етіп орналастыруды;

6) кен орындарынан кен өндірген кезде және басқа да халық шаруашылық мақсаттарына пайдаланылуы мүмкін болатын, барлау мақса-

тымен кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналарының сақталуын және пайдалануға жатпайтын кен қазылымдары мен скважиналардың белгіленген тәртіп бойынша жабылуын;

7) жер қойнауын одан әрі зерттеу, пайдалы қазба орындарын барлау және олардан кен өндіру кезінде, сондай-ақ жер қойнауын пайдалы қазбалар өндіруге байланысты емес мақсаттарға пайдалану кезінде қажет болуы мүмкін геологиялық және атқару-техникалық документацнялардың, кен жыныстары мен руда үлгілерінің, пайдалы қазбалардың керні мен байқау дубликаттарының сақталуын қамтамасыз етуге.

33 - с т а т ь я. **Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды мемлекеттік тіркеуге және мемлекеттік есепке алу**

Жер қойнауын зерттеудің нәтижелерін қорытындылау және барынша толық пайдалану үшін, сондай-ақ аталған жұмыстарда қосарластықты болғызбау мақсатымен жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстар мемлекеттік тіркеуге және мемлекеттік есепке алынуға тиіс.

Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды мемлекеттік тіркеуге және мемлекеттік есепке алу ССР Одағының заңдарында .белгіленетін тәртіп бойынша жүргізіледі.

Мемлекеттік тіркеуге алмайынша жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды жүргізуге тыйым салынады.

34 - с т а т ь я. **Минералдық шикізаттың кондициялары**

Кен орындарының өнеркәсіптік құндылығын анықтау және олардағы пайдалы қазбалар қорын есептеп шығару үшін әрбір кен орны бойынша минералдық шикізаттың кондициялары белгіленеді, олар пайдалы қазбалардың сапасы мен мөлшеріне, кен орнынан кен өндірудің кен-геологиялық және басқа жағдайларына қойылатын талаптардың экономика жағынан негізделген жиынтығы болып табылады.

Минералдық шикізаттың кондициялары негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазбаларды, сондай-ақ олардың құрамындағы бағалы компоненттерді пайдалану мүддесі ескеріле отырып анықталады және ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша бекітіледі.

VII тарау

БАРЛАНҒАН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ОРЫНДАРЫН ӨНЕРКӘСІПТІК ИГЕРУ ҮШІН БЕРУ

35 - с т а т ь я. **Барланған пайдалы қазба орындарын өнеркәсіптік игеру үшін беру тәртібі**

Барланған кен орындары немесе олардың учаскелері сол барлау бойынша пайдалы қазбалардың қоры бекітілген ретте өнеркәсіптік игеру үшін пайдалы қазба орындарының кен өндіру ісіне басшылық жасайтын миннстрліктер мен ведомстволарға берілуге тиіс.

Барланған пайдалы қазба орындарын (кең таралған пайдалы қазба орындарынан басқаларын) өнеркәсіптік игеру үшін беру тәртібі ССР Одағының заңдарымен белгіленеді, ал кең таралған пайдалы қазба орындарын беру тәртібі Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

36 - статья. **Кең таралған пайдалы қазба орындарын өнеркәсіптік игеру үшін беру тәртібі**

Кең таралған пайдалы қазбалардың барланған орнын өнеркәсіптік игеру ушін беруді кен орнын қабылдап алатын ұйымның, кен орнын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмысты жүргізген ұйымның және халық депутаттарының тиісті аудандық (қалалық) Советтері атқару комитеттерінің өкілдерінен құрылатын комиссия жүргізеді. Қажет болған ретте, комиссияға мемлекеттік кен қадағалау органдарының, сондай-ақ жобалау, ғылыми-зерттеу ұйымдары мен басқа да ұйымдардың өкілдері енгізілуі мүмкін. Комиссияның құрамын халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері бекітеді.

Кең таралған пайдалы қазба орнының запастарына, минералдық шикізаттың құндылығына және халық шаруашылығының оған деген қажетіне байланысты кең таралған пайдалы қазба орындары түгелдей немесе жекелеген учаскелер бойынша (кен орны) өнеркәсіптік игеру үшін берілуі мүмкін.

VIII тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ОРЫНДАРЫН АЛҒАШ АШУШЫЛАР

37 - статья. **Пайдалы қазба орындарын алғаш ашушылар деп танылатын адамдар**

Өнеркәсіптік жағынан құнды, бұрын белгісіз кен орнын ашқан, сондай-ақ бұрыннан белгілі кен орындарынан оның өнеркәсіптік құндылығын едәуір арттыратын пайдалы қазбалардың қосымша қорын немесе жаңа минералдық шикізат тапқан адамдар кен орындарын алғаш ашушылар болып табылады.

38 - статья. **Алғаш ашушылардың праволары**

Алғаш ашушылардың сыйлық ақы алуға правосы бар.

Алғаш ашушылардың праволары мен оларға сыйлық ақы төлеу тәртібі ССР Одағының заңдарымен белгіленеді.

Үшінші бөлім

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖӘНЕ МИНЕРАЛДЫҚ ШИКІЗАТ ӨҢДЕУ ЖӨНІНДЕГІ ҚӘСІПОРЫНДАРДЫ, СОНДАЙ-АҚ ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ЖЕР АСТЫ ҒИМАРАТТАРЫН ЖОБАЛАУ, САЛУ ЖӘНЕ ПАЙДАЛАНУҒА БЕРУ[1]

IX тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУ ЖӨНІНДЕГІ ЖӘНЕ МИНЕРАЛДЫҚ ШИКІЗАТ ӨҢДЕУ ЖӨНІНДЕГІ ҚӘСІПОРЫНДАРДЫ, СОНДАЙ-АҚ ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ЖЕР АСТЫ ҒИМАРАТТАРЫН ЖОБАЛАУҒА, САЛУҒА ЖӘНЕ ПАЙДАЛАНУҒА БЕРУГЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР[1]

39 - статья. **Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын, сондай-ақ пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын жобалаудың ерекшеліктері**

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын және пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын жобалау құрылыс салу көзделіп отырған учаскедегі жер қойнауын геологиялық

[1] Үшінші бөлімге және осы бөлімнің IX тарауының тақырыбына 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

және басқадай зерттеу негізінде, экономикалық ауданның комплексті өсуін ескере отырып жүргізіледі.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын жобалау пайдалы қазбалардың қоры бекітілгеннен және кен орны өнеркәсіптік игеру үшін берілгеннен кейін ғана жүргізіледі. ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес ерекше реттерде СССР Министрлер Советінің рұқсаты бойынша пайдалы қазбалар қоры бекітілгенге дейін кен өндіру кәсіпорындарын жобалау ісі жүргізілуі мүмкін.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындары немесе пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттары орналасатын жерлер — жобалау жұмыстары басталғанға дейін халық депутаттарының тиісті Советтерінің атқарушы және билік жүргізуші органдарымен, мемлекеттік кен қадағалау органдарымен және басқа мүдделі органдармен келісіледі.

40-статья. Пайдалы қазба өндіру жөніндегі және минералдық шикізат өңдеу жөніндегі кәсіпорындарды, сондай-ақ пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын жобалауға, салуға және пайдалануға беруге қойылатын негізгі талаптар

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындардың жобаларында мыналар көзделуге тиіс:

1) пайдалы қазба қорының неғұрлым ұтымды әрі тиімді пайдаланылуын қамтамасыз ететін кәсіпорындардың жер үсті және жер асты ғимараттарын орналастыру;

2) жер қойнауынан негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазбалар қорының неғұрлым толық, комплексті және экономикалық жағынан тнімді алынуын қамтамасыз ететін пайдалы қазба орындарын ашудың тәсілдері және кен өндіру жүйелері;

3) пайдалы қазба орындарынан кен өндіру кезінде аршылған жыныстарды ұтымды пайдалану;

4) жол-жөнекей өндірілетін, уақытша пайдаланылмайтын пайдалы қазбаларды үю, есепке алу және сақтау;

5) пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарды салу және пайдалану процесінде аршылатын жер қойнауын геологиялық зерттеу және геологиялық, маркшейдерлік документацияны жасау;

6) халықтың хауіпсіздігін, жер қойнауын және айналадағы табиғи ортаның басқа да объектілерін, үйлер мен ғимараттарды қорғауды қамтамасыз ететін шаралар.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарды жобалау, салу және пайдалануға беру кезінде осы Кодекстің 29-статьясында көрсетілген талаптардың орындалуы да қамтамасыз етілуге тиіс.

Минералдық шикізат өңдеу жөніндегі кәсіпорындардың жобаларында мыналар көзделуге тиіс: өндірілген минералдық шикізаттан оңдағы өнеркәсіптік маңызы бар компоненттердің ұтымды әрі комплексті алынуын қамтамасыз ететін технологиялық схемаларды қолдану; өңдеу қалдықтарын (шламдарды, тозаңдарды, сарқынды суларды және басқаларды) неғұрлым толық пайдалану; уақытша пайдаланылмайтын, пайдалы компоненттері бар өндіріс қалдықтарын үю, есепке алу және сақтау, сондай-ақ осы статьяның 6-тармағында көрсетілген талаптарды орындау.

Пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын жобалау, салу және пайдалануға беру кезінде осы статьяның 3—6-тар-

мақтарында және осы Кодекстің 29-статьясында көрсетілген талаптардың орындалуы қамтамасыз етілуге тиіс.

Егер жобалау кезінде осы статьяда көзделген талаптар сақталмаған болса, пайдалы қазба өндіру жөніндегі және минералдық шикізат өңдеу жөніндегі кәсіпорындарды, сондай-ақ пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын салуға, қайта құруға және пайдалануға беруге тыйым салынады[1].

Төртінші бөлім

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ОРЫНДАРЫНАН КЕН ӨНДІРУ ҮШІН ЖӘНЕ ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС МАҚСАТТАРҒА ПАЙДАЛАНУ

X тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ОРЫНДАРЫНАН КЕН ӨНДІРУ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

41-статья. **Пайдалы қазба орындарынан кен өндіру тәртібі**

Пайдалы қазба орындарынан кен өндіру жұмыстары пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарының бекітілген жобаларына, кен жұмыстарын өркендету жоспарларына, мұнай, газ кендерін өндіру, жер асты суларын алу жобалары мен схемаларына және техникалық пайдалану ережелеріне сәйкес жүргізіледі.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарының техникалық пайдалану ережелерін, мұнай мен газ кендерін өндіру ережелерін және кен жұмыстарын өркендету жоспарларын тиісті органдар мемлекеттік кен қадағалау органдарымен келісе отырып бекітеді.

42-статья. **Пайдалы қазба орындарынан кен өндіруге және минералдық шикізат өңдеуге қойылатын негізгі талаптар**

Пайдалы қазба орындарынан кен өндіру кезінде мыналар қамтамасыз етілуге тиіс:

1) негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазба өндірудің неғұрлым ұтымды әрі тнімді әдістерін қолдану, пайдалы қазбаның нормативтен тыс ысырабы мен нормативтен тыс азуына, сондай-ақ кен орындарының бай учаскелерінен пайдалы қазбаның баланс қорының орынсыз ысырабына соқтыратындай кенді іріктеп алуға жол бермеу;

2) пайдалы қазба орындарын жете барлауды және басқа геологиялық жұмыстарды жүзеге асыру, маркшейдерлік жұмыстар жүргізу, сондай-ақ көзделген техникалық документацияны жасау;

3) пайдалы қазбалар қорының жайы мен қозғалысын, ысырабы мен азуын есепке алу;

4) жүргізілетін кен жұмыстары салдарынан кені алынып жатқан және оған жапсарлас пайдалы қазба орындарының бүлінуіне жол бермеу, сондай-ақ жер қойнауында консервацияға қойылған пайдалы қазбаның қорын сақтау;

5) жол-жөнекей өндірілетін, уақытша пайдаланылмайтын пайдалы қазбаларды сақтау және есепке алу;

---

[1] 40-статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

6) аршылған жыныстарды ұтымды пайдалану, сондай-ақ оларды дұрыс орналастыру;

7) қызметкерлердің және халықтың өмірі мен денсаулығының хауіпсіздігі, жер қойнауын және айналадағы табиғи ортаның басқа да объектілерін, үйлер мен ғимараттарды қорғау; аварияларды жою жоспарларын жасап, бекіту.

Минералдық шикізатты өңдеу кезінде мыналар қамтамасыз етілуге тиіс:

пайдалы компоненттерді ұтымды әрі комплексті алуды қамтамасыз ететін минералдық шикізатты өңдеудің технологиялық схемаларын қатаң сақтау; өңдеудің тұрлі сатыларында пайдалы компоненттердің бөлінуін және оларды минералдық шикізаттан айырып алудың деңгейін есепке алу және бақылау;

минералдық шикізаттың технологиялық қасиеттері мен құрамын одан әрі зерттеу, минералдық шикізатты өңдеу технологиясын жетілдіру мақсатында тәжірибелік технологиялық сынаулар өткізу;

өңдеу қалдықтарын (шламдарды, тозаңдарды, сарқынды суларды және басқаларды) неғұрлым толық пайдалану; уақытша пайдаланылмайтын, құрамында пайдалы компоненттері бар өндіріс қалдықтарын үю, есепке алу және сақтау[1].

43-статья. Жер пайдаланушылардың өздерінің шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіру және жер астындағы тұщы суды алу тәртібі

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіруді және жер астындағы тұщы суды алуды ашық әдіспен жүргізе алады, бірақ жару жұмыстарын қолданбауға, қазған жердің биіктігі 5 метрден аспайтын болуға тиіс.

Жер пайдаланушылардың өздерінің шаруашылық және тұрмыстық мұқтаждары үшін кең таралған пайдалы қазбалар мен шымтезекті осы статьяның бірінші бөлігінде көрсетілгендегіден өзгеше жағдайда өндіруі бөлінген кен бөлігі алынғаннан кейін ғана жүзеге асырылуы мүмкін.

Өздеріне берілген жер учаскелерінің шеңберінде барланған кен орындарынан кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезекті өндіретін және жер астындағы тұщы суды алатын кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер пайдалы қазбалардың қоры мен орындарын мемлекеттік есепке алуды жүзеге асыратын органдарға пайдалы қазбалар өндірудің көлемі туралы деректерді белгіленген тәртіп бойынша жыл сайын хабарлап отыруға міндетті.

---

[1] 42 статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

XI тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУ ЖӨНІНДЕГІ ҚӘСІПОРЫНДАРЫН ЖАБУ ЖӘНЕ КОНСЕРВАЦИЯЛАУ

44-статья. Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын жабу және консервациялау шарттары

Пайдалы қазбалар қоры алынып біткеннен кейін, сондай-ақ техникалық-экономикалық есептер бойынша және басқа себептермен кен орнынан немесе оның бөлігінен одан әрі кен өндіру тиімсіз болса немесе мүмкін болмаса, сол жерден пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорны немесе сол кәсіпорынның тиісті бөлігі жабылады не консервацияға қойылады.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорны толық немесе ішінара жабылған не консервацияланған кезде кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналары халықтың хауіпсіздігін және қоршаған табиғи ортаның, үйлер мен ғимараттардың сақталуын қамтамасыз ететіндей күйге келтірілуге тиіс, ал консервацияланған кезде сондай-ақ кен орындары, кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналары консервациялаудың барлық уақытында сақталуға тиіс. Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын жапқан кезде кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналарын халық шаруашылығының басқа да мақсаттары үшін пайдалану мүмкіндігі туралы мәселе де шешілуге тиіс.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын немесе оның бір бөлігін жапқан және консервациялаған кезде геологиялық және маркшейдерлік документация кен жұмыстары аяқталған кезге лайық толтырылады да, белгіленген тәртіп бойынша сақтауға тапсырылады.

Жабылатын немесе консервацияланатын кәсіпорынмен шектес пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарында кен жұмыстарының хауіпсіздігін қамтамасыз ететін шаралар жүргізілуге тиіс.

45-статья. Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорнын жабуды және консервациялауды жүзеге асыру жөнінде келісім жасасатын органдар

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорнын немесе оның бір бөлігін жабу және консервациялау мемлекеттік кен қадағалау органдарының және басқа да мүдделі органдардың келісімі бойынша жүзеге асырылады.

XII тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАРДЫ ЫНТАҒЕРЛІК ЖОЛМЕН ӨНДІРУ

46-статья. Пайдалы қазбаларды ынтағерлік жолмен өндірудің шарттары мен тәртібі

Пайдалы қазба орындарында немесе олардың учаскелерінде пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарының күшімен кенді өндіру тиімсіз болса, пайдалы қазбалардың ынтағерлердің өз еңбегімен өндіруіне жол беріледі.

Пайдалы қазбалар өндіруді ынтағерлер артельдері пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарымен жасасқан шарт бойынша соларға берілетін кен бөліктері шеңберінде, ал жеке азаматтар — кен өндіру кәсіпорындары беретін рұқсат куәліктері бойынша жүргізеді.

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес ынтағерлердің өндіруіне рұқсат етілетін пай-

далы казбалардың тізімі және ынтагерлер артелінің Үлгі уставы СССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша бекітіледі.

47-статья. Пайдалы қазбаларды ынтагерлік жолмен өндірген кезде пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарының міндеттері

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарына пайдалы қазбаларды ынтагерлік жолмен өндіруге бақылау жүктеледі.

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындары ынтагерлік жұмыстарға геологиялық және маркшейдерлік қызмет көрсетуді және жер қойнауын онда кен өндірген кезде қорғауды қамтамасыз етуге міндетті.

XIII тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС МАҚСАТТАРҒА ПАЙДАЛАНУ

48-статья. Жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсаттарға пайдалану тәртібі

Жер қойнауын жер асты ғимараттарын салуға әрі пайдалануға және пайдалы қазба өндіруге байланысты емес басқа да мақсаттарға пайдалану ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіппен бекітілетін арнаулы жобалар бойынша жүргізіледі.

Жобаларда кірлі сулардың, зиянды заттардың, өндіріс қалдықтарының және басқа заттар мен материалдардың тнісінше залалсыздандырылуын немесе олардың қатаң белгіленген шекарадан шығарылмауын және кен қазылымдарына, жер бетіне, су объектілеріне енуіне жол берілмеуін қамтамасыз ететін шаралар көзделуі керек.

49-статья. Жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсаттарға пайдалануға шек қою, тоқтата тұру немесе тыйым салу үшін негіздер

Осы кодекстің 48-статьясының талаптары бұзылған реттерде мемлекеттік кен қадағалау органдары немесе оған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар кірлі суларды жер қойнауына ағызуға, зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарын көмуге, заттар мен материалдарды жер астында сақтауға шек қоюға, тоқтата тұруға немесе тыйым салуға тиіс.

Бесінші бөлім

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ЖҰМЫСТАРДЫҢ ХАУІПСІЗДІГІ

XIV тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ЖҰМЫСТАРДЫҢ ХАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖӨНІНДЕГІ ТАЛАПТАР

50-статья. Жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың хауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз ету

Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарды, сондай-ақ пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын салу, қайта құру және пайдалану кезінде, геологиялық-барлау және жер қойнауын пайдалануға байланысты басқа да жұмыстарды орындау кезінде қызметкерлердің және халықтың өмірі мен денсаулығының хауіпсіздігі қамтамасыз етілуге тиіс [1].

Жер қойнауын пайдаланатын кәсіпорындарда, ұйымдар мен мекемелерде хауіпсіздік ережелері мен нормаларының сақталуын қамтамасыз ету жауапкершілігі олардың басшыларына жүктеледі, олар кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің құрылымдық бөлімшелерінде жоғарыда аталған хауіпсіздік ережелері мен нормаларының сақталуына бақылау жасайтын адамдарды белгілейді.

51-статья. Жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың хауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз ету жөніндегі негізгі талаптар

Жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстарды жүргізген кезде мыналар қамтамасыз етілуге тиіс:

1) қызметкерлердің жұмысты хауіпсіз жүргізу жөніндегі ережелер мен нормаларды оқып-үйренуі және орындауы, сондай-ақ аварияларды болғызбау және оларды жою жөніндегі шараларды жоспарлап, жүзеге асыру;

2) қызметкерлердің өміріне хауіп туған жағдайда жұмысты тоқтата тұру, адамдарды хауіпсіз жерлерге шығару және хауіпті жою үшін қажетті шараларды жүзеге асыру;

3) хауіпсіздік ережелері мен нормаларына және санитарнялық нормаларға сай келетін машиналарды, жабдықтар мен материалдарды қолдану;

4) жарылғыш заттар мен жару құралдарын есепке алу, мұқият сақтау және жұмсау, сондай-ақ оларды дұрыс әрі хауіпсіз пайдалану;

5) хауіпсіздік ережелерінде көрсетілген техникалық документацияны, оның ішінде жұмысты хауіпсіз жүргізу аймағының шекарасын анықтайтын деректермен кен жұмыстары жоспарларын және аварияларды жою жоспарын дер кезінде толықтырып отыру.

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес ерекше хауіпті жер асты жағдайында жұмыс істейтін адамдарға арналған тәртіп туралы Уставты СССР Министрлер Советі бекітеді.

---

[1] 50-статьяның бірінші бөлігіне 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

52-статья. Кен жұмыстарын жүргізудің хауіпсіздігі жөніндегі ерекше талаптар

Кен жұмыстарын жүргізетін министрліктер, мемлекеттік комитеттер, ведомстволар және оларға бағынатын кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер ғылым мен техниканың осы заманғы жетістіктерін ескере отырып, рудник атмосферасының құрамын жақсартуды, кен жұмыстарын жүргізудің технологиясын және кәсібі аурулар мен өндірісте жарақаттануды болғызбауға бағытталған коллективтік және жеке қорғаныс құралдарын жетілдіруді көздейтін арнаулы комплексті ұйымдастыру-техникалық шараларын жасап, жүзеге асыруға міндетті[1].

Кен жұмыстарында істейтін жұмысшылар мен қызметшілердің бірқалыпты дұрыс қызмет атқаруы және хауіпсіздігі үшін қажетті неғұрлым қолайлы жағдайды қамтамасыз ету мақсатымен министрліктер мен ведомстволар, сондай-ақ басқа да мүдделі органдар хауіпсіздік ережелері мен нормаларын, санитариялық ережелер мен нормаларды үнемі жетілдіріп отыруға міндетті.

53-статья. Хауіпсіздік ережелері мен нормаларының талаптарына сай келмейтін жағдайда кен жұмыстарын жүргізуге тыйым салу

Егер кен қазылымдарының жайы жер асты жұмыстарында шұғылданатын адамдардың өмірі мен денсаулығына хауіп төндіретін болса немесе қолданылып жүрген кен қазылымдарының рудник атмосферасында оттегінің, зиянды және жарылыс хаупі бар газдар мен тозаңдардың мөлшері, сондай-ақ ауаның температурасы хауіпсіздік ережелері мен нормаларының, санитарнялық ережелер мен нормалардың талаптарына сәйкес келмесе, кен жұмыстарын жүргізуге тыйым салынады[2].

54-статья. Кен және жару жұмыстарын басқаруға және жару жұмыстарын жүргізуге жіберілетін адамдар

Кен және жару жұмыстарын басқаруға тиісінше арнаулы білімі бар адамдар жіберіледі.

Жару жұмыстарын жүргізуге ондай жұмыстарды атқаруға правосы бар адамдар жіберіледі.

55-статья. Кен жұмыстарындағы адамдардың хауіпсіздік ережелері мен нормаларын сақтау жөніндегі міндеттері

Кен жұмыстарындағы адамдар мыналарды істеуге міндетті:

1) жұмысты хауіпсіз жүргізу жөніндегі ережелер мен нормалардың талаптарын орындауға;

2) жұмыс орны мен жабдықтарды үнемі тексеріп отыруға және хауіпсіздік ережелері мен нормаларының бұзылуы байқалысымен оны дереу жоюға шаралар қолдануға;

3) жұмыста арнаулы кіммен жүруге және жеке қорғаныс құралдарын пайдалануға;

4) жұмысты орындаған кезде авария хаупін немесе жазатайым оқиғаларды туғызатын тәсілдерді қолданбауға;

---

[1] 52-статьяның бірінші бөлігіне және 53-статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

5) авария хаупі туған жағдайда жұмысты тоқтатуға, бұл туралы жұмыс жетекшісіне дереу хабарлауға және аварияны жоюдың жоспарларына қатаң сәйкес жұмыс істеуге.

XV тарау
КЕН ҚҰТҚАРУ ҚЫЗМЕТІ

56 - статья. Ашық газ және мұнай фонтандарын болғызбау және жою жөніндегі кен құтқару бөлімшелері мен қызметтері

Кен жұмыстарын жүргізетін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге белгілеиген тәртіп бойынша кен құтқару қызметінің бөлімшелері қызмет етеді, ал мұнай мен газ кен орындарын барлау және кен өндіру кезінде бұрғылау жұмыстарын жүргізетін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге ашық газ және мұнай фонтандарын болғызбау және жою жөніндегі қызмет бөлімшелері қызмет етеді. Бұл бөлімшелер мен қызметтердің тұратын жерлерін тиісті министрліктер мен ведомстволар мемлекеттік кен қадағалау органдарымен келісе отырып белгілейді.

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес ашық газ бен мұнай фонтандарын болгызбау және жою жөніндегі кен құтқару бөлімшелері мен қызметтері туралы ережелер СССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша бекітіледі.

57 - статья. Пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарында аварияны жоюға көмек көрсету

Халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері, сондай-ақ кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер, өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарында авария болган ретте транспорт құралдарын, материалдар мен жабдықтар, байланыс құралдары мен дәрі-дәрмектер беруге және аварияны жоюға қажетті көмектің басқа да түрлерін көрсетуге міндетті.

Алтыншы бөлім
ЖЕР ҚОЙНАУЫН ҚОРҒАУ

XVI тарау
ЖЕР ҚОЙНАУЫН ҚОРҒАУҒА ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

58 - статья. Жер қойнауын қорғау саласындағы негізгі талаптар

СССР-де барлық жер қойнауы қорғауға жатады.

Жер қойнауын қорғау саласындағы негізгі талаптар мыналар:

жер қойнауын геологиялық жағынан толық және комплексті зерттеуді қамтамасыз ету;

жер қойнауын пайдалануға берудің белгіленген тәртібін сақтау және жер қойнауын өз бетімен пайдалануға жол бермеу;

жер қойнауынан негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазбалар қорын және олардың құрамындағы компоненттерді неғұрлым толық алу және ұтымды пайдалану;

жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың пайдалы қазбалар қорының сақталуына зиянды әсер етуіне жол бермеу;

пайдалы қазба орындарын су басудан, су жайылудан, өрттен және пайдалы қазбалардың сапасын, кен орнының өнеркәсіптік құндылығын кемітетін немесе одан кен өндіруді қиындататын басқа да факторлардан қорғау;

пайдалы қазбалар жатқан жерлерге негізсіз және өз бетімен құрылыс салғызбау, ол жерлерді басқа мақсаттарға пайдаланудың белгіленген тәртібін сақтау;

пайдаланылып түрған және консервацияға қойылған кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналарының, сондай-ақ жер асты ғимараттарының сақталуына жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсер етуіне жол бермеу;

мұнайды, газды және басқа заттар мен материалдарды жер астында сақтағанда, зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарын көмгенде, кірлі суды ағызғанда жер қойнауының ластануына жол бермеу.

59 - статья. Жер қойнауын пайдалануға шек қою, тоқтата тұру немесе тыйым салу

Осы Кодекстің 58-статьясының талаптары бұзылған ретте мемлекеттік кен қадағалау органдары немесе бұған арнайы уәкілдік берілген басқа да мемлекеттік органдар ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша жер қойнауын пайдалануға шек қоюы, тоқтата тұруы немесе оған тыйым салуы мүмкін.

60 - статья. Жер қойнауын пайдаланушыларды көтермелеу

ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдары бойынша жер қойнауын пайдалануды жақсарту және оны қорғауды күшейту жөніндегі шараларды жүзеге асыруға жер қойнауын пайдаланушыларды ынталандыратын материалдық және моральдық көтермелеу шаралары белгіленуі мүмкін.

XVII тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ЖАТҚАН ЖЕРЛЕРДЕ ҚҰРЫЛЫС САЛУ

61 - статья. Пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салу шарттары

Құрылыс салынатын учаскенің астындағы жер қойнауында пайдалы қазбалар жоқ екендігі туралы тиісті территориялық геологиялық ұйымнан деректер алынғанға дейін елді мекендерді, өнеркәсіп комплекстерін және басқа халық шаруашылық объектілерін жобалауға және салуға тыйым салынады.

Ерекше реттерде пайдалы қазбалар (кең таралған пайдалы қазбалардан басқалары) жатқан жерлерге құрылыс салуға, сондай-ақ олар жатқан жерлерде пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын орналастыруға мемлекеттік кен қадағалау органдарының келісімі бойынша ғана жол беріледі. Мұның өзінде жер қойнауынан пайдалы қазбаларды алу мүмкіндігін қамтамасыз ететін құрылыстық және басқа шаралар көзделіп, жүзеге асырылуға тиіс.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға, сондай-ақ олар жатқан жерлерде пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын орналастыруға Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша жол беріледі.

62 - статья. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салу

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға, сондай-ақ олар жатқан жерлерде пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын орналастыруға тиісті территориялық геологиялық басқармалардың келісімі бойынша жол беріледі.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде объектілер салуға, сондай-ақ олар жатқан жерлерде құрылыс жобалары СССР Министрлер Советінің немесе Қазақ ССР Министрлер Советінің бекітуіне жататын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын орналастыруға Қазақ ССР Геология министрлігінің және Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетінің келісімі бойынша жол беріледі.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға және олар жатқан жерлерде пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын орналастыруға рұқсат беру, сондай-ақ кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға бөлінген жерлерді бекіту Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша жүргізіледі.

XVIII тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ НЕМЕСЕ МӘДЕНИ ТҰРҒЫДАН ЕРЕКШЕ БАҒАЛЫ УЧАСКЕЛЕРІН ҚОРҒАУ

63 - статья. Қорықтық геологиялық объектілер мен ескерткіштер

Сирек кездесетін геологиялық ашылымдар, минералогиялық түзілімдер, палеонтологиялық объектілер және жер қойнауының ғылыми немесе мәдени тұрғыдан ерекше бағалы басқа да учаскелері, белгіленген тәртіп бойынша, қорық, яки табиғат немесе мәдениет ескерткіші деп жариялануы мүмкін. Осы қорықтар мен ескерткіштердің сақталуына зиян келтіретін қандай да болсын жұмыс жүргізуге тыйым салынады.

64 - статья. Қорық шеңберіндегі жер қойнауын пайдалануға тыйым салу

Қорық шеңберіндегі жер қойнауынан пайдалы қазбалар өндіру, пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер асты ғимараттарын салу және пайдалануға беру, зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарын көму, кірлі суларды ағызу үшін, сондай-ақ басқа да мемлекеттік және қоғамдық қажеттерді қанағаттандыру үшін пайдалануға тыйым салынады.

65 - статья. Геологиялық заказниктерді қорғау тәртібі

Геологиялық заказниктерде қорғалатын геологиялық объектілерді бұзуды немесе құнын кемітуді туғызатын қандай да болсын жұмыс жүргізуге тыйым салынады.

Геологиялық заказниктердің территориясында қорғау режимі белгіленеді, онда табиғи объектілердің бөліктерін тек белгілі маусымдарда ғана, белгілі мерзімдерде және тек қана қорғалатын геологиялық объектілерге зиян келтірмейтіндей дәрежеде шек қойылып, шаруашылыққа пайдалану көзделеді.

Геологиялық заказниктерді қорғау тәртібі Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін Қазақ ССР-інің табиғи заказниктері туралы Ережемен белгіленеді.

66 - статья. **Геологиялық ескерткіштерді қорғау тәртібі**

Геологиялық ескерткіштерге ешкімнің тиюіне жол берілмейді және оларды шаруашылыққа пайдалануға мүлде болмайды.

Геологиялық ескерткіштерді қорғау тәртібі Қазақ ССР Министрлер Советі бекітетін Қазақ ССР-інің табиғат ескерткіштері туралы Ережемен белгіленеді.

67 - статья. **Жер қойнауында ғылым мен мәдениет үшін маңызды объектілер табылған жағдайда жұмысты тоқтата тұру**

Жер қойнауын пайдалаиған кезде сирек кездесетін геологиялық ашылымдар мен минералогиялық түзілімдер, метеориттер, палеонтологиялық, археологиялық және ғылым мен мәдениет үшін маңызды басқа да объектілер табылған жағдайда, жер қойнауын пайдаланушылар сол учаскеде жүргізіліп жатқан жұмысты тоқтатып, бұл туралы мүдделі мемлекеттік органдарға хабарлауға тиіс.

XIX тарау

ҚОҒАМДЫҚ ҰЙЫМДАР МЕН АЗАМАТТАРДЫҢ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ОНЫ ҰТЫМДЫ ПАЙДАЛАНУ ЖӨНІНДЕГІ ШАРАЛАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУҒА ҚАТЫСУЫ

68 - статья. **Қоғамдық ұйымдар мен азаматтардың жер қойнауын қорғауға және оны ұтымды пайдалануға көмектесуі**

Кәсіптік одақтар, жастар ұйымдары, табиғатты қорғау қоғамдары, ғылыми қоғамдар және басқа қоғамдық ұйымдар, сондай-ақ азаматтар жер қойнауын қорғау және оны ұтымды пайдалану жөніндегі шараларды жүзеге асыруда мемлекеттік органдарға көмек көрсетеді.

Қоғамдық ұйымдар өздерінің уставтарына (ережелеріне) және ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жер қойнауын қорғауды және оны ұтымды пайдалануды қамтамасыз етуге бағытталған қызметке қатысады.

Мемлекеттік органдар жер қойнауын қорғау және оны ұтымды пайдалану жөніндегі шараларды жүзеге асырған кезде қоғамдық ұйымдар мен азаматтардың ұсыныстарын барынша ескеріп отыруға міндетті.

69 - статья. **Азаматтардың жер қойнауын қорғау және оны ұтымды пайдалану жөніндегі шараларға қатысу тәртібі**

Азаматтар жер қойнауын қорғау және оны ұтымды пайдалану жөніндегі шараларды жүзеге асыруда қажетті жұмыстарды жүргізуге тікелей қатысу, жер қойнауын қорғауды және оны ұтымды пайдалануды жақсарту туралы ұсыныстар енгізу, жер қойнауын қорғау және пайдалану ережелерін бұзудың өздеріне белгілі жайттері туралы хабарлау жолымен мемлекеттік органдарға көмек көрсетеді.

Жетінші бөлім

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ҚОРЫ МЕН КЕН ОРЫНДАРЫН, СОНДАЙ-АҚ ЖЕР ҚОЙНАУЫНЫҢ ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС МАҚСАТТА ПАЙДАЛАНУҒА БЕРІЛГЕН УЧАСКЕЛЕРІН МЕМЛЕКЕТТІК ЕСЕПКЕ АЛУ

XX тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ҚОРЫ МЕН ОРЫНДАРЫН МЕМЛЕКЕТТІК ЕСЕПКЕ АЛУ

70-статья. **Пайдалы қазбалар қоры мен орындарын мемлекеттік есепке алу**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес пайдалы қазбалар қоры мен орындары, сондай-ақ пайдалы қазбалардың жүлгелері ССР Одағы үшін бірыңғай жүйелер бойынша мемлекеттік есепке алынады.

Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды жоспарлауды және пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын орналастыруды, пайдалы қазба орындарын ұтымды, комплексті пайдалануды қамтамасыз ету мақсатымен, сондай-ақ басқа да халық шаруашылық міндеттерін шешу үшін пайдалы қазба орындарының мемлекеттік кадастры жүргізіледі және пайдалы қазбалар қорының мемлекеттік балансы жасалады.

71-статья. **Пайдалы қазба орындарының мемлекеттік кадастры**

Пайдалы қазба орындарының мемлекеттік кадастрында әрбір кен орны бойынша негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазбалардың қоры мен олардағы компоненттердің мөлшері мен сапасын сипаттайтын деректер, кен орнынан кен өндірудің кен техникалық, гидрогеологиялық және басқа жағдайлары, оған берілген геологиялық-экономикалық баға, сондай-ақ әрбір пайдалы қазба жүлгесі жөнінде деректер болуға тиіс.

72-статья. **Пайдалы қазбалар қорының мемлекеттік баланстары**

Пайдалы қазбалар қорының мемлекеттік баланстарында өнеркәсіптік маңызы бар кен орындары бойынша пайдалы қазбалар қорының мөлшері, сапасы және зерттелу дәрежесі туралы, олардың орналасуы, өнеркәсіптік игерілу дәрежесі, өндірілуі, ысырабы және өнеркәсіптің барланған пайдалы қазбалар қорымен қамтамасыз етілуі туралы деректер болуға тиіс.

XXI тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ҚОРЫН БЕКІТУ ЖӘНЕ ЕСЕПТЕН ШЫҒАРУ

73-статья. **Пайдалы қазбалар қорын бекіту**

Барланған кен орындарының пайдалы қазбалар қорын, сондай-ақ кен орнынан кен өндірген кезде қосымша барланған пайдалы қазбалар қорын ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша соған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар бекітуге тиіс.

Қорды бекіткен кезде пайдалы қазбалардың барланған қорының дұ-

рыстығы, олардың мөлшері мен сапасы, қай қабатта жатқаны, зерттелу дәрежесі, халық шаруашылықтық маңызы және кен орнының өнеркәсіптік иғеру үшін әзірлігі анықталады.

74-статья. **Пайдалы қазбалардың баланстық қорын есептен шығару**

Өндірілген пайдалы қазбалар, сондай-ақ өнеркәсіптік маңызын жойған, өндіру кезінде ысырап болған, кейін жүргізілген геологиялық барлау жұмыстары кезінде немесе кен орындарынан кен өндіру кезінде анықталмаған пайдалы қазбалар қоры ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша пайдалы қазбалардың мемлекеттік балансынан шығарылуға тиіс.

Өнеркәсіптік маңызын жойған, өндіру процесінде ысырап болған яки кейін жүргізілген геологиялық-барлау жұмыстары кезінде немесе кен орындарынан кен өндіру кезінде анықталмаған пайдалы қазбалардың баланстық қорын пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарының есебінен шығару мемлекеттік кен қадағалау орындарының келісімі бойынша жүргізіледі.

XXII тарау

ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС МАҚСАТТА ПАЙДАЛАНУҒА БЕРІЛГЕН ЖЕР ҚОЙНАУЫ УЧАСКЕЛЕРІН МЕМЛЕКЕТТІК ЕСЕПКЕ АЛУ

75-статья. **Пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсатта пайдалануға берілген жер қойнауы учаскелерін мемлекеттік есепке алу**

ССР Одағымен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заң Негіздеріне сәйкес жер асты ғимараттарын салуға, оны пайдалануға және пайдалы қазба өндіруге байланысты емес басқа да мақсаттарға берілген жер қойнауы учаскелері ССР Одағы үшін бірыңғай жүйе бойынша мемлекеттік есепке алынуға тиіс.

Сегізінші бөлім

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ МЕН ҚОРҒАУДЫ ЖӘНЕ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ЖӨНІНДЕГІ ЖҰМЫСТАРДЫҢ ЖҮРГІЗІЛУІН ҚАДАҒАЛАУ ЖӘНЕ БАҚЫЛАУ

XXIII тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ МЕН ҚОРҒАУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАДАҒАЛАУ ЖӘНЕ БАҚЫЛАУ

76-статья. **Жер қойнауын пайдалану мен қорғауды мемлекеттік қадағалаудың және бақылаудың міндеттері**

Жер қойнауын пайдалану мен қорғауды мемлекеттік қадағалаудың және бақылаудың міндеті — барлық министрліктердің, мемлекеттік комитеттердің, ведомстволардың, кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің және азаматтардың жер қойнауын пайдаланудың белгіленген тәртібін сақтауын, жер қойнауын қорғау жөніндегі, жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстарды хауіпсіз жүргізу жөніндегі, ол жұ-

мыстардың халыққа, қоршаған табиғи ортаға, үйлер мен ғимараттарға тигізетін зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді болғызбау жөніндегі міндеттерді орындауын, пайдалы қазбалардың қоры мен кен орындарын мемлекеттік есепке алу ережелерін сақтауын, сондай-ақ жер қойнауы туралы заңдар мен белгіленген басқа да ережелерді және нормаларды орындауын қамтамасыз ету болып табылады [1].

77 - статья. **Жер қойнауын пайдалануға және қорғауға мемлекеттік қадағалау мен бақылауды жүзеге асыратын органдар**

Жер қойнауын пайдалануға және қорғауға мемлекеттік қадағалауды (мемлекеттік кен қадағалауын) бұған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар жүзеге асырады.

Халық депутаттарының Советтері мен олардың атқарушы және билік жүргізуші органдары жер қойнауын пайдалану және қорғау саласындағы мемлекеттік бақылауды ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жүзеге асырады.

78 - статья. **Қазақ ССР-інде арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік кен қадағалау органдары**

Қазақ ССР-інде жер қойнауын пайдалануға және қорғауға арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік кен қадағалау органдары Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті және оның жергілікті жерлердегі органдары болып табылады.

79 - статья. **Жер қойнауын пайдалану мен қорғауға мемлекеттік кен қадағалауды жүзеге асыру**

Мемлекеттік кен қадағалау органдары мыналарды тексереді:

1) пайдалы қазба орындарынан кен өндірудің дұрыстығын және жер қойнауын қорғау жөніндегі талаптардың орындалуын;

2) пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындардың пайдалы қазбалар қорын есепке алудың белгіленген тәртібін сақтауын, қордың есептен дұрыс әрі дер кезінде шығарылуын;

3) жер қойнауын пайдаланған кезде жұмысты хауіпсіз жүргізу жөніндегі ережелер мен нормалардың сақталуын;

4) халықтың хауіпсіздігін, қоршаған табиғи ортаны, үйлер мен ғимараттарды, пайдаланылуда тұрған және консервацияға қойылған кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналарын жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғау жөніндегі шаралардың дұрыс және дер кезінде жүргізілуін;

5) жер астында сақтаған кезде мұнайдың, газдың және басқа заттар мен материалдардың, жер қойнауына ағызып жіберілетін кірлі судың, жер қойнауына көмілген зиянды заттар мен өндіріс қалдықтарының кен қазылымдарына, жер бетіне, су объектілеріне өтуіне жол бермеу жөніндегі талаптардың сақталуын;

6) пайдалы қазба орындарынан кен өндірген кезде геологиялық және маркшейдерлік жұмыстарды жүргізу ережелерінің сақталуын.

80 - статья. **Мемлекеттік кен қадағалау органдарының праволары**

Мемлекеттік кен қадағалау органдарының мынадай праволары бар: жұмысты хауіпсіз жүргізу жөніндегі және жер қойнауын қорғау жө-

---

[1] 76-статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

ніндегі ережелер мен нормаларды бұзған ретте жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстарды тоқтатып қояды;

жер қойнауын өз бетімен пайдалануға және пайдалы қазбалар жатқан жерлерде өз бетімен құрылыс жүргізуге тыйым салады:

жер қойнауын пайдаланатын кәсіпорындарда, ұйымдар мен мекемелерде жұмысты хауіпсіз жүргізу жөніндегі және жер қойнауын қорғау жөніндегі ережелер мен нормалардың бұзылуын жою туралы орындалуы міндетті болатын нұсқаулар береді;

жер қойнауын пайдалану кезінде болған аварнялар мен өндірістік жарақаттану оқиғаларының мән-жәйі мен себептерін белгіленген тәртіппен тексеру нәтижелері бойынша тиісті кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің басшылары орындалуы міндетті болатын шешім қабылдайды.

81 - статья. Мемлекеттік кен қадағалау органдарының басқа да функциялары мен праволары

Мемлекеттік кен қадағалау органдарына жер қойнауын пайдалану мен қорғауды қадағалау жөнінде басқа да функциялар, сондай-ақ минералдық шикізаттың өнделуін қадағалау жөніндегі функциялар жүктелуі мүмкін және оларға жұмыстарды хауіпсіз жүргізу мен жер қойнауын қорғау жөніндегі ережелердің және нормалардың бұзылуына жол бермеуді әрі тыйым салуды көздейтін басқа да праволар берілуі мүмкін [1].

XXIV тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ЖӨНІНДЕГІ ЖҰМЫСТАРДЫҢ ЖҮРГІЗІЛУІНЕ МЕМЛЕКЕТТІК БАҚЫЛАУ

82 - статья. Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік бақылаудың міндеттері

Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік бақылаудың міндеті олардың қай ведомствога бағынатынына қарамастан кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер атқаратын жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі геологиялық суретке түсіру, барлау, гидрогеологиялық, инженерлік-геологиялық, геофизикалық, геохимиялық және басқа жұмыстарды жүргізудің, белгіленген тәртібі мен тиімділігінің сақталуын қамтамасыз ету болып табылады.

83 - статья. Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік бақылауды жүзеге асыратын органдар

Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік бақылауды (мемлекеттік геологиялық бақылауды) бұған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар жүзеге асырады.

84 - статья. Жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру

Мемлекеттік геологиялық бақылау органдары жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың бағытын, әдісін, комплектілігін және сапасын тексеріп отырады.

---

[1] 81-статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

85 - с т а т ь я. **Мемлекеттік геологиялық бақылау органдарының праволары**

Мемлекеттік геологиялық бақылау органдарының мынадай праволары бар:

жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды жүргізген кезде кемшіліктерді және ережелердің бұзылуын жою туралы орындауға міндетті нұсқаулар береді;

егер жұмыстар бекітілген жобаларга сай келмесе немесе мемлекеттік тіркеуден өткізілмей жүргізілсе, сондай-ақ осы жұмыстарды жүргізудің тәртібін белгілейтін ережелер мен нормалар бұзылған реттерде жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды тоқтатып қояды.

86 - с т а т ь я. **Мемлекеттік геологиялық бақылау органдарының басқа да праволары**

Мемлекеттік геологиялық бақылау органдарына жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды жургізудің ережелері мен нормаларының бұзылуын болғызбау және оган жол бермеу жөнінде басқа да праволар берілуі мүмкін.

XXV тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ МЕН ҚОРҒАУҒА ВЕДОМСТВОЛЫҚ БАҚЫЛАУ

87 - с т а т ь я. **Жер қойнауын пайдалану мен қорғауға ведомстволық бақылауды жүзеге асыру**

Жер қойнауын пайдаланудың белгіленген тәртібінің сақталуына, жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстардың жүргізілуіне, жер қойнауын қоргау жөніндегі, негізгі және онымен қабаттас жатқан пайдалы қазбалар мен олардың құрамындағы компоненттердің толық алынуын, оның ішінде минералдық шикізаттарды қайта өңдеу кезіндегі өнімдердің алынуын қамтамасыз ету жөніндегі талаптардың, жер қойнауын пайдалануга байланысты жұмыстарды хауіпсіз жүргізу жөніндегі талаптардың орындалуына, халықтың хауіпсіздігін, қоршаған табиғи ортаны, үйлер мен ғимараттарды қорғауды қамтамасыз ететін шаралардың жүргізілуіне, пайдалы қазбалардың қоры мен кен орындарын есепке алу ережелерінің сақталуына, сондай-ақ жер қойнауы туралы заңдармен белгіленген басқа да ережелер мен нормалардың сақталуына ведомстволық бақылауды өздерінің қарамағында жер қойнауын пайдаланатын кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері бар органдар жүзеге асырады [1].

88 - с т а т ь я. **Пайдалы қазба орындарынан кен өндіруге және минералдық шикізатты өңдеуге ведомстволық бақылау**

Пайдалы қазба орындарынан кен өндірудің және минералдық шикізатты өңдеудің дұрыстығына ведомстволық бақылауды тиісіше маркшейдерлік және геологиялық қызметтер, техникалық бақылау қызметі мен өзге де қызметтер жүзеге асырады.

---

[1] 87-статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

ССР Одағы мен одақтас республикалардың жер қойнауы туралы заңының Негіздеріне сәйкес маркшейдерлік және геологиялық қызметтер туралы үлгі ережелерді СССР Министрлер Советі бекітеді [1].

Тоғызыншы бөлім

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕГІ ДАУЛАРДЫ ШЕШУ

XXVI тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕГІ ДАУЛАРДЫ ШЕШУ

89 - статья. Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешетін органдар

Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөнінде кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің және азаматтардың арасындағы дауларды тиісінше халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері, мемлекеттік кен қадағалау органдары, мемлекеттік геологиялық бақылау органдары және бұған уәкілдік берілген басқа да мемлекеттік органдар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша шешеді.

90 - статья. Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешуде халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтері атқару комитеттерінің компетенциясы

Кең таралған пайдалы қазбаны, шымтезекті өндіруге және тұщы суды алуға байланысты жер қойнауын пайдалану мәселелері жөнінде, сондай-ақ жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсатта пайдалану мәселелері жөнінде кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің және азаматтардың арасындағы дауларды шешу халық депутаттарының аудандық (қалалық) Советтері атқару комитеттерінің қарауына жатады.

91 - статья. Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешуде мемлекеттік кен қадағалау органдарының компетенциясы

Жер қойнауын пайдалы қазба орындарынан (кең таралған пайдалы қазба орындарынан басқалары) кен өндіруге байланысты мәселелері жөнінде, сондай-ақ жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсатта пайдалану мәселелері жөнінде кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің арасындағы дауларды шешу мемлекеттік кен қадағалау органдарының қарауына жатады.

92 - статья. Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешуде мемлекеттік геологиялық бақылау органдарының компетенциясы

Жер қойнауын геологиялық зерттеуге байланысты жер қойнауын пайдалану мәселелері жөнінде кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекеме-

---

[1] 88-статьяға 1979 ж. 26 декабрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 1).

лердің арасындағы дауларды шешу мемлекеттік геологиялық бақылау органдарының қарауына жатады.

93-статья. **Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешу тәртібі**

Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі даулар мүдделі тараптың арызы бойынша қаралады. Арызға жер қойнауын пайдалану правосының бұзылғандығы туралы куәландыратын документтер қоса тіркеледі.

Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі даулар мүдделі тараптардың қатысуымен қаралады, оларға даудың шешілетін мерзімі мен орны туралы хабарланады. Даудың қаралатын күні туралы хабарланған тараптың келмей қалуы дауды қарауға кедергі бола алмайды.

Жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды қарайтын органдардың мынадай праволары бар:

кәсіпорындардан, ұйымдар мен мекемелерден дауды қарау үшін қажетті документтер, мәліметтер мен қорытындылар беруін талап етеді;

дауға қатысушы кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің қызмет адамдарын түсініктеме беруі үшін шақыртады;

экспертиза тағайындайды;

кәсіпорындардан, ұйымдар мен мекемелерден дауды шешу үшін қажетті материалдармен танысады;

жер қойнауын пайдалану мәселелері жөніндегі дауларды шешу үшін қажетті басқа да жұмыстар жүргізеді.

94-статья. **Жер қойнауын пайдалануға байланысты мүліктік дауларды шешу**

Жер қойнауын пайдалануға байланысты мүліктік даулар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша шешіледі.

Оныншы бөлім

ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ ЗАҢДАРДЫ БҰЗҒАНЫ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

XXVII тарау

ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ ЗАҢДАРДЫ БҰЗҒАНЫ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

95-статья. **Жер қойнауына мемлекеттік меншік правосын бұзатын мәмлелердің заңсыздығы**

Жер қойнауына мемлекеттік меншік правосын тікелей немесе жасырын турде бұзатын мәмлелер заңсыз болып табылады.

96-статья. **Жер қойнауы туралы заңдарды бұзғаны үшін айыпты адамдардың жауаптылығы**

Осы Кодекстің 95-статьясында аталған мәмлелерді жасағаны үшін айыпты адамдар, сондай-ақ:

жер қойнауын өз бетімен пайдаланғаны үшін;

жер қойнауын геологиялық зерттеу жөніндегі жұмыстарды жүргізудің тәртібі мен талаптарын бұзғаны, соның салдарынан пайдалы қазбалардың барланған қорын немесе пайдалы қазба өндіру жөніндегі кәсіпорындарын, сондай-ақ пайдалы қазба өндіруге байланысты емес жер ас-

ты ғимараттарын салу мен пайдалануға қажетті жағдайларды дұрыс бағаламауға әкеп соғатындай етіп бұзғаны үшін;

пайдалы қазбалардың баланстық қорының орынсыз ысырап болуына әкеп соғатындай етіп кен орындарының бай учаскелерінен кенді іріктеп өндіргені; өндіру кезінде пайдалы қазбалардың нормадан тыс ысырап болуына және нормадан тыс азуына жол бергені, пайдалы қазба орындарының бүлінуіне жол бергені және пайдалы қазбалар қорын ұтымды пайдалану талаптарын басқаша бұзғаны үшін;

пайдалы қазбалар жатқан жерлерге өз бетімен құрылыс салғаны үшін;

жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстарды хауіпсіз жүргізу жөніндегі ережелер мен нормаларды бұзғаны үшін;

жер қойнауын қорғау ережелерін, сондай-ақ қоршаған табиғи ортаны, үйлер мен ғимараттарды жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғау жөніндегі талаптарды орындамағаны үшін;

жер асты суларының режимін бақылау скважиналарын, сондай-ақ маркшейдерлік және геодезиялық белгілерді жойғаны немесе бүлдіргені үшін;

жер қойнауын одан әрі геологиялық зерттеу және кен орындарынан кен өндіру кезінде қажет болатын маркшейдерлік немесе геологиялық документацияларды, сондай-ақ пайдалы қазбалардың байқау дубликаттары мен кернді жоғалтқаны үшін;

жабылатын немесе консервацияланатын кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналарын халықтың хауіпсіздігін қамтамасыз ететін жағдайға келтіру жөніндегі талаптарды, сондай-ақ консервациялау кезінде кен орындарын, кен қазылымдары мен бұрғылау скважиналарын сақтау жөніндегі талаптарды орындамағаны үшін;

айыпты адамдар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес қылмыстық, әкімшілік немесе басқа түрде жауапқа тартылады.

ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдары бойынша жер қойнауы туралы заңдарды бұзудың басқа түрлері үшін де жауаптылық белгіленуі мүмкін.

97 - статья. Жер қойнауын өз бетімен пайдалануды және пайдалы қазбалар жатқан жерлерге өз бетімен құрылыс салуды тоқтату

Жер қойнауын өз бетімен пайдалану және пайдалы қазбалар жатқан жерлерге өз бетімен құрылыс салу оған жұмсалған шығыны өтелместен тоқтатылады.

98 - статья. Шығынды өтеу

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер мен азаматтар жер қойнауы туралы заңдардың бұзылуынан келтірілген шығынды ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін мөлшерде және сондай тәртіппен өтеуге міндетті. Шығынды өтеуге байланысты кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің шығынға ұшырауына кінәлы болған қызмет адамдары мен басқа да қызметкерлер белгіленген тәртіп бойынша материалдық жауапқа тартылады.

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқау;

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат беру тәртібі туралы Нұсқау;

Қазақ ССР-інің территориясында кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың және азаматтардың оларға берілген жер учаскелері шеңберінде жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттеріне пайдалану тәртібі туралы Нұсқау.

2. Нұсқаулардың орындалуын бақылауды Қазақ ССР Геология министрлігінің, Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитетінің органдары мен халық депутаттары облыстық Советтерінің атқару комитеттері жүзеге асырады.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інің ТЕРРИТОРИЯСЫНДА КЕҢ ТАРАЛҒАН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАРДЫ, ШЫМТЕЗЕК ПЕН ТҰЩЫ ЖЕР АСТЫ СУЛАРЫН ҚӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, МЕКЕМЕЛЕР МЕН ҰЙЫМДАРДЫҢ ЗАЯВКАЛАРЫ БОЙЫНША ГЕОЛОГИЯЛЫҚ БАРЛАУ ЖҰМЫСТАРЫН ЖҮРГІЗУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ НҰСҚАУ

1. Кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың заявкалары бойынша геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің осы Нұсқаумен белгіленіп отырған тәртібі Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес әзірленді және оны Қазақ ССР-інің территориясындағы барлық миннстрліктер, ведомстволар, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар орындауға міндетті.

2. Кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізу қажеттігі туралы ұсыныстарды кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар бағыныстылығына қарай министрліктерге (ведомстволарға) енгізеді.

Аталған пайдалы қазбаларды геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуге заявкаларды мүдделі министрліктер (ведомстволар) Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне және бұл жұмыстарды орындаушы министрлікке (ведомствога) Қазақ ССР-інің экономикалық және әлеуметтік дамуы жоспарының жобаларын әзірлеуге белгіленген мерзімнен бір ай бұрын жібереді.

Құрылысқа арналған минералды шикізатты геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуге арналған заявкаларды заявка беруші министрліктер (ведомстволар) Қазақ ССР Құрылыс материалдары өнеркәсібі министрлігімен келісіп алуға тиіс.

3. Министрліктердің (ведомстволардың) кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізу жөніндегі заявкаларында мына мәліметтер болуға тиіс:

3. 1) пайдалы қазбаны тұтынушы кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның аты мен адресі, пайдалы қазбаның аты, белгіленетін кәсіпорынның қуаты, кәсіпорынның амортизациялық мерзіміне арналған жапастардың мөлшері және геологиялық барлау жұмыстарын жүргізу қажеттігінің техникалық-экономикалық дәлелдемесі;

3.2) кен орнының немесе іздестіру ауданының қазіргі қолданылып жүрген әкімшілік бөлу бойынша орналасқан жері;

3.3) минералдық шикізаттың немесе одан жасалатын бұйымдардың сапасына өнеркәсіптің талаптары, жер асты суларына қажеттілік, судың химиялық құрамы мен физикалық қаснеттеріне қойылатын талаптар, су алғыштың көзделіп отырған пайдалану режимі, суды тұтыну мерзімдері мен жол берілетін іздестіру радиусы.

4. Кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындарын, шымтезек пен тұщы жер асты сулары орындарын жете барлауға заявкалар берген мииистрліктер (ведомстволар) бұл жұмыстарды жүргізу үшін жер учаскелерін иемденуге халық депутаттарының облыстық Советтері атқару комитеттерінің шешімдерін, ал тұщы жер асты сулары орындары бойынша, сонымен қатар, белгіленген тәртіпке сәйкес арнайы су пайдалану шарттарын Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің суларды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі территориялық органдарымен келісу хатын заявкаларға қосып береді.

5. Кең таралған пайдалы қазбаларға, шымтезек пен тұщы жер асты суларына заявка берілген геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің орындылығы Қазақ ССР Геология мннистрлігінің өндірістік геологиялық бірлестіктерінде тексеріліп, олар тиісті қорытындылар береді.

6. Кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізетін министрлік (ведомство) министрліктердің (ведомстволардың) қаралған заявкалары бойынша жоспарланып отырған жылы геологиялық барлау жұмыстарын жүргізу туралы ұсыныстарды Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне ол белгілеген мерзімде табыс етеді.

Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті аталған пайдалы қазбаларға геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің орындылыгын мүдделі министрліктердің (ведомстволардың) өкілдерінің қатысуымен қарайды.

7. Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті қабылдаған, кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын геологиялық барлау жұмыстары Қазақ ССР-інің экономикалық және әлеуметтік дамуының кезекті жылға арналған, белгіленген тәртіп бойынша бекітілетін мемлекеттік жоспарының жобасына енгізіледі.

8. Кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізетін ұйымдар мұндай жұмыстарға заявка берген мининстрліктен (ведомстводан) жаңадан табылған және алдын ала барланған кен орындарына жете барлау жүргізуге келісім, сондай-ақ бұл жұмыстарға арналған техннкалық тапсырмалар алуға міндетті.

9. Кең таралған пайдалы қазбалар мен шымтезектің барланған запастары Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссияларында (ТКЗ) бекітілуге жататын кен орындары бойынша геологиялық барлау жұмыстарын жүргізетін ұйымдар белгіленген тәртіпке сәйкес кондициялар әзірлейді.

Кондициялардың әзірленген жобалары Қазақ ССР Геология мннистрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөиіндегі территориялық комиссияларының бекітуіне запастардың есебімен қоса бір мезгілде табыс етіледі.

Кондициялар мына орындар бойынша әзірленбейді: шаруашылық-ауыз суына арналған тұщы жер асты сулары; өзендердің арналық және жайылмалық шөгінділеріндегі құм және қиыршық тас материалдары[1].

Жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың шикізат базасы болып табылатын кен орындары үшін кондициялар әзірлеу міндетті емес. Мұндай реттерде кондициялардың техникалық-экономикалық есептері мен параметрлерінің дәлелдемелері жоспарланатын қуатқа, аршу коэффициентіне, транспорт пен арзандатушы (қымбаттатушы) факторларға тністі түзетулер ескерілген прогресті жоспарлы көрсеткіштер қолданыла отырып ірілендіріліп әзірленуі мүмкін.

10. Өзендердің арналық және жайылмалық шөгінділеріндегі құм және қиыршық тас материалдары орындары бойынша запастар Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссияларында міндетті түрде бекітуге жатпайды[1].

Мұндай кен орындарындағы геологиялық барлау жұмыстары туралы есептер Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестіктерінің ғылыми-техникалық советтерінде (НТС) қаралады.

11. Су алғыштар мен шеген құрылыстарын орналастыруға арналған күрделі қаржылары 500 мың сомнан аспайтын кәсіпорындар үшін, ал темір жол транспортының 1 миллион сомнан аспайтын объектілері үшін барланған тұщы жер асты сулары орны бойынша запастар Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссияларында бекітуге жатпайды.

Мұндай кен орындарындағы геологиялық барлау жұмыстары туралы есептер Қазақ ССР Геология министрлігі, өндірістік геологиялық бірлестіктерінің ғылыми-техникалық советтерінде қаралады.

12. Кең таралған пайдалы қазбаларды, шымтезек пен тұщы жер асты суларын геологиялық барлау жұмыстары Қазақ ССР Геология министрлігінің территориялық геологиялық қорларында тіркелуге жатады.

Геологиялық барлау жұмыстарын территориялық геологиялық қорларда тіркемей жүргізуге тыйым салынады.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інің ТЕРРИТОРИЯСЫНДА КЕҢ ТАРАЛҒАН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАРДЫҢ БАРЛАНҒАН КЕН ОРЫНДАРЫН ӨНЕРКӘСІПТІК ИГЕРУ ҮШІН БЕРУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ НҰСҚАУ

1. Геологиялық барлау жұмыстарын орындаған министрліктің (ведомствоның) кең таралған пайдалы қазбалардың барланған кен орындарын немесе олардың учаскелерін кен орындарынан кен өндіруді жүзеге асыратын басқа министрлікке (ведомствоға) өнеркәсіптік игеру үшін беруінің Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес осы Нұсқаумен белгіленетін тәртібі запастарын Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссиялары (ТКЗ) бекіткен немесе өндірістік геологиялық бір-

[1] 9-пункттің үшінші абзацына және 10-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1981 ж. 30 декабрьдегі № 530 қаулысымен өзгерістер енгізілген.

лестіктерінің ғылыми-техникалық советтері (НТС) қабылдаған кен орындарына қолданылады және оны Қазақ ССР-інің территориясындағы барлық мнинстрліктер (ведомстволар), кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар орындауға міндетті.

2. Геологиялық барлау жұмыстарын орындаған министрліктер (ведомстволар) кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындарын жете жүргізілген геологиялық барлау жұмыстары кен өндіретін кәсіпорнын (карьерді) жобалауға мүмкіндік беретін көлемде аяқталғаннан кейін тиісті министрліктерге (ведомстволарға) өнеркәсіптік игеру үшін береді.

Кен орнының запастарына, минералды шикізаттың құндылығына және халық шаруашылығының оған деген қажетіне қарай кен орны өнеркәсіптік игеру үшін толық немесе жекелеген учаскелер бойынша (кен жатыстарымен) берілуі мүмкін.

3. Геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген ұйым кен орнының запастары бекітілгеннен немесе қабылданғаннан кейін бір ай мерзім ішінде кен орны өнеркәсіптік игеру үшін берілетін министрлікке (ведомствога), сондай-ақ халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің тиісті атқару комитетіне кен орнының беруге дайын екендігі туралы хабарлайды және кен орнын беру-қабылдап алу үшін ведомствоаралық комиссия құру туралы мәселе қояды.

4. Барланған кен орнын немесе оның учаскесін өнеркәсіптік игеру үшін беру-қабылдап алу ведомствоаралық комиссияның шешімімен жүргізіледі.

Ведомствоаралық комиссия геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген ұйым мен кен орнын өнеркәсіптік игеру ұшін қабылдап алатын ұйымның бірлескен бұйрығымен құрылады.

5. Ведомствоаралық комиссия кен орнын қабылдап алушы және беруші ұйымдардың және халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің өкілдерінен құрылады. Қажет болған жағдайда ведомствоаралық комиссияға кен орнын беруші және қабылдап алушы министрліктердің (ведомстволардың) өкілдері, Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті органдарының, жобалау, ғылыми-зерттеу және басқа ұйымдардың өкілдері енгізілуі мүмкін. Ведомоствоаралық комиссияның председателі болып кен орнын қабылдап алушы ұйымның өкілі тағайындалады. Ведомствоаралық комиссияның құрамын халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті бекітеді.

6. Кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындарын беру-қабылдап алу жөніндегі ведомствоаралық комиссия өз жұмысын, әдетте, барланған объектіде тікелей жүргізеді және геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген ұйымнан кен орнының зерттелуі жөніндегі қажетті деректерді алуға, сондай-ақ Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссиялары мен өндірістік геологиялық бірлестіктері ғылыми-техникалық советтерінің протоколдарында көрсетілген ұсыныстардың орындалуын тексеруге праволы.

Ведомствоаралық комиссия запастарды есептей отырып, барлау жұмыстары туралы геологиялық есепті, геологиялық барлау және гидрогеологиялық режимдердегі скважнналардың геологиялық және техникалық алғашқы документтемесін, кернді, пайдалы қазбалар мен кен жыныстарының үлгілерін, сынақтардың, кен қазбаларының дубликаттарын берудің тәртібі мен мерзімдерін белгілейді және үйлерді, құрылыстар мен басқа да негізгі құрал-жабдықтарды пайдалану мүмкіндігі жайында ұсыныстар береді.

Кен орнын беру-қабылдап алу ведомствоаралық комиссияның актісімен қосымшаға сәйкес форма бойынша ресімделеді, актіге комиссияның барлық мүшелері қол қояды.

7. Кен орнын иғеруді оны барлаған министрліктің (ведомствоның) кәсіпорындары, ұйымдары жүзеге асыруы көзделіп отырған ретте кен орнын беру-қабылдап алу үшін сол министрлік (ведомство) бойынша бұйрықпен комиссия құрылады, оның құрамына кен орнын өнеркәсіптік игеру үшін қабылдап алушы кәсіпорынның (ұйымның), геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген ұйымның өкілдері, сондай-ақ сол министрлік (ведомство) пен басқа да мүдделі ұйымдардың өкілдері енгізіледі. Комиссияның құрамын халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті бекітеді.

8. Ведомствоаралық комиссияның шешімі мен кен орнын өнеркәсіптік игеру үшін беру-қабылдап алу актісі министрлікке (ведомствоға) жер учаскесі мен кен бөлігін белгілеиген тәртіп бойынша алғанға дейін кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындарын пайдалануға кірісуге право бермейді.

9. Ведомствоаралық комиссияның актісін кен орнын қабылдап алушы ұйымның басшысы мен геологиялық барлау жұмыстарын жүзеге асырған ұйымның басшысы бекітеді.

Ведомствоаралық комиссияның бекітілген актісі кең таралған пайдалы қазбалардың кен орнында барланған запастарын кен орнын өнеркәсіптік игеру үшін қабылдап алған министрліктің (ведомствоның) немесе ұйымның балансына беру үшін негіз болып табылады.

Ведомствоаралық комиссияның бекітілген актісінің бір данасы — геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген министрлікке (ведомствоға), ұйымға, екі данасы — кен орнын өнеркәсіптік игеру үшін қабылдап алушы ұйымға, бір данадан — Қазақ ССР Геология министрлігінің территориялық және республикалық геологиялық қорларына, Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитетінің органдарына, халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне беріледі.

Республикалық және территориялық геологиялық қорлар ведомствоаралық комиссиялардың актілеріне сәйкес өнеркәсіптік игеру үшін берілген кең таралған пайдалы қазбалардың барланған кен орындарының есебін жүргізеді.

10. Кен орнын беру-қабылдап алу мәселелері жөнінде туатын келіспеушіліктерді геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген және кен орнын өнеркәсіптік игеру үшін қабылдап алушы мннистрліктердің (ведомстволардың) басшылары шешеді.

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалардың барланған кен орындарын өнеркәсіптік игеру үшін беру тәртібі туралы Нұсқауға

ҚОСЫМША

БЕКІТЕМІН

_____
кен орнын беруші ұйым

_____
басшысының лауазымы

«____» _____ 19___ ж.

БЕКІТЕМІН

_____
кен орнын қабылдап алушы

_____
ұйым басшысының лауазымы

«____» _____ 19___ ж.

Кең таралған пайдалы қазбалардың кен орнын өнеркәсіптік игеру үшін беру-қабылдап алу жөніндегі ведомствоаралық комиссияның

АКТІСІ

қаласы № _____ 19 ____ жылғы «_____» _____

_____
(министрлікке (ведомствоға) бағыныстылығына қарай көрсетілген

_____ бойынша
кен орнын беруші және қабылдап алушы ұйымның аты)

19____ жылғы «_____» _____ № _____ бірлескен бұйрық негізінде

Іс-қимыл жасайтын, құрамында бір жағынан _____

_____
(министрлікке (ведомствоға) бағыныстылығына қарай көрсетілген

_____
кен орнын беруші ұйымның аты, өкілдердің лауазымы, фамилиясы, аты,

_____ өкілдері, екінші жағынан _____
әкесінің аты) (министрлікке (ведомствоға)

_____
бағыныстылығына қарай көрсетілген кен орнын қабылдап алушы ұйымның

_____ өкілдерінен
аты, өкілдердің лауазымы, фамилиясы, аты, әкесінің аты)

құралған ведомствоаралық комиссия мынаған туралы осы актіні жасады:

1. 19 ____ жылдан 19____ жылғы кезең ішінде зерттелген және барланған _____

_____ территориясында орналасқан
(әкімшілік ауданның аты)

_____
(пайдалы қазбаның аты көрсетілген кен орнының немесе оның

_____
берілетін бөлігінің аты)

_____
(министрлікке (ведомствоға) бағыныстылығына қарай көрсетілген

_____ береді, ал
геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген ұйымның аты)

_____
(министрлікке (ведомствоға) бағыныстылығына қарай көрсетілген

_____ қабылдап алады.
кен орнын қабылдап алушы ұйымның аты)

2. Берілетін кен орны барланды _____
(барланған кен қабаттары,

_____
олардың саны, бұрғылау және барлау жұмыстарының жалпы метражы)

3. Берілетін кен орны бойынша геологиялық барлау жұмыстары арқылы табылған

_____ баланстық запастары беру кезінде мына мөлшерлерде болды:
(пайдалы қазбаның аты)

_____
(Қазақ ССР Геология министрлігі

_____
геологиялық ұйымдарының ТКЗ немесе НТС протоколдарының датасы,

_____ бекітілген (немесе қабылданған) запастары _____
номері) (категориясы, саны)

баланстан тысқары запастары _____
(категориясы, саны)

4. Берілетін кен орнының _____ сапалық көрсеткіштері мынадай
(пайдалы қазбаның аты)

деректермен сипатталады: _____
(жекелеген

_____
категориялар үшін сынақ деректері бойынша, жекелеген учаскелер мен

_____
аймақтар бойынша орташа құндылығы, шикізаттың технологиялық сипаты)

5. Запастардың өсу мүмкіндігі мен аршылатын жыныстардың пайдаланылуы туралы мәліметтер: _____

_____

6. Кен орнының гидрогеологиялық сипаты: _____

_____

7. Берілетін кен орнын сипаттайтын басқа да деректер: _____

_____

8. Геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген ұйым _____

_____
(министрлікке (ведомствоға) бағыныстылығына қарай көрсетілген

_____
ұйымның аты)

кен орнымен бір мезгілде мына материалдарды береді, ал кен орнын қабылдап алушы ұйым _____ қабылдап алады:
(министрлікке (ведомствоға) бағыныстылығына қарай көрсетілген ұйымның аты)

_____
(Қазақ ССР Геология министрлігі геологиялық ұйымдарының ТКЗ немесе

_____ _____дана;
НТС протоколдары)

_____
(графикалық материалдар, қорытындылар мен тағы басқалар)

_____дана;

_____
(барланған запастардың мөлшері көрсетілген есептер)

_____дана.

Комиссия председателі

Комиссия мүшелері:

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-ІНІҢ ТЕРРИТОРИЯСЫНДА ҚЕҢ ТАРАЛҒАН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ОРЫНДАРЫНАН КЕН ӨНДІРУ ҮШІН КЕН БӨЛІКТЕРІН БЕРУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ НҰСҚАУ

I. Жалпы ережелер

1. Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы осы Нұсқау Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес жасалды және оны Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындарын жобалауды, салуды (қайта құруды) және пайдалануды жүзеге асыратын барлық министрліктер, ведомстволар, кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар орындауға міндетті.

2. Кең таралған пайдалы қазбалар орнынан өнеркәсіптік кен өндіру үшін осы Нұсқаумен көзделген тәртіп бойынша кен бөлігі және белгіленген тәртіп бойынша жер учаскесі алынуы тиіс.

Кәсіпорынның, мекеме мен ұйымның тек кен бөлігін ғана алуы оған соның шекарасындағы жер қыртысының учаскесін пайдалануға право бергендікті білдірмейді, дәл сол сияқты тек жер бөлігінің болуы тиісті жер учаскесі шеңберіндегі пайдалы қазбаны өндіруге право бермейді.

3. Жер қойнауындағы пайдалы қазбалардан өнеркәсіптік кен өндіру үшін берілетін оның бір бөлігі кен бөлігі деп аталады.

Кен бөлігінің орналасқан жері топографиялық жоспарда масштабпен кескінделеді.

4. Кең таралған пайдалы қазба орнынан кен өндіруге арналған жер учаскесі кен бөлігі ресімделгеннен кейін беріледі. Жер учаскесінің орналасқан орны мен көлемі кен бөлігінің шекараларына қарай, жерлерді ұқыпты және ұтымды пайдалану туралы жер заңдарының талаптары ескеріліп белгіленеді.

5. Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері береді.

Екі ауданның шегінде жатқан кең таралған пайдалы қазба орнынан кен өндіру үшін кен бөлігін беруді халық депутаттары облыстық Советі атқару комитетінің нұсқауы бойынша, ал екі облыстың территорнясында жатқан жағдайда — Қазақ ССР Министрлер Советінің нұсқауы бойынша халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің тиісті атқару комитеттерінің бірі жүргізеді.

Кен орнынан кен өндіру басталғанға дейін кен бөлігі Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті округінің территориялық басқармасында міндетті түрде тіркелуі тиіс.

6. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін берген кезде:

6.1) кең таралған пайдалы қазбалардың кен орындары мен олар жатқан жерлер көлемінің халық шаруашылығы үшін дұрыс және неғұрлым орынды пайдаланылуын талап етуге;

6.2) кең таралған пайдалы қазбалардың өз бетінше кен өндіру үшін жарамсыз кен орындары учаскелерінің кен бөлігіне енгізілмей қалуына жол бермеуге;

6.3) кен бөліктерін кең таралған пайдалы қазбалардың запастарын Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссиясы (ТҚЗ) бекітіп, өндірістік геологиялық бірлестіктерінің ғылыми-техникалық советі (НТС) қабылдаған кен орындарынан кен өндіру үшін ғана беруге міндетті.

Ескерту. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері пайдалы қазбалар өндіретін және минералды тыңайтқышты қайта өңдейтін жақын маңдағы кәсіпорындардың қалдықтарын құрылыс материалдарын өндіру үшін пайдалану экономикалық жағынан орынды болған жағдайда бұл мақсаттар үшін кең таралған пайдалы қазбалардың жаңа кен орындарын игеруге рұқсат етпеуі тиіс. Рұқсат сондай-ақ бұрын кен орындарынан кен өндіргенде бұзылған жер учаскелерін белгіленген тәртіп бойынша рекультивациялап, өткізбеген кәсіпорындарға, мекемелерге, ұйымдарға да берілмейді.

7. Кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдар мен азаматтардың оларға берілген жер учаскелері шеңберінде жару жұмыстарын қолданбай ашық әдіспен, биіктігі 5 метрден аспайтын бір кертпешпен, оларды басқа жаққа сатуға немесе беруге правосыз пайдаланудың техникалық ережелері мен хауіпсіздік техникасын сақтай отырып топырақтың құнарлы қабатын кейін рекультивацияланатын жерге төсеу үшін аршып, оны сақтаған жағдайда кен бөлігін ресімдемей-ақ өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттері үшін кең таралған пайдалы қазбалар өндіруге правосы бар.

8. Пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорынды салу, сондай-ақ кең таралған пайдалы қазба орындарынан өнеркәсіптік кен өндіру жөніндегі жұмыстарды қаржыландыруға техникалық жоба, кен бөлігін тіркеу туралы Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті округі басқармасының анықтамасы және жер учаскелерін пайдалануға право беретін документтер болғанда ғана жол беріледі.

II. Кен бөліктері жөніндегі негізгі талаптар

9. Кен орындарынан кен өндіруді бастауға кен бөлігі ресімделіп, жер учаскесін және Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті округ-

гі басқармасында кен бөлігі тіркелгені туралы анықтама алғаннан кейін ғана жол беріледі.

10. Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру өздерінің уставтарына, ережелеріне немесе жоғары тұрған органдардың бұйрықтарына сәйкес міндеттеріне кіретін кәсіпорындарға, мекемелер мен ұйымдарға ғана кен бөліктері беріледі.

11. Кен бөлігі, әдетте, бір кәсіпорынға, мекемеге, ұйымға кең таралған пайдалы қазбаның бүкіл кен орнынан кен өндіру үшін беріледі.

Кәсіпорындардың пайдалы қазбалар өндіру жөніндегі жұмыстары өзара үйлестіріліп, жобалары келісілген, сөйтіп кен орнынан баланстағы кен запастарының неғұрлым толық қазып алынуын және кен жұмыстарын хауіпсіз жүргізуді қамтамасыз ететін тәсілдермен өндірген жағдайда бір кен орны шеңберіндегі кен бөліктері ерекше реттерде бірнеше кәсіпорындарға, мекемелер мен ұйымдарға берілуі мүмкін.

Жұмыс істеп тұрған, пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорындардың кен бөліктеріне кең таралған пайдалы қазбалар орындарының қосымша учаскелерін кесіп беру жаңа кен бөлігін алу үшін осы Нұсқаумен көзделген тәртіп бойынша жүргізіледі.

12. Кең таралған пайдалы қазбалар өндіру үшін берілген кен бөліктерін уақытша немесе тұрақты пайдалану үшін басқа кәсіпорындарға, мекемелер мен ұйымдарға беруге тыйым салынады.

13. Кең таралған пайдалы қазбалардың запастарын өндіру аяқталған соң, сондай-ақ техникалық-экономикалық есептер мен басқа да негіздемелер бойынша кен орнынан, немесе оның бөлігінен одан әрі кен өндіру орынсыз немесе мүмкін емес жағдайларда, кен орнын иеріп, кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорын, немесе сол кәсіпорынның тиісті бөлігі жойылуға немесе тоқтатып қойылуға жатады.

Кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорын жойылған кезде кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар кен жұмыстарын жүргізгенде бұзылған жерлерге рекультивация жүргізуге міндетті.

Кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорын толық немесе ішінара жойылған, немесе тоқтатып қойылған кезде кен қазбалары мен бұрғылау скважиналары халықтың хауіпсіздігін, айналадағы табиғи ортаны, үйлер мен құрылыстарды қорғауды, ал тоқтатып қойылған кезде сонымен қатар кен орнының, кен қазбалары мен бұрғылау скважиналарының тоқтатып қойылған бүкіл уақыт ішінде аман сақталуын қамтамасыз ететін күйге келтірілуі тиіс. Кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорын жойылған кезде сондай-ақ кен қазбалары мен бұрғылау скважиналарын халық шаруашылығының басқа мақсаттары үшін пайдалану жөніндегі мәселе де шешілуі тиіс.

Кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорын немесе оның бөлігі жойылған және тоқтатып қойылған кезде геологиялық және маркшейдерлік документтеме кен қазу жұмыстары аяқталған кезеңге толықтырылып, белгіленген тәртіп бойынша сақтауға өткізіледі.

Жойылатын немесе тоқтатып қойылатын кәсіпорынмен сабақтас, кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорындарда кен қазу жұмыстарын хауіпсіз жүргізуді қамтамасыз ететін шаралар жүзеге асырылуға тиіс.

Кең таралған пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорынды немесе оның бөлігін жою мен тоқтатып қою мемлекеттік кен қадағалау органдарымен және басқа мүдделі ұйымдармен келісіп алғаннан кейін жүзеге асырылады.

III. Кен бөліктерін беру тәртібі

14. Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөлігін сұраушы кәсіпорын, мекеме, ұйым кен орны территориясында жатқан халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне заявка береді.

Заявкада мыналар көрсетіледі:

14. 1) кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның толық аты мен адресі, олардың ведомстволық бағыныстылығы;

14. 2) пайдалы қазбаның аты;

14. 3) кен орнының орналасқан жері;

14. 4) салынуы (қайта құрылуы) көзделген карьердің өндірістік қуаты.

Заявкаға мына документтер қоса беріледі:

14. 5) сұралатын кен бөлігінің контуры, кен бөлігінің шегі мен оның маңындағы жер бедері, табиғи объектілер көрсетіліп, заявка берілген күні анықталған, ең ұсақ болғанда 1 : 5000 масштабтағы топографиялық жоспар;

14. 6) Қазақ ССР Геология министрлігінің пайдалы қазбалардың запастары жөніндегі территориялық комиссиясы (ТКЗ) бекіткен немесе өндірістік геологиялық бірлестігінің ғылыми-техникалық советі (НТС) қабылдаған барлық запастар, соның ішінде кен бөлігі шеңберіндегі запастар көрсетілген кен орнының барланғаны туралы анықтама;

14. 7) пайдалы қазбалар өндіретін кәсіпорынды салуға (қайта құруға) және пайдалануға арнап бекітілген техникалық жобаның бар екендігі туралы анықтама;

14. 8) кен бөлігін беруді сұрап отырған кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның кен жұмыстарын жүргізу правосын қуаттайтын ережеден, уставтан немесе жоғары тұрған органдардың қаулысынан үзінді-көшірме;

14. 9) пайдалы қазбалар өндіру үшін салынуға белгіленген кәсіпорынның (карьердің) мақсаты мен міндеттері, кен орнын игеру мен кен жұмыстарын өрістетудің әр жылдар бойынша мерзімдері және басқа өндірістік көрсеткіштер көрсетілетін түсіндірме хат.

15. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті кең таралған пайдалы қазбалар орындарынан кен өндіру үшін кен бөлігін беру туралы заявканы қарайды және оны алғаннан кейін 20 күннен кешіктірмей ол жөнінде шешім шығарады.

16. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің кең таралған пайдалы қазба орнынан кен өндіру үшін кен бөлігін беру туралы заявканы қарау мәселесі жөніндегі шешіміне оны шығарған күннен бастап бір ай мерзімде халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитетіне шағым берілуі мүмкін.

Шағымның көшірмесі бір мезгілде халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне жіберіледі, ол даулы мәселе жөніндегі барлық материалдарды 10 күндік мерзімде халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитетіне жіберуге міндетті.

17. Кең таралған пайдалы қазба орнынан кен өндіру үшін кен бөлігін беруге арналған рұқсат төрт дана болып жасалатын мынадай документтермен ресімделеді:

17. 1) халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің шешімі;

17. 2) № 1 қосымшаға сәйкес форма бойынша жасалған кен бөлігін беру актісі;

17. 3) № 2 қосымшаға сәйкес форма бойынша топографиялық жоспарға жазылған рұқсат.

18. Кен бөлігін беруді ресімдеу жөніндегі барлық материалдардың, соның ішінде кен бөлігін беру актісі мен халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитеті шешімінің бір данасы өтініш иесіне беріледі, екінші данасы халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің архивінде сақталады, үшінші данасы — Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті округінің басқармасына, ал төртінші данасы — Қазақ ССР Геология министрлігінің территориялық геологиялық қорына беріледі.

19. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөлігін беру актісін жою жолымен жер қойнауын пайдаланушы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың оны пайдалану правосын мынадай жағдайда жоя алады, егер:

19. 1) жер қойнауын пайдалану қажеттігі болмай қалса;

19. 2) жер қойнауын пайдаланудың белгіленген мерзімі өтіп кетсе;

19. 3) мемлекеттік немесе қоғамдық басқа да қажеттер үшін жер қойнауы учаскесін қайтарып алу қажеттігі пайда болса;

19. 4) пайдалану үшін жер қойнауы берілген кәсіпорын (мекеме, ұйым) жойылса;

19. 5) кәсіпорын екі жыл бойына жер қойнауын пайдалануға кіріспесе;

19. 6) жер қойнауы оны бергендегі мақсатқа сәйкес пайдаланылмаса;

19. 7) жер қойнауын пайдалану және оны қорғау ережелері халықтың денсаулығына көрінеу қатер төндіріп, айналадағы ортаға теріс әсер етуге апарып соғатындай бұзылса.

20. Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін берілген кен бөліктерінің есебі халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінде № 3 қосымшаға сәйкес форма бойынша кітапта, ал Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті округінің басқармасында берілген кен бөліктерін тіркеу — № 4 қосымшаға сәйкес форма бойынша кітапта жүргізіледі.

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқауға

№ 1 ҚОСЫМША

Кең таралған пайдалы қазба орнынан кен өндіру үшін

КЕН БӨЛІГІН БЕРУ АҚТІСІ №

«_____» _____ 19___ ж. _____
(күні, айы) (халық депутаттары Советі аудандық

_____
атқару комитетінің, (қалалық атқару комитетінің), облыстың аты)

осыған қоса беріліп отырған топографиялық жоспар көшірмесінде бұрышты пункттермен _____
(цифрлар)

белгіленген шекараларда орналасқан _____

_____
(орынның, ауданның, облыстың аты)

көлемі _____
(жазбаша)

гектар _____
(кең таралған пайдалы қазба

_____ кен бөлігі
орнының аты)

өнеркәсіптік кен өндіру үшін берілді.

Бұл акті төрт данада жасалып, _____

_____
(кен бөлігін беруді сураған ұйымның аты)

_____
(халық депутаттары Советі аудандық атқару комитетінің

_____
(қалалық атқару комитетінік), облыстың аты)
реестріне енгізілді.

Кен бөлігін алған кәсіпорын мына талаптарды сақтауға міндетті:

1. Кен жұмыстарын жобаларға сәйкес және кен, жару жұмыстарын хауіпсіз жүргізу ережелерін, жер қойнауын қоргау жөніндегі ережелер мен нұсқауларды және жерлерді рекультнвацнялау жобасын сақтай отырып жүргізуге.

2. Берілген кен бөліктері шеңберінде кен өндіруге басшылық етуді кен жұмыстарын жүргізуге жауап беру правосы бар адамға ғана тапсыруға.

3. Жобада сақталуы көзделген барлық бағалы құрылыстар мен табиғи объектілерді кен өндірудің зиянды әсерінен қорғауға.

4. Кен жұмыстары басталардан 15 күн бұрын ол жайында Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті округінің басқармасына хабарлауға.

5. Жұмысты уақытша немесе біржолата тоқтатуды кен кәсіпорындарын тоқтатып қою мен жою тәртібі туралы қолданылып жүрген Нұсқауға толық сәйкес етіп жүзеге асыруға.

6. Кен кәсіпорнын жою жөніндегі акті ресімделгеннен кейін 10 күннен кешіктірмей халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетіне кен бөлігін беру актісін қайтаруға.

Егер кен бөлігін алған ұйым екі жыл бойына пайдалы қазба орнынан кен өндіруге кіріспесе, кен бөлігін беру актісі күшін жояды және халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне қайтарып беруге жатады.

М. О. _____
(халық депутаттары Советі аудандық атқару комитетінің

_____
(қалалық атқару комитетінің) аты)

председателі _____
(қолы)

М. О. _____
(кен бөлігін беруге заявка жасаған ұйымның аты)

басшысы _____
(қолы)

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқауға

№ 2 ҚОСЫМША

ТОПОГРАФИЯЛЫҚ ЖОСПАРҒА РҰҚСАТТЫ ЖАЗУ ФОРМАСЫ

Осы жоспарда _____
(кен орнының аты)

_____бойынша көрсетілген,

бұрышты пункттермен белгіленген шекаралардағы _____
(цифрлармен)

көлемі _____гектар
(жазбаша)

кен бөлігі _____
(аудандық атқару комитетінің (қалалық атқару

_____
комитетінің), облыстың аты)

өнеркәсіптік кен өндіру үшін _____
(кен бөлігін бөлуге заявка берген

_____
ұйымның толық аты)

береді.

Жоспар кен бөлігін беру жөнінде 19____ жылғы _____
(күні, айы)

берілген № _____актіге қосымша болып табылады.

Халық депутаттары _____аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің

председателі _____
(қолы)

М. О.

Халық депутаттары _____аудандық (қалалық) Советі атқару

комитетінің секретары _____
(қолы)

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқауға

№ 3 ҚОСЫМША

_____ облысы халық депутаттары Советінің _____
(облыстың аты) (аудандық атқару комитетінің (қалалық

_____ аудандық атқару комитеті (қалалық атқару комитеті)
атқару комитетінің) аты)

Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін берілген кен бөліктеріне

ЕСЕП ЖҮРГІЗУ КІТАБЫ (РЕЕСТР)

Кен бөліктерінің рет номері	Кен бөлігін беру актісінің берілген датасы	Кен орнының аты	Кен бөлігінің көлемі (га есебімен)	Кен өндіру үшін берілген пайдалы қазбаның аты	Пайдалы қазбалардың запастары	Кен бөлігінің орналасқан жері (орны, ауданы, облысы)	Кен бөлігін алған кәсіпорынның (ұйымның) толық аты мен адресі, сондай-ақ оның бағыныстылығы (трест, бас басқарма, министрлік, ведомство)	Кен бөлігін ресімдеу кезінде кәсіпорынға (ұйымға) берілген документтердің тізбесі	Кәсіпорынды (ұйымды) жою немесе тоқтатып қою туралы, кен бөлігінің мөлшерлерін өзгерту туралы, себептерін көрсете отырып оны қайтарып алу туралы белгі	Ескерту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқауға

№ 4 ҚОСЫМША

Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті _____

_____ округінің басқармасы

(округтің аты)

Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін берілген кен бөліктеріне

ЕСЕП ЖҮРГІЗУ КІТАБЫ (РЕЕСТР)

Кен бөлігін тіркеу анықтамалары №№	Кен бөлігінің тіркелгей датасы	Кен бөлігін беру актісін берген аудандық атқару комитетінің (қалалық атқару комитетінің), облыстық толық аты	Кен бөлігінің берілген датасы және реестр бойынша №	Пайдалы қазба орнының аты	Кен бөлігінің көлемі (га есебімен)	Пайдалы қазбаның запастары	Кен бөлігінің орналасқан жері (орны, ауданы, облысы)	Кен бөлігін алған кәсіпорынның (ұйымның) толық аты мен адресі, оның бағынысты-лығы (трест, бас басқарма, министрлік, ведомство)	Кен бөлігін ресімдеу кезінде кәсіпорынға (ұйымға) берілген документтердің тізбесі	Кәсіпорынды (ұйымды) жою немесе тоқтатып қою туралы, кен бөлігінің мәлшерлерін өзгерту туралы, себептерін көрсете отырып оны қайтарып алу туралы белгі	Ескерту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інің ТЕРРИТОРИЯСЫНДА КЕҢ ТАРАЛҒАН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ЖАТҚАН ЖЕРЛЕРДЕ ҚҰРЫЛЫС САЛУҒА РҰҚСАТ БЕРУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ

НҰСҚАУ

1. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат беру тәртібі туралы осы Нұсқау Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес жасалған және оны Қазақ ССР-інің территорнясында өнеркәсіп кәсіпорындарын, үйлерді, құрылыстарды және басқа объектілерді жобалауды, салуды немесе қайта құруды жүзеге асыратын барлық кәсіпорындар мен ұйымдар орындауға міндетті.

2. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс объектілерін орналастыруға ерекше қажет жағдайларда және мына шарттарды орындаған ретте жол беріледі:

2. 1) объектілер астындағы пайдалы қазбаларды неғұрлым аз шығын жұмсай отырып алуға мүмкіндік бар болғанда;

2. 2) сапасы жоғары емес көрсеткіштері бар баланстық запастардың ең аз мөлшері консервацняланса;

2.3) құрылыс объектілерінің орналастырылуы осы кен орнындағы кен жұмыстарының жобасы мен дамыту жоспарына сәйкес қамтамасыз етілсе;

2. 4) құрылыс объектілерін кен өндірудің зянды әсерінен қорғау жөніндегі шаралар қолданылса.

3. Кен бөлігінің шеңберінде кен жұмыстарына тікелей байланысы жоқ объектілер салуға жол берілмейді.

4. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері мыналармен келісім бар болғанда береді:

4. 1) Қазақ ССР Геология министрлігінің өндірістік геологиялық бірлестіктерімен;

4. 2) өздерінің заявкасы бойынша кен орны зерттелген министрліктермен (ведомстволармен);

4. 3) егер құрылыс жобалары Қазақ ССР Министрлер Советінің бекітуіне жататын болса, Қазақ ССР Геология министрлігімен және Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетімен.

5. Кәсіпорынның, ұйымның кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат алуы олардың пайдалануына, белгіленген тәртіп бойынша, объектілер салуға қажетті жер учаскесін беру туралы мәселе шешілгеннен кейін ғана құрылысты жүзеге асыруға кірісуіне право береді.

6. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат сұрайтын кәсіпорындар, ұйымдар, халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне мынадай документтерді үш дана етіп табыс етеді:

6. 1) кәсіпорынның немесе ұйымның толық аты мен адресі, олардың ведомстволық бағыныстылығы, кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлердің орны көрсетілген заявканы;

6. 2) кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салудың кен-геологиялық дәлелдемесін табыс етеді, ол мыналардан құралады:

6. 2. 1) мыналар енгізілген түсіндірме хаттан:

— құрылыс салу белгіленген аудандағы кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жердің қысқаша кен-геологиялық сипаттамасы;

— осы жерде құрылыс жүргізу қажеттігінің дәлелдемесі және құрылыс салудың басқа да ықтимал варианттарын талдау;

— құрылыс объектілерін кен жұмыстарының зиянды әсерінен қорғау жөнінде белгіленетін шаралар;

6. 2. 2) құрылыс салуға белгіленген жердің және оған іргелес территорияның масштабы ең ұсақ болғанда 1 : 10 000, ал едәуір ұзын объектілер үшін масштабы 1 : 50 000 топографиялық жоспарының кен-геологиялық жағдайларының элементтері бейнеленген көшірмесі.

Жоспардың көшірмесінде парақ қағаздың бос бөлігінде жердің гектар есебімен мөлшерін, жоспар мен рұқсатты жазу датасын қосымшаға сәйкес көрсету үшін орын қалдырылады;

6. 2. 3) кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлердің геологиялық карталарынан және разрездерінен түсіріліп алынған көшірмелер;

6. 2.4) кәсіпорынның белгіленген құрылысы бойынша кен орнын пайдалануға мүдделі ұйымдардың кен жұмыстарын өрістету перспективалары көрсетілетін қорытындылары;

6. 2. 5) Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің бекітілген запастардың шекарасын жоспарда кескіндей отырып пайдалы қазбалардың запастары, олардың сандық және сапалық сипаттамасы туралы анықтамалары;

6. 2. 6) Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің, ал 4.3-пунктте көзделген жағдайда, Қазақ ССР Геология министрлігі мен Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетінің құрылыс салуға келісетіндігі туралы қорытындылары.

Кең таралған пайдалы қазба жатқан жерде құрылыс салуды қарап, келісу үшін мүдделі кәсіпорын немесе ұйым осы пунктте аталған материалдарды Қазақ ССР Геология министрлігінің өндірістік геологиялық бірлестігіне табыс етеді; ол бір ай мерзімде өзінің қорытындысын береді.

7. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерде құрылыс салуға рұқсат беру туралы заявканы қарайды және заявканы алғаннан кейін бір ай мерзімнен кешіктірмей өтініш несі мен басқа да мүдделі ұйымдарға өз шешімін хабарлайды.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсат халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің шешімімен ресімделіп, бұл жайында қосымшада көрсетілген форма бойынша топографиялық жоспарда рұқсат жазылады.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті тіркейді.

8. Қажет болған жағдайда, халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің немесе Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің талап етуі бойынша, кәсіпорындар мен ұйымдар ол жерлерде құрылыс салуға байланысты мәселелер жөнінде қосымша документтер табыс етуге міндетті. Мұндай реттерде шешімдер қосымша материалдар алынғаннан кейін бір ай мерзім ішінде шығарылады.

9. Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің немесе Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетінің келісімі болмаған ретте осы Нұсқаудың 4.3-пунктінде көзделген жағдайларда халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті

кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға бөлінген жерді бекітуден бас тартады.

10. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті ресімделген документтердің бір данасын өтініш несіне береді, екінші данасын атқару комитетінің архивінде сақтайды, ал үшінші данасын кең таралған пайдалы қазба орнын пайдалануға мүдделі кәсіпорынға, ұйымға береді.

11. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті мүдделі ұйымдардың қатысуымен құрылыстың жайын ескере отырып мынадай жағдайларда қайтадан қарауы мүмкін:

11.1) қосымша геологиялық барлау құрылыс салуға рұқсат етілген жердің астында жатқан пайдалы қазбалар туралы деректердегі елеулі өзгерістерді анықтаған жағдайда;

11.2) кен орнын пайдаланудың мерзімдері мен тәсілдері өзгерсе, егер бұл өзгерістер құрылыс салу жағдайларының бұрын көзделмеген нашарлауын туғызатын болса.

12. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті мынадай жағдайда жоюы мүмкін:

12.1) құрылыс салудың рұқсатта көзделген шарттары сақталмаса;

12.2) пайдалы қазбалар жатқан жерде құрылыс салуға рұқсат алынғанмен, ол екі жыл бойына басталмаса және берілген рұқсаттың мерзімін ұзарту туралы заявка жасалмаса.

13. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерде құрылыс салу туралы өтінішті қарау мәселесі жөніндегі шешіміне халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитетіне шешім шығарылған күннен бастап бір ай мерзімде шағым берілуі мүмкін.

Шағымның көшірмесі бір мезгілде халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне жіберіледі, ол даулы мәселелер жөніндегі барлық материалдарды 10 күндік мерзімде халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитетіне жіберуге міндетті.

14. Кен бөлігі және кен орнынан кен өндіруге бекітілген жобалау-сметалық документтеме болған жағдайда кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде кен орнын белгіленген мақсатта пайдалану үшін көзделген қызмет үйлері мен техникалық құрылыстар салуға арнаулы рұқсатсыз жол беріледі.

Егер кен кәсіпорнының жобаланатын өнеркәсіптік жерінің астында осы кәсіпорынның өндіруі көзделмеген кең таралған пайдалы қазбалар жатқан болса, құрылыс салуға берілетін рұқсат осы Нұсқаумен белгіленген тәртіп бойынша алынуға тиіс.

15. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінен алынған рұқсатты басқа кәсіпорындар мен ұйымдарға беруге тыйым салынады.

16. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде екі және одан да көп аудандардың территориясынан өтетін, ұзындығы едәуір объектілер салуға рұқсат халық депутаттары облыстық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша, ал екі немесе одан да көп облыстардың территориясынан өтетін жағдайда — Қазақ ССР Министрлер Советінің шешімі бойынша беріледі.

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат беру тәртібі туралы Нұсқауға

ҚОСЫМША

Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салу жөніндегі топографиалық жоспарына рұқсатты жазу

ФОРМАСЫ

_____19_____ ж.
(күні, айы)

Халық депутаттары _____аудандық (қалалық) Советінің

атқару комитеті _____
(ұйымның, кәсіпорынның аты)

_____
(кен орны мен әкімшілік ауданның аты)

территориясында осы жоспарда пункттермен белгіленген жерде _____

_____мынадай объекті _____
(пункттердің номерлері)

_____салуға рұқсат етеді.
(құрылыс объектісінің аты)

Бұл жерлерде құрылыс салу мына шарттар сақталса _____

_____
(құрылыс салу шарттарының тізбесі)

рұқсат етіледі.

Аудандық (қалалық) атқару комитетінің

председателі (председательдің орынбасары) _____
(қолы)

секретары _____
(қолы)

М. О.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інің ТЕРРИТОРИЯСЫНДА ҚӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, МЕКЕМЕЛЕРДІҢ, ҰЙЫМДАРДЫҢ ЖӘНЕ АЗАМАТТАРДЫҢ ОЛАРҒА БЕРІЛГЕН ЖЕР УЧАСКЕЛЕРІ ШЕҢБЕРІНДЕ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ӨЗДЕРІНІҢ ШАРУАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ТҰРМЫСТЫҚ ҚАЖЕТТЕРІНЕ ПАЙДАЛАНУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ

НҰСҚАУ

1. Кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың және азаматтардың оларға берілген жер учаскелері шеңберінде жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттеріне пайдалану тәртібі туралы осы Нұсқау Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес жасалған және оны үйлер мен құрылыстардың жер астындағы бөліктерін, коммуникацияларды, тоннельдерді, каналдарды, тіреулерді, жаяулар мен транспортқа арналған айырғыларды және ішінара немесе түгелімен жердің бетінен тереңдетіп салынған, мұнайды, газды, басқа да заттар мен материалдарды жер астында сақтауға, сондай-ақ пайдалы қазбаларды өндіруге байланысты емес мақсаттарға арналған басқа да құрылыс объектілерін жобалауды, салуды (қайта құруды) және пайдалануды жүзеге асыратын барлық мнинистрліктер, ведомстволар, кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар мен азаматтар орындауға міндетті [1].

2. Жер астындағы құрылыстар, әдетте, пайдалы қазбалар жоқ жерлерде орналастырылуға тиіс.

3. Кәсіпорындарға, мекемелерге, ұйымдар мен азаматтарға олардың жер учаскелері шеңберінде жер қойнауын өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттеріне және оны пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсаттарда пайдалануы үшін беруді халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комнтеттері жүзеге асырады немесе объектілер мен құрылыстарды салуға (қайта құруға) белгіленген тәртіп бойынша бекітілетін жобасы болган жағдайда солар белгілеген тәртіп бойынша жүргізіледі, ол жобада жер қойнауын қорғау және оны хауіпсіз пайдалану жөніндегі талаптар Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес қамтамасыз етілуге тніс.

Екі ауданның шегінде жатқан жер қойнауын аталган мақсаттар үшін беруді халық депутаттары облыстық Советі атқару комнтетінің нұсқауы бойынша халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің тністі атқару комитеттерінің бірі жүргізеді.

4. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комнтеттері кәсіпорындарға, мекемелерге, ұйымдар мен азаматтарға жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес шаруашылық және тұрмыстық мақсаттарда пайдалану үшін берген жагдайда мынадай талаптар қоюға тиіс:

4.1) объектілер мен құрылыстардың жер астындағы бөліктерін салу мен пайдалану процесінде аршылатын жер қойнауының зерттелуі жөнінде қолда бар геологиялық, гидрогеологиялық, ннженерлік-геология-

---

[1] Знянды заттарды, өндіріс қалдықтарын көму, сондай-ақ сарқынды суларды ағызу үшін жер қойнауын беру мен пайдалану тәртібі ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді және осы Нұсқаумен реттелмейді.

лық және басқа материалдарға толық және комплексті талдау жүргізуге, қажет болған ретте тиісті геологиялық және маркшейдерлік документтеме жасауға;

4.2) жұмыстарды жүргізген кезде жер қойнауының ұқыпты пайдаланылып, қорғалуын қамтамасыз етуге;

4.3) жер қойнауынан пайдалы қазбаларды алу мүмкіндігін қамтамасыз ететін жұмыстарды жүргізуге;

4.4) жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың пайдалы қазбалар запастарының сақталуына тигізетін зянды әсерін болдырмауға;

4.5) жер қойнауының, әсіресе мұнайды, оны өңдеуден алынған өнімдерді, газды және басқа да заттар мен материалдарды жер астында сақтау кезінде ластануына жол бермеуге;

4.6) құрылыс объектілерінің жер астындағы бөліктерін салу, қайта құру және пайдалану кезінде қызметкерлер мен халықтың хауіпсіздігін қамтамасыз етуге;

4.7) атмосфералық ауаны, жерді, ормандарды, суларды және айналадағы табиғи ортаның басқа да объектілерін, сондай-ақ үйлер мен құрылыстарды, пайдаланылатын бұрғылау скважиналарын жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғауға;

4.8) қорықтардың, табиғат, тарих және мәдениет ескерткіштерінің жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғалуын қамтамасыз етуге;

4.9) жер қойнауын пайдалану кезінде бұзылған жер учаскелерін хауіпсіз күйге, сондай-ақ оларды халық шаруашылығында пайдалану үшін жарамды жағдайға келтіруге.

5. Кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдар мен азаматтардың оларға берілген жер учаскелері шеңберінде, жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттері үшін, 3 метрге дейінгі тереңдікте жару жұмыстарын қолданбай ашық тәсілмен арнаулы жобаларсыз және рұқсатсыз пайдалануға правосы бар.

Жер қойнауларын шаруашылық және тұрмыстық қажеттер үшін басқа шарттармен пайдалану осы Нұсқаудың 4-пунктінде баяндалған талаптарды ескере отырып жасалатын жобаларға сәйкес жүзеге асырылады.

ҚАЗАҚ ССР ТҮСТІ МЕТАЛЛУРГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ 1970 жылғы 26 январьдағы № 52 ҚАУЛЫСЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР ҚЖ, 1970 ж., № 2, 12-ст.)

2-пункттің төртінші абзацы, 5-пункттіц он төртінші — он алтыншы, он сегізінші — жиырмасыншы абзацтары

[1] 259-бетті қараңыз.

ҚАЗАҚ ССР ҚҰРЫЛЫС МАТЕРИАЛДАРЫ ӨНЕРКӘСІБІ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1969 жылғы 23 июньдегі № 399
ҚАУЛЫСЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР ҚҰК, 1969 ж., № 13, 68-ст.)

6-пункттің елу үшінші, алпыс екінші және алпыс үшінші абзацтары

[1] 260-бетті қараңыз.

§ 2. ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ

ҚАЗАҚ ССР ГЕОЛОГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕНІ БЕКІТУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1969 жылғы 17 июльдегі № 441
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1969 ж., № 14, 79-ст.)

Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

Қазақ ССР Геология министрлігі туралы осыған қосылған Ереже бекітілсін.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1969 жылғы 17 июльдегі №441 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР ГЕОЛОГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

1. Қазақ ССР Геология министрлігі одақтық-республикалық министрлік болып табылады және Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Геология министрлігіне бағынады [2].

Қазақ ССР Геология министрлігі республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеуге басшылық жасайды.

Қазақ ССР Геология министрлігі республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеудің жағдайына және оны одан әрі өркендете беруге, осы саладағы ғылыми-техникалық прогреске, жүргізілетін геологиялық барлау жұмыстарының техникалық дәрежесі мен сапасына, республиканың барланған минералды шикізат қорларына деген қажеттерін неғұрлым толық қамтамасыз етуге жауап береді.

---

[1] Қаулының үшінші абзацы Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[2] 1-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16-сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

2. Қазақ ССР Геология министрлігінің басты міндеттері мыналар:

— халық шаруашылығының және еліміздің қорғанысының барлаған минералды шикізат қорлары жөніндегі қажеттерін неғұрлым толық қанағаттандыру мақсатымен ғылыми-техникалық прогресс негізінде республиканың минералды шикізат базасын ұдайы дамытып отыруды, геологиялық барлау жұмыстарын жоғары қарқынмен, сапалы жүргізуді және еңбек өнімділігін арттыруды қамтамасыз ету;

— мемлекеттік жоспардың тапсырмаларын орындау және мемлекеттік тәртіптің қатаң сақталуын қамтамасыз ету;

— пайдалы қазбалы кен орындарын ғылыми-болжауды жетілдіру, қоғамдық еңбекті мейлінше аз жұмсай отырып, пайдалы қазбалы кен орындарын іздестіру және барлау жұмыстарын жүргізу, олардың тиімділігін арттыру, негізгі қорларды, еңбек, материалдық және финанс ресурстарын пайдалануды жақсарту;

— республикада геологиялық барлау жұмыстарын дамытуда және геологиялық барлау техникасын жасауда бірыңғай техникалық саясатты жүзеге асыру, ғылым мен техниканың, озық тәжірибеиің ең жаңа жетістіктерін пайдалану және геологиялық барлау жұмыстарының техникалық-экономикалық көрсеткіштерінің жоғары болуын қамтамасыз ету;

— еңбекті және басқару ісін ғылыми негізде ұйымдастыруды енгізу, Министрліктің ұйымдарын, кәсіпорындары мен мекемелерін жетік маман кадрлармен қамтамасыз ету, қызметкерлердің білім мен тәжірибесін неғұрлым жақсы пайдалану үшін жағдайлар жасау, өзін жақсы жағынан көрсете білген жас мамандарды басшылық жұмысқа жоғарылату;

— геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуге бөліиетін қаржыларды тиімді және ұтымды пайдалану, геологиялық барлау жұмыстарын орындаудың мерзімін қысқарту және құнын арзандату;

— геологиялық барлау және басқа жұмыстарды жүргізген кезде еңбек хауіпсіздігі жағдайларын туғызу, Министрліктің ұйымдары, кәсіпорындары мен мекемелері жұмысшыларының, инженер-техник қызметкерлері мен қызметшілерінің тұрғын үй және мәдени-тұрмыс жағдайларын жақсарту.

3. Қазақ ССР Геология министрлігі өз жүйесіне кіретін өндірістік геологиялық бірлестіктерге, трестерге, экспедицияларға және қарамағындағы басқа да ұйымдарға, кәсіпорындар мен мекемелерге басшылық жасайды [1].

4. Қазақ ССР Геология министрлігі, республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеу саласында жетекші роль атқара отырып, республиканың басқа министрліктерімен және ведомстволарымен тығыз байланысты және іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асырады, осы министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындары және ұйымдары жүзеге асыратын геологиялық жұмыстарды жоспарлауға қатысады, олармен бірлесе отырып, пайдалы қазбалардың барлық түрінің барланған қорларымен халық шаруашылығының қамтамасыз етілуі жайін қарастырады, осы қамтамасыздықты және жүргізілетін геологиялық жұмыстардың сапасын арттыру жөнінде шаралар белгілейді.

5. Қазақ ССР Геология министрлігі өз қызметінде СССР-дің, Қазақ ССР-інің заңдарын және СССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының, Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының өзге де шешімдерін, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Сове-

---

[1] 3-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж., 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

тінің қаулылары мен жарлықтарын, СССР Геология министрлігінің бұйрықтары мен нұсқауларын және басқа нормативтік актілерді, сондай-ақ осы Ережені басшылыққа алады [1].

Қазақ ССР Геология министрлігі Қазақ ССР геологиялық қызметі жүйесінде заңдардың қолданылу практикасын қорытады, оны жетілдіру жөнінде ұсыныстар жасап, Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Геология министрлігіне табыс етеді.

6. Өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес Қазақ ССР Геология министрлігі:

а) республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеуді комплексті түрде жоспарлы жүргізуді қамтамасыз етеді, мүдделі министрліктер мен ведомстволарды қатыстыра отырып, республикада минералды шикізат базасын және геологиялық барлау жұмыстарын дамытудың негізгі бағыттарын белгілейді;

б) министрліктің ұйымдары орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің жылдық және перспективтік жоспарларының жобаларын жасап, оларды бекітуге белгіленген тәртіппен табыс етеді; Министрлікке тікелей бағынатын ұйымдарға жоспарлы тапсырмаларды бекітіп береді, бекітілген жоспарларды орындау жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

в) өз қарамағындағы ұйымдардың күшімен пайдалы қазба кен орындарын іздестіруді және барлауды, геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің ұтымды әдістерін жасап, енгізуді жүзеге асырады, геологиялық барлау жұмыстарын ұйымдастыруды жақсартып, сапасын арттыру және барланған қорлардың дұрыс болуы жөніндегі шаралардың жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді;

г) геологиялық барлау жұмыстарының техникалық дәрежесінің жоғары болуын, геологиялық барлау жабдығының, приборларының, құралсаймандарының қазіргі қолданылып жүргендерін жетілдіруді, жаңаларын жасап, енгізуді және прогрестік технологияны, өндірісті механикаландыру мен автоматтандыруды енгізуді қамтамасыз етеді; Министрліктің ұйымдары мен кәсіпорындарында өнертапқыштық пен рационализаторлық ұсыныстарды дамытуды қамтамасыз етеді; Министрлік жүйесінде өндірістік-техникалық информацияны ұйымдастырады;

д) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар орындайтын геологиялық барлау жұмыстарының Қазақ ССР территориясында дұрыс жүргізілуіне мемлекеттік геологиялық бақылауды қазір күші бар заңға сәйкес жүзеге асырады;

е) жер асты суларын (гидроминералдық ресурстардан басқаларын) сарқылудан және ластанудан қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;[2]

ж) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар Қазақ ССР территориясында орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын мемлекеттік тіркеуден өткізеді; республикадағы пайдалы қазбалардың кен орындары мен қорларын есепке алады;

з) аса маңызды кен орындары, экономикалық аудандар және тұтас алғанда Қазақ ССР-і бойынша пайдалы қазбалардың қорларын болжалды бағалаудың негізділігін мүдделі министрліктермен және ведомстволармен бірлесе отырып анықтайды;

---

[1] 5-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

[2] 6-пункттің «е» тармағына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1979 ж. 16 августағы № 309 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1979 ж., № 19, 60-ст.).

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқауға

№ 3 ҚОСЫМША

_____ облысы халық депутаттары Советінің _____
(облыстың аты) (аудандық атқару комитетінің (қалалық

_____ аудандық атқару комитеті (қалалық атқару комитеті)
атқару комитетінің) аты)

Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін берілген кен бөліктеріне

ЕСЕП ЖҮРГІЗУ КІТАБЫ (РЕЕСТР)

Кен бөліктерінің рет номері	Кен бөлігін беру актісінің берілген датасы	Кен орнының аты	Кен бөлігінің көлемі (га есебімен)	Кен өндіру үшін берілген пайдалы қазбаның аты	Пайдалы қазбалардың сапастары	Кен бөлігінің орналасқан жері (орны, ауданы, облысы)	Кен бөлігін алған кәсіпорынның (ұйымның) толық аты мен адресі, сондай-ақ оның бағыныстылығы (трест, бас басқарма, министрлік, ведомство)	Кен бөлігін рәсімдеу кезінде кәсіпорынға (ұйымға) берілген документтердің тізбесі	Кәсіпорынды (ұйымды) жою немесе тоқтатып қою туралы, кен бөлігінің мәліметтерін өзгерту туралы, себептерін көрсете отырып оны қайтарып алу туралы белгі	Ескерту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін кен бөліктерін беру тәртібі туралы Нұсқауға

№ 4 ҚОСЫМША

Қазақ ССР Өнеркәсіпте жұмысты хауіпсіз жүргізуді қадағалау және кен қадағалау жөніндегі мемлекеттік комитеті _____

_____ округінің басқармасы

(округтің аты)

Кең таралған пайдалы қазба орындарынан кен өндіру үшін берілген кен бөліктеріне

ЕСЕП ЖҮРГІЗУ КІТАБЫ (РЕЕСТР)

Кен бөлігін тіркеу анықтамалары №№	Кен бөлігінің тіркелген датасы	Кен бөлігін беру актісін берген аудандық атқару комитетінің (қалалық атқару комитетінің), облыстық тұлық аты	Кен бөлігінің берілген датасы және реестр бойынша №	Пайдалы қазба орнының аты	Кен бөлігінің көлемі (га есебімен)	Пайдалы қазбаның запастары	Кен бөлігінің орналасқан жері (орны, ауданы, облысы)	Кен бөлігін алған кәсіпорынның (ұйымның) толық аты мен адресі, оның бағынысты-лығы (трест, бас басқарма, министрлік, ведомство)	Кен бөлігін ресіндеу кезінде кәсіпорынға (ұйымға) берілген документтердің тізбесі	Кәсіпорынды (ұйымды) жою немесе тоқтатып қою туралы, кен бөлігінің меншіктерін өзгерту туралы, себептерін көрсете отырып оны қайтарып алу туралы белгі	Ескерту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інің ТЕРРИТОРИЯСЫНДА КЕҢ ТАРАЛҒАН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР ЖАТҚАН ЖЕРЛЕРДЕ ҚҰРЫЛЫС САЛУҒА РҰҚСАТ БЕРУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ

НҰСҚАУ

1. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат беру тәртібі туралы осы Нұсқау Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес жасалған және оны Қазақ ССР-інің территорнясында өнеркәсіп кәсіпорындарын, үйлерді, құрылыстарды және басқа объектілерді жобалауды, салуды немесе қайта құруды жүзеге асыратын барлық кәсіпорындар мен ұйымдар орындауға міндетті.

2. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс объектілерін орналастыруға ерекше қажет жағдайларда және мына шарттарды орындаған ретте жол беріледі:

2. 1) объектілер астындағы пайдалы қазбаларды неғұрлым аз шығын жұмсай отырып алуға мүмкіндік бар болғанда;

2. 2) сапасы жоғары емес көрсеткіштері бар баланстық запастардың ең аз мөлшері консервацняланса;

2.3) құрылыс объектілерінің орналастырылуы осы кен орнындағы кен жұмыстарының жобасы мен дамыту жоспарына сәйкес қамтамасыз етілсе;

2. 4) құрылыс объектілерін кен өндірудің зиянды әсерінен қорғау жөніндегі шаралар қолданылса.

3. Кен бөлігінің шеңберінде кен жұмыстарына тікелей байланысы жоқ объектілер салуға жол берілмейді.

4. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері мыналармен келісім бар болғанда береді:

4. 1) Қазақ ССР Геология министрлігінің өндірістік геологиялық бірлестіктерімен;

4. 2) өздерінің заявкасы бойынша кен орны зерттелген мининстрліктермен (ведомстволармен);

4. 3) егер құрылыс жобалары Қазақ ССР Миннстрлер Советінің бекітуіне жататын болса, Қазақ ССР Геология министрлігімен және Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комнтетімен.

5. Кәсіпорынның, ұйымның кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат алуы олардың пайдалануына, белгіленген тәртіп бойынша, объектілер салуға қажетті жер учаскесін беру туралы мәселе шешілгеннен кейін ғана құрылысты жүзеге асыруға кірісуіне право береді.

6. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат сұрайтын кәсіпорындар, ұйымдар, халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне мынадай документтерді үш дана етіп табыс етеді:

6. 1) кәсіпорынның немесе ұйымның толық аты мен адресі, олардың ведомстволық бағыныстылығы, кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлердің орны көрсетілген заявканы;

6. 2) кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салудың кен-геологиялық дәлелдемесін табыс етеді, ол мыналардан құралады:

6. 2. 1) мыналар енгізілген түсіндірме хаттан:

— құрылыс салу белгіленген аудандағы кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жердің қысқаша кен-геологиялық сипаттамасы;

— осы жерде құрылыс жүргізу қажеттігінің дәлелдемесі және құрылыс салудың басқа да ықтимал варианттарын талдау;

— құрылыс объектілерін кен жұмыстарының зиянды әсерінен қорғау жөнінде белгіленетін шаралар;

6. 2. 2) құрылыс салуға белгіленген жердің және оған іргелес территорияның масштабы ең ұсақ болғанда 1 : 10 000, ал едәуір ұзын объектілер үшін масштабы 1 : 50 000 топографиялық жоспарының кен-геологиялық жағдайларының элементтері бейнеленген көшірмесі.

Жоспардың көшірмесінде парақ қағаздың бос бөлігінде жердің гектар есебімен мөлшерін, жоспар мен рұқсатты жазу датасын қосымшаға сәйкес көрсету үшін орын қалдырылады;

6. 2. 3) кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлердің геологиялық карталарынан және разрездерінен түсіріліп алынған көшірмелер;

6. 2.4) кәсіпорынның белгіленген құрылысы бойынша кен орнын пайдалануға мүдделі ұйымдардың кен жұмыстарын өрістету перспективалары көрсетілетін қорытындылары;

6. 2. 5) Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің бекітілген запастардың шекарасын жоспарда кескіндей отырып пайдалы қазбалардың запастары, олардың сандық және сапалық сипаттамасы туралы анықтамалары;

6. 2. 6) Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің, ал 4.3-пунктте көзделген жағдайда, Қазақ ССР Геология министрлігі мен Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетінің құрылыс салуға келісетіндігі туралы қорытындылары.

Кең таралған пайдалы қазба жатқан жерде құрылыс салуды қарап, келісу үшін мүдделі кәсіпорын немесе ұйым осы пунктте аталған материалдарды Қазақ ССР Геология министрлігінің өндірістік геологиялық бірлестігіне табыс етеді; ол бір ай мерзімде өзінің қорытындысын береді.

7. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерде құрылыс салуға рұқсат беру туралы заявканы қарайды және заявканы алғаннан кейін бір ай мерзімнен кешіктірмей өтініш иесі мен басқа да мүдделі ұйымдарға өз шешімін хабарлайды.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсат халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің шешімімен ресімделіп, бұл жайында қосымшада көрсетілген форма бойынша топографиялық жоспарда рұқсат жазылады.

Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті тіркейді.

8. Қажет болған жағдайда, халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің немесе Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің талап етуі бойынша, кәсіпорындар мен ұйымдар ол жерлерде құрылыс салуға байланысты мәселелер жөнінде қосымша документтер табыс етуге міндетті. Мұндай реттерде шешімдер қосымша материалдар алынғаннан кейін бір ай мерзім ішінде шығарылады.

9. Қазақ ССР Геология министрлігі өндірістік геологиялық бірлестігінің немесе Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетінің келісімі болмаған ретте осы Нұсқаудың 4.3-пунктінде көзделген жағдайларда халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті

кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға бөлінген жерді бекітуден бас тартады.

10. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті ресімделген документтердің бір данасын өтініш несіне береді, екінші данасын атқару комитетінің архивінде сақтайды, ал үшінші данасын кең таралған пайдалы қазба орнын пайдалануға мүдделі кәсіпорынға, ұйымға береді.

11. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті мүдделі ұйымдардың қатысуымен құрылыстың жайын ескере отырып мынадай жағдайларда қайтадан қарауы мүмкін:

11. 1) қосымша геологиялық барлау құрылыс салуға рұқсат етілген жердің астында жатқан пайдалы қазбалар туралы деректердегі елеулі өзгерістерді анықтаған жағдайда;

11.2) кен орнын пайдаланудың мерзімдері мен тәсілдері өзгерсе, егер бұл өзгерістер құрылыс салу жағдайларының бұрын көзделмеген нашарлауын туғызатын болса.

12. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға берілген рұқсатты халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитеті мынадай жағдайда жоюы мүмкін:

12.1) құрылыс салудың рұқсатта көзделген шарттары сақталмаса;

12.2) пайдалы қазбалар жатқан жерде құрылыс салуға рұқсат алынғанмен, ол екі жыл бойына басталмаса және берілген рұқсаттың мерзімін ұзарту туралы заявка жасалмаса.

13. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерде құрылыс салу туралы өтінішті қарау мәселесі жөніндегі шешіміне халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитетіне шешім шығарылған күннен бастап бір ай мерзімде шағым берілуі мүмкін.

Шағымның көшірмесі бір мезгілде халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетіне жіберіледі, ол даулы мәселелер жөніндегі барлық материалдарды 10 күндік мерзімде халық депутаттары облыстық Советінің атқару комитетіне жіберуге міндетті.

14. Кен бөлігі және кен орнынан кен өндіруге бекітілген жобалау-сметалық документтеме болған жағдайда кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде кен орнын белгіленген мақсатта пайдалану үшін көзделген қызмет үйлері мен техникалық құрылыстар салуға арнаулы рұқсатсыз жол беріледі.

Егер кен кәсіпорнының жобаланатын өнеркәсіптік жерінің астында осы кәсіпорынның өндіруі көзделмеген кең таралған пайдалы қазбалар жатқан болса, құрылыс салуға берілетін рұқсат осы Нұсқаумен белгіленген тәртіп бойынша алынуға тиіс.

15. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға халық депутаттары аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінен алынған рұқсатты басқа кәсіпорындар мен ұйымдарға беруге тыйым салынады.

16. Кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде екі және одан да көп аудандардың территориясынан өтетін, ұзындығы едәуір объектілер салуға рұқсат халық депутаттары облыстық Советі атқару комитетінің шешімі бойынша, ал екі немесе одан да көп облыстардың территориясынан өтетін жағдайда — Қазақ ССР Министрлер Советінің шешімі бойынша беріледі.

Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салуға рұқсат беру тәртібі туралы Нұсқауға

ҚОСЫМША

Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советі атқару комитетінің кең таралған пайдалы қазбалар жатқан жерлерде құрылыс салу жөніндегі топографиялық жоспарына рұқсатты жазу

ФОРМАСЫ

_____19_____ ж.
(күні, айы)

Халық депутаттары _____аудандық (қалалық) Советінің

атқару комитеті _____
(ұйымның, кәсіпорынның аты)

_____
(кен орны мен әкімшілік ауданның аты)

территориясында осы жоспарда пункттермен белгіленген жерде _____

_____мынадай объекті _____
(пункттердің номерлері)

_____салуға рұқсат етеді.
(құрылыс объектісінің аты)

Бұл жерлерде құрылыс салу мына шарттар сақталса _____

_____
(құрылыс салу шарттарының тізбесі)

рұқсат етіледі.

Аудандық (қалалық) атқару комитетінің

председателі (председательдің орынбасары) _____
(қолы)

секретары _____
(қолы)

М. О.

Казақ ССР Министрлер Советінің 1980 жылғы 5 июньдегі № 239 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР-інің ТЕРРИТОРИЯСЫНДА ҚӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, МЕКЕМЕЛЕРДІҢ, ҰЙЫМДАРДЫҢ ЖӘНЕ АЗАМАТТАРДЫҢ ОЛАРҒА БЕРІЛГЕН ЖЕР УЧАСКЕЛЕРІ ШЕҢБЕРІНДЕ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛЫ ҚАЗБА ӨНДІРУГЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ӨЗДЕРІНІҢ ШАРУАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ТҰРМЫСТЫҚ ҚАЖЕТТЕРІНЕ ПАЙДАЛАНУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ

НҰСҚАУ

1. Кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың және азаматтардың оларға берілген жер учаскелері шеңберінде жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттеріне пайдалану тәртібі туралы осы Нұсқау Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес жасалған және оны үйлер мен құрылыстардың жер астындағы бөліктерін, коммуникацияларды, тоннельдерді, каналдарды, тіреулерді, жаяулар мен транспортқа арналған айырғыларды және ішінара немесе түгелімен жердің бетінен терендетіп салынған, мұнайды, газды, басқа да заттар мен материалдарды жер астында сақтауға, сондай-ақ пайдалы қазбаларды өндіруге байланысты емес мақсаттарға арналған басқа да құрылыс объектілерін жобалауды, салуды (қайта құруды) және пайдалануды жүзеге асыратын барлық миннстрліктер, ведомстволар, кәсіпорындар, мекемелер, ұйымдар мен азаматтар орындауға міндетті [1].

2. Жер астындағы құрылыстар, әдетте, пайдалы қазбалар жоқ жерлерде орналастырылуға тиіс.

3. Кәсіпорындарға, мекемелерге, ұйымдар мен азаматтарға олардың жер учаскелері шеңберінде жер қойнауын өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттеріне және оны пайдалы қазба өндіруге байланысты емес мақсаттарда пайдалануы үшін беруді халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері жүзеге асырады немесе объектілер мен құрылыстарды салуға (қайта құруға) белгіленген тәртіп бойынша бекітілетін жобасы болған жағдайда солар белгілеген тәртіп бойынша жүргізіледі, ол жобада жер қойнауын қорғау және оны хауіпсіз пайдалану жөніндегі талаптар Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексіне сәйкес қамтамасыз етілуге тиіс.

Екі ауданның шегінде жатқан жер қойнауын аталған мақсаттар үшін беруді халық депутаттары облыстық Советі атқару комитетінің нұсқауы бойынша халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің тиісті атқару комитеттерінің бірі жүргізеді.

4. Халық депутаттары аудандық (қалалық) Советтерінің атқару комитеттері кәсіпорындарға, мекемелерге, ұйымдар мен азаматтарға жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес шаруашылық және тұрмыстық мақсаттарда пайдалану үшін берген жағдайда мынадай талаптар қоюға тиіс:

4.1) объектілер мен құрылыстардың жер астындағы бөліктерін салу мен пайдалану процесінде аршылатын жер қойнауының зерттелуі жөнінде қолда бар геологиялық, гидрогеологиялық, инженерлік-геология-

---

[1] Зиянды заттарды, өндіріс қалдықтарын көму, сондай-ақ сарқынды суларды ағызу үшін жер қойнауын беру мен пайдалану тәртібі ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді және осы Нұсқаумен реттелмейді.

лық және басқа материалдарға толық және комплексті талдау жүргізуге, қажет болған ретте тиісті геологиялық және маркшейдерлік документтеме жасауға;

4.2) жұмыстарды жүргізген кезде жер қойнауының ұқыпты пайдаланылып, қорғалуын қамтамасыз етуге;

4.3) жер қойнауынан пайдалы қазбаларды алу мүмкіндігін қамтамасыз ететін жұмыстарды жүргізуге;

4.4) жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың пайдалы қазбалар запастарының сақталуына тигізетін зиянды әсерін болдырмауға;

4.5) жер қойнауының, әсіресе мұнайды, оны өңдеуден алынған өнімдерді, газды және басқа да заттар мен материалдарды жер астында сақтау кезінде ластануына жол бермеуге;

4.6) құрылыс объектілерінің жер астындағы бөліктерін салу, қайта құру және пайдалану кезінде қызметкерлер мен халықтың хауіпсіздігін қамтамасыз етуге;

4.7) атмосфералық ауаны, жерді, ормандарды, суларды және айналадағы табиғи ортаның басқа да объектілерін, сондай-ақ үйлер мен құрылыстарды, пайдаланылатын бұрғылау скважиналарын жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қорғауға;

4.8) қорықтардың, табиғат, тарих және мәдениет ескерткіштерінің жер қойнауын пайдалануға байланысты жұмыстардың зиянды әсерінен қоргалуын қамтамасыз етуге;

4.9) жер қойнауын пайдалану кезінде бұзылған жер учаскелерін хауіпсіз күйге, сондай-ақ оларды халық шаруашылығында пайдалану үшін жарамды жағдайға келтіруге.

5. Кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдар мен азаматтардың оларға берілген жер учаскелері шеңберінде, жер қойнауын пайдалы қазба өндіруге байланысты емес өздерінің шаруашылық және тұрмыстық қажеттері үшін, 3 метрге дейінгі тереңдікте жару жұмыстарын қолданбай ашық тәсілмен арнаулы жобаларсыз және рұқсатсыз пайдалануға правосы бар.

Жер қойнауларын шаруашылық және тұрмыстық қажеттер үшін басқа шарттармен пайдалану осы Нұсқаудың 4-пунктінде баяндалған талаптарды ескере отырып жасалатын жобаларға сәйкес жүзеге асырылады.

ҚАЗАҚ ССР ТҮСТІ МЕТАЛЛУРГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ 1970 жылғы 26 январьдағы № 52 ҚАУЛЫСЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР ҚЖ, 1970 ж., № 2, 12-ст.)

2-пункттің төртінші абзацы, 5-пункттің он төртінші — он алтыншы, он сегізінші — жиырмасыншы абзацтары

[1] 259-бетті қараңыз.

ҚАЗАҚ ССР ҚҰРЫЛЫС МАТЕРИАЛДАРЫ ӨНЕРКӘСІБІ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1969 жылғы 23 июньдегі № 399
ҚАУЛЫСЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР ҚЖ, 1969 ж., № 13, 68-ст.)

6-пункттің елу үшінші, алпыс екінші және алпыс үшінші абзацтары

[1] 260-бетті қараңыз.

§ 2. ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ

ҚАЗАҚ ССР ГЕОЛОГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕНІ БЕКІТУ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1969 жылғы 17 июльдегі № 441
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1969 ж., № 14, 79-ст.)

Қазақ ССР Миннстрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

Қазақ ССР Геология министрлігі туралы осыған қосылған Ереже бекітілсін.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1969 жылғы 17 июльдегі №441 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР ГЕОЛОГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ Е Р Е Ж Е

1. Қазақ ССР Геология министрлігі одақтық-республнкалық мннистрлік болып табылады және Қазақ ССР Миннстрлер Советі мен СССР Геология министрлігіне бағынады [2].

Қазақ ССР Геология министрлігі республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеуге басшылық жасайды.

Қазақ ССР Геология министрлігі республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеудің жағдайына және оны одан әрі өркендете беруге, осы саладағы ғылыми-техникалық прогреске, жүргізілетін геологиялық барлау жұмыстарының техникалық дәрежесі мен сапасына, республиканың барланған минералды шикізат қорларына деген қажеттерін неғұрлым толық қамтамасыз етуге жауап береді.

---

[1] Қаулының үшінші абзацы Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[2] 1-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16-сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

2. Қазақ ССР Геология министрлігінің басты міндеттері мыналар:

— халық шаруашылығының және еліміздің қорғанысының барланған минералды шнкізат қорлары жөніндегі қажеттерін неғұрлым толық қанағаттандыру мақсатымен ғылыми-техникалық прогресс негізінде республиканың минералды шикізат базасын ұдайы дамытып отыруды, геологиялық барлау жұмыстарын жоғары қарқынмен, сапалы жүргізуді және еңбек өнімділігін арттыруды қамтамасыз ету;

— мемлекеттік жоспардың тапсырмаларын орындау және мемлекеттік тәртіптің қатаң сақталуын қамтамасыз ету;

— пайдалы қазбалы кен орындарын ғылымн-болжауды жетілдіру, қоғамдық еңбекті мейлінше аз жұмсай отырып, пайдалы қазбалы кен орындарын іздестіру және барлау жұмыстарын жүргізу, олардың тиімділігін арттыру, негізгі қорларды, еңбек, материалдық және финанс ресурстарын пайдалануды жақсарту;

— республнкада геологиялық барлау жұмыстарын дамытуда және геологиялық барлау техникасын жасауда бірыңғай техникалық саясатты жүзеге асыру, ғылым мен техниканың, озық тәжірибенің ең жаңа жетістіктерін пайдалану және геологиялық барлау жұмыстарының техникалық-экономикалық көрсеткіштерінің жоғары болуын қамтамасыз ету;

— еңбекті және басқару ісін ғылыми негізде ұйымдастыруды енгізу, Министрліктің ұйымдарын, кәсіпорындары мен мекемелерін жетік маман кадрлармен қамтамасыз ету, қызметкерлердің білім мен тәжірибесін неғұрлым жақсы пайдалану үшін жағдайлар жасау, өзін жақсы жағынан көрсете білген жас мамандарды басшылық жұмысқа жоғарылату;

— геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуге бөлінетін қаржыларды тиімді және ұтымды пайдалану, геологиялық барлау жұмыстарын орындаудың мерзімін қысқарту және құнын арзандату;

— геологиялық барлау және басқа жұмыстарды жүргізген кезде еңбек хауіпсіздігі жағдайларын туғызу, Министрліктің ұйымдары, кәсіпорындары мен мекемелері жұмысшыларының, инженер-техник қызметкерлері мен қызметшілерінің тұрғын үй және мәдени-тұрмыс жағдайларын жақсарту.

3. Қазақ ССР Геология министрлігі өз жүйесіне кіретін өндірістік геологиялық бірлестіктерге, трестерге, экспедицияларға және қарамағындағы басқа да ұйымдарға, кәсіпорындар мен мекемелерге басшылық жасайды [1].

4. Қазақ ССР Геология министрлігі, республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеу саласында жетекші роль атқара отырып, республиканың басқа министрліктерімен және ведомстволарымен тығыз байланысты және іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асырады, осы министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындары және ұйымдары жүзеге асыратын геологиялық жұмыстарды жоспарлауға қатысады, олармен бірлесе отырып, пайдалы қазбалардың барлық түрінің барланған қорларымен халық шаруашылығының қамтамасыз етілуі жәйін қарастырады, осы қамтамасыздықты және жүргізілетін геологиялық жұмыстардың сапасын арттыру жөнінде шаралар белгілейді.

5. Қазақ ССР Геология министрлігі өз қызметінде СССР-дің, Қазақ ССР-інің заңдарын және СССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының, Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының өзге де шешімдерін, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Сове-

---

[1] 3-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж., 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

тінің қаулылары мен жарлықтарын, СССР Геология министрлігінің бұйрықтары мен нұсқауларын және басқа нормативтік актілерді, сондай-ақ осы Ережені басшылыққа алады [1].

Қазақ ССР Геология министрлігі Қазақ ССР геологиялық қызметі жүйесінде заңдардың қолданылу практикасын қорытады, оны жетілдіру жөнінде ұсыныстар жасап, Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Геология министрлігіне табыс етеді.

6. Өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес Қазақ ССР Геология министрлігі:

а) республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеуді комплексті түрде жоспарлы жүргізуді қамтамасыз етеді, мүдделі министрліктер мен ведомстволарды қатыстыра отырып, республикада минералды шикізат базасын және геологиялық барлау жұмыстарын дамытудың негізгі бағыттарын белгілейді;

б) министрліктің ұйымдары орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің жылдық және перспективтік жоспарларының жобаларын жасап, оларды бекітуге белгіленген тәртіппен табыс етеді; Министрлікке тікелей бағынатын ұйымдарға жоспарлы тапсырмаларды бекітіп береді, бекітілген жоспарларды орындау жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

в) өз қарамағындағы ұйымдардың күшімен пайдалы қазба кен орындарын іздестіруді және барлауды, геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің ұтымды әдістерін жасап, енгізуді жүзеге асырады, геологиялық барлау жұмыстарын ұйымдастыруды жақсартып, сапасын арттыру және барланған қорлардың дұрыс болуы жөніндегі шаралардың жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді;

г) геологиялық барлау жұмыстарының техникалық дәрежесінің жоғары болуын, геологиялық барлау жабдығының, приборларының, құрал-саймандарының қазіргі қолданылып жүргендерін жетілдіруді, жаңаларын жасап, енгізуді және прогрестік технологияны, өндірісті механикаландыру мен автоматтандыруды енгізуді қамтамасыз етеді; Министрліктің ұйымдары мен кәсіпорындарында өнертапқыштық пен рационализаторлық ұсыныстарды дамытуды қамтамасыз етеді; Министрлік жүйесінде өндірістік-техникалық информацияны ұйымдастырады;

д) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар орындайтын геологиялық барлау жұмыстарының Қазақ ССР территориясында дұрыс жүргізілуіне мемлекеттік геологиялық бақылауды қазір күші бар заңға сәйкес жүзеге асырады;

е) жер асты суларын (гидроминералдық ресурстардан басқаларын) сарқылудан және ластанудан қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;[2]

ж) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар Қазақ ССР территориясында орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын мемлекеттік тіркеуден өткізеді; республикадағы пайдалы қазбалардың кен орындары мен қорларын есепке алады;

з) аса маңызды кен орындары, экономикалық аудандар және тұтас алғанда Қазақ ССР-і бойынша пайдалы қазбалардың қорларын болжалды бағалаудың негізділігін мүдделі министрліктермен және ведомстволармен бірлесе отырып анықтайды;

---

[1] 5-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

[2] 6-пункттің «е» тармағына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1979 ж. 16 августағы № 309 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1979 ж., № 19, 60-ст.).

2. Қазақ ССР Геология министрлігінің басты міндеттері мыналар:

— халық шаруашылығының және еліміздің қорғанысының барланған минералды шикізат қорлары жөніндегі қажеттерін неғұрлым толық қанағаттандыру мақсатымен ғылыми-техникалық прогресс негізінде республиканың минералды шикізат базасын ұдайы дамытып отыруды, геологиялық барлау жұмыстарын жоғары қарқынмен, сапалы жүргізуді және еңбек өнімділігін арттыруды қамтамасыз ету;

— мемлекеттік жоспардың тапсырмаларын орындау және мемлекеттік тәртіптің қатаң сақталуын қамтамасыз ету;

— пайдалы қазбалы кен орындарын ғылыми-болжауды жетілдіру, қоғамдық еңбекті мейлінше аз жұмсай отырып, пайдалы қазбалы кен орындарын іздестіру және барлау жұмыстарын жүргізу, олардың тиімділігін арттыру, негізгі қорларды, еңбек, материалдық және финанс ресурстарын пайдалануды жақсарту;

— республикада геологиялық барлау жұмыстарын дамытуда және геологиялық барлау техникасын жасауда бірыңғай техникалық саясатты жүзеге асыру, ғылым мен техниканың, озық тәжірибенің ең жаңа жетістіктерін пайдалану және геологиялық барлау жұмыстарының техникалық-экономикалық көрсеткіштерінің жоғары болуын қамтамасыз ету;

— еңбекті және басқару ісін ғылыми негізде ұйымдастыруды енгізу, Министрліктің ұйымдарын, кәсіпорындары мен мекемелерін жетік маман кадрлармен қамтамасыз ету, қызметкерлердің білім мен тәжірибесін неғұрлым жақсы пайдалану үшін жағдайлар жасау, өзін жақсы жағынан көрсете білген жас мамандарды басшылық жұмысқа жоғарылату;

— геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуге бөлінетін қаржыларды тиімді және ұтымды пайдалану, геологиялық барлау жұмыстарын орындаудың мерзімін қысқарту және құнын арзандату;

— геологиялық барлау және басқа жұмыстарды жүргізген кезде еңбек хауіпсіздігі жағдайларын туғызу, Министрліктің ұйымдары, кәсіпорындары мен мекемелері жұмысшыларының, инженер-техник қызметкерлері мен қызметшілерінің тұрғын үй және мәдени-тұрмыс жағдайларын жақсарту.

3. Қазақ ССР Геология министрлігі өз жүйесіне кіретін өндірістік геологиялық бірлестіктерге, трестерге, экспедицияларға және қарамағындағы басқа да ұйымдарға, кәсіпорындар мен мекемелерге басшылық жасайды [1].

4. Қазақ ССР Геология министрлігі, республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеу саласында жетекші роль атқара отырып, республиканың басқа министрліктерімен және ведомстволарымен тығыз байланысты және іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асырады, осы министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындары және ұйымдары жүзеге асыратын геологиялық жұмыстарды жоспарлауға қатысады, олармен бірлесе отырып, пайдалы қазбалардың барлық түрінің барланған қорларымен халық шаруашылығының қамтамасыз етілуі жәйін қарастырады, осы қамтамасыздықты және жүргізілетін геологиялық жұмыстардың сапасын арттыру жөнінде шаралар белгілейді.

5. Қазақ ССР Геология министрлігі өз қызметінде СССР-дің, Қазақ ССР-інің заңдарын және СССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының, Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының өзге де шешімдерін, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Сове-

---

[1] 3-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж., 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР КЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

тінің қаулылары мен жарлықтарын, СССР Геология министрлігінің бұйрықтары мен нұсқауларын және басқа нормативтік актілерді, сондай-ақ осы Ережені басшылыққа алады [1].

Қазақ ССР Геология министрлігі Қазақ ССР геологиялық қызметі жүйесінде заңдардың қолданылу практикасын қорытады, оны жетілдіру жөнінде ұсыныстар жасап, Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Геология министрлігіне табыс етеді.

6. Өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес Қазақ ССР Геология министрлігі:

а) республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеуді комплексті түрде жоспарлы жүргізуді қамтамасыз етеді, мүдделі министрліктер мен ведомстволарды қатыстыра отырып, республикада минералды шикізат базасын және геологиялық барлау жұмыстарын дамытудың негізгі бағыттарын белгілейді;

б) министрліктің ұйымдары орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің жылдық және перспективтік жоспарларының жобаларын жасап, оларды бекітуге белгіленген тәртіппен табыс етеді; Министрлікке тікелей бағынатын ұйымдарға жоспарлы тапсырмаларды бекітіп береді, бекітілген жоспарларды орындау жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

в) өз қарамағындағы ұйымдардың күшімен пайдалы қазба кен орындарын іздестіруді және барлауды, геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің ұтымды әдістерін жасап, енгізуді жүзеге асырады, геологиялық барлау жұмыстарын ұйымдастыруды жақсартып, сапасын арттыру және барланған қорлардың дұрыс болуы жөніндегі шаралардың жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді;

г) геологиялық барлау жұмыстарының техникалық дәрежесінің жоғары болуын, геологиялық барлау жабдығының, приборларының, құралсаймандарының қазіргі қолданылып жүргендерін жетілдіруді, жаңаларын жасап, енгізуді және прогрестік технологияны, өндірісті механикаландыру мен автоматтандыруды енгізуді қамтамасыз етеді; Министрліктің ұйымдары мен кәсіпорындарында өнертапқыштық пен рационализаторлық ұсыныстарды дамытуды қамтамасыз етеді; Министрлік жүйесінде өндірістік-техникалық информацияны ұйымдастырады;

д) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар орындайтын геологиялық барлау жұмыстарының Қазақ ССР территориясында дұрыс жүргізілуіне мемлекеттік геологиялық бақылауды қазір күші бар заңға сәйкес жүзеге асырады;

е) жер асты суларын (гидроминералдық ресурстардан басқаларын) сарқылудан және ластанудан қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;[2]

ж) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар Қазақ ССР территориясында орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын мемлекеттік тіркеуден өткізеді; республикадағы пайдалы қазбалардың кен орындары мен қорларын есепке алады;

з) аса маңызды кен орындары, экономикалық аудандар және тұтас алғанда Қазақ ССР-і бойынша пайдалы қазбалардың қорларын болжалды бағалаудың негізділігін мүдделі министрліктермен және ведомстволармен бірлесе отырып анықтайды;

---

[1] 5-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

[2] 6-пункттің «е» тармағына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1979 ж. 16 августағы № 309 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1979 ж., № 19, 60-ст.).

2. Қазақ ССР Геология министрлігінің басты міндеттері мыналар:

— халық шаруашылығының және еліміздің қорғанысының барланған минералды шикізат қорлары жөніндегі қажеттерін неғұрлым толық қанағаттандыру мақсатымен ғылыми-техникалық прогресс негізінде республиканың минералды шикізат базасын ұдайы дамытып отыруды, геологиялық барлау жұмыстарын жоғары қарқынмен, сапалы жүргізуді және еңбек өнімділігін арттыруды қамтамасыз ету;

— мемлекеттік жоспардың тапсырмаларын орындау және мемлекеттік тәртіптің қатаң сақталуын қамтамасыз ету;

— пайдалы қазбалы кен орындарын ғылыми-болжауды жетілдіру, қоғамдық еңбекті мейлінше аз жұмсай отырып, пайдалы қазбалы кен орындарын іздестіру және барлау жұмыстарын жүргізу, олардың тиімділігін арттыру, негізгі қорларды, еңбек, материалдық және финанс ресурстарын пайдалануды жақсарту;

— республнкада геологиялық барлау жұмыстарын дамытуда және геологиялық барлау техникасын жасауда бірыңғай техникалық саясатты жүзеге асыру, ғылым мен техниканың, озық тәжірибенің ең жаңа жетістіктерін пайдалану және геологиялық барлау жұмыстарының техникалық-экономикалық көрсеткіштерінің жоғары болуын қамтамасыз ету;

— еңбекті және басқару ісін ғылыми негізде ұйымдастыруды енгізу, Министрліктің ұйымдарын, кәсіпорындары мен мекемелерін жетік маман кадрлармен қамтамасыз ету, қызметкерлердің білім мен тәжірибесін неғұрлым жақсы пайдалану үшін жағдайлар жасау, өзін жақсы жағынан көрсете білген жас мамандарды басшылық жұмысқа жоғарылату;

— геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуге бөлінетін қаржыларды тиімді және ұтымды пайдалану, геологиялық барлау жұмыстарын орындаудың мерзімін қысқарту және құнын арзандату;

— геологиялық барлау және басқа жұмыстарды жүргізген кезде еңбек хауіпсіздігі жағдайларын туғызу, Министрліктің ұйымдары, кәсіпорындары мен мекемелері жұмысшыларының, инженер-техник қызметкерлері мен қызметшілерінің тұрғын үй және мәдени-тұрмыс жағдайларын жақсарту.

3. Қазақ ССР Геология министрлігі өз жүйесіне кіретін өндірістік геологиялық бірлестіктерге, трестерге, экспедицияларға және қарамағындағы басқа да ұйымдарға, кәсіпорындар мен мекемелерге басшылық жасайды [1].

4. Қазақ ССР Геология министрлігі, республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеу саласында жетекші роль атқара отырып, республиканың басқа министрліктерімен және ведомстволарымен тығыз байланысты және іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асырады, осы министрліктер мен ведомстволардың кәсіпорындары және ұйымдары жүзеге асыратын геологиялық жұмыстарды жоспарлауға қатысады, олармен бірлесе отырып, пайдалы қазбалардың барлық түрінің барланған қорларымен халық шаруашылығының қамтамасыз етілуі жәйін қарастырады, осы қамтамасыздықты және жүргізілетін геологиялық жұмыстардың сапасын арттыру жөнінде шаралар белгілейді.

5. Қазақ ССР Геология мннистрлігі өз қызметінде СССР-дің, Қазақ ССР-інің заңдарын және СССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының, Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының өзге де шешімдерін, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Сове-

---

[1] 3-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж., 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

тінің қаулылары мен жарлықтарын, СССР Геология министрлігінің бұйрықтары мен нұсқауларын және басқа нормативтік актілерді, сондай-ақ осы Ережені басшылыққа алады [1].

Қазақ ССР Геология министрлігі Қазақ ССР геологиялық қызметі жүйесінде заңдардың қолданылу практикасын қорытады, оны жетілдіру жөнінде ұсыныстар жасап, Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Геология министрлігіне табыс етеді.

6. Өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес Қазақ ССР Геология министрлігі:

а) республиканың жер қойнауын геологиялық зерттеуді комплексті түрде жоспарлы жүргізуді қамтамасыз етеді, мүдделі министрліктер мен ведомстволарды қатыстыра отырып, республикада минералды шикізат базасын және геологиялық барлау жұмыстарын дамытудың негізгі бағыттарын белгілейді;

б) министрліктің ұйымдары орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің жылдық және перспективтік жоспарларының жобаларын жасап, оларды бекітуге белгіленген тәртіппен табыс етеді; Министрлікке тікелей бағынатын ұйымдарға жоспарлы тапсырмаларды бекітіп береді, бекітілген жоспарларды орындау жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

в) өз қарамағындағы ұйымдардың күшімен пайдалы қазба кен орындарын іздестіруді және барлауды, геологиялық барлау жұмыстарын жүргізудің ұтымды әдістерін жасап, енгізуді жүзеге асырады, геологиялық барлау жұмыстарын ұйымдастыруды жақсартып, сапасын арттыру және барланған қорлардың дұрыс болуы жөніндегі шаралардың жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді;

г) геологиялық барлау жұмыстарының техникалық дәрежесінің жоғары болуын, геологиялық барлау жабдығының, приборларының, құрал-саймандарының қазіргі қолданылып жүргендерін жетілдіруді, жаңаларын жасап, енгізуді және прогрестік технологияны, өндірісті механикаландыру мен автоматтандыруды енгізуді қамтамасыз етеді; Министрліктің ұйымдары мен кәсіпорындарында өнертапқыштық пен рационализаторлық ұсыныстарды дамытуды қамтамасыз етеді; Министрлік жүйесінде өндірістік-техникалық информацияны ұйымдастырады;

д) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар орындайтын геологиялық барлау жұмыстарының Қазақ ССР территориясында дұрыс жүргізілуіне мемлекеттік геологиялық бақылауды қазір күші бар заңға сәйкес жүзеге асырады;

е) жер асты суларын (гидроминералдық ресурстардан басқаларын) сарқылудан және ластанудан қорғауға мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады;[2]

ж) өздерінің қай ведомствоға бағынатынына қарамастан, ұйымдар мен кәсіпорындар Қазақ ССР территориясында орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын мемлекеттік тіркеуден өткізеді; республикадағы пайдалы қазбалардың кен орындары мен қорларын есепке алады;

з) аса маңызды кен орындары, экономикалық аудандар және тұтас алғанда Қазақ ССР-і бойынша пайдалы қазбалардың қорларын болжалды бағалаудың негізділігін мүдделі министрліктермен және ведомстволармен бірлесе отырып анықтайды;

---

[1] 5-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

[2] 6-пункттің «е» тармағына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1979 ж. 16 августағы № 309 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1979 ж., № 19, 60-ст.).

и) мүдделі министрліктермен және ведомстволармен бірлесе отырып, алдын-ала барлаудың қорытындыларын қарайды және өнеркәсіп мақсатына игеру үшін пайдалы қазба кен орындарын егжей-тегжейлі барлаудың қажеттігін анықтайды;

к) Миннстрліктің ұйымдары геологиялық барлау жұмыстарын жүргізген кезде кен қорғау талаптарының орындалуын қамтамасыз етеді;

л) Миннстрліктің ұйымдары аса маңызды объектілер бойынша орындайтын геологиялық барлау жұмыстарының жобалары мен сметаларын уақтылы дайындап, белгіленген тәртіппен бекітуді қамтамасыз етеді және өз қарамағындағы геологиялық ұйымдар бекітетін геологиялық барлау жұмыстарының жобалары мен сметаларының дұрыстығын бақылауды жүзеге асырады;

м) Министрлік жүйесінде күрделі құрылысты жүзеге асырады, күрделі құрылыстың жобалары мен сметаларын, құрылыстың және жобалау-іздестіру жұмыстарының титулдық тізімдерін жасап, белгіленген тәртіппен бекітеді, күрделі қаржыларды ұтымды пайдалануды, негізгі қорларды дер кезінде іске қосуды және аяқталмаған құрылыстың көлемін қысқартуды қамтамасыз етеді;

н) негізгі қорлардың күрделі жөнделуін ұйымдастырады, жөндеудің сапасын арттыру және оны арзандату жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

о) өндірістік қажеттерге материалдарды және электр энергиясын жұмсаудың нормаларын, сондай-ақ Миннстрлік кәсіпорыидарының өнімі мен қызметінің бағаларын және нарықтарын жасап, белгіленген тәртіппен бекітеді, олардың дұрыс қолданылуын бақылауды жүзеге асырады;

п) Миннстрлік ұйымдарының, кәсіпорындары мен мекемелерінің материалдық ресурстар жөніндегі қажетін анықтайды, Министрлікке бөлінетін материалдық ресурс қорларын олардың арасында бөледі және қажет болған жағдайда қайта бөледі, қорлардың өткізілуін бақылайды; Министрліктің ұйымдарын, кәсіпорындары мен мекемелерін материалдық-техннкалық жағынан жабдықтауға жауап береді, материалдық ресурстарды дұрыс сақтауды және ұтымды пайдалануды қамтамасыз етеді;

р) Миннстрліктің ұйымдарын, кәсіпорындары мен мекемелерін белгіленген тәртіппен қаржыландырады, олардың финанс қызметін басқарады, Миннстрлік жүйесінде финанс ресурстарының пайдаланылуын бақылайды; шаруашылық есепті нығайтуды, негізгі қорларды, айналым қаржыларын және банк несиелерін ұтымды пайдалануды, финанс жоспарларының орындалуын, меншікті айналым қаржыларының сақталуын, есеп айырысудың белгіленген тәртібі мен мерзімдерінің сақталуын қамтамасыз етеді; белгіленген тәртіппен орталықтандырылған қорлар, сондай-ақ Министрліктің ұйымдарына, кәсіпорындары мен мекемелеріне финанс көмегін көрсету үшін резерв жасайды, Мемлекеттік банк пен Құрылыс банкісі мекемелерінде белгіленген тәртіппен тиісті счеттер ашады;

с) Министрліктің ұйымдарында, мекемелері мен кәсіпорындарында бастапқы есепті ұйымдастырады, есеп жүргізудің және есеп жұмыстарын орталықтандырудың прогрестік әдістері мен формаларын енгізу жөніндегі шараларды жүзеге асырады; өз қарамағындағы кәсіпорындар мен ұйымдарда есеп жүргізудің және есеп берудің жәйін бақылайды; белгіленген тәртіппен статистикалық және бухгалтерлік есеп алады, Министрліктің ұйымдарының, кәсіпорындары мен мекемелерінің баланстарын және есептерін қарап, бекітеді, Министрлік қызметінің түрлері бойынша жиынтық есептер және баланстар жасайды;

т) Министрлік жүйесінде бақылау-тексеру жұмысын ұйымдастырады, өз қарамағындағы ұйымдардың өндірістік және шаруашылық-финанс қызметіне, экономикасының жайына, ақша қаражаттары мен материалдық бағалы заттардың сақталуына үнемі тергеу, тексеру жүргізуді және талдау жасауды, үнемдеу режимін сақтауды қамтамасыз етеді;

у) Миннстрліктің ұйымдарында, мекемелері мен кәсіпорындарында социалнстік мемлекеттік меншікті қорғауды, оған ұқыпты қарауды және келтірілген материалдық зиянның орнын толтыруды қамтамасыз етеді;

ф) өз жүйесіне кіретін ұйымдарды, кәсіпорындар мен мекемелерді белгіленген тәртіппен құрады, ұйымдастырады және таратады, олардың ережелерін (уставтарын) бекітеді, олардың социалистік мемлекеттік өндірістік кәсіпорын туралы Ережеде және басқа заң актілерінде көрсетілген праволарын сақтауды қамтамасыз етеді;

х) Министрліктің ұйымдарын, кәсіпорындарын, мекемелерін жетік маман қызметкерлер кадрлармен қамтамасыз етеді, кадрлар даярлауды және олардың мамандығын арттыруды ұйымдастырады, Министрлік жүйесінде тұрақты кадрлар қалыптастыруға бағытталған шараларды іске асырады;

ц) Министрліктің ұйымдарында еңбекті ғылыми негізде ұйымдастыруды жетілдірудің негізгі бағыттарын тұжырымдайды, еңбек жағдайын одан әрі жақсарту және хауіпсіздік техникасы ережелері мен өндірістік санитария талаптарын сақтау жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

ч) Министрлік ұйымдарының, кәсіпорындары мен мекемелерінің құрылымын және штаттарын бекітеді, еңбекке ақы төлеудің және сыйлық берудің қазіргі шарттарын дұрыс қолдануды қамтамасыз етеді, жалақы қорлары мен көтермелеу қорларының жұмсалуын бақылайды;

ш) еңбекшілер хаттарының (шағымдары мен арыздарының) мезгілінде және ұқыпты қаралуын ұйымдастырады, олардың дұрыс шешілуін қамтамасыз етеді, Министрлік ұйымдарының, кәсіпорындарының, мекемелерінің қызметі жөнінде хаттарда хабарланған кемшіліктерді жоюға шаралар қолданады;

щ) геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кәсіподағының республикалық комитетімен бірлесе отырып, Министрліктің ұйымдары, кәсіпорындары мен мекемелері қызметкерлерінің тұрғын үй және мәденн, тұрмыс жағдайларын жақсартуды қамтамасыз етеді, коллектнвтік договорлар жасау ісін басқарады және олардың орындалуын бақылайды;

э) геологиялық барлау жұмыстарындағы жұмысшылар кәсіподағының республикалық комитетімен бірлесе отырып, Министрлік жүйесінде социалистік жарыс ұйымдастырады, коммунистік еңбек және өндірістің жоғары мәдениеті үшін қозғалысты дамытуға көмектеседі; республикалық социалистік жарыстың қорытындыларын шығарады және жеңіп шыққан коллективтерге ауыспалы Қызыл Тулар мен ақшалай сыйлықтар береді, коммунистік еңбек кәсіпорындары мен ұйымдарының коллективтері атағын береді, еңбектің озық әдістерін зерттеуді, қорытуды және таратуды ұйымдастырады; Миннстрлік жүйесіндегі алдыңғы қатарлы қызметкерлерді белгіленген тәртіппен көтермелейді.

7. Қазақ ССР Геология министрлігін Министр басқарады, оны Қазақ ССР Конституциясына сәйкес Қазақ ССР Жоғарғы Советі, ал сесснялар аралығында Қазақ ССР Жоғарғы Советінің бекітуіне кейіннен ұсына отырып, Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумы тағайындайды.

Қазақ ССР Геология министрінің Қазақ ССР Миннстрлер Советі тағайындайтын орынбасарлары болады. Министрдің орынбасарларының міндеттерін Қазақ ССР Геология министрі бөліп береді.

8. Қазақ ССР Геология миннстрлігінде коллегия құрылады, оның құрамында Министр (председатель) және Министрліктің басқа да басшы қызметкерлері болады.

Министрлік коллегиясының мүшелерін Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді.

9. Қазақ ССР Геология министрі Министрлікке жүктелген міндеттер мен тапсырмалардың орындалуына тікелей жауап береді. Миннистрдің орынбасарларының және министрліктің құрылымдық бөлімшелері басшыларының Министрлік жүйесіндегі ұйымдардың, кәсіпорындардың және мекемелердің қызметі үшін жауапкерлік дәрежесін белгілейді[1].

10. Қазақ ССР Геология министрлігі СССР-дің, Қазақ ССР-інің заңдары және СССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының, Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының өзге де шешімдері, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулылары мен жарлықтары, сондай-ақ СССР Геология министрлігінің бұйрықтары мен нұсқаулары негізінде және соларды орындау үшін өз компетенциясы шеңберінде Министрлік жүйесіндегі кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар орындауға міндетті бұйрықтар, қағидалар шығарып, нұсқаулар береді, олардың орындалуын ұйымдастырады және тексереді.

Қазақ ССР Геология министрлігі қажет болған реттерде Қазақ ССР-інің басқа министрліктерімен және ведомстволарымен бірлескен бұйрықтар мен нұсқаулар шығарады [1].

11. Қазақ ССР Геология министрлігінің коллегиясы өзінің үнемі өткізіліп тұратын мәжілістерінде геологиялық барлау және осыған байланысты ғылыми-зерттеу жұмыстарын дамытудың негізгі мәселелерін, Министрлік қызметінің басқа да мәселелерін қарайды, Министрліктің ұйымдарына, кәсіпорындары мен мекемелеріне практикалық басшылық жасау, істің орындалуын тексеру, кадрларды іріктеп алу және пайдалану мәселелерін, аса маңызды бұйрықтар мен нұсқаулардың жобаларын талқылайды, Министрліктің құрылымдық бөлімшелері басшыларының, ұйымдарының, кәсіпорындары мен мекемелерінің есептерін тыңдайды[1].

Коллегияның шешімдері, әдетте, Қазақ ССР Геология министрінің бұйрықтарымен жүзеге асырылады. Министр мен коллегия арасында ала ауыздықтар туған жағдайда Министр бұл ала ауыздықтар туралы Қазақ ССР Министрлер Советіне баяндай отырып, өз шешімін іске асыра береді, ал коллегия мүшелері, өздері тарапынан, пікірлерін Қазақ ССР Министрлер Советіне хабарлай алады.

12. Ғылым мен техниканы дамытудың негізгі бағыттары жөніндегі ұсыныстарды қарау үшін, геологиялық барлау жұмыстарын жүргізуде ғылыми негізделген бірыңғай техникалық саясатты белгілеу үшін, отандық және шет елдік ғылым мен техниканың, озық тәжірибенің ең жаңа жетістіктерін пайдалану және енгізу жөнінде ұсыныстар дайындау үшін Қазақ ССР Геология министрлігінде көрнекті ғалымдардан, аса жетік мамандардан, өндіріс жаңашылдарынан, сондай-ақ ғылыми-техникалық қоғамдар мен басқа да ұйымдардың өкілдерінен ғылыми-техникалық совет құрылады.

Ғылыми-техникалық советтің құрамын және ол туралы Ережені Қазақ ССР Геология министрі бекітеді.

13. Қазақ ССР Геология министрлігі қоғамдық ұйымдарды қатыстыра отырып, белгіленген тәртіппен актив жиналыстарын өткізіп тұрады.

---

[1] 9, 10-пункттерге және 11-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

Бұл жиналыстарда Партия мен Үкіметтің шешімдерін орындау жөніндегі шаралар туралы баяндамалар тыңдалып, геология саласын дамытудың аса маңызды проблемалары талқыланады, сондай-ақ сын мен өзара сынды өрістету негізінде Министрліктің және оның қарамағындағы кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің қызметін жақсартуға байланысты мәселелер талқыланады.

14. Министрліктің ұйымдары, кәсіпорындары мен мекемелері арасындағы шаруашылық дау-шарларды қарау үшін Қазақ ССР Геология министрлігі арбитраж құрады. Министрліктің арбитражына өзі қабылдаған шешімдерді ықтиярсыз орындаттыру жөнінде бұйрықтар шығаруға право беріледі. Арбитраж туралы Ережені Министр бекітеді.

15. Қазақ ССР Геология министрлігінің орталық аппараты қызметкерлерінің құрылымы мен санын СССР Геология министрлігімен келісе отырып, Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді.

Министрліктің құрылымдық бөлімшелері туралы ережелерді, сондай-ақ Мииистрліктің орталық аппаратының штат кестесін белгіленген тәртіппен Қазақ ССР Геология министрі бекітеді [1].

16. Қазақ ССР Геология министрлігінің Қазақ ССР-інің Мемлекеттік гербі бейнеленген, өз аты қазақ және орыс тілдерінде жазылған мөрі болады.

ГЕОЛОГИЯЛЫҚ-БАРЛАУ ЖҰМЫСТАРЫН ЖОСПАРЛАУ МЕН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫ ОДАН ӘРІ ЖАҚСАРТУ ЖӨНІНДЕГІ, СОНДАЙ-АҚ ПАЙДАЛЫ ҚАЗЫНДЫЛАРДЫҢ БАРЛАНҒАН ҚОРЛАРЫ ЕСЕБІН ТӘРТІПКЕ КЕЛТІРУ ЖӨНІНДЕГІ ШАРАЛАР ТУРАЛЫ [2]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1971 жылғы 30 августағы № 498
ҚАУЛЫСЫ

Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Республика экономикалық және әлеуметтік дамуының бесжылдық және жылдық мемлекеттік жоспарларында өнеркәсіптік игеру үшін әзірленетін нақты кен орындары бойынша минералды шикізаттың барланатын қорлары мөлшерінің көрсеткіштері СССР Министрлер Советі жанындағы пайдалы қазындылар қорлары жөніндегі Мемлекеттік комиссияларда және пайдалы қазындылар қорлары жөніндегі территориялық комиссияларда барлау жұмыстарын аяқтау мерзімдерін және қорларды бекіту мерзімдерін көрсетуді қарастыратын болсын.

Экономикалық және әлеуметтік дамуының мемлекеттік жоспарларында геологиялық-барлау жұмыстарының тиімділігін оперативті бағалау үшін алдын-ала барлау деректері бойынша техникалық-экономикалық баяндамалар негізінде (ал мұнай мен газ үшін — іздестіру жұмыстарының негізінде) ұнамды баға алған кен орындары бойынша пайдалы қазындылар қорларының өсімі жөніндегі тапсырма да белгіленсін.

---

[1] 15-пункттің екінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст).

[2] 6-пункттің үшінші абзацы, 7 және 8-пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

Өнеркәсіптік құндылығы күдік туғызбайтын кен орындары бойынша пайдалы қазындылар қорының өсімі алдын-ала барлау кезеңінде жоспарлануы мүмкін.

2. Өнеркәсіптің минералдық шикізат қажеттерін барынша толық есепке алуды қамтамасыз ету үшін Қазақ ССР-інің мүдделі салалық министрліктеріне, мемлекеттік комитеттеріне, ведомстволарына және республика территориясына орналасқан пайдалы қазындылар кен орнын пайдалануды жүзеге асыратын одаққа бағынатын кен өндіретін кәсіпорындарға Қазақ ССР Геология министрлігінің геологиялық-барлау жұмыстары жоспарын жасауға қатысуға және жыл сайын 1 майдан кешіктірілмей Қазақ ССР Геология министрлігіне және көшірмесі Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне осы министрліктің, әсіресе жұмыс істеп тұрған, салынып жатқан және жобаланатын кен кәсіпорындары аудандарында іздестіру және барлау жұмыстарын жүргізу туралы негізделген ұсыныстарын беруге міндеттелсін.

3. Қазақ ССР Геология министрлігіне мыналар міндеттелсін:

а) геологиялық-барлау жұмыстарының жылдық жоспарларының жобаларын жасауды барлық барланатын кен орындарының атаулы тізбектерімен және геологиялық-барлау жұмыстары (алдын-ала барлау, егжей-тегжейлі барлау) кезеңдерінің аяқталу мерзімдерін белгілеумен қамтамасыз етуге; Қазақ ССР Министрлер Советіне және көшірмесі Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне берілетін жоспар жобасының материалдары жоспар жобасына енгізілетін объектілер бойынша алдын-ала барлауды бастаудың қажетті негіздемелерін баяндауы тиіс.

Геологиялық-барлау жұмыстарының жылдық және перспективалық жобаларын жасау кезінде өнеркәсіптің тиісті салаларын дамыту үшін экономикалық жағынан неғұрлым тиімді болып табылатын аудандарда және кен орындарында барлау жұмыстарын шоғырландыруға ерекше назар аударылуы, сондай-ақ Қазақ ССР-інің мүдделі салалық министрліктерімен, мемлекеттік комитеттерімен, ведомстволарымен және республика территориясында орналасқан одаққа бағынатын кен өндіретін кәсіпорындары егжей-тегжейлі барлауға жататын барлық кен орындарының атаулы тізбектерін, барлау жұмыстарының аяқталу мерзімдерін және қорларды бекіту мерзімдерін СССР Министрлер Советі жанындағы пайдалы қазындылар қоры жөніндегі Мемлекеттік комиссияда және пайдалы қазындылар қорлары жөніндегі территориялық комиссияларда келісуге тиіс.

Қазақ ССР Министрлер Советіне бекітуге берілетін жоспар жобасында Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті алдын-ала және егжей-тегжейлі барлау объектілерін, бұл объектілер бойынша СССР Геология министрлігімен келісілген (жергілікті маңызы бар пайдалы қазындылар кен орындарынан басқа) геологиялық-барлау жұмыстарының аяқталу кезеңдерінің мерзімдерін қарастыратын болсын;

б) салалық министрліктердің жобалау ұйымдары мен өнеркәсіп кәсіпорындары маңызды кен орындары бойынша барлау жұмыстарының жобаларын қарауға қатыстыруға, барлау процесінде алынатын және кен орындарын бұдан былай жобалау мен салу үшін қажетті негізгі бастапқы деректерді олармен келісуге;

в) пайдалы қазындылардың әрбір түрі бойынша, әрбір жеке кен орны, аудандар, ірі геологиялық регион бойынша және тұтастай министрлік бойынша геологиялық-барлау жұмыстарының (іздестірулер, алдын-ала барлау, егжей-тегжейлі барлау, түбегейлі барлау) кезеңдері бойынша шығындардың үнемі жеке есебін алуды ұйымдастыруды қамтамасыз етуге;

г) мүдделі салалық одақтық министрліктерге бекітуге берілетін уақытша кондициялардың жобалары Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетімен және республиканың тиісті салалық министрліктерімен, мемлекеттік комитеттерімен, ведомстволармен келісілуі қажет;

д) бұдан былай алдын-ала барлау процесінде табылған қорларды, осы қаулының 7-пунктінің «г» тармағына сәйкес бекітілген уақытына кондициялар бар болғанда ғана пайдалы қазындылар қорлары Баланстарына енгізсін.

4. Қазақ ССР министрліктері, мемлекеттік комитеттері мен ведомстволары атқаратын барлық геологиялық-барлау жұмыстарының шығындарын шығыстан шығару (тақырыптық, регионалдық, геологиялық суретке түсіру және геофизикалық, гидрогеологиялық, инженерлік-геологиялық іздестіру, алдын-ала барлау, егжей-тегжейлі барлау, түбегейлі барлау бойынша) жоғары тұрған ұйымдар қабылдаған және мақұлдаған осы жұмыстардың аяқталған кезеңдері бойынша ақырғы есептер негізінде ғана, ал егжей-тегжейлі барлауға арналған шығындарды шығыстан шығару — СССР Миннстрлер Советі жанындағы пайдалы қазындылар қорлары жөніндегі Мемлекеттік комиссияда (жергілікті маңызы бар кен орындары бойынша — пайдалы қазындылар қорлары жөніндегі территориялық комиссияда барланған қорларды бекіткеннен кейін) барланған қорларды бекіткеннен кейін ғана және түбірлі барлауға арналған шығындарды шығыстан шығару — бекітілген жобаларға сәйкес жұмыстарды аяқтағаннан кейін жүргізілетін болып белгіленсін.

5. Қазақ ССР министрліктері, мемлекеттік комитеттері мен ведомстволары және республика территориясында геологиялық барлау және кен пайдалану жұмыстарын атқаратын одаққа бағынатын кен өндіру кәсіпорындары мыналарға міндеттелсін:

а) Қазақ ССР Геология министрлігінің республикалық геологиялық қорына жыл сайын есеп баланстарымен бір мезгілде СССР пайдалы қазындылар қорлары Баланстарында есептелетін, оларды өнеркәсіптік игеру дәрежесі бойынша, осы бесжылдықта игеру белгіленген және бұдан кейінгі жылдары (резервтік) игеру көзделген кен орындарын көрсете отырып, барланған кен орындарын бөлу туралы мәліметтерді беруге;

б) 1972 жылы Қазақ ССР Геология министрлігінің Республикалық қорына 1971 жылғы есеп баланстарымен бір мезгілде, 1972 жылғы 1 январьға дейінгі, СССР Миннстрлер Советі жанындағы пайдалы қазындылардың қорлары жөніндегі Мемлекеттік комиссия мен пайдалы қазындылар қорлары жөніндегі территориялық комиссиялар бекіткен, пайдаланылып отырылған кен орындарында барланған пайдалы қазындылар қорларының қалдығы туралы деректерді беруге, ал бұдан кейін — көрсетілген деректерді жаңа бесжылдықтың алғашқы жылының 1 январына дейін бес жылда бір рет беруге;

в) рудниктік, шахталық және кәсіпшіліктік геологиялық қызметті нығайту жөніндегі шараларды жүзеге асыруға, бұл жағдайда жер қойнауынан минералдық шикізатты тиімді және комплексті алу жолындағы осы қызметтер геологтарының ролін және олардың жауапкершілігін арттыру көзделуге тиіс.

6. Құрылыс материалдарын барлауға бөлінетін қаржылардың тиімді пайдалануын қамтамасыз ету үшін мүдделі министрліктер, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволар геологиялық-барлау жұмыстарын жүргізуге заявка берген кезде жергілікті құрылыс материалдарына бұл жұмысты жүргізу қажеттілігіне техникалық-экономикалық негіздеме беруге міндеттелсін.

Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті мен Қазақ ССР Геология министрлігі жергілікті құрылыс материалдарына арналған геологиялық-барлау жұмыстарының жоспарларына тек қана техникалық-экономикалық негіздемелер деректері бойынша тиімді деп табылған және жуықтағы бесжылдықта игерілуі көзделген объектілерді енгізетін болсын.

(Төртінші абзац) Қазақ ССР Геология министрлігі Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне және Қазақ ССР Құрылыс материалдары өнеркәсібі министрлігіне жыл сайын құрылыс материалдарына арналған іздестіру және барлау жұмыстарының нәтижелері туралы информация беріп тұратын болсын.

ПАЙДАЛЫ ҚАЗЫНДЫЛАР ҚОРЛАРЫН ЕСЕПКЕ АЛУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1967 жылғы 14 сентябрьдегі № 666
ҚАУЛЫСЫ

СССР Министрлер Советінің «Пайдалы қазбаларды есепке алу тәртібін ішінара өзгерту туралы» 1966 жылғы 25 ноябрьдегі № 897 қаулысына[2] сәйкес Қазақ ССР Министрлер Советі қ а у л ы е т е д і:

1. Республика территорнясында геологиялық-барлау жұмыстары мен пайдалы қазбалар өндіруді жүргізетін Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволарына, кәсіпорындар мен ұйымдарға жыл сайын алдағы жылдың 1 мартынан қалдырмай Қазақ ССР Геология министрлігіне олар жүргізетін геологиялық жұмыстардың негізгі нәтижелері туралы және өздеріне қарасты кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар барлайтын және пайдаланатын кендер бойынша пайдалы қазындылар қорларының өсімі жоспарының орындалуы туралы деректерді, сондай-ақ Қазақ ССР территорнясында жұмыс істеп тұрған, салынып жатқан және жобаланып отырған кен өндіретін және металлургиялық кәсіпорындарының минералдық шикізаттарының барланған қорларымен қамтамасыз етілуінің жайы туралы деректерді беруге міндеттелсін.

Қазақ ССР Геология министрлігі бұл көрсетілген деректерді іздестіру және геологиялық-барлау жұмыстарын жоспарлау кезінде ескеретін болсын[3].

2. Геологиялық-барлау жұмыстарын және пайдалы қазындылар өндіруді жүргізетін Қазақ ССР-інің барлық министрліктері, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволары, сондай-ақ Қазақ ССР Геология министрлігінің өндірістік геологиялық бірлестіктері пайдалы қазындылар қорларының есептері баланстарын, оларды қарағаны жөніндегі протоколдармен, СССР Орталық статистика басқармасы бекіткен формалар бойынша (форма 5-гр) Қазақ ССР Геология министрлігінің Республикалық қорына беретін болып белгіленсін[3].

---

[1] 3 және 5-пункттер Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[2] СССР Заңдары жинағының 4-томын қараңыз.

[3] 1 және 2-пункттерге Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

4. Қазақ ССР Геология министрлігі республика территориясында геологиялық-барлау жұмыстары мен пайдалы қазындылар өндіруді жүргізетін Қазақ ССР-інің министрліктері мен ведомстволарынан, кәсіпорындар мен ұйымдардан алынатын деректерді ескере отырып, жыл сайын тұтас алғанда республика бойынша пайдалы қазындылар қорларының өсімі жоспарының орындалуы туралы есеп жасауға және алдағы жылдың 15 мартынан кешіктірмей оны Қазақ ССР Министрлер Советіне, Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетіне және Қазақ ССР Орталық статистика басқармасына беруге міндеттелсін [1].

[1] 4-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 16 сентябрьдегі № 368 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР КЖ, 1982 ж., № 19, 81-ст.).

4-тарау

СУ ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

§ 1. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

ҚАЗАҚ ССР-інің СУ КОДЕКСІ[1]

Ұлы Октябрь социалистік революциясы жеңісінің нәтижесінде біздің елімізде басқа да табиғат байлықтары сияқты су да национализацияланып, халық игілігіне айналды.

Советтердің Бүкілроссиялық екінші съезінің 1917 жылғы 26 октябрьдегі (8 ноябрьдегі) «Жер туралы» Декретінің негізінде Қазақстанда капитализмге дейінгі су қатынастарының системасы жойылды, 1921—1922 жылдарда жер-су реформасы жүзеге асырылды.

Ерікті бірлесу және тең праволылық негізінде құрамына басқа одақтас республикалармен бірге Қазақ Советтік Социалистік Республикасы кіретін СССР-де суға мемлекеттік меншік су қатынастарының негізін құрайды, суды халық шаруашылығына мейлінше тиімді етіп жоспарлы және комплексті пайдалануды жүзеге асыру үшін қолайлы жағдайлар жасайды, совет адамдарының ең жақсы еңбек, тұрмыс, демалыс және денсаулық сақтау жағдайларын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Қоғамдық өндіріс пен қала құрылысының өркендеуі, халықтың материалдық әл-ауқаты мен мәдеин дәрежесінің өсуі, су жөніндегі алуан түрлі қажетті молайтады, суды тиімді пайдаланудың және оны қорғаудың маңызын арттыра түседі.

Советтік су заңдары суды мейлінше тиімді, ғылыми негізделген түрде пайдалануға және оны ластанудан, былғанудан, сарқылудан қорғауға белсене көмектесуге тиіс.

---

[1] 1980 ж. 30 майдағы Указы бойынша VI бөліммен толықтырылған (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

Бірінші бөлім

ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

I тарау

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

1-статья. **Қазақ ССР-інің су заңдарының міндеттері**

Қазақ ССР-інің су заңдарының міндеттері қазіргі және болашақ ұрпақтардың мүддесіне суды халық пен халық шаруашылығының мұқтажына ғылымн негізде, ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету, суды ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғау, судың зиянды әсерін болдырмау және жою, су объектілерінің жайын жақсарту мақсатында су қатынастарын реттеу, сондай-ақ кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелер мен азаматтардың праволарын қорғау, су қатынастары саласында заңдылықты нығайту болып табылады[1].

2-статья. **ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің су заңдары**

Қазақ ССР-інде су қатынастары ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздерімен және осы Негіздерге сәйкес шығарылатын ССР Одағының су заңдарының басқа да заң актілерімен, Қазақ ССР-інің Су кодексімен және Қазақ ССР-інің су заңдарының басқа да актілерімен реттеледі.

Осы Кодекс ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес су қатынастарын Негіздерде көрсетілген мәселелер бойынша, сондай-ақ егер олар ССР Одағының компетенциясына жатқызылмаған болса, басқа мәселелер бойынша да реттейді.

3-статья. **Қазақ ССР-інде жер, орман және кен қатынастарын реттеу**

Қазақ ССР-інде жер, орман және кен қатынастары ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің тністі заңдарымен реттеледі.

4-статья. **Суға мемлекеттік (жалпы халықтық) меншік**

СССР Конституциясына және Қазақ ССР Конституциясына сәйкес су мемлекеттік меншік — бүкіл совет халқының ортақ дәулеті болып табылады[1].

СССР-де су тек мемлекет меншігінде ғана болады және пайдалануға ғана беріледі. Мемлекеттік су меншік правосын тікелей немесе жасырын түрде бұзатын әрекеттерге тыйым салынады.

5-статья. **Біртұтас мемлекеттік су қоры**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес СССР-де барлық су (су объектілері) біртұтас мемлекеттік су қорына жатады.

Біртұтас мемлекеттік су қорына мыналар қосылады:

1) өзендер, көлдер, бөгендер, жер үстіндегі басқа су қоймалары және су көздері, сондай-ақ қаналдар мен тоғандардың сулары;

2) жер астындағы сулар және мұздықтар:

3) СССР-дің ішкі теңіздері және басқа ішкі теңіз сулары;

4) СССР-дің территориялық сулары (территориялық теңізі).

---

[1] 1-статьяға және 4-статьяның тақырыбы мен бірінші бөлігіне 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24.).

6 - статья. Су қатынастарын реттеу саласындағы ССР Одағының компетенциясы[1]

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес су қатынастарын реттеу саласында ССР Одағының қарауына мыналар жатады:

1) СССР Конституциясына сәйкес ССР Одағының өкілдіктерін жүзеге асыру үшін қажетті шекте біртұтас мемлекеттік су қорын билеу;

2) суды пайдалану, оны ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғау, судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою саласында негізгі ережелер белгілеу;

3) суды пайдаланудың, су сапасының және оны бағалау әдістерінің жалпы одақтық нормативтерін белгілеу;

4) суды мемлекеттік есепке алудың, оны пайдаланудың, су пайдалануды тіркеудің және мемлекеттік су кадастрының ССР Одағы үшін бірыңғай жүйелерін белгілеу;

5) суды комплексті пайдалану және қорғау схемаларын, сондай-ақ жалпы одақтық маңызы бар су шаруашылық баланстарын бекіту;

6) суды пайдалану, қорғау, судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою жөнінде жалпы одақтық шараларды жоспарлау;

7) судың пайдаланылуына және қорғалуына мемлекеттік бақылау жасау және оны жүзеге асыру тәртібін белгілеу;

8) пайдаланылуын ССР Одағы органдары реттеп отыратын су объектілерін анықтау;

9) СССР Конституциясына және ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдары Негіздеріне сәйкес суды пайдалану мен қорғау саласында жалпы одақтық маңызы бар басқа да мәселелерді реттеу.

7 - статья. Су қатынастарын реттеу саласындағы Қазақ ССР-інің компетенциясы

Су қатынастарын реттеу саласында ССР Одағының компетенциясының шегінен тыс, Қазақ ССР-інің қарауына мыналар жатады: республиканың территориясындағы біртұтас мемлекеттік су қорын билеу, суды пайдалану, оны ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғау, судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою тәртібін белгілеу; суды пайдалану, қорғау, судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою жөнінде шараларды жоспарлау; суды комплексті пайдалану және қорғау схемаларын, су шаруашылық баланстарын бекіту, судың пайдаланылуына және қорғалуына мемлекеттік бақылау жасауды жүзеге асыру, сондай-ақ ССР Одағының компетенциясына жатқызылмаған болса — басқа да мәселелер бойынша су қатынастарын реттеу.

II тарау

СУДЫ ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ

8 - статья. Суды пайдалану және қорғау саласындағы мемлекеттік басқару органдары

Қазақ ССР-інде суды пайдалану және қорғау саласындағы мемлекеттік басқаруды СССР Министрлер Советі, Қазақ ССР Министрлер Советі, халық депутаттарының облыстық, аудандық, қалалық, селолық,

[1] 6-статья 1980 ж. 30 майдағы Указымен 9 пунктпен толықтырылған (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

ауылдық және поселкелік Советтерінің атқару комитеттері, сондай-ақ суды пайдалануды реттеу және қорғау жөнінде осыған арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар тікелей немесе бассейндік (территориялық) басқармалар арқылы жүзеге асырады және ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес басқа да мемлекеттік органдар жүзеге асырады.

9-статья. Суды пайдалануды реттеу және қорғау жөнінде арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік органдар

Қазақ ССР-іиде суды пайдалануды реттеу және қорғау жөнінде арнайы уәкілдік берілген мемлекеттік орғандар Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі және оның жергілікті органдары болып табылады.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы мииистрлігі өзінің қызметтерін тікелей немесе бассейидік ннспекциялар арқылы жүзеге асырады.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің өзінің компетенциясы шегінде суды пайдалану және қорғау мәселелері жөніндегі нұсқаулары министрліктер мемлекеттік комитеттер мен ведомстволар үшін, сондай-ақ олардың ведомстволық бағынысына қарамастан барлық кәсіпорындар, мекемелер және ұйымдар ұшін және азаматтар үшін міндетті.

10-статья. Суды пайдалану және қорғау саласындағы басқару жөніндегі басқа мемлекеттік органдар

Қазақ ССР-індегі суды пайдалану және қоргау саласындағы басқару жөніндегі басқа мемлекеттік органдар мыналар болып табылады: өз компетенциясы шегінде мемлекеттік санитарлық және ветеринариялық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдар және басқа мүдделі органдар.

III тарау

СУДЫ ПАЙДАЛАНУҒА ЖӘНЕ ҚОРҒАУҒА МЕМЛЕКЕТТІК БАҚЫЛАУ

1і-статья. Суды пайдалануға және қорғауға мемлекеттік бақылау жасаудың міндеттері

Суды пайдалануға және қорғауға мемлекеттік бақылау жасаудың міндеті барлық мииистрліктердің, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволардың, мемлекеттік, кооперативтік, қоғамдық кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің және азаматтардың су пайдаланудың белгіленген тәртібін сақтауын, суды қоргау, судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою жөніндегі міндеттерін, судың есебін жүргізу ережелерін, сондай-ақ су заңдарымен белгіленген басқа да ережелерді орындауын қамтамасыз ету болып табылады.

і2-статья. Суды пайдалануға және қорғауға мемлекеттік бақылау жасауды жүзеге асыратын органдар

Суды пайдалануға және қоргауға мемлекеттік бақылау жасауды халық депутаттарының Советтері, олардың атқарушы және басқарушы органдары, сондай-ақ осыған уәкілдік берілген мемлекеттік органдар ССР Одагының заңдарымен белгіленген тәртіппен жүзеге асырады.

IV тарау

СУДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ ҚОРҒАУ ЖӨНІНДЕГІ ШАРАЛАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУҒА ҚОҒАМДЫҚ ҰЙЫМДАР МЕН АЗАМАТТАРДЫҢ ҚАТЫСУЫ

13 - статья. Мемлекеттік орғандарға көмектесу үшін ұйымдар мен азаматтар жүзеге асырып отыратын шаралар [1]

Кәсіптік одақтары, жастар ұйымдары, табиғатты қорғау қоғамдары, ғылыми қоғамдар және басқа қоғамдық ұйымдар, сондай-ақ азаматтар суды тиімді пайдалану және қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асыруда мемлекеттік органдарға көмектесіп отырады.

Бұл аталған шараларға суды пайдалану және қорғау үшін судың жайына әсер ететін объектілердің құрылысының барысы және пайдалануға беру үшін, барлық су пайдаланушылардың праволары мен міндеттерінің орындалуы үшін, судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою үшін және басқалары үшін бақылау жасауды жүзеге асыру жатады.

Мемлекеттік органдар суды ұтымды пайдалану мен қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асырған кезде қоғамдық ұйымдардың және азаматтардың ұсыныстарын барынша ескеріп отыруға міндетті [1].

14 - статья. Суды тиімді пайдалану және қорғау жөніндегі шараларға қоғамдық ұйымдардың қатысуы

Қоғамдық ұйымдар суды тиімді пайдалануды және қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған қызметке осы ұйымдардың уставтарына (ережелеріне) және ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес қатысады.

15 - статья. Суды тиімді пайдалану және қорғау жөніндегі шараларға азаматтардың қатысу тәртібі

Суды тиімді пайдалану және қорғау жөніндегі шараларды жүргізуде азаматтар мемлекеттік органдарға мынадай жолдармен көмектеседі:

суды пайдалануға және қорғауға мемлекеттік бақылау жасауды жүзеге асырушы органдарға суды пайдалануды және қорғауды жақсарту туралы өздерінің ұсыныстарын енгізеді;

суды пайдалану және қорғау ережелерінің өздеріне мәлім болған бұзылғаны туралы хабарлайды;

суды пайдалануды және қорғауды жақсарту жөніндегі, сондай-ақ судың зиянды әсерінен сақтандыру және ондай әсерді жою жөніндегі жұмыстарды жүргізуге тікелей қатысады.

V тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕ ЖӘНЕ ЖАҒАЛАУЛАРДАҒЫ ТІЛКЕМДЕРДЕ (АЙМАҚТАРДА) ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ ТӘРТІБІ

16 - статья. Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттар мен басқа да объектілерді орналастыру, жобалау, салу және пайдалануға беру шарттары

Жаңа және қайта құрылған кәсіпорындарды, ғимараттар мен басқа да объектілерді орналастыру, жобалау, салу және пайдалануға беру кезінде, сондай-ақ судың жайына әсер ететін жаңа технологиялық про-

---

[1] 13-статья 1980 ж. 30 майдағы Указымен үшінші бөлікпен толықтырылған (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24.).

цестерді енгізу кезінде денсаулық сақтау және халықтың ауыз сумен және тұрмыстық сумен қажетін ең алдымен қанағаттандыру талаптарын сақтай отырып судың ұтымды пайдаланылуы қамтамасыз етілуге тиіс. Мұның өзінде су объектілерінен алынатын және оларға қайта құйылатын судың есебін жүргізуді, суды ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғауды, судың зиянды әсеріне жол бермеуді, жерге су жаюды ең аз қажетті мөлшерге дейін шектеуді, жерді сортаңданудан, су басудан немесе құргаудан қорғауды, сондай-ақ қолайлы табиғат жағдайлары мен ландшафтарды сақтауды қамтамасыз ететін шаралар көзделеді [1].

17-статья. **Балық шаруашылық су қоймаларының жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа объектілерді орналастыру, жобалау, салу, пайдалануға беру шарттары**

Балық шаруашылық су қоймаларында жаңа және қайта құрылған кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа да объектілерді орналастырған, жобалаған, салған және пайдалануға берген кезде, осы Кодекстің 16-статьясында көрсетілген шаралардан басқа, балықты және басқа да су жануарлары мен өсімдіктерін қорғауды және олардың өсіп-өрбуі үшін жағдайлар болуын қамтамасыз ететін шаралар дер кезінде жүзеге асырылуға тиіс.

18-статья. **Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа объектілерді салатын орындарды анықтау**

Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа объектілерді салатын орындарды анықтау суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен, халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттерімен, мемлекеттік санитарлық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыру органдарымен және ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес басқа да органдармен келісіледі.

19-статья. **Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа объектілерді салу жобаларын келісу**

Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа объектілерді салу жобалары суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен және ССР Одағының заңдары белгілейтін реттерде және тәртіп бойынша басқа да органдармен келісілуге жатады.

20-статья. **Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа объектілерді пайдалануға беруге тыйым салу**

Мыналарды пайдалануға беруге тыйым салынады:

судың ластануын, былғануын немесе оның зиянды әсерін болғызбайтын қондырғылармен қамтамасыз етілмеген жаңа және қайта құрылған кәсіпорындарды, цехтарды, агрегаттарды, коммуналдық және басқа объектілерді;

жобаларда көрсетілген жерге судың жайылуын, жердің су астында қалуын, батпақтануын, сортаңдануын, топырақ эрозиясын болғызбайтын шаралар жүргізілгенге дейін — жер суару және суландыру жүйелерін, бөгендер мен каналдарды;

---

[1] 16-статьяға 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

30 - с т а т ь я. **Суды бірлесіп және дара пайдалану**

Су объектілері бірлесіп және дара пайдалануда болуы мүмкін.

Мемлекеттік органдардың шешімі негізінде (осы Кодекстің 34-статьясы) кәсіпорынның, мекеменің, ұйымның пайдалануына берілген су объектілері (су объектілерінің бөліктері) дара пайдалануда болады.

Дара пайдалануға берілмеген су объектілері (су объектілерінің бөліктері) бірлесіп пайдалануда болады.

31 - с т а т ь я. **Бастапқы және қосалқы су пайдалану**

Су объектілері дара пайдалануға берілген кәсіпорындар, ұйымдар және мекемелер — бастапқы су пайдаланушылар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген реттерде суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен келісе отырып, басқа кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелерге және азаматтарға қосалқы су пайдалануға рұқсат беруге праволы.

Қосалқы су пайдалануға берілген рұқсаттарда су объектілерін пайдалану мақсаттары және пайдаланудың негізгі шарттары көрсетіледі.

Қажет болған реттерде қосалқы су пайдалану шарттары тараптардың өзара праволары мен міндеттері бастапқы және қосалқы су пайдаланушылардың арасындағы шартпен ресімделеді.

32 - с т а т ь я. **Су объектілерін ең алдымен халықтың қажеті үшін беру**

Су объектілері ең алдымен халықтың ауыз су және тұрмыс қажетін қанағаттандыру үшін пайдалануға беріледі.

Су объектісін бірден бірнеше мақсатқа пайдалану үшін берген кезде ең алдымен халықтың ауыз сумен және тұрмыстық сумен қажеттерін қанағаттандыру қамтамасыз етілуге тиіс.

33 - с т а т ь я. **Су объектілерін дара пайдалануға беру негіздері**

Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы, халық депутаттарының тиісті Советінің атқару комитетінің немесе осыған уәкілдік берілген басқа мемлекеттік органның шешімі негізінде, ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіппен су объектілері толық немесе ішінара пайдалануға беріледі.

Су объектілерін дара пайдалануға беру туралы қаулыда немесе шешімде су объектілерінің қандай мақсат үшін берілетіні және оларды пайдаланудың негізгі шарттары көрсетіледі.

34 - с т а т ь я. **Су объектілерін дара пайдалануға беретін органдар**

Су объектілерін толық немесе ішінара дара пайдалануға мыналар береді:

халық депутаттарының селолық, ауылдық, поселкелік Советінің атқару комитеті — село, ауыл, поселке территориясының шегінде орналасқан тұйық (ақпайтын) су объектісін;

халық депутаттарының аудандық Советінің атқару комитеті — аудан территориясының шегінде орналасқан су объектісін;

халық депутаттарының қалалық Советінің атқару комитеті — қала территориясының шегінде орналасқан су объектісін;

халық депутаттарының облыстық Советінің атқару комитеті — аудан аралық, облыстық маңызы бар су объектісін.

Қазақ ССР Министрлер Советі немесе суды пайдалануды реттеу және қорғау жөнінде арнайы уәкілдік берілген республика органдары — республиканың территориясында орналасқан қалаған су объектісін.

35 - с т а т ь я. **Су объектілерін дара пайдалануға беру туралы өтініш жасаудың және оны қараудың тәртібі**

Су объектілерін дара пайдалануға беру туралы өтініш жасаудың және оны қараудың тәртібін Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейді.

36 - с т а т ь я. **Арнайы су пайдалануға рұқсат беретін органдар**

Арнайы су пайдалану — суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдардың беретін рұқсаты негізінде, ал ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында көрсетілген реттерде — халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттерінің беретін рұқсаты негізінде жүзеге асырылады.

37 - с т а т ь я. **Арнайы су пайдалануға рұқсат беруге келісу және рұқсат беру тәртібі**

Арнайы су пайдалануға рұқсаттар мемлекеттік санитарлық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен, сондай-ақ басқа да мүдделі органдармен келісіп алғаннан кейін беріледі. Бастапқы су пайдаланушыларға — кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге дара пайдалануға берілген су объектілерінде арнайы су пайдалануға осы кәсіпорындармен, ұйымдармен және мекемелермен келісіп алғаннан кейін рұқсат етіледі. ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген реттерде аталған су объектілерінде арнайы су пайдалануға бастапқы су пайдаланушылар судың пайдаланылуы мен қорғалуын реттеу жөніндегі органдармен келісе отырып рұқсат береді.

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдары Негіздеріне сәйкес арнайы су пайдалануға рұқсат беруге келісу және рұқсат беру тәртібін СССР Министрлер Советі белгілейді [1].

38 - с т а т ь я. **Жалпы су пайдалануды жүзеге асыру тәртібі**

Жалпы су пайдалану ешқандай рұқсатсыз жүзеге асырылады.

Жалпы су пайдаланған кезде мемлекеттік санитарлық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдардың, кеме қатынастары мен агаш ағызуды реттейтін органдардың талаптарын, сондай-ақ суда адам өмірін қорғау, суды тиімді пайдалану және қорғау ережелерін орындауға міндетті.

халық депутаттарының селолық, ауылдық, поселкелік, аудандық, қалалық Советтерінің атқару комитеттері азаматтардың өмірі мен денсаулығын сақтау мақсатымен өндірістік және басқа жағдайларды ескеріп шомылуға, қайықпен жүзуге, ауыз су мен тұрмыс қажеті үшін су алуға, мал суаруға тыйым салынатын жерлерді белгілейді, сондай-ақ тнісінше селолық елді мекеннің, поселкенің, қаланың, ауданның территорнясында орналасқан су объектілерінде жалпы су пайдаланудың басқа да шарттарын белгілейді.

Жалпы су пайдалану шарттары туралы ұсыныстарды суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар, судағы құтқару қоғамдары, мемлекеттік санитарлық қадағалауды, жануарлар дүннесін қорғауды жүзеге асыратын органдар және басқа да мүдделі органдар жасайды.

халық депутаттарының тиісті Советінің атқару комитеті өзі белгілеген жалпы су пайдалану шарттары туралы жұртқа жариялап отыруға міндетті.

---

[1] 37-статьяға 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

39 - с т а т ь я. Дара пайдалануға берілген су объектілерінде жалпы су пайдалану

Дара пайдалануға берілген су объектілерінде бастапқы су пайдаланушының суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен келісіп белгілеген шарттары бойынша жалпы су пайдалануға жол беріледі, ал қажет болған кезде оған тыйым салынуы мүмкін.

Бастапқы су пайдаланушы өзіне дара пайдалануға берілген су объектісінде жалпы су пайдаланудың шарттары немесе оған тыйым салынғаны туралы жұртқа жарнялауға міндетті.

Егер бастапқы су пайдаланушы мен халық депутаттарының жергілікті Советінің атқару комитеті дара пайдалануға берілген су объектісінде жалпы су пайдалану шарттары немесе оған тыйым салынғаны туралы жұртқа жарияламаса, су заңына сәйкес жалпы су пайдалану шексіз рұқсат етілген деп танылады.

40 - с т а т ь я. Су пайдаланудың тегіндігі

Су пайдалану тегін жүзеге асырылады.

СССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес СССР Министрлер Советі белгілейтін реттер мен тәртіп бойынша арнайы су пайдалану үшін ақы төленуі мүмкін.

41 - с т а т ь я. Су пайдалану мерзімдері

Су объектілері мерзімсіз уақытқа немесе уақытша пайдалануға беріледі.

Мерзімі күн ілгері белгіленбеген су пайдалану мерзімсіз (тұрақты) су пайдалану деп танылады.

Уақытша су пайдалану қысқа мерзімді — үш жылға дейін және ұзақ мерзімді — үш жылдан жиырма бес жылға дейін болуы мүмкін. Қажет болған кезде су пайдалану мерзімі тиісінше қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді уақытша пайдалану мерзімінен аспайтын уақытқа ұзартылуы мүмкін.

Жалпы су пайдалану мерзіммен шектелмейді.

42 - с т а т ь я. Уақытша су пайдалану мерзімдерін есептеу тәртібі

Уақытша су пайдалану мерзімдері тиісінше арнайы су пайдалануға рұқсат алған күннен бастап немесе су объектісін дара пайдалануға беру туралы шешім шығарылған күннен бастап есептеледі.

43 - с т а т ь я. Уақытша су пайдалану мерзімдерін ұзарту тәртібі

Су объектісін уақытша пайдалану мерзімдерін ұзартуды мүдделі су пайдаланушылардың өтініші бойынша арнайы су пайдалануға рұқсат берген немесе су объектісін дара пайдалануға беру туралы шешім қабылдаған мемлекеттік орган жүзеге асырады.

44 - с т а т ь я. Су объектілерін белгілі мақсатқа пайдалану

Су пайдаланушылардың су объектілерін осы объектілер берілген кезде көзделген мақсатқа ғана пайдалануға правосы бар.

45 - с т а т ь я. Су пайдаланушылардың негізгі праволары

Су объектісін пайдалануға берілген белгілі мақсатқа сәйкес, белгіленген тәртіп бойынша су пайдаланушылардың мынадай правосы бар:

пайдалану үшін су шығарып алуға;

су шаруашылығы ғимараттары мен қондырғыларын орнатуға;

берілетін судың мөлшері мен сапасын тексеруге;

жоспар бойынша алынбаған судың компенсациясын талап етуге, бұған су пайдаланушының жоспарға сәйкес дәлелсіз себептермен су алудан бас тартқан реттері кірмейді;

су объектілерін пайдалану жөнінде заң бойынша тыйым салынбаған әрекеттерді жүзеге асыруға правосы бар.

46 - с т а т ь я. **Су пайдаланушылардың праволарына шек қою**

Су мүлде азайған, су объектілерінде авариялық жағдайлар болған, эпидемия мен эпизоотия хаупі туған кезде және ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында көзделген өзге реттерде су пайдаланушылардың правосы халық денсаулығын сақтау мақсатында, өзге де мемлекеттік мүдделер үшін, сондай-ақ басқа су пайдаланушылардың мүдделері үшін шектелуі мүмкін. Мұның өзінде су объектілеріи халықтың ауыз су және тұрмыс қажеті үшін пайдалану жағдайы нашарлап кетпеуге тиіс [1].

Судың зиянды әсерінен туған табиғи апаттардан сақтандыру және оны жою жөніндегі шұғыл шараларды жүзеге асырған кезде су пайдаланушылардың праволарына шек қою осы Кодекстің 146-статьясы бойынша реттеледі.

Су объектілерін дара пайдаланатын су пайдаланушылардың праволарына осы су объектісін дара пайдалануға берген орган, арнайы су пайдалану праволарына — арнайы су пайдалануға рұқсат берген орган, қосалқы су пайдалану праволарына — суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органмен келісе отырып, бастапқы су пайдаланушы, сондай-ақ ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес басқа да органдар шек қоюы мүмкін.

47 - с т а т ь я. **Су пайдаланушылардың праволарын қорғау**

Су пайдаланушылардың праволары заңмен қорғалады.

Су пайдаланушылардың бұзылған праволары ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында көрсетілген тәртіппен қалпына келтірілуге тиіс.

Су пайдаланушыларға келтірілген зиян өтелуге жатады.

48 - с т а т ь я. **Су пайдаланушылардың негізгі міндеттері**

Су пайдаланушылар мынаған міндетті:

су объектілерін тиімді пайдалануға, судың үнемдеп жұмсалуына, судың сапасының қалпына келтірілуіне және жақсартылуына қамқорлық жасауға;

ластайтын заттары бар кірлі судың су объектілеріне ағызылуын толық тоқтату үшін шаралар қолдануға;

басқа су пайдаланушыларға берілген праволардың бұзылуына, сондай-ақ шаруашылық және табиғат объектілеріне (жерге, орманға, жануарлар дүннесіне, пайдалы қазбаларға және басқаларға) нұқсан келтіруіне жол бермеуге;

судың жағдайына әсер ететін тазарту және басқа су шаруашылық ғимараттары мен техникалық қондырғыларды түзік күйде ұстауға, олардың пайдалану сапасын жақсартуға, белгіленген реттерде су пайдаланудың есебін жүргізуге.

---

[1] 46-статьяның бірінші бөлігіне 1980 ж. 30 марттағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

60 - с т а т ь я. Құдық қазып алу және басқа ғимараттар орнату жолымен азаматтардың су пайдалану правосы

Халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттерінің рұқсаты бойынша азаматтар, сондай-ақ кәсіпорындар және мекемелер халықты ауыз сумен және шаруашылық-тұрмыстық сумен жабдықтау үшін құдық қазып алуға, тосындылар (каптаждар) және басқа ғимараттар орнатуға праволы.

Су пайдаланушылар осы аталған ғимараттар мен қондырғылардың тиісті санитарлық-техникалық күйде болуын қамтамасыз етуге міндетті.

61 - с т а т ь я. Жер астындағы ішуге жарайтын суды ауыз сумен және тұрмыстық сумен жабдықтауға қатысы жоқ қажеттер үшін пайдалану

Жер астындағы ішуге жарайтын суды ауыз сумен және тұрмыстық сумен жабдықтауға қатысы жоқ қажеттер үшін пайдалануға, әдетте, жол берілмейді. Жер үстінде қажетті су көздері жоқ және жер астында ішуге жарайтын судың запастары жеткілікті аудандарда су пайдалануды реттеу және қорғау органдары бұл суларды ауыз сумен және тұрмыстық сумен жабдықтауға қатысы жоқ мақсаттар үшін пайдалануға рұқсат бере алады.

VIII тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ЕМДЕУ, КУРОРТ ЖӘНЕ САУЫҚТЫРУ МАҚСАТТАРЫ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

62 - с т а т ь я. Су объектілерін емдеу категориясына жатқызу тәртібі

Су объектісі территориясына орналасқан халық депутаттарының тиісті жергілікті Советінің атқару комитетімен келісіп, СССР Денсаулық сақтау министрлігі мен ВЦСПС-тің немесе Қазақ ССР Денсаулық сақтау мнинистрлігі мен Кәсіподақтарының Қазақ республикалық советінің бірлесіп жасаған ұсынысы бойынша су объектілерін емдеу категориясына жатқызу ісін СССР Министрлер Советі немесе Қазақ ССР Министрлер Советі жүргізеді.

Запастары, емдік қасиеттері, климат және басқа жағдайлары көрсетілген шипалы су объектілерінің тізбегін СССР Денсаулық сақтау министрлігі немесе Қазақ ССР Денсаулық сақтау мнинистрлігі белгілейді, оны кейіннен СССР Министрлер Советі немесе Қазақ ССР Министрлер Советі бекітіп, белгіленген тәртіп бойынша жариялайды.

63 - с т а т ь я. Шипалы су объектілерін ең алдымен емдеу және курорт мақсаттары үшін пайдалану

Белгіленген тәртіп бойынша шипалы категориясына жатқызылған су объектілері ең алдымен емдеу және курорт мақсаттары үшін пайдаланылады. Ерекше реттерде суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар тиісті денсаулық сақтау және курорт басқармасы органдарымен келісіп, шипалы су категориясына жатқызылған су объектілерін басқа мақсаттар үшін пайдалануға рұқсат бере алады.

64 - с т а т ь я. Шипалы су категориясына жатқызылған су объектілеріне кірлі су ағызуға тыйым салу

Шипалы су категориясына жатқызылған су объектілеріне кірлі су ағызуға тыйым салынады.

65 - с т а т ь я. **Суды тыныгу және спорт үшін пайдалану**

Су объектілерін тыныгу және спорт үшін пайдалануға оған айрықша рұқсатсыз-ақ жол беріледі.

Халық депутаттарының атқару комитеттері мемлекеттік санитарлық кадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен, судағы құтқару қоғамы органдарымен, ал кеме қатынайтын және ағаш ағызатын жолдарда кеме қатынасы мен ағаш ағызуды реттеуші органдармен келісіп, белгілеген жерлерде су объектілері көпшілік тыныгу және спорт үшін пайдаланылады.

Ұйымдасқан көпшілік тыныгуын және спорттың өркендеуін қамтамасыз ету үшін су объектілері толығымен немесе ішінара мемлекеттік және қоғамдық ұйымдардың дара пайдаланылуына берілуі мүмкін.

Осы Кодекстің 38 және 39-статьяларында көрсетілген реттер мен тәртіп бойынша су объектілерін тыныгу және спорт үшін пайдалануға тыйым салынуы немесе шек қойылуы мүмкін.

IX тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

66 - с т а т ь я. **Ауыл шаруашылық су пайдалану**

Су объектілерін ауыл шаруашылығының қажеттері үшін пайдалану жалпы су пайдалану жолымен де, арнаулы су пайдалану жолымен де жүзеге асырылады.

Арнайы су пайдалану кезінде мемлекеттік ұйымдардың, колхоздардың, совхоздардың және басқа су пайдаланушылардың қарамағындағы суару, суландыру, құрғату және басқа су шаруашылық ғимараттары мен қондырғылары қолданылады.

67 - с т а т ь я. **Ауыл шаруашылық су пайдаланудың міндеттері**

Су объектілерін суару, суландыру, ауыл шаруашылық сумен қамтамасыз ету және ауыл шаруашылығының басқа да қажеттері үшін пайдаланатын колхоздардың, совхоздардың және басқа су пайдаланушылардың жерлерінде анағұрлым қолайлы су режимін жасау мақсатымен ауыл шаруашылық су пайдалану жүзеге асырылады.

68 - с т а т ь я. **Ауыл шаруашылық су пайдаланудың жоспарлары**

Суару, суландыру және басқа су шаруашылық объектілерінде су пайдалану ішкі шаруашылық және жалпы жүйелік су пайдалану жоспарлары негізінде жүзеге асырылады.

Су пайдаланудың ішкі шаруашылық жоспарларын колхоздар, совхоздар және басқа да су пайдаланушылар, ал жалпы жүйелік жоспарларды — су пайдаланудың ішкі шаруашылық жоспарларының негізінде суару, суландыру және басқа су шаруашылық объектілерін пайдалану басқармалары жасайды.

Су пайдаланудың ішкі шаруашылық жоспарлары суару, суландыру және басқа су шаруашылық объектілерін пайдалану басқармаларымен келісіледі және оларды халық депутаттарының аудандық Советтерінің атқару комитеттері бекітеді.

Су пайдаланудың жалпы жүйелік жоспарларын мыналар бекітеді:

аудандық маңызы бар жүйелер жөніндегі жоспарларды — халық депутаттарының аудандық Советтерінің атқару комитеттері;

облыстық маңызы бар жүйелер жөніндегі жоспарларды— халық де-

путаттарының облыстық Советтерінің атқару комитеттерінің мелиорация және су шаруашылығы басқармалары;

республикалық маңызы бар жүйелер жөніндегі жоспарларды — Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі.

Облыстық және республикалық маңызы бар жүйелер жөніндегі су пайдалану жоспарларын бекіту тиісті ауыл шаруашылық органдарымен келісіп жүргізіледі.

69 - с т а т ь я. **Ауыл шаруашылық су пайдалану жоспарларын өзгерту**

Ауыл шаруашылық су пайдалану жоспарлары тек сол жоспарларды бекіткен органдардың келісуі бойынша ғана өзгертілуі мүмкін.

Суару көзінің су режимі, ауа райы жағдайлары өзгерген және жоспарларда көрсетілген су беру мерзімдерінің өзгертілуін қажет ететін басқа да себептер болған реттерде ауыл шаруашылық су пайдалану жоспарларына ішінара өзгерістер енгізіледі.

70 - с т а т ь я. **Ауыл шаруашылық су пайдаланудың шаруашылық аралық және ішкі шаруашылық су объектілері**

Екі және одан да көп су пайдаланушылардың су қажеттерін қамтитын, суару, суландыру және басқа су шаруашылық жүйелерінің каналдары, ғимараттары және басқа да қондырғылары шаруашылық аралық су объектілері, ал бір су пайдаланушының қажетін қамтитындары — ішкі шаруашылық су объектілері болып табылады.

Шаруашылық аралық су объектілері су шаруашылықтарын пайдаланатын ұйымдардың балансында, ал ішкі шаруашылық су объектілері колхоздардың, совхоздардың және басқа су пайдаланушылардың балансында болады.

71 - с т а т ь я. **Ауыл шаруашылық су пайдаланушылардың міндеттері**

Су объектілерін ауыл шаруашылығының қажеттері үшін пайдаланатын колхоздар, совхоздар және басқа кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер және азаматтар су пайдаланудың белгіленген жоспарларын, ережелерін, нормалары мен режимін орындауға, мелиорация жүйелерінде топыраққа сіңуден және буланудан болатын су ысырабын азайту, бұл жүйелерден суды тиімсіз ағызуға жол бермеу, балық шаруашылығы суқоймаларынан балықтың мелиорация жүйелеріне өтіп кетуіне жол бермеу шараларын қолдануға, сондай-ақ топырақтағы ылғалдың анағұрлым қолайлы режимін жасауға міндетті.

Су шығынын көбейту немесе азайту мақсатымен колхоздардың, совхоздардың және басқа кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің және су пайдаланушы азаматтардың шаруашылық аралық маңызы бар каналдар мен бөгендерде гидротехникалық ғимараттарды өз еркімен реттеуіне, сондай-ақ оларда уақытша бөгет, насос станцияларын және басқа ғимараттар салуына тыйым салынады.

Қазіргі бар шаруашылық аралық мелиорация жүйелерін сақтап ұстау және жақсарту үшін осы жүйелерден су алатын су пайдаланушылар суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар арқылы Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша ирригациялық-мелиоративтік жұмыстарды орындауға қатыстырылуы мүмкін.

72 - с т а т ь я. **Уақытша ағыстағы су көздерін ауыл шаруашылығына пайдалану**

Колхоздар, совхоздар және басқа ауыл шаруашылық су пайдаланушылар суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен

келісіп, шабындық жерлерге, жайылымдарға және көлдетіп суару учаскелеріне су қаптату үшін қар сулары мен тасқын суларды тоқтату жөніндегі шараларды жүзеге асырады, сондай-ақ бөгендерден, өзендерден, суару және суландыру каналдарынан, коллекторлардан және құрғату жүйелерінен ағызылған суларды суару, суландыру және ауыл шаруашылығының басқа да қажеттері үшін пайдалануы мүмкін.

73 - статья. Су объектілерін жайылымдарды суландыру үшін пайдалану

Колхоздар, совхоздар және басқа да ауыл шаруашылық су пайдаланушылар мал суаруды және шабындық жерлерді тнімді пайдалануды қамтамасыз ету мақсатымен жайылымдарды суландыру үшін су объектілерін белгіленген тәртіп бойынша пайдаланады.

Су объектілерін жайылымдарды суландыру үшін пайдалану шегенді және трубалы құдықтар, тоғандар, қазындылар, суландыру каналдарын және басқа да ғимараттар жасау жолымен жүзеге асырылады.

74 - статья. Су объектілерін мал суару үшін пайдалану

Тек арнайы жабдықталған суару алаңдары мен басқа да қондырғылар болғанда ғана немесе осы мақсат үшін бөлінген жерлерде ғана су объектілерін мал суару үшін пайдалануға жол беріледі.

75 - статья. Мал айдайтын трассалар бойындағы су объектілерін пайдалану

Мал айдаушы колхоздар, совхоздар және басқа кәсіпорындар мен ұйымдар мал айдайтын трассалар бойындағы сумен қамтамасыз ету көздерін қорғауға және су шаруашылық ғимараттары мен қондырғыларын пайдалану ережелерін орындауға міндетті.

76 - статья. Каналдар және басқа да су шаруашылық ғимараттары арқылы мал айдауға және транспорттың өтуіне шек қою

Каналдар және басқа да су шаруашылық ғимараттары арқылы мал айдауға, трактор, комбайн және басқа ауыл шаруашылық машиналары мен транспорт құралдарын өткізуге осы мақсатқа белгіленбеген жерлерде тыйым салынады.

77 - статья. Су объектілерін үй іргесіндегі учаскелерді суару үшін пайдалану

Колхоздар, совхоздар және басқа бастапқы су пайдаланушылар өздеріне берілген су объектілерінен колхоз аулаларына, совхоздардың жұмысшылары мен қызметшілеріне және селолық жерлерде тұратын және үй іргесінде учаскелері бар басқа да азаматтарға бақшалары мен бақтарын суару үшін су бөледі.

Осы мақсатқа қажетті судың мөлшері ішкі шаруашылық су пайдалану жоспарларында көрсетіледі.

78 - статья. Су объектілерін коллективтік бақ пен бақша қажеттері үшін пайдалану

Коллектнвтік бақтарды суару үшін су бақ өсіретін серіктерге, ал коллектнвтік бақшалар үшін су — кәсіпорындарға, ұйымдарға және мекемелерге бөлінеді.

Осы мақсатқа қажетті судың мөлшері тиісті су пайдалану жоспарларында көрсетіледі.

79 - с т а т ь я. Ағын сумен жер суару

Ауыл шаруашылық жерлерін ағын сумен суаруға рұқсатты мемлекеттік санитарлық қадағалау мен ветеринариялық қадағалауды жүзеге асыратын органдармен келісіп, суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар береді.

Ағын сумен жер суару (суарылатын егіндік алқап) жүйелерін жобалау, салу және пайдалану заңмен белгіленеді.

80 - с т а т ь я. Ауыл шаруашылық су жабдықтау

Өз міндеттері бойынша ауыл шаруашылық су жабдықтау орталықтандырылған және орталықтандырылмаған болып бөлінеді.

Орталықтандырылған су жабдықтауға осы Кодекстің 58-статьясында көрсетілген ережелер қолданылады.

Орталықтандырылмаған ауыл шаруашылық сумен жабдықтау үшін су объектілерін пайдаланудың тәртібін суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдарымен келісіп, халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттері, мемлекеттік санитарлық және ветеринариялық қадағалау органдары белгілейді.

81 - с т а т ь я. Ормандар, орман алқаптары және орман питомниктері алып жатқан жерлерді суару және құрғату

Осы Кодекстің 66—78-статьяларының ережелері ормандар, орман алқаптары және орман питомниктері алып жатқан жерлерді суаруға және құрғатуға қолданылады.

X тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ӨНЕРКӘСІПТІК МАҚСАТТАР ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

82 - с т а т ь я. Су объектілерін өнеркәсіптік мақсаттар үшін пайдаланатын су пайдаланушылардың міндеттері

Су объектілерін өнеркәсіптік мақсаттар үшін пайдаланатын су пайдаланушылар су пайдаланудың белгіленген жоспарларын, технологиялық нормалары мен ережелерін орындап отыруға, сондай-ақ өндіріс технологиясын және сумен қамтамасыз ету схемаларын жетілдіру (сусыз технологнялық процестерді қолдану, ауамен салқындатуды, айналмалы сумен жабдықтауды және басқа да техникалық тәсілдерді қолдану) жолымен су шығынын азайтуға және ағын суды ағызуды тоқтатуға шаралар қолдануға міндетті.

83 - с т а т ь я. Ауыз суды өнеркәсіптік мақсаттар үшін пайдалануға шек қою

Табиғи апаттар, авария болған реттерде және басқа да ерекше жағдайларда, сондай-ақ кәсіпорны су құбырынан алатын су тұтыну лимитін артық пайдаланып қойған кезде халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттері халықтың ауыз су және тұрмыс қажеттерін ең алдымен қанағаттандыру үшін коммуналдық су құбырларынан ауыз суды өнеркәсіптік мақсаттар үшін пайдалануды азайтуға немесе пайдалануға тыйым салуға, ал ведомстволық шаруашылық — ауыз су, су құбырларынан өнеркәсіптік мақсаттар үшін су алуға уақытша шек коюға праволы.

84 - с т а т ь я. **Техникалық сумен жабдықтау және басқа өндірістік қажеттер үшін жер астындағы суларды пайдалану**

Ауыз су немесе шипалы су қатарына жатқызылмаған жер астындағы сулар (тұщы, минералды, термальді сулар) техникалық сумен жабдықтау үшін, олардағы химиялық элементтерді айырып алу үшін, жылу энергиясын алу үшін және басқа да өндірістік қажеттер үшін суды тиімді пайдалану және қорғау талаптарын сақтай отырып белгіленген тәртіп бойынша пайдаланылуы мүмкін.

XI тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ГИДРОЭНЕРГЕТИКА ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

85 - с т а т ь я. **Су объектілерін гидроэнергетика қажеттері үшін пайдалану**

Су объектілерін гидроэнергетика қажеттері үшін пайдалану халық шаруашылығының басқа да салаларының мүддесін ескере отырып, сондай-ақ суды комплексті пайдаланудың талаптарын сақтай отырып жүзеге асырылады, егер СССР Министрлер Советінің қаулысында немесе Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысында, ал тиісті реттерде — суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органның шешімдерінде тікелей басқаша көрсетілмеген болса.

Гидроэнергетика қажеттері үшін пайдаланатын су объектілері тұрғындарды сумен жабдықтау, ауыл шаруашылық, балық шаруашылық, кеме қатынастары және басқа да мақсаттары үшін пайдаланылуы мүмкін.

86 - с т а т ь я. **Гидроэнергетика кәсіпорындарының суды пайдалану жөніндегі праволары**

Гидроэнергетика кәсіпорындарының белгіленген тәртіп бойынша мынадай правосы бар:

электр қуатын өндіру үшін су объектілерін пайдалануға;

су объектілерін энергетика мақсатына пайдалану үшін жақсартуға мүмкіндік беретін шараларды жүзеге асыруға, егер бұл суды комплексті пайдалану талабын бұзбайтын болса;

барлық мемлекеттік, кооперативтік және қоғамдық ұйымдар мен азаматтардан гидроэнергетиканың қажеттері үшін су объектілерін дұрыс пайдалануды қамтамасыз ететін ережелерді сақтауын талап етуге правосы бар.

87 - с т а т ь я. **Гидроэнергетика кәсіпорындарының суды пайдалану жөніндегі міндеттері**

Гидроэнергетика кәсіпорындары мыналарды орындауға міндетті:

су объектілерін пайдаланудың ережелерінде белгіленген су бөгендерін толтыру және жұмысқа қосу, жоғарғы және төменгі аралықта су деңгейінің ауытқу режимін сақтауға;

кемелер мен салдардың кедергісіз және хауіпсіз өтуін, сондай-ақ балықтардың уылдырық шашатын жерлерге өтуін қамтамасыз етуге, жобаға сәйкес санитарлық өтулерді жүзеге асыруға міндетті.

XII тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН СУ ТРАНСПОРТЫНЫҢ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

88 - с т а т ь я. Кеме қатынайтын су жолдары

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдары Негіздеріне сәйкес СССР-дің өзендері, көлдері, бөгендері, каналдары, ішкі теңіздері және басқа да ішкі теңіз сулары, сондай-ақ СССР-дің территориялық сулары (территориялық теңіз) жалпы пайдаланудағы су жолдары болып табылады, бұған бұл суларды осы мақсаттар үшін пайдалануға толық немесе ішінара тыйым салынған немесе олар дара пайдалануға берілген реттер кірмейді.

89- с т а т ь я. Ішкі су жолдарын кеме қатынасы үшін пайдалану тәртібі

Кеме қатынасы үшін ашылған ішкі су жолдарының тізбегін кеме қатынасын реттейтін мемлекеттік органдар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес белгілейді және жариялайды.

Су жолдарын кеме қатынасы категориясына жатқызу, сондай-ақ су жолдарын пайдалану ережелерін белгілеу тәртібі ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

90 - с т а т ь я. Кеме қатынайтын су жолдарындағы су пайдаланушылардың міндеттері

Су транспортының қажеттері үшін кеме қатынайтын жолдарды пайдаланатын кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер суды тнімді пайдалануды және қорғауды қамтамасыз етуге, кеме қатынасын реттейтін органдардың талаптарын орындауға, су қоймаларының арналары мен жағалауларының гидротехникалық және басқа да ғимараттардың бұзылуына жол бермеуге, басқа да су пайдаланушылардың праволарын бұзбауға міндетті.

Кеме қатынайтын жолдарды гидроэнергетика, балық шаруашылығы, тыныгу, спорт және басқа да қажеттер үшін пайдаланатын кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер дұрыс кеме қатынасы жағдайын қамтамасыз ету жөнінде кеме қатынасын реттейтін органдардың талаптарын орындауға міндетті.

91 - с т а т ь я. Кеме қатынайтын жолдарды кіші-гірім кемелердің жүзуіне пайдалану

Кеме қатынайтын су жолдарын кіші-ғірім кемелердің жүзуі үшін пайдаланатын азаматтар белгіленген ережені орындауға міндетті.

Қазақ ССР-інің заңдарында көрсетілген реттерде кеме қатынайтын жолдарды кіші-ғірім кемелердің жүзу үшін пайдалануға шек қойылуы немесе тыйым салынуы мүмкін.

XIII тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН АҒАШ АҒЫЗУ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

92 - с т а т ь я. Ағашты салсыз ағызу, сондай-ақ қатты ағашты кемемен сүйремей буып және топтап ағызу

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес ағашты салсыз ағызуға, сондай-ақ қатты ағашты кемемен сүйремей буып және топтап ағызуға мынадай жерлерде тыйым салынады:

1) кеме қатынайтын жолдарда;

2) су объектілерінде, бұл объектілердің тізбегін олардың балық шаруашылығы, сумен жабдықтау немесе басқа да халық шаруашылығының мақсаттары үшін ерекше маңызының барын ескере отырып, СССР Министрлер Советі немесе Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді.

Басқа су объектілеріне жоғарыда аталған ағаш ағызудың түрлеріне суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен келіскеннен кейін беретін рұқсат негізінде жол беріледі.

ССР Одағының заңдарына сәйкес ағашты салсыз ағызуға және қатты ағашты кемемен сүйремей топтап және буып ағызуға тыйым салатын ереже, ағаш ағызушы ұйымдардың СССР Министрлер Советі белгілеген тәртіппен, жоғарыда аталған ағаш ағызудың түрлерін тек су толған кезде ғана кеме қатынайтын жолдарда агаш ағызуды жүргізу, қатты агаштарды құрастырып буу немесе тиеу атқарылатын запаньга (рейдке) дейінгі кеме жолының шек қойылған учаскелерінде ағашты салмен ағызуды, кемемен сүйремей топтап және буып ағызуды жүргізу правосын жоққа шығармайды.

Мұндай реттерде рұқсатты суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар кеме қатынасын реттеуші органдармен және балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен келісе отырып береді.

93 - с т а т ь я. **Ағаш ағызушы ұйымдардың ағаш ағызу жолдарын тазалау жөніндегі міндеттері**

Ағаш ағызушы ұйымдар ағаш агызу жолдарын суға батқан қатты ағаштардан ұдайы тазалап отыруға міндетті.

XIV тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ӘУЕ ТРАНСПОРТЫНЫҢ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

94 - с т а т ь я. **Су объектілерін әуе транспортының қажеттері үшін пайдалану**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес әуе кемелерінің тұруы, ұшуы және қонуы үшін, сондай-ақ әуе транспортының басқа қажеттері үшін су объектілерімен пайдалану тәртібі ССР Одағының заңымен белгіленеді.

XV тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН БАЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

95 - с т а т ь я. **Балық шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдарының суды пайдалану жөніндегі праволары мен міндеттері**

Балық шаруашылық су қоймаларымен немесе балық кәсіпшілігі учаскелерімен пайдаланатын кәсіпорындар, колхоздар және басқа да ұйымдар бұл су қоймалары мен учаскелерінде белгіленген тәртіппен бекітілген өндіріс жоспарларына сәйкес балық шаруашылығын жүргізу үшін қажетті жұмыстарды жүзеге асырады, сондай-ақ балық, басқа да су жануарларын аулау және өсімдіктерін өндіру жұмысын жүргізеді.

Олар балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен келісе отырып, су қоймаларының жағдайы мен балық запастарын қайта толықтыру жағдайларын жақсартуды қамтамасыз ететін балық өсіру және мелиоративтік-техникалық шараларды жүзеге асыруға, сондай-ақ балық аулайтын жерлердегі жағалау учаскелерді тиісті санитарлық жағдайда ұстауға міндетті.

96-статья. **Балық шаруашылығы су қоймаларында суды пайдалануға шек қою**

Балықтың бағалы түрлерін сақтау және көбейту үшін ерекше маңызы бар балық шаруашылық қоймаларында немесе олардың жеке учаскелерінде және басқа су кәсіпшілігі объектілерінде балық шаруашылығының мүддесі үшін су пайдаланушылардың праволарына шек қойылуы мүмкін.

Мұндай су қоймаларының немесе олардың учаскелерінін тізбегін және су пайдалануға шек қоюдың түрлерін суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдардың ұсынысы бойынша белгілейді.

Мынаған тыйым салынады:

балық шаруашылыгы су қоймаларына тазаланбаған және залалсыздандырылмаған ағын суды ағызуға және балыққа зияны бар басқа да заттар мен қоқыстарды тастауға;

балық шаруашылық су қоймаларының жағалау өңірлеріне улы химикаттарды шашуға;

өзендерге, жылғалар мен каналдарға үйінді төгуге және оларды жаппай ластауға;

балық өсіретін су тоғандарында қойды тоғытуға, үй құстарын жіберуге;

СССР-дің су қоймаларында балық запастарын қорғау туралы және балық аулауды реттеу туралы Ережеде көрсетілген балық запасының жайына және оларды көбейтуге кері әсер ететін басқа да жұмыстарды жүргізуге тыйым салынады.

97-статья. **Балық запастарын қорғау және оны көбейту жөніндегі шаралар**

Балық шаруашылық су қоймаларында гидротехникалық және басқа ғимараттарды пайдаланған кезде балық запастарын қорғауды және оларды көбейтуді қамтамасыз ететін шаралар дер кезінде жүзеге асырылуға тиіс.

98-статья. **Су объектілерін спорттық және әуесқойлық балық аулау мақсатына пайдалану**

Қорықтардан, балық питомниктерінен, тоспалардан, көлдерден және басқа да мәдени балық шаруашылықтарынан басқа, барлық су қоймаларын азаматтар балық аулаудың белгіленген ережесін сақтауды жүзеге асыра отырып, спорттық және әуесқойлық балық аулау мақсатына пайдалануы мүмкін.

Су объектілерін спорттық және әуесқойлық балық аулау үшін пайдалану тәртібі ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленеді.

XVI тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН АҢШЫЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

99 - статья. Аңшылық шаруашылығы ұйымдарының су пайдалану правосы

Суда жүзетін жабайы құстардың және терісі бағалы аңдардың (құндыз, ондатр, су тышқаны, нутрия және басқалар) мекені болып табылатын өзендерде, көлдерде және басқа су объектілерінде суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар суды комплексті пайдалану талаптарын ескере отырып, су пайдалану правосын алдымен аңшылық шаруашылығының кәсіпорындары мен ұйымдарына бере алады.

Аңшылық шаруашылығының қажеттері үшін су объектілерін пайдалану тәртібі ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленеді.

Суда жүзетін және сазды өңірдің сирек кездесетін бағалы құстары, ондатр және басқа терісі бағалы аңдар мекендейтін жерлердегі ұйымдасқан түрдегі аңшылық шаруашылықтарына, сондай-ақ аңшылық фауналарды көбейту және қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асыратын учаскелерге халық депутаттары аудандық және облыстық Советтері атқару комитеттерінің шешімдері бойынша азаматтардың баруына, әуесқойлық және кәсіптік аңшылық жасауға, жағалық өңірлерге, аңшылық шаруашылығын жүргізуді нашарлататын құрылыс салуға және басқа әрекеттерге шек қойылуы мүмкін.

100 - статья. Су объектілерін аңшылық шаруашылығының қажеттері үшін пайдалану тәртібі

Жабайы аңдар мен құстар мекендейтін және аңшылық шаруашылығын жүргізу үшін пайдаланылуы мүмкін болатын жерлердегі су объектілері аң шаруашылығының жерлері деп танылады.

Аңшылық шаруашылығының жерлеріне қорықтар, балық питомниктері, тоғандар және басқа да мәдеин балық шаруашылықтары жатпайды.

Сулы аңшылық жерлері аңшылық шаруашылығын жүргізу үшін белгіленген тәртіп бойынша мемлекеттік, кооперативтік және қоғамдық ұйымдардың пайдалануына бекітіліп беріледі.

Сирек кездесетін бағалы құстар, ондатр және басқа да терісі қымбат аңдар мекендейтін жерлерде гидромелиорация жұмыстарын жүргізу және балық аулау тәртібі мемлекеттік аңшылық шаруашылығы органдарымен келісіліп жүргізіледі.

Аңшылық шаруашылығын жүргізу үшін пайдалы су қоймаларында өсімдіктерді культивациялау ісі суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдардың рұқсатымен жүргізіледі.

Құстар мен терісі қымбат аңдар жаппай мекендейтін аймақтарда орналасқан су қоймаларын пайдаланған кезде аңшылық шаруашылығын жүргізу мүддесі ескерілуге тиісті.

XVII тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ҚОРЫҚТАРДЫҢ ҚАЖЕТТЕРІ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

101 - статья. Қорықтық су объектілері

Ерекше ғылыми немесе мәдени құндылығы бар су объектілері ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген тәртіп бойынша қо-

рық объектілері деп жарияланады және олар табиғатты қорғау және ғылыми-зерттеулерді жүргізу мақсатымен мерзімсіз уақытқа қорықтардың дара пайдалануына беріледі.

102 - статья. Қорықтардың су объектілерін пайдалану тәртібі және оларды қорғау шаралары

Қорықтардың суын пайдалану тәртібі қорықтар туралы ережелермен белгіленеді.

Қорықтық су объектілерін сумен жабдықтау, балық аулау, аң аулау, су өсімдіктерін жинау, ағаш ағызу және басқа да шаруашылық мақсаттары үшін пайдалануға тыйым салынады.

103 - статья. Су объектілерін қорықтардың пайдалануынан қайтарып алу

Су объектілерін қорықтардың пайдалануынан қайтарып алуға тек ерекше қажет болған реттерде ғана Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулысы негізінде жол беріледі.

104 - статья. Табиғи жартылай қорықтардың суды пайдалану тәртібі

Табиғи жартылай қорықтардың суды пайдалану тәртібі Қазақ ССР-інің Табиғи жартылай қорықтары туралы Ережесінде белгіленеді.

105 - статья. Табиғат ескерткіштері деп танылған су объектілерін пайдалану тәртібі

Табиғат ескерткіштері деп танылған су объектілерін пайдалану тәртібі Қазақ ССР-інің Табиғат ескерткіштері туралы Ережесінде белгіленеді.

XVIII тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН АҒЫН СУДЫ АҒЫЗУ ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

106 - статья. Су объектілерін ағын суды ағызу үшін пайдалануға рұқсат беру

Өнеркәсіптік, коммуналдық-тұрмыстық, дренаждық және басқа кірлі суды ағызу үшін су объектілерін пайдалануға мемлекеттік-санитарлық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен және басқа мүдделі органдармен келіскеннен кейін ғана тек суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдардың рұқсатымен жол берілуі мүмкін.

Рұқсат ағын суды су объектісіне ағызу қажеттігін және мүмкіндігін дәлелдейтін документтердің негізінде беріледі.

107 - статья. Су объектілеріне ағын суды ағызуға жол беру шарттары

Ағын суды тек мынадай реттерде ғана ағызуға жол беріледі: егер мұның өзі су объектісінде ластағыш заттарды белгіленген нормадан арттырмайтын болса және су пайдаланушы суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар белгілеген мөлшерге дейін кірлі суды тазалаған ретте.

108 - статья. Ағын суды ағызуға шек қою, тоқтата тұру және тыйым салу негіздері

Егер осы Кодекстің 106 және 107-статьяларында көрсетілген талаптар бұзылса, суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар жекелеген өнеркәсіп қондырғыларының, цехтардың, кәсіпорындардың, ұйымдардың, мекемелердің қызметін тоқтатуға дейін шара қолданып, ағын суды ағызуға шек қоюға, тоқтата тұруға немесе тыйым салуға тиіс. Халықтың денсаулығына хауіп төнетіндей реттерде, мемлекеттік санитарлық қадағалауды жүзеге асыратын органдар өндірістік және басқа объектілерді пайдалануды тоқтатуға дейін шаралар қолданып, бұл жөнінде суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдарға хабарлап, ағын суды ағызуды тоқтата тұруға правосы бар.

109 - статья. Су объектілерін ағын суды ағызу үшін пайдалану шарттары

Су объектілерін ағын суды ағызу үшін пайдалану арнайы су пайдалану рұқсатында көрсетілген талаптарға сәйкес жүзеге асырылады, мұның өзінде су объектілеріне ағызылатын ағын суларды тазалауды және залалсыздандыруды қамтамасыз ететін барлық шаралар жаңадан салынатын және қайта құрылатын өнеркәсіп, коммуналдық және ауыл шаруашылық кәсіпорындарының өндірістік қуаты іске қосылғанға дейін жүзеге асырылуға тиіс.

110 - статья. Су объектілерін ағын суды ағызу үшін пайдаланудың тәртібі мен шарттары

Су объектілерін ағын суды ағызу үшін пайдаланудың тәртібі мен шарттары ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленеді.

XIX тарау

СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ӨРТ СӨНДІРУ ҚАЖЕТТЕРІ ЖӘНЕ БАСҚА МЕМЛЕКЕТТІК ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ МАҚСАТТАР ҮШІН ПАЙДАЛАНУ

111 - статья. Су объектілерін өрт сөндіру қажеттері және басқа мемлекеттік және қоғамдық мақсаттар үшін пайдалану

Өрт сөндіру қажеттері үшін су объектілерінің қайсысынан болса да су алуға жол беріледі.

Өрт сөндіру қажеттері үшін, сондай-ақ басқа мемлекеттік және қоғамдық мақсаттар үшін су объектілерін пайдалану тәртібі ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленеді.

XX тарау

БӨГЕНДЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

112 - статья. Бөгендер және оларды пайдалану

Бөгендер әр түрлі су пайдаланушылардың су жөніндегі қажеттерін қанағаттандыру үшін судың ағысын реттеу мақсатымен жасалады.

Бөгендер заңда көрсетілген талаптарды және шарттарды сақтаған жағдайда әр түрлі халық шаруашылығының мүддесін қанағаттандыру үшін пайдалануға берілуі мүмкін.

113 - с т а т ь я. **Бөгендерді толтыру және пайдалану режимі**

Бөгендердегі су құбырын, су жіберетін немесе су алатын ғимараттарды пайдаланушы кәсіпорындар, ұйымдар және мекемелер бөгендер ықпал жасайтын аймақтарда тұрған су пайдаланушылар мен жер пайдаланушылардың мүддесін ескере отырып белгіленген бөгендерді толтыру және пайдалану тәртібін сақтауға міндетті.

114 - с т а т ь я. **Бөгендерді пайдалану тәртібі**

Бөгендерді пайдалану тәртібі мемлекеттік санитарлық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен және басқа мүдделі органдармен келісе отырып, әрбір бөген, каскад немесе бөген жүйесі үшін суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар бекітетін ережелермен белгіленеді.

115 - с т а т ь я. **Бөгендердің тиісті техникалық жайы мен көркейтілуін қамтамасыз ететін шараларды ұйымдастыру және ұйлестіру**

Бөгендердің тиісті техникалық жайын және көркейтілуін қамтамасыз ететін шараларды ұйымдастырып, ұйлестіруді, сондай-ақ бөгендерді пайдалану ережелерінің сақталуын бақылауды суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар СССР Министрлер Советі немесе Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша жүзеге асырады.

116 - с т а т ь я. **Көлдерді және басқа су қоймаларын бөген ретінде пайдалану**

Осы Кодекстің 112—115 статьяларының ережелері көлдерді және басқа су қоймаларын бөген ретінде пайдалануға да қолданылады.

XXI тарау

ӨЗЕНДЕР МЕН КАНАЛДАРДА СУ ТІРЕКТІ ЖӘНЕ БАСҚА ГИДРОТЕХНИКАЛЫҚ ҒИМАРАТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

117 - с т а т ь я. **Өзендер мен каналдарда су тіректі және басқа гидротехникалық ғимараттарды пайдалану тәртібі**

Кеме қатынамайтын және ағаш ағызылмайтын өзендерде, жылғалар мен каналдарда су тіректі және басқа да гидротехникалық ғимараттарды пайдалану осы ғимараттарды жобалаған кезде жасалған ережеге сәйкес, ал жеке реттерде су пайдаланушылардың өздері суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдарының, мемлекеттік санитарлық қадағалау мен балық запастарын қорғауды жүзеге асыру органдарының, халық депутаттары жергілікті Советтерінің және басқа да мүдделі органдардың келісімімен жүргізіледі.

118 - с т а т ь я. **Уақытша салынған гидротехникалық ғимараттардың көмегімен су бетінің ағысын реттеу**

Уақытша салынған гидротехникалық ғимараттардың көмегімен су бетінің ағысын реттеу сол өзен бассейнінің су қорларын комплексті түрде пайдаланумен байланыстыра отырып жүргізіледі, мұның өзінде суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен, мемлекеттік санитарлық қадағалауды және балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен халық депутаттарының жергілікті Советтерімен және басқа да мүдделі ұйымдармен міндетті түрде келіскен жағдайда ғана жүзеге асырылады.

XXII тарау

ҚАЗАҚ ССР-і МЕН БАСҚА ДА ОДАҚТАС РЕСПУБЛИКАЛАРДЫҢ ТЕРРИТОРИЯЛАРЫНДА ОРНАЛАСҚАН СУ ОБЪЕКТІЛЕРІН ПАЙДАЛАНУДЫ РЕТТЕУ

119 - статья. **Республикааралық су объектілерінде су пайдалануды реттеу тәртібі**

Қазақ ССР-і мен басқа да одақтас республикалардың территориясында орналасқан су объектілерін осы республикалардың мүддесіне сәйкес пайдалануды реттеу, пайдаланылуын реттеу ССР Одағының компетенциясына жатқызылған су объектілерін қоспағанда, Қазақ ССР-і мен мүдделі республикалар органдарының келісімі бойынша жүзеге асырылады. Егер аталған органдар арасында келісімге қол жетпеген ретте мәселе ССР Одағының заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша шешіледі [1].

XXIII тарау

СУ ПАЙДАЛАНУ ТУРАЛЫ ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ТӘРТІБІ

120 - статья. **Су пайдалану туралы дауларды шешетін органдар**

Су пайдалану туралы дауларды Қазақ ССР Министрлер Советі, халық депутаттарының селолық, ауылдық, поселкелік, аудандық, қалалық, облыстық Советтерінің атқару комитеттері, сондай-ақ суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар мен осыған уәкілдік берілген басқа да мемлекеттік орғандар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша шешеді.

121 - статья. **Қазақ ССР-інің су пайдаланушылары мен басқа одақтас республикалардың су пайдаланушылары арасындағы су пайдалану туралы дауларды шешу**

Қазақ ССР-інің су пайдаланушылары мен басқа одақтас республикалардың су пайдаланушылары арасындағы су пайдалану туралы дауларды мүдделі одақтас республикалардың өкілдерінен тең праволы негізде құрылатын комиссия қарайды. Егер комиссия бір шешімге келмеген ретте жоғарыда көрсетілген мәселелер жөніндегі даулар СССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша қарауға жатады.

122 - статья. **Облыстардың су пайдаланушылары арасындағы дауларды шешу**

Бір облыстың су пайдаланушылары мен басқа облыстың су пайдаланушылары арасындағы су пайдалану туралы дауларды мүдделі облыстардың өкілдерінен тең праволы негізде құрылған комиссия қарайды. Егер комиссия бір шешімге келмеген ретте жоғарыда көрсетілген мәселелер жөніндегі даулар Қазақ ССР Министрлер Советі белгілейтін тәртіп бойынша қарауға жатады.

123 - статья. **Суды пайдалану туралы басқа дауларды шешу**

Суды пайдалану туралы дауларды (осы Кодекстің 121 және 122-статьяларында көрсетілген даулардан басқа) мыналар шешеді:

---

[1] 119-статьяға 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

дау дара пайдалануға берген су объектісі болып табылған ретте — осы су объектісін берген орган (осы Кодекстің 34-статьясы);

дау арнайы су пайдалану тәртібімен жүзеге асырылатын су объектісі болған ретте — арнайы су пайдалануға рұқсат берген орган (осы Кодекстің 36—37-статьялары);

басқа барлық реттерде — территориясына даулы су объектісі немесе оның бөлігі орналасқан халық депутаттарының селолық, ауылдық, поселкелік, аудандық, қалалық Советтерінің атқару комитеттері шешеді.

124-статья. **Су пайдалану туралы дауларды қараудың тәртібі**

Су пайдалану туралы даулар мүдделі жақтардың арыздары бойынша қаралады. Арызда су пайдалану правосының бұзылғандығы туралы дәлелдейтін документтер қоса тіркеледі.

Су пайдалану туралы даулар мүдделі жақтардың қатысуымен қаралады, оларға даудың шешілетін мерзімі мен орны хабарланады. Су пайдалану туралы даудың қаралатын күні хабарланған жақтардың келмей қалуы дауды қарауға кедергі бола алмайды.

125-статья. **Су пайдалану туралы дауларды қараудың мерзімі**

Су пайдалану туралы даулар арыз түскен күннен бастап 10 күн мерзімнің ішінде, ал ерекше реттерде — бір ай мерзімнің ішінде қаралады.

126-статья. **Су пайдалану туралы дауға қатысушы жақтардың праволары мен міндеттері**

Су пайдалану туралы дауға қатысушы жақтардың дауды шешу жөніндегі материалдармен танысуға, олардан көшірмелер алуға, өзінің дәлелін немесе қарсылығын ауызша немесе жазба түрде беруге, қосымша тексеру және зерттеулер жүргізу туралы, дауды қарауды кейінге қалдыру туралы документтерді талап ету туралы және тағы басқалар туралы өтініш жасауға праволы.

127-статья. **Су пайдалану туралы даулар жөніндегі шешімдер**

Су пайдалану туралы дауды қараудың нәтижесі жөнінде дауды шешетін органдар шешім шығарады.

Қажетті реттерде шешімдерде оларды орындаудың тәртібі және су пайдаланушының бұзылған правосын қалпына келтіру үшін жүзеге асырылатын қажетті шаралар көрсетілуі мүмкін.

128-статья. **Су пайдалану туралы даулар жөніндегі шешімдерге шағым беру тәртібі**

Су пайдалану туралы дауларды қарайтын органдардың шешіміне тиісті жоғары органдарға шешім шығарылған кезден бастап 5 күннің ішінде шағым берілуі мүмкін.

Су пайдалану туралы даулар жөніндегі шешімге берілген шағым 5 күн мерзімнің ішінде қаралады.

Дау жөніндегі шешімге берілген шағым оның орындалуын тоқтатпайды. Су пайдалану туралы даулар жөніндегі шағымды қараушы орган ғана шағым қаралғанға дейін шешімнің орындалуын тоқтата тұруға правосы бар.

129-статья. **Су қатынастарына байланысты мүлік дауларын шешу**

Су қатынастарына байланысты мүлік даулары ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген тәртіппен шешіледі.

XXIV тарау
СССР-дің ШЕКАРАЛЫҚ СУЛАРЫНДА СУ ПАЙДАЛАНУ

130 - статья. **СССР-дің шекаралық суларында су пайдалану тәртібі**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдары Негіздеріне сәйкес СССР-дің шекара суларында су пайдалану халықаралық шарттар неғізінде жүзеге асырылады.

Шекара суларының советтік бөлігінде су пайдалану СССР қатысатын халықаралық шарттармен реттелмеген жағдайда, ол ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес жүзеге асырылады [1].

СССР-дің шекаралық суларында су пайдалану тәртібін бұған уәкілдігі бар органдар шекаралық әскерлердің командованиесімен келісе отырып белгілейді.

Үшінші бөлім
СУДЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ СУДЫҢ ЗИЯНДЫ ӘСЕРІНЕН САҚТАНДЫРУ

XXV тарау
НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

131 - статья. **Су қорғау міндеттері**

Барлық сулар (су объектілері) ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғауға жатады, бұлар халықтың денсаулығына зиян келтіруі, сондай-ақ балық запастарын азайтуы, сумен жабдықтаудың жағдайын нашарлатуы және судың физикалық, химиялық, биологиялық қасиеттеріи өзгертетін басқа қолайсыз құбылысқа әкеп соқтыруы, олардың табиғи тазалану қабілетінің кемуі, судың гидрологиялық және гидрогеологиялық режимінің бұзылуы мүмкін. Осы мақсатта ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес су қорғау аймақтары (белдіктері) белгіленуі мүмкін [1].

132 - статья. **Су қорғауды, сондай-ақ судың жайы мен режимін жақсартуды қамтамасыз ететін шараларды жүргізу**

Өздерінің қызметі судың жайына әсер ететін кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен, халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттерімен, мемлекеттік санитарлық қадағалауды, балық запастарын қорғауды жүзеге асыратын органдармен және басқа мүдделі мемлекеттік органдармен келісе отырып немесе бұған уәкілдігі бар мемлекеттік органдардың жарлықтары бойынша суды ластанудан, былганудан, және сарқылудан қорғауды, сондай-ақ судың жайы мен режимін жақсартуды қамтамасыз ететін технологнялық, орман-мелиорациялық, агротехннкалық, гидротехникалық, санитарлық, тағы басқа шараларды жүргізуге міндетті.

---

[1] 130-статьяның бірінші және екінші бөліктеріне, 131-статьяға 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

133 - статья. **Су қорғауды, сондай-ақ судың жайы мен режимін жақсартуды қамтамасыз ететін шаралардың түрлері**

Суды ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғауды, сондай-ақ судың жайы мен режимін жақсартуды қамтамасыз ететін шаралар мыналар:

а) өнеркәсіпті сумен жабдықтайтын су айналымы жүйелері құрылысын салуға, кірлі суды тазалайтын және залалсыздандыратын ғимараттарды салуға; халық шаруашылығының пайдалануынан қалған кірлі суды пайдаға асыруға; кірлі суды тазалау және залалсыздандыру жөніндегі ғимараттың тұрақты жұмысын қамтамасыз ететін өнеркәсіп және ауыл шаруашылық өндірісі объектілерінің технологиялық процестерін ұйымдастыруға; лас, кірлі судың жиналуына жол бермейтін технологиялық процестерді ұйымдастыруға бағытталған технологиялық шаралар;

б) су объектілерінің жағалауларын бекіту, оны құлаудан, батпақтанудан қорғауды қамтамасыз ететін, сондай-ақ су объектілерінің табиғи ағысының режимін қалыпқа келтіріп, жақсартатын орман-мелиорациялық және агротехникалық шаралар;

в) су пайдаланудың жағдайын жақсартуды, сондай-ақ қажетті реттерде өзендер мен каналдардың арналарын, тоспалардың, көлдер мен бөгеидердің түбін зиянды үйінділер мен шөгінділерден тазартуды қамтамасыз ететін гидротехникалық жүйелер мен ғимараттарды салуға бағытталған гидротехникалық шаралар;

ғ) су объектісіне кірлі су ағызып әкелетін қалдықтарды залалсыздандыруды және зиянсыздандыруды, сондай-ақ шаруашылық қызметке арналған территорняны санитарлық жағынан қорғауын және орналасуын қамтамасыз ететін санитарлық-техникалық шаралар.

134 - статья. **Суды қорғау жөніндегі шараларды жоспарлау**

Суды қорғау жөніндегі шаралар экономикалық және әлеуметтік дамытудың мемлекеттік жоспарларында қаралады.

XXVI тарау

СУДЫ ЛАСТАНУДАН ЖӘНЕ БЫЛҒАНУДАН ҚОРҒАУ

135 - статья. **Судың ластануы және былғануы**

Зиянды заттардың қосылуы салдарынан пайда болған судың физикалық, химиялық немесе биологиялық сипатының өзгеруі судың ластануы деп танылады, осының салдарынан су коммуналдық, өнеркәсіптік ауыл шаруашылық, балық шаруашылық және басқа мақсаттарға дұрыс пайдалану үшін жарамсыз болып қалады.

Судың ластануы белгіленген тәртіп бойынша суды тексеру жолымен анықталады.

Өндірістік және тұрмыстық қатты қалдықтар мен қоқыстардың суға тасталуы судың былғануы деп танылады, осының салдарынан су объектісінің гидрологиялық жайы нашарлайды және суды пайдалануға кедергі келеді.

Судың былғануы суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар құратын комиссияның тексеруі арқылы белгіленеді.

136 - статья. **Су объектілеріне қалдықтар мен қоқыстарды тастауға тыйым салу**

Су объектілеріне өндіріс, тұрмыс қалдықтары мен қоқыстарын және басқа қалдықтар мен қоқыстарды тастауға тыйым салынады. Кірлі суды ағызуға осы Кодекстің 106—110-статьяларында көрсетілген талаптарды сақтағанда ғана жол беріледі.

137 - статья. **Суды майдың, ағаштың және басқа да өнеркәсіп өнімдерінің ысырабымен ластанудан және былғанудан қорғау**

Су объектілерінде су транспорты құралдарының, труба құбырларының, жүзбелі және басқа ғимараттардың иелері, ағаш ағызатын ұйымдар, сондай-ақ басқа кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер майдың, ағаштың, химиялық, мұнай және тағы басқа өнімдердің ысырабы салдарынан болатын судың ластануына және былғануына жол бермеуге міндетті.

138 - статья. **Әуіттердің бетін, су қоймалары мен мұздықтардың мұз қабыршықтарын қорғау**

Кәсіпорындар, ұйымдар және мекемелер әуіттердің беттерін, су қоймалары мен мұздықтардың жоғарғы қабаттарының мұз қабыршықтарын өндіріс, тұрмыс қалдықтарынан және басқа қоқыстар мен тастандылардан, сондай-ақ мұнай және химия өнімдерімен ластанудан қорғауға міндетті, өйткені олардың шайылып кетуі жер бетіндегі және жер астындағы судың сапасын нашарлатуға әкеліп соқтырады.

139 - статья. **Суды тыңайтқыштармен және улы химикаттармен ластауға жол бермеу**

Мемлекеттік су шаруашылығы жүйелерінің басқармалары, колхоздар, совхоздар және басқа кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер тыңайтқышпен және улы химикатпен суды ластауға жол бермеуге міндетті.

140 - статья. **Санитарлық су қорғау округтары мен аймақтары**

Халықты ауыз сумен және тұрмыстық сумен жабдықтау, оның қажеттерін шипалы сумен, курорт және сауықтыру суымен өтеу үшін пайдаланылатын суды қорғау мақсатымен ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес санитарлық су қорғау округтары мен аймақтары белгіленеді.

XXVII тарау

СУДЫ САРҚЫЛУДАН ҚОРҒАУ

141 - статья. **Су оъектілерінің сарқылуын анықтау тәртібі**

Су объектілерінің сарқылуын суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар өлшеу және есеп жүргізу арқылы белгілейді.

142 - статья. **Су объектілерінің режимін сақтау шаралары**

Өзендердің, көлдердің, бөгендердің, жер асты суларының және басқа су объектілерінің бір қалыпты су режимін сақтау мақсатымен, топырақтың су эрозиясын, қоймалардың қайырлануын, су хайуанаттарының тіршілік жағдайының нашарлауын болғызбау үшін, су ағысының құбылмалылығын азайту, тағысын-тағылар үшін орман су қорғау аймақтары белгіленеді, сондай-ақ ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында көрсетілетін тәртіппен орман-мелиорациялық, эрозияға қарсы, гидротехникалық және басқа шаралар жүргізіледі.

143 - с т а т ь я. **Суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдардың су объектілерінің сарқылуын болғызбау жөніндегі міндеттері**

Судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа да объектілерді орналастыру және салу мәселелерін келіскен кезде, сондай-ақ арнайы су пайдалануға рұқсат берген кезде, суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдар суды комплексті пайдалану және қорғау схемаларын, су пайдаланушылар мен жер пайдаланушылардың мүддесін ескеретін су шаруашылығы баланстарын басшылыққа алып отыруға міндетті.

144 - с т а т ь я. **Жер асты суларын сарқылудан қорғау шаралары**

Егер газ, мұнай, көмір кендерін және басқа пайдалы қазбаларды іздеуге, барлауға және пайдалануға байланысты бұрғылау және басқа кен жұмыстарын жүргізген кезде жер астындағы су қабаттары ашылса, кен жұмыстарын жүргізуші ұйымдар суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдарға бұл туралы дереу хабарлап, белгіленген тәртіп бойынша жер астындағы суды қорғау үшін шара қолдануға міндетті.

Өздігінен ағатын және барлау скважиналары, сондай-ақ пайдалануға жарамсыз немесе пайдалануы тоқтатылған скважиналар ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін тәртіп бойынша реттеуші құрылғылармен жабдықталуға, тоқтата тұруға немесе жойылуға тиіс[1].

XXVIII тарау

СУДЫҢ ЗИЯНДЫ ӘСЕРІН БОЛҒЫЗБАУ ЖӘНЕ ОНЫ ЖОЮ

145 - с т а т ь я. **Кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің судың зиянды әсерін болғызбау және жою шаралары жөніндегі міндеттері**

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдармен, халық депутаттарының жергілікті Советтері атқару комитеттерімен және басқа мүдделі мемлекеттік органдармен келісе отырып немесе бұған уәкілдігі бар мемлекеттік органдардың жарлығы бойынша судың зиянды әсерін болғызбау және жою жөнінде мынадай шараларды жүргізуге міндетті:

су тасқынын, су басып қалуын және су астында қалуын;

жағалаулардың, қорғаушы бөгеттердің және басқа ғимараттардың қирауын;

жердің батпақтануын және сортаңдануын;

топырақ эрозиясын, жыраның, шөгіннің, сел тасқынының және басқа да зиянды құбылыстардың пайда болуын болғызбау және оны жою шараларын жүргізуге.

146 - с т а т ь я. **Судың зиянды әсері туғызатын табиғи апаттарды болғызбау және оларды жою жөніндегі шұғыл шараларды жүзеге асыру**

Судың зиянды әсері туғызатын табиғи апаттарды болғызбау және оларды жою жөніндегі шұғыл шараларды жүзеге асыру ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарымен реттеледі.

---

[1] 144-статьяның екінші бөлігіне 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

Судың зиянды әсері туғызатын табиғи апаттарды болғызбау және оларды жою жөніндегі шұғыл жұмыстарға басшылық жасау үшін Қазақ ССР Министрлер Советі және халық депутаттарының жергілікті Советтерінің атқару комитеттері арнаулы комиссия құрады, олардың құрамына тиісті кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің өкілдері кіреді.

147 - статья. **Судың зиянды әсерін болғызбау және оны жою жөніндегі шараларды жоспарлау**

Судың зиянды әсерін болғызбау және оны жою жөніндегі шаралар экономикалық және әлеуметтік дамытудың мемлекеттік жоспарларында көзделеді.

Бұл шараларды жүзеге асыру үшін қажетті ақша және материалдық-техникалық құралдарды тиісті министрліктер, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволар, сондай-ақ мүдделі кәсіпорындар мен ұйымдар белгіленген тәртіп бойынша жоспарлайды.

148 - статья. **Су қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асырушы су пайдаланушыларды көтермелеу**

Суды ластанудан, былғанудан, сарқылудан қорғау және оның зиянды әсерін болғызбау жөніндегі шараларды жүзеге асыратын су пайдаланушыларға Қазақ ССР-інің заңында көтермелеу шаралары белгіленуі мүмкін.

Төртінші бөлім

СУ ПАЙДАЛАНУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ЕСЕПКЕ АЛУ ЖӘНЕ ЖОСПАРЛАУ

XXIX тарау

СУ ПАЙДАЛАНУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ЕСЕПКЕ АЛУ ЖӘНЕ ЖОСПАРЛАУ

149 - статья. **Суды мемлекеттік есепке алудың және оны пайдаланудың міндеттері**

Суды және оны пайдалануды мемлекеттік есепке алу судың мөлшері мен сапасын, халықтың және халық шаруашылығының қажеттері үшін суды пайдалану туралы деректерді анықтау міндетін көздейді.

150 - статья. **Су пайдалануды жоспарлау**

Су пайдалануды жоспарлау ең алдымен халықтың ауыз су және тұрмыс қажеттерін қанағаттандыруды есепке ала отырып, су пайдаланушылардың арасында суды ғылыми негізде бөлуді және су қорғауды және судың зиянды әсерін болғызбауды қамтамасыз етіп отыруға тиіс. Су пайдалануды жоспарлаған кезде мемлекеттік су кадастрының деректері, су шаруашылығы баланстары, суды комплексті пайдалану және қорғау схемалары еске алынады.

151 - статья. **Мемлекеттік су кадастры**

Мемлекеттік су кадастрына суды сан және сапа көрсеткіштері бойынша есепке алудың, су пайдалануды тіркеудің деректері, сондай-ақ суды пайдалану есебінің деректері кіреді.

152 - статья. **Су шаруашылық баланстары**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес қанша су барын және судың пайдалану дәрежесін баға-

лайтын су шаруашылық баланстары бассейндер, экономикалық аудандар, одақтас республикалар және ССР Одағы бойынша жасалады.

153 - статья. **Суды комплексті пайдалану және қорғау схемалары**

Суды комплексті пайдалану мен қорғаудың негізгі және бассейндік (территориялық) схемалары халықтың және халық шаруашылығының су жөніндегі болашақ қажеттерін қанағаттандыру үшін, сондай-ақ суды қорғау және судың зиянды әсерін болғызбау үшін жүзеге асырылуға тиісті негізгі су шаруашылық шаралары мен басқа да шараларды белгілейді.

154 - статья. **Суды және су пайдалануды мемлекеттік есепке алу, мемлекеттік су кадастрын жүргізу, су шаруашылық баланстарын жасау, суды комплексті пайдалану және су қорғау схемаларын әзірлеу тәртібі**

ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздеріне сәйкес суды және су пайдалануды мемлекеттік есепке алу, мемлекеттік су кадастрын жүргізу, су шаруашылық баланстарын жасау, суды комплексті пайдалану және су қорғау схемаларын әзірлеу мемлекеттің есебінен және ССР Одағы үшін бірыңғай жүйелер бойынша жүзеге асырылады.

Суды және су пайдалануды мемлекеттік есепке алу, мемлекеттік су кадастрын жүргізу, су шаруашылық баланстарын жасау, суды комплексті пайдалану және су қорғау схемаларын әзірлеп, бекіту тәртібін СССР Министрлер Советі белгілейді.

Бесінші бөлім

СУ ЗАҢДАРЫН БҰЗҒАНДЫҚ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚ

XXX тарау

СУ ЗАҢДАРЫН БҰЗҒАНДЫҚ ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚТЫҢ ТҮРЛЕРІ МЕН НЕГІЗДЕРІ

155 - статья. **Мемлекеттік су меншік правосын бұзатын келісімнің заңды еместігі**

Суды пайдалану правосын басқаға беру және мемлекеттік су меншік правосын ашық немесе жасырын түрде бұзатын басқа да келісімдер жасау заңды емес деп танылады.

156 - статья. **Мемлекеттік су меншік правосын бұзатын заңды емес келісімнің зардабы**

Мемлекеттік су меншік правосын бұзатын келісімді заңды емес деп тану, халық депутаттарының жергілікті Советтері атқару комитеттерінің немесе суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдардың талап етуі бойынша су объектісін пайдалануды тоқтатуға әкеліп соқтырады.

157 - статья. **Су заңдарын бұзғандық үшін қылмыстық және әкімшілік жауаптылық**

Осы Кодекстің 155-статьясында көрсетілген келісімдерді жасаған айыпты адамдар, сондай-ақ:

су объектілерін өз бетімен немденген немесе суды өз бетімен пайдаланған;

суды пайдалану жоспарын бұзу жолымен су алған;

суды ластаған және былғаған;

кәсіпорындарды, коммуналдық және басқа да объектілерді судың ластануын және былғануын немесе оның зиянды әсерін болғызбайтын ғимараттар мен қондырғыларсыз пайдалануға берген;

суды (су объектілерінен шығарып алынған немесе бөлінген) ұқыпсыз пайдаланған;

әуіттерде судың ластануын, топырақтың су эрознясын басқа да зиянды құбылыстарды туғызатын су қорғау режимін бұзған;

гидротехникалық жұмыстарды өз бетімен жүргізген;

су шаруашылық ғимараттары мен қондырғыларын бүлдірген;

су шаруашылық ғимараттары мен қондырғыларын пайдалану ережесін бұзған;

судың жайына әсер ететін кәсіпорындарды, ғимараттарды және басқа да объектілерді өз бетімен салған;

суды ластанудан, былғанудан және сарқылудан қорғауды қамтамасыз ететін, сондай-ақ судың жайы мен режимін жақсартатын гидротехникалық, технологиялық, орман-мелиорациялық, санитарлық және басқа да шараларды жүргізбеген айыпты адамдар,

ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарына сәйкес қылмыстық немесе әкімшілік жауапқа тартылады.

ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында су заңдарын бұзудың басқа түрлері үшін де жауаптылық белгіленуі мүмкін[1].

158-статья. Өз бетімен иемденген су объектілерін қайтару

Өз бетімен иемденген су объектілері заңсыз пайдаланылған уақытта заңсыз пайдаланушының жұмсаған шығыны өтелместен өз нелеріне қайтарылып беріледі.

Өз бетімен иемденген су объектілерін қайтару халық депутаттарының жергілікті Советтері атқару комитеттерінің немесе суды пайдалануды реттеу және қорғау жөніндегі органдардың шешімі бойынша жүргізіледі.

159-статья. Қоғамдық ықпал жасау шараларын қолдану

Суды тиімді пайдалану және қорғау немесе су пайдаланушының заңмен қорғалатын правосын бұзған айыпты адамға белгіленген тәртіппен қоғамдық ықпал жасау шарасы қолданылуы мүмкін.

160-статья. Су заңдарын бұзу жолымен келтірген шығындарды өтеу

Кәсіпорындар, ұйымдар, мекемелер және азаматтар су заңдарын бұзу жолымен келтірген шығындарды ССР Одағы мен Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленетін мөлшерде және тәртіппен өтеуге міндетті.

161-статья. Қызмет адамының және басқа қызметкерлердің кінәсынан болған шығынға материалдық жауаптылық

Қызмет адамдарының және басқа қызметкерлердің кінәсынан су заңдарын бұзу жолымен келтірілген шығындарды өтеумен байланысты кәсіпорындар, ұйымдар және мекемелер шығын шығарған ретте қызмет адамдары мен басқа қызметкерлер белгіленген тәртіп бойынша материалдық жауапқа тартылады.

---

[1] 157-статьяның екінші бөлігіне 1980 ж. 30 майдағы Указымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1980 ж., № 24).

Алтыншы бөлім

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАР

162-статья. **Халықаралық шарттар**

Егер СССР-дің халықаралық шартында совет су заңдарындағыдан өзгеше ережелер белгіленген болса, онда халықаралық шарттың ережелері қолданылады.

Егер Қазақ ССР-інің халықаралық шартында Қазақ ССР-інің су заңдарындағыдан өзгеше ережелер белгіленген болса, Қазақ ССР-інің су заңдары жөнінде де осындай тәртіп қолданылады.

ҚАЗАҚ ССР-інің СУ КОДЕКСІН КҮШІНЕ ЕНГІЗУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ[1]

ҚАЗАҚ ССР ЖОҒАРҒЫ СОВЕТІ ПРЕЗИДИУМЫНЫҢ
1973 жылғы 9 марттағы
УКАЗЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1973 ж., № 11)

«Қазақ ССР-інің Су кодексін бекіту туралы» Қазақ ССР-інің 1972 жылғы 27 декабрьдегі Заңына[2] (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1973 ж. № 1) сәйкес Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумы қ а у л ы е т е д і:

1. Қазақ ССР заңдарын Қазақ ССР-інің Су кодексіне сәйкес келтірілгенге дейін Қазақ ССР-інің су заңдарының қолданылып жүрген актілері, олар Кодекске қайшы келмейтіндіктен бұдан былай да қолданыла береді.

2. Қазақ ССР-інің Су кодексі Кодекс күшіне енгізілгеннен кейін туған су правосы қатынастарына, яғни 1973 жылдың 1 апрелінен бастап қолданылады.

Қазақ ССР-інің Су кодексі күшіне енгізілгенге дейін туған су право қатынастарында осы право қатынастарына қатысушылардың праволары мен міндеттерін жүзеге асыру 1973 жылғы 1 апрельден бастап Кодекске сәйкес реттеледі.

Су право қатынастарынан туатын праволар мен міндеттерді жүзеге асыруда Кодекстің жеке нормаларын қолдану ерекшеліктері осы Указдың 3-5-статьяларымен белгіленеді.

3. Қазақ ССР-інің Су кодексіндегі ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдары Негіздерінде белгіленген ережелер Негіздер күшіне енгізілген күннен бастап, яғни 1971 жылғы 1 сентябрьден бастап, СССР Жоғарғы Советі Президиумының «ССР Одағы мен одақтас республикалардың су заңдарының Негіздерін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1971 жылғы 12 августағы Указына (СССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1971 жыл, № 33, 333-статья) сәйкес қолданылады.

4. Қазақ ССР-інің Су кодексі күшіне енгізілген кезге дейін су объектілерін (толық немесе ішінара) дара пайдалануға беру туралы компетенциялы органдар шешім қабылдамаған өтініштер Кодексте көрсетілген тәртіппен және шарттар сақтала отырып, Кодекстің 34-статьясында көрсетілген органдар арқылы шешіледі.

Су объектілерін дара пайдалануға беру туралы тиісті органдар өздерінің компетенциясы шеңберінде 1973 жылғы 1 апрельге дейін қабылдаған, бірақ Қазақ ССР-інің Су кодексі күшіне енгізілгенге дейін орын-

---

[1] 6-статья Қазақ ССР Заңдарының жинағына енгізуге жататын нормалары болмағандықтан келтірілмеді.

[2] 203-бетті қараңыз.

далмаған шешімдер Кодекстің талаптарына сәйкес орындалуға жатады.

5. Қазақ ССР-інің Су кодексінің күшіне енгізілуіне байланысты су объектілерін пайдалануға беру жөніндегі компетенциясы өзгеретін органдар 1973 жылдың 1 апреліне дейін су объектілерін пайдалануға берген реттерде, су объектілерін пайдалану правосын тоқтату Кодекстің 51-55 және 103-статьяларына сәйкес осы объектілерді пайдалануға беру және қайтарып алу правосы бар органдар арқылы Кодекске сәйкес жүргізіледі.

ҚАЗАҚ ССР МЕЛИОРАЦИЯ ЖӘНЕ СУ ШАРУАШЫЛЫҒЫ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕНІ БЕКІТУ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1971 жылғы 10 декабрьдегі № 684
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1972 ж., № 1, 1-ст.)

Қазақ ССР Миннстрлер Советі к а у л ы е т е д і:

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі туралы осыған қосылған Ереже бекітілсін.

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1971 жылғы 10 декабрьдегі № 684 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

ҚАЗАҚ ССР МЕЛИОРАЦИЯ ЖӘНЕ СУ ШАРУАШЫЛЫҒЫ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

1. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі одақтық-республикалық министрлік болып табылады және өз қызметінде Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Мелиорация және су шаруашылығы миннстрлігіне бағынады[1].

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі республикада жерді мелиорациялауға, мемлекеттік шаруашылық аралық суару, құрғату және суландыру жүйесі мен мемлекеттік мелиорация ғимараттарын пайдалануға басшылықты жүзеге асырады, сондай-ақ суларды пайдалануды реттейді және суларды ластанудан, бітеліп қалу мен сарқылудан қорғауды ұйымдастырады.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі республикада жерді мелиорациялаудың жайы мен оны одан әрі дамытуға, осы саладағы ғылыми-техникалық прогреске, мелиоративтік құрылыстың және мелиорация жүйелері мен ғимараттарын пайдаланудың техникалық дәрежесіне, орындалатын жұмыстардың сапасына, халық шаруашылығында суларды пайдалануды ұтымды ұйымдастыруға және оларды ластанудан, бітеліп қалу мен сарқылудан қорғауға жауап береді.

---

[1] 1-пункттің бірінші абзацына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 14 майдағы № 219 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 13, 55-ст.).

2. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің басты міндеттері мыналар:

астықтан және басқа ауыл шаруашылық өнімінен ауа райының әсеріне қарамастан мол түсім алу үшін республикада неғұрлым жақсы жағдай жасау мақсатымен ғылыми-техникалық прогресс негізінде жерді мелиорацнялауды барынша дамытуды және мемлекеттік шаруашылық аралық мелиорация жүйелерін пайдалануды жетілдіруді, орындалатын жұмыстардың қарқыны мен сапасының жоғары болуын және еңбек өнімділігін арттыруды қамтамасыз ету;

мемлекеттік жоспардың тапсырмаларын орындау және мемлекеттік тәртіптің қатаң сақталуын қамтамасыз ету;

қоғамдық еңбекті мейлінше аз жұмсай отырып, мелиоративтік және басқа жұмыстарды орындауды қамтамасыз ету; олардың тиімділігін арттыру, негізгі қорларды, еңбек, материалдық және финанс ресурстарын пайдалануды жақсарту;

республика территориясындағы суларды (пайдалануын реттеп отыруды ССР Одағының органдары жүзеге асыратын су объектілерінен басқасын) пайдалануды және қорғауды реттеу;

суларды пайдалануға және қорғауға мемлекеттік бақылауды белгіленген тәртіп бойынша жүзеге асыру;

су қоймаларының тиісті техникалық жағдайда болуын және жақсы жабдықталуын қамтамасыз ететін шараларды жасап, үйлестіру;

республиканың су ресурстарын ұтымды пайдалануды, оларды ластанудан, бітеліп қалудан және сарқылудан қорғауды жетілдіруді қамтамасыз ету;

осы салада бірыңғай техникалық саясат жүргізу, ғылым мен техниканың ең жаңа жетістіктерін, озат тәжірибені өндіріске енгізу, мелиоративтік және басқа да жұмыстардың техникалық-экономикалық көрсеткіштерінің жоғары болуын қамтамасыз ету;

күрделі қаржыны ұтымды пайдалану және оның тиімділігін арттыру; құрылыстың құнын арзандату және мерзімін қысқарту, өндірістік қуаттар мен негізгі қорларды кезінде іске қосу, сондай-ақ өндірістік қуаттарды қысқа мерзім ішінде игеру;

Министрлік жүйесінде еңбек пен басқару ісін ғылыми тұрғыдан ұйымдастыруды енгізу, өз қарамағындағы кәсіпорындарды, мекемелер мен ұйымдарды жетік маман кадрлармен қамтамасыз ету, қызметкерлердің білімі мен тәжірибесін неғұрлым жақсы пайдалану үшін жағдай жасау, өздерін жақсы жағынан көрсете білген жас мамандарды басшы жұмысқа жоғарылату;

Министрлік жүйесіндегі кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың жұмысшылары мен қызметшілерінің тұрғын үй және мәдени-тұрмыс жағдайларын жақсарту, олардың еңбек етуіне хауіпсіз жағдай жасау.

3. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі өз қарамағындағы кәсіпорындарға, мекемелер мен ұйымдарға басшылық жасауды тікелей немесе белгіленген тәртіп бойынша құрылған органдар арқылы жүзеге асырады.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі және оның қарамағындағы бас басқармалар мен облыстық атқару комитеттерінің мелиорация және су шаруашылығы басқармалары, трестер, комбинаттар, заводтар, жобалау институттары, техникумдар, басқа да кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің жүйесін құрады.

4. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі жерді мелиорациялау мен су шаруашылығы саласында жетекші орган бола

отырып, басқа министрліктер, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволардың кәсіпорындары, мекемелері мен ұйымдары орындайтын республикадағы мелиоративтік және су шаруашылығы жұмыстарын жоспарлауға қатысады және солармен бірлесе отырып, олар атқаратын мелиоративтік және су шаруашылығы жұмыстарының техникалық дәрежесін жетілдіру жөнінде шаралар әзірлейді.

5. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі өз қызметінде СССР мен Қазақ ССР-інің заңдарын, СССР Жоғарғы Советі Президиумының және Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының указдарын, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулылары мен жарлықтарын, СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің бұйрықтары мен директивалық нұсқауларын, осы Ережені және басқа нормативтік актілерді басшылыққа алады, Министрлік жүйесіндегі кәсіпорындарда, мекемелер мен ұйымдарда қазіргі күші бар заңдардың дұрыс қолданылуын қамтамасыз етеді.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі министрліктің компетенциясына жататын мәселелерге байланысты заңдардың қолданылу практикасын қорытады, бұл заңдарды жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеп, оларды белгіленген тәртіп бойынша Қазақ ССР Министрлер Советі мен СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің қарауына енгізеді.

6. Өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі:

Қазақ ССР Ауыл шаруашылыгы министрлігімен, басқа да мүдделі министрліктермен, мемлекеттік комитеттер және ведомстволармен бірлесе отырып, республикада жерді мелиорациялау мен су шаруашылығын дамытудың негізгі бағыттары туралы ұсыныстарды, сондай-ақ жерді мелиорациялаудың жылдық және перспективалық жоспарларының жобаларын әзірлеп, Қазақ ССР Министрлер Советіне, Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті мен СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігіне табыс етеді;

Қазақ ССР экономнкалық және әлеуметтік дамудың жылдық және перспективалық мемлекеттік жоспарларының жобаларын Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитетінің әзірлеуіне қатысады;

өз қарамағындағы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың ұсыныстары негізінде Қазақ ССР-інің жерді мелиорациялау мен су шаруашылығын дамытудың перспективалық және жылдық жоспарларының тапсырмаларына анықтаулар әзірлеп, оларды Қазақ ССР Министрлер Советіне, Қазақ ССР Мемлекеттік жоспарлау комитеті мен СССР Мелиорация және су шаруашылыгы министрлігіне табыс етеді;

министрлік жүйесіндегі барлық кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың белгіленген жоспарларды орындауын қамтамасыз етеді;

пайдалану, өндіріс, күрделі құрылыс және басқа көрсеткіштер жөніндегі тапсырмаларды өз қарамағындағы кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар бойынша Министрлікке тағайыидалған жоспарлы тапсырмалар шегінде белгіленген тәртіппен, қажет болған ретте өзгертеді;

жаңа жерлерді суару және құргату, жайылымдарды суландыру, жұмыс істеп тұрған суару, құрғату және суландыру жүйелері мен ғимараттарын, белгіленген тәртіп бойынша ауыл шаруашылығында сумен жабдықтау объектілерін ұлғайту мен қайта құру жөніндегі жобалау және құрылыс жұмыстарын, сондай-ақ суарылатын жерлерді ауыл шаруашылығы үшін игеруге керекті объектілерді жобалауды жүзеге асырады; эрозияға қарсы, тасқынға қарсы және жағалауларды бекіту жөніндегі жұмыстар мен ауыл шаруашылығының қажеттері үшін жерді

түбегейлі жақсарту жөніндегі жұмыстарды экономикалық және әлеуметтік дамудың мемлекеттік жоспарында белгіленетін көлемде жүргізеді;

мемлекеттік шаруашылық аралық суару, құрғату және суландыру жүйелерін, каналдар мен коллекторларды пайдалануды жүзеге асырады;

шаруашылық ішіндегі суару, құрғату және суландыру жүйелерін, каналдар мен коллекторларды пайдалануда ауыл шаруашылық кәсіпорындары мен ұйымдарына техннкалық көмек көрсетеді, суларды үнемдеп және дұрыс жұмсауға бақылауды жүзеге асырады;

колхоздармен және совхоздармен жасасқан шарттар бойынша шаруашылық ішіндегі суару, құрғату және суландыру жүйесін жөндеу мен механикаландырылған түрде тазарту жөніндегі жұмыстарды және басқа мелиоративтік жұмыстарды жүргізеді;

суару, құрғату және суландыру жүйелері мен ғимараттарын паспорттандыру ісін жүргізеді, мелиоративтік кадастр жүргізуді қамтамасыз етеді, оның деректері мен паспорттандырудың қорытындысына талдау жасайды және оларды мелиоративтік және су шаруашылық шараларын әзірлеп, жүзеге асырған кезде ескеріп отырады;

гидромелнораитивтік құрылыстағы және нрригациялық жүйелерді басқарудағы өндіріс процестерін комплексті механикаландыруды, автоматтандыру мен телемеханикаландыруды жүзеге асырады;

мемлекеттік суару жүйелерін, каналдар мен коллекторларды пайдалануды жақсартуды, суды үнемдеп әрі дұрыс пайдалануды, каналдардан сүзгенде оның ысырап болуын азайтуды қамтамасыз етеді, суару жүйелерінің пайдалану басқармаларын техникамен жарақтандырады және оларды маман кадрлармен нығайтады;

шаруашылықтардың қай ведомствоға бағынатынына қарамастан барлық суарылатын, құрғатылған және суландырылған жердің тиімді пайдаланылуына бақылауды жүзеге асырады;

СССР Ауыл шаруашылығы министрлігінің жүйесіндегі ұйымдар жүргізетін қолда бар суарылатын жерлердің жыл сайынғы есебін алуға және СССР Орталық статистика басқармасының ұйымдары жүргізетін бұл жерлерді пайдаланудың жыл сайынғы есебін алуға қатысады, есептің қорытындыларына талдау жасайды және мелиоративтендірілетін жерлерді пайдалануды жақсарту жөнінде республиканың Министрлер Советі мен СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігіне ұсыныстар енгізеді;

колхоздармен және совхоздармен жасасқан шарттар бойынша жерді суару, құрғату мен суландыру жөніндегі, сондай-ақ шаруашылықтардың қаржылары мен банк кредиттерінің есебінен жүзеге асырылатын басқа да мелиоративтік шаралар жөніндегі жобалау-іздестіру және құрылыс жұмыстарын өз қарамағындағы кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдардың күшімен орындауды ұйымдастырады;

Қазақ ССР-інің су шаруашылығын өркендетудің, суларды қорғау мен ұтымды пайдаланудың перспективалық және жылдық жоспарларының жобаларын, суларды комплексті пайдалану мен қорғау схемаларын және ішкі республикалық маңызы бар су шаруашылық баланстарының жобаларын белгіленген тәртіп бойынша әзірлейді; бөгендерді, каскадтарды, бөгендер жүйелерін пайдалану ережелерін бекітеді, сондай-ақ олардың тиісті техннкалық жайы мен көркейтілуін қамтамасыз ететін шараларды ұйымдастырып, ұйлестіреді; шағын өзендердің суларын қорғау схемаларын әзірлеуді және оларды Қазақ ССР Министрлер Советінің бекітуіне табыс етуді қамтамасыз етеді;

Суларды пайдалану мен қорғауға мемлекеттік бақылау жасауды белгіленген тәртіп бойынша жүзеге асырады[1].

СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі бекітетін, СССР Мемлекеттік құрылыс комитетімен келісілген мелиоративтік объектілерді жобалаудың және салудың ережелері мен нормаларының дұрыс қолданылуына бақылауды жүзеге асырады;

су ресурстарын пайдалануға, оларды қорғауға және сулардың зиянды әсерімен күресуге байланысты кәсіпорындарды жаңадан салу және олардың қазіргі жұмыс істеп тұрғандарын қайта құру жобалары бойынша міндетті күші бар қорытындылар береді;

құрылыс индустриясы базаларын дамытуды қамтамасыз етеді және мелиоративтік құрылыс үшін құрылыс материалдарын өндіруді ұйымдастырады, құрылысты индустриализациялау және мелиоративтік жұмыстардың технологиясы мен ұйымдастырылуын жетілдіру жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

Министрліктің қызметі аймақтарында құрылыс салуды жүзеге асырушы Қазақ ССР-інің мүдделі министрліктері, мемлекеттік комитеттері мен ведомстволарының ұсыныстарын ескере отырып, министрлік жүйесіндегі құрылыс кәсіпорындары мен ұйымдарын дамытудың және орналастырудың схемаларын әзірлейді;

құрылыс материалдарын, бұйымдар мен конструкцияларды технологиялық және басқа арнаулы транспортпен тасымалдауды ұйымдастырады;

Министрлік жүйесіндегі жобалау ұйымдарының мүдделі министрліктер, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволардың ұсыныстарын ескере отырып жасалатын жобалау-іздестіру жұмыстарының жылдық жоспарларын бекітеді;

Министрлік жүйесінде күрделі құрылыстарды жүзеге асырады, күрделі қаржыны тиімді пайдалануды, жаңа құрылыстың объектілерін ұтымды орналастыруды, пайдалануға берілетін құрылыстарға күрделі қаржыларды бірінші кезекте бағыттауды және аяқталмаған құрылысты азайтуды қамтамасыз етеді;

Министрлік үшін белгіленген лимиттерге сәйкес құрылыстардың титулдық тізімдерін, сондай-ақ келесі жылдардың құрылысы үшін жобалау-іздестіру жұмыстарының титулдық тізімдерін жасап, белгіленген тәртіп бойынша бекітеді;

қажетті жобалау-смета документациясының дер кезінде әзірленіп, бекітілуін және құрылыстарға берілуін қамтамасыз етеді;

жобалау және смета документациясының сапасына, құрылыстың бекітілген сметалық құнының сақталуына бақылауды, сондай-ақ құрылыс-монтаж жұмыстарының және салынып жатқан құрылыстарға жеткізілетін жабдықтың сапасына техникалық бақылауды жүзеге асырады, құрылысқа белгіленген тәртіп бойынша авторлық бақылауды ұйымдастырады;

су шаруашылығы құрылысы, суару, құрғату, суландыру, су ресурстарын қорғау және комплексті пайдалану саласындағы ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастырады;

суармалы жер, су шаруашылығы мен гидромелиоративтік құрылыс саласында өнертапқыштық пен рационализаторлықты дамытуға басшылық жасайды;

су шаруашылық объектілерін салуға және жерді суару, құрғату мен

---

[1] 6-пункттің он жетінші және он сегізінші абзацтарына Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 14 майдағы № 219 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 13, 55-ст.)

суландыру объектілерін комплексті түрде салуға жобалау-смета документациясын белгіленген тәртіп бойынша бекітеді;

облысаралық маңызы бар су көздерінің су ресурстарын бөледі; егер паритетті комиссия келісілген шешімге келмесе, түрлі облыстардың пайдаланушылары арасындағы дау-шарларды қарайды[1];

Қазақ республикалық гидрометеорология және табиғи ортаны бақылау жөніндегі басқармасымен және Қазақ ССР Геология министрлігімен бірлесе отырып, су ресурстарын есепке алудың біртұтас жүйесін ұйымдастырады;

Қазақ ССР Орталық статистика басқармасымен бірлесе отырып, суды тұтыну мен суды бөліп берудің есебін алудың біртұтас жүйесін ұйымдастырады және есеп алудың дұрыстығына бақылауды қамтамасыз етеді;

су ресурстарын пайдаланудың және қорғаудың бас, регионалдық және бассейндік схемаларының жасалуын ұйымдастырады және қамтамасыз етеді;

өзен бассейндері, экономикалық және өндірістік аудандар мен облыстар үшін қысқа мерзімді және перспективалық су шаруашылық баланстарының жасалуын қамтамасыз етеді;

басқа министрліктер, мемлекеттік комитеттер мен ведомстволардың кәсіпорындарына, мекемелері мен ұйымдарына су ресурстарын пайдалануға және оларды пайдалану режимін өзгертуге, ағын суларды су қоймаларына немесе басқа орындарға ағызуға, сондай-ақ ағын сулардың мөлшерін көбейтуге және сапасын өзгертуге рұқсат береді;

салааралық су шаруашылық объектілерін салудың жылдық және перспективалық жоспарларын жасау жөніндегі ұсыныстарды әзірлейді және олар бойынша заказшының функциясын атқарады;

құрылыста, өнеркәсіпте және пайдалануда ішкі резервтерді жұмылдыру жөніндегі шараларды әзірлеп, олардың орындалуына бақылауды жүзеге асырады;

өндірістік қуаттар мен негізгі қорлардың дер кезінде іске қосылуын қамтамасыз етеді;

салынып біткен кәсіпорындарды, үйлерді, гидротехникалық және өзге де су шаруашылық ғимараттары мен қондырғыларын пайдалануға қабылдау үшін өз компетенциясы шегінде мемлекеттік комиссияларды тағайындайды, оларды қабылдау туралы актілерді бекітеді және жиақ смета-финанс есептерін жабу туралы шешімдер қабылдайды;

жобалау тапсырмаларын жасауды және белгіленген тәртіп бойынша бекітуді қамтамасыз етеді;

Министрлік жүйесіндегі кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың материалдық ресурстарға деген қажетін анықтайды, оларға иелік жасайды, осы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың материалдық-техникалық жағынан жабдықталуына жауап береді;

отын, машиналар, жабдық, құрылыс материалдары мен басқа да материалдық ресурстар қорларының өткізілуіне, сондай-ақ өз қарамағындағы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың өнімді жеткізіп беру жөніинде шарттарды кезінде жасауына және шарттық міндеттемелердің орындалуына бақылауды жүзеге асырады;

өз қарамағындағы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың

---

[1] 6-пункттің отыз үшінші абзацына — Қазақ ССР Министрлер Советінің 1978 ж. 19 майдағы № 198 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1978 ж., № 12, 45-ст.).

Қазақ ССР Су кодексінің 122-статьясын (231-бет), Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің 1973 ж. 3 майдағы № 240 қаулысының 2-пунктінің «б» тармақшасын (17-бет) қараңыз.

материалдық ресурстарды дұрыс сақтауын және пайдалануын қамтамасыз етеді, басы артық және пайдаланылмайтын матерналдарды, жабдықты, машинналар мен басқа да бағалы заттарды өткізуге шаралар алады;

Министрлік жүйесіндегі кәсіпорындар мен ұйымдарда шаруашылық есепті нығайту, рентабельділікті арттыру және қор жиналуды барынша көбейту, негізгі қорларды, айналым қаржылары мен банк кредиттерін тиімді пайдалану жөніндегі шараларды жүргізеді;

өз қарамағындағы кәсіпорындарды, мекемелер мен ұйымдарды белгіленген тәртіп бойынша қаржыландырады, олардың финанс қызметіне басшылық етеді және финанс ресурстарының пайдалануына бақылауды жүзеге асырады;

өз қарамағындағы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың финанс жоспарларын орындауын, меншікті айналым қаржыларының сақталуын жұмысшылармен, қызметшілермен, бюджетпен, өнім жеткізушілермен, мердігерлермен, банкілермен дер кезінде есеп айырысып отыруды, сондай-ақ кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдардың күрделі құрылыс пен күрделі жөндеуді қаржыландыруға және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген басқа да мақсаттарға арналған меншікті қаржыларды аударып отыруын қамтамасыз етеді;

жаңа техниканы жасағаны, енгізгені, игергені үшін сыйлық беру қорларын және орталықтандырылған басқа да қорларды, сондай-ақ өз қарамағындағы кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдарға финанс көмегін көрсету үшін резервті белгіленген тәртіп бойынша құрады және оларға тиісті счеттер ашады;

банк мекемелерімен бірлесе отырып, есеп айырысудың неғұрлым үнемді және прогрестік формаларын енгізуді ұйымдастырады, өз қарамағындағы кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың өз ара қарыздарын есептеуді ұйымдастыру мен жүргізуге қатысады;

Министрлік жүйесінде бақылау-тексеру жұмысын ұйымдастырады және ведомстволық бақылау туралы қолданылып жүрген заңға сәйкес тексерулердің үнемі жүргізіліп тұруын, экономиканың жайына жан-жақты және толық талдау жасауды, мемлекеттік қаржылардың сақталуын тексеруді, үнем режимін сақтауды, есептеу мен есеп берудің дұрыс жүргізілуіне және дәлдігіне, сондай-ақ мемлекеттік мүлікті қорғау және келтірілген материалдық зиянды өтеу жөніндегі шараларға бақылау жасауды қамтамасыз етеді;

ауыл шаруашылығы және дайындау жұмысшылары мен қызметшілері кәсіподағының Қазақ республикалық комитетімен бірлесе отырып, социалистік жарысты ұйымдастырады, министрлік жүйесінде республикалық жарыстардың шарттарын бекітеді, ақшалай сыйлық қоса берілетін ауыспалы Қызыл Туларды белгіленген тәртіп бойынша тағайындайды, социалистік жарыстардың қорытындыларын шығарады, озып шыққан коллективтерге ауыспалы Қызыл Тулар мен ақшалай сыйлықтар береді;

жоғары және орта білімі бар мамандардың мамандығын арттыру жөніндегі шараларды белгіленген тәртіп бойынша жүргізеді;

Қазақ ССР Кәсіптік-техникалық білім беру жөніндегі мемлекеттік комитетімен келісе отырып, кәсіптік-техникалық училищелерде министрлік жүйесіндегі ұйымдар үшін жұмысшылар даярлау жоспарларының жобаларын әзірлейді;

су шаруашылық жүйелері мен ғимараттарын жобалау, салу және пайдалану, сондай-ақ су ресурстарын қорғау және комплексті пайдалану мәселелері жөнінде конференциялар мен кеңестерді белгіленген тәртіп бойынша шақырып отырады;

өз қарамағындағы ұйымдарда еңбек заңдарының, хауіпсіздік техникасы мен өндірістік санитария ережелерінің сақталуына, өз қарамағындағы ұйымдар қызметкерлерінің тұрғын үй және мәдени-тұрмыс жағдайларын жақсарту жөніндегі шаралардың жүргізілуіне бақылауды жүзеге асырады;

орталық аппарат пен өзіне бағынатын кәсіпорындарда, мекемелер мен ұйымдарда іс қағазы мен архив ісін басқару еңбегін жетілдіруді қамтамасыз ететін осы заманғы механизмдерді қолдана отырып жүргізуді ұйымдастырады;

іс қағаздары мен архив жұмысын ұтымды жүргізу мәселелері жөнінде ережелер, нұсқаулар, істердің үлгі номенклатураларын документальдық материалдардың ведомстволық тізбектері мен басқа да нормативтік материалдар әзірлеп, бастырады, өз қарамағындағы кәсіпорындарда, мекемелер мен ұйымдарда іс қағаздары мен архивтердің жайын үнемі бақылап отырады.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің осы ережеде көрсетілген праволарымен қатар Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы миннстрлігіне (Министріне) қолданылып жүрген заңдар беретін басқа да праволары бар.

7. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігін Министр басқарады, оны Қазақ ССР Конституциясына сәйкес Қазақ ССР Жоғарғы Советі, ал сессиялар аралығында Қазақ ССР Жоғарғы Советінің бекітуіне кейіннен ұсына отырып, Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Президиумы тағайындайды.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрінің Қазақ ССР Министрлер Советі тағайындайтын орынбасарлары болады. Министрдің орынбасарларының міндеттерін Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрі бөліп береді.

8. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрі Министрлікке жүктелген міндеттер мен тапсырмалардың орындалуы үшін жеке басы жауап береді, министрдің орынбасарларының, министрліктің бас басқармалары, басқармалары, бөлімдері бастықтарының министрлік жүйесіндегі кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың қызметі үшін жауапкершілік дәрежесін белгілейді.

9. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі СССР мен Қазақ ССР-інің заңдары, СССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының, Қазақ ССР Жоғарғы Советі мен оның Президиумының өзге де шешімдері, СССР Министрлер Советі мен Қазақ ССР Министрлер Советінің қаулылары мен жарлықтары, СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің бұйрықтары, нұсқаулары мен тапсырмалары негізінде және соларды орындау үшін өз компетенциясы шеңберінде бұйрықтар мен нұсқаулар шығарып, тапсырмалар береді, олардың орындалуын ұйымдастырады және тексереді.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің суларды пайдалану мен қорғау мәселелері жөнінде Министрліктің компетенциясы шеңберінде шығарылған бұйрықтары мен нұсқаулары, ведомстволық нелігіне қарамастан барлық кәсіпорындар, мекемелер мен ұйымдар үшін міндетті болып табылады.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі қажет болған реттерде Қазақ ССР-інің басқа да министрліктермен және ведомстволармен бірлескен бұйрықтар мен нұсқаулар шығарады[1].

---

[1] 9-пунктке Қазақ ССР Министрлер Советінің 1982 ж. 14 майдағы № 219 қаулысымен өзгерістер енгізілген (Қазақ ССР ҚЖ, 1982 ж., № 13, 55-ст.).

10. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінде коллегия құрылады, оның құрамында министр (председатель) және министрдің қызмет жөніндегі орынбасарлары, сондай-ақ министрліктің басқа да басшы қызметкерлері болады.

Министрліктің коллегия мүшелерін Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді.

Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылыгы министрлігінің коллегиясы өзінің унемі өткізіліп тұратын мәжілістерінде республикада жерді мелиорациялауды, су шаруашылық құрылысты дамытудың, республика халық шаруашылығыныц барлық салаларында су ресурстарын пайдалану мен қорғаудың негізгі мәселелерін және министрлік қызметінің басқа да мәселелерін қарайды, кәсіпорындарға, мекемелер мен ұйымдарға практикалық басшылық жасау, істің орындалуын тексеру, кадрларды іріктеп алу және пайдалану мәселелерін, аса маңызды бұйрықтар мен нұсқаулардың жобаларын талқылайды, мннистрліктің бас басқармаларының, басқармалары мен бөлімдерініц министрлік жүйесіндегі кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың баяндамалары мен есептерін тыңдайды.

Коллегияның шешімдері, әдетте, Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы мннистрінің бұйрықтарымен жүзеге асырылады. Министр мен коллегия арасында келіспеушіліктер туған жағдайда, министр бұл келіспеушіліктер туралы Қазақ ССР Министрлер Советіне хабарлай отырып, өз шешімін іске асыра береді, ал коллегия мүшелері, өздері тарапынан, Қазақ ССР Министрлер Советіне өз пікірлерін хабарлай алады.

11. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі жанынан министрлік жүйесінің жетекші мамандарынан, сондай-ақ ғалымдардан және басқа да ұйымдардың ысылған жетік мамандарынан қоғамдық негізде ғылыми-техникалық совет құрылады.

Ғылымн-техиикалық советінің құрамы мен ол туралы ережені Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрі бекітеді.

12. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі министрлік жүйесінің кәсіпорындары, мекемелері мен ұйымдары арасындағы шаруашылық дау-шарларды қарау үшін арбитраж құрады. Министрліктің арбитражына өзі шығарған шешімдерін ықтиярсыз орындату жөнінде бұйрық шығаруға право беріледі. Арбитраж туралы ережені Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрі бекітеді.

13. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің құрылымы мен орталық аппараты қызметкерлерінің санын СССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігімен келіскеннен кейін Қазақ ССР Министрлер Советі бекітеді.

Министрліктің орталық аппаратының штаттық кестесін белгіленген тәртіп бойынша, сондай-ақ Министрліктің бас басқармалары, басқармалары мен бөлімдері туралы ережелерді Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрі бекітеді.

14. Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігінің Қазақ ССР-інің Мемлекеттік ғербі бейнеленген, өз аты қазақ және орыс тілдерінде жазылған мөрі болады.

ТОМҒА ЕНГЕН АҚТІЛЕРДІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ ТІЗБЕГІ

1962 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Жеке тұрғын үй құрылысы жөніндегі заңды бұзушылармен күресті күшейту туралы» 1962 ж. 21 апрельдегі № 286 қаулысы 120

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інде табиғатты қорғау туралы» 1962 ж. 12 майдағы Указы 7

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Су шаруашылығының мұқтаждары үшін, автомобиль жолдарының өңірі, ішкі су жолдарының жағалаудағы өңірі мен қызметтік үлестер үшін жер бөлу мен пайдалануды тәртіптеу туралы» 1962 ж. 25 сентябрьдегі № 711 қаулысы 122

1963 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының Уставын бекіту туралы» 1963 ж. 24 июньдегі № 498 қаулысы 30

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекция құру туралы» 1963 ж. 31 июльдегі № 600 қаулысы 39

1967 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Пайдалы қазындылар қорларын есепке алу тәртібі туралы» 1967 ж. 14 сентябрьдегі № 666 қаулысы 198

1968 жыл

Қазақ ССР халық депутаттарының поселкелік, селолық, ауылдық Советі туралы. Қазақ ССР-інің 1968 ж. 20 декабрьдегі Заңы, 5-статьяның бірінші бөлігі, 12-статьяның 5-пункті, 15-статья, 24-статьяның 3-пункті (сілтеме) 29

1969 жыл

Қазақ ССР Құрылыс материалдары өнеркәсібі министрлігі туралы Ереже. Қазақ ССР Министрлер Советінің 1969 ж. 23 июньдегі № 399 қаулысымен бекітілген, 6-пункттің елу үшінші, алпыс екінші және алпыс үшінші абзацтары (сілтеме) 186
257

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ ССР Геология министрлігі туралы Ережені бекіту туралы» 1969 ж. 17 июльдегі № 441 қаулысы 189

1970 жыл

Қазақ ССР Түсті металлургия министрлігі туралы ереже. Қазақ ССР Министрлер Советінің 1970 ж. 26 январьдағы № 52 қаулысымен бекітілген, 2-пункттің төртінші абзацы, 5-пункттің он төртінші — он алтыншы, он сегізінші — жиырмасыншы абзацтары (сілтеме) 185
256

Денсаулық сақтау туралы. Қазақ ССР-інің 1970 ж. 23 декабрьдегі Заңы, 7-статьяның 3-пункті, 30, 33-статьялар (сілтеме) 28
253

1971 жыл

Қазақ ССР халық депутаттарының аудандық Советі туралы. Қазақ ССР-інің 1971 ж. 21 июльдегі Заңы, 16-статья, 25-статьяның 5-пункті 29

Қазақ ССР халық депутаттарының қалалық, қаладағы аудандық Советтері туралы Қазақ ССР-інің 1971 ж. 21 июльдегі Заңы, 5-статьяның бірінші бөлігі, 13-статьяның 3, 5-пункттері, 16-статьяның бірінші бөлігі, 16-статьяның 10, 11, 12-пункттері, 23-статьяның 5-пункті, 26-статьяның 4-пункті, 31 статьяның 3, 6, 10-пункттері, 33-статьяның 3, 8-пункттері, 76-статья (сілтеме) . . . 29

Қазақ ССР-інің Жер кодексін бекіту туралы Қазақ ССР-інің 1971 ж. 21 июльдегі Заңы 45

Қазақ ССР-інің Жер кодексі 46

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Геологиялық-барлау жұмыстарын жоспарлау мен ұйымдастыруды одан әрі жақсарту жөніндегі, сондай-ақ пайдалы қазындылардың барланған қорлары есебін тәртіпке келтіру жөніндегі шаралар туралы» 1971 ж. 30 августағы № 498 қаулысы 195

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інің Жер кодексін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1971 ж. 19 ноябрьдегі Указы 100

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы министрлігі туралы Ережені бекіту туралы» 1971 ж. 10 декабрьдегі № 684 қаулысы 241

1972 жыл

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ табиғат қорғау қоғамының жұмысын жақсарту туралы» 1972 ж. 30 майдағы № 309 қаулысы 38

Қазақ ССР-інің Су кодексін бекіту туралы. Қазақ ССР-інің 1972 ж. 27 декабрьдегі Заңы 203

Қазақ ССР-інің Су кодексі 204

1973 жыл

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інің Су кодексін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1973 ж. 9 марттағы Указы 240

Қазақстан КП Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «Табиғатты қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту туралы» 1973 ж. 3 майдағы № 240 қаулысы 16

1975 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер бөлген кезде жер пайдаланушыларға келтірілген зиянды және ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеу туралы» 1975 ж. 24 январьдағы № 36 қаулысы 101

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Жер пайдалануға право беретін мемлекеттік актілерді жер пайдаланушыларға беру туралы» 1975 ж. 7 апрельдегі № 188 қаулысы 119

1976 жыл

Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексін бекіту туралы. Қазақ ССР-інің 1976 ж. 4 августағы Заңы 131

Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексі 132

статьялары: 24-статьяның бірінші бөлігі, 27-статья, 29-статьяның үшінші бөлігінің үшінші және бесінші пункттері, 31-статьяның бірінші бөлігі (сілтеме) 101

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1976 ж. 28 октябрьдегі Указы 162

1977 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «СССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік жер кадастрын жүргізу тәртібі туралы» 1977 жылғы 10 июньдегі № 501 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1977ж. 18 июльдегі № 346 қаулысы . . 115

1978 жыл

Қазақ ССР-інің Орман кодексі. Қазақ ССР-інің 1978 ж. 11 августағы Заңымен бекітілген, 4-статьяның екінші бөлігі, 19-статьяның бірінші бөлігінің алтыншы абзацы, 21-статья, 44-статьяның бірінші бөлігі, 45, 46, 50 және 51-статьялар, 56-статья, 94-статья, 95-статьяның бірінші бөлігі, 119-статьяның төртінші және жетінші абзацтары (сілтеме) 122

1979 жыл

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың қосалқы ауыл шаруашылықтары туралы» 1978 жылғы 4 декабрьдегі № 985 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1979 ж. 9 январьдағы № 7 қаулысы, 3-пункттің үшінші абзацы (сілтеме) . 119
254

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Табиғат қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту жөніндегі қосымша шаралар туралы» 1978 жылғы 1 декабрьдегі № 984 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1979 ж. 9 январьдағы № 10 қаулысы 23

Қазақ ССР Министрлер Советі туралы Қазақ ССР-інің 1979 ж. 14 декабрьдегі Заңы, 2-статьяның бірінші және алтыншы абзацтары, 7-статьяның 6-пункті (сілтеме) 28

1980 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалар мен жер учаскелерінің қойнауын шаруашылық және тұрмыстық қажеттер үшін пайдалану тәртібі туралы Нұсқауларды бекіту туралы» 1980 ж. 5 июньдегі № 239 қаулысы 163

Қазақ ССР халық депутаттарының облыстық Советі туралы. Қазақ ССР-інің 1980 ж. 13 ноябрьдегі Заңы, 6-статьяның бірінші бөлігі, 18-статья, 26-статьяның 6 және 7-пункттері, 30-статьяның 5-пункті (сілтеме) 29

1981 жыл

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Азаматтардың өзіндік қосалқы шаруашылықтарында ауыл шаруашылық өнімін өндіруді молайту жөніндегі қосымша шаралар туралы» 1981 жылғы 8 январьдағы № 27 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1981 ж. 16 февральдағы № 70 қаулысы, 10, 11-пункттер (сілтеме) 120
255

1983 жыл

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясын құру туралы» 1983 ж. 4 февральдағы № 52 қаулысы 27

ТОМДА СІЛТЕМЕ ЖАСАЛҒАН АҚТІЛЕРДЕН ҮЗІНДІ

ҚАЗАҚ ССР-інің 1970 ЖЫЛҒЫ 23 ДЕКАБРЬДЕГІ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ТУРАЛЫ ЗАҢЫ

(Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары, 1970 ж., № 52-ге қосымша)

(ҮЗІНДІ)

7-статья. **Қазақ ССР-інде денсаулық сақтауды ұйымдастыру негіздері**

Қазақ ССР-інде халықтың денсаулығын сақтау әлеуметтік-экономикалық және медициналық-санитарлық шаралардың жүйесімен қамтамасыз етіліп, мынадай жолдармен жүзеге асырылады:

3) айналадағы ортаны сауықтыру, су қоймасын, топырақты және атмосфералық ауаны санитариялық жағынан қорғауды қамтамасыз ету жөніндегі шараларды жүргізу[1].

30-статья. **Өнеркәсіп және коммуналдық-тұрмыс тастандыларын, қалдықтары мен қоқыстарын тазарту және залалсыздандыру жөніндегі шараларды қамтамасыз ету**

Кәсіпорындар мен мекемелердің, жобалау, құрылыс және басқа ұйымдардың басшылары, қолхоздардың басқармалары кәсіпорындар мен коммуналдық-тұрмыс объектілерін жобалау, салу, қайта құру және пайдалануға беру кезінде атмосфералық ауаның, судың, жер астындағы судың және топырақтың ластануын болғызбау жөніндегі шараларды көздеп, оны жүзеге асырып отыруға міндетті және бұл міндеттерді орындамағаны үшін олар ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарында белгіленген тәртіп бойынша жауапты болады.

---

[1] 7-статьяның 3-пунктіне 1979 ж., 19 октябрьдегі Указымен өзгерістер енгізілген. (Қазақ ССР Жоғарғы Советінің Ведомостары 1979 ж., № 44).

33-статья. **Шаруашылықта қолданылатын және ішетін сумен қамтамасыз еткенде қойылатын санитарлық талаптар**

Шаруашылықта қолданылатын және ішуге пайдаланылатын судың сапасы СССР Денсаулық сақтау министрлігінің ұсынысы бойынша белгіленген тәртіппен бекітілген мемлекеттік стандарттың талаптарына сай келуге тиіс.

Шаруашылық мақсатқа және ішуге арналған су құбырларымен олардың бұлақтары үшін судың тиісті сапасын қамтамасыз ететін арнаулы режимі болатын санитарлық қорғау аймағы белгіленеді.

Су құбырлары мен олардың бұлақ көздерін санитарлық қорғау аймақтарын белгілеу тәртібі ССР Одағының Заңымен, ал бұл аймақтардың санитарлық режимі — ССР Одағының және Қазақ ССР-інің заңдарымен белгіленеді.

Қарамағында шаруашылық мақсатқа және ішуге арналған су құбырлары мен олардың бұлақтары бар кәсіпорындар мен мекемелер, ұйымдар санитарлық қорғау аймағында санитарлық режим сақтауды қамтамасыз етуге міндетті.

КПСС ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН СССР МИННСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ «КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ, ҰЙЫМДАР МЕН МЕКЕМЕЛЕРДІҢ ҚОСАЛҚЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫ ТУРАЛЫ» 1978 ЖЫЛҒЫ 4 ДЕКАБРЬДЕГІ № 985 ҚАУЛЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚСТАН КОМПАРТИЯСЫНЫҢ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ 1979 жылғы 9 январьдағы № 7 ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1979 ж., № 4, 8-ст.)

(Уаінді)

3. (Үшінші абзац) Облыстық атқару комитеттері кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің қосалқы ауыл шаруашылықтарына мемлекеттік жер запасынан, мемлекеттік орман қорынан, өнеркәсіптік, транспорттық және басқа ауыл шаруашылық емес кәсіпорындар мен ұйымдардың жерлерінен, сондай-ақ колхоздардың, совхоздардың және басқа ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының пайдаланылмайтын жерлерінен, ерекше жағдайларда, экономикалық әлсіз колхоздар мен совхоздардың тиімсіз пайдаланылатын жерлерінен жер учаскелерін белгіленген тәртіп бойынша беруді қамтамасыз ететін болсын.[1]

[1] 3-пункттің үшінші абзацына Қазақстан Компартиясының Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің 1980 ж. 11 марттағы № 109 қаулысымен өзгерістер енгізілген.

КПСС ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН СССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ «АЗАМАТТАРДЫҢ ӨЗІНДІК ҚОСАЛҚЫ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫНДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ӨНІМІН ӨНДІРУДІ МОЛАЙТУ ЖӨНІНДЕГІ ҚОСЫМША ШАРАЛАР ТУРАЛЫ» 1981 ЖЫЛҒЫ 8 ЯНВАРЬДАҒЫ № 27 ҚАУЛЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ

ҚАЗАҚСТАН КОМПАРТИЯСЫ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ МЕН
ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ
1981 жылғы 16 февральдағы № 70
ҚАУЛЫСЫ

(Қазақ ССР ҚЖ, 1981 ж., № 5, 10-ст.)

(ҮЗІНДІ)

10. Халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің коллективтік бау және бақша өсіру үшін жер учаскелерін бөлу туралы өтініштерін қарап, бұл өтініштерді орындауға шаралар қолданатын болсын.

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің 1977 жылғы 28 ноябрьдегі № 532 қаулысының 3-тармағын толықтыру ретінде облыстық атқару комитеттері коллективтік бау және бақша өсіру үшін кәсіпорындарға, ұйымдар мен мекемелерге мемлекеттік орман қорының ағаш өспеген немесе құндылығы аз ағаштар өсіп тұрған жерлерінен, елді мекендер территорияларының перспективалық кеңеюін ескере отырып қалалар мен басқа да елді мекендердің жасыл желекті және қала іргесіндегі аймақтарынан, ерекшелік ретінде, колхоздардың, совхоздар мен басқа да ауыл шаруашылық кәсіпорындарының пайдаланылмайтын аттамалы, ұсақ контурлы жер учаскелері мен өнімділігі аз жерлерінен жер учаскелерін белгіленген тәртіп бойынша беруді қамтамасыз ететін болсын.

11. Халық депутаттары жергілікті Советтерінің атқару комитеттері: картоп пен овощ дақылдарын өсіру ұшін өнеркәсіптің, транспорттың және ауыл шаруашылығына жатпайтын өзге де кәсіпорындар мен ұйымдардың пайдаланылмайтын жерлерінен, сондай-ақ қалалар мен басқа да елді мекендердің шеңберіндегі пайдаланылмайтын жерлерден кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелер мен азаматтарға уақытша пайдалануға жер учаскелерін беруді қамтамасыз етсін. Кәсіпорындарға, ұйымдарға, мекемелер мен азаматтарға мұндай учаскелер белгіленген тәртіп бойынша, бұл учаскелер тікелей мақсатына пайдаланылмайтын мерзімге берілсін;

аталған мақсаттарға арнап азаматтарға берілетін жер учаскелерінің мөлшерлері Қазақ ССР-інің Жер кодексіне сәйкес бір семьяға суғарылмайтын жерлерде —0,15 гектарға дейін және суғарылатын жерлерде — 0, 08 гектарға дейін белгіленсін.

ҚАЗАҚ ССР ТҮСТІ МЕТАЛЛУРГИЯ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

Қазақ ССР Министрлер Советінің 1970 жылғы 26 январьдағы № 52 қаулысымен
БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР ҚЖ, 1970 ж., № 2, 12-ст.)
(ҮЗІНДІ)

2. Қазақ ССР Түсті металлургия министрлігінің басты міндеттері мыналар:

(төртінші абзац) қоғамдық еңбекті мейлінше аз жұмсай отырып, жер қойнауын қорғау және жер бетін кен жұмыстарының зиянды әсерінен қорғау талаптарын сақтай отырып, минералды шикізат ресурстарын экономикалық жағынан орынды пайдалануды және жоғары сапалы өнім өндіруді қамтамасыз ету, өндірістің тнімділігін арттыру, негізгі қорларды, еңбек, материалдық және финанс ресурстарын пайдалануды жақсарту.

5. Өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес Қазақ ССР Түсті металлургия министрлігі:

— (он төртінші абзац) кен орындарын қазғанда жер қойнауын сақтау және пайдалы қазба кендердің шығынға ұшырауына жол бермеу шараларын жүзеге асырады, түсті, сирек кездесетін және қымбат бағалы металдар шығатын орындарды қазғанда пайдалы қазба кендердің толық алынуын қамтамасыз етеді;

— минералды шикізаттың барланған запастарын есептеу үшін кондициялар әзірлейді, жер қойнауындағы пайдалы қазба кендер жайкүйінің, запастары қозғалысының және нақты шығынының есебін алады, сондай-ақ пайдалы қазба кендердің, баланстағы запастарын белгіленген тәртіп бойынша есептеп шығарады;

— әр түрлі кен орындары мен жеке металдар жөнінде ашылған, қазуға әзірленген және дайын тұрған запастардың нормативтерін әзірлейді.

— (он сегізінші абзац) түсті, сирек кездесетін және қымбат бағалы металдарды табуға арналған, Қазақ ССР Геология министрлігі орындайтын геологиялық-барлау жұмыстарын жоспарлауға қатысады; Қазақ ССР Геология министрлігімен бірлесе отырып, кен орындарын алдын ала барлау ісінің нәтижелерін қарайды, егжей-тегжейлі барланған кен орындарын олардың базасында жаңа кәсіпорындарды жобалау және салу мақсатында белгіленген тәртіп бойынша қабылдайды, түсті металлургияның қазір жұмыс істейтін кен өндіру кәсіпорындарында шикізат базасын дамыту жөніндегі шараларды жүргізуді қамтамасыз етеді;

— Министрліктің кәсіпорындарында еңбектің хауіпсіздік жағдайлары жасалуын, хауіпсіздік техникасы мен өндірістік санитария ережелерінің қатаң сақталуын қамтамасыз етеді, түсті, сирек кездесетін және қымбат бағалы металдар шығатын орындарды хауіпсіз қазудың, рудаларды хауіпсіз байытудың және металдарды өндірудің қазір қолданылып жүрген әдістері мен құралдарын жетілдіру, жаңаларын жасау, кәсіптік аурулардың профилактикасы және оларға қарсы күресу жөніндегі шараларды жүзеге асырады; өз қарамағындағы кәсіпорындарда кен жұмысында апаттан құтқару және газдан сақтау қызметтеріне басшылық жасайды, кен жұмысында апаттан құтқаратын әскери тәртіптегі

бөлімдер мен газдан сақтау бөлімшелерінің белгіленген тәртіп бойынша орналасуын және олардың өзара әрекетінің жоспарларын бекітеді, осы бөлімдер мен бөлімшелердің қызмет тәртібін белгілейді.

ҚАЗАҚ ССР ҚҰРЫЛЫС МАТЕРИАЛДАРЫ ӨНЕРКӘСІБІ МИНИСТРЛІГІ ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕ

ҚАЗАҚ ССР МИНИСТРЛЕР СОВЕТІНІҢ 1969 ж. 23 июньдегі № 399 ҚАУЛЫСЫМЕН БЕКІТІЛГЕН

(Қазақ ССР ҚЖ, 1969 ж., № 13, 68-ст.)

(ҮЗІНДІ)

6. Қазақ ССР Құрылыс материалдары өнеркәсібі министрлігі өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес мына төмендегі істерді жүзеге асырады:

— (елу үшінші абзац) рудасыз және металл емес рудалы пайдалы қазбалы кен орындарын хауіпсіз қазудың тәсілдері мен құралдарын енгізу, кәсіптік ауруларға қарсы күресу және профилактика жүргізу жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

— (алпыс екінші абзац) құрылыс материалдары өнеркәсібінің шикізат базасын дамыту жөнінде Қазақ ССР Геология министрлігі орындайтын геологиялық барлау жұмыстарын жоспарлауға қатысады; Қазақ ССР Геология министрлігімен және басқа да геологиялық барлау ұйымдарымен бірлесе отырып, құрылыс материалдары өндірісіне қажетті шикізат орындарын алдын-ала барлау нәтижелерін қарайды және осы шикізат орындарын егжей-тегжейлі барлаудың қажеттігін анықтайды; аталған шикізаттың егжей-тегжейлі барланған орындарын олардың базасында жаңа кәсіпорындар құрылысын жобалау және салу мақсатымен қабылдайды; іске қосылған пайдалы қазба кен орындарын тексеру, жете барлау және қайта бағалау жөніндегі жұмыстарды ұйымдастырады;

— Министрлік жүйесінде геологиялық және маркшейдерлік қызмет ұйымдастырады, кен шығаратын кәсіпорындарда кен жұмыстарын дұрыс дамытуды, пайдалы кендерді толық қазып алуды қамтамасыз етеді, кен орындарын қазған кезде запастарының жәйі мен қозғалысын және минералды шикізаттың нақтылы шығынын есепке алуды іске асырады.

МАЗМҰНЫ

III БӨЛІМ. ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУ МЕН ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

1-ТАРАУ. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

Беті

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інде табиғатты қорғау туралы» 1962 жылғы 12 майдағы Указы 7

Қазақстан КП Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «Табиғатты қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту туралы» 1973 жылғы 3 майдағы № 240 қаулысы 16

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Табиғат қорғауды күшейту және табиғи ресурстарды пайдалануды жақсарту жөніндегі қосымша шаралар туралы» 1978 жылғы 1 декабрьдегі № 984 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1979 жылғы 9 январьдағы № 10 қаулысы . . . 23

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ ССР Министрлер Советі Президиумының Айналадағы ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі комиссиясын құру туралы» 1983 жылғы 4 февральдағы № 52 қаулысы 26

Денсаулық сақтау туралы. Қазақ ССР-інің 1970 жылғы 23 декабрьдегі Заңы, 7-статьяның 3-пункті, 30, 33-статьялар (сілтеме) 28
256

«Қазақ ССР Министрлер Советі туралы» Қазақ ССР-інің 1979 жылғы 14 декабрьдегі Заңы, 2-статьяның бірінші және алтыншы абзацтары, 7-статьяның 6-пункті (сілтеме) 28

Қазақ ССР халық депутаттарының облыстық Советі туралы. Қазақ ССР-інің 1980 жылғы 13 ноябрьдегі Заңы, 6-статьяның бірінші бөлігі, 18-статья, 26-статьяның 6 және 7-пункттері, 30-статьяның 5-пункті (сілтеме) 29

Қазақ ССР халық депутаттарының аудандық Советі туралы. Қазақ ССР-інің 1971 жылғы 21 июльдегі Заңы, 16-статья, 25-статьяның 5-пункті . . . 29

Қазақ ССР халық депутаттарының қалалық, қаладағы аудандық Советтері туралы. Қазақ ССР-інің 1971 жылғы 21 июльдегі Заңы, 5-статьяның бірінші бөлігі, 13-статьяның 3,5-пункттері, 16-статьяның бірінші бөлігі, 16-статьяның 10, 11, 12-пункттері, 23-статьяның 5-пункті, 26-статьяның 4-пункті, 31-статьяның 3, 6, 10-пункттері, 33-статьяның 3, 8-пункттері, 76-статья (сілтеме) . . 29

Қазақ ССР халық депутаттарының поселкелік, селолық, ауылдық Советі туралы. Қазақ ССР-інің 1968 жылғы 20 декабрьдегі Заңы, 5-статьяның бірінші бөлігі, 12-статьяның 5-пункті, 15-статья, 24-статьяның 3-пункті (сілтеме) . 29

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ табиғат қорғау ерікті қоғамының Уставын бекіту туралы» 1963 жылғы 24 июньдегі № 498 қаулысы . . . 30

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «Қазақ табиғат қорғау қоғамының жұмысын жақсарту туралы» 1972 жылғы 30 майдағы № 309 қаулысы 38

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Табиғатты қорғау жөніндегі қоғамдық инспекция құру туралы» 1963 жылғы 31 июльдегі № 600 қаулысы . . . 39

2-ТАРАУ. ЖЕР ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

§ 1. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

Қазақ ССР-інің Жер кодексін бекіту туралы. Қазақ ССР-інің 1971 ж. 21 июльдегі Заңы 45

Қазақ ССР-інің Жер кодексі 46

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інің Жер кодексін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1971 жылғы 19 ноябрьдегі Указы . . . 100

Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексі. Қазақ ССР-інің 1976 жылғы 4 августағы Заңымен бекітілген, 24-статьяның бірінші бөлігі, 27-статья, 29-статьяның үшінші бөлігінің үшінші және бесінші пункттері, 31-статьяның бірінші бөлігі (сілтеме) 101

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік немесе қоғамдық қажеттер үшін жер бөлген кезде жер пайдаланушыларға келтірілген зиянды және ауыл шаруашылық өндірісінің шығынын өтеу туралы» 1975 жылғы 24 январьдағы № 36 қаулысы 101

Қазақ ССР Министрлер Советінің «СССР Министрлер Советінің «Мемлекеттік жер қадастрын жүргізу тәртібі туралы» 1977 жылғы 10 июньдегі № 501 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1977 жылғы 18 июльдегі № 346 қаулысы . 115

§ 2. ЖЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Жер пайдалануға право беретін мемлекеттік актілерді жер пайдаланушыларға беру туралы» 1975 жылғы 7 апрельдегі № 188 қаулысы 119

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың қосалқы ауыл шаруашылықтары туралы» 1978 жылғы 4 декабрьдегі № 985 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1979 жылғы 9 январьдағы № 7 қаулысы, 3-пункттің үшінші абзацы (сілтеме) 119
254

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитеті мен Қазақ ССР Министрлер Советінің «КПСС Орталық Комитеті мен СССР Министрлер Советінің «Азаматтардың өзіндік қосалқы шаруашылықтарында ауыл шаруашылық өнімін өндіруді молайту жөніндегі қосымша шаралар туралы» 1981 жылғы 8 январьдағы № 27 қаулысын жүзеге асыру туралы» 1981 жылғы 16 февральдағы № 70 қаулысы, 10, 11-пункттер (сілтеме) 120
255

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Жеке тұрғын үй құрылысы жөніндегі заңды бұзушылармен күресті күшейту туралы» 1962 жылғы 21 апрельдегі № 286 қаулысы 120

Қазақ ССР-інің Орман кодексі. Қазақ ССР-інің 1978 жылғы 11 августағы Заңымен бекітілген, 4-статьяның екінші бөлігі, 19-статьяның бірінші бөлігінің алтыншы абзацы, 21-статья, 44-статьяның бірінші бөлігі, 45, 46, 50 және 51-статьялар, 56-статья, 94-статья, 95-статьяның бірінші бөлігі, 119-статьяның төртінші және жетінші абзацтары (сілтеме) 122

Қазақ ССР Министрлер Советінің «Су шаруашылығының мұқтаждары үшін, автомобиль жолдарының өнірі, ішкі су жолдарының жағалаудағы өнірі мен қызметтік үлестер үшін жер бөлу мен пайдалануды тәртіптеу туралы» 1962 жылғы 25 сентябрьдегі № 711 қаулысы 122

3-ТАРАУ. ЖЕР ҚОЙНАУЫ ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

§ 1. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

«Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексін бекіту туралы» Қазақ ССР-інің 1976 жылғы 4 августағы Заңы 131

Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексі 132

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інің Жер қойнауы туралы кодексін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1976 жылғы 28 октябрьдегі Указы 162

Қазақ ССР Миннстрлер Советінің «Қазақ ССР-інің территориясында кең таралған пайдалы қазбалар мен жер учаскелерінің қойнауын шаруашылық және тұрмыстық қажеттер үшін пайдалану тәртібі туралы Нұсқауларды бекіту туралы» 1980 жылғы 5 нюньдегі № 239 қаулысы 163

Қазақ ССР Түсті металлургия министрлігі туралы Ереже. Қазақ ССР Миннстрлер Советінің 1970 жылғы 26 январьдағы № 52 қаулысымен бекітілген, 2-пункттің төртінші абзацы, 5-пункттің он төртінші — он алтыншы, он сегізінші — жиырмасыншы абзацтары (сілтеме) 185
256

Қазақ ССР Құрылыс материалдары өнеркәсібі министрлігі туралы Ереже. Қазақ ССР Миннстрлер Советінің 1969 жылғы 23 июньдегі № 399 қаулысымен бекітілген, 6-пункттің елу үшінші, алпыс екінші және алпыс үшінші абзацтары (сілтеме) 186
257

§ 2. ЖЕР ҚОЙНАУЫН ГЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ

Қазақ ССР Миннстрлер Советінің «Қазақ ССР Геология министрлігі туралы Ережені бекіту туралы» 1969 жылғы 17 июльдегі № 441 қаулысы . . . 189

Қазақ ССР Миннстрлер Советінің «Геологиялық-барлау жұмыстарын жоспарлау мен ұйымдастыруды одан әрі жақсарту жөніндегі, соидай-ақ пайдалы қазындылардың барланған қорлары есебін тәртіпке келтіру жөніндегі шаралар туралы» 1971 жылғы 30 августағы № 498 қаулысы 195

Қазақ ССР Миннстрлер Советіиің «Пайдалы қазындылар қорларын есепке алу тәртібі туралы» 1967 жылғы 14 сентябрьдегі № 666 қаулысы 198

4-ТАРАУ. СУ ТУРАЛЫ ЗАҢДАР

§ 1. ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕР

Қазақ ССР-інің Су кодексін бекіту туралы. Қазақ ССР-інің 1972 жылғы 27 декабрьдегі Заңы 203

Қазақ ССР-інің Су кодексі 204

Қазақ ССР Жоғарғы Советі Президиумының «Қазақ ССР-інің Су кодексін күшіне енгізу тәртібі туралы» 1973 жылғы 9 марттағы Указы 240

Қазақ ССР Миннстрлер Советінің «Қазақ ССР Мелиорация және су шаруашылығы миннстрлігі туралы Ережені бекіту туралы» 1971 жылғы 10 декабрьдегі № 684 қаулысы 241

ТОМҒА ЕНГЕН АҚТІЛЕРДІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ ТІЗБЕГІ 250

ТОМДА СІЛТЕМЕ ЖАСАЛҒАН АҚТІЛЕР (АҚТІЛЕРДЕН ҮЗІНДІ) . . . 255

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА КАЗАХСКОЙ ССР
СОВЕТ МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР

СВОД ЗАКОНОВ КАЗАХСКОЙ ССР

Том 6

АЛМА-АТА

ББК 67.99(2К)—3
С 25

КОМИССИЯ ПО ИЗДАНИЮ
СВОДА ЗАКОНОВ
КАЗАХСКОЙ ССР

Джусупов Б. (председатель),
Демесинов Х. Х., Изюмников В. К.,
Елемисов Г. Б., Айтмухамбетов Т. К.,
Байсеитов Р. С., Касымканов А. К.,
Сагимбаев Г. К., Тулепбаев Б. А.

ББК 67.99(2К)—3

С $\frac{1203070000-55}{401(05)-84}$ 84

РАЗДЕЛ III

ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО ОБ ОХРАНЕ ПРИРОДЫ И РАЦИОНАЛЬНОМ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

Глава 1

ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

ОБ ОХРАНЕ ПРИРОДЫ В КАЗАХСКОЙ ССР

УКАЗ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА КАЗАХСКОЙ ССР от 12 мая 1962 г.

(Ведомости Верховного Совета и Правительства Казахской ССР, 1962 г., № 23)

XXII съезд и Программа Коммунистической партии Советского Союза придают большое значение всестороннему и рациональному использованию природных ресурсов, их охране, восстановлению и умножению как одному из важнейших условий в решении главной экономической задачи партии и советского народа — создания материально-технической базы коммунизма.

За годы Советской власти в Казахской ССР проделана большая работа по организации охраны природы и рационального использования природных ресурсов. Природа и ее ресурсы составляют естественную основу развития народного хозяйства республики, служат источником непрерывного роста материальных и культурных ценностей, обеспечивают наилучшие условия труда и отдыха народа. Поэтому охрана природы является важнейшей государственной задачей и делом всего народа.

Однако отдельные ведомства, предприятия и организации не проявляют должной заботы об охране природы, рациональном и комплексном использовании ее ресурсов.

В целях дальнейшего усиления охраны природы, обеспечения рационального использования и воспроизводства природных ресурсов Президиум Верховного Совета Казахской ССР постановляет:

Статья 1. **Объекты природы, подлежащие охране**

Государственной охране и регулированию использования на территории Казахской ССР подлежат все природные богатства, как вовлеченные в хозяйственный оборот, так и неэксплуатируемые:

а) земля;

б) недра;

в) воды (поверхностные, подземные и почвенная влага);

г) леса, лесопарковые защитные пояса, пригородные зеленые зоны, зеленые насаждения в населенных пунктах, вдоль дорог, арыков и каналов и иная естественная полезная растительность;

д) заповедники, заказники и природные парки;

е) типичные ландшафты, редкие и достопримечательные природные объекты;

ж) курортные местности;

з) полезные дикие животные;

и) атмосферный воздух.

Статья 2. Охрана земель

Подлежат охране все земли, особенно пахотные, закрепленные за землепользователями, как основное средство производства в сельском хозяйстве.

Все землепользователи обязаны систематически осуществлять с учетом местных условий комплекс агротехнических, мелиоративных и противоэрозионных мероприятий, направленных на сохранение почвенного покрова, поддержание наивыгоднейшего режима почвенной влаги и повышение плодородия почв.

Каждый совхоз, колхоз и другие землепользователи обязаны располагать данными о характере и особенностях почв на закрепленных за ними землях в целях рациональной организации внесения удобрений, правильного управления процессами, которые улучшают почву и повышают урожай производимых на ней культур.

Учет сельскохозяйственных угодий по признакам их хозяйственного достоинства, качества почв и составление земельного кадастра осуществляет Министерство сельского хозяйства Казахской ССР.

Использование земель в сельском хозяйстве, а также использование других природных ресурсов, связанных с почвами (растительность, воды), не должно приводить к сокращению площадей сельскохозяйственных угодий или снижению плодородия почв.

На землях, подверженных водной и ветровой эрозии, землепользователи должны проводить обязательный комплекс противоэрозионных мероприятий с учетом местных условий.

Предприятия, учреждения и организации, производящие строительные, изыскательские работы и добычу полезных ископаемых, в том числе строительных материалов, обязаны осуществлять мероприятия по восстановлению плодородия почв на затронутых работами землях, пригодных для сельскохозяйственного использования.

При проведении агротехнических и лесоэксплуатационных работ, а также в дорожном, гидротехническом и прочих видах строительства запрещается применение приемов и методов, способствующих развитию водной и ветровой эрозии почв (смыву, выдуванию и оплыванию почв и грунтов, росту оврагов, развеванию песков, образованию селевых потоков и оползней), засолению, заболачиванию почв и другим формам утраты плодородия почв.

Статья 3. Охрана недр

Подлежат охране запасы твердых, жидких и газообразных полезных ископаемых, находящихся в недрах, как источник обеспечения народного хозяйства минеральным сырьем и топливом, а также классические и опорные геологические обнажения, служащие для определения возраста горных пород и имеющие важное научное и производственное значение.

Министерства, государственные комитеты, ведомства и подчиненные им предприятия, учреждения и организации, осуществляющие добычу полезных ископаемых, обязаны под контролем республиканских органов геологии и охраны недр обеспечивать разработку месторождений в соответствии с установленными нормами и правилами, с учетом наиболее полного и комплексного их использования и экономической целесообразности.

Статья 4. Охрана вод

Поверхностные и подземные воды подлежат охране от нерационального использования, истощения, загрязнения и засорения, а также регулированию режима как ресурсы водоснабжения населения и народного хозяйства, источники энергии, транспортные пути, места произрастания полезной водной растительности, места обитания рыбы и других водных животных, охотничьи угодья, места отдыха и туризма, лечебные ресурсы, объекты, представляющие интерес для науки, просвещения и культуры.

Предприятия, учреждения и организации, деятельность которых влияет на водный режим, обязаны:

а) проводить на используемых территориях гидромелиоративные, лесомелиоративные, агротехнические и санитарные мероприятия, улучшающие водный режим прилегающей территории и исключающие возможность вредных воздействий вод (наводнений, подтоплений, заболачивания, засоления, эрозии почв, образования оврагов, селевых потоков и пр.);

б) использовать водные источники, не превышая установленных норм водопотребления, бережно расходовать поверхностные и подземные воды, не допуская их непроизводительного расходования; при строительстве водохранилищ и прудов, а также при использовании озер не создавать непродуктивных мелководий;

в) сооружать на всех предприятиях, сбрасывающих в водоемы загрязненные воды, комплексные очистные устройства;

г) не допускать загрязнения и заиливания нерестовых рек, а также засорения проходных путей к ним продуктами молевого лесосплава;

д) при проектировании строительства гидротехнических сооружений предусматривать мероприятия, обеспечивающие охрану и воспроизводство рыбных запасов.

Запрещается ввод в эксплуатацию предприятий, цехов и агрегатов, сбрасывающих сточные воды, без выполнения мероприятий, обеспечивающих их очистку.

Учет и охрану поверхностных и подземных водных ресурсов по признакам хозяйственного достоинства осуществляет Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

Статья 5. Охрана лесов

Леса подлежат охране и регулированию использования как источники древесины и другого технического сырья, пищевых и кормовых продуктов, как места обитания полезных животных и растений, как важная часть географической среды, имеющая водоохранное, водорегулирующее, почвозащитное, пескозакрепляющее, полезащитное, климатическое, оздоровительное и культурно-эстетическое значение. Планирование лесного хозяйства и заготовок леса должно осуществляться исходя из не-

обходимости сбережения, возобновления и расширения лесных площадей.

Все лесопользователи обязаны осуществлять комплекс лесохозяйственных мероприятий, направленных на быстрое возобновление лесосек ценными древесными породами и на охрану леса от пожаров, самовольных порубок, потрав скотом и защиту от вредных насекомых, грибковых заболеваний, своевременно проводить очистку лесосек.

Предприятия, учреждения, организации и граждане обязаны строго соблюдать правила пожарной безопасности в лесах.

Исполнительные комитеты местных Советов народных депутатов, лесохозяйственные организации, колхозы, совхозы и другие землепользователи обязаны принимать меры к улучшению и увеличению лесных ресурсов, созданию лесов в малолесных районах, созданию полезащитных и других защитных насаждений.

Министерства, государственные комитеты, ведомства и исполнительные комитеты местных Советов народных депутатов обязаны при проектировании и строительстве новых и реконструкции старых городов и крупных центров обеспечивать сохранение лесов, которые могут образовать зеленые зоны, а также зеленые насаждения внутри населенных пунктов.

Запрещается:

а) вырубка леса сверх установленного по каждому хозяйству размера ежегодного пользования;

б) рубка (кроме мер ухода) ценных древесных пород (грецкого ореха, кедра, чарынского ясеня, миндаля, фисташки, яблони, груши, абрикоса и вишни), а также лесов, имеющих почвозащитное, полезащитное, водоохранное, водорегулирующее и пескозакрепляющее назначение, зоны которых устанавливаются Советом Министров Казахской ССР, а также по берегам озер, рек и их притоков, являющихся местами нереста ценных промысловых рыб;

в) применение на склонах способов рубки и первичной вывозки леса, приводящих к разрушению лесных почв и уничтожению подроста;

г) самовольная рубка леса, самовольная застройка в лесном фонде и самовольный перевод лесных площадей в другие угодья;

д) пастьба скота в защитных и запретных лесных полосах, в молодняках и лесных культурах, в парках, лесопарках, городских лесах, лесных зонах вокруг населенных пунктов и в садах;

е) завоз и хранение древесины, зараженной вредными насекомыми и грибковыми заболеваниями.

Статья 6. Охрана лесопарковых защитных поясов, пригородных зеленых зон и зеленых насаждений в населенных пунктах

Подлежат охране лесопарковые защитные пояса, пригородные зеленые зоны и зеленые насаждения во всех населенных пунктах, а также вдоль дорог, арыков и каналов, как имеющие оздоровительное, защитное и культурно-эстетическое значение и являющиеся местами отдыха трудящихся.

Вырубка деревьев (кроме мер ухода) в лесопарковых защитных поясах, пригородных зеленых зонах и зеленых насаждениях, в населенных пунктах, вдоль дорог, арыков и каналов или перенесение их в другие места допускается в виде исключения с разрешения исполнительных комитетов местных Советов народных депутатов в порядке, устанавливаемом Советом Министров Казахской ССР.

Статья 7. Охрана иной естественной растительности

Помимо лесов, охране и регулированию использования подлежит естественная (дикая) растительность как кормовая база для домашних и полезных диких животных, источник пищевых продуктов, лекарственного и технического сырья, семян диких растений для посева, резерв видов для введения в культуру, средство закрепления почв, существенная часть географической среды, влияющая на климат, водный режим и обогащающая почву. Охране подлежат также отдельные ценные, редкие и исчезающие виды растений.

В целях поддержания и увеличения продуктивности естественной растительности, а также ее улучшения, выпас скота должен регулироваться и проводиться без перегрузки пастбищ, с учетом сроков развития травостоя и состояния почв, с равномерным использованием всей пастбищной площади и ограничением выпаса по отаве сенокосов. Совхозы, колхозы и другие предприятия, учреждения, организации обязаны принимать меры по улучшению закрепленных за ними естественных кормовых угодий.

Запрещается заготовка технического сырья из дикорастущих растений методами и способами, препятствующими возобновлению полезных растений и вызывающими разрушение растительного покрова.

Статья 8. Охрана типичных ландшафтов, редких и достопримечательных природных объектов

Подлежат охране типичные ландшафты, редкие и достопримечательные объекты живой и неживой природы как характерные или как уникальные примеры природных условий отдельных зон и физико-географических областей, ценные в научном, культурно-познавательном, оздоровительном и эстетическом отношениях.

Исполнительные комитеты местных Советов народных депутатов обязаны в интересах современников и последующих поколений обеспечивать сохранность образцов нетронутой природы и живописных местностей; природных объектов, ценных в историко-мемориальном отношении; объектов туризма и экскурсий, мест отдыха и лечения трудящихся; природных лабораторий для изучения естественного хода процессов, протекающих в природе; очагов размножения и расселения ценных животных в целях обогащения охотничьих угодий; отдельных видов редких и исчезающих растений и животных.

Статья 9. Государственные заповедники, заказники и природные парки

Охрана участков и объектов природы с учетом их значения может осуществляться путем организации:

а) государственных заповедников, территория которых используется в научно-исследовательских и культурно-просветительных целях;

б) заказников, на территории которых допускается хозяйственное использование лишь части природных объектов, только в определенные сезоны, на определенный срок и лишь в той мере, в какой это не наносит вреда охраняемым объектам;

в) природных парков, где наряду с сохранением и улучшением природных комплексов создаются наиболее благоприятные условия для полноценного отдыха и восстановления здоровья населения.

Режим государственных заповедников и заказников устанавливается как для значительных территорий, так и для небольших урочищ (рощи,

озера, участки долин и побережий и т. п.) и отдельных объектов (водопады, пещеры, уникальные геологические обнажения, редкие или исторические ценные деревья и т. п.), объявляемых соответственно охраняемыми урочищами и памятниками природы.

Производство изысканий на территории государственных заповедников разрешается лишь в пределах плана их научно-исследовательских работ.

Объявление территорий государственными заповедниками и заказниками, а также охраняемыми урочищами и памятниками природы с режимом государственных заповедников производится в порядке, устанавливаемом Советом Министров Казахской ССР.

Статья 10. Охрана курортных местностей

В местах отдыха и лечения трудящихся (в курортных местностях и зонах санитарной охраны курортов) охраняется вся совокупность природных условий, содействующая лечебному и оздоровительному значению местностей.

В курортных местностях охране подлежат, кроме того, природные объекты, обеспечивающие основную специализацию курортов (минеральные источники, грязи, пляжи, сосновые боры и т. п.).

Исполнительные комитеты областных и городских Советов народных депутатов устанавливают вдоль достопримечательных туристских маршрутов и в наиболее посещаемых местах отдыха трудящихся охранные зоны с режимом заказников.

Освоение и реконструкция перечисленных объектов и территорий производятся только в соответствии с генеральными планами застройки.

Министерствам, государственным комитетам, ведомствам и исполнительным комитетам местных Советов народных депутатов при планировании, проектным организациям при проектировании освоения или реконструкции указанных объектов и территорий необходимо предусматривать сохранение и улучшение комплексных природных условий.

В этих целях следует:

а) обеспечивать размещение районов и объектов нового коммунального и транспортного строительства с сохранением лечебных свойств и ландшафтных достоинств местности;

б) предусматривать систематическое проведение озеленительных и мелиоративных мероприятий, в том числе предупредительных работ по недопущению оползней, селевых потоков, лавин и обвалов, размыва берегов, разрушения пляжей, захламления и загрязнения мест отдыха трудящихся.

Статья 11. Охрана животного мира

Подлежат охране и регулированию использования находящиеся в состоянии естественной свободы полезные дикие звери, птицы, рыбы и другие животные как ресурсы охотничьего, зверобойного, рыболовного и других промыслов, как истребители вредных животных и кормовая база промысловых и других полезных животных, как объекты последующего одомашнивания и звероводства, как резерв видов для выведения новых и улучшения существующих пород домашних животных.

Подлежат охране редкие и исчезающие виды животных, занесенных в Красную книгу СССР и Красную книгу Казахской ССР [1].

---

[1] Часть вторая статьи 11 — с изменениями, внесенными Указом от 30 сентября 1983 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1983 г., № 41, ст. 435).

В связи с этим необходимо:

а) строго соблюдать установленные правила охоты и рыболовства;

б) содействовать улучшению условий существования и воспроизводства животных посредством сохранения и улучшения местообитаний и путей их миграций;

в) регулировать использование запасов животных, обеспечивая их промысловую плотность и воспроизводство;

г) обогащать полезную фауну, не допуская при этом истребления полезных зверей, птиц, рыб и др.

Запрещается истребление непромысловых диких животных, если они не приносят вреда хозяйству или здоровью населения, а также производить взрывные работы на водоемах, кроме аварийных случаев (пропуск ледохода, паводка).

Статья 12. **Санитарная охрана природы**

Санитарной охране подлежат атмосферный воздух, поверхностные, подземные воды, почвы и грунты.

Исполнительные комитеты местных Советов народных депутатов, предприятия, учреждения и организации обязаны проводить мероприятия, предотвращающие загрязнение атмосферного воздуха, поверхностных и подземных вод, почв, грунтов, а также захламление местности.

Хозяйственно-бытовые и промысловые отбросы и отходы подлежат использованию в народном хозяйстве или систематическому удалению и обезвреживанию.

Министерства, государственные комитеты и ведомства обязаны при проектировании предприятий и сооружений, связанных с использованием природных ресурсов, разрабатывать и внедрять технологические процессы, обеспечивающие максимальную переработку сырья и топлива и не дающие вредных отходов, поступающих в атмосферу, поверхностные водоемы, подземные воды и почву.

При невозможности ввести технологические процессы и формы организации производства, исключающие выброс продуктов в атмосферу, воду и почву, надлежит создавать эффективные очистные, удаляющие и рекуперационные сооружения.

Содержание вредных веществ в выбросах в атмосферу, воду и почву не должно превышать предельно допустимых концентраций, устанавливаемых с учетом всех хозяйственных интересов и гигиенических норм.

Статья 13. **Учет и планирование использования природных ресурсов**

Учет природных ресурсов республики возлагается на министерства, государственные комитеты и ведомства Казахской ССР, занимающиеся их использованием и воспроизводством.

Организация и упорядочение учета природных ресурсов, осуществляемого министерствами, государственными комитетами, ведомствами, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов, возлагаются на Центральное статистическое управление Казахской ССР.

Планирующие, проектные и хозяйственные органы при разработке планов экономического и социального развития и проектировании обязаны:

а) исходить из необходимости комплексного использования природных ресурсов, учитывать их взаимную связь и зависимость с тем, чтобы

эксплуатация одних видов природных богатств не наносила ущерба другим;

б) при использовании восполнимых природных ресурсов предусматривать не только максимальное удовлетворение ими текущих нужд народного хозяйства, но и возобновление этих ресурсов на основе расширенного воспроизводства;

в) не допускать сокращения площадей лесов, лугов, водоемов и т. п., если на их месте не создаются более ценные угодья или это не вызывается нуждами строительства;

г) при всех видах строительства обеспечивать максимальное сохранение природных объектов.

Планирование использования природных ресурсов и мероприятий, обеспечивающих восстановление их на основе расширенного воспроизводства на территории Казахской ССР, возлагается на Государственный плановый комитет Казахской ССР.

Статья 14. Контроль за охраной природы и участие в нем общественных организаций

Охрана природы — всенародные дело. В нем участвуют общественные (профсоюзные, молодежные, научные и др.) организации и добровольные общества с привлечением широких масс рабочих, колхозников и интеллигенции.

Контроль за соблюдением предприятиями, учреждениями, организациями, колхозами, совхозами и гражданами действующих законов по охране природы и за выполнением мероприятий по сохранению, рациональному использованию и восстановлению ее богатств возлагается на Совет Министров Казахской ССР, исполнительные комитеты областных, районных, городских, районных в городах, поселковых, сельских, аульных Советов народных депутатов, а также на соответствующие министерства, государственные комитеты, ведомства, осуществляющие охрану отдельных видов объектов природы.

Признать необходимым образование постоянных комиссий по охране природы местных Советов народных депутатов Казахской ССР.

Статья 15. Научно-исследовательская работа в области охраны природы

Разработка научных основ охраны природы, путей и методов рационального использования, воспроизводства природных богатств, а также подготовка соответствующих проектов и рекомендаций по этим вопросам возлагается на Академию наук Казахской ССР, все другие научно-исследовательские учреждения, не входящие в состав Академии наук, высшие учебные заведения, согласно своему профилю.

Координация научных исследований по охране природы возлагается на Академию наук Казахской ССР.

Статья 16. Преподавание основ охраны природы в учебных заведениях

В целях воспитания у молодежи чувства бережного отношения к природным богатствам и навыков правильного пользования природными ресурсами включить преподавание основ охраны природы в школьные программы и соответствующие разделы в учебники естествознания, географии и химии.

Статья 17. **Пропаганда вопросов охраны природы**

Культурно-просветительным учреждениям и организациям, издательствам, музеям, кино, радио, телевидению, редакциям газет и журналов, добровольным обществам широко пропагандировать задачи охраны природы и воспроизводства природных богатств.

Статья 18. **Ответственность руководителей предприятий, учреждений и организаций**

Предприятия, учреждения и организации, которым предоставлены в пользование или в эксплуатацию земельные участки и другие природные богатства, обязаны обеспечивать охрану, рациональную эксплуатацию и воспроизводство природных ресурсов.

За неправомерное уничтожение или порчу природных богатств руководители предприятий, учреждений и организаций, а также другие лица, непосредственно виновные в причинении названного вреда, привлекаются к ответственности в установленном законом порядке.

Статья 19. **Ответственность граждан, виновных в неправомерном использовании или порче богатств природы**

Граждане, виновные в неправомерном использовании или порче богатств природы, привлекаются в установленном законом порядке к административной или уголовной ответственности со взысканием с них причиненных убытков.

Статья 20. **Разработка и осуществление мероприятий по охране природы**

Разработка и осуществление необходимых мероприятий по охране природы Казахской Советской Социалистической Республики, вытекающих из настоящего Указа, возлагаются на Совет Министров Казахской ССР.

ОБ УСИЛЕНИИ ОХРАНЫ ПРИРОДЫ И УЛУЧШЕНИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КП КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 3 мая 1973 г. № 240

Во исполнение постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 29 декабря 1972 года № 898 «Об усилении охраны природы и улучшении использования природных ресурсов»[2] Центральный Комитет КП Казахстана и Совет Министров Казахской ССР постановляют:

1. Обкомам и райкомам КП Казахстана, облисполкомам, Алма-Атинскому горисполкому и райисполкомам, министерствам и ведомствам Казахской ССР усилить внимание к вопросам охраны природы и обеспечения рационального использования природных ресурсов, установив систематический контроль за проведением работ по борьбе с эрозией почв, за правильным использованием колхозами, совхозами и другими предприятиями и организациями земель, вод, лесов, недр и других природных богатств, за соблюдением ими действующих правил и норм по рекультивации земель, по предотвращению загрязнения и засоления почв, поверхностных и подземных вод, по сохранению водоохранных и защитных функций лесов, по сохранению и воспроизводству животного и растительного мира, по предотвращению загрязнения атмосферного воздуха, по усилению борьбы с производственным и бытовым шумом.

Потребовать от министерств, ведомств, предприятий и организаций комплексного и более полного использования при добыче и переработке не только основных, но и попутных полезных ископаемых.

2. Установить, что:

а) Министерство сельского хозяйства Казахской ССР:

осуществляет государственный контроль за соблюдением министерствами, ведомствами, государственными, кооперативными, общественными организациями и учреждениями, а также гражданами земельного законодательства и порядка пользования землей;

несет ответственность за организацию охраны и рационального использования земель, находящихся в пользовании колхозов, совхозов и других сельскохозяйственных предприятий и организаций, входящих в систему Министерства, правильного применения в сельском хозяйстве ядохимикатов, за развитие и широкое применение биологических средств борьбы с болезнями и вредителями сельскохозяйственных культур и насаждений, за организацию экономного использования воды при орошении земель и осуществляет контроль за рекультивацией земель;

организует выполнение комплекса противоэрозионных мероприятий, включая работы по полезащитному лесоразведению;

осуществляет государственный контроль за проведением министерствами, ведомствами и гражданами мероприятий по борьбе с вредителями и болезнями растений и за соблюдением установленных правил при-

---

[1] Последний абзац пункта 2, абзацы второй, третий, четвертый, девятый пункта 5, абзацы первый, второй пункта 6, пункт 7, абзацы второй, третий пункта 9, пункты 10, 12, 13, 14 ,15, абзацы второй, четвертый, пятый, шестой и седьмой пункта 19 и пункты 21 и 22 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

Пункт 24 не приводится, как воспроизводящий нормы постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 29 декабря 1972 г. № 898 «Об усилении охраны природы и улучшении использования природных ресурсов».

[2] См. том 4 Свода законов СССР.

менения ядохимикатов с тем, чтобы не допускать попадания вредных веществ в сельскохозяйственную продукцию и накопления их в почве, поверхностных водоемах и подземных водах;

б) Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР:

несет ответственность за организацию рационального использования вод в народном хозяйстве и за охрану их от загрязнения, засорения и истощения, за технический уровень и повышение эффективности мелиоративных систем, за проведение работ по рассолению засоленных земель;

осуществляет в установленном порядке государственный контроль за рациональным использованием вод, за проведением мероприятий по охране водоемов от загрязнения, засорения и истощения, а также за работой очистных сооружений и сбросом сточных вод (промышленных, дренажных, коммунально-бытовых, сельскохозяйственных, в частности от крупных животноводческих комплексов, и других);

организует эксплуатацию межхозяйственных мелиоративных объектов и систем;

разрабатывает и представляет в Госплан Казахской ССР проекты перспективных и годовых планов развития водного хозяйства Казахской ССР, а также планов распределения водных ресурсов республики между водопользователями;

разрабатывает схемы комплексного использования и охраны вод, схемы охраны вод малых рек и верховьев горных рек, а также проекты водохозяйственных балансов;

в) Государственный комитет лесного хозяйства Совета Министров Казахской ССР [1]:

осуществляет государственный надзор за состоянием лесов и обеспечением рационального использования лесных ресурсов в республике, несет ответственность за воспроизводство и повышение продуктивности лесов, организацию охраны лесов от пожаров и своевременную их ликвидацию, за защиту лесов от вредных насекомых и болезней, за организацию охраны лесов от самовольных порубок и других действий, причиняющих ущерб лесу;

осуществляет контроль за охраной земель государственного лесного фонда и использованием их лесохозяйственными предприятиями и организациями и лесопользователями в соответствии с целевым назначением этих земель и за соблюдением правил лесопользования на территории государственного лесного фонда;

г) Главное управление заповедников и охотничьего хозяйства при Совете Министров Казахской ССР несет ответственность за сохранение и обогащение фауны на территории республики, сохранение и восстановление типичных природных комплексов государственных заповедников, осуществляет руководство и контроль за правильным ведением охотничьего хозяйства;

д) Министерство рыбного хозяйства Казахской ССР, Казахрыбвод, Аралрыбвод [2] и Уралкаспрыбвод обеспечивают охрану и воспроизводство рыбных запасов, регулирование рыболовства, акклиматизацию ценных промысловых рыб и кормовых объектов, а также контроль за проведением мероприятий по воспроизводству рыбных запасов и мелиорации рыбохозяйственных водоемов республики другими организациями;

е) Министерство энергетики и электрификации Казахской ССР, а также другие министерства, имеющие в своем ведении электростанции,

---

[1] В настоящее время — Министерство лесного хозяйства Казахской ССР.

[2] В 1976 г. Аралрыбвод упразднен.

несут ответственность за соблюдение подчиненными им электростанциями правил эксплуатации водоемов, а также сброса в водоемы вод и выбросов в атмосферу дымовых газов тепловыми электростанциями;

ж) Министерство здравоохранения Казахской ССР осуществляет государственный контроль за проведением мероприятий, направленных на ликвидацию и предупреждение загрязнения внешней природной среды, в том числе мероприятий по ликвидации и предупреждению загрязнения поверхностных и подземных вод, используемых для удовлетворения питьевых, бытовых, оздоровительных и иных нужд населения;

з) Министерство внутренних дел Казахской ССР:

осуществляет совместно с Министерством здравоохранения Казахской ССР надзор за соблюдением санитарных правил содержания улиц, дворов и других территорий населенных пунктов, а также загородных мест отдыха трудящихся и пляжей;

оказывает соответствующим органам содействие в осуществлении мер по охране и защите от загрязнения природных богатств, борьбе с браконьерством и нарушениями правил охоты и рыболовства;

и) Министерство геологии Казахской ССР осуществляет контроль за охраной подземных вод от истощения и загрязнения;

к) Государственный комитет Совета Министров Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору [1] осуществляет контроль за охраной недр, правильностью эксплуатации месторождений полезных ископаемых и гидроминеральных ресурсов;

л) Управление гидрометеорологической службы Казахской ССР [2] несет ответственность за:

организацию службы наблюдения и контроля за уровнем загрязнения внешней природной среды и экстренной информации о резких изменениях уровня загрязнения вод и атмосферы;

обеспечение заинтересованных организаций и учреждений систематической информацией и прогнозами об уровнях загрязнения атмосферы, почвы, водных объектов и о возможности их изменения под влиянием хозяйственной деятельности и гидрометеорологических условий.

Ответственность за обеспечение проведения мероприятий по охране атмосферного воздуха в городах и других населенных пунктах от загрязнения несут облисполкомы и горисполкомы.

3. Обязать министерства и ведомства Казахской ССР, облисполкомы и Алма-Атинский горисполком:

обеспечить, начиная с 1974 года, разработку проектов перспективных и годовых планов проведения мероприятий по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов и представление их в Госплан Казахской ССР одновременно с проектами планов развития народного хозяйства.

В указанных проектах планов предусматривать мероприятия по охране природы, подлежащие проведению предприятиями и организациями;

выделять в проектах на строительство предприятий специальным разделом мероприятия по охране водоемов, почвы, зеленых насаждений и атмосферного воздуха от загрязнения сточными водами и промышленными выбросами;

---

[1] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору.

[2] В настоящее время — Казахское республиканское управление по гидрометеорологии и контролю природной среды.

принять необходимые меры по ускорению и улучшению работ, связанных с рекультивацией земель, обеспечив своевременную передачу восстановленных земель колхозам, совхозам и другим землепользователям;

обеспечить строгий контроль за проектированием, строительством и эксплуатацией на подведомственных предприятиях сооружений для очистки сточных вод и сооружений по газоочистке и пылеулавливанию.

4. Госплану Казахской ССР, облисполкомам и Алма-Атинскому горисполкому обеспечить, начиная с 1974 года, разработку проектов сводных перспективных и годовых планов охраны природы на территориях областей, крупных промышленных центров и в целом на территории республики, предусматривающих мероприятия по охране природы, подлежащие выполнению как предприятиями и организациями, подведомственными министерствам и ведомствам Казахской ССР, так и предприятиями и организациями общесоюзных и союзно-республиканских министерств и ведомств.

5. Обязать министерства и ведомства Казахской ССР, исполкомы местных Советов:

(абзац пятый) при составлении заданий на проектирование предприятий и сооружений предусматривать в них требования на разработку мероприятий, исключающих возможность отрицательного воздействия проектируемого предприятия или сооружения на окружающую природную среду;

при составлении заданий на проектирование новых технологических процессов предусматривать требования на резкое сокращение или полное исключение загрязнения атмосферы, водоемов и почвы вредными выбросами и стоками;

при утверждении технических (техно-рабочих) проектов на строительство новых и реконструкцию действующих предприятий и сооружений обеспечивать соблюдение этих требований.

Госстрою Казахской ССР, министерствам и ведомствам Казахской ССР, облисполкомам и Алма-Атинскому горисполкому при осуществлении экспертизы проектов на строительство новых и реконструкцию действующих предприятий и сооружений обеспечивать проверку соблюдения в них требований по охране окружающей природной среды.

6. *(Абзац третий)* Возложить на Госплан Казахской ССР:

методическое руководство по составлению проектов планов по рациональному использованию природных ресурсов и по охране природы, имея в виду, что, начиная с 1974 года, такие планы должны являться составной частью перспективных и годовых планов развития народного хозяйства;

рассмотрение вносимых министерствами и ведомствами Казахской ССР, облисполкомами и Алма-Атинским горисполкомом предложений по рациональному использованию природных ресурсов и по охране природы;

обеспечение разработки в генеральной схеме развития и размещения производительных сил Казахского экономического района специальных мероприятий по охране природы.

8. Установить, что функции органов по регулированию использования и охране вод, предусмотренные Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик, а также Водным кодексом Казахской ССР, выполняются Министерством мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР, соответствующими его управлениями и бассейновыми (территориальными) инспекциями (управлениями) по регулированию использования и охране вод.

Госплану Казахской ССР, Главснабу Казахской ССР[1] при разработке народнохозяйственных планов предусматривать выделение Министерству мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР для соответствующих его управлений и бассейновых (территориальных) инспекций (управлений) по регулированию использования и охране вод, Управлению гидрометеорологической службы Казахской ССР[2] для службы наблюдений за уровнем загрязнения окружающей природной среды, Министерству здравоохранения Казахской ССР для санитарно-эпидемиологической службы и Министерству сельского хозяйства Казахской ССР для организаций и учреждений государственной землеустроительной и ветеринарной службы необходимого автотранспорта, передвижных лабораторий, плавсредств, оборудования и инвентаря.

9. Облисполкомам и Алма-Атинскому горисполкому:

(абзац четвертый) возложить охрану полезащитных полос и других древесных насаждений, не входящих в состав государственного лесного фонда, на те предприятия, организации и учреждения, на землях которых они расположены;

принимать совместно с Государственным комитетом лесного хозяйства Совета Министров Казахской ССР[3] необходимые меры по предотвращению пожаров в лесах.

11. Министерству лесной и деревообрабатывающей промышленности Казахской ССР, министерствам и ведомствам, ведущим заготовки и сплав древесины, а также ее переработку, принять необходимые меры по улучшению заготовок и уменьшению потерь древесины, а Государственному комитету лесного хозяйства Совета Министров Казахской ССР[3] усилить контроль за правильным ведением рубок леса и рациональным использованием лесозаготовительными организациями и предприятиями отведенного им лесосечного фонда.

16. Министерству внутренних дел Казахской ССР, исполкомам областных и городских Советов депутатов трудящихся обеспечить систематический контроль за уровнем содержания окиси углерода в выхлопных газах двигателей автомобилей и других транспортных средств, в том числе при проведении ежегодных технических осмотров автомототранспорта.

17. Министерству энергетики и электрификации Казахской ССР, Министерству мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР, другим министерствам и ведомствам республики, облисполкомам при реконструкции и строительстве водохранилищ осуществлять необходимые мероприятия по обеспечению биологической мелиорации водоемов.

18. В целях предупреждения загрязнения почвы, водоемов и других объектов внешней среды ядохимикатами, применяемыми для борьбы с вредителями, болезнями растений, сорняками, а также с вредными насекомыми и грызунами:

а) Министерству сельского хозяйства Казахской ССР, Государственному комитету лесного хозяйства Совета Министров Казахской ССР[3], Министерству рыбного хозяйства Казахской ССР, Министерству мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР, Министерству пищевой промышленности Казахской ССР, Министерству здравоохранения Казахской ССР, Главриссовхозстрою, Союзиливодстрою[4], Казахрыбводу, Аралрыбводу[5], Уралкаспрыбводу, облисполкомам и Алма-Атинско-

---

[1] В настоящее время — Госснаб Казахской ССР.
[2] См. сноску на стр. 18.
[3] См. сноску на стр. 17.
[4] В 1974 г. Союзиливодстрой упразднен.
[5] См. сноску на стр. 17.

му горисполкому обеспечить строгое соблюдение колхозами, совхозами и другими предприятиями, организациями и учреждениями, а также гражданами установленных правил применения ядохимикатов.

Управлению гидрометеорологической службы Казахской ССР[1] обеспечить организацию наблюдения за изменениями в окружающей среде, вызываемыми применением ядохимикатов;

б) Академии наук Казахской ССР, Министерству сельского хозяйства Казахской ССР, Министерству здравоохранения Казахской ССР, Управлению гидрометеорологической службы Казахской ССР[1] и Казахскому научно-исследовательскому институту рыбного хозяйства организовать, начиная с 1973 года, систематическое изучение влияния ядохимикатов на водные организмы и определить предельно допустимые концентрации их в рыбохозяйственных водоемах.

19. В целях улучшения санитарного состояния городов, пригородных зон, городских поселков[2] и сельских населенных пунктов:

(Абзац третий) Установить, что очистные сооружения водопроводов и канализаций должны проектироваться с учетом перспективы развития городов, городских поселков[2] и сельских населенных пунктов. Строительство и ввод в эксплуатацию этих сооружений должны осуществляться поэтапно с обеспечением необходимого технологического комплекса очистки.

20. Обязать министерства и ведомства Казахской ССР, облисполкомы и Алма-Атинский горисполком при экспертизе, утверждении технических (техно-рабочих) проектов и осуществлении по утвержденным проектам строительства, а Госстрой Казахской ССР — при экспертизе утверждаемых Советом Министров Казахской ССР проектов на строительство предприятий и сооружений и проектов планировки и застройки городов и других населенных пунктов обеспечивать соблюдение нормативных требований по очистке воды и сбрасываемых промышленных и бытовых стоков по защите атмосферы от вредных промышленных выбросов, по утилизации, нейтрализации и сжиганию хозяйственно-бытовых и промышленных отходов, по рациональной разработке полезных ископаемых и по рекультивации земель.

Госстрою Казахской ССР установить регулярный контроль за выполнением указанных требований министерствами и ведомствами, а также исполкомами местных Советов депутатов трудящихся.

23. Считать необходимым усилить среди населения распространение знаний по охране природы и разъяснение важности рационального использования ее богатств.

В этих целях Государственному комитету Совета Министров Казахской ССР по телевидению и радиовещанию[3], Государственному комитету Совета Министров Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли[4], Государственному комитету Совета Министров Казахской ССР по кинематографии[5], Министерству культуры Казахской ССР, Министерству здравоохранения Казахской ССР, Республиканскому обществу «Знание», Центральному совету Казахского обще-

---

[1] См. сноску на стр. 18.

[2] В настоящее время — рабочие поселки.

[3] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по телевидению и радиовещанию.

[4] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.

[5] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по кинематографии.

ства охраны природы расширить выпуск информационной, научно-популярной, просветительной, художественной литературы и кинофильмов по вопросам охраны природы, усилить лекционную пропаганду, полнее освещать эти вопросы по радио и телевидению.

Редакциям республиканских, областных и районных газет шире освещать вопросы, связанные с усилением охраны природы и улучшением использования природных ресурсов.

Министерству просвещения Казахской ССР, Министерству высшего и среднего специального образования Казахской ССР и Государственному комитету Совета Министров Казахской ССР по профессионально-техническому образованию[1], а также министерствам и ведомствам, имеющим высшие и средние специальные учебные заведения и профессионально-технические училища, усилить работу среди студентов и учащихся по охране природы, разработать конкретные мероприятия по этому вопросу и обеспечить их реализацию.

Госплану Казахской ССР, Министерству высшего и среднего специального образования Казахской ССР совместно с заинтересованными министерствами и ведомствами республики рассмотреть и решить вопрос об усилении подготовки специалистов в области охраны природы и использования ее ресурсов.

Казсовпрофу и ЦК ЛКСМ Казахстана обеспечить активное участие трудящихся и молодежи в работе по охране природы.

О РЕАЛИЗАЦИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КПСС И СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР ОТ 1 ДЕКАБРЯ 1978 ГОДА № 984 «О ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ МЕРАХ ПО УСИЛЕНИЮ ОХРАНЫ ПРИРОДЫ И УЛУЧШЕНИЮ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ»[2]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 9 января 1979 г. № 10

(СП Казахской ССР, 1979 г., № 5, ст. 13)

Центральный Комитет Компартии Казахстана и Совет Министров Казахской ССР постановляют:

2. *(Абзац третий)* Установить, что министерства и ведомства Казахской ССР, облисполкомы и Алма-Атинский горисполком, объединения, предприятия, учреждения и организации несут полную ответственность за охрану природы, рациональное использование и воспроизводство природных ресурсов и своевременное осуществление соответствующих природоохранных мероприятий.

3. Для дальнейшего совершенствования государственной системы наблюдения и контроля за состоянием окружающей природной среды,

---

[1] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по профессионально-техническому образованию.

[2] Пункт 1, абзацы первый и второй пункта 2, абзац восьмой пункта 3, абзац второй пункта 4, пункты 7, 9 и 12 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

Пункт 16 не приводится, как воспроизводящий нормы постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 1 декабря 1978 г. № 984 «О дополнительных мерах по усилению охраны природы и улучшению использования природных ресурсов» (см. том 4 Свода законов СССР).

уровнем и источниками ее загрязнения возложить на Управление гидрометеорологической службы Казахской ССР [1]:

ответственность за организацию и деятельность государственной системы наблюдения и контроля за состоянием природной среды;

регулирование использования воздушного бассейна городов и промышленных центров и осуществление государственного контроля за источниками его загрязнения, соблюдением норм предельных выбросов загрязняющих веществ в атмосферу;

разработку совместно с Министерством здравоохранения Казахской ССР и другими заинтересованными министерствами и ведомствами проектов норм предельно допустимых выбросов загрязняющих веществ в атмосферу и представление их на утверждение в Государственный комитет СССР по гидрометеорологии и контролю природной среды и Министерство здравоохранения СССР;

рассмотрение представляемых министерствами и ведомствами на согласование схем размещения объектов производственного и иного назначения и проектов на строительство и реконструкцию таких объектов в части соблюдения требований по предотвращению загрязнения атмосферы;

аналитическую обработку статистической отчетности по охране атмосферного воздуха от загрязнения, подготовку регулярной и экстренной информации о состоянии природной среды, ожидаемых изменениях и причинах этих изменений и представление ее в Совет Министров Казахской ССР, соответствующие министерства, ведомства и облисполкомы;

создание фонда данных о состоянии окружающей природной среды.

4. Министерствам и ведомствам Казахской ССР, предприятия, учреждения и организации которых являются источниками загрязнения природной среды, организовать в составе центрального аппарата структурные подразделения по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов в пределах установленной численности и фонда заработной платы работников центрального аппарата соответствующих министерств и ведомств.

5. Установить, что министерства и ведомства Казахской ССР, облисполкомы и Алма-Атинский горисполком одновременно с представлением в Госплан Казахской ССР проектов перспективных и годовых планов по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов направляют соответствующие разделы проектов этих планов по подведомственным им объединениям, предприятиям, учреждениям и организациям (с указанием объемов капитальных вложений и заданий по вводу в действие природоохранных мощностей и объектов) в Управление гидрометеорологической службы Казахской ССР [1], Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР, Министерство сельского хозяйства Казахской ССР и Государственный комитет Совета Министров Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору [2].

Указанные министерства и ведомства Казахской ССР на основе проектов планов по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов министерств и ведомств Казахской ССР разрабатывают и направляют в Госплан Казахской ССР (в установленные им сроки) согласованные проекты планов по соответствующим разделам в целом

---

[1] В настоящее время — Казахское республиканское управление по гидрометеорологии и контролю природной среды.

[2] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору.

по Казахской ССР, с распределением заданий по министерствам, ведомствам, областям и городу Алма-Ате, для обобщения и представления в Совет Министров Казахской ССР.

Возложить на Управление гидрометеорологической службы Казахской ССР[1], Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР, Министерство сельского хозяйства Казахской ССР и Государственный комитет Совета Министров Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору[2] осуществление контроля за выполнением объединениями, предприятиями, учреждениями и организациями соответствующих заданий по охране природы, установленных государственными планами экономического и социального развития Казахской ССР.

6. Возложить на Госплан Казахской ССР функции заказчика по разработке территориальных комплексных схем охраны природы по территории республики и областей, по отдельным природным комплексам, а также по крупным городам, промышленным центрам, природная среда в которых загрязняется предприятиями различных министерств и ведомств.

Указанные схемы разрабатываются Госстроем Казахской ССР по согласованию с облисполкомами и Алма-Атинским горисполкомом за счет средств государственного бюджета и утверждаются Советом Министров Казахской ССР.

8. Госснабу Казахской ССР осуществлять начиная с 1980 года комплектование оборудованием, приборами, кабельными изделиями и другими материалами очистных канализационных сооружений, имеющих важное значение для охраны окружающей природной среды, по перечню, определяемому Госснабом СССР совместно с Госпланом СССР и Советом Министров Казахской ССР.

10. Министерствам и ведомствам Казахской ССР, объединениям и предприятиям союзного подчинения, осуществляющим добычу и переработку полезных ископаемых:

провести в 1979—1980 годах оценку всех откачиваемых рудничных вод на содержание в них полезных и вредных примесей, разработать схемы их очистки и мероприятия по извлечению из указанных вод полезных веществ и устанавливать начиная с 1981 года задания подведомственным предприятиям по очистке рудничных вод и извлечению из них полезных компонентов;

принять меры к предотвращению вредного влияния отвалов вскрышных и вмещающих пород на окружающую природную среду, для чего разработать и осуществить мероприятия по облагораживанию и последующей рекультивации старых породных отвалов.

Госплану Казахской ССР предусматривать в планах подрядных работ выполнение министерствами и ведомствами Казахской ССР соответствующих объемов работ по рекультивации земель за счет средств бюджета республики на операционные расходы, а также вносить предложения в Госплан СССР о привлечении для этих целей подрядных организаций министерств и ведомств СССР.

11. Госстрою Казахской ССР, Управлению гидрометеорологической службы Казахской ССР[1], министерствам и ведомствам Казахской ССР, объединениям и предприятиям союзного подчинения, облисполкомам и Алма-Атинскому горисполкому:

---

[1] См. сноску на стр. 23.

[2] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору.

усилить контроль за проектированием, строительством новых и реконструкцией действующих предприятий и сооружений в части соблюдения правил охраны окружающей природной среды от загрязнения вредными выбросами;

обеспечить в проектах на строительство и реконструкцию предприятий и сооружений широкое применение малоотходной технологии, безводных технологических процессов, оборотного водоснабжения, бессточных систем водоснабжения, канализации и других прогрессивных методов защиты окружающей среды от загрязнения;

систематически рассматривать вопросы, связанные с эффективностью работы газоочистных и пылеулавливающих установок и водоочистных сооружений, применяемых на подведомственных предприятиях и организациях, и направлять в Госстрой Казахской ССР предложения по дальнейшему совершенствованию этих установок и сооружений с учетом достижений науки и техники для обобщения и представления их в Совет Министров Казахской ССР.

13. ЦСУ Казахской ССР обеспечить начиная с 1979 года сбор, разработку и представление соответствующим государственным органам сводной статистической отчетности, характеризующей выполнение заданий по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов, предусмотренных Государственным планом экономического и социального развития Казахской ССР, по установленным ЦСУ СССР формам.

14. Госплану Казахской ССР, министерствам и ведомствам Казахской ССР, обкомам Компартии Казахстана, облисполкомам и Алма-Атинскому горисполкому оказывать содействие Казахскому обществу охраны природы в осуществлении общественного контроля за выполнением законодательства об охране природы, в пропаганде знаний по охране природы и рациональному использованию и воспроизводству ее ресурсов, а также укреплении этого общества квалифицированными специалистами и обеспечении его материально-техническими средствами.

15. Государственному комитету Казахской ССР по телевидению и радиовещанию, Государственному комитету Совета Министров Казахской ССР по кинематографии[1], Государственному комитету Совета Министров Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли[2], Министерству культуры Казахской ССР, обкомам Компартии Казахстана, облисполкомам, Казахскому обществу «Знание», Казахскому обществу охраны природы обеспечить усиление работы по распространению среди населения знаний по охране природы, рациональному использованию и воспроизводству природных ресурсов, для чего расширить выпуск информационной и научно-популярной литературы, кинофильмов, организацию передач по радио и телевидению, усилить лекционную пропаганду по этим вопросам.

---

[1] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по кинематографии.

[2] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.

ОБ ОБРАЗОВАНИИ КОМИССИИ ПРЕЗИДИУМА СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР ПО ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И РАЦИОНАЛЬНОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 4 февраля 1983 г. № 52

(СП Казахской ССР, 1983 г., № 4, ст. 18)

В целях улучшения охраны окружающей среды и рационального использования природных ресурсов республики, а также усиления контроля за выполнением решений Партии и Правительства по этим вопросам Совет Министров Казахской ССР постановляет:

2. Возложить на Управление Делами Совета Министров Казахской ССР подготовку материалов по вопросам, подлежащим рассмотрению Комиссией Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов.

3. Утвердить прилагаемое Положение о Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов.

УТВЕРЖДЕНО
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 4 февраля 1983 г. № 52

ПОЛОЖЕНИЕ О КОМИССИИ ПРЕЗИДИУМА СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР ПО ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И РАЦИОНАЛЬНОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

1. Комиссия Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов:

— обеспечивает в республике систематический контроль за ходом выполнения решений Партии и Правительства по вопросам охраны окружающей среды и рационального природопользования, дальнейшее совершенствование государственного управления охраной природы, осуществление единой научно-технической политики по охране и рациональному использованию земли и ее недр, водных ресурсов, атмосферного воздуха, животного и растительного мира, заповедного фонда, воспроизводству природных богатств и улучшению окружающей человека среды;

— рассматривает проблемы преобразования природы республики, практику применения законодательства, соблюдение экологических требований при проектировании территориально-производственных комплексов, строительства и реконструкции предприятий, мелиоративных и гидротехнических систем, транспортных и других объектов, а также воп-

[1] Пункт 1 не приводится, как не содержащий норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

росы, связанные с изучением и обобщением отечественного и зарубежного опыта;

— координирует деятельность министерств, ведомств республики, облисполкомов, предприятий союзного подчинения, расположенных на территории Казахской ССР, и общественных организаций по вопросам охраны окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов.

2. Решения Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов по вопросам, входящим в ее компетенцию, являются обязательными для исполнения всеми министерствами, ведомствами, государственными комитетами Казахской ССР, предприятиями, учреждениями и организациями союзного подчинения, расположенными на территории республики.

Решения Комиссии доводятся до соответствующих организаций в виде выписок из протоколов заседания Комиссии, за исключением тех решений, которые должны быть оформлены в установленном порядке постановлениями или распоряжениями Совета Министров Казахской ССР.

3. Комиссия Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов проводит свои заседания по мере необходимости, но не реже одного раза в месяц.

4. Члены Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов участвуют в заседаниях Комиссии без права замены.

В заседаниях Комиссии участвуют руководители заинтересованных министерств, ведомств, предприятий союзного подчинения или их заместители. Вопросы, касающиеся областей, рассматриваются на заседаниях Комиссии с участием председателей исполнительных комитетов областных Советов народных депутатов или их заместителей.

5. Работа Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов проводится по планам, утвержденным Комиссией.

Министерства и ведомства, предприятия, учреждения и организации, доклады которых будут рассматриваться на заседаниях Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов, представляют в Комиссию в установленные сроки доклады и проекты решений Комиссии, а в необходимых случаях проекты постановлений или распоряжений Совета Министров Казахской ССР.

Органы государственного надзора в области охраны окружающей природной среды, а также заинтересованные организации по поручению председателя Комиссии или его заместителя рассматривают указанные материалы и представляют в Комиссию заключения по ним.

В необходимых случаях Комиссия создает группы из ученых, руководящих работников и специалистов министерств, ведомств и организаций для изучения и подготовки предложений по вопросам, связанным с охраной окружающей среды и рациональным использованием природных ресурсов.

О ЗДРАВООХРАНЕНИИ [1]

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 23 декабря 1970 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1970 г., № 52, приложение)

Пункт 3 статьи 7, статьи 30, 33

О СОВЕТЕ МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР [2]

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 14 декабря 1979 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1979 г., № 52)

Абзацы первый и шестой статьи 2, пункт 6 статьи 7

ОБ ОБЛАСТНОМ СОВЕТЕ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ КАЗАХСКОЙ ССР [3]

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 13 ноября 1980 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 48)

Часть первая статьи 6, статья 18, пункты 6 и 7 статьи 26, пункт 5 статьи 30

О РАЙОННОМ СОВЕТЕ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ КАЗАХСКОЙ ССР [4]

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 21 июля 1971 г.

(В редакции Закона от 14 декабря 1979 г.,— Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1979 г., № 52)

Статья 16, пункт 5 статьи 25

О ГОРОДСКОМ, РАЙОННОМ В ГОРОДЕ СОВЕТЕ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ КАЗАХСКОЙ ССР [5]

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 21 июля 1971 г.

(В редакции Закона от 14 декабря 1979 г.— Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1979 г., № 52)

Часть первая статьи 5, пункты 3, 5 статьи 13, часть первая статьи 16, пункты 10, 11, 12 статьи 16, пункт 5 статьи 23, пункт 4 статьи 26, пункты 3, 6, 10 статьи 31, пункты 3, 8 статьи 33, статья 76

---

[1] См. стр. 250.
[2] См. том 1, стр. 145.
[3] См. том 1, стр. 163.
[4] См. том 1, стр. 190.
[5] См. том 1, стр. 220.

О ПОСЕЛКОВОМ, СЕЛЬСКОМ, АУЛЬНОМ СОВЕТЕ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ КАЗАХСКОЙ ССР [1]

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 20 декабря 1968 г.

(В редакции Закона от 14 декабря 1979 г.— Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1979 г., № 52)

Часть первая статьи 5, пункт 5 статьи 12, статья 15, пункт 3 статьи 24

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ УСТАВА КАЗАХСКОГО ДОБРОВОЛЬНОГО ОБЩЕСТВА ОХРАНЫ ПРИРОДЫ [2]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 24 июня 1963 г. № 498

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. Утвердить Устав Казахского добровольного общества охраны природы.

УТВЕРЖДЕН
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 24 июня 1963 г. № 498

УСТАВ КАЗАХСКОГО ДОБРОВОЛЬНОГО ОБЩЕСТВА ОХРАНЫ ПРИРОДЫ

1. Общие положения

1. Казахское добровольное общество охраны природы является добровольной массовой общественной организацией и имеет своей целью активное содействие осуществлению мероприятий Партии и Правительства по охране природы, воспроизводству и рациональному использованию ее богатств, проведению озеленения населенных мест, дорог и ирригационных каналов.

Всю свою работу Общество проводит, опираясь на широкую помощь общественности, под руководством партийных органов.

2. Основными задачами Казахского добровольного общества охраны природы являются:

а) содействие государственным, общественным и хозяйственным организациям в проведении мероприятий по охране, рациональному использованию и воспроизводству богатств природы;

б) руководство всей общественной работой в области правильного и целесообразного воспроизводства, использования природных ресурсов и охраны природы;

в) вовлечение широких слоев населения в общественную работу по воспроизводству, рациональному использованию богатств природы, их охраны и озеленению населенных пунктов и дорог;

г) организация общественного контроля за правильным использованием богатств природы и состоянием охраны природных ресурсов;

---

[1] См. том 1, стр. 252.

[2] Пункт 2 постановления не приводится, как не содержащий норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

д) пропаганда знаний о природе, значении озеленения населенных пунктов, дорог и работа по воспитанию чувств патриотизма и любви к природе.

3. Казахское добровольное общество охраны природы, его Центральный совет и местные отделения для осуществления своих задач:

а) разрабатывают и вносят соответственно в Совет Министров Казахской ССР и исполкомы местных Советов народных депутатов предложения по воспроизводству, правильному использованию природных богатств, охране природы и другим вопросам, связанным с деятельностью Общества;

б) принимают участие в рассмотрении планов комплексных мероприятий по использованию, преобразованию природы, проектов крупнейших строек, затрагивающих сохранность и воспроизводство природных ресурсов;

в) вовлекают население, предприятия, учреждения и организации в члены Общества;

г) изучают и обобщают опыт работы местных отделений и первичных организаций Общества для популяризации передового опыта и его использования в практических и научных целях;

д) привлекают население к активному воспроизводству и рациональному использованию богатств природы, содействию государственным мероприятиям, направленным на охрану лесов, вод, атмосферного воздуха, почв, фауны, созданию полезащитных лесных насаждений, плодовых садов и к проведению «Месячника леса», «Недели сада», «Дня птиц»;

е) организуют общественные инспекции по проверке правильности воспроизводства, использования и охране богатств природы и руководят их работой;

ж) ведут пропаганду знаний о природе, рациональном использовании в народном хозяйстве ее богатств, об охране и умножении богатств природы, организуя лекции, научные доклады, беседы, диспуты и другие мероприятия;

з) организуют социалистическое соревнование и проводят конкурсы среди членов и отделений Общества на лучшее выполнение мероприятий, связанных с воспроизводством, рациональным использованием богатств природы, озеленением населенных пунктов и дорог; премируют активистов Общества — победителей в социалистическом соревновании;

и) издают в установленном порядке бюллетени, сборники, справочники, брошюры, книги, открытки, плакаты, листовки по вопросам воспроизводства, охраны и рационального использования богатств природы, озеленения населенных пунктов и дорог, создания плодовых садов. Систематически освещают в периодической печати, по радио и телевидению важнейшие проблемы деятельности Общества;

к) созывают в установленном порядке совещания, семинары, конференции, а также участвуют в совещаниях и конференциях, проводимых государственными органами или общественными организациями по вопросам, связанным с деятельностью Общества;

л) оказывают помощь членам Общества в проведении ими опытных работ и содействуют повышению их знаний в вопросах правильного использования богатств природы, озеленения населенных пунктов и дорог;

м) разрабатывают мероприятия по сохранению, обогащению и рациональному использованию местных природных ресурсов и принимают активное участие в проведении этих мероприятий в жизнь;

н) выявляют памятники природы, организуют их учет, изучают соб-

ранные материалы и разрабатывают предложения по охране этих памятников;

о) устанавливают связь с научными, хозяйственными и другими организациями в целях совместной разработки и проведения мероприятий, отвечающих задачам Общества;

п) организуют в установленном порядке питомники, магазины, мастерские в соответствии с целями и задачами Общества;

4. Казахское добровольное общество охраны природы и его областные и Алма-Атинское городское отделения пользуются правами юридического лица и имеют печать со своим наименованием.

5. Казахское добровольное общество охраны природы имеет эмблему. Образец эмблемы утверждается президиумом Центрального совета Общества.

II. Состав Общества, права и обязанности его членов

6. Членами Казахского добровольного общества охраны природы могут быть:

а) граждане Казахской ССР, достигшие 18-летнего возраста;

б) государственные, кооперативные и другие общественные предприятия, учреждения и организации.

Примечание. Лица, не достигшие 18-летнего возраста, объединяются в юношескую секцию Общества, действующую на основе Положения, утвержденного президиумом Центрального совета Общества по согласованию с ЦК ЛКСМК и Министерством просвещения Казахской ССР.

7. Прием в члены Общества производится первичными организациями, а где их нет,— местными отделениями Общества в индивидуальном порядке на основе личного заявления гражданина; прием в юридические члены Общества производится местными отделениями Общества по заявлению руководителя предприятия, учреждения, организации, колхоза или совхоза. Заявления руководителей должны быть основаны на решениях трудовых коллективов этих предприятий, учреждений, организаций, колхозов или совхозов о вступлении в Общество.

8. Члены Казахского добровольного общества охраны природы имеют право:

а) участвовать с правом решающего голоса в собраниях и совещаниях членов Общества;

б) избирать и быть избранными во все руководящие органы Общества;

в) участвовать в научных экспедициях, выставках, организуемых Обществом;

г) осуществлять контроль через общественные инспекции по охране природы за соблюдением законов и постановлений об охране природы.

9. Члену Казахского добровольного общества охраны природы за особые заслуги в деле охраны природы может быть присвоено звание «Почетный член Казахского добровольного общества охраны природы».

Звание «Почетный член Казахского добровольного общества охраны природы» присваивается президиумом Центрального совета Общества с выдачей соответствующего свидетельства.

10. Члены Казахского добровольного общества охраны природы обязаны:

а) принимать активное участие в работе одной из первичных организаций или секций Общества, пропагандировать его задачи среди населения, вовлекать в Общество новых членов;

и) утверждает Центральному аппарату, областным и Алма-Атинскому городскому отделениям Общества приходно-расходные сметы. При составлении смет численность аппарата устанавливается в пределах плана по труду;

к) совершает от имени Общества акты, заключает договоры, выдает обязательства и доверенности, открывает и закрывает счета в Госбанке СССР и распоряжается имуществом Общества в пределах, установленных законодательством и настоящим Уставом;

л) представительствует от имени Общества в административных органах, судах, органах государственного арбитража и общественных организациях;

м) созывает пленумы Центрального совета Общества и подготавливает доклады, отчеты и другие материалы пленумов [1];

н) утверждает единые образцы печатей для местных отделений Общества, членских билетов и марок и обеспечивает их изготовление и рассылку в централизованном порядке.

25. Ревизионная комиссия Казахского добровольного общества охраны природы:

а) избирается съездом из числа членов Общества, не входящих в Центральный совет Общества, и подотчетна съезду.

Члены ревизионной комиссии Общества не могут занимать штатных должностей в аппарате Общества;

б) избирает из своего состава открытым голосованием председателя, заместителя председателя и секретаря комиссии;

в) проверяет выполнение основных задач, административно-хозяйственную и финансовую деятельность Общества.

IV. Местные отделения и организации Общества

26. В областях, районах и городах создаются областные, районные и городские отделения Казахского добровольного общества охраны природы с последующим их утверждением президиумом Центрального совета Общества.

27. Местные отделения Общества руководят деятельностью первичных организаций Общества, оказывают им помощь в развертывании творческой инициативы.

28. Выборы советов и ревизионных комиссий областных, районных и городских отделений Общества проводятся открытым голосованием на соответствующих конференциях, которые созываются местными отделениями Общества не реже одного раза в три года [2].

29. Для руководства повседневной работой совет местного отделения Общества избирает открытым голосованием президиум совета в составе председателя, его заместителей, ответственного секретаря и членов президиума.

30. Конференции, совет, президиум совета и ревизионная комиссия областного, районного и городского отделений Общества осуществляют свою деятельность применительно к порядку, предусмотренному настоящим Уставом для съезда Центрального совета, президиума Центрального совета и ревизионной комиссии Общества.

---

[1] Пункт «м» статьи 24 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 октября 1975 г. № 515 (СП Казахской ССР, 1975 г., № 20, ст. 91).

[2] Статья 28 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 октября 1970 г. № 636 (СП Казахской ССР, 1970 г., № 20, ст. 101).

31. Областные и Алма-Атинское городское отделение Общества работают под руководством президиума Центрального совета Общества.

32. Районные и городские отделения Общества свою работу проводят на общественных началах под руководством и контролем соответствующего президиума областного отделения Общества и исполкома местного Совета народных депутатов.

V. Первичные организации и секции Общества

33. Основой Казахского добровольного общества охраны природы являются первичные организации, которые состоят из членов Общества, работающих на одном заводе, в одном совхозе или колхозе и на других предприятиях, в учреждениях и организациях или проживающих в домах, объединенных одним домоуправлением.

Первичная организация Общества создается при наличии не менее 5 членов Общества с последующим ее утверждением президиумом местного отделения Общества.

Высшим органом первичной организации Общества является общее собрание ее членов.

34. Первичная организация Общества, насчитывающая более 15 членов, избирает открытым голосованием бюро сроком на один год. При меньшем количестве членов на тот же срок избирается уполномоченный Общества. Количество членов бюро устанавливается общим собранием первичной организации Общества.

35. Бюро первичной организации Общества избирает из своего состава председателя, секретаря и казначея.

36. Первичные организации Общества прав юридического лица не имеют и работают под руководством президиума местного отделения Общества.

Средства, необходимые первичным организациям для выполнения мероприятий, связанных с охраной природы, предусматриваются по сметам местных отделений Общества.

37. При Центральном совете и в местных отделениях Общества соответственно различным направлениям деятельности Общества создаются секции.

38. Секции в местных отделениях Общества организуются по решению президиума местного отделения Общества. Для повседневного руководства работой секции при числе членов до 15 человек избирается председатель и секретарь секции, а при числе членов 15 — бюро секции сроком на один год. Председатель и состав бюро секции утверждаются президиумом местного отделения Общества.

39. Секции общества создаются: по охране атмосферного воздуха, почв, недр, лесов, вод, фауны, памятников природы, а также юношеская, садоводства, цветоводства, пчеловодства и другие.

VI. Средства Общества

40. Средства Казахского добровольного общества охраны природы составляются из:

вступительных и членских взносов;

процентов, начисленных по сметам Общества в кредитных учреждениях;

поступлений от мероприятий, проводимых обществом, и от издательской деятельности;

доходов от принадлежащего Обществу имущества.

Поступившие в распоряжение Общества средства расходуются в соответствии с планами на мероприятия, предусмотренные настоящим Уставом.

41. Первичные организации Общества, за исключением техникумов, училищ, школ и других детских учреждений, все 100% поступивших вступительных и членских взносов передают через районные и городские отделения Общества областным и Алма-Атинскому городскому отделениям Общества, которые из этих средств 20% отчисляют Центральному совету Общества.

Областные и Алма-Атинское городское отделения Общества предусматривают в сметах районных и городских отделений Общества охраны природы 20—25% от собранных ими сумм вступительных и членских взносов на природоохранительные мероприятия, пропаганду идей охраны природы и на поощрения ответственных секретарей, работающих на общественных началах, и членов Общества, принимающих активное участие в его работе.

Первичные организации Общества высших учебных заведений, техникумов, училищ, школ и детских учреждений все 100% поступивших вступительных и членских взносов передают через районные и городские отделения Общества областным и Алма-Атинскому городскому отделениям Общества, которые 50% от внесенных этими первичными организациями сумм выделяют им на расходы по пропаганде идей охраны природы, на оформление уголков природы и на поощрение активных юных членов Общества [1].

42. Члены Общества — юридические лица вносят ежегодно членские взносы от 30 до 100 рублей.

Размер взноса юридического лица определяется Центральным советом по согласованию с соответствующим исполкомом Совета народных депутатов в зависимости от степени природопользования [1].

Примечание. Члены Общества — юридические лица, состоящие на государственном или местном бюджете, от уплаты ежегодных членских взносов освобождаются.

Граждане СССР — члены Общества вносят вступительные взносы — 20 копеек, ежегодные членские взносы — 30 копеек.

Члены юношеских секций (учащиеся) вносят ежегодно членские взносы — 5 копеек и от вступительных взносов освобождаются.

При выбытии из членов Общества членские и вступительные взносы не возвращаются.

43. Доходы местных отделений Общества от проведения выставок, лекций, принадлежащего им имущества полностью остаются в их распоряжении.

44. Все свободные средства Центрального совета и местных отделений Общества хранятся в соответствующих учреждениях Госбанка СССР.

VII. Отчетность Общества

45. Областные и Алма-Атинское городское отделения Общества представляют Центральному совету Общества сводные полугодовые и годовые бухгалтерские отчеты и балансы.

---

[1] Статья 41 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 октября 1970 г. № 636 (СП Казахской ССР, 1970 г., № 20, ст. 101).

Абзац третий статьи 41 и абзацы первый и второй статьи 42 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 октября 1975 г. № 515 (СП Казахской ССР, 1975 г., № 20, ст. 91).

46. Президиум Центрального совета Общества составляет сводный годовой бухгалтерский отчет и баланс деятельности Общества.

Сводный годовой отчет и баланс утверждаются Центральным советом Общества.

VIII. Порядок ликвидации Общества

47. Казахское добровольное общество охраны природы прекращает свою деятельность по постановлению съезда Общества или Совета Министров Казахской ССР.

48. Все оставшееся после ликвидации Казахского добровольного общества охраны природы имущество передается государственным учреждениям или общественным организациям по указанию Совета Министров Казахской ССР.

49. Ликвидация деятельности местного отделения Казахского добровольного общества охраны природы может быть произведена по постановлению конференции отделения Общества или по решению соответствующего исполкома местного Совета народных депутатов. При ликвидации деятельности местного отделения Общества его имущество передается вышестоящей организации Общества.

ОБ УЛУЧШЕНИИ РАБОТЫ КАЗАХСКОГО ОБЩЕСТВА ОХРАНЫ ПРИРОДЫ[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КП КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 30 мая 1972 г. № 309

(СП Казахской ССР, 1972 г., № 11, ст. 47)

ЦК КП Казахстана и Совет Министров Казахской ССР постановляют:

1. Считать важнейшей задачей Казахского общества охраны природы, партийных, советских, комсомольских и профсоюзных органов, министерств и ведомств, предприятий, организаций и учреждений обеспечение строгого соблюдения Закона об охране природы в Казахской ССР.

Обязать Президиум Центрального совета Казахского общества охраны природы:

б) усилить общественный контроль за деятельностью министерств и ведомств, эксплуатирующих природные ресурсы, вести активную борьбу с бесхозяйственным отношением к общенародному богатству;

в) обеспечить систематическую пропаганду достижений науки и техники по охране природы среди населения путем широкого освещения опыта работы в периодической печати, по радио, кино и телевидению.

6. Обязать Госплан Казахской ССР, Государственный комитет Совета Министров Казахской ССР по печати[2] ежегодно предусматривать в народнохозяйственных планах выделение Казахскому обществу охраны природы фондов на бумагу и транспортные средства, издание материалов по охране природы.

---

[1] Подпункт «а» пункта 1, пункты 2—5, 7 и 9 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

[2] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.

8. Обязать Государственный Комитет Совета Министров Казахской ССР по телевидению и радиовещанию[1], редакции республиканских, областных и районных газет систематически освещать вопросы охраны природы.

ОБ УЧРЕЖДЕНИИ ОБЩЕСТВЕННОЙ ИНСПЕКЦИИ ПО ОХРАНЕ ПРИРОДЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 31 июля 1963 г. № 600

(Ведомости Верховного Совета и Правительства Казахской ССР, 1963 г., № 35)

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. В целях привлечения общественных организаций к охране природы учредить при областных, городских и районных отделениях Казахского добровольного общества охраны природы общественные инспекции по охране природы.

2. Утвердить прилагаемое Положение об Общественной инспекции по охране природы.

УТВЕРЖДЕНО

постановлением Совета Министров Казахской ССР от 31 июля 1963 г. № 600

ПОЛОЖЕНИЕ ОБ ОБЩЕСТВЕННОЙ ИНСПЕКЦИИ ПО ОХРАНЕ ПРИРОДЫ В КАЗАХСКОЙ ССР

I. Общие положения

1. В соответствии с Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 12 мая 1962 года «Об охране природы в Казахской ССР»[2] при отделениях Казахского добровольного общества охраны природы организуется добровольная Общественная инспекция по охране природы.

2. Основной задачей Общественной инспекции по охране природы является контроль за соблюдением предприятиями, учреждениями, организациями, колхозами, совхозами и гражданами действующих законов по охране природы и за выполнением мероприятий по сохранению, а также рациональному использованию и восстановлению ее богатств.

3. Общественные инспекции по охране природы организуются областными, городскими и районными отделениями Казахского добровольного общества охраны природы и работают под руководством президиумов этих отделений.

4. Обязанности общественного инспектора по охране природы являются ответственными и почетными. Общественные инспекторы избираются на общих собраниях первичных организаций Казахского добровольного общества охраны природы. При исполнении служебных обязанностей общественный инспектор должен иметь удостоверение «Общественный инспектор».

---

[1] В настоящее время — Государственный комитет Казахской ССР по телевидению и радиовещанию.

[2] См. стр. 7.

5. Общественные инспекторы объединяются в группы, которые возглавляются старшим общественным инспектором, утверждаемые президиумом районного, городского, областного отделения Казахского добровольного общества охраны природы. За группой может закрепляться определенный участок надзора по охране природы. На предприятиях, в учреждениях, организациях, в колхозах, совхозах, учебных заведениях и других организациях из числа общественных инспекторов выделяются постоянно действующие бригады по охране природы.

6. Работу по охране природы общественные инспекторы выполняют в добровольном порядке в нерабочее время, безвозмездно.

7. При выполнении своих обязанностей общественные инспекторы руководствуются действующим законодательством об охране природы (земель, лесов, недр, зеленых насаждений, вод, атмосферного воздуха, о производстве охоты и рыбной ловле и т. д.) и настоящим Положением. Для этого общественные инспекторы должны хорошо знать действующее законодательство об охране природы, повышать уровень знаний в области охраны природы путем личной подготовки и прохождения через курсовую сеть.

8. Общественные инспекторы по охране природы:

а) работают в тесном контакте с органами Министерства лесного хозяйства Казахской ССР, государственными и общественными охотничьими инспекциями, Министерством мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР и его бассейновыми инспекциями, Средазрыбводом[1], Госгортехнадзора, санитарно-эпидемиологической инспекции, с постоянными комиссиями по охране природы местных Советов народных депутатов, а также с милицией и народными дружинами по охране общественного порядка и другими инспекциями и организациями;

б) сигнализируют о неблагополучии с охраной природы и использованием природных богатств органам, призванным контролировать эксплуатацию природных ресурсов, а также президиуму отделения Общества для принятия соответствующих мер, выступают в печати, по радио и телевидению по вопросам охраны природы;

в) обращаются за оказанием помощи в работе по охране природы в исполкомы городских, районных, поселковых, сельских и аульных Советов народных депутатов, в органы милиции и во все организации, на которые возложена охрана природы и использование ее богатств.

II. Права и обязанности общественного инспектора по охране природы

9. Общественные инспекторы по охране природы:

а) осуществляют постоянный общественный контроль за соблюдением общесоюзных и республиканских законов, постановлений и других актов, а также решений местных советских органов по охране лесов, зеленых насаждений, садов и парков, чистоты атмосферного воздуха и водоемов, недр, почв, о рациональном использовании рыбных запасов и охотничье-промысловых животных, а также других животных и растений, охране памятников природы, мест отдыха трудящихся и т. д.;

б) выявляют граждан, предприятия, учреждения и организации, нарушающие законоположения об охране природы, ведут борьбу с браконьерами, лесонарушителями, с лицами, загрязняющими водоемы, воздух, места отдыха трудящихся, причиняющими вред деревьям, кустарникам и цветам, портящими памятники живой и неживой приро-

[1] В настоящее время — Казахрыбвод.

ды, срывающими мероприятия, направленные на рациональное использование и воспроизводство природных богатств.

10. Общественные инспекторы по охране природы имеют право:

а) задерживать и устанавливать личность нарушителей законодательства и правил по охране природы путем проверки документов задержанного, опроса свидетелей и т. п.

б) составлять акты (протоколы) о нарушениях и направлять их для принятия мер соответствующим государственным организациям, с последующим сообщением президиуму отделения Общества;

в) отбирать у браконьеров орудия, которыми совершено нарушение, и добычу и полностью передавать их соответствующим государственным организациям по акту или приемной квитанции для хранения до разрешения вопроса об ответственности;

г) беспрепятственно посещать все объекты, связанные с вопросами охраны природы.

III. Отчетность, поощрения и ответственность

11. Общественные инспекции по охране природы ведут учет своей деятельности и периодически отчитываются перед президиумом местного отделения Общества.

12. Президиум районного, городского отделения Общества не менее двух раз в год созывает общие собрания общественных инспекторов с приглашением представителей организаций, учреждений, имеющих отношение к охране природы и эксплуатации ее богатств, на которых отчитывается о деятельности Общественной инспекции.

13. Общественные инспекторы по охране природы, образцово выполняющие свои обязанности и активно участвующие в охране природных богатств, поощряются по представлению соответствующих обществ по охране природы исполкомами местных Советов народных депутатов, обществами по охране природных богатств объявлением благодарности, вручением грамот, занесением на доску Почета, награждением ценными подарками.

14. Общественные инспекторы, не выполняющие своих обязанностей, а также подрывающие авторитет Общественных инспекций, на собраниях первичных организаций Казахского общества по охране природы, их избравших, подвергаются мерам общественного воздействия вплоть до исключения из состава общественных инспекторов, а за допущение злоупотребления своим служебным положением привлекаются к ответственности по закону.

Глава 2

ЗЕМЕЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО

§ 1. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ЗЕМЕЛЬНОГО КОДЕКСА КАЗАХСКОЙ ССР

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 21 июля 1971 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1971 г., № 30)

Верховный Совет Казахской Советской Социалистической Республики постановляет:

Статья 1. Утвердить Земельный кодекс Казахской ССР и ввести его в действие с 1 января 1972 года.

Статья 2. Поручить Президиуму Верховного Совета Казахской ССР установить порядок введения в действие Земельного кодекса Казахской ССР и привести законодательство Казахской ССР в соответствие с Земельным кодексом Казахской ССР.

ЗЕМЕЛЬНЫЙ КОДЕКС КАЗАХСКОЙ ССР[1]

Великая Октябрьская социалистическая революция уничтожила полукрепостнический земельный строй царской России, обрекавший крестьянство на нищету и тормозивший развитие производительных сил страны. Она ликвидировала колониальный земельно-правовой режим и систему докапиталистических земельных отношений в Казахстане. Декретом «О земле» Второго Всероссийского съезда Советов от 26 октября (8 ноября) 1917 года частная собственность на землю была отменена навсегда, вся земля обращена во всенародное достояние и бесплатно передана трудящимся в пользование.

На основе этого Декрета в Казахстане были осуществлены земельно-водная реформа 1921—1922 годов, передел сенокосных и пахотных угодий 1926—1927 годов и другие важные земельные преобразования.

Государственная собственность на землю, возникшая в результате национализации, составляет основу земельных отношений в СССР, в состав которого на основе добровольного объединения и равноправия с другими союзными республиками входит Казахская Советская Социалистическая Республика. Земля, служившая в условиях частной собственности орудием эксплуатации человека человеком, используется в СССР для развития производительных сил страны в интересах всего народа.

Государственная собственность на землю сыграла огромную роль в обеспечении победы социализма в СССР. Она создала возможность наиболее целесообразного размещения всех отраслей народного хозяйства и явилась одним из важнейших условий перехода к социалистическим формам землепользования.

С созданием в ходе социалистического строительства условий для массовой коллективизации разрозненных индивидуальных хозяйств крестьянство под руководством Коммунистической партии при всемерной помощи и поддержке рабочего класса встало на путь социализма. В результате претворения в жизнь ленинского кооперативного плана и побе-

---

[1] Дополнен статьями 7^1, 7^2, 35^1 и разделом XII Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

ды колхозного строя крестьянский вопрос получил свое подлинное разрешение.

Государственная собственность на землю содействует созданию в нашей стране материально-технической базы коммунизма, постепенному переходу к коммунистическим общественным отношениям и ликвидации различия между городом и деревней.

Земля — важнейшее богатство советского общества — является главным средством производства в сельском хозяйстве и пространственным базисом размещения и развития всех отраслей народного хозяйства. Научно обоснованное, рациональное использование всех земель, охрана их и всемерное повышение плодородия почв являются общенародной задачей.

Раздел первый
ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Глава I
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Задачи земельного законодательства Казахской ССР

Задачами земельного законодательства Казахской ССР являются регулирование земельных отношений в целях обеспечения в интересах настоящего и будущих поколений научно обоснованного, рационального использования и охраны земель, создания условий повышения их эффективности, охрана прав предприятий, организаций, учреждений и граждан, укрепление законности в области земельных отношений [1].

Статья 2. Земельное законодательство Союза ССР и Казахской ССР

Земельные отношения в Казахской ССР регулируются Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик и издаваемыми в соответствии с ними другими актами земельного законодательства Союза ССР, настоящим Земельным кодексом и иными актами земельного законодательства Казахской ССР.

Горные, лесные и водные отношения в Казахской ССР регулируются специальным законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 3. Государственная (общенародная) собственность на землю

В соответствии с Конституцией СССР и Конституцией Казахской ССР земля является государственной собственностью — общим достоянием всего советского народа [1].

Земля в СССР состоит в исключительной собственности государства и предоставляется только в пользование. Действия, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на землю, запрещаются.

---

[1] Статья 1, заголовок и часть первая статьи 3 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 4. **Единый государственный земельный фонд**

Вся земля в Казахской ССР входит в состав единого государственного земельного фонда, который в соответствии с основным целевым назначением земель состоит из:

1) земель сельскохозяйственного назначения, предоставленных в пользование колхозам, совхозам и другим землепользователям для сельскохозяйственных целей;

2) земель населенных пунктов (городов, рабочих поселков и сельских населенных пунктов);

3) земель промышленности, транспорта, курортов, заповедников и иного несельскохозяйственного назначения;

4) земель государственного лесного фонда;

5) земель государственного водного фонда;

6) земель государственного запаса.

Порядок отнесения земель к указанным категориям и перевода земель из одной категории в другую определяется законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 5. **Отнесение земель к категории единого государственного земельного фонда и перевод из одной категории в другую**

Отнесение земель к категориям единого государственного земельного фонда производится в соответствии с основным целевым назначением земель государственным органом, принимающим постановление или решение о предоставлении либо изъятии земли.

Перевод земель из одной категории единого государственного земельного фонда в другую производится в случаях изменения основного целевого назначения земель.

Основаниями для отнесения земель к категориям единого государственного земельного фонда являются: предоставление земельных участков в пользование или изъятие их, а равно включение земельных участков в границы населенных пунктов или исключение из этих границ, если иной порядок не предусмотрен законодательством Союза ССР или Казахской ССР.

Статья 6. **Компетенция Союза ССР в области регулирования земельных отношений**

В соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик ведению Союза ССР в области регулирования земельных отношений подлежат:

1) распоряжение единым государственным земельным фондом в пределах, необходимых для осуществления полномочий Союза ССР в соответствии с Конституцией СССР;

2) установление основных положений землепользования и землеустройства;

3) установление перспективных планов рационального использования земельных ресурсов страны, обеспечивающих потребности сельскохозяйственного производства и других отраслей народного хозяйства;

4) установление планов общесоюзных мероприятий по мелиорации земель и других мероприятий по повышению плодородия почв, а также установление основных положений по охране почв от эрозии, засоления и других процессов, ухудшающих состояние почв;

5) государственный контроль за использованием и охраной земель и установление порядка его осуществления[1];

6) установление единой для Союза ССР системы государственного учета земель, государственной регистрации землепользований и порядка ведения земельного кадастра;

7) установление порядка составления ежегодного земельного баланса СССР;

8) регулирование других вопросов общесоюзного значения в области использования и охраны земель в соответствии с Конституцией СССР и Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик[1].

Статья 7. Компетенция Казахской ССР в области регулирования земельных отношений

Ведению Казахской ССР в области регулирования земельных отношений подлежат распоряжение в пределах республики единым государственным земельным фондом и установление перспективных планов его использования, установление порядка пользования землей и организация землеустройства, установление планов по мелиорации земель, борьбе с эрозией и повышению плодородия почв, осуществление государственного контроля за использованием и охраной земель, а также регулирование земельных отношений по другим вопросам, если они не отнесены к компетенции Союза ССР[1].

Статья 7[1]. Государственное управление в области использования и охраны земель

Согласно Основам земельного законодательства Союза ССР и союзных республик государственное управление в области использования и охраны земель осуществляется Советом Министров СССР, Советом Министров Казахской ССР, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов, а также специально уполномоченными на то государственными органами в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 7[2]. Участие общественных организаций и граждан в осуществлении мероприятий по рациональному использованию и охране земель

Профессиональные союзы, организации молодежи, общество охраны природы, научные общества и другие общественные организации, а также граждане оказывают содействие государственным органам в осуществлении мероприятий по рациональному использованию и охране земель.

Общественные организации принимают участие в деятельности, направленной на обеспечение рационального использования и охраны земель, в соответствии с их уставами (положениями) и законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Государственные органы обязаны всемерно учитывать предложения общественных организаций и граждан при осуществлении мероприятий по рациональному использованию и охране земель.

---

[1] Пункт 5 статьи 6 и статья 7 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Тем же Указом статья 6 дополнена пунктом 8.

Статья 8. **Землепользователи**

Земля в Казахской ССР предоставляется в пользование:

колхозам, совхозам, другим сельскохозяйственным государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям и учреждениям;

промышленным, транспортным, другим несельскохозяйственным государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям и учреждениям;

гражданам СССР.

В случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР, земля может предоставляться в пользование и иным организациям и лицам.

Статья. 9. **Бесплатность пользования землей**

Колхозам, совхозам, другим государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам СССР земля предоставляется в бесплатное пользование.

Статья 10. **Сроки землепользования**

Земля предоставляется в бессрочное или временное пользование.

Бессрочным (постоянным) признается землепользование без заранее установленного срока.

Земля, занимаемая колхозами, закрепляется за ними в бессрочное пользование [1].

Временное пользование землей может быть краткосрочным — до трех лет и долгосрочным — от трех до десяти лет. В случае производственной необходимости эти сроки могут быть продлены на период, не превышающий соответственно сроков краткосрочного или долгосрочного временного пользования.

Продление указанных сроков производится тем органом, который предоставил земельный участок в пользование.

Земельные участки для отгонного животноводства предоставляются колхозам, совхозам и другим сельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям в долгосрочное пользование на срок от трех до двадцати пяти лет.

Глава II
ПОРЯДОК ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ЗЕМЕЛЬ В ПОЛЬЗОВАНИЕ

Статья 11. **Предоставление земельных участков в пользование**

Предоставление земельных участков в пользование осуществляется в порядке отвода.

Предоставление земельных участков землепользователям, указанным в статье 8 настоящего Кодекса, в первичное пользование (постоянное или временное) производится по решению (постановлению) соответствующего государственного органа.

Порядок возбуждения и рассмотрения ходатайств о предоставлении земельных участков в пользование определяется Советом Министров Казахской ССР.

---

[1] Часть третья статьи 10 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 12. Основания отвода земельных участков

Отвод земельных участков производится на основании постановления Совета Министров Казахской ССР либо решения исполнительного комитета областного, районного, городского, поселкового, сельского, аульного Совета народных депутатов в порядке, установленном законодательством Союза ССР, настоящим Кодексом и другим законодательством Казахской ССР.

В постановлениях или решениях о предоставлении земельных участков указывается цель, для которой они отводятся, и основные условия пользования землей.

Статья 13. Компетенция исполнительного комитета сельского, аульного Совета народных депутатов по предоставлению земельных участков в пользование

Исполнительный комитет сельского, аульного Совета народных депутатов предоставляет в пределах сельских населенных пунктов земельные участки в пользование из земель, не входящих в состав землепользования колхозов, совхозов, других сельскохозяйственных предприятий, а также за пределами сельских населенных пунктов из земель, выделенных в его непосредственное ведение вышестоящими органами согласно статье 16 настоящего Кодекса.

Статья 14. Компетенция исполнительного комитета поселкового Совета народных депутатов по предоставлению земельных участков в пользование

Исполнительный комитет поселкового Совета народных депутатов предоставляет в пользование земельные участки из земель рабочего поселка, за исключением земель, указанных в статьях 51 и 52 настоящего Кодекса.

Статья 15. Компетенция исполнительного комитета городского Совета народных депутатов по предоставлению земельных участков в пользование

Исполнительный комитет городского Совета народных депутатов предоставляет земельные участки из земель города в соответствии с проектом планировки и застройки и проектом земельно-хозяйственного устройства, за исключением земель, указанных в статьях 51 и 52 настоящего Кодекса.

Исполнительный комитет городского Совета народных депутатов предоставляет также земельные участки предприятиям, организациям и учреждениям под коллективное садоводство из земель, выделенных в установленном порядке для этих целей.

Кроме того, исполнительный комитет городского Совета народных депутатов принимает решения о предоставлении промышленными, транспортными, другими несельскохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями неиспользуемых ими земель, а государственными лесохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями неиспользуемых для нужд лесного хозяйства и лесозаготовительной промышленности сельскохозяйственных угодий из имеющихся в их пользовании земель государственного лесного фонда — колхозам, совхозам, другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам во временное пользование для сельскохозяйственных целей.

Статья 16. **Компетенция исполнительного комитета районного Совета народных депутатов по предоставлению земельных участков в пользование**

Исполнительный комитет районного Совета народных депутатов предоставляет в пользование земельные участки:

из земель государственного запаса, за исключением земель, предназначенных для отгонного животноводства нескольких районов, колхозам, совхозам, другим государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам во временное краткосрочное пользование;

из земель государственного запаса, а также из неиспользуемых земель колхозов, совхозов и других сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений с их согласия — предприятиям, организациям и учреждениям для коллективных огородов рабочих и служащих на срок до пяти лет;

из земель государственного запаса и земель государственного лесного фонда в бессрочное (постоянное) пользование предприятиям, организациям и учреждениям для наделения рабочих и служащих служебными земельными наделами (при отсутствии земель для этой цели у предприятий, организаций и учреждений);

из земель государственного запаса в постоянное пользование гражданам, занимающимся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве[1].

Кроме того, исполнительный комитет районного Совета народных депутатов принимает решения:

о предоставлении промышленными, транспортными, другими несельскохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями неиспользуемых ими земель во временное пользование колхозам, совхозам, другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам для сельскохозяйственных целей;

о предоставлении колхозами, совхозами, другими государственными сельскохозяйственными предприятиями и учреждениями неиспользуемых ими сельскохозяйственных угодий во временное пользование нуждающимся в них колхозам, совхозам и другим хозяйствам;

о предоставлении государственными лесохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями неиспользуемых для нужд лесного хозяйства и лесозаготовительной промышленности сельскохозяйственных угодий из имеющихся в их пользовании земель государственного лесного фонда — колхозам, совхозам, другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам во временное пользование для сельскохозяйственных целей.

Исполнительный комитет районного Совета народных депутатов вправе выделять из земель государственного запаса земельные участки в непосредственное ведение сельского, аульного Совета народных депутатов для нужд, связанных с развитием населенного пункта и для сельскохозяйственного использования.

Статья 17. **Компетенция исполнительного комитета областного Совета народных депутатов по предоставлению земельных участков**

Исполнительный комитет областного Совета народных депутатов предоставляет земельные участки:

---

[1] Абзац пятый части первой статьи 16 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

из земель государственного запаса, за исключением пастбищных угодий, предназначенных для отгонного животноводства нескольких областей, для любых целей независимо от размера предоставляемых участков;

из земель колхозов, совхозов, других сельскохозяйственных предприятий, государственного лесного фонда, земель промышленности, транспорта и иного несельскохозяйственного назначения, за исключением земель заповедников, курортов (включая округа санитарной охраны их), пригородной зоны и зон отдыха города Алма-Аты и земель, указанных в статье 52 настоящего Кодекса — до 20 гектаров для каждого объекта (назначения), а для строительства оросительных и осушительных каналов, железных, автомобильных и иных видов дорог, линий электропередачи, трубопроводов и других линейных сооружений — по нормам предоставления земель для этих видов строительства, утвержденным в установленном порядке;

из земель колхозов, совхозов, иных государственных сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений — другим колхозам, совхозам, государственным сельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям в целях устранения чересполосицы и других неудобств в расположении земель, в соответствии с научно обоснованными проектами землеустройства.

Статья 18. **Компетенция Совета Министров Казахской ССР по предоставлению земель**

Совет Министров Казахской ССР предоставляет земельные участки независимо от их размеров из всех земель.

Статья 19. **Порядок предоставления земельных участков, находящихся в пользовании**

Предоставление земельного участка, находящегося в пользовании, другому землепользователю производится только после изъятия данного участка в порядке, предусмотренном статьями 49, 51, 52, 53, 54 настоящего Кодекса.

При предоставлении земельных участков размеры убытков и потерь сельскохозяйственного производства определяются специальной комиссией до принятия постановления или решения о предоставлении земельных участков.

Статья 20. **Предоставление земель, пригодных для нужд сельского хозяйства**

Земли, признанные в установленном порядке пригодными для нужд сельского хозяйства, прежде всего должны предоставляться сельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям.

Пригодность земель для нужд сельского хозяйства определяется Министерством сельского хозяйства Казахской ССР на основе материалов почвенного, геоботанического, гидромелиоративного, агроэкономического и иных обследований.

Статья 21. **Предоставление земель для несельскохозяйственных нужд**

Для строительства промышленных предприятий, жилых объектов, железных и автомобильных дорог, линий электропередачи, магистральных трубопроводов, а также для иных несельскохозяйственных нужд предоставляются земли несельскохозяйственного назначения или непригодные для сельского хозяйства, либо сельскохозяйственные угодья худшего качества. Предоставление для указанных целей земельных участ-

ков из земель государственного лесного фонда производится преимущественно за счет не покрытых лесом площадей или площадей, занятых кустарниками или малоценными насаждениями. Предоставление земельных участков под застройку на площадях залегания полезных ископаемых производится по согласованию с органами государственного горного надзора. Линии электропередачи, связи и прочие коммуникации проводятся главным образом вдоль дорог, существующих трасс и т. п.

Статья 22. **Возникновение права пользования земельным участком**

Право пользования земельным участком возникает на основании постановления либо решения, предусмотренных статьей 12 настоящего Кодекса, о предоставлении земельного участка, после установления границ этого участка в натуре (на местности), государственной регистрации землепользования и выдачи документа, удостоверяющего право пользования землей.

Приступать к пользованию предоставленным земельным участком до установления соответствующими землеустроительными органами границ этого участка в натуре (на местности) и выдачи документа, удостоверяющего право пользования землей, запрещается.

Статья 23. **Документы, удостоверяющие право постоянного пользования землей**

Право землепользования колхозов, совхозов и других землепользователей удостоверяется государственными актами на право пользования землей. Формы актов, в соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик, устанавливаются Советом Министров СССР.

Статья 24. **Документы, удостоверяющие право временного пользования землей**

Право временного землепользования колхозов, совхозов и других землепользователей удостоверяется актами на право временного пользования землей, в которых указываются размеры и границы земельного участка, предоставленного во временное пользование, сроки начала и окончания пользования, обязанности временных землепользователей по охране и рациональному использованию земли.

Формы актов на временное пользование землей устанавливаются Советом Министров Казахской ССР.

Статья 25. **Документы, удостоверяющие право граждан на пользование землей**

Документом, свидетельствующим о праве землепользования граждан, является удостоверение на право пользования земельным участком. Форма удостоверения устанавливается Советом Министров Казахской ССР.

Статья 26. **Порядок выдачи документов на право пользования землей**

Выдача государственных актов на право пользования землей и актов на право временного пользования землей колхозам, совхозам и другим предприятиям, организациям и учреждениям производится исполнительными комитетами районных Советов народных депутатов, независимо от того, какой орган государственного управления принял постановление (решение) о предоставлении земельного участка в пользование.

Землепользователям, земли которых расположены в пределах городов и рабочих поселков, указанные документы выдаются соответственно исполнительными комитетами городских и поселковых Советов народных депутатов.

Удостоверение на право пользования земельным участком гражданам выдается исполнительными комитетами городских, районных в городах, поселковых, сельских, аульных Советов народных депутатов.

Глава III

ПРАВА И ОБЯЗАННОСТИ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ

Статья 27. **Использование земельных участков по целевому назначению**

Землепользователи имеют право и обязаны пользоваться земельными участками в тех целях, для которых они им предоставлены.

Изменение целевого назначения земель может производиться органом, который предоставил их в пользование.

Статья 28. **Недопустимость использования земли для извлечения нетрудовых доходов**

Использование земли для извлечения нетрудовых доходов запрещается.

Статья 29. **Права землепользователей по использованию предоставленных им земельных участков в зависимости от целевого назначения**

В зависимости от целевого назначения каждого земельного участка, предоставленного в пользование, землепользователи имеют право в установленном порядке:

возводить жилые, производственные, культурно-бытовые и иные строения и сооружения;

производить посевы сельскохозяйственных культур, посадку лесных, плодовых, декоративных и других насаждений;

пользоваться сенокосами, пастбищами и другими угодьями;

использовать для нужд хозяйства имеющиеся на земельном участке общераспространенные полезные ископаемые, торф и водные объекты, а также эксплуатировать другие полезные свойства земли.

Статья 30. **Ограничение прав землепользователей**

Права землепользователей могут быть ограничены законом в государственных интересах, а также в интересах других землепользователей.

Статья 31. **Возмещение причиненных землепользователям убытков**

Убытки, причиненные землепользователям, подлежат возмещению.

Статья 32. **Восстановление нарушенных прав землепользователей**

Нарушенные права землепользователей подлежат восстановлению в порядке, предусматриваемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 33. **Рациональное использование земельных участков**

Землепользователи обязаны рационально и эффективно использовать землю, бережно относиться к ней, не совершать на предоставленных им земельных участках действий, нарушающих интересы соседних землепользователей [1].

Статья 34. **Сохранение плодородного почвенного слоя**

Предприятия, организации и учреждения, осуществляющие промышленное или иное строительство, разрабатывающие месторождения полезных ископаемых, а также проводящие другие работы, связанные с нарушением почвенного покрова, обязаны снимать, хранить и наносить плодородный слой почвы на рекультивируемые земли или на малопродуктивные угодья [1].

Порядок и условия снятия, хранения и последующего использования плодородного слоя почвы определяются органом, предоставившим земельный участок.

Статья 35. **Рекультивация земель**

Предприятия, организации и учреждения, разрабатывающие месторождения полезных ископаемых и торфа, проводящие геологоразведочные, изыскательские, строительные и иные работы на предоставленных им в пользование сельскохозяйственных землях или лесных угодьях, обязаны по миновании надобности в этих землях за свой счет приводить их в состояние, пригодное для использования в сельском, лесном или рыбном хозяйстве, а при производстве указанных работ на других землях — в состояние, пригодное для использования их по назначению. Приведение земельных участков в пригодное состояние производится в ходе работ, а при невозможности этого — после их завершения в сроки, устанавливаемые органами, предоставляющими земельные участки в пользование, в соответствии с утвержденными в установленном порядке проектами[1].

Указанным в настоящей статье предприятиям, организациям и учреждениям, не выполнившим своих обязанностей по рекультивации земли в установленный срок, в предоставлении новых земельных участков для той же цели может быть отказано.

Статья 35[1]. **Обязанности землепользователей по предотвращению или ограничению отрицательных воздействий на сельскохозяйственные, лесные и другие угодья, расположенные за пределами предоставленных в их пользование земельных участков**

Предприятия, организации и учреждения, разрабатывающие месторождения полезных ископаемых и торфа, а также проводящие другие работы, оказывающие отрицательное воздействие на сельскохозяйственные, лесные и другие угодья за пределами предоставленных в их пользование земельных участков, обязаны предусматривать и осуществлять мероприятия по предотвращению или максимально возможному ограничению указанных отрицательных воздействий.

---

[1] Статья 33, часть первая статьи 34, часть первая статьи 35 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 36. **Вторичное землепользование**

Колхозы, совхозы, другие предприятия, организации и учреждения в установленных законом случаях могут предоставлять из закрепленных за ними земель земельные участки во вторичное пользование.

Порядок и условия вторичного землепользования определяются статьями 25, 27, 28, 41, 42 и 43 Основ земельного законодательства Союза ССР и союзных республик, другим законодательством Союза ССР, статьями 72, 86, 87, 89, 90, 91, 93, 96, 97, 99, 104, 105, 143, 154, 174, 176 и 181 настоящего Кодекса и другим законодательством Казахской ССР.

Глава IV

ОХРАНА ЗЕМЕЛЬ И ПОВЫШЕНИЕ ПЛОДОРОДИЯ ПОЧВ

Статья 37. **Обязанности землепользователей по повышению плодородия почв и охране земель**

Землепользователи обязаны проводить эффективные меры по повышению плодородия почв, осуществлять комплекс организационно-хозяйственных, агротехнических, лесомелиоративных и гидротехнических мероприятий по предотвращению ветровой и водной эрозии почв, не допускать засоления, заболачивания, загрязнения земель, зарастания их сорняками, а также других процессов, ухудшающих состояние почв.

Статья 38. **Мероприятия по охране и улучшению земель**

Мероприятия по мелиорации и охране земель, полезащитному лесоразведению, по борьбе с эрозией почв и другие меры, направленные на коренное улучшение земель, предусматриваются в государственных планах экономического и социального развития и осуществляются соответствующими министерствами, государственными комитетами, ведомствами и землепользователями[1].

Статья 39. **Специальная охрана сельскохозяйственных угодий**

Специальной охране подлежат сельскохозяйственные угодья, особенно орошаемые и осушенные земли. Колхозы, совхозы, другие предприятия, организации и учреждения, пользующиеся землями сельскохозяйственного назначения, обязаны охранять, восстанавливать и повышать плодородие почв.

Статья 40. **Охрана орошаемых земель**

Колхозы, совхозы и другие сельскохозяйственные предприятия, организации и учреждения обязаны использовать орошаемые земли в строгом соответствии с годовыми и перспективными планами, утвержденными проектами внутрихозяйственного землеустройства, не допускать уменьшения площадей орошаемых земель, вторичного засоления, заболачивания и возникновения очагов водной эрозии, соблюдать установленный режим водопользования и содержания оросительной и коллекторно-дренажной сети.

Статья 41. **Охрана сенокосных и пастбищных угодий**

Колхозы, совхозы и другие предприятия, организации и учреждения обязаны строго соблюдать установленные при внутрихозяйственном

---

[1] Статья 38 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

землеустройстве пастбищеобороты, регулировать сезонное использование пастбищ, с учетом характера почв, травостоя, метеорологических условий года, охранять источники водоснабжения, водопои для скота, не допускать возникновения очагов эрозии, не разрешать пастьбы скота на сенокосных угодьях.

Статья 42. **Охрана земель от загрязнения**

Промышленные и строительные предприятия, организации и учреждения обязаны не допускать загрязнения сельскохозяйственных и других земель производственными и другими отходами, а также сточными водами.

Статья 43. **Поощрение землепользователей, осуществляющих мероприятия по охране земель**

Законодательством Союза ССР и Казахской ССР могут быть установлены меры материального поощрения землепользователей, стимулирующие осуществление мероприятий по охране земель, повышению плодородия почв и вовлечению в сельскохозяйственный оборот неиспользуемых земель.

Глава V
ОСНОВАНИЯ ПРЕКРАЩЕНИЯ ПРАВА ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ

Статья 44. **Основания прекращения права землепользования предприятий, организаций и учреждений**

Право предприятий, организаций и учреждений на пользование предоставленной им землей подлежит прекращению соответственно полностью или частично в случаях:

1) минования надобности в земельном участке;

2) истечения срока, на который был предоставлен земельный участок;

3) ликвидации предприятия, организации или учреждения;

4) возникновения необходимости изъятия земельного участка для других государственных или общественных нужд;

5) неосвоения в течение двух лет подряд предоставленного земельного участка.

Право землепользования может быть также прекращено в случае использования земельного участка не в соответствии с той целью, для которой он предоставлен.

Статья 45. **Прекращение права землепользования предприятий, организаций и учреждений**

При возникновении предусмотренных пунктами 1, 2, 3, 5 и частью второй статьи 44 настоящего Кодекса оснований для прекращения права пользования предприятий, организаций и учреждений земельным участком, Совет Министров Казахской ССР либо исполнительный комитет местного Совета народных депутатов, предоставивший земельный участок в пользование, принимает постановление (решение) о прекращении права пользования этим участком. В постановлении (решении) указываются срок прекращения права пользования участком, дальнейшее использование земель, а при необходимости — находящихся на участке строений, сооружений, посевов и насаждений.

В случаях, предусмотренных в пункте 4 статьи 44 настоящего Кодекса, право прежнего землепользователя прекращается с момента передачи изъятого в установленном порядке земельного участка в фактическое пользование другому землепользователю.

Статья 46. **Основания прекращения права землепользования граждан**

Право граждан на пользование предоставленным земельным участком подлежит прекращению соответственно полностью или частично в случаях:

1) добровольного отказа от пользования земельным участком;

2) истечения срока, на который был предоставлен земельный участок;

3) переселения в другое постоянное место жительства всех членов двора или семьи;

4) прекращения трудовых отношений, в связи с которыми был предоставлен служебный надел, если иное не предусмотрено законодательством Союза ССР и Казахской ССР;

5) смерти всех членов двора или семьи;

6) возникновения необходимости изъятия земельного участка для государственных или общественных нужд.

Право пользования земельным участком может быть прекращено в случаях совершения гражданином действий, предусмотренных статьями 219 и 220 настоящего Кодекса, а также при неиспользовании в течение двух лет подряд земельного участка или использования его не в соответствии с той целью, для которой он предоставлен.

Статья 47. **Прекращение права землепользования граждан**

При наступлении оснований для прекращения права землепользования граждан, кроме случаев изъятия земельных участков для государственных или общественных нужд, момент прекращения права граждан на пользование земельным участком определяется тем органом, который предоставил земельный участок в пользование.

При изъятии земельного участка для государственных или общественных нужд право гражданина на пользование изъятым в установленном порядке участком прекращается с момента передачи этого участка в фактическое пользование другому землепользователю.

Статья 48. **Обстоятельства, подлежащие учету при установлении момента прекращения права землепользования**

Наступление оснований для прекращения права землепользования не лишает землепользователя права снятия урожая и не освобождает его от обязанностей по сохранению качества земли.

При установлении момента прекращения права пользования землей, определенного статьями 44 и 46 настоящего Кодекса, землепользователь может быть лишен возможности снять урожай и освобожден от обязанностей по сохранению качества земли лишь в том случае, когда необходимо немедленное использование освобождаемого земельного участка.

Глава VI
ПОРЯДОК ИЗЪЯТИЯ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИЛИ ОБЩЕСТВЕННЫХ НУЖД

Статья 49. Основания изъятия земли для государственных или общественных нужд

Изъятие земельного участка либо его части для государственных или общественных нужд производится на основании постановления Совета Министров Казахской ССР либо решения исполнительного комитета соответствующего Совета народных депутатов в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Изъятие земельных участков не должно приводить к ухудшению условий землепользования и созданию неудобств в использовании оставшихся после изъятия земель.

Статья 50. Компетенция органов государственного управления по изъятию земельных участков для государственных или общественных нужд

Совет Министров Казахской ССР и исполнительные комитеты соответствующих Советов народных депутатов производят изъятие земельных участков для государственных или общественных нужд в пределах предоставленных им прав и с соблюдением условий, предусмотренных статьями 13—18, 51—54 настоящего Кодекса.

Статья 51. Изъятие земель, находящихся в пользовании сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений, а также земель, имеющих культурное либо научное значение

Изъятие участков из земель, находящихся в пользовании колхозов, совхозов, других сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений, из земель, имеющих культурное либо научное значение, допускается лишь в случаях особой необходимости.

Статья 52. Порядок изъятия ценных для сельского и лесного хозяйства земель

Изъятие орошаемых и осушенных земель, пашни, земельных участков, занятых многолетними плодовыми насаждениями и виноградниками, культурными пастбищами, а также сенокосами и пастбищами, на которых проведены работы по их коренному улучшению, для несельскохозяйственных нужд, земель, занятых водоохранными, защитными и другими лесами первой группы, для использования в целях, не связанных с ведением лесного хозяйства, производится в исключительных случаях и только по постановлению Совета Министров Казахской ССР. Изъятие указанных земель в целях предоставления их во временное краткосрочное пользование для строительства трубопроводов, линий электропередачи и других линейных сооружений может производиться в необходимых случаях на основании решения исполнительного комитета областного Совета народных депутатов[1].

---

[1] Статья 52 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 53. Согласование места расположения объекта строительства и примерного размера необходимой площади до начала проектных работ

Предприятия, организации и учреждения, заинтересованные в изъятии земельных участков для несельскохозяйственных нужд, обязаны до начала проектных работ предварительно согласовать с землепользователями и органами, осуществляющими государственный контроль за использованием и охраной земель, место расположения объекта и примерные размеры намечаемой к изъятию площади[1].

Статья 54. Порядок согласования вопросов, связанных с изъятием земельных участков

Изъятие участков из земель, находящихся в пользовании колхозов, может производиться только с согласия общих собраний членов колхозов или собраний уполномоченных, а из земель, находящихся в пользовании совхозов, других государственных, кооперативных и общественных предприятий, организаций, учреждений союзного или республиканского подчинения — по согласованию с землепользователями и с соответствующими министерствами, государственными комитетами и ведомствами Союза ССР, Казахской ССР или другой союзной республики[1].

Глава VII

ПОРЯДОК ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ДЛЯ ИЗЫСКАТЕЛЬСКИХ РАБОТ

Статья 55. Право предприятий, организаций и учреждений на проведение изыскательских работ

Предприятия, организации и учреждения, осуществляющие геологосъемочные, поисковые, геодезические и другие изыскательские работы, могут проводить эти работы на всех землях в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР, без изъятия земельных участков у землепользователей.

Статья 56. Разрешение на занятие земельных участков для проведения изыскательских работ

Разрешение на занятие земельных участков для проведения геологосъемочных, поисковых, геодезических и других изыскательских работ выдается на срок не более одного года исполнительными комитетами областных Советов народных депутатов.

Сроки начала и места проведения изыскательских работ согласовываются с землепользователями, а при недостижении соглашения определяются исполнительными комитетами районных и городских Советов народных депутатов.

Статья 57. Приведение земель в пригодное состояние при изыскательских работах

Предприятия, организации и учреждения, проводящие указанные в статье 55 настоящего Кодекса работы, обязаны за свой счет приводить занимаемые земельные участки в состояние, пригодное для использования их по назначению. Приведение земельных участков в пригодное

---

[1] Статья 53 и 54 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

состояние производится в ходе работ, а при невозможности этого — не позднее чем в месячный срок после завершения работ, исключая период промерзания почвы.

Глава VIII

ВОЗМЕЩЕНИЕ УБЫТКОВ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАТЕЛЯМ И ПОТЕРЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

Статья 58. **Возмещение землепользователям убытков, причиненных изъятием или временным занятием земельных участков**

Убытки, причиненные землепользователям изъятием земельных участков для государственных или общественных нужд либо временным занятием земельных участков, подлежат возмещению.

Согласно Основам земельного законодательства Союза ССР и союзных республик возмещение убытков производится предприятиями, организациями и учреждениями, которым отводятся земельные участки, в соответствии с положением, утверждаемым Советом Министров СССР.

Статья 59. **Возмещение потерь сельскохозяйственного производства, связанных с изъятием земель для несельскохозяйственных нужд**

Предприятия, организации, учреждения, которым отводятся для строительства и иных несельскохозяйственных нужд земельные участки, занятые сельскохозяйственными угодьями, возмещают потери сельскохозяйственного производства, связанные с изъятием этих участков (помимо возмещения убытков землепользователям согласно статье 58 настоящего Кодекса).

Согласно Основам земельного законодательства Союза ССР и союзных республик размеры и порядок определения подлежащих возмещению потерь сельскохозяйственного производства, а также порядок использования соответствующих средств устанавливаются Советом Министров СССР.

Глава IX

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОНТРОЛЬ ЗА ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ И ОХРАНОЙ ЗЕМЕЛЬ[1]

Статья 60. **Задачи государственного контроля за использованием и охраной земель**

Государственный контроль за использованием и охраной всех земель имеет своей задачей обеспечить соблюдение министерствами, государственными комитетами и ведомствами, государственными, кооперативными, общественными предприятиями, организациями и учреждениями, а также гражданами земельного законодательства, порядка пользования землей, правильности ведения земельного кадастра и землеустройства в целях рационального, эффективного использования и охраны земель.

---

[1] Глава IX — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 61. **Органы, осуществляющие государственный контроль за использованием и охраной земель**

Государственный контроль за использованием и охраной всех земель осуществляется Советами народных депутатов, их исполнительными и распорядительными органами, а также специально уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Указания Советов народных депутатов, их исполнительных и распорядительных органов, а также специально уполномоченных на то государственных органов по вопросам охраны земель и использования земельных участков в соответствии с целями, для которых они предоставлены, являются обязательными для колхозов, совхозов и других предприятий, организаций и учреждений, независимо от их ведомственной подчиненности, а также для граждан.

Раздел второй
ЗЕМЛИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Глава X
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 62. **Земли сельскохозяйственного назначения**

Землями сельскохозяйственного назначения признаются все земли, предоставленные для нужд сельского хозяйства или предназначенные для этих целей.

Земли сельскохозяйственного назначения используются социалистическими сельскохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями в соответствии с планами развития сельского хозяйства в целях удовлетворения возрастающих потребностей народного хозяйства в сельскохозяйственной продукции.

Статья 63. **Недопустимость уменьшения площадей особо ценных сельскохозяйственных земель**

Уменьшение площадей орошаемых и осушенных земель, пашни, ценных многолетних плодовых насаждений и виноградников, а также иных высокопродуктивных угодий, в том числе и перевод их в менее продуктивные угодья, не допускается, за исключением случаев особой необходимости и только по постановлению Совета Министров Казахской ССР.

Статья 64. **Предоставление в пользование земель сельскохозяйственного назначения**

Земли сельскохозяйственного назначения предоставляются в бессрочное пользование:

колхозам, совхозам, другим сельскохозяйственным государственным, кооперативным, общественным предприятиям и организациям — для ведения сельского хозяйства;

научно-исследовательским, учебным и другим сельскохозяйственным учреждениям — для ведения полевых исследований, практического применения и распространения достижений науки и передового опыта в сельском хозяйстве, а также для производственных целей;

несельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям — для ведения подсобного сельского хозяйства;

гражданам — для ведения личного хозяйства без применения наемного труда.

Предприятиям, организациям и учреждениям могут предоставлять-

ся земельные участки для коллективного садоводства и огородничества в порядке и на условиях, устанавливаемых законодательством Союза ССР и Казахской ССР[1].

Кроме земель, предоставленных в бессрочное пользование, указанных в настоящей статье, землепользователям могут предоставляться земли и во временное пользование.

Статья 65. **Совместное пользование земельными участками**

Земельные участки колхозам, совхозам и другим предприятиям, организациям и учреждениям могут предоставляться в совместное пользование — для отгонного животноводства, подъезда и прогонов к водным источникам и т. п.

Статья 66. **Изменение границ и размеров землепользований колхозов, совхозов и других государственных сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений**

Изменение границ и размеров землепользований колхозов, совхозов, других государственных сельскохозяйственных предприятий и организаций, а также научно-исследовательских, учебно-опытных и иных сельскохозяйственных учреждений при укрупнении и разукрупнении хозяйств, перераспределении земель между землепользователями может производиться на основании научно обоснованных проектов землеустройства, утвержденных в порядке, предусмотренном статьей 202 настоящего Кодекса.

Статья 67. **Обязанности землепользователей по использованию земель сельскохозяйственного назначения**

Колхозы, совхозы, другие предприятия, организации и учреждения, пользующиеся землями сельскохозяйственного назначения, на основе достижений науки и передового опыта, с учетом местных условий, обязаны:

1) предусматривать в планах организационно-хозяйственного устройства и производственно-финансовых планах конкретные мероприятия по повышению плодородия почв и рациональному использованию земель;

2) внедрять в соответствии с зональными условиями и специализацией хозяйства наиболее эффективные системы земледелия, экономически выгодное сочетание отраслей хозяйства, вводить и осваивать севообороты, вовлекать в сельскохозяйственное производство неиспользуемые земли;

3) развивать орошение, осушение и обводнение земель, улучшать луга и пастбища, производить известкование и гипсование почв;

4) принимать меры против эрозии почв, заболачивания и засоления земель, осуществлять посадку полезащитных насаждений, облесение и закрепление песков, оврагов и крутых склонов, не допускать загрязнения почв;

5) очищать сельскохозяйственные угодья от камней, мелколесья и кустарников, вести борьбу с сорняками, вредителями и болезнями сельскохозяйственных растений.

Статья 68. **Размещение объектов внутрихозяйственного строительства**

Размещение объектов внутрихозяйственного строительства сельскохозяйственными предприятиями и организациями производится в соот-

[1] Часть вторая статьи 64 — с изменениями, внесенными Указом от 27 октября 1977 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1977 г., № 45).

ветствии с проектом внутрихозяйственного землеустройства и проектом планировки и застройки сельских населенных пунктов.

Размещение указанных объектов при отсутствии проекта внутрихозяйственного землеустройства и проекта планировки и застройки сельского населенного пункта, а равно занятие для этих объектов орошаемых и осушенных земель, пашни, заливных лугов, земель, занятых плодовыми насаждениями и виноградниками, может быть допущено в случаях особой необходимости и только по решению исполнительного комитета областного Совета народных депутатов[1].

Статья 69. **Предоставление земель под скотопрогонные трассы**

Для перегона скота колхозов, совхозов и других хозяйств на сезонные пастбища, к мясокомбинатам и на пункты закупки скота предоставляются земли под скотопрогонные трассы по возможности по пастбищным угодьям, вдоль границ землепользований в размерах, обеспечивающих подножным кормом перегоняемый скот.

Статья 70. **Скотопрогонные трассы постоянного пользования**

Скотопрогонные трассы, предназначенные для постоянного пользования, являются государственными скотопрогонными трассами.

Земельные участки под эти трассы предоставляются в постоянное пользование государственным предприятиям, организациям и учреждениям, осуществляющим заготовку, перегон и откорм скота.

Предприятия, организации и учреждения, являющиеся землепользователями государственных скотопрогонов, обязаны сооружать на них необходимое количество колодцев, площадок для водопоя и отдыха скота, строений и сооружений, обеспечивающих нормальную эксплуатацию трасс, и беспрепятственно допускать в согласованные с ветнадзором сроки перегон скота колхозов, совхозов и других хозяйств.

Возмещение расходов, связанных с содержанием государственных скотопрогонных трасс, производится колхозами, совхозами и другими хозяйствами, перегоняющими скот, в размерах и порядке, устанавливаемых Советом Министров Казахской ССР.

Статья 71. **Скотопрогонные трассы временного (сезонного) пользования**

Для перегона скота колхозов, совхозов и других хозяйств внутри одного или нескольких районов к пастбищам на один сезон исполнительный комитет областного Совета народных депутатов по согласованию с землепользователями устанавливает скотопрогонные трассы временного пользования и порядок движения скота с учетом условий текущего года.

Изъятие земель под названные трассы не производится. Колхозы, совхозы и другие хозяйства, перегоняющие скот по этим трассам, обязаны охранять источники водоснабжения, расположенные на пути движения скота, и соблюдать другие условия, устанавливаемые исполнительным комитетом областного Совета народных депутатов.

Статья 72. **Порядок и условия предоставления землепользователями сельскохозяйственных земель во временное пользование другим землепользователям**

Колхозы, совхозы, другие государственные сельскохозяйственные предприятия и организации, не использующие временно часть закреп-

[1] Статья 68 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

ленных за ними сельскохозяйственных угодий, могут передавать эти угодья во временное пользование нуждающимся в них колхозам, совхозам и другим хозяйствам по решению исполнительного комитета районного Совета народных депутатов. Хозяйство, получившее на определенный срок земельный участок, возмещает землепользователю неиспользованные затраты соответственно времени пользования землей.

Исполнительный комитет районного Совета народных депутатов принимает решение о передаче неиспользуемых сельскохозяйственных угодий во временное пользование нуждающимся в этих угодьях хозяйствам лишь при наличии их обоснованных ходатайств по предложениям землепользователей, за которыми закреплены передаваемые угодья.

Передача части земельных угодий одного хозяйства в постоянное пользование другому хозяйству производится в порядке, предусмотренном статьями 11, 12, 19, 22 настоящего Кодекса.

Глава XI
ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ КОЛХОЗОВ

Статья 73. **Земли общественного пользования и приусадебные земли колхозов**

Земли, предоставленные колхозу по государственному акту на право пользования землей, состоят из земель общественного пользования и приусадебных земель. Приусадебные земли отграничиваются в натуре от земель общественного пользования[1].

Статья 74. **Порядок увеличения площади приусадебных земель**

При недостатке приусадебных земель для предоставления колхозным дворам земельных участков по нормам, предусмотренным уставом колхоза, допускается увеличение площади приусадебных земель за счет земель общественного пользования по решению общего собрания членов колхоза или собрания уполномоченных, утверждаемому исполнительным комитетом областного Совета народных депутатов.

Статья 75. **Внутрихозяйственное использование земель колхоза**

Внутрихозяйственное использование земель, закрепленных за колхозами, осуществляется на основе устава колхоза в соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик, другим законодательством Союза ССР, настоящим Кодексом и другим законодательством Казахской ССР.

Закрепление земель за производственными подразделениями производится по решению правления колхоза, а при наличии утвержденного проекта внутрихозяйственного землеустройства — в соответствии с этим проектом.

Статья 76. **Землепользование межколхозных предприятий и организаций**

Межколхозным предприятиям и организациям земельные участки предоставляются для организации производства и переработки сельскохозяйственных продуктов, заготовки и выработки строительных материалов, строительства электростанций, создания домов отдыха, санаториев, пионерских лагерей и для других целей.

---

[1] Статья 73 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Предоставление земельных участков всем межколхозным предприятиям и организациям производится в порядке, предусмотренном статьями 11, 12, 19, 22 настоящего Кодекса.

Глава XII

ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ СОВХОЗОВ И ДРУГИХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ, ОРГАНИЗАЦИЙ И УЧРЕЖДЕНИЙ

Статья 77. **Земли основного (производственного) назначения и приусадебные земли**

Земли, предоставленные совхозам, другим государственным сельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям, состоят из земель основного (производственного) назначения и приусадебных земель.

Статья 78. **Использование земель основного (производственного) назначения совхозами и другими сельскохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями**

Совхозы, научно-исследовательские, учебно-опытные и другие сельскохозяйственные предприятия, организации и учреждения используют предоставленные им земли в соответствии с проектом внутрихозяйственного устройства, с планами производственной деятельности и программами научно-исследовательских и учебно-опытных работ.

Статья 79. **Размеры земель основного (производственного) назначения**

Размеры земель основного (производственного) назначения определяются в порядке землеустройства:

для совхозов, других государственных сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений — с учетом их специализации и объемов производства;

для научно-исследовательских, учебных и опытных сельскохозяйственных предприятий и учреждений — в соответствии с программой научно-исследовательских, учебных и опытных работ.

Статья 80. **Приусадебные земли**

Из земель, предоставленных в пользование совхозу или иному государственному сельскохозяйственному предприятию, организации и учреждению для сельскохозяйственных нужд, в соответствии с утвержденным проектом внутрихозяйственного землеустройства, выделяются и отграничиваются в натуре приусадебные земли, предназначенные для предоставления рабочим и служащим приусадебных земельных участков в пределах норм, установленных статьей 92 настоящего Кодекса.

Статья 81. **Порядок увеличения приусадебных земель**

При недостатке приусадебных земель в совхозах и других государственных сельскохозяйственных предприятиях, организациях и учреждениях для обеспечения рабочих и служащих приусадебными участками по ходатайству руководителей хозяйств площадь этих земель может быть увеличена с разрешения исполнительного комитета областного Совета народных депутатов.

Статья 82. Закрепление земельных участков за производственными подразделениями

Совхозы и другие сельскохозяйственные предприятия, организации и учреждения в процессе внутрихозяйственного освоения предоставленных земель и в целях наиболее рационального их использования закрепляют отдельные земельные участки за производственными подразделениями.

Закрепление земель за производственными подразделениями хозяйства осуществляется в соответствии с принятым проектом внутрихозяйственного землеустройства и планом организационно-хозяйственного устройства.

Глава XIII

ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ НЕСЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ, ОРГАНИЗАЦИЙ И УЧРЕЖДЕНИЙ НА ЗЕМЛЯХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Статья 83. Землепользование рыболовецких колхозов

Рыболовецким колхозам, кроме земельных участков для размещения производственных, административных, культурно-бытовых, коммунальных и жилых общественных строений, сооружений, предоставляются в установленном порядке в бессрочное пользование земли для ведения в соответствии с их уставом подсобного сельского хозяйства, наделения колхозников приусадебными участками, а также обеспечения кормами и пастбищами скота, находящегося в личной собственности колхозников.

Размеры приусадебных участков колхозных дворов устанавливаются в соответствии с Примерным уставом рыболовецкого колхоза.

Статья 84. Землепользование общеобразовательных школ

Для проведения учебно-опытных занятий начальным, семилетним и средним школам в сельской местности и рабочих поселках предоставляются в бессрочное пользование земельные участки в размерах от 0,5 до 2,0 гектара (в зависимости от количества учащихся и местных условий).

Площадь пришкольного участка свыше установленного размера, если она фактически занята фруктовыми садами, виноградниками и ягодниками школы, может быть сохранена за школой с разрешения исполнительного комитета областного Совета народных депутатов.

Статья 85. Землепользование других несельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений

Промышленным, транспортным и иным несельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям могут предоставляться в бессрочное и временное пользование земельные участки для организации подсобных сельских хозяйств.

Предоставление названных участков может производиться из земель государственного запаса, а также из неиспользуемых земель колхозов, совхозов, других государственных сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений.

Глава XIV

ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ КОЛХОЗНЫХ ДВОРОВ, РАБОЧИХ, СЛУЖАЩИХ И ДРУГИХ ГРАЖДАН, ПРОЖИВАЮЩИХ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ

Статья 86. Право колхозного двора на приусадебный земельный участок

Каждый колхозный двор имеет право на приусадебный земельный участок, предоставляемый в порядке и в пределах норм, предусмотренных Уставом колхоза.

Приусадебные участки предоставляются колхозному двору для возведения жилого дома и хозяйственных построек, под огород, сад и другие нужды.

Статья 87. Основания для сохранения за колхозным двором приусадебного земельного участка

Право на предоставленный приусадебный участок сохраняется за колхозными дворами, в которых единственный трудоспособный член двора призван на действительную срочную военную службу в ряды Вооруженных Сил СССР или состоит на выборной должности, поступил на учебу, временно перешел на другую работу с согласия колхоза или в порядке организованного набора, а также когда в составе колхозного двора остались только несовершеннолетние.

Право пользования приусадебным участком сохраняется также за колхозными дворами, все члены которых потеряли трудоспособность вследствие старости или инвалидности.

Во всех других случаях вопрос о сохранении приусадебного участка решается общим собранием членов колхоза.

Статья 88. Пользование приусадебным участком при разделе колхозного двора

Раздел колхозного двора не влечет за собой раздела приусадебного участка. Вновь образовавшийся колхозный двор, если он в установленном порядке зарегистрирован в похозяйственной книге сельского, аульного Совета народных депутатов, наделяется колхозом приусадебным участком из приусадебных земель на общих основаниях.

В отдельных случаях, при наличии большемерного приусадебного участка по решению общего собрания колхозников или собрания уполномоченных может быть допущен раздел этого участка между колхозными дворами при том условии, что возведение новых строений не нарушит проекта планировки и застройки сельского населенного пункта.

Статья 89. Предоставление совхозами и другими государственными сельскохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями приусадебных земельных участков или огородов рабочим и служащим, учителям, врачам и другим специалистам

Совхозы и другие государственные сельскохозяйственные предприятия, организации и учреждения предоставляют приусадебные земельные участки или огороды из земель, предназначенных для этих целей, постоянным рабочим и служащим, а также учителям, врачам и дру-

гим специалистам, работающим и проживающим в сельской местности.

Земельные участки под огороды предоставляются указанным лицам в тех случаях, когда они не могут быть наделены приусадебными участками или не нуждаются в них.

Статья 90. **Предоставление колхозами приусадебных земельных участков учителям, врачам и другим специалистам**

Колхоз по решению общего собрания членов колхоза или собрания уполномоченных предоставляет приусадебные земельные участки учителям, врачам и другим специалистам, работающим и проживающим в сельской местности.

Статья 91. **Предоставление приусадебных земельных участков рабочим, служащим, пенсионерам, инвалидам, проживающим в сельской местности**

Рабочим, служащим, пенсионерам и инвалидам, проживающим в сельской местности, при наличии свободных приусадебных земель в колхозах, совхозах, других государственных сельскохозяйственных предприятиях, организациях и учреждениях, приусадебные участки могут предоставляться соответственно по решению общего собрания членов колхоза или собрания уполномоченных либо администрации совхоза, предприятия, организации и учреждения, утверждаемому исполнительным комитетом сельского, аульного Совета народных депутатов.

Статья 92. **Размеры приусадебных земельных участков рабочих и служащих**

Размеры приусадебных земельных участков (включая площадь, занятую строениями) для граждан — не членов колхоза, проживающих в сельской местности, устанавливаются на семью:

а) до 0,25 гектара на неорошаемых землях и до 0,15 гектара на орошаемых землях — постоянным рабочим, служащим и специалистам совхозов, подхозов, сельскохозяйственных опытных и учебно-опытных хозяйств и лесопитомников всех министерств, государственных комитетов и ведомств, специалистам сельского и лесного хозяйства, директорам, заведующим учебной частью, преподавателям и другим работникам начальных и средних школ, сельскохозяйственных техникумов и училищ механизации сельского хозяйства, работникам ремонтных мастерских и производственных подразделений Государственного комитета Казахской ССР по производственно-техническому обеспечению сельского хозяйства, работникам органов водного хозяйства и гидрометеорологической службы, расположенных в сельской местности, медицинским и ветеринарным работникам, работникам связи, молочных, маслодельных, сыродельных заводов и других предприятий по переработке сельскохозяйственных продуктов, совхозрабкоопов и сельпо, работникам сельских Советов, клубов и библиотек, детских домов, садов и яслей, участковым инспекторам милиции, работникам инспекции государственного пожарного надзора и пожарных частей, а также рабочим и служащим других категорий по перечню, утверждаемому Советом Министров Казахской ССР.

В случаях прекращения рабочим, служащим и специалистом трудовых отношений, в связи с которыми ему был предоставлен приусадебный земельный участок, этот участок может быть уменьшен до размеров,

предусмотренных пунктом «б» настоящей статьи, если отсутствуют основания для сохранения его в прежних размерах;

б) до 0,15 гектара на неорошаемых землях и до 0,08 гектара на орошаемых землях — остальным рабочим и служащим, а также престарелым, инвалидам и пенсионерам.

Статья 93. Основания для сохранения приусадебных земельных участков в прежних размерах

Приусадебные участки в прежних размерах сохраняются за указанными в статье 92 настоящего Кодекса рабочими и служащими при переходе их на пенсию по старости или инвалидности, а также за семьями рабочих и служащих, призванных на действительную срочную военную службу в ряды Вооруженных Сил СССР или поступивших на учебу,— на весь срок нахождения на военной службе либо в учебном заведении.

В случае преобразования колхоза в совхоз приусадебные участки сохраняются в прежних размерах за бывшими колхозниками, перешедшими на работу на предприятия, в организации и учреждения, перечисленные в пункте «а» статьи 92 настоящего Кодекса, а также за семьями бывших колхозников при наличии оснований, предусмотренных статьей 87 настоящего Кодекса.

Приусадебные участки бывших колхозников либо их семей, не указанных в настоящей статье, могут быть уменьшены до 0,15 гектара на неорошаемых землях и до 0,08 гектара на орошаемых землях.

Статья 94. Размеры индивидуальных огородов рабочих и служащих

Размеры земельных участков, предоставляемых под индивидуальные огороды в соответствии со статьей 89 настоящего Кодекса, устанавливаются на семью:

— до 0,15 гектара на неорошаемых землях и до 0,08 гектара на орошаемых землях.

Статья 95. Основания для сохранения права на индивидуальный огород в прежних размерах

Право на индивидуальный огород в прежних размерах сохраняется за указанными в статье 89 настоящего Кодекса рабочими и служащими при переходе их на пенсию по старости или инвалидности, а также за семьями рабочих и служащих, призванных на действительную срочную военную службу в ряды Вооруженных Сил СССР или поступивших на учебу,— на весь срок нахождения на военной службе либо в учебном заведении.

Статья 96. Порядок предоставления приусадебных участков в сельских населенных пунктах при осуществлении компактной застройки

При осуществлении компактной застройки сельских населенных пунктов колхозным дворам, рабочим, служащим и другим гражданам приусадебные участки около их жилых домов (квартир) выделяются в меньшем размере, а остальная часть земельного участка предоставляется за пределами жилой зоны населенного пункта. При этом общая земельная площадь не должна превышать размера приусадебного участка, предусмотренного Уставом колхоза (для колхозных дворов) или

статьей 92 настоящего Кодекса (для рабочих, служащих и других граждан).

На части приусадебного участка, расположенной за пределами жилой зоны, возводить постройки капитального характера запрещается.

Статья 97. **Переход права пользования земельным участком при переходе права собственности на строение в сельской местности**

Переход права собственности на жилой дом и надворные строения в результате купли-продажи или дарения не влечет за собой перехода права пользования земельным участком, на котором эти строения расположены.

Право пользования названным земельным участком у нового собственника строений может возникнуть лишь в результате предоставления ему приусадебного земельного участка в порядке, установленном статьями 86, 88, 89, 90, 91 настоящего Кодекса.

В случаях перехода по наследству права собственности на расположенное в сельской местности строение наследникам, если они не имеют права на получение в установленном порядке приусадебного земельного участка, предоставляется право пользования частью земельного участка, необходимой для содержания этого строения, но не более 0,03 гектара[1].

Статья 98. **Выделение колхозным дворам пастбищ, земельных участков для сенокошения и других нужд**

В соответствии с Уставом колхоза колхозным дворам выделяются пастбища для их скота.

Колхозным дворам выделяются земельные участки для сенокошения и других нужд в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР[2].

Статья 99. **Предоставление гражданам, проживающим в сельской местности, земельных участков для выпаса скота, сенокошения, выращивания кормовых культур и других нужд**

Рабочим, служащим, пенсионерам и инвалидам, проживающим в сельской местности и имеющим скот в личной собственности, выделяются земельные участки для выпаса скота из земель государственного запаса, государственного лесного фонда, городов, рабочих поселков, а также земель несельскохозяйственного назначения. При отсутствии таких земель участки для выпаса скота могут выделяться в установленном порядке из земель колхозов, совхозов, других сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений с возмещением владельцами скота землепользователям расходов по содержанию и улучшению этих участков.

Земельные участки для сенокошения гражданам указанных категорий предоставляются из земель государственного запаса, государственного лесного фонда, в полосе отвода железных и шоссейных дорог и земель иного несельскохозяйственного назначения.

В случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР, перечисленным в настоящей статье категориям граждан могут предоста-

---

[1] Часть третья статьи 97 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

[2] Статья 98 — с изменениями, внесенными Указом от 25 марта 1981 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1981 г., № 14).

вляться земельные участки для выращивания кормовых культур для скота и птицы, а также для других нужд.

Предоставление земельных участков для выпаса скота и сенокошения, выращивания кормовых культур для скота и птицы, а также для других нужд с указанием размеров этих участков, срока и порядка пользования производится:

из земель непосредственно переданных сельским, аульным Советам народных депутатов — исполнительными комитетами этих Советов;

из земель государственного лесного фонда — органами лесного хозяйства по решениям исполнительных комитетов районных Советов народных депутатов;

из земель городов и рабочих поселков — исполнительными комитетами городских, поселковых Советов народных депутатов;

из других земель несельскохозяйственного назначения — землепользователями по решению исполнительного комитета районного Совета народных депутатов[1].

Глава XV

КОЛЛЕКТИВНОЕ САДОВОДСТВО И ОГОРОДНИЧЕСТВО РАБОЧИХ И СЛУЖАЩИХ

Статья 100. **Предоставление земельных участков предприятиям, организациям и учреждениям для коллективного садоводства**

Предприятиям, организациям и учреждениям могут предоставляться в бессрочное пользование земельные участки для коллективного садоводства рабочих, служащих и пенсионеров, проживающих в городах, рабочих поселках и сельских населенных пунктах, не имеющих приусадебных участков.

Статья 101. **Предоставление земельных участков для коллективного садоводства непосредственно садоводческому товариществу**

В отдельных случаях, когда садоводческое товарищество образовано из рабочих и служащих нескольких мелких предприятий, организаций и учреждений, земельный участок для коллективного садоводства может быть предоставлен такому товариществу непосредственно.

При ликвидации предприятия, организации и учреждения, которому был предоставлен земельный участок для коллективного садоводства, право пользования этим участком переходит к садоводческому товариществу.

Статья 102. **Порядок предоставления земель для коллективного садоводства**

Земельные участки для коллективного садоводства рабочих, служащих и пенсионеров предоставляются из земель государственного запаса, государственного лесного фонда, не подлежащего облесению, свободных земель городов (кроме города Алма-Аты) и рабочих поселков, а также из малопродуктивных земель других землепользователей, которые целесообразно освоить под садоводство.

Предоставление предприятиям, организациям и учреждениям либо непосредственно садоводческим товариществам земельных участков

---

[1] Статья 99 — с изменениями, внесенными Указом от 25 марта 1981 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1981 г., № 14).

для коллективных садов из названных земель производится в порядке, установленном статьями 14, 15, 17—19 настоящего Кодекса.

Статья 103. **Размеры земельных участков, предоставляемых для коллективного садоводства**

Размер земельных участков, предоставляемых для коллективного садоводства, определяется исходя из норм, устанавливаемых Советом Министров Казахской ССР.

Статья 104. **Использование земельных участков, предоставленных для коллективного садоводства**

Земельные участки, предоставленные предприятиям, организациям и учреждениям для коллективного садоводства, передаются ими в пользование садоводческим товариществам.

Порядок использования земель товариществом определяется типовым Уставом товарищества, утверждаемым Советом Министров Казахской ССР.

Статья 105. **Порядок предоставления земельных участков для коллективных огородов рабочих, служащих и пенсионеров**

Земельные участки для коллективных огородов рабочих, служащих и пенсионеров, проживающих в городах, рабочих поселках и сельских населенных пунктах, предоставляются из земель государственного запаса, государственного лесного фонда, земель городов и рабочих поселков, а также из неиспользуемых земель колхозов, совхозов и других государственных сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений с их согласия.

Отвод таких земель и распределение их между предприятиями, организациями и учреждениями производятся по решению исполнительного комитета районного Совета народных депутатов или исполнительного комитета сельского, аульного, поселкового Совета народных депутатов, если огороды выделяются из земель, непосредственно переданных в установленном порядке этим Советам.

Земли для огородов предоставляются из расчета не более 0,15 гектара на неорошаемых землях и 0,08 гектара на орошаемых землях на одну семью сроком от одного до пяти лет.

Глава XVI

ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ ГРАЖДАН, ЗАНИМАЮЩИХСЯ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ[1]

Статья 106. **Землепользование граждан, занимающихся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве**

Граждане, занимающиеся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве, основанной на личном труде и труде членов их семей, пользуются предоставленными им участками полевой и приусадебной земли.

---

[1] Глава XVI — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 107. **Порядок предоставления земель гражданам, занимающимся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве**

Участки полевой земли гражданам, занимающимся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве, предоставляются по решению исполнительного комитета районного Совета народных депутатов из земель государственного запаса.

Статья 108. **Земельные наделы граждан, занимающихся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве**

Размер полевого надела на одно хозяйство граждан, занимающихся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве, устанавливается исполнительным комитетом областного Совета народных депутатов, но не свыше 1 гектара на неорошаемых землях и 0,5 гектара на орошаемых землях.

Размер приусадебного участка, включая землю, занятую постройками, не должен превышать 0,20 гектара на неорошаемых землях и 0,10 гектара на орошаемых землях.

При вступлении членов семьи граждан, занимающихся индивидуальной трудовой деятельностью в сельском хозяйстве, в колхоз или переходе их на работу по найму в государственные или общественные предприятия, организации и учреждения прекращается право на пользование полевыми землями, а размер приусадебных участков приводится в соответствие с нормами приусадебного пользования колхозных дворов или рабочих и служащих.

Раздел третий
ЗЕМЛИ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ (ГОРОДОВ, РАБОЧИХ ПОСЕЛКОВ И СЕЛЬСКИХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ)

Глава XVII
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 109. **Состав земель городов**

К землям городов относятся все земли, находящиеся в пределах городской черты.

В состав земель городов входят:

1) земли городской застройки;
2) земли общего пользования;
3) земли сельскохозяйственного использования и другие угодья;
4) земли, занятые городскими лесами;
5) земли железнодорожного, водного, воздушного, трубопроводного транспорта, промышленности по добыче полезных ископаемых и другие.

Статья 110. **Порядок использования земель городов**

Все земли в пределах городской черты находятся в ведении городских Советов народных депутатов.

Порядок установления и изменения городской черты, земельнохозяйственного устройства территории городов, предоставления и изъятия земельных участков и условия пользования ими определяются законода-

тельством Казахской ССР, а порядок пользования землями, указанными в пунктах 3—5 статьи 109 настоящего Кодекса, законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 111. **Установление и изменение городской черты**

Городская черта — граница, отделяющая земли городов от других земель единого государственного земельного фонда, устанавливается в порядке землеустройства с учетом сложившихся землепользований, технико-экономических основ и генерального плана развития города[1].

Городская черта утверждается:

а) Президиумом Верховного Совета Казахской ССР по городам, генеральные планы развития которых утверждаются Советом Министров Казахской ССР;

б) исполнительными комитетами областных Советов народных депутатов по всем остальным городам и рабочим поселкам.

Изменение городской черты производится в том же порядке. Колхозы, совхозы, другие предприятия, организации и учреждения и граждане, земельные участки которых включены в городскую черту, сохраняют право на пользование этими участками и в составе земель города до изъятия их в порядке, установленном статьями 49—54 настоящего Кодекса.

Статья 112. **Земельнохозяйственное устройство городских земель**

Земельнохозяйственное устройство земель города имеет своей задачей разработку плана рационального использования земель по их назначению, создание санитарных условий на землях, примыкающих к землям городской застройки, правильное размещение коммунальных предприятий, учреждений культуры и отдыха, зеленых насаждений.

При отсутствии проектов планировки и застройки города в состав земель, подлежащих земельнохозяйственному устройству, включаются также земли городской застройки и общего пользования.

Статья 113. **Предоставление земельных участков в городах**

Предоставление земельных участков в пользование производится по решению исполнительного комитета городского Совета народных депутатов в соответствии с проектами планировки и застройки города, а также планами земельнохозяйственного устройства.

Статья 114. **Изъятие земельных участков в городах**

Изъятие земельных участков в городах производится в соответствии со статьями 15 и 50—54 настоящего Кодекса.

Статья 115. **Обязанности землепользователей на землях городов**

Предприятия, организации, учреждения, жилищно-строительные и дачно-строительные кооперативы и граждане, в пользование которых в установленном порядке предоставлены земли, расположенные в пределах городской черты, обязаны соблюдать проект планировки и застройки и план земельнохозяйственного устройства при строительстве, благоустройстве, озеленении и других работах на этих землях.

---

[1] Часть первая статьи 111 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Глава XVIII
ЗЕМЛИ ГОРОДСКОЙ ЗАСТРОЙКИ

Статья 116. **Состав земель городской застройки**

К землям городской застройки относятся земли, застроенные и предоставленные под застройку.

Статья 117. **Предоставление земельных участков для капитального строительства**

Земли городской застройки предоставляются государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям и учреждениям решением исполнительного комитета городского Совета народных депутатов в бессрочное пользование для жилищного, культурно-бытового, промышленного и других видов капитального строительства в строгом соответствии с утвержденными проектами планировки и застройки городов.

Статья 118. **Временное использование земель городской застройки**

Земли городской застройки, временно не используемые по назначению, могут быть предоставлены предприятиям, организациям и учреждениям для возведения временных строений и сооружений и для других целей.

Статья 119. **Предоставление земельных участков для индивидуального жилищного строительства**

Рабочим, служащим и другим гражданам в городах предоставляются земельные участки для индивидуального жилищного строительства в порядке статьи 113 настоящего Кодекса и в размерах от 0,03 до 0,06 гектара.

Земельные участки могут предоставляться в общее пользование граждан, объединенных в коллективы индивидуальных застройщиков для строительства многоквартирных жилых домов.

В отдельных городах предоставление земельных участков для индивидуального жилищного строительства граждан может быть ограничено Советом Министров Казахской ССР.

Статья 120. **Переход права пользования земельным участком при переходе права собственности на строение в городах**

На землях городов при переходе права собственности на строение или его часть переходит и право пользования соответствующим земельным участком или его частью.

Право пользования земельным участком переходит к новому собственнику на основании документов, устанавливающих право собственности на строение. Документы на пользование земельным участком переоформляются на имя нового собственника.

При переходе права собственности на строение к нескольким гражданам каждый из них пользуется соответствующей частью земельного участка. Если раздел земельного участка между собственниками строения невозможен, этот участок переходит в их общее пользование.

Глава XIX

ЗЕМЛИ ОБЩЕГО ПОЛЬЗОВАНИЯ ГОРОДОВ

Статья 121. **Состав земель общего пользования городов**

К землям общего пользования в городах относятся:

площади, улицы, проезды, дороги, набережные;

земли, используемые для удовлетворения культурно-оздоровительных нужд населения (парки, лесопарки, бульвары, скверы, водоемы и т. д.);

земли коммунального назначения (кладбища и другие).

Статья 122. **Использование земель общего пользования**

Земли общего пользования не закрепляются за конкретными предприятиями, организациями, учреждениями, гражданами и находятся в непосредственном ведении исполнительного комитета городского Совета народных депутатов.

Возведение строений и сооружений на землях общего пользования разрешается только в соответствии с целевым назначением этих земель.

Земельные участки из земель общего пользования могут предоставляться предприятиям, организациям и учреждениям во временное пользование под строительство зданий и сооружений облегченного типа (торговые палатки, киоски, рекламные сооружения и т. п.) без ущерба для общего пользования.

Глава XX

ЗЕМЛИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ДРУГИЕ УГОДЬЯ В ГОРОДАХ

Статья 123. **Состав земель сельскохозяйственного использования и других угодий в городах**

К землям сельскохозяйственного использования относятся пашни, луга, выгоны, а также земли, занятые садами, виноградниками, питомниками, теплицами.

Торфяники, каменоломни, площади разработки общераспространенных ископаемых, неудобные земли относятся к другим угодьям.

Статья 124. **Использование сельскохозяйственных земель и других угодий**

Земли сельскохозяйственного использования и другие угодья могут предоставляться колхозам, совхозам и другим предприятиям, организациям и учреждениям в соответствии с планом земельнохозяйственного устройства города для производства сельскохозяйственных продуктов, развития промыслов и подсобных предприятий, а также предприятиям, организациям и учреждениям для коллективного садоводства либо коллективного огородничества граждан.

Статья 125. **Землепользование колхозов и совхозов в пределах городской черты**

Земли общественного пользования колхозов, земли совхозов и других государственных сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений, расположенные в пределах городской черты и не подлежащие застройке или благоустройству по проекту планировки и застройки города, закрепляются за ними в бессрочное пользование.

Размещение на этих землях жилых, культурно-бытовых, производственных построек и сооружений производится по согласованию с исполнительными комитетами городских Советов народных депутатов.

Глава XXI
ЗЕМЛИ, ЗАНЯТЫЕ ГОРОДСКИМИ ЛЕСАМИ

Статья 126. Использование земель, занятых городскими лесами

Земли, занятые лесами в городах, используются для организации отдыха, удовлетворения культурно-эстетических потребностей населения, защиты территории от ветровой и водной эрозии.

Глава XXII
ЗЕМЛИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО, ВОДНОГО, ВОЗДУШНОГО, ТРУБОПРОВОДНОГО ТРАНСПОРТА, ПРОМЫШЛЕННОСТИ ПО ДОБЫЧЕ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ И ДРУГИЕ ЗЕМЛИ В ГОРОДАХ

Статья 127. Использование земель, предоставленных железнодорожному, водному, воздушному, трубопроводному транспорту, промышленности по добыче полезных ископаемых, и других земель

Условия пользования городскими землями, предоставленными железнодорожному, водному, воздушному, трубопроводному транспорту и промышленности по добыче полезных ископаемых, определяются законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Вопросы общегородского благоустройства и строительства на указанных землях, а также на землях, предоставленных другим предприятиям, организациям и учреждениям, согласовываются с исполнительными комитетами городских Советов народных депутатов.

Глава XXIII
ПРИГОРОДНЫЕ И ЗЕЛЕНЫЕ ЗОНЫ

Статья 128. Земли пригородных и зеленых зон

Земли за пределами городской черты, служащие резервом для расширения территории города, местом размещения и строительства необходимых сооружений, связанных с благоустройством и нормальным функционированием городского хозяйства, а также занятые лесами, лесопарками и другими зелеными насаждениями, выполняющими защитные и санитарно-гигиенические функции и являющимися местом отдыха населения, выделяются соответственно в пригородную и зеленую зону города.

Порядок выделения пригородных и зеленых зон, а также землепользования в них устанавливается законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 129. Порядок выделения пригородных и зеленых зон

Пригородные и зеленые зоны выделяются по постановлению Совета Министров Казахской ССР с определением размера и границ зон, а также порядка землепользования в них.

Статья 130. **Землепользование в пригородных и зеленых зонах**

Включение земельных участков в пригородную или зеленую зону не является актом их изъятия, и землепользователи сохраняют право на эти участки.

Земли пригородных и зеленых зон подлежат особой охране.

На землях зеленых зон разрешается возведение сооружений, связанных с благоустройством и нормальным функционированием городского хозяйства, если это совместимо с санитарными требованиями и охраной природы. Всякое иное строительство запрещается. Совет Министров Казахской ССР может устанавливать и другие ограничения пользования землей в пригородных и зеленых зонах.

Статья 131. **Земли рабочих поселков**

Положения статей 109—127 настоящего Кодекса распространяются на земли населенных пунктов, отнесенных в соответствии с законодательством Казахской ССР к категории рабочих поселков.

Все земли в пределах поселковой черты находятся в ведении поселковых Советов народных депутатов.

Рабочим, служащим и другим гражданам, проживающим в рабочих поселках, земельные участки для индивидуального жилищного строительства предоставляются в размерах от 0,07 до 0,12 гектара.

Глава XXIV

ЗЕМЛИ СЕЛЬСКИХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ

Статья 132. **Земли сельских населенных пунктов**

К землям сельских населенных пунктов относятся все земли, находящиеся в пределах границ, установленных для этих пунктов.

Земли сельских населенных пунктов, отнесенных к перспективным для дальнейшего развития, отграничиваются от других земель путем установления черты населенных пунктов в соответствии с проектами их планировки и застройки. Земли сельских населенных пунктов, не отнесенных к перспективным, отграничиваются от других земель в порядке внутрихозяйственного землеустройства.

Порядок установления и изменения черты сельских населенных пунктов, отнесения их к перспективным для дальнейшего развития, а также порядок пользования землями сельских населенных пунктов определяются законодательством Казахской ССР.

Статья 133. **Состав земель сельских населенных пунктов**

В состав земель сельских населенных пунктов входят:

земли, находящиеся в ведении сельского, аульного Советов народных депутатов;

земли, закрепленные за колхозами, совхозами и другими сельскохозяйственными предприятиями;

земли, предоставленные промышленным, транспортным и другим несельскохозяйственным предприятиям, организациям и учреждениям.

Статья 134. **Установление и изменение черты сельских населенных пунктов, отнесенных к перспективным для дальнейшего развития**

Проект установления либо изменения черты сельского населенного пункта, отнесенного к перспективным для дальнейшего развития, составляется в соответствии с проектом его планировки и застройки с учетом фактически сложившихся землепользований.

Черта сельского населенного пункта, отнесенного к перспективным для дальнейшего развития, устанавливается и изменяется решением исполнительного комитета областного Совета народных депутатов по представлению исполнительного комитета соответствующего районного Совета народных депутатов.

Землепользователи, земли которых включены в черту сельского населенного пункта, отнесенного к перспективным для дальнейшего развития, сохраняют право на пользование предоставленными им земельными участками, изъятие которых может быть произведено в порядке, установленном статьями 49—54 настоящего Кодекса.

Статья 135. **Порядок предоставления в пользование земель в пределах сельских населенных пунктов**

В пределах сельских населенных пунктов сельский, аульный Совет народных депутатов осуществляет контроль за предоставлением всех земельных участков и принимает решения о предоставлении земельных участков из земель, не входящих в состав землепользования колхозов, совхозов, других сельскохозяйственных предприятий.

Статья 136. **Порядок пользования землями, находящимися в ведении сельского, аульного Совета народных депутатов**

Земли сельских населенных пунктов, находящиеся в ведении сельских, аульных Советов народных депутатов, используются под улицы, проезды, дороги, площади, под зеленые насаждения общего пользования (скверы, бульвары, парки и т. п.), а также для коммунальных жилищных и иных нужд.

Порядок пользования этими землями независимо от того, в составе какого землепользования они находятся, устанавливается сельским, аульным Советом народных депутатов.

Земельные участки гражданам для индивидуального жилищного строительства предоставляются исполнительным комитетом сельского, аульного Совета народных депутатов в соответствии с проектом планировки и застройки населенного пункта в размере до 0,12 га.

Статья 137. **Порядок пользования землями, закрепленными за колхозами, совхозами и другими сельскохозяйственными предприятиями в пределах сельских населенных пунктов**

Земельные участки в пределах сельского населенного пункта, закрепленные за колхозами, совхозами и другими сельскохозяйственными предприятиями, используются ими под застройку жилыми, культурно-бытовыми, производственными постройками и сооружениями, а также для приусадебного землепользования в соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик, другим законодательством Союза ССР, настоящим Кодексом и другим законодательством Казахской ССР. Размещение на этих землях жилых, культурно-бытовых, производственных построек и сооружений производится по согласованию с исполнительными комитетами сельских, аульных Советов народных депутатов.

Статья 138. **Использование земель в сельских населенных пунктах промышленными, транспортными и иными предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами.**

Земельные участки в пределах сельского населенного пункта, предоставленные промышленным, транспортным и иным предприятиям, ор-

ганизациям и учреждениям, а также гражданам, используются ими в соответствии с целями, для которых участки были предоставлены. Указанные предприятия, организации, учреждения и граждане ведут застройку и благоустройство в соответствии с проектом планировки и застройки населенного пункта по согласованию с исполнительным комитетом сельского, аульного Совета народных депутатов.

Глава XXV

ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ В ПОЛЬЗОВАНИЕ ЖИЛИЩНО-СТРОИТЕЛЬНЫМ И ДАЧНО-СТРОИТЕЛЬНЫМ КООПЕРАТИВАМ

Статья 139. **Предоставление земельных участков в пользование жилищно-строительным и дачно-строительным кооперативам**

Жилищно-строительным и дачно-строительным кооперативам предоставляются земельные участки из земель населенных пунктов, государственного запаса и из находящихся за пределами зеленой зоны городов земель государственного лесного фонда в порядке и на условиях, устанавливаемых законодательством Союза ССР и статьями 11, 12, 19, 21—24 настоящего Кодекса.

Земельные участки для индивидуального дачного строительства не предоставляются.

Раздел четвертый

ЗЕМЛИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ, ТРАНСПОРТА, КУРОРТОВ, ЗАПОВЕДНИКОВ И ИНОГО НЕСЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Глава XXVI

ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 140. **Земли промышленности, транспорта, курортов, заповедников и иного несельскохозяйственного назначения**

Землями промышленности, транспорта, курортов, заповедников и иного несельскохозяйственного назначения признаются земли, предоставленные в пользование предприятиям, организациям и учреждениям для осуществления возложенных на них специальных задач (промышленного производства, транспорта, организации курортов, заповедников и т. п.).

Статья 141. **Размеры земельных участков несельскохозяйственного назначения и порядок их отвода**

Размеры земельных участков, предоставляемых для целей, указанных в статье 140 настоящего Кодекса, определяются в соответствии с утвержденными в установленном порядке нормами или проектно-технической документацией, а отвод участков осуществляется с учетом очередности их освоения.

Статья 142. Порядок пользования землями промышленности, транспорта, курортов, заповедников и иного несельскохозяйственного назначения

Порядок пользования землями промышленности, транспорта, курортов, заповедников и иного несельскохозяйственного назначения определяется положениями об этих землях, утверждаемыми в соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик Советом Министров СССР и Советом Министров Казахской ССР.

Статья 143. Предоставление промышленными, транспортными, другими несельскохозяйственными предприятиями, организациями и учреждениями земель для сельскохозяйственных целей

Промышленные, транспортные, другие несельскохозяйственные предприятия, организации и учреждения по решению исполнительных комитетов районных или городских Советов народных депутатов предоставляют неиспользуемые ими земли во временное пользование колхозам, совхозам, другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам для сельскохозяйственных целей в порядке и на условиях, устанавливаемых законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 144. Зоны с особыми условиями землепользования

Кроме земель, предоставляемых предприятиям, организациям и учреждениям для осуществления специальных задач, в необходимых случаях устанавливаются зоны с особыми условиями землепользования:

санитарно-защитные зоны промышленных предприятий;

селеопасные, оползнеопасные и защитные лесные зоны, примыкающие к полосе отвода железных и автомобильных дорог;

защитные зоны водозаборных сооружений;

приаэродромные полосы;

охранные зоны магистральных трубопроводов, линий связи, радиофикации и электропередачи;

округа санитарной охраны курортов;

охранные зоны заповедников, памятников природы и другие.

Земли, включенные в зоны с особыми условиями землепользования, изъятию у землепользователей не подлежат, за исключением первого пояса зоны охраны водозаборных сооружений, но показываются на местности специальными знаками.

Права землепользователей на земли, включенные в зоны с особыми условиями землепользования, ограничиваются.

Порядок установления названных зон и режим в них определяются положениями, утверждаемыми в соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик Советом Министров СССР и Советом Министров Казахской ССР.

Глава XXVII
ЗЕМЛИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Статья 145. Земли промышленности

Землями промышленности признаются земли, предоставленные за пределами черты города, рабочих поселков и границ сельских населенных пунктов промышленным предприятиям, организациям и учрежде-

ниям для строительства, промышленного производства, а также для хозяйственных и других специальных нужд.

Статья 146. **Земли промышленности по добыче полезных ископаемых**

Землями промышленности по добыче полезных ископаемых признаются земельные участки, предоставленные предприятиям и организациям для строительства предприятия по добыче полезных ископаемых и разработки месторождений полезных ископаемых.

Статья 147. **Предоставление земельных участков промышленности по добыче полезных ископаемых**

Предоставление предприятиям и организациям промышленности по добыче полезных ископаемых земельных участков производится только при наличии у них горноотводных актов, выдаваемых в соответствии с горным законодательством.

Предприятия и организации промышленности по добыче полезных ископаемых при ведении горных работ обязаны не допускать нарушения прав и законных интересов соседних землепользователей, принимать все необходимые меры к обеспечению правильного использования и охраны земель.

Статья 148. **Прекращение права пользования земельным участком, предоставленным для разработки месторождений**

С прекращением права на разработку месторождений по основаниям, предусмотренным в горном законодательстве, прекращается право предприятия по добыче полезных ископаемых на пользование отведенным ему земельным участком.

Глава XXVIII
ЗЕМЛИ, ПРЕДОСТАВЛЕННЫЕ ТРАНСПОРТУ

Статья 149. **Земли транспорта**

Землями транспорта признаются все земли, которые предоставлены для нужд соответствующего вида транспорта, связанных с содержанием, реконструкцией, развитием и усовершенствованием путей сообщения. Эти земли подразделяются на земли железнодорожного транспорта, земли автомобильных дорог, земли водного транспорта и земли воздушного транспорта.

Статья 150. **Порядок пользования землями транспорта**

Пользование землями, предоставленными для нужд железнодорожного, воздушного, морского и внутреннего водного транспорта, автомобильных дорог, осуществляется в соответствии с Положением о землях, предоставленных транспорту, Воздушным кодексом СССР, Кодексом торгового мореплавания, Уставом внутреннего водного транспорта, другим законодательством Союза ССР, настоящим Кодексом и другим законодательством Казахской ССР.

Статья 151. **Земли железнодорожного транспорта в полосе отвода**

К землям железнодорожного транспорта в полосе отвода относятся земли: занимаемые земляным полотном, искусственными сооружениями, линейно-путевыми зданиями, устройствами связи, станциями (со

всеми сооружениями), защитными лесонасаждениями, депо, мастерскими и другими сооружениями и путевыми устройствами.

Статья 152. **Земли автомобильных дорог в полосе отвода**

К землям автомобильных дорог в полосе отвода вне городской (поселковой) черты относятся земли: занимаемые земляным полотном, отдельными дорожными устройствами, непосредственно примыкающими к ним резервами, карьерами, постоянными лесопитомниками, гаражами, помещениями и иными сооружениями по обслуживанию дорог и автомобильного транспорта, служебными и жилыми помещениями дорожной службы, пескоукрепительными и декоративными насаждениями.

Статья 153. **Земли железнодорожного транспорта и автомобильных дорог вне полосы отвода**

Помимо полосы отвода для железнодорожного транспорта и автомобильных дорог предоставляются земельные участки, не прилегающие непосредственно к железным и автомобильным дорогам, но необходимые для эксплуатации этих дорог, железнодорожного и автомобильного транспорта,— под жилые здания, постоянные карьеры, щебеночные, шпальные, асфальтобетонные заводы, питомники защитных лесонасаждений, насосные станции, заправочные пункты, водозаборные и другие сооружения и устройства, определяемые соответствующими проектами.

Статья 154. **Право предприятий и организаций железнодорожного транспорта и автомобильных дорог на предоставление земель во вторичное пользование**

Предприятия и организации железнодорожного транспорта, автомобильных дорог могут предоставлять земельные участки, находящиеся в полосе отвода, во вторичное пользование другим предприятиям, организациям и учреждениям для устройства подъездных путей, проездов, складов и других подсобных сооружений, для обслуживания нужд движения и т. п., а также рабочим и служащим в качестве служебных наделов.

Статья 155. **Земли морского транспорта**

К землям морского транспорта относятся предоставленные предприятиям, организациям и учреждениям морского транспорта земельные участки, занимаемые торговыми портами со всеми техническими и хозяйственными сооружениями, пристанями, площадями, набережными, служебными, жилыми и культурно-бытовыми помещениями, маяками с обслуживающими их площадями, а также территории под судостроительными, судоремонтными заводами и базами.

Статья 156. **Земли внутреннего водного транспорта**

К землям внутреннего водного (речного, озерного) транспорта относятся предоставленные предприятиям, организациям и учреждениям внутреннего водного транспорта земельные участки, занимаемые речными портами, пристанскими территориями, обслуживающими нужды судоходства, гаванями, затонами, транспортными каналами и необходимыми для них земельными резервами, пескоукрепительными полосами, непосредственно примыкающими к водным путям, судостроительными и судоремонтными заводами, мастерскими, верфями, доками, служебными, жилыми и культурно-бытовыми и другими сооружениями внутреннего водного транспорта.

Статья 157. **Землепользование внутреннего водного транспорта в береговой полосе**

Предприятия, организации и учреждения внутреннего водного транспорта могут использовать земельные участки государственного водного фонда, выделенные под полосу отвода по берегам водоемов (береговая полоса) для причала судов, временного хранения грузов, возведения строений и сооружений по охране, поддержанию и улучшению судоходства и сплава, заготовки для этих целей гравия, песка, камня.

Статья 158. **Землепользование внутреннего водного транспорта за пределами береговой полосы**

Использование земельных участков за пределами береговой полосы для нужд судоходства и сплава допускается только в случаях аварий с возмещением землепользователям причиненных убытков.

Статья 159. **Земли воздушного транспорта**

К землям воздушного транспорта относятся предоставленные предприятиям, организациям и учреждениям гражданской авиации земельные участки, занимаемые аэропортами, аэродромами с относящимися к ним техническими сооружениями, непосредственно примыкающими к аэродромам и аэропортам и обслуживающими нужды воздушного транспорта заводами, мастерскими, служебными, жилыми и культурно-бытовыми помещениями, а также земли, занятые лётными школами.

Статья 160. **Согласование строительства на землях, примыкающих к аэродромам, и отвод земельных участков под это строительство**

На землях, примыкающих к аэродромам и взлетно-посадочным полосам, строительство зданий и сооружений, воздушных линий связи, высоковольтных линий электропередачи, наличие которых может угрожать безопасности полетов, согласовывается с органами гражданской авиации.

Согласованию подлежит строительство указанных объектов, проектируемых от границ аэродрома на расстоянии: до 10 километров — всех объектов; от 10 до 30 километров — объектов, абсолютная отметка верхней точки которых превышает абсолютную отметку аэродрома на 50 метров и более; до 75 километров — объектов высотой 200 метров и более.

Отвод земельных участков под строительство перечисленных в настоящей статье объектов производится по получении согласия Министерства гражданской авиации СССР на это строительство.

Статья 161. **Запрещение строительства при изысканиях новых воздушных линий**

При проведении изысканий для открытия новых воздушных линий на отдельных земельных участках на срок не более одного года запрещается строительство зданий, сооружений, посадка древесных насаждений.

Глава XXIX

ЗЕМЛИ МАГИСТРАЛЬНЫХ ТРУБОПРОВОДОВ

Статья 162. Земли магистральных трубопроводов

К землям магистральных трубопроводов (газопроводов, нефтепроводов, нефтепродуктопроводов) относятся земельные участки, предоставленные предприятиям, организациям и учреждениям магистральных трубопроводов под полосу отвода вдоль трубопроводных трасс и для размещения контрольных будок, компрессорных станций и других сооружений, обеспечивающих нормальную эксплуатацию трубопроводов,— в соответствии с техническими проектами.

Статья 163. Использование земель в полосе отвода для сельскохозяйственных нужд

На землях в полосе отвода вдоль трубопроводных трасс колхозам, совхозам и другим государственным и общественным предприятиям, организациям и учреждениям разрешается посев сельскохозяйственных культур, сенокошение и пастьба скота в порядке, устанавливаемом исполнительными комитетами районных (городских) Советов народных депутатов по согласованию с соответствующими управлениями магистральных трубопроводов.

Предприятия, организации и учреждения, которым предоставлены земельные участки под полосу отвода вдоль магистральных трубопроводов, по окончании строительства обязаны привести земли в пределах полосы отвода в состояние, пригодное для использования их под посевы, сенокошение или пастьбу скота, если такое использование возможно по природным свойствам земельного участка.

Глава XXX

ЗЕМЛИ ЛИНИЙ СВЯЗИ, РАДИОФИКАЦИИ И ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧИ

Статья 164. Земли линий связи, радиофикации и электропередачи

К землям линий связи, радиофикации и электропередачи относятся земельные участки, предоставленные предприятиям, организациям и учреждениям, осуществляющим эксплуатацию этих линий, под опоры воздушных линий связи, радиофикации и электропередачи, под здания, сооружения и другие устройства,— в соответствии с техническими проектами и нормами.

Глава XXXI

ЗЕМЛИ КУРОРТОВ

Статья 165. Земли курортов

К землям курортов относятся земельные участки, имеющие лечебное значение и благоприятные условия для организации оздоровительных мероприятий, предоставленные в установленном порядке в пользование лечебно-курортным учреждениям.

Земли курортов подлежат особой охране.

Статья 166. **Округа санитарной охраны курортов**

В интересах обеспечения необходимых условий для лечения и отдыха населения, а также с целью охраны природных лечебных факторов на всех курортах устанавливаются округа санитарной охраны. В пределах этих округов запрещается предоставлять земельные участки в пользование тем предприятиям, организациям и учреждениям, деятельность которых несовместима с охраной природных лечебных свойств и благоприятных условий для отдыха населения.

Статья 167. **Определение границ и режима округов санитарной охраны курортов союзного значения**

Границы округов санитарной охраны курортов союзного значения и режим в них устанавливаются в соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о здравоохранении Советом Министров СССР по совместному представлению Министерства здравоохранения СССР и ВЦСПС, согласованному с Советом Министров Казахской ССР.

Статья 168. **Определение границ и режима округов санитарной охраны курортов республиканского и местного значения**

Границы округов санитарной охраны курортов республиканского и местного значения и режим в них устанавливаются Советом Министров Казахской ССР по совместному представлению Министерства здравоохранения Казахской ССР и Казахского республиканского Совета профессиональных союзов, согласованному с исполнительным комитетом областного Совета народных депутатов, на территории которого расположен данный курорт.

Глава XXXII

ЗЕМЛИ ЗАПОВЕДНИКОВ, ЗАКАЗНИКОВ И ЗЕМЛИ ПОД ПАМЯТНИКАМИ ПРИРОДЫ, ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ

Статья 169. **Земли заповедников**

Землями заповедников признаются выделенные в установленном порядке участки земли, в пределах которых имеются природные объекты, представляющие особую научную или культурную ценность (типичные или редкие ландшафты, сообщества растительных и животных организмов, редкие геологические образования, виды растений, животных и т. п.).

Размер и границы заповедников республиканского значения определяются в каждом отдельном случае постановлением Совета Министров Казахской ССР.

Статья 170. **Охрана природных комплексов заповедников**

Всякая деятельность, нарушающая природные комплексы заповедников или угрожающая сохранению природных объектов, имеющих особую научную или культурную ценность, запрещается как на территории заповедников, так и в пределах устанавливаемых вокруг заповедников охранных зон.

---

[1] Название главы XXXII — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 171. Земли природных заказников

Землями природных заказников признаются земельные участки, на которых устанавливается охрана какой-либо части природного комплекса (животных, растений, геологических обнажений, элементов ландшафта и т. д.).

Выделение указанных земельных участков не влечет за собой их изъятия у землепользователей.

На территории заказников допускается ограниченное хозяйственное использование лишь части природных объектов в определенные сезоны, на определенный срок и в той мере, в какой это не наносит вреда охраняемым объектам.

Режим природных заказников определяется Положением, утверждаемым Советом Министров Казахской ССР.

Статья 172. Земли, занятые памятниками природы

Участки земли, занятые природными объектами, признанными в установленном порядке памятниками природы, у землепользователей не изымаются.

Размер и границы земельных участков, занятых памятниками природы, определяются в соответствии с Положением о них, утверждаемым Советом Министров Казахской ССР.

Всякое хозяйственное использование этих участков запрещается.

Статья 173. Земли, занятые памятниками истории и культуры

Земельные участки, занятые памятниками истории и культуры (мавзолеи, крепости и т. п.), у землепользователей не изымаются.

Всякое хозяйственное использование этих участков запрещается [1].

Глава XXXIII
СЛУЖЕБНЫЕ ЗЕМЕЛЬНЫЕ НАДЕЛЫ

Статья 174. Служебные земельные наделы

Служебные земельные наделы предоставляются отдельным категориям работников транспорта, лесного хозяйства, лесной промышленности, связи, водного, рыбного, охотничьего хозяйства, а также некоторых других отраслей народного хозяйства.

В состав служебного земельного надела входят участки пахотной земли и сенокосные угодья.

Сенокосными участками наделяются только те работники, у которых имеется скот в личной собственности.

Возведение построек капитального характера на участках служебных наделов запрещается.

Статья 175. Порядок определения категорий работников, имеющих право на служебный земельный надел

Категории рабочих и служащих, имеющих право на служебный земельный надел, устанавливаются Советом Министров Казахской ССР.

---

[1] Статья 173 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Статья 176. **Порядок предоставления служебных земельных наделов**

Служебные земельные наделы выделяются из земель, находящихся в пользовании предприятий, организаций и учреждений соответствующих министерств, государственных комитетов и ведомств, а при недостатке таких земель — из земель государственного запаса и земель государственного лесного фонда.

Служебные земельные наделы из земель, находящихся в пользовании предприятий, организаций и учреждений, предоставляются их администрацией, а из земель государственного запаса и земель государственного лесного фонда — по решению исполнительного комитета районного Совета народных депутатов.

При наличии у работника или его семьи приусадебного участка либо индивидуального огорода общая площадь приусадебного участка либо индивидуального огорода и служебного надела не должна превышать установленного размера служебного надела пахотной земли.

Статья 177. **Размер служебных земельных наделов**

Размер служебных земельных наделов устанавливается: пахотной земли — до 0,50 гектара на неорошаемых землях и до 0,25 гектара на орошаемых землях, а сенокосов — до двух гектаров на семью.

Статья 178. **Основания для сохранения права на служебный земельный надел**

При увольнении работников в связи с переходом на пенсию по старости или инвалидности право пользования служебным земельным наделом в установленном размере сохраняется за ними пожизненно.

Право пользования служебным земельным наделом установленного размера сохраняется за семьями работников:

а) призванных на действительную срочную военную службу в ряды Вооруженных Сил СССР, а также поступивших на учебу,— на весь срок нахождения этих работников на действительной военной службе или в учебном заведении;

б) погибших в связи с исполнением служебных обязанностей:

для нетрудоспособного супруга и престарелых родителей — пожизненно, а для детей — до их совершеннолетия.

Раздел пятый
ЗЕМЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЛЕСНОГО ФОНДА

Глава XXXIV
ЗЕМЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЛЕСНОГО ФОНДА

Статья 179. **Земли государственного лесного фонда**

Землями государственного лесного фонда признаются земли, покрытые лесом, а также не покрытые лесом, но предназначенные для нужд лесного хозяйства.

Эти земли отграничиваются на местности от земель иного назначения межевыми знаками.

Статья 180. **Порядок пользования землями государственного лесного фонда**

Порядок пользования землями государственного лесного фонда определяется законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 181. **Предоставление сельскохозяйственных угодий государственного лесного фонда во временное пользование для сельскохозяйственных целей**

Государственные лесохозяйственные предприятия, организации и учреждения по решению исполнительных комитетов районных или городских Советов народных депутатов предоставляют не используемые для нужд лесного хозяйства и лесозаготовительной промышленности сельскохозяйственные угодья из имеющихся в их пользовании земель государственного лесного фонда колхозам, совхозам, другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам во временное пользование для сельскохозяйственных целей, если такое пользование совместимо с интересами лесного хозяйства.

Государственные лесохозяйственные предприятия, организации и учреждения до начала пастьбы скота и сенокошения сообщают исполнительным комитетам районных и городских Советов народных депутатов сведения о наличии сельскохозяйственных угодий, не используемых для нужд лесного хозяйства и лесной промышленности, и условия их предоставления во временное пользование для сельскохозяйственных целей.

Раздел шестой
ЗЕМЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ВОДНОГО ФОНДА

Глава XXXV
ЗЕМЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ВОДНОГО ФОНДА

Статья 182. **Земли государственного водного фонда**

Землями государственного водного фонда признаются земли, занятые водоемами (реками, озерами, водохранилищами, каналами, внутренними морями, территориальными водами и т. п.), ледниками, гидротехническими и другими водохозяйственными сооружениями, а также земли, выделенные под полосы отвода по берегам водоемов, под зоны охраны и т. п.

Отнесение земель к государственному водному фонду не влечет за собой изъятия их у землепользователей.

Подлежат изъятию у землепользователей земли, выделенные под полосы отвода по берегам водоемов, а также земли, включенные в первый пояс зон охраны. Остальные земли государственного водного фонда изымаются у соответствующих землепользователей лишь в случаях предоставления земельных участков в пользование согласно статье 185 настоящего Кодекса.

Статья 183. **Полосы отвода по берегам водоемов**

По берегам естественных и искусственных водоемов, имеющих судоходное либо сплавное значение, а также по берегам магистральных оросительных, обводнительных и осушительных каналов, выделяются земельные участки под полосы отвода.

Полосы отвода не устанавливаются на землях городов и других населенных пунктов, а также на землях, занятых садами, виноградниками и другими ценными насаждениями.

Земельные участки, включенные в полосу отвода, либо оставляются в общем пользовании, либо предоставляются соответствующим предприятиям, организациям и учреждениям для осуществления специальных задач, связанных с водопользованием.

Статья 184. Зоны охраны на землях государственного водного фонда

Вокруг гидротехнических, водозаборных и защитных сооружений, у источников питьевого и технического водоснабжения, в целях обеспечения их нормальной эксплуатации, выделяются земельные участки под зоны охраны, состоящие из двух и более поясов.

Земельные участки, включенные в первый пояс зоны охраны, предоставляются в пользование тем предприятиям, организациям и учреждениям, в ведении которых находится охраняемый объект.

Землепользование в пределах других поясов зоны ограничивается в соответствии со специальным положением, утверждаемым Советом Министров Казахской ССР.

Статья 185. Предоставление земель государственного водного фонда в пользование

Земли государственного водного фонда предоставляются государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям и учреждениям в пользование для выполнения специальных задач — транспортных или энергетических, для хозяйственно-питьевого водоснабжения, ведения сельского, лесного, рыбного и охотничьего хозяйства.

Предоставление земель государственного водного фонда в пользование производится в порядке, установленном статьями 11, 12, 17—19 настоящего Кодекса, по согласованию с государственными органами по регулированию использования и охраны вод.

Статья 186. Порядок пользования землями государственного водного фонда

Порядок пользования землями государственного водного фонда определяется законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Раздел седьмой
ЗЕМЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗАПАСА

Глава XXXVI
ЗЕМЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗАПАСА

Статья 187. Земли государственного запаса

Землями государственного запаса являются все земли, не предоставленные землепользователям в бессрочное или долгосрочное пользование.

Земли государственного запаса находятся в ведении исполнительных комитетов местных Советов народных депутатов либо Совета Министров Казахской ССР в соответствии с их компетенцией, предусмотренной статьями 13, 16—18 настоящего Кодекса.

Статья 188. **Предоставление земель государственного запаса в пользование**

Земли государственного запаса предоставляются в постоянное или временное пользование колхозам, совхозам, другим государственным, кооперативным, общественным предприятиям, организациям и учреждениям, а также гражданам в порядке, предусмотренном статьями 13—26 настоящего Кодекса.

Раздел восьмой
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЗЕМЕЛЬНЫЙ КАДАСТР

Глава XXXVII
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЗЕМЕЛЬНЫЙ КАДАСТР

Статья 189. **Государственный земельный кадастр и его составные части**

Для обеспечения рационального использования земельных ресурсов ведется государственный земельный кадастр, содержащий совокупность достоверных и необходимых сведений о природном, хозяйственном и правовом положении земель.

Государственный земельный кадастр включает данные регистрации землепользований, учета количества и качества земель, бонитировки почв и экономической оценки земель.

Статья 190. **Назначение государственного земельного кадастра**

Данные государственного земельного кадастра служат целям организации эффективного использования земель и их охраны, планирования народного хозяйства, размещения и специализации сельскохозяйственного производства, мелиорации земель и химизации сельского хозяйства, а также осуществления других народнохозяйственных мероприятий, связанных с использованием земель.

Статья 191. **Порядок ведения государственного земельного кадастра**

Земельный кадастр ведется за счет государства по единой для Союза ССР системе. Порядок ведения государственного земельного кадастра, формы кадастровой документации, периодичность уточнения и обновления кадастровых данных устанавливаются в соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик Советом Министров СССР.

Раздел девятый
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО

Глава XXXVIII
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО

Статья 192. **Задачи государственного землеустройства**

Землеустройство включает систему государственных мероприятий, направленных на осуществление решений государственных органов в области пользования землей.

Задачами государственного землеустройства являются организация наиболее полного, научно обоснованного, рационального и эффективного использования земель, повышение культуры земледелия и охрана земель [1].

Статья 193. **Органы, осуществляющие землеустройство**

Землеустройство осуществляется государственными землеустроительными органами.

Статья 194. **Землеустроительные действия**

Землеустройство включает следующие землеустроительные действия:

1) образование новых, а также упорядочение существующих землепользований с устранением чересполосицы и других неудобств в расположении земель; уточнение и изменение границ землепользований [1];

2) внутрихозяйственную организацию территории колхозов, совхозов и других сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений с введением экономически обоснованных севооборотов и устройством всех других сельскохозяйственных угодий (сенокосов, пастбищ, садов и др.), а также разработку мероприятий по борьбе с эрозией почв;

3) выявление новых земель для сельскохозяйственного и иного народнохозяйственного освоения;

4) отвод и изъятие земельных участков;

5) установление и изменение городской черты, поселковой черты и черты сельских населенных пунктов;

6) проведение топографо-геодезических, почвенных, геоботанических и других обследований и изысканий.

Статья 195. **Виды землеустройства**

По своим задачам и содержанию землеустройство подразделяется на два вида — межхозяйственное и внутрихозяйственное.

Межхозяйственное землеустройство включает землеустроительные действия, предусмотренные пунктами 1, 3, 4, 5, 6 статьи 194 настоящего Кодекса.

Внутрихозяйственное землеустройство включает землеустроительные действия, предусмотренные пунктами 2, 3 и 6 статьи 194 настоящего Кодекса.

Статья 196. **Землеустроительная документация**

В процессе землеустройства составляются землеустроительные проекты, а также документы на право пользования землей, предусмотренные статьями 23 и 24 настоящего Кодекса.

Кроме того, при землеустройстве составляются почвенные, геоботанические, агрохимические карты и другие документы.

Статья 197. **Проведение землеустройства за счет государства**

Землеустройство, включая проектно-изыскательские, съемочные и обследовательские работы, проводится за счет государства.

---

[1] Часть вторая статьи 192 и пункт 1 статьи 194 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г. № 44).

Глава XXXIX
ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС

Статья 198. Стадии землеустроительного процесса

Землеустройство проводится в следующей последовательности:
— возбуждение землеустроительного дела;
— подготовительные работы;
— составление проекта землеустройства;
— рассмотрение и утверждение проекта землеустройства;
— перенесение проекта в натуру (на местность);
— оформление и выдача землеустроительных документов землепользователям.

Статья 199. Возбуждение землеустроительного дела

Землеустроительное дело возбуждается исполнительными комитетами соответствующих Советов народных депутатов либо государственными землеустроительными органами, а также по заявкам заинтересованных министерств, государственных комитетов и ведомств и землепользователей.

Статья 200. Подготовительные работы

При проведении подготовительных работ устанавливается состав участников землеустройства, проверяется соответствие фактического землепользования правовым основаниям, выявляются пожелания участников землеустройства, а также заинтересованных организаций и учреждений, изучаются другие материалы; в необходимых случаях проводятся дополнительные полевые обследования [1].

Статья 201. Составление проекта землеустройства

Проекты землеустройства составляются при участии заинтересованных землепользователей. Представители землепользователей имеют право заявлять свои пожелания и предложения составителям землеустроительного проекта.

Не разрешенные в процессе составления проекта претензии решаются при рассмотрении и утверждении проекта.

Статья 202. Рассмотрение и утверждение землеустроительного проекта

Проекты землеустройства обсуждаются в колхозах — на общих собраниях членов колхоза или собраниях уполномоченных, в совхозах и других предприятиях, организациях и учреждениях — на производственных совещаниях.

Все проекты землеустройства, рассмотренные заинтересованными землепользователями, согласовываются до их утверждения с соответствующими вышестоящими органами по подчиненности, а по совхозам и другим предприятиям союзного и республиканского подчинения — с соответствующими министерствами, государственными комитетами и ведомствами Союза ССР и Казахской ССР.

Проекты внутрихозяйственного землеустройства после их согласования в установленном порядке рассматриваются и утверждаются исполнительными комитетами районных Советов народных депутатов.

---

[1] Статья 200 — с изменениями, внесенными Указом от 17 октября 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 44).

Проекты межхозяйственного землеустройства утверждаются:

а) исполнительным комитетом сельского, аульного Совета народных депутатов — проекты отводов земель в пользование в пределах прав, установленных данному Совету статьей 13 настоящего Кодекса;

б) исполнительным комитетом районного Совета народных депутатов — проекты об отводе земель в пределах его прав, установленных статьей 16 настоящего Кодекса;

в) исполнительными комитетами областных Советов народных депутатов — проекты землеустройства, составляемые с целью упорядочения существующих землепользований с устранением чересполосицы и других неудобств в расположении земель, проекты землеустройства по установлению и изменению черты городов, рабочих поселков и сельских населенных пунктов (кроме проектов по городам, черта которых утверждается Президиумом Верховного Совета Казахской ССР), а также проекты о предоставлении и изъятии земель в пределах их прав, установленных статьей 17 настоящего Кодекса;

г) Советом Министров Казахской ССР — все другие проекты землеустройства.

Совет Министров Казахской ССР может принять к рассмотрению и утвердить любой проект землеустройства.

Статья 203. **Перенесение землеустроительных проектов в натуру**

Землеустроительные проекты после их утверждения переносятся в натуру (на местность) государственными землеустроительными органами с обозначением границ землепользований межевыми знаками установленного образца.

Статья 204. **Выдача землеустроительных документов**

После перенесения землеустроительного проекта в натуру землепользователю выдается государственный акт либо акт на право временного пользования землей; проект и план внутрихозяйственной организации территории.

Статья 205. **Осуществление проектов землеустройства**

Выполнение перенесенного в натуру землеустроительного проекта возлагается на соответствующих землепользователей.

Контроль за соблюдением проектов осуществляется государственными землеустроительными органами.

Статья 206. **Обязательность внутрихозяйственной организации территории для сельскохозяйственных предприятий, организаций и учреждений**

Установленная в порядке землеустройства внутрихозяйственная организация территории является обязательной для колхозов, совхозов и других сельскохозяйственных предприятий.

Раздел десятый
РАЗРЕШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ СПОРОВ

Глава XL
РАЗРЕШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ СПОРОВ

Статья 207. Органы государственного управления, разрешающие земельные споры

Земельные споры между колхозами, совхозами, другими государственными, кооперативными, общественными предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами разрешаются Советом Министров Казахской ССР, исполнительными комитетами областных, районных, городских, поселковых, сельских, аульных Советов народных депутатов в порядке, установленном законодательством Казахской ССР.

Статья 208. Компетенция органов государственного управления по разрешению земельных споров

Земельные споры, подведомственные органам государственного управления, разрешают:

а) Совет Министров Казахской ССР — споры между колхозами, совхозами и другими землепользователями разных областей;

б) исполнительные комитеты областных Советов народных депутатов — споры между колхозами и другими землепользователями разных районов области;

в) исполнительные комитеты районных Советов народных депутатов — споры между колхозами, совхозами и другими землепользователями района;

г) исполнительные комитеты городских, поселковых Советов народных депутатов — споры между землепользователями в пределах города, рабочего поселка, кроме споров, предусмотренных статьей 217 настоящего Кодекса;

д) исполнительные комитеты сельских, аульных Советов народных депутатов — споры между гражданами на территории соответствующего Совета, кроме споров, предусмотренных статьей 217 настоящего Кодекса.

Статья 209. Возбуждение дела по земельному спору

Дело по земельному спору возбуждается (считается начатым) в день получения исполнительным комитетом местного Совета народных депутатов либо Советом Министров Казахской ССР заявления от заинтересованного землепользователя.

Статья 210. Сроки рассмотрения дела по земельному спору

Исполнительный комитет местного Совета народных депутатов рассматривает дело по земельному спору в срок не более тридцати дней, а Совет Министров Казахской ССР — не более сорока пяти дней.

Статья 211. Участие сторон в рассмотрении дела по земельному спору

Дело по земельному спору рассматривается при участии заинтересованных сторон, которые вправе: знакомиться с материалами по земельному спору и делать из них выписки; представлять документы и другие доказательства; заявлять ходатайства, давать устные и письменные объяснения; возражать против доводов и ходатайств другой стороны.

Стороны должны быть надлежащим образом извещены о времени и месте рассмотрения спора. В случае неявки какой-либо стороны, если от нее не поступило заявления о разбирательстве дела в ее отсутствие, рассмотрение дела откладывается.

Неявка сторон без уважительных причин по вторичному вызову не приостанавливает рассмотрения земельного спора и принятия по нему решения.

В необходимых случаях для рассмотрения дела по земельному спору приглашается представитель учреждения, давшего заключение по спору.

Статья 212. **Объявление решения по земельному спору**

Решение, принятое по земельному спору, должно быть объявлено сторонам после его принятия.

Статья 213. **Обжалование решений по земельному спору**

Землепользователь, являющийся стороной в земельном споре, или его представитель вправе обжаловать решение исполнительного комитета местного Совета народных депутатов соответственно в исполнительный комитет вышестоящего Совета либо в Совет Министров Казахской ССР.

Решение может быть обжаловано в десятидневный срок со дня его вручения в окончательном виде сторонам.

Статья 214. **Полномочия органов, рассматривающих жалобы на решение по земельному спору**

Исполнительный комитет местного Совета народных депутатов либо Совет Министров Казахской ССР, рассмотрев жалобу на решение по земельному спору, имеет право:

оставить решение без изменения;

отменить решение и возвратить дело по земельному спору на новое рассмотрение;

отменить решение и принять новое решение по существу спора;

изменить решение.

Статья 215. **Исполнение решения по земельному спору**

Решение по земельному спору должно устанавливать срок его исполнения. Обжалование решения приостанавливает его исполнение, и в этом случае действует срок, установленный решением, принятым по жалобе.

Решение по земельному спору исполняется государственными землеустроительными органами, если в решении не указан другой орган исполнения.

Статья 216. **Разрешение споров предприятий, организаций и учреждений одной союзной республики по вопросам пользования землей на территории другой союзной республики**

В соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик споры колхозов, совхозов, других государственных, кооперативных, общественных предприятий, организаций и учреждений Казахской ССР по вопросам пользования землей на территории другой союзной республики, а также споры колхозов, совхозов, других государственных, кооперативных, общественных предприятий, организаций и учреждений других союзных республик по вопросам пользования землей на территории Казахской ССР рассматриваются комиссией, образуемой на паритетных началах из представителей заинтересованных союзных республик.

В случае, если комиссия не пришла к согласованному решению, споры по указанным вопросам подлежат рассмотрению Советом Министров СССР.

Статья 217. **Разрешение споров между совладельцами индивидуальных строений о пользовании общим земельным участком**

Споры между совладельцами индивидуальных строений на землях городов, рабочих поселков и на отводимых исполнительными комитетами сельских, аульных Советов народных депутатов земельных участков в сельских населенных пунктах о порядке пользования общим земельным участком рассматриваются судами.

Статья 218. **Разрешение имущественных споров, связанных с земельными отношениями**

Имущественные споры, связанные с земельными отношениями, рассматриваются в порядке, установленном законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Раздел одиннадцатый
ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НАРУШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Глава XLI
ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НАРУШЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Статья 219. **Недействительность сделок, нарушающих право государственной собственности на землю**

Купля-продажа, залог, завещание, дарение, аренда, самовольный обмен земельными участками и другие сделки, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на землю,— недействительны.

Статья 220. **Ответственность лиц, виновных в нарушении земельного законодательства**

Лица, виновные в совершении сделок, указанных в статье 219 настоящего Кодекса, а также в:

самовольном занятии земельных участков;

бесхозяйственном использовании земель и использовании их в целях извлечения нетрудовых доходов;

порче сельскохозяйственных и других земель, загрязнении их производственными и иными отходами и сточными водами;

невыполнении обязательных мероприятий по улучшению земель и охране почв от ветровой, водной эрозии и других процессов, ухудшающих состояние почв;

несвоевременном возврате временно занимаемых земель или невыполнении обязанностей по приведению их в состояние, пригодное для использования по назначению;

уничтожении межевых знаков границ землепользований;

использовании земельных участков не в соответствии с теми целями, для которых они предоставлены;

отступлении без надлежащего разрешения от утвержденных в установленном порядке проектов внутрихозяйственного землеустройства;

невыполнении обязанности по сохранению плодородного почвенного слоя;

непринятии мер по борьбе с сорняками;

самовольном переводе земельных угодий из одной категории в другую;

оставлении земли без использования;

самовольном сенокошении;

незаконном распоряжении землей (пахотными, сенокосными, пастбищными угодьями и другими участками);

отравлении земли опасными для здоровья и жизни людей либо скота отбросами промышленного производства и научных экспериментов,—

несут уголовную или административную ответственность в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Законодательством Союза ССР и Казахской ССР может быть установлена ответственность и за другие виды нарушений земельного законодательства.

Статья 221. Возвращение самовольно занятых земель

Самовольно занятые земельные участки возвращаются по их принадлежности без возмещения затрат, произведенных за время незаконного пользования.

Приведение возвращаемых земельных участков в состояние, пригодное для использования, и снос самовольно возведенных строений производятся за счет предприятий, организаций, учреждений и граждан, самовольно занявших земельные участки.

Возврат самовольно занятого земельного участка производится по решению исполнительного комитета сельского, аульного, поселкового, районного, городского Совета народных депутатов.

Статья 222. Изъятие земельного участка за систематические нарушения правил пользования землей

В случаях, устанавливаемых законодательством Союза ССР и Казахской ССР, у землепользователей, допускающих систематические нарушения правил пользования землей, могут быть изъяты неправильно используемые ими земельные участки.

Изъятие земельного участка за систематические нарушения правил пользования землей производится по постановлению (решению) органа, предоставившего земельный участок.

Статья 223. Возмещение вреда, причиненного нарушением земельного законодательства

Предприятия, организации, учреждения и граждане обязаны возместить вред, причиненный ими в результате нарушения земельного законодательства.

Раздел двенадцатый
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРЫ

Статья 224. Международные договоры

Если международным договором СССР установлены иные правила, чем те, которые содержатся в советском земельном законодательстве, то применяются правила международного договора.

Такой же порядок применяется в отношении земельного законодательства Казахской ССР, если в международном договоре Казахской ССР установлены иные правила, чем предусмотренные земельным законодательством Казахской ССР.

О ПОРЯДКЕ ВВЕДЕНИЯ В ДЕЙСТВИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО КОДЕКСА КАЗАХСКОЙ ССР[1]

УКАЗ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА КАЗАХСКОЙ ССР от 19 ноября 1971 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1971 г., № 47)

В соответствии с Законом Казахской ССР от 21 июля 1971 года «Об утверждении Земельного кодекса Казахской ССР»[2] (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1971 год, № 30) Президиум Верховного Совета Казахской ССР постановляет:

1. Впредь до приведения законодательства Казахской ССР в соответствие с Земельным кодексом Казахской ССР действующие акты земельного законодательства Казахской ССР применяются, если они не противоречат Земельному Кодексу Казахской ССР.

2. Земельный кодекс Казахской ССР применяется к земельным правоотношениям, возникшим после введения в действие Кодекса, то есть с 1 января 1972 года.

По земельным правоотношениям, возникшим до 1 января 1972 года, Земельный кодекс Казахской ССР применяется к тем правилам и обязанностям, которые возникнут после введения в действие Кодекса, за исключениями, установленными статьями 3—6 настоящего Указа.

3. Содержащиеся в Земельном кодексе Казахской ССР правила, установленные Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик, применяются с момента введения в действие соответствующих правил Основ.

4. Ходатайства о предоставлении в пользование земельных участков, по которым не приняты решения к моменту введения в действие Земельного кодекса Казахской ССР, разрешаются органами, указанными в статьях 13—18 Кодекса, в порядке и с соблюдением условий, предусмотренных Кодексом.

Решения о предоставлении в пользование земельных участков или об их изъятии, принятые до 1 января 1972 года соответствующими органами в пределах их компетенции, но не исполненные к моменту введения в действие Земельного кодекса Казахской ССР, подлежат исполнению в соответствии с требованиями Кодекса.

5. Право на проведение изыскательских работ на земельных участках по разрешениям, полученным до 1 января 1972 года, сохраняется до истечения срока, обусловленного при выдаче разрешения, а при выдаче разрешения без указания срока — на срок не более 1 года с момента введения в действие Земельного кодекса Казахской ССР.

6. В случаях, когда земельные участки предоставлены до 1 января 1972 года органами, компетенция которых по предоставлению земельных участков изменяется в связи с введением в действие Земельного кодекса Казахской ССР, продление сроков временного пользования земельными участками, предусмотренное частью четвертой статьи 10

[1] Статья 8 не приводится, как не содержащая норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

[2] См. стр. 43.

Кодекса, и прекращение права пользования землей, предусмотренное статьей 45, пунктами 1, 3, 4 и частью второй статьи 46 и статьей 47 Кодекса, производится органами, имеющими право предоставления или изъятия этих земель в соответствии с Земельным кодексом Казахской ССР.

7. Предоставленные до 1 января 1972 года приусадебные земельные участки и земельные участки под огороды сохраняются в размерах, предусмотренных ранее действовавшим законодательством.

КОДЕКС КАЗАХСКОЙ ССР О НЕДРАХ[1]

УТВЕРЖДЕН ЗАКОНОМ КАЗАХСКОЙ ССР
от 4 августа 1976 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1976 г., № 32)

Часть первая статьи 24, статья 27, пункты третий и пятый части третьей статьи 29, часть первая статьи 31

О ВОЗМЕЩЕНИИ УБЫТКОВ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАТЕЛЯМ И ПОТЕРЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА ПРИ ОТВОДЕ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИЛИ ОБЩЕСТВЕННЫХ НУЖД[2]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 24 января 1975 г. № 36

(СП Казахской ССР, 1975 г., №3, ст. 17)

Во исполнение постановления Совета Министров СССР от 9 августа 1974 г. № 636 «О возмещении убытков землепользователям и потерь сельскохозяйственного производства при отводе земель для государственных или общественных нужд»[3] Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. Обязать облисполкомы и Министерство сельского хозяйства Казахской ССР принять меры к дальнейшему улучшению использования земель и охраны сельскохозяйственных угодий, выделять для государственных или общественных нужд земли несельскохозяйственного назначения или не пригодные для сельского хозяйства, либо сельскохозяйственные угодья худшего качества, а также усилить контроль за использованием земель колхозами, совхозами и другими землепользователями.

2. Утвердить прилагаемые Положение о порядке возбуждения и рассмотрения ходатайств о предоставлении в пользование земельных участков для государственных или общественных нужд и форму Акта на право временного пользования землей.

5. При изъятии или временном занятии земельных участков, предоставленных под коллективные сады и огороды, служебных земельных наделов, а также предоставленных гражданам участков полевой земли стоимость плодово-ягодных насаждений определяется в порядке, установленном постановлением Совета Министров Казахской ССР от 7 августа 1962 года № 581.

---

[1] См. стр. 129.

[2] Пункты 4, 7, 8 и 9 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

Пункт 3 не приводится, как воспроизводящий нормы постановления Совета Министров СССР от 9 августа 1974 г. № 636 «О возмещении убытков землепользователям и потерь сельскохозяйственного производства при отводе земель для государственных или общественных нужд».

[3] См. том 4 Свода законов СССР.

6. Госплану Казахской ССР предусматривать в проектах государственных планов экономического и социального развития по предложениям Министерства сельского хозяйства Казахской ССР и облисполкомов, а также министерств, государственных комитетов и ведомств Казахской ССР, заинтересованных в отводе земельных участков, выполнение проектно-изыскательских и строительно-монтажных работ, связанных с освоением новых земель и проведением мероприятий по повышению плодородия вновь осваиваемых земель или улучшением имеющихся сельскохозяйственных угодий за счет средств, предназначенных на возмещение потерь сельскохозяйственного производства, сверх установленных объемов капитальных вложений по отрасли «Сельское хозяйство».

УТВЕРЖДЕНО
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 24 января 1975 г. № 36

ПОЛОЖЕНИЕ О ПОРЯДКЕ ВОЗБУЖДЕНИЯ И РАССМОТРЕНИЯ ХОДАТАЙСТВ О ПРЕДОСТАВЛЕНИИ В ПОЛЬЗОВАНИЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИЛИ ОБЩЕСТВЕННЫХ НУЖД

I. Общие положения

1. Настоящее Положение распространяется на все земли независимо от того, в чьем пользовании или ведении они находятся, за исключением случаев, предусмотренных законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

2. Материалы на предоставление в пользование земельных участков оформляются в целом под объект, независимо от количества землепользователей, у которых изымаются земельные участки.

3. При оформлении предоставления в пользование земель для расширения существующих объектов проверяется правильность использования ранее отведенных земельных участков, а также состояние работ по рекультивации нарушенных земель.

Дополнительное предоставление земель под разработку полезных ископаемых открытым способом производится, как правило, после приведения ранее отведенных земельных участков в состояние, пригодное для хозяйственного использования и возвращения их по акту прежним землепользователям.

4. Предприятиям, учреждениям, организациям, не выполнившим в установленные сроки своих обязанностей по рекультивации ранее предоставленных им земель, возмещению убытков землепользователям и потерь сельскохозяйственного производства, повторный отвод земель не производится.

5. Генеральные планы городов, рабочих поселков и районных центров на начальной стадии проектирования согласовываются в части перспективного изъятия земель сельскохозяйственного назначения и государственного лесного фонда с Министерством сельского хозяйства Казахской ССР и Министерством лесного хозяйства Казахской ССР (в случаях занятия земель гослесфонда), а остальных населенных пунктов — с управлениями сельского хозяйства облисполкомов (област-

объекта и примерных размеров намечаемой к изъятию площади является основанием для проведения проектно-изыскательских работ.

Предварительное согласование места расположения объекта и размеров намечаемой к изъятию площади действительно в течение трех лет. Указанный срок может быть продлен органом, принявшим решение о согласовании места расположения объекта.

Решение Совета Министров Казахской ССР, облисполкома о согласовании места расположения объекта не является основанием к занятию земельного участка под строительство или другое использование.

Землепользователям, от которых намечается отвод земель, не разрешается производить капитальные вложения на земельных участках, предназначенных к отводу, без согласования с органом, утвердившим место размещения объекта.

14. Место расположения водохранилищ и примерные размеры земельных угодий, намечаемых для затопления, предварительно согласовываются в порядке, установленном настоящим Положением, на стадии разработки технико-экономического обоснования строительства гидротехнических сооружений.

15. Вопрос о месте расположения санаторно-курортных учреждений и учреждений отдыха должен решаться в соответствии с Положением о курортах, утвержденным постановлением Совета Министров СССР от 5 сентября 1973 года № 654 [1], и настоящим Положением.

16. При проведении проектно-изыскательских работ определяются убытки, которые будут причинены землепользователю изъятием или временным занятием земельных участков, а также потери сельскохозяйственного производства.

Для определения убытков землепользователей и потерь сельскохозяйственного производства, связанных с изъятием земельных участков или временным занятием их, исполнительные комитеты районных (городских) Советов народных депутатов образуют оценочные комиссии в составе члена районного (городского) Совета народных депутатов — председатель, государственного районного инспектора по использованию и охране земель, представителей финансового и жилищно-коммунального отделов райисполкома (горисполкома), сельского (поселкового) Совета народных депутатов, землепользователя, из земель которого производится изъятие или временное занятие участка, представителя предприятия, учреждения, организации, заинтересованного в отводе земельного участка, а также представителей других органов по усмотрению исполкома районного (городского) Совета народных депутатов.

По результатам работы комиссии составляется акт с указанием размера подлежащих возмещению убытков землепользователей и потерь сельскохозяйственного производства, который рассматривается и утверждается исполкомом районного (городского) Совета народных депутатов.

III. Порядок возбуждения и рассмотрения ходатайства о предоставлении в пользование земельных участков

17. После утверждения проекта строительства и выделения средств на его осуществление предприятия, учреждения, организации направляют ходатайства о предоставлении в пользование земельных участков в облисполком по месту нахождения испрашиваемых земель с указанием органа, утвердившего проект строительства, строительной организации,

[1] СП СССР, 1973 г., № 20, ст. 112.

которая будет осуществлять строительство, размеров земельных участков, площади леса, подлежащего вырубке.

К ходатайству прилагаются:

а) материалы предварительного согласования места расположения объекта, указанные в пунктах 7—16 настоящего Положения;

б) соответствующие документы о финансировании строительства;

в) справка о наличии средств на возмещение убытков землепользователей и потерь сельскохозяйственного производства, а также на рекультивацию временно занимаемых земельных участков и на покрытие других расходов, связанных с изъятием или временным занятием земель;

г) копия генерального плана размещения всех объектов строительства на испрашиваемом участке с указанием очередности строительства по годам, а для линейных сооружений — продольные, типовые и характерные поперечные профили полосы отвода, обосновывающие ее ширину, и график занятия земель (раздельно в постоянное и во временное пользование);

д) проект рекультивации земель (технического и биологического этапов) или проект снятия, хранения и использования плодородного слоя почвы с участков земель, почвенный покров которых будет при строительстве нарушаться;

е) акт технического обследования (с заключением лесохозяйственных предприятий) и план (чертеж) лесных участков с указанием границ групп лесов в случае, если отвод участков производится из земель государственного лесного фонда (в том числе из лесов колхозов, совхозов и других хозяйств).

18. Облисполком в 10-дневный срок рассматривает материалы о предоставлении земельных участков и направляет их соответствующим землеустроительным органам для подготовки землеустроительного дела.

Срок выполнения этих работ обуславливается договором, заключенным предприятием, учреждением, организацией с землеустроительными органами.

19. На основании материалов выбора земельного участка и обследования его в натуре органы землеустройства составляют проект изъятия и предоставления в пользование земельного участка.

При необходимости составляется обзорный картографический материал более мелкого масштаба.

В землеустроительном деле помимо материалов, указанных в пункте 17 настоящего Положения, должны быть следующие документы:

а) план земель (копия чертежа проекта внутрихозяйственного землеустройства) совхоза, колхоза или другого землепользователя с нанесенными на нем границами земельных угодий, полей севооборотов, земельных участков, намечаемых к отводу. На плане указываются земли, которые будут осваиваться или улучшаться взамен изымаемых сельскохозяйственных угодий;

б) экспликация земельных угодий хозяйства, из земель которого изымается участок, и предоставляемого участка (участков);

в) справка о необходимости переселения граждан с изымаемых участков, переноса или нового строительства общественных зданий, сооружений и строений граждан с указанием места их переноса, количества хозяйств (семей), условий переселения и земель, за счет которых переселяемые граждане будут наделены приусадебными участками;

г) заключение главного (старшего) инженера-землеустроителя управления сельского хозяйства райисполкома (районного треста сов-

хозов) — государственного районного инспектора по использованию и охране земель.

20. Землеустроительное дело по предоставлению в пользование земельного участка с объяснительной запиской к нему представляется: по колхозам — на рассмотрение общего собрания членов колхоза (собрания уполномоченных), по совхозам, лесхозам и другим хозяйствам — дирекции совхоза, лесхоза, руководству хозяйства.

В протоколе общего собрания членов колхоза (собрания уполномоченных) должно быть указано:

а) номер протокола и дата проведения собрания;

б) количество присутствующих членов колхоза (уполномоченных) из общего количества членов колхоза (уполномоченных);

в) кому, для каких нужд и на какой срок (в постоянное или временное пользование) предоставляется земельный участок;

г) общая площадь участка с расшифровкой его по угодьям;

д) размер убытков, подлежащих возмещению колхозу;

е) если с отводимого участка предусматривается отселение населения, то определяется количество хозяйств, условия их отселения, переноса общественных строений и домов граждан, место переноса и за счет каких земель эти граждане будут наделены новыми приусадебными участками.

В заключениях, представляемых совхозами, лесхозами и другими хозяйствами, указываются данные, предусмотренные подпунктами «в»—«е» настоящего пункта.

21. Материалы предоставления в пользование земельных участков с решением общего собрания членов колхоза (уполномоченных) или заключением дирекции совхоза, лесхоза, руководства других хозяйств представляются управлению сельского хозяйства райисполкома (районному тресту совхозов) на заключение и для представления на рассмотрение исполкома районного Совета народных депутатов.

Райисполком после рассмотрения этих материалов направляет землеустроительное дело со своим решением управлению сельского хозяйства облисполкома (областному производственному управлению совхозов) на заключение и для представления в облисполком.

22. Облисполком в 2-недельный срок рассматривает землеустроительное дело и принимает решение о предоставлении земельных участков в соответствии со своей компетенцией.

В тех случаях, когда решение о предоставлении земельных участков будет приниматься Советом Министров Казахской ССР, облисполком свое решение, докладную записку Совету Министров Казахской ССР и землеустроительное дело направляет в Министерство сельского хозяйства Казахской ССР.

23. Министерство сельского хозяйства Казахской ССР при необходимости согласовывает эти материалы с заинтересованными министерствами, государственными комитетами и ведомствами и со своим заключением направляет их в Совет Министров Казахской ССР.

IV. Перенесение землеустроительного проекта предоставления в пользование земельного участка в натуру и внесение изменений в земельно-учетные документы

24. Утвержденный в установленном порядке проект предоставления в пользование земельных участков переносится в натуру только землеустроительными органами в присутствии представителя предприятия, учреждения, организации, для которых отводится участок, представи-

теля хозяйства, из землепользования которого изымается участок, и, в случае необходимости, в присутствии представителей смежных землепользователей.

25. Предоставленный в пользование земельный участок закрепляется в натуре межевыми знаками установленного образца с привязкой их к внешним границам землепользования или другим постоянным контурам и объектам.

При постепенном освоении земельного участка по прямому назначению в натуре определяются также и границы части участка, осваиваемой в первую очередь.

26. После окончания работ по перенесению землеустроительного проекта в натуру составляется акт по установленной форме в трех экземплярах. К акту прикладывается схема отвода земельного участка с натуральными промерами границ участка и абрисом.

Один экземпляр акта с материалами полевых измерений прилагается к делу об отводе земельных участков, второй экземпляр акта выдается представителю хозяйства, из земель которого изымается участок, и третий экземпляр — предприятию, учреждению, организации, которым предоставляется участок.

27. Все изменения, происходящие в землепользовании хозяйства в связи с отводом земельных участков районными и областными землеустроительными органами, вносятся в государственные акты на право пользования землей, планы землеустройства, районные дежурные карты и в другие земельно-учетные документы.

28. Передача земель предприятию, учреждению, организации производится райисполкомом (горисполкомом) постепенно, по мере их освоения по назначению.

V. Изготовление и выдача документов на право пользования земельным участком

29. На основании материалов предоставления земельных участков в пользование государственные землеустроительные органы изготовляют, а исполкомы районного (городского) Совета народных депутатов выдают предприятию, учреждению, организации (которым предоставляется в пользование земельный участок) государственный акт на право пользования землей по установленной форме.

30. Если земельный участок предоставляется в пользование по частям (по мере его освоения по назначению), то в графической части акта на право пользования землей, который выдается новому землепользователю, отображается та часть, которая предоставляется под освоение в первую очередь.

Заявки на предоставление участков (частей) под очередное освоение предприятие, учреждение, организация подает исполкому районного (городского) Совета народных депутатов до начала полевых работ.

Дела об отводе земельных участков для государственных или общественных нужд хранятся в геосельхозсправбюро областной организации института «Казгипрозем» и «Целингипрозем».

VI. Возвращение предоставленных в пользование земельных участков

31. По истечении срока, на который был предоставлен земельный участок, или миновании надобности в нем, такие участки подлежат возврату хозяйствам, из землепользования которых они были изъяты, после приведения их в состояние, пригодное для использования по назначению.

32. Земельный участок, подлежащий возвращению, обследуется в

натуре комиссией в составе представителя исполкома районного Совета народных депутатов (председатель комиссии), районного государственного инспектора по использованию и охране земель, представителя предприятия, учреждения, организации, для которых он был предоставлен, а также представителя хозяйства, которому участок возвращается.

Результаты обследования оформляются актом, в котором указывается площадь участка, для какой цели он был предоставлен, состояние работ по его рекультивации (в случае нарушения почвенного покрова) и для каких нужд он должен быть использован в дальнейшем.

33. Прекращение права землепользования предприятий, учреждений и организаций в случаях, указанных в пункте 31 настоящего Положения, а также возвращение земель прежним землепользователям осуществляется исполкомом областного Совета народных депутатов по представлению исполкома районного Совета народных депутатов.

34. Возвращение земельного участка отмечается соответствующими землеустроительными органами в актах на право пользования землей, земельно-учетных документах и на планах землеустройства соответствующего хозяйства, а также в землеустроительных делах, районных дежурных картах и в других земельно-учетных документах.

VII. Оформление разрешений на проведение изыскательских работ

35. Для получения разрешения на проведение в соответствии со статьей 56 Земельного кодекса Казахской ССР [1] геологосъемочных, поисковых, геодезических и других изыскательских работ на всех землях сроком до одного года предприятие, учреждение, организация направляет в облисполком следующие материалы:

а) заявку с указанием места и сроков проведения изыскательских работ, площади земель, на которых будут проводиться эти работы, а также порядка рекультивации земель, нарушаемых изыскательскими работами, или порядка снятия, хранения и использования плодородного почвенного покрова;

б) выписку из утвержденного плана изыскательских работ и разрешение соответствующих органов на проведение топогеодезических или геологических работ;

в) согласие колхоза, совхоза, лесхоза, предприятия и организации, на землях которых должны проводиться изыскательские работы, с указанием сроков и места их проведения;

г) заключение районного государственного инспектора по использованию и охране земель;

д) согласие райисполкома на проведение изыскательских работ;

е) заключение главного государственного инспектора по использованию и охране земель области, управления лесного хозяйства и охраны леса облисполкома (если изыскательские работы проводятся на землях гослесфонда).

36. Облисполком в 10-дневный срок рассматривает материалы о разрешении проведения изыскательских работ и принимает соответствующее решение.

37. Предприятия, учреждения и организации, проводящие работы, указанные в пункте 35 настоящего Положения, обязаны возместить причиненные землепользователю убытки, а также в соответствии со статьей 57 Земельного кодекса Казахской ССР [1] привести занимаемые участки в состояние, пригодное для использования их по назначению.

---

[1] См. стр. 44.

Форма акта утверждена постановлением
Совета Министров Казахской ССР
от 24 января 1975 года № 36

ЖЕРДІ УАҚЫТША ПАЙДАЛАНУҒА
ПРАВО БЕРЕТІН
АКТ

АКТ
НА ПРАВО ВРЕМЕННОГО
ПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЛЕЙ

Актіші _____
(жер пайдаланушының аты және тұрған орны)

_____

_____

халық депутаттары _____ аудандық (қалалық) Советінің атқару комитет берді. Аталған жер пайдаланушыға 19 _____ жылдың _____ ынан (інен) 19 _____ жылдың _____ ына (іне) дейін жер пайдаланудың планына сәйкес оған уақытша пайдалануға мынадай шекарада _____ гектар, оның ішінде _____

_____
(жер учаскелері алынатын жер

_____
пайдаланушылар, учаске көлемі, алқаптардың құрамы көрсетіледі)

Жер _____
(босаған учаскелерді пайдаланудың мақсаты, негізгі шарттары,

_____
рекультивациялау, жерді қайтару шарты, топырақтың құнарлы қабатын алу

_____ беріледі
мен пайдаланудың тәртібі, т. с. с. көрсетіледі)

Акт выдан _____
(наименование землепользователи и его

_____
(местонахождение)

_____

_____

исполнительным комитетом _____ районного (городского) Совета народных депутатов в том, что указанному землепользователю предоставляется во временное пользование сроком с _____ 19 _____ года по _____ 19 _____ года _____ гектаров земли в границах согласно плану землепользования, в том числе _____
(указываются землепользователи, от которых изымаются

_____
земельные участки, площади участков, состав угодий)

Земля предоставляется _____
(указываются цель, основные условия пользо-

_____
вания, рекультивация освобождающихся участков, условия возврата земель,

_____
порядок снятия и использования плодородного слоя почвы и т. п.)

ШЕКАРАЛАРДЫҢ СИПАТТАМАСЫ
ОПИСАНИЕ ГРАНИЦ

А-дан Б-ге дейінгі _____ жер
от А до Б с землями

Б-ден В-ге дейінгі _____ жер
от Б до В с землями

В-ден Г-ге дейінгі _____ жер
от В до Г с землями

Г-ден Д-ге дейінгі _____ жер
от Г до Д с землями

Уақытша пайдалануға берілген жердің

ПЛАНЫ

_____
(жер пайдаланушының аты)

ПЛАН

земель, предоставленных во временное пользование

_____
(название землепользователя)

масштаб

Мөр орны Место для печати

Халық депутаттары _____

аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінің

председателі _____

Председатель исполнительного комитета _____

районного (городского) Совета народных депутатов _____

Аудандық бас (ага) жерге орналастырушы _____

Главный (старший) районный землеустроитель _____

Жерді уақытша пайдалануға право беретін акт 19____ жылы _____ айының _____ күні берілді.

Бұл акт екі дана жасалды: бірінші данасы жер пайдаланушыға берілді, екіншісі халық депутаттары _____ аудандық (қалалық) Советінің атқару комитетінде сақталады.

Акт на право временного пользования землей выдан _____ дня _____ месяца _____ 19_____ года

Настоящий акт составлен в двух экземплярах: первый экземпляр выдан землепользователю, второй — хранится в исполнительном комитете _____ _____ районного (городского) Совета народных депутатов

Бұл жер пайдалану жер пайдалануды тіркейтін мемлекеттік кітапка 19 _____ жылы _____ айының _____ күні _____ номермен жазылды.

Настоящее землепользование записано в государственной книге регистрации землепользований за № _____ _____ дня _____ месяца 19_____ года.

Аудандық бас (аға) жерге орналастырушы
Главный (старший) районный землеустроитель

Жерді уақытша пайдалануға право беретін актіге

ТОЛЫҚТЫРУЛАР

ДОПОЛНЕНИЯ

к акту на право пользования землей временного

О РЕАЛИЗАЦИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР ОТ 10 ИЮНЯ 1977 ГОДА № 501 «О ПОРЯДКЕ ВЕДЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРА»[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 18 июля 1977 г. № 346

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. В соответствии с Основами земельного законодательства Союза ССР и союзных республик[2] и Земельным кодексом Казахской ССР[3] Министерству сельского хозяйства Казахской ССР и облисполкомам осуществить необходимые мероприятия по обеспечению ведения начиная с 1977 года государственного земельного кадастра (включающего данные регистрации землепользований, учета количества и качества земель, бонитировки почв и экономической оценки земель) в целях организации эффективного использования земель и их охраны, планирования народного хозяйства, размещения и специализации сельскохозяйственного производства, мелиорации земель и химизации сельского хозяйства, а также осуществления других народнохозяйственных мероприятий, связанных с использованием земель.

2. Облисполкомам и Министерству сельского хозяйства Казахской ССР обеспечить:

(абзац третий) проведение аэро- и топосъемочных работ, почвенных, геоботанических и других обследований земель в объемах, обеспечивающих систематическое уточнение и обновление данных, включаемых в государственный земельный кадастр.

3. Госплану Казахской ССР и Министерству финансов Казахской ССР предусматривать в проектах годовых государственных планов экономического и социального развития и бюджете республики выделение материалов и денежных средств, необходимых для издания кадастровой документации.

4. Облисполкомам ввести в штаты управлений сельского хозяйства облисполкомов должность главного инженера — инспектора по государственному учету земель и земельному кадастру в пределах предусмотренных по бюджету области ассигнований на содержание органов государственного управления.

---

[1] Абзац второй пункта 2, пункты 5, 6 и 8 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

Пункт 7 не приводится, как воспроизводящий нормы постановления Совета Министров СССР от 10 июня 1977 г. № 501 «О порядке ведения государственного земельного кадастра».

[2] См. том 4 Свода законов СССР.

[3] См. стр. 44.

§ 2. ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ

О ВЫДАЧЕ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАТЕЛЯМ ГОСУДАРСТВЕННЫХ АКТОВ НА ПРАВО ПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЛЕЙ[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 7 апреля 1975 г. № 188

(СП Казахской ССР, 1975 г., № 9, ст. 38)

Во исполнение постановления Совета Министров СССР от 6 марта 1975 года № 199 «О выдаче землепользователям государственных актов на право пользования землей»[2] Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. Облисполкомам, Алма-Атинскому горисполкому и Министерству сельского хозяйства Казахской ССР:

обеспечить руководство работами по осуществлению выдачи государственных актов на право пользования землей;

организовать, где это необходимо, ко времени выдачи государственных актов на право пользования землей выполнение работ по уточнению размеров землепользований, закреплению долговременными межевыми знаками границ землепользований, а также проверку использования всеми землепользователями предоставленных им земель по прямому назначению;

обеспечить в каждом районе ведение районной карты землепользований.

2. Министерству сельского хозяйства Казахской ССР представлять ежегодно до 1 февраля Совету Министров Казахской ССР заявки на изготовление необходимого количества бланков государственных актов на право пользования землей и обложек к ним.

4. Контроль за выполнением работ по выдаче государственных актов на право пользования землей возложить на Министерство сельского хозяйства Казахской ССР.

---

[1] Пункт 3 не приводится, как воспроизводящий нормы постановления Совета Министров СССР от 6 марта 1975 г. № 199 «О выдаче землепользователям государственных актов на право пользования землей».

[2] См. том 4 Свода законов СССР.

О РЕАЛИЗАЦИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЦК КПСС И СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР ОТ 4 ДЕКАБРЯ 1978 ГОДА № 985 «О ПОДСОБНЫХ СЕЛЬСКИХ ХОЗЯЙСТВАХ ПРЕДПРИЯТИЙ, ОРГАНИЗАЦИЙ И УЧРЕЖДЕНИЙ»[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР

от 9 января 1979 г. № 7

Абзац третий пункта 3

О РЕАЛИЗАЦИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЦК КПСС И СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР ОТ 8 ЯНВАРЯ 1981 ГОДА № 27 «О ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ МЕРАХ ПО УВЕЛИЧЕНИЮ ПРОИЗВОДСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В ЛИЧНЫХ ПОДСОБНЫХ ХОЗЯЙСТВАХ ГРАЖДАН»[2]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР

от 16 февраля 1981 г. № 70

(СП Казахской ССР, 1981 г., № 5, ст. 10)

Пункты 10, 11

ОБ УСИЛЕНИИ БОРЬБЫ С НАРУШЕНИЯМИ ЗАКОНОВ ОБ ИНДИВИДУАЛЬНОМ ЖИЛИЩНОМ СТРОИТЕЛЬСТВЕ[3]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР

от 21 апреля 1962 г. № 286

(Ведомости Верховного Совета и Правительства Казахской ССР, 1962 г., № 19)

В целях усиления борьбы с самовольным строительством, хищениями строительных материалов и наведения надлежащего порядка в деле жилищного строительства в городах, рабочих поселках и районных центрах республики Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. Обязать исполкомы областных, городских, районных и поселковых Советов народных депутатов обеспечить строгое соблюдение законов об индивидуальном жилищном строительстве и принять необходимые меры к решительному усилению борьбы с фактами самовольного занятия земель и возведения на них строений, а также с хищением строительных материалов.

2. Запретить всем предприятиям, учреждениям, организациям и гражданам начинать производство строительных работ в городах, рабочих поселках и районных центрах Казахской ССР без регистрации строительства в органах государственного архитектурно-строительного

[1] См. стр. 251.
[2] См. стр. 251.
[3] Пункты 9—13 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

контроля, а индивидуальное жилищное строительство — в органах жилищно-коммунального хозяйства.

3. Установить, что земельные участки для застройки и других нужд выделяются в соответствии с проектами или схемами планировки города, рабочего поселка или районного центра по решениям исполкомов местных Советов народных депутатов в соответствии с Инструкцией о порядке отвода земельных участков для строительства в городах и рабочих поселках Казахской ССР, утвержденной постановлением Совета Министров Казахской ССР 28 февраля 1957 г. № 101.

4. Построенные в порядке индивидуального жилищного строительства дома должны приниматься в эксплуатацию комиссией, состав которой утверждается решением исполкома городского, районного и поселкового Совета народных депутатов.

Установить, что комиссия имеет право проверить законность приобретения застройщиком строительных материалов и в случае выявления злоупотреблений передавать материалы в органы милиции для расследования.

Акты о приемке домов в эксплуатацию утверждаются исполкомами городских, районных, поселковых Советов народных депутатов и вручаются застройщикам.

Если застройщик имеет коммунальную или ведомственную площадь, акт вручается ему только после передачи этой площади соответствующему исполкому или ведомству [1].

5. Обязать торгующие организации при продаже застройщику строительных материалов выдавать, по его требованию, оформленный счет.

6. Инвентаризация индивидуальных домовладений, вновь построенных в городах, рабочих поселках и районных центрах, производится бюро технического учета, а там, где его нет,— соответствующим исполкомом местного Совета народных депутатов после приема жилого дома в эксплуатацию в порядке, установленном действующим законодательством [2].

7. Застройщики, приступившие к строительству без надлежащего разрешения, обязаны немедленно по получении соответствующего письменного требования исполкома городского, районного и поселкового Совета народных депутатов прекратить строительство и в сроки, установленные соответствующим исполкомом, своими силами и за свой счет снести все возведенные ими строения и привести в порядок земельный участок.

В случае невыполнения застройщиком, начавшим строительство самовольно, этого требования, исполком дает распоряжение органам жилищно-коммунального хозяйства о сносе такого строения с отнесением расходов по сносу за счет застройщика или по решению суда самовольно возведенное строение может быть безвозмездно изъято и зачислено в фонд местного Совета народных депутатов. А материалы о самовольном строительстве передаются следственным органам для привлечения виновного к уголовной ответственности [3].

8. Обязать исполнительные комитеты городских, районных и поселковых Советов народных депутатов:

---

[1] См. постановление Совета Министров Казахской ССР от 20 августа 1982 г. № 337 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 18, ст. 75).

[2] Пункт 6 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 12 ноября 1981 г. № 475 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 1, ст. 4).

[3] Абзац второй пункта 7 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 18 декабря 1964 г. № 855 (Ведомости Верховного Совета и Правительства Казахской ССР, 1965 г., № 6).

а) рассматривать материалы о самовольных застройщиках в пятидневный срок со дня их поступления;

б) строго следить за соблюдением индивидуальными застройщиками закона о предельных нормах жилой площади, а также договора о предоставлении в бессрочное пользование земельного участка под строительство индивидуального жилого дома на праве личной собственности[1].

ЛЕСНОЙ КОДЕКС КАЗАХСКОЙ ССР[2]

УТВЕРЖДЕН ЗАКОНОМ КАЗАХСКОЙ ССР
от 11 августа 1978 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1978 г., № 34)

Часть вторая статьи 4, абзац шестой части первой статьи 19, статья 21, часть первая статьи 44, статьи 45, 46, 50 и 51, статья 56, статья 94, часть первая статьи 95, абзацы четвертый и седьмой статьи 119

ОБ УПОРЯДОЧЕНИИ ОТВОДА И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ НУЖД ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА, ПОЛОСЫ ОТВОДА АВТОМОБИЛЬНЫХ ДОРОГ, БЕРЕГОВОЙ ПОЛОСЫ ВНУТРЕННИХ ВОДНЫХ ПУТЕЙ И ДЛЯ СЛУЖЕБНЫХ НАДЕЛОВ[3]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 25 сентября 1962 г. № 711

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. Утвердить согласованные с Госпланом Союза ССР и Госстроем Союза ССР:

б) Положение о землях, предоставляемых органам водного хозяйства и другим организациям Казахской ССР для специальных нужд;

в) Инструкцию о порядке пользования береговой полосой внутренних водных путей.

2. Утвердить Положение о нормах и порядке отвода служебных наделов для рабочих и служащих, которые по роду службы должны проживать, как правило, вдали от населенных мест[4] (линейные работники

---

[1] Подпункт «б» пункта 8 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 18 декабря 1964 г. № 855 (Ведомости Верховного Совета и Правительства Казахской ССР, 1965 г., № 6).

[2] См. т. 7.

[3] Подпункт «а» пункта 1 признан утратившим силу постановлением Совета Министров Казахской ССР от 31 июля 1975 г. № 391 (СП Казахской ССР, 1975 г., № 16, ст. 76).

Пункт 4 не приводится, как не содержащий норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

[4] Действие настоящего Положения распространено постановлениями Совета Министров Казахской ССР: от 27 марта 1964 г. № 208 — на работников государственных заповедников, специальных охотничьих хозяйств, государственного охотничьего надзора и егерской охраны; от 19 июня 1967 г. № 455 (СП Казахской ССР, 1967 г., № 3, ст. 25) — на работников механизированных дистанций и производственных участков погрузочно-разгрузочных работ железнодорожного транспорта.

транспорта, связи, магистральных трубопроводов, лесной охраны и другие), согласно приложениям № 1 и 2.

3. Поручить Министерству сельского хозяйства Казахской ССР, облисполкомам и райисполкомам (горисполкомам) осуществлять постоянный контроль за правильностью использования по прямому назначению земель, отведенных для специальных нужд транспорта, связи, трубопроводов, водного хозяйства и т. д., а также земель, выделяемых под служебные наделы.

УТВЕРЖДЕНО
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 25 сентября 1962 г. № 711

ПОЛОЖЕНИЕ О ЗЕМЛЯХ, ПРЕДОСТАВЛЯЕМЫХ ОРГАНАМ ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА И ДРУГИМ ОРГАНИЗАЦИЯМ КАЗАХСКОЙ ССР ДЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ НУЖД

Общие положения

1. К землям, предоставляемым органам водного хозяйства для специальных нужд, относятся земли, отводимые в установленном законом порядке и предназначенные для строительства, реконструкции, а также содержания, развития и улучшения водохозяйственных систем и гидротехнических сооружений, созданных и строящихся в целях орошения, водоснабжения, обводнения и осушения земель сельскохозяйственного назначения.

2. Управление землями, предоставляемыми органам водного хозяйства или другим организациям, осуществляется Министерством мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР или другими организациями, которым они предоставляются.

Состав земель, предоставляемых органам водного хозяйства для специальных нужд

3. В состав земель, предоставляемых органам водного хозяйства для специальных нужд, входят:

а) земли, занятые оросительными, обводнительными или осушительными каналами, водохранилищами, отстойниками, гидротехническими сооружениями межхозяйственного значения, водоприемниками осушительных систем и сбросных вод при орошении, противопаводковыми защитными валами и дамбами;

б) земли, предоставляемые для полосы отвода вдоль магистральных каналов от реки до последнего вододелительного узла, противопаводковых защитных валов и дамб, а также у головных и прочих гидротехнических сооружений межхозяйственного значения.

4. Ширина полос отвода земли под каналы, водоводы, защитные дамбы и гидротехнические (линейные) сооружения на них устанавливается с учетом проектного поперечного профиля сечения этих сооружений, ширины лесных полос, дорог, линий электропередачи и линий связи (обоснованных проектом), а также защитных зон, которые принимаются до 3 метров с обеих сторон.

Ширина полосы отвода от бровки канала, при прохождении его в выемке, или от подошвы дамбы, при прохождении его в полувыемке — в полунасыпи или в насыпи, должна быть, как правило, не более 30 метров; в особых случаях, когда требуется большая ширина полосы отвода, необходимость увеличения этой ширины обосновывается проектом.

5. В населенных пунктах ширина полос отвода устанавливается по соглашению городских и сельских исполкомов и органов водного хозяйства.

6. Для водохранилища и для плотин на реках областного значения ширина отвода устанавливается каждый раз особым решением облисполкома или Совета Министров Казахской ССР.

Порядок отвода земель органам водного хозяйства для специальных нужд

7. Оформление передачи земель, находящихся в фактическом пользовании органов водного хозяйства, а также отвод им новых земель в размерах, предусмотренных пунктами 4 и 5 настоящего Положения, производятся по ходатайству органов водного хозяйства в установленном законом порядке. Землеустроительные работы по оформлению передачи земель органам водного хозяйства производятся за их счет.

Использование органами водного хозяйства земель, не занятых сооружениями, каналами, дамбами и валами (полосы отводов)

8. Земли, отведенные органам водного хозяйства для специальных нужд и не занятые сооружениями, каналами, дамбами и валами, используются органами водного хозяйства для лесопосадок, устройства дорог, складов, производственного, жилищного, культурно-бытового строительства и подсобного сельского хозяйства.

9. На органы водного хозяйства возлагается полная ответственность за правильное ведение своего лесного хозяйства в соответствии с правилами и инструкциями Министерства лесного хозяйства Казахской ССР.

10. Древесина со своих лесонасаждений органами водного хозяйства может быть использована для ремонта, восстановления и реконструкции гидротехнических сооружений, строений и устройств для защитных, противопаводковых и регулировочных работ, для устройства мостов, средств связи и прочих нужд органов водного хозяйства, связанных с нормальной эксплуатацией оросительных систем.

11. Вырубка лесонасаждений в полосе отвода производится в соответствии с планом ведения лесного хозяйства и по разрешению Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР или других организаций, которым произведен отвод земель. Внеплановая рубка деревьев допускается только для ликвидации аварий по каналам или сооружениям с последующим уведомлением Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР или других организаций, для которых произведен отвод земель.

12. Вырубка лесонасаждений, принадлежащих органам водного хозяйства, посторонними лицами и организациями категорически запрещается, а лица, допустившие вырубку, несут ответственность по закону, как за уничтожение лесных насаждений государственного значения.

УТВЕРЖДЕНА
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 25 сентября 1962 г. № 711

ИНСТРУКЦИЯ
О ПОРЯДКЕ ПОЛЬЗОВАНИЯ БЕРЕГОВОЙ ПОЛОСОЙ ВНУТРЕННИХ ВОДНЫХ ПУТЕЙ

1. На всех внутренних водных путях вне черты городов и рабочих поселков предоставляется в общее бесплатное пользование для работ, связанных с судоходством и сплавом, береговая полоса шириной в 20 метров от уреза воды при пологих берегах или от бровки крутого берега в глубь материка или острова.

2. На береговой полосе внутренних водных путей разрешается:

а) устройство приспособлений для причала судов и плотов, погрузка и выгрузка грузов (без устройства постоянных сооружений), установка временных сооружений для швартовки судов, плотов и наплавных сооружений, а также временное хранение грузов;

б) хранение твердого топлива для судов предприятий, учреждений и организаций водного транспорта и лесосплавляющих организаций, а также временное хранение рыболовных снастей, судовых и плотовых принадлежностей;

в) устройство временных зимовочных помещений и производство других работ, вызванных случайной зимовкой или аварией судна или плота;

г) устройство механической тяги судов и плотов;

д) хранение и сплотка в зимнее время древесины, предназначенной для сплава.

3. Пользование береговой полосой для нужд рыболовства в тех местах, где она используется для нужд судоходства, допускается по согласованию с органами Главного управления речного флота при Совете Министров Казахской ССР.

4. Огни на береговой полосе, кроме огней навигационной обстановки, должны быть ограждены со стороны судового хода щитами.

5. Право пользования береговой полосой внутренних водных путей для нужд судоходства и сплава не распространяется на участки, занятые гидротехническими и мелиоративными сооружениями, садами, виноградниками и другими ценными насаждениями, а также на участки, укрепленные специальными сооружениями и насаждениями, и на полосу отвода железных дорог.

6. В целях предохранения берегов судоходных рек и находящихся на них искусственных насаждений от порчи и разрушения органы Главного управления речного флота при Совете Министров Казахской ССР имеют право запрещать распашку земли, корчевку леса и проведение других работ в пределах береговой полосы.

7. Возведение строений и сооружений в пределах береговой полосы внутренних водных путей допускается только с разрешения соответствующих исполкомов местных Советов народных депутатов. Это разрешение должно быть в обязательном порядке согласовано с органами Главного управления речного флота при Совете Министров Казахской ССР.

8. Организации, производящие в пределах береговой полосы разработку ископаемых, рубку леса, постройку мостов и другие работы, должны обеспечивать сохранность расположенных на этой полосе со-

оружений, предназначенных для нужд судоходства, и своевременно исправлять происшедшие при проведении работ повреждения этих сооружений.

9. Организации, использующие береговую полосу внутренних водных путей для хранения и сплотки древесины, обязаны производить очистку полосы от остатков древесины до начала паводка.

10. Органам Главного управления речного флота при Совете Министров Казахской ССР предоставляется право:

а) бесплатно пользоваться береговой полосой внутренних водных путей для производства работ по охране, поддержанию и улучшению судоходства и возведения строений и сооружений для этих целей;

б) бесплатно использовать для указанных в подпункте «а» работ грунт, камень, гравий, а также береговые заросли кустарника и мелкого леса (диаметром до 8 см), находящиеся в пределах береговой полосы внутренних водных путей;

в) производить вырубку деревьев и кустарников для обеспечения видимости знаков судоходной обстановки, а также вырубку деревьев, создающих опасность для судоходства;

г) производить установку обстановочных знаков и устройство просек для обеспечения видимости этих знаков также за пределами береговой полосы внутренних водных путей, со взносом попенной платы.

11. Береговая полоса, указанная в пункте 1 настоящей Инструкции, не занятая сооружениями и приспособлениями службы эксплуатации внутренних водных путей, подлежит использованию под посевы сельскохозяйственных культур близрасположенными колхозами и совхозами с разрешения исполкомов местных Советов народных депутатов и по согласованию с органами Главного управления речного флота при Совете Министров Казахской ССР в части порядка и времени этого использования.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1

к постановлению Совета Министров Казахской ССР от 25 сентября 1962 г. № 711

ПОЛОЖЕНИЕ О НОРМАХ И ПОРЯДКЕ ОТВОДА СЛУЖЕБНЫХ ЗЕМЕЛЬНЫХ НАДЕЛОВ РАБОЧИМ И СЛУЖАЩИМ, КОТОРЫЕ ПО РОДУ СЛУЖБЫ ДОЛЖНЫ ПРОЖИВАТЬ, КАК ПРАВИЛО, ВДАЛИ ОТ НАСЕЛЕННЫХ МЕСТ

1. Служебные земельные наделы (участки пахотной земли, сенокосы) отводятся рабочим и служащим, которые по роду службы должны проживать, как правило, вдали от населенных мест:

а) линейным работникам железнодорожного транспорта (дистанций пути, путевых машинных станций, путевых дорожных машинных станций, лесонасаждений и карьеров) согласно прилагаемому Перечню (приложение № 2);

б) рабочим и служащим (работающим на линии) магистральных трубопроводов (нефтепроводов, продуктопроводов, газопроводов) всех специальностей;

в) линейным работникам (рабочим и служащим) службы ремонта и содержания автомобильных дорог Министерства автомобильных дорог

Казахской ССР (дорожным рабочим и десятникам[1], ремонтерам, мостовым сторожам, паромщикам, дорожным мастерам, мостовым мастерам, мастерам по снегозащитным и декоративным лесонасаждениям и работникам древесных питомников);

г) работникам (рабочим и служащим) судоходной обстановки Главного управления речного флота при Совете Министров Казахской ССР (бакенщикам, старшинам обстановки, работникам маяков и гидротехнических сооружений);

д) работникам линейно-технических участков и участковым надсмотрщикам Министерства связи Казахской ССР;

е) работникам лесхозов, лесничеств и государственных лесных питомников (лесникам, объездчикам, руководящим, инженерно-техническим работникам и служащим).

2. Размер служебных земельных наделов для перечисленных в п. 1 категорий работников устанавливается: пахотной земли — до 0,50 гектара на неорошаемых землях и до 0,25 гектара на орошаемых землях, а сенокосов — до двух гектаров на семью.

Сенокосными участками наделяются только те работники, у которых имеется скот в личной собственности [2].

3. Служебные земельные наделы выделяются из земель, находящихся в пользовании предприятий, учреждений, организаций соответствующих министерств, государственных комитетов и ведомств, а при недостатке таких земель — из земель государственного запаса и земель государственного лесного фонда.

Служебные земельные наделы из земель, находящихся в пользовании предприятий, учреждений и организаций, предоставляются их администрацией, а из земель государственного запаса и земель государственного лесного фонда — по решению исполнительного комитета районного Совета народных депутатов [2].

4. При наличии у работника или его семьи приусадебного участка либо индивидуального огорода общая площадь приусадебного участка либо индивидуального огорода и служебного надела не должна превышать установленного размера служебного надела пахотной земли [2].

5. Перечисленные выше работники при увольнении с работы лишаются права пользования служебными наделами.

В случаях, если на служебном наделе произведен посев сельскохозяйственных культур, право пользования служебными наделами прекращается после снятия урожая.

При увольнении работников в связи с переходом на пенсию по старости или инвалидности право пользования пахотным, а при наличии в личной собственности скота и сенокосным участком установленного для них размера сохраняется за ними пожизненно.

6. Право пользования пахотным, а при наличии в личной собственности скота и сенокосным участком установленного размера сохраняется за семьями перечисленных в п. 1 настоящего Положения работников:

а) призванных на действительную службу в Советскую Армию, Военно-Морской Флот, пограничные и внутренние войска, а также командированных на учебу — на весь срок нахождения этих работников на действительной военной службе или в учебном заведении;

---

[1] В официальном общесоюзном классификаторе, утвержденном постановлением Госстандарта от 10 ноября 1975 г. № 16, профессия десятника не предусмотрена.

[2] Пункты 2, 3, 4 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 4 января 1972 г. № 5 (СП Казахской ССР, 1972 г., № 2, ст. 8).

б) погибших в связи с исполнением служебных обязанностей: для нетрудоспособной жены (мужа) и престарелых родителей — пожизненно, а для детей — до их совершеннолетия.

7. Контроль за правильностью отвода служебных наделов и правильностью пользования этими наделами возлагается на исполнительные комитеты районных Советов народных депутатов.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2

к постановлению Совета Министров Казахской ССР от 25 сентября 1962 г. № 711

ПЕРЕЧЕНЬ ЛИНЕЙНЫХ РАБОТНИКОВ (РАБОЧИХ И СЛУЖАЩИХ) ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА, ПРОЖИВАЮЩИХ ВНЕ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ И КРУПНЫХ СТАНЦИЙ (ДИСТАНЦИЙ ПУТИ, ПУТЕВЫХ МАШИННЫХ СТАНЦИЙ, ПУТЕВЫХ ДОРОЖНЫХ МАШИННЫХ СТАНЦИЙ, ЛЕСОНАСАЖДЕНИЙ И КАРЬЕРОВ), ИМЕЮЩИХ ПРАВО НА ПОЛЬЗОВАНИЕ СЛУЖЕБНЫМ ЗЕМЕЛЬНЫМ НАДЕЛОМ

1. Обходчики путевые, мостовые, обвальных мест и тоннелей, дежурные по переезду и осмотрщики рельсов и скреплений.

2. Путевые и мостовые рабочие (всех специальностей), путевые сторожа, старшие стрелочники и стрелочники, бригадиры путей, сигналисты.

3. Старшие мастера и мастера — дорожные, мостовые, тоннельные и другие, их помощники, техники и бригадиры, кладовщики, сторожа и служащие линейных контор.

4. Рабочие всех специальностей, занятые на ремонте и содержании пути, зданий и сооружений.

5. Рабочие всех специальностей по обслуживанию и ремонту путевых машин и механизмов, инвентаря и инструментов, машинисты и кочегары водокачек.

6. Рабочие всех специальностей и служащие карьерных хозяйств по добыче и выработке балласта, камня, щебня, песка и глины, а также рабочие на погрузке, выгрузке, сортировке и транспортировке материалов.

7. Рабочие всех специальностей, занятые подготовкой почвы, посадкой деревьев, уходом за защитными лесонасаждениями, охраной и содержанием их, а также техники, объездчики, лесники, мастера.

8. Старшие мастера, мастера, нормировщики и начальники колонн в участков, техники, табельщики и счетоводы околотков.

9. Начальники и дежурные промежуточных станций (разъездов, постов), работающие на этих станциях телеграфисты, электромеханики связи, осмотрщики вагонов, весовщики, товарные и билетные кассиры, составители и сцепщики поездов, шлакоуборщики.

10. Начальники и заместители начальников дистанций пути, лесонасаждений, путевых машинных станций и путевых дорожных машинных станций, карьеров и другие работники этих организаций (если они размещаются на промежуточных станциях, разъездах, постах).

Глава 3

ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО О НЕДРАХ

§ 1. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ КОДЕКСА КАЗАХСКОЙ ССР О НЕДРАХ

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 4 августа 1976 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1976 г., № 32)

Верховный Совет Казахской Советской Социалистической Республики постановляет:

1. Утвердить Кодекс Казахской Советской Социалистической Республики о недрах и ввести его в действие с 1 января 1977 года.

2. Поручить Президиуму Верховного Совета Казахской ССР установить порядок введения в действие Кодекса Казахской ССР о недрах и привести законодательство Казахской ССР в соответствие с настоящим Кодексом.

КОДЕКС КАЗАХСКОЙ ССР О НЕДРАХ

В результате победы Великой Октябрьской социалистической революции недра земли в нашей стране были национализированы и стали достоянием народа.

Государственная собственность на недра в СССР, в состав которого на основе добровольного объединения и равноправия с другими союзными республиками входит Казахская Советская Социалистическая Республика, составляет основу горных отношений, то есть общественных отношений в области использования и охраны недр, создает условия для планового, рационального, комплексного пользования недрами, позволяет обеспечивать правильное размещение производительных сил страны и высокие темпы развития народного хозяйства, является одним из важнейших факторов создания материально-технической базы коммунизма.

СССР обладает большими запасами полезных ископаемых. Вместе с тем непрерывный рост потребления минерального сырья в народном хозяйстве повышает значение научно обоснованного, эффективного использования полезных ископаемых, требует от всех предприятий, организаций, учреждений и граждан бережного отношения к богатствам недр.

Советское государство заботится об обеспечении не только все возрастающих потребностей страны в минеральном сырье и об удовлетворении других нужд народного хозяйства, связанных с пользованием недрами, но и о сохранении природных богатств для будущих поколений.

Советское законодательство о недрах призвано активно способствовать наиболее рациональному использованию недр и их охране.

Раздел первый

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Глава I

ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Задачи законодательства Казахской ССР о недрах

Задачами законодательства Казахской ССР о недрах являются регулирование горных отношений в целях обеспечения в интересах настоящего и будущих поколений научно обоснованного, рационального, комплексного использования недр для удовлетворения потребностей в минеральном сырье и других нужд народного хозяйства, охраны недр, обеспечения безопасности работ при пользовании недрами, а также охрана прав предприятий, организаций, учреждений и граждан, укрепление законности в этой области [1].

Статья 2. Законодательство Союза ССР и Казахской ССР о недрах

Горные отношения в Казахской ССР регулируются Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах и издаваемыми в соответствии с ними другими актами законодательства Союза ССР о недрах, настоящим Кодексом и иными актами законодательства Казахской ССР о недрах.

Земельные, водные и лесные отношения в Казахской ССР регулируются соответствующим законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 3. Государственная (общенародная) собственность на недра [1]

В соответствии с Конституцией СССР и Конституцией Казахской ССР недра являются государственной собственностью — общим достоянием всего советского народа [1].

Недра в СССР состоят в исключительной собственности государства и предоставляются только в пользование. Действия, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на недра, запрещаются.

Статья 4. Единый государственный фонд недр

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах все недра в СССР составляют единый государственный фонд недр, в который входят как используемые, так и неиспользуемые части недр.

Статья 5. Компетенция Союза ССР в области регулирования горных отношений

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах ведению Союза ССР в области регулирования горных отношений подлежат:

---

[1] Статья 1, заголовок и часть первая статьи 3 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

1) распоряжение единым государственным фондом недр в пределах, необходимых для осуществления полномочий Союза ССР в соответствии с Конституцией СССР;

2) установление основных положений и определение единой технической политики в области использования и охраны недр;

3) установление общесоюзных планов охраны недр и рационального использования минеральных ресурсов;

4) государственный надзор и контроль за использованием и охраной недр, за ведением работ по геологическому изучению недр и установление порядка осуществления надзора и контроля;

5) регулирование других вопросов в области использования и охраны недр в соответствии с Конституцией СССР и Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах.

Статья 6. **Компетенция Казахской ССР в области регулирования горных отношений**

Ведению Казахской ССР в области регулирования горных отношений вне пределов компетенции Союза ССР подлежат: распоряжение единым государственным фондом недр в пределах территории республики; установление порядка пользования недрами и их охраны; установление республиканских планов охраны недр и рационального использования минеральных ресурсов; осуществление государственного надзора и контроля за использованием и охраной недр и ведением работ по геологическому изучению недр, а также регулирование других вопросов в области использования и охраны недр, если они не отнесены к компетенции Союза ССР.

Статья 7. **Государственное управление в области использования и охраны недр**

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах государственное управление в области использования и охраны недр осуществляется Советом Министров СССР, Советом Министров Казахской ССР, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов, а также специально уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 8. **Компетенция областных Советов народных депутатов и их исполнительных комитетов в области использования и охраны недр**

Областные Советы народных депутатов и их исполнительные комитеты осуществляют в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР государственный контроль в области использования и охраны недр; устанавливают областные планы охраны недр и рационального использования минеральных ресурсов; определяют порядок пользования предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами в пределах предоставленных им земельных участков недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд, не связанных с добычей полезных ископаемых; осуществляют руководство работой нижестоящих Советов народных депутатов и их исполнительных комитетов в области использования и охраны недр; решают другие вопросы в области использования и охраны недр в пределах своей компетенции.

Статья 9. **Компетенция районных (городских) Советов народных депутатов и их исполнительных комитетов в области использования и охраны недр**

Районные (городские) Советы народных депутатов и их исполнительные комитеты в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР осуществляют государственный контроль в области использования и охраны недр; участвуют в разработке планов охраны недр и рационального использования минеральных ресурсов; предоставляют горные отводы для разработки общераспространенных полезных ископаемых; принимают решения о лишении в установленном порядке предприятий, организаций, учреждений и граждан права добычи в пределах предоставленных им земельных участков общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод (статья 31 настоящего Кодекса); осуществляют руководство работой нижестоящих Советов народных депутатов и их исполнительных комитетов в области использования и охраны недр; разрешают споры по вопросам пользования недрами (статья 90 настоящего Кодекса); решают другие вопросы в области использования и охраны недр в пределах своей компетенции.

Статья 10. **Компетенция поселковых, сельских, аульных Советов народных депутатов и их исполнительных комитетов в области использования и охраны недр**

Поселковые, сельские, аульные Советы народных депутатов и их исполнительные комитеты в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР осуществляют государственный контроль в области использования и охраны недр; наблюдают за соблюдением землепользователями установленного порядка пользования недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд; выявляют дополнительные ресурсы общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод и, в необходимых случаях, вносят предложения об их использовании в вышестоящие органы; решают другие вопросы в области использования и охраны недр в пределах своей компетенции.

Статья 11. **Специально уполномоченные государственные органы управления в области использования и охраны недр**

Специально уполномоченными государственными органами управления Казахской ССР в области использования и охраны недр являются Государственный комитет Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору, Министерство геологии Казахской ССР, Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР в пределах их компетенции.

Статья 12. **Пользователи недр**

Пользователями недр могут быть государственные, кооперативные, общественные предприятия, организации и учреждения, а также граждане СССР.

В случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР, недра могут предоставляться в пользование и иным организациям и лицам.

Статья 13. **Виды пользования недрами**

Недра предоставляются в пользование для:
геологического изучения;
добычи полезных ископаемых;

строительства и эксплуатации подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, в том числе сооружений для подземного хранения нефти, газа и других веществ и материалов, захоронения вредных веществ и отходов производства, сброса сточных вод;

удовлетворения иных государственных и общественных надобностей.

Статья 14. **Сроки пользования недрами**

Пользование недрами может быть бессрочным или временным.

Бессрочным (постоянным) признается пользование недрами без заранее установленного срока.

В случаях временного пользования недра предоставляются на срок не свыше десяти лет. При необходимости срок временного пользования может быть продлен.

Статья 15. **Бесплатность пользования недрами**

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах недра предоставляются в бесплатное пользование, за исключением случаев, устанавливаемых Советом Министров СССР.

Глава II
ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ НЕДР ДЛЯ ГЕОЛОГИЧЕСКОГО ИЗУЧЕНИЯ И ДОБЫЧИ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 16. **Предоставление недр для геологического изучения**

Для геологического изучения, то есть для получения данных о геологическом строении недр, процессах, протекающих в них, выявления и оценки месторождений полезных ископаемых, изучения закономерностей их формирования и размещения, выяснения горно-технических и других условий разработки месторождений полезных ископаемых и использования недр в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых, недра предоставляются в пользование на основании разрешений, выдаваемых специально уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Статья 17. **Предоставление недр для добычи полезных ископаемых**

Для добычи полезных ископаемых недра предоставляются в пользование на основании акта, удостоверяющего горный отвод.

Разработка месторождений полезных ископаемых за пределами горных отводов запрещается.

Статья 18. **Органы, предоставляющие горные отводы для разработки месторождений полезных ископаемых**

Горные отводы для разработки месторождений полезных ископаемых (кроме горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых) предоставляются органами государственного горного надзора в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Статья 19. **Органы, предоставляющие горные отводы для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых**

Горные отводы для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых предоставляются исполнительными комитетами районных (городских) Советов народных депутатов и подлежат регистрации в органах государственного горного надзора.

Предоставление горного отвода для разработки месторождения общераспространенного полезного ископаемого, залегающего в пределах двух районов, производится по указанию исполнительного комитета областного Совета народных депутатов одним из соответствующих исполнительных комитетов районного (городского) Совета народных депутатов.

Статья 20. **Порядок отнесения полезных ископаемых к общераспространенным**

Отнесение полезных ископаемых к общераспространенным производится органами государственного горного надзора в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Статья 21. **Порядок предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых**

Предприятия, учреждения и организации, нуждающиеся в предоставлении горных отводов, обращаются с заявками в исполнительные комитеты районных (городских) Советов народных депутатов по месту нахождения месторождений общераспространенных полезных ископаемых, намечаемых к разработке.

Исполнительные комитеты районных (городских) Советов народных депутатов при предоставлении горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых должны обеспечить:

наиболее выгодное для народного хозяйства использование месторождений полезных ископаемых и площадей залегания этих месторождений;

правильное установление границ и размеров горных отводов, не допуская при этом оставления не включенными в горные отводы участков месторождений, не пригодных для самостоятельной разработки;

предоставление горных отводов для разработки месторождений, по которым утверждены запасы полезных ископаемых.

Решение исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов может быть обжаловано в порядке, устанавливаемом законодательством Казахской ССР.

Статья 22. **Опытно-промышленная разработка месторождения полезных ископаемых**

Опытно-промышленная разработка месторождения полезных ископаемых или его части осуществляется без предоставления горного отвода, в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 23. **Разработка месторождений торфа и пресных подземных вод**

Разработка месторождений торфа и пресных подземных вод осуществляется без предоставления горного отвода, в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 24. **Право предприятий, организаций, учреждений и граждан добывать для своих нужд общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды в пределах предоставленных им земельных участков**

Предприятия, организации, учреждения и граждане имеют право пользоваться недрами в пределах предоставленных им земельных участков с целью добычи для своих хозяйственных и бытовых нужд общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод без предоставления горного отвода, в порядке, установленном статьей 43 настоящего Кодекса.

Колхозы, совхозы и другие сельскохозяйственные предприятия, организации и учреждения в пределах предоставленных им земельных участков могут разрешать членам колхозов, рабочим и служащим совхозов, а также другим гражданам, работающим и проживающим в сельской местности, добывать общераспространенные полезные ископаемые и торф для своих хозяйственных и бытовых нужд.

Глава III

ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ НЕДР ДЛЯ ЦЕЛЕЙ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 25. **Порядок предоставления недр для целей, не связанных с добычей полезных ископаемых**

Для строительства и эксплуатации подземных сооружений и для иных целей, не связанных с добычей полезных ископаемых, недра предоставляются в пользование в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 26. **Предоставление недр для захоронения вредных веществ и отходов производства, сброса сточных вод**

Предоставление недр для захоронения вредных веществ и отходов производства, сброса сточных вод допускается только в исключительных случаях и при соблюдении специальных требований и условий.

Статья 27. **Право предприятий, организаций, учреждений и граждан в пределах предоставленных им земельных участков пользоваться недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд, не связанных с добычей полезных ископаемых**

Предприятия, организации, учреждения и граждане имеют право в пределах предоставленных им земельных участков пользоваться недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд, не связанных с добычей полезных ископаемых, в порядке, устанавливаемом законодательством Казахской ССР.

Глава IV

ПРАВА И ОБЯЗАННОСТИ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ НЕДР

Статья 28. **Возникновение права пользования недрами**

Право пользования недрами возникает после получения акта, удостоверяющего горный отвод, а в случаях, предусмотренных статьей 19 настоящего Кодекса, и его регистрации в органах государственного горного надзора или получения разрешения на пользование недрами.

Статья 29. **Основные права и обязанности пользователей недр**

Пользователи недр имеют право и обязаны пользоваться недрами в соответствии с целями, для которых они предоставлены.

В случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР и Казахской ССР, права пользователей недр могут быть ограничены в государственных интересах, а также в интересах других пользователей недр.

Пользователи недр обязаны обеспечивать:

1) полноту геологического изучения; рациональное, комплексное использование и охрану недр;

2) безопасное для работников и населения ведение работ, связанных с пользованием недрами;

3) охрану атмосферного воздуха, земель, лесов, вод и других объектов окружающей природной среды, а также зданий и сооружений от вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами;

4) сохранность заповедников, памятников природы, истории и культуры от вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами;

5) приведение земельных участков, нарушенных при пользовании недрами, в безопасное состояние, а также в состояние, пригодное для использования их в народном хозяйстве, в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Глава V

ПРЕКРАЩЕНИЕ ПРАВА ПОЛЬЗОВАНИЯ НЕДРАМИ

Статья 30. **Основания и порядок прекращения права пользования недрами**

Право пользования недрами прекращается полностью или частично в случаях:

1) минования надобности в пользовании недрами;

2) истечения установленного срока пользования недрами;

3) возникновения необходимости изъятия участка недр для других государственных или общественных нужд;

4) ликвидации предприятия, организации, учреждения, которому были предоставлены недра в пользование;

5) возникновения явной угрозы здоровью населения.

Право пользования недрами может быть прекращено, если пользователь:

не приступил в течение двух лет к пользованию недрами;

использует недра не в соответствии с той целью, для которой они предоставлены;

нарушил иные правила пользования недрами и их охраны.

Право пользования недрами в случаях, предусмотренных пунктами 1, 3, 4 и 5 части первой и частью второй настоящей статьи, прекращается путем аннулирования соответствующими органами выданных ими горноотводного акта или разрешения.

Законодательством Союза ССР и Казахской ССР могут быть предусмотрены и иные основания прекращения права пользования недрами.

Статья 31. **Основания лишения права землепользователей добычи общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод**

Предприятия, организации, учреждения и граждане могут быть лишены права добычи в пределах предоставленных им земельных участ-

ков общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод в случае нарушения порядка и условий добычи.

Предприятия, организации, учреждения и граждане могут быть лишены права добычи общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод по решению исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов.

Раздел второй
ГЕОЛОГИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ НЕДР

Глава VI
ТРЕБОВАНИЯ К ГЕОЛОГИЧЕСКОМУ ИЗУЧЕНИЮ НЕДР

Статья 32. Основные требования к геологическому изучению недр

Предприятия, организации и учреждения, осуществляющие геологическое изучение недр, обязаны обеспечивать:

1) рациональное, научно обоснованное направление и эффективность работ по геологическому изучению недр;

2) полноту изучения геологического строения недр, горно-технических, гидрогеологических и других условий разработки разведанных месторождений, строительства и эксплуатации подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых;

3) достоверность определения количества и качества запасов основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых и содержащихся в них компонентов; геолого-экономическую оценку месторождений полезных ископаемых;

4) ведение работ по геологическому изучению недр методами и способами, исключающими неоправданные потери полезных ископаемых и снижение их качества;

5) размещение извлекаемых из недр горных пород и полезных ископаемых, исключающее их вредное влияние на окружающую среду;

6) сохранность разведочных горных выработок и буровых скважин, которые могут быть использованы при разработке месторождений и в иных народнохозяйственных целях, и ликвидацию в установленном порядке выработок и скважин, не подлежащих использованию;

7) сохранность геологической и исполнительно-технической документации, образцов горных пород и руд, керна, дубликатов проб полезных ископаемых, которые могут быть использованы при дальнейшем изучении недр, разведке и разработке месторождений полезных ископаемых, а также при пользовании недрами в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых.

Статья 33. Государственная регистрация и государственный учет работ по геологическому изучению недр

Работы по геологическому изучению недр подлежат государственной регистрации и государственному учету в целях обобщения и максимального использования результатов изучения недр, а также предотвращения дублирования указанных работ.

Государственная регистрация и государственный учет работ по геологическому изучению недр проводятся в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Производство работ по геологическому изучению недр без государственной регистрации запрещается.

Статья 34. **Кондиции на минеральное сырье**

Для определения промышленной ценности месторождений и подсчета в них запасов полезных ископаемых устанавливаются кондиции на минеральное сырье по каждому месторождению, которые представляют собой совокупность экономически обоснованных требований к качеству и количеству полезных ископаемых, горно-геологическим и иным условиям разработки месторождения.

Кондиции на минеральное сырье разрабатываются с учетом использования основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых, а также содержащихся в них ценных компонентов и утверждаются в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Глава VII

ПЕРЕДАЧА РАЗВЕДАННЫХ МЕСТОРОЖДЕНИИ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ ДЛЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ОСВОЕНИЯ

Статья 35. **Порядок передачи разведанных месторождений полезных ископаемых для промышленного освоения**

Разведанные месторождения или их участки, по которым утверждены запасы полезных ископаемых, подлежат передаче для промышленного освоения министерствам и ведомствам, осуществляющим руководство разработкой месторождений полезных ископаемых.

Порядок передачи разведанных месторождений полезных ископаемых (кроме месторождений общераспространенных полезных ископаемых) для промышленного освоения устанавливается законодательством Союза ССР, а месторождений общераспространенных полезных ископаемых — законодательством Казахской ССР.

Статья 36. **Порядок передачи месторождений общераспространенных полезных ископаемых для промышленного освоения**

Передача разведанного месторождения общераспространенных полезных ископаемых для промышленного освоения производится комиссией, образуемой из представителей организации, принимающей месторождение, организации, проводившей работы по геологическому изучению месторождения, и исполнительного комитета соответствующего районного (городского) Совета народных депутатов. В случае необходимости, в комиссию могут быть включены представители органов государственного горного надзора, а также проектных, научно-исследовательских и других организаций. Состав комиссии утверждается исполнительным комитетом районного (городского) Совета народных депутатов.

В зависимости от запасов месторождения общераспространенных полезных ископаемых, ценности минерального сырья и потребности в нем народного хозяйства, месторождения общераспространенных полезных ископаемых могут быть переданы для промышленного освоения полностью или отдельными участками (залежами).

Глава VIII

ПЕРВООТКРЫВАТЕЛИ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 37. **Лица, признаваемые первооткрывателями месторождений полезных ископаемых**

Лица, открывшие имеющее промышленную ценность неизвестное ранее месторождение, а также выявившие дополнительные запасы полезных ископаемых или новое минеральное сырье в ранее известном месторождении, существенно увеличивающие его промышленную ценность, признаются первооткрывателями.

Статья 38. **Права первооткрывателей**

Первооткрыватели имеют право на вознаграждение.

Права первооткрывателей и порядок выплаты им вознаграждения определяются законодательством Союза ССР.

Раздел третий

ПРОЕКТИРОВАНИЕ, СТРОИТЕЛЬСТВО И ВВОД В ЭКСПЛУАТАЦИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ДОБЫЧЕ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ И ПО ПЕРЕРАБОТКЕ МИНЕРАЛЬНОГО СЫРЬЯ, А ТАКЖЕ ПОДЗЕМНЫХ СООРУЖЕНИЙ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ[1]

Глава IX

ТРЕБОВАНИЯ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ, СТРОИТЕЛЬСТВУ И ВВОДУ В ЭКСПЛУАТАЦИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ДОБЫЧЕ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ И ПО ПЕРЕРАБОТКЕ МИНЕРАЛЬНОГО СЫРЬЯ, А ТАКЖЕ ПОДЗЕМНЫХ СООРУЖЕНИЙ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ[1]

Статья 39. **Особенности проектирования предприятий по добыче полезных ископаемых, а также подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых**

Проектирование предприятий по добыче полезных ископаемых и подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, производится на основе геологического и иного изучения недр на участке предполагаемого строительства с учетом комплексного развития экономического района.

Проектирование предприятий по добыче полезных ископаемых производится только после утверждения запасов полезных ископаемых и передачи месторождений для промышленного освоения. В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах в исключительных случаях с разрешения Совета Министров СССР проектирование предприятий по добыче полезных ископаемых может производиться до утверждения запасов полезных ископаемых.

Места расположения предприятий по добыче полезных ископаемых или подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, до начала проектных работ согласовываются с исполнительными и

---

[1] Заголовки раздела III и главы IX — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

распорядительными органами соответствующих Советов народных депутатов, органами государственного горного надзора и другими заинтересованными органами.

Статья 40. **Основные требования к проектированию, строительству и вводу в эксплуатацию предприятий по добыче полезных ископаемых и по переработке минерального сырья, а также подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых**

В проектах предприятий по добыче полезных ископаемых должны быть предусмотрены:

1) размещение наземных и подземных сооружений предприятий, обеспечивающее наиболее рациональное и эффективное использование запасов полезных ископаемых;

2) способы вскрытия и системы разработки месторождений полезных ископаемых, обеспечивающие наиболее полное, комплексное и экономически целесообразное извлечение из недр запасов основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых;

3) рациональное использование вскрышных пород при разработке месторождений полезных ископаемых;

4) складирование, учет и сохранение попутно добываемых, временно не используемых полезных ископаемых;

5) геологическое изучение недр, вскрываемых в процессе строительства и эксплуатации предприятий по добыче полезных ископаемых, и составление геологической и маркшейдерской документации;

6) меры, обеспечивающие безопасность населения, охрану недр и других объектов окружающей природной среды, зданий и сооружений.

При проектировании, строительстве и вводе в эксплуатацию предприятий по добыче полезных ископаемых должно быть обеспечено также выполнение требований, указанных в статье 29 настоящего Кодекса.

В проектах предприятий по переработке минерального сырья должны быть предусмотрены: применение технологических схем, обеспечивающих рациональное и комплексное извлечение из добытого минерального сырья содержащихся в нем компонентов, имеющих промышленное значение; наиболее полное использование отходов переработки (шламов, пылей, сточных вод и т. п.); складирование, учет и сохранение временно не используемых отходов производства, содержащих полезные компоненты, а также выполнение требований, указанных в пункте 6 настоящей статьи.

При проектировании, строительстве и вводе в эксплуатацию подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, должно быть обеспечено выполнение требований, указанных в пунктах 3—6 настоящей статьи и в статье 29 настоящего Кодекса.

Строительство, реконструкция и ввод в эксплуатацию предприятий по добыче полезных ископаемых и по переработке минерального сырья, а также подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, запрещаются, если при их проектировании не соблюдены требования, предусмотренные настоящей статьей [1].

---

[1] Статья 40 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

Раздел четвертый

ПОЛЬЗОВАНИЕ НЕДРАМИ ДЛЯ РАЗРАБОТКИ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ И В ЦЕЛЯХ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Глава X

ПОЛЬЗОВАНИЕ НЕДРАМИ ДЛЯ РАЗРАБОТКИ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 41. Порядок разработки месторождений полезных ископаемых

Разработка месторождений полезных ископаемых производится в соответствии с утвержденными проектами предприятий по добыче полезных ископаемых, планами развития горных работ, проектами и схемами разработки месторождений нефти, газа и подземных вод и правилами технической эксплуатации.

Правила технической эксплуатации предприятий по добыче полезных ископаемых, правила разработки нефтяных и газовых месторождений и планы развития горных работ утверждаются соответствующими органами по согласованию с органами государственного горного надзора.

Статья 42. Основные требования к разработке месторождений полезных ископаемых и переработке минерального сырья

При разработке месторождений полезных ископаемых должны быть обеспечены:

1) применение наиболее рациональных и эффективных методов добычи основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых, недопущение сверхнормативных потерь и сверхнормативного разубоживания полезных ископаемых, а также выборочной отработки богатых участков месторождений, приводящей к необоснованным потерям балансовых запасов полезных ископаемых;

2) осуществление доразведки месторождений полезных ископаемых и иных геологических работ, проведение маркшейдерских работ, а также ведение предусмотренной технической документации;

3) учет состояния и движения запасов, потерь и разубоживания полезных ископаемых;

4) недопущение порчи разрабатываемых и соседних с ними месторождений полезных ископаемых в результате проводимых горных работ, а также сохранение запасов полезных ископаемых, консервируемых в недрах;

5) сохранение и учет попутно добываемых, временно не используемых полезных ископаемых;

6) рациональное использование вскрышных пород, а также правильное их размещение;

7) безопасность для жизни и здоровья работников и населения, охрана недр и других объектов окружающей природной среды, зданий и сооружений; разработка и утверждение планов ликвидации аварий.

При переработке минерального сырья должны быть обеспечены: строгое соблюдение технологических схем переработки минерального сырья, обеспечивающих рациональное и комплексное извлечение содержащихся в нем полезных компонентов; учет и контроль распределения полезных компонентов на различных стадиях переработки и степени их извлечения из минерального сырья;

дальнейшее изучение технологических свойств и состава минерального сырья, проведение опытных технологических испытаний с целью совершенствования технологии переработки минерального сырья;

наиболее полное использование отходов переработки (шламов, пылей, сточных вод и т. п.);

складирование, учет и сохранение временно не используемых отходов производства, содержащих полезные компоненты [1].

Статья 43. Порядок добычи общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод землепользователями для своих хозяйственных и бытовых нужд

Добыча общераспространенных полезных ископаемых и торфа предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами в пределах предоставленных нм земельных участков для своих хозяйственных и бытовых нужд может производиться открытым способом без применения взрывных работ, одним уступом высотой не более 5 метров.

Добыча общераспространенных полезных ископаемых и торфа для хозяйственных и бытовых нужд землепользователей на условиях, отличных от указанных в части первой настоящей статьи, может осуществляться только после получения горного отвода.

Предприятия, организации и учреждения, добывающие общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды на разведанных месторождениях в пределах предоставленных им земельных участков, обязаны в установленном порядке ежегодно сообщать органам, осуществляющим государственный учет запасов и месторождений полезных ископаемых, сведения об объемах добычи полезных ископаемых.

Глава XI

ЛИКВИДАЦИЯ И КОНСЕРВАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ДОБЫЧЕ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 44. Условия ликвидации и консервации предприятий по добыче полезных ископаемых

По завершении отработки запасов полезных ископаемых, а также в случаях, когда по технико-экономическим расчетам и другим обоснованиям дальнейшая разработка месторождения или его части нецелесообразна или невозможна, предприятие по добыче полезных ископаемых, разрабатывающее месторождение, или соответствующая часть этого предприятия подлежит ликвидации либо переводу на консервацию.

При полной или частичной ликвидации либо консервации предприятия по добыче полезных ископаемых горные выработки и буровые скважины должны быть приведены в состояние, обеспечивающее безопасность населения, охрану окружающей природной среды, зданий и сооружений, а при консервации также и сохранность месторождения, горных выработок и буровых скважин на все время консервации. При ликвидации предприятия по добыче полезных ископаемых должен быть решен также вопрос о возможном использовании горных выработок и буровых скважин для иных народнохозяйственных целей.

При ликвидации и консервации предприятия по добыче полезных ископаемых или его части геологическая и маркшейдерская документация

---

[1] Статья 42 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

пополняется на момент завершения горных работ и сдается в установленном порядке на хранение.

На предприятиях по добыче полезных ископаемых, смежных с ликвидируемым или консервируемым предприятием, должны быть проведены мероприятия, обеспечивающие безопасность горных работ.

Статья 45. **Органы, по согласованию с которыми осуществляются ликвидация и консервация предприятия по добыче полезных ископаемых**

Ликвидация и консервация предприятия по добыче полезных ископаемых или его части осуществляются по согласованию с органами государственного горного надзора и другими заинтересованными органами.

Глава XII

СТАРАТЕЛЬСКАЯ ДОБЫЧА ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 46. **Условия и порядок старательской добычи полезных ископаемых**

На месторождениях полезных ископаемых или их участках, разработка которых предприятиями по добыче полезных ископаемых нецелесообразна, допускается добыча полезных ископаемых личным трудом старателей.

Добыча полезных ископаемых артелями старателей производится по договору с предприятиями по добыче полезных ископаемых в пределах их горных отводов, а отдельными гражданами — по разрешительному удостоверению, выдаваемому предприятиями по добыче полезных ископаемых.

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах перечень полезных ископаемых, добыча которых разрешается старателям, и Типовой устав артели старателей утверждаются в порядке, устанавливаемом Советом Министров СССР.

Статья 47. **Обязанности предприятий по добыче полезных ископаемых при старательской добыче полезных ископаемых**

На предприятия по добыче полезных ископаемых возлагается контроль за старательской добычей полезных ископаемых.

Предприятия по добыче полезных ископаемых обязаны обеспечивать геологическое и маркшейдерское обслуживание старательских работ и охрану недр при их производстве.

Глава XIII

ПОЛЬЗОВАНИЕ НЕДРАМИ В ЦЕЛЯХ, НЕ СВЯЗАННЫХ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 48. **Порядок пользования недрами в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых**

Пользование недрами для строительства и эксплуатации подземных сооружений и в иных целях, не связанных с добычей полезных ископаемых, производится по специальным проектам, утверждаемым в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

В проектах должны предусматриваться меры, обеспечивающие соответственно обезвреживание сточных вод, вредных веществ, отходов производства и иных веществ и материалов либо локализацию в строго определенных границах и предотвращение проникновения в горные выработки, на земную поверхность и в водные объекты.

Статья 49. **Основания для ограничения, приостановления или запрещения пользования недрами в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых**

В случаях нарушения требований статьи 48 настоящего Кодекса сброс в недра сточных вод, захоронение вредных веществ и отходов производства, подземное хранение веществ и материалов должны быть ограничены, приостановлены или запрещены органами государственного горного надзора или другими специально уполномоченными на то государственными органами.

Раздел пятый

БЕЗОПАСНОСТЬ РАБОТ, СВЯЗАННЫХ С ПОЛЬЗОВАНИЕМ НЕДРАМИ

Глава XIV

ТРЕБОВАНИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ РАБОТ, СВЯЗАННЫХ С ПОЛЬЗОВАНИЕМ НЕДРАМИ

Статья 50. **Обеспечение безопасного ведения работ, связанных с пользованием недрами**

При строительстве, реконструкции и эксплуатации предприятий по добыче полезных ископаемых, а также подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, при выполнении геологоразведочных и иных работ, связанных с пользованием недрами, должна быть обеспечена безопасность для жизни и здоровья работников и населения [1].

Ответственность за обеспечение соблюдения правил и норм безопасности на предприятиях, в организациях и учреждениях, пользующихся недрами, возлагается на их руководителей, которые определяют круг лиц, осуществляющих контроль за соблюдением указанных правил и норм безопасности в структурных подразделениях предприятий, организаций и учреждений.

Статья 51. **Основные требования по обеспечению безопасного ведения работ, связанных с пользованием недрами**

При проведении работ, связанных с пользованием недрами, должно быть обеспечено:

1) изучение и выполнение работниками правил и норм по безопасному ведению работ, а также планирование и проведение мероприятий по предупреждению и ликвидации аварий;

2) приостановление работ в случае возникновения опасности для жизни работников, выведение людей в безопасное место и осуществление мероприятий, необходимых для устранения опасности;

3) применение машин, оборудования и материалов, соответствующих требованиям правил и норм безопасности и санитарных норм;

[1] Часть первая статьи 50 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

4) учет, надлежащее хранение и расходование взрывчатых веществ и средств взрывания, а также правильное и безопасное их использование;

5) своевременное пополнение технической документации, предусмотренной правилами безопасности, в том числе планов горных работ данными, уточняющими границы зон безопасного ведения работ, и планов ликвидации аварий.

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах устав о дисциплине для лиц, работающих в особо опасных подземных условиях, утверждается Советом Министров СССР.

Статья 52. Особые требования по безопасности ведения горных работ

Министерства, государственные комитеты, ведомства и подчиненные им предприятия, организации и учреждения, ведущие горные работы, обязаны разрабатывать с учетом современных достижений науки и техники и осуществлять специальные комплексные организационно-технические мероприятия, предусматривающие улучшение состава рудничной атмосферы, совершенствование технологии ведения горных работ и средств коллективной и индивидуальной защиты и направленные на предупреждение профессиональных заболеваний и производственного травматизма [1].

В целях обеспечения наиболее благоприятных условий для нормальной жизнедеятельности и безопасности рабочих и служащих, занятых на горных работах, министерства и ведомства, а также другие заинтересованные органы обязаны систематически совершенствовать правила и нормы безопасности, санитарные правила и нормы.

Статья 53. Запрещение ведения горных работ в условиях, не отвечающих требованиям правил и норм безопасности

Запрещается ведение горных работ, если состояние горных выработок представляет опасность для жизни и здоровья людей, занятых на подземных работах, или в рудничной атмосфере действующих горных выработок содержание кислорода, вредных и взрывоопасных газов и пыли, а также температура воздуха не соответствуют требованиям правил и норм безопасности, санитарных правил и норм [1].

Статья 54. Лица, допускаемые к руководству горными и взрывными работами и производству взрывных работ

К руководству горными и взрывными работами допускаются лица, имеющие соответствующее специальное образование.

К производству взрывных работ допускаются лица, имеющие право ведения таких работ.

Статья 55. Обязанности лиц, занятых на горных работах, по соблюдению правил и норм безопасности

Лица, занятые на горных работах, обязаны:

1) выполнять требования правил и норм по безопасному ведению работ;

2) систематически проводить осмотры рабочих мест и оборудования и принимать меры к немедленному устранению выявленных нарушений правил и норм безопасности;

---

[1] Часть первая статьи 52 и статья 53 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

3) находиться на работе в специальной одежде и пользоваться средствами индивидуальной защиты;

4) не применять при выполнении работ способы, могущие создать опасность аварии или несчастного случая;

5) при возникновении опасности аварии прекращать работы, немедленно сообщать об этом руководителю работ и действовать в строгом соответствии с планом ликвидации аварий.

Глава XV
ГОРНОСПАСАТЕЛЬНАЯ СЛУЖБА

Статья 56. Горноспасательные части и службы по предупреждению и ликвидации открытых газовых и нефтяных фонтанов

Предприятия, организации и учреждения, ведущие горные работы, обслуживаются в установленном порядке горноспасательными частями, а ведущие буровые работы при разведке и разработке нефтяных и газовых месторождений — службами по предупреждению и ликвидации открытых газовых и нефтяных фонтанов. Дислокация этих частей и служб определяется соответствующими министерствами и ведомствами по согласованию с органами государственного горного надзора.

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах положения о горноспасательных частях и службах по предупреждению и ликвидации открытых газовых и нефтяных фонтанов утверждаются в порядке, устанавливаемом Советом Министров СССР.

Статья 57. Помощь в ликвидации аварии на предприятиях по добыче полезных ископаемых

Исполнительные комитеты местных Советов народных депутатов, а также предприятия, организации и учреждения, независимо от их ведомственной подчиненности, обязаны в случае аварий на предприятиях по добыче полезных ископаемых предоставлять транспортные средства, материалы и оборудование, средства связи и медикаменты и оказывать другие виды помощи в ликвидации аварий.

Раздел шестой
ОХРАНА НЕДР

Глава XVI
ТРЕБОВАНИЯ К ОХРАНЕ НЕДР

Статья 58. Основные требования в области охраны недр

Все недра в СССР подлежат охране.

Основными требованиями в области охраны недр являются:

обеспечение полного и комплексного геологического изучения недр;

соблюдение установленного порядка предоставления недр в пользование и недопущение самовольного пользования недрами;

наиболее полное извлечение из недр и рациональное использование запасов основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых и содержащихся в них компонентов;

недопущение вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами, на сохранность запасов полезных ископаемых;

охрана месторождений полезных ископаемых от затопления, обводнения, пожаров и от других факторов, снижающих качество полезных ископаемых и промышленную ценность месторождений или осложняющих их разработку;

предупреждение необоснованной и самовольной застройки площадей залегания полезных ископаемых и соблюдение установленного порядка использования этих площадей для других целей;

предотвращение вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами, на сохранность эксплуатируемых и находящихся на консервации горных выработок и буровых скважин, а также подземных сооружений;

предотвращение загрязнения недр при подземном хранении нефти, газа и иных веществ и материалов, захоронении вредных веществ и отходов производства, сбросе сточных вод.

Статья 59. Ограничение, приостановление или запрещение пользования недрами

В случае нарушения требований статьи 58 настоящего Кодекса пользование недрами может быть ограничено, приостановлено или запрещено органами государственного горного надзора или другими специально уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Статья 60. Поощрение пользователей недр

Законодательством Союза ССР и Казахской ССР могут быть установлены меры материального и морального поощрения пользователей недр, стимулирующие осуществление мероприятий по улучшению использования недр и усилению их охраны.

Глава XVII
ЗАСТРОЙКА ПЛОЩАДЕЙ ЗАЛЕГАНИЯ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 61. Условия застройки площадей залегания полезных ископаемых

Запрещается проектирование и строительство населенных пунктов, промышленных комплексов и других народнохозяйственных объектов до получения от соответствующей территориальной геологической организации данных об отсутствии полезных ископаемых в недрах под участком предстоящей застройки.

В исключительных случаях застройка площадей залегания полезных ископаемых (кроме общераспространенных полезных ископаемых), а также размещение в местах их залегания подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, допускаются лишь по согласованию с органами государственного горного надзора. При этом должны быть предусмотрены и осуществлены строительные и иные мероприятия, обеспечивающие возможность извлечения из недр полезных ископаемых.

Застройка площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых, а также размещение в местах их залегания подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, допускаются в порядке, устанавливаемом законодательством Казахской ССР.

Статья 62. Застройка площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых

Застройка площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых, а также размещение в местах их залегания подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, допускаются по согласованию с соответствующими территориальными геологическими управлениями.

Застройка площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых объектами, а также размещение в местах их залегания подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, проекты строительства которых подлежат утверждению Советом Министров СССР или Советом Министров Казахской ССР, допускаются по согласованию с Министерством геологии Казахской ССР и Госпланом Казахской ССР.

Выдача разрешений на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых и на размещение в местах их залегания подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, а также утверждение площадок под строительство на площадях залегания общераспространенных полезных ископаемых производятся в порядке, устанавливаемом Советом Министров Казахской ССР.

Глава XVIII

ОХРАНА УЧАСТКОВ НЕДР, ПРЕДСТАВЛЯЮЩИХ ОСОБУЮ НАУЧНУЮ ИЛИ КУЛЬТУРНУЮ ЦЕННОСТЬ

Статья 63. Заповедные геологические объекты и памятники

Редкие геологические обнажения, минералогические образования, палеонтологические объекты и другие участки недр, представляющие особую научную или культурную ценность, могут быть объявлены в установленном порядке заповедниками либо памятниками природы или культуры. Всякая деятельность, нарушающая сохранность указанных заповедников и памятников, запрещается.

Статья 64. Запрещение пользования недрами в пределах заповедников

Запрещается пользование недрами в пределах заповедников для добычи полезных ископаемых, строительства и эксплуатации подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых, захоронения вредных веществ и отходов производства, сброса сточных вод, а также для удовлетворения иных государственных и общественных потребностей.

Статья 65. Порядок охраны геологических заказников

В геологических заказниках запрещается всякая деятельность, влекущая за собой разрушение или обесценивание охраняемых геологических объектов.

На территории геологических заказников устанавливается режим охраны, предусматривающий ограниченное хозяйственное использование части природных объектов, только в определенные сезоны, на определенный срок и лишь только в той мере, в какой это не наносит вреда охраняемым геологическим объектам.

Порядок охраны геологических заказников определяется Положением о природных заказниках Казахской ССР, утверждаемым Советом Министров Казахской ССР.

Статья 66. **Порядок охраны геологических памятников**

Геологические памятники неприкосновенны и хозяйственное их использование полностью исключается.

Порядок охраны геологических памятников определяется Положением о памятниках природы Казахской ССР, утверждаемым Советом Министров Казахской ССР.

Статья 67. **Приостановление работ при обнаружении в недрах объектов, представляющих интерес для науки и культуры**

В случае обнаружения при пользовании недрами редких геологических обнажений и минералогических образований, метеоритов, палеонтологических, археологических и других объектов, представляющих интерес для науки и культуры, пользователи недр обязаны приостановить работы на соответствующем участке и сообщить об этом заинтересованным государственным органам.

Глава XIX

УЧАСТИЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ГРАЖДАН В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ МЕРОПРИЯТИЙ ПО ОХРАНЕ НЕДР И РАЦИОНАЛЬНОМУ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ

Статья 68. **Содействие общественных организаций и граждан охране и рациональному использованию недр**

Профессиональные союзы, организации молодежи, общества охраны природы, научные общества и другие общественные организации, а также граждане оказывают содействие государственным органам в осуществлении мероприятий по охране недр и рациональному их использованию.

Общественные организации принимают участие в деятельности, направленной на обеспечение охраны недр и рационального их использования, в соответствии с их уставами (положениями) и законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Государственные органы обязаны всемерно учитывать предложения общественных организаций и граждан при осуществлении мероприятий по охране недр и рациональному их использованию.

Статья 69. **Порядок участия граждан в мероприятиях по охране и рациональному использованию недр**

Граждане оказывают содействие государственным органам в осуществлении мероприятий по охране недр и рациональному их использованию путем непосредственного участия в проведении необходимых работ, внесения предложений об улучшении охраны недр и рациональному их использованию, сообщения об известных им нарушениях правил охраны и пользования недрами.

Раздел седьмой

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УЧЕТ ЗАПАСОВ И МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ, А ТАКЖЕ УЧАСТКОВ НЕДР, ПРЕДОСТАВЛЕННЫХ В ПОЛЬЗОВАНИЕ, НЕ СВЯЗАННОЕ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Глава XX

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УЧЕТ ЗАПАСОВ И МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 70. **Государственный учет запасов и месторождений полезных ископаемых**

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах запасы и месторождения полезных ископаемых, а также проявления полезных ископаемых подлежат государственному учету по единым для Союза ССР системам.

В целях обеспечения планирования работ по геологическому изучению недр и размещения предприятий по добыче полезных ископаемых, рационального, комплексного использования месторождений полезных ископаемых, а также для решения других народнохозяйственных задач ведется государственный кадастр месторождений полезных ископаемых и составляются государственные балансы запасов полезных ископаемых.

Статья 71. **Государственный кадастр месторождений полезных ископаемых**

Государственный кадастр месторождений полезных ископаемых должен содержать сведения по каждому месторождению, характеризующие количество и качество запасов основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых и содержащихся в них компонентов, горно-технические, гидрогеологические и другие условия разработки месторождения и его геолого-экономическую оценку, а также сведения по каждому проявлению полезных ископаемых.

Статья 72. **Государственные балансы запасов полезных ископаемых**

Государственные балансы запасов полезных ископаемых должны содержать сведения о количестве, качестве и степени изученности запасов полезных ископаемых по месторождениям, имеющим промышленное значение, их размещении, степени промышленного освоения, добыче, потерях и обеспеченности промышленности разведанными запасами полезных ископаемых.

Глава XXI

УТВЕРЖДЕНИЕ И СПИСАНИЕ ЗАПАСОВ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 73. **Утверждение запасов полезных ископаемых**

Запасы полезных ископаемых разведанных месторождений, а также запасы полезных ископаемых, дополнительно разведанные в процессе разработки месторождений, подлежат утверждению специально уполно-

моченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

При утверждении запасов устанавливаются достоверность разведанных запасов полезных ископаемых, их количество и качество, условия залегания, степень изученности, народнохозяйственное значение и подготовленность месторождения для промышленного освоения.

Статья 74. Списание балансовых запасов полезных ископаемых

Добытые полезные ископаемые, а также запасы полезных ископаемых, утратившие промышленное значение, потерянные в процессе добычи, не подтвердившиеся при последующих геологоразведочных работах или разработке месторождения, подлежат списанию с государственного баланса полезных ископаемых в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Списание с учета предприятия по добыче полезных ископаемых балансовых запасов полезных ископаемых, утративших промышленное значение, потерянных в процессе добычи либо не подтвердившихся при последующих геологоразведочных работах или разработке месторождения, производится по согласованию с органами государственного горного надзора.

Глава XXII

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УЧЕТ УЧАСТКОВ НЕДР, ПРЕДОСТАВЛЕННЫХ В ПОЛЬЗОВАНИЕ, НЕ СВЯЗАННОЕ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Статья 75. Государственный учет участков недр, предоставленных в пользование, не связанное с добычей полезных ископаемых

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах участки недр, предоставленные для строительства и эксплуатации подземных сооружений и для иных целей, не связанных с добычей полезных ископаемых, подлежат государственному учету по единым для Союза ССР системам.

Раздел восьмой

НАДЗОР И КОНТРОЛЬ ЗА ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ И ОХРАНОЙ НЕДР И ВЕДЕНИЕМ РАБОТ ПО ГЕОЛОГИЧЕСКОМУ ИЗУЧЕНИЮ НЕДР

Глава XXIII

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ НАДЗОР И КОНТРОЛЬ ЗА ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ И ОХРАНОЙ НЕДР

Статья 76. Задачи государственного надзора и контроля за использованием и охраной недр

Государственный надзор и контроль за использованием и охраной недр имеют своей задачей обеспечить соблюдение всеми министерствами, государственными комитетами, ведомствами, предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами установленного порядка пользования недрами, выполнение обязанностей по охране недр, по безопасному

ведению работ, связанных с пользованием недрами, по предупреждению и устранению их вредного влияния на население, окружающую природную среду, здания и сооружения, соблюдение правил ведения государственного учета запасов и месторождений полезных ископаемых, а также иных правил и норм, установленных законодательством о недрах [1].

Статья 77. **Органы, осуществляющие государственный надзор и контроль за использованием и охраной недр**

Государственный надзор за использованием и охраной недр (государственный горный надзор) осуществляется специально уполномоченными на то государственными органами.

Советы народных депутатов и их исполнительные и распорядительные органы осуществляют государственный контроль в области использования и охраны недр в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 78. **Специально уполномоченные органы государственного горного надзора в Казахской ССР**

Специально уполномоченными органами государственного надзора за использованием и охраной недр в Казахской ССР являются Государственный комитет Казахской ССР по надзору за безопасным ведением работ в промышленности и горному надзору (Госгортехнадзор Казахской ССР) и его органы на местах.

Статья 79. **Осуществление государственного надзора за использованием и охраной недр**

Органы государственного горного надзора проверяют:

1) правильность разработки месторождений полезных ископаемых и выполнение требований по охране недр;

2) соблюдение предприятиями по добыче полезных ископаемых установленного порядка учета запасов полезных ископаемых, правильность и своевременность их списания;

3) соблюдение правил и норм по безопасному ведению работ при пользовании недрами;

4) правильность и своевременность проведения мероприятий, обеспечивающих безопасность населения, охрану окружающей природной среды, зданий и сооружений, эксплуатируемых и находящихся на консервации горных выработок и буровых скважин от вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами;

5) соблюдение требований по предотвращению проникновения в горные выработки, на земную поверхность и в водные объекты нефти, газа и иных веществ и материалов при подземном их хранении, сточных вод, сбрасываемых в недра, захороненных в недрах вредных веществ и отходов производства;

6) соблюдение правил проведения геологических и маркшейдерских работ при разработке месторождений полезных ископаемых.

Статья 80. **Права органов государственного горного надзора**

Органы государственного горного надзора имеют право:

приостанавливать работы, связанные с пользованием недрами, в случаях нарушения правил и норм по безопасному ведению работ и по охране недр;

---

[1] Статья 76 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

прекращать самовольное пользование недрами и самовольную застройку площадей залегания полезных ископаемых;

давать обязательные для исполнения указания об устранении нарушений правил и норм по безопасному ведению работ и по охране недр на предприятиях, в организациях и учреждениях, пользующихся недрами;

расследовать в установленном порядке обстоятельства и причины аварий и случаев производственного травматизма при пользовании недрами и принимать по результатам расследования решения, обязательные для исполнения руководителями соответствующих предприятий, организаций и учреждений.

Статья 81. **Другие функции и права органов государственного горного надзора**

На органы государственного горного надзора могут быть возложены и другие функции по надзору за использованием и охраной недр, а также функции по надзору за переработкой минерального сырья и им могут быть предоставлены другие права по предупреждению и пресечению нарушений правил и норм по безопасному ведению работ и по охране недр [1].

Глава XXIV

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВЕДЕНИЕМ РАБОТ ПО ГЕОЛОГИЧЕСКОМУ ИЗУЧЕНИЮ НЕДР

Статья 82. **Задачи государственного контроля за ведением работ по геологическому изучению недр**

Государственный контроль за ведением работ по геологическому изучению недр имеет своей задачей обеспечить соблюдение установленного порядка и эффективность ведения геологосъемочных, поисковых, разведочных, гидрогеологических, инженерно-геологических, геофизических, геохимических и других работ по геологическому изучению недр, выполняемых предприятиями, организациями и учреждениями, независимо от их ведомственной подчиненности.

Статья 83. **Органы, осуществляющие государственный контроль за ведением работ по геологическому изучению недр**

Государственный контроль за ведением работ по геологическому изучению недр (государственный геологический контроль) осуществляется специально уполномоченными на то государственными органами.

Статья 84. **Осуществление государственного контроля за ведением работ по геологическому изучению недр**

Органы государственного геологического контроля проверяют направление, методику, комплексность и качество работ по геологическому изучению недр.

Статья 85. **Права органов государственного геологического контроля**

Органы государственного геологического контроля имеют право:

давать обязательные для исполнения указания об устранении недо-

---

[1] Статья 81 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

статков и нарушений при проведении работ по геологическому изучению недр;

приостанавливать работы по геологическому изучению недр, если они не соответствуют утвержденным проектам или проводятся без государственной регистрации, а также в случаях нарушений правил и норм, определяющих порядок проведения этих работ.

Статья 86. Другие права органов государственного геологического контроля

Органам государственного геологического контроля могут быть предоставлены и другие права по предупреждению и пресечению нарушений правил и норм ведения работ по геологическому изучению недр.

Глава XXV
ВЕДОМСТВЕННЫЙ КОНТРОЛЬ ЗА ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ И ОХРАНОЙ НЕДР

Статья 87. Осуществление ведомственного контроля за использованием и охраной недр

Ведомственный контроль за соблюдением установленного порядка пользования недрами, ведением работ по геологическому изучению недр, выполнением требований по охране недр, по обеспечению полного извлечения основных и совместно с ними залегающих полезных ископаемых и содержащихся в них компонентов, в том числе при переработке минерального сырья, требований по безопасному ведению работ, связанных с пользованием недрами, за проведением мероприятий, обеспечивающих безопасность населения, охрану окружающей природной среды, зданий и сооружений, за соблюдением правил учета запасов и месторождений полезных ископаемых, а также других правил и норм, установленных законодательством о недрах, осуществляется органами, в ведении которых находятся предприятия, организации и учреждения, пользующиеся недрами [1].

Статья 88. Ведомственный контроль за разработкой месторождений полезных ископаемых и переработкой минерального сырья

Ведомственный контроль за правильностью разработки месторождений полезных ископаемых и переработки минерального сырья осуществляется соответственно маркшейдерской и геологической службами, службой технического контроля и иными службами.

В соответствии с Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах типовые положения о маркшейдерской и геологической службах утверждаются Советом Министров СССР [1].

---

[1] Статьи 87 и 88 — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

Раздел девятый
РАЗРЕШЕНИЕ СПОРОВ ПО ВОПРОСАМ ПОЛЬЗОВАНИЯ НЕДРАМИ

Глава XXVI
РАЗРЕШЕНИЕ СПОРОВ ПО ВОПРОСАМ ПОЛЬЗОВАНИЯ НЕДРАМИ

Статья 89. **Органы, разрешающие споры по вопросам пользования недрами**

Споры между предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами по вопросам пользования недрами разрешаются соответственно исполнительными комитетами районных (городских) Советов народных депутатов, органами государственного горного надзора, органами государственного геологического контроля и иными уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 90. **Компетенция исполнительных комитетов районных (городских) Советов народных депутатов по разрешению споров по вопросам пользования недрами**

К ведению исполнительных комитетов районных (городских) Советов народных депутатов относится разрешение споров между предприятиями, организациями, учреждениями и гражданами по вопросам пользования недрами в связи с добычей общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных вод, а также по вопросам пользования недрами в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых.

Статья 91. **Компетенция органов государственного горного надзора по разрешению споров по вопросам пользования недрами**

К ведению органов государственного горного надзора относится разрешение споров между предприятиями, организациями и учреждениями по вопросам пользования недрами в связи с разработкой месторождений полезных ископаемых (кроме месторождений общераспространенных полезных ископаемых), а также по вопросам пользования недрами в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых.

Статья 92. **Компетенция органов государственного геологического контроля по разрешению споров по вопросам пользования недрами**

К ведению органов государственного геологического контроля относится разрешение споров между предприятиями, организациями и учреждениями по вопросам пользования недрами в связи с геологическим изучением недр.

Статья 93. **Порядок разрешения споров по вопросам пользования недрами**

Споры по вопросам пользования недрами рассматриваются по заявлению заинтересованной стороны. К заявлению прилагаются документы, свидетельствующие о нарушениях права пользования недрами.

Споры по вопросам пользования недрами рассматриваются с участием заинтересованных сторон, которые уведомляются о времени и

месте разрешения спора. Неявка сторон, извещенных о дне рассмотрения спора, не является препятствием для его рассмотрения.

Органы, рассматривающие споры по вопросам пользования недрами, имеют право:

требовать от предприятий, организаций и учреждений предоставления документов, сведений и заключений, необходимых для рассмотрения спора;

вызывать для дачи объяснений должностных лиц предприятий, организаций, учреждений, участвующих в споре;

назначать экспертизы;

знакомиться на предприятиях, в организациях и учреждениях с материалами, необходимыми для разрешения спора;

совершать иные действия, необходимые для разрешения споров по вопросам пользования недрами.

Статья 94. **Разрешение имущественных споров, связанных с пользованием недрами**

Имущественные споры, связанные с пользованием недрами, разрешаются в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Раздел десятый

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НАРУШЕНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕДРАХ

Глава XXVII

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НАРУШЕНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕДРАХ

Статья 95. **Недействительность сделок, нарушающих право государственной собственности на недра**

Сделки, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на недра, недействительны.

Статья 96. **Ответственность лиц, виновных в нарушении законодательства о недрах**

Лица, виновные в совершении сделок, указанных в статье 95 настоящего Кодекса, а также:

самовольном пользовании недрами;

нарушении правил и требований проведения работ по геологическому изучению недр, приведшем к недостоверной оценке разведанных запасов полезных ископаемых или условий для строительства и эксплуатации предприятий по добыче полезных ископаемых, а также подземных сооружений, не связанных с добычей полезных ископаемых;

выборочной отработке богатых участков месторождений, приводящей к необоснованным потерям балансовых запасов полезных ископаемых; сверхнормативных потерях и сверхнормативном разубоживании полезных ископаемых при добыче; порче месторождений полезных ископаемых и других нарушениях требований рационального использования запасов полезных ископаемых;

самовольной застройке площадей залегания полезных ископаемых;

нарушении правил и норм по безопасному ведению работ, связанных с пользованием недрами;

невыполнение правил охраны недр, а также требований по охране окружающей природной среды, зданий и сооружений от вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами;

уничтожении или повреждении наблюдательных режимных скважин на подземные воды, а также маркшейдерских и геодезических знаков;

утрате маркшейдерской или геологической документации, а также дубликатов проб полезных ископаемых и керна, которые необходимы при дальнейшем геологическом изучении недр и разработке месторождений;

невыполнении требований по приведению ликвидируемых или консервируемых горных выработок и буровых скважин в состояние, обеспечивающее безопасность населения, а также требований по сохранению месторождений, горных выработок и буровых скважин на время консервации,—

несут уголовную, административную или иную ответственность в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Законодательством Союза ССР и Казахской ССР может быть установлена ответственность и за другие нарушения законодательства о недрах.

Статья 97. **Прекращение самовольного пользования недрами и самовольной застройки площадей залегания полезных ископаемых**

Самовольное пользование недрами и самовольная застройка площадей залегания полезных ископаемых прекращаются без возмещения произведенных затрат.

Статья 98. **Возмещение убытков**

Предприятия, организации, учреждения и граждане обязаны возместить убытки, причиненные нарушением законодательства о недрах, в размерах и порядке, устанавливаемых законодательством Союза ССР и Казахской ССР. Должностные лица и другие работники, по вине которых предприятия, организации и учреждения понесли расходы, связанные с возмещением убытков, несут материальную ответственность в установленном порядке.

Раздел одиннадцатый
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРЫ[1]

Глава XXVIII
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРЫ

Статья 99. **Международные договоры**

Если международным договором СССР установлены иные правила, чем те, которые содержатся в советском законодательстве о недрах, то применяются правила международного договора.

Такой же порядок применяется в отношении законодательства Казахской ССР о недрах, если в международном договоре Казахской ССР установлены иные правила, чем предусмотренные законодательством Казахской ССР о недрах.

[1] Раздел XI — с изменениями, внесенными Указом от 26 декабря 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 1).

О ПОРЯДКЕ ВВЕДЕНИЯ В ДЕЙСТВИЕ КОДЕКСА КАЗАХСКОЙ ССР О НЕДРАХ[1]

УКАЗ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА КАЗАХСКОЙ ССР от 28 октября 1976 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1976 г., № 45)

В соответствии с Законом Казахской ССР от 4 августа 1976 года «Об утверждении Кодекса Казахской ССР о недрах»[2] (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1976 г., № 32) Президиум Верховного Совета Казахской ССР постановляет:

1. Впредь до приведения законодательства Казахской ССР в соответствие с Кодексом Казахской ССР о недрах действующие акты законодательства Казахской ССР применяются, поскольку они не противоречат Кодексу.

2. Кодекс Казахской ССР о недрах применяется к горным правоотношениям, возникшим после введения в действие Кодекса, то есть с 1 января 1977 года.

В правоотношениях в области использования и охраны недр, возникших до введения в действие Кодекса Казахской ССР о недрах, осуществление прав и обязанностей участников этих правоотношений после 1 января 1977 года регулируется в соответствии с Кодексом.

3. Содержащиеся в Кодексе Казахской ССР о недрах правила, установленные Основами законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах, применяются со дня введения в действие Основ, то есть с 1 января 1976 года в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР от 26 ноября 1975 года «О порядке введения в действие Основ законодательства Союза ССР и союзных республик о недрах» (Ведомости Верховного Совета СССР, 1975 г., № 49, ст. 774).

4. Ходатайства о предоставлении недр в пользование, по которым не приняты решения компетентных органов к моменту введения в действие Кодекса Казахской ССР о недрах, разрешаются в порядке и с соблюдением условий, предусмотренных статьями 16—27 Кодекса.

Решения о предоставлении недр в пользование, принятые до 1 января 1977 года соответствующими органами в пределах их компетенции, но не исполненные к моменту введения в действие Кодекса Казахской ССР о недрах, подлежат исполнению в соответствии с требованиями Кодекса.

5. В случаях, когда недра были предоставлены в пользование до 1 января 1977 года органами, компетенция которых по предоставлению недр изменяется в связи с введением в действие Кодекса Казахской ССР о недрах, прекращение права пользования недрами после указанного срока производится согласно статьям 30—31 Кодекса органами, имеющими право предоставления и изъятия недр в соответствии с Кодексом.

6. Правило части первой статьи 54 Кодекса о руководстве горными и взрывными работами не распространяется на лиц, не имеющих соответствующего специального образования, но допущенных к руководству этими работами до 1 января 1976 года.

---

[1] Статьи 7 и 8 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

[2] См. стр. 129.

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ИНСТРУКЦИИ О ПОРЯДКЕ ПОЛЬЗОВАНИЯ ОБЩЕРАСПРОСТРАНЕННЫМИ ПОЛЕЗНЫМИ ИСКОПАЕМЫМИ И НЕДРАМИ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ДЛЯ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ И БЫТОВЫХ НУЖД НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 5 июня 1980 г., № 239

(СП Казахской ССР, 1980 г., № 14, ст. 40)

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. В соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах утвердить:

Инструкцию о порядке производства геологоразведочных работ на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды по заявкам предприятий, учреждений и организаций на территории Казахской ССР;

Инструкцию о порядке передачи разведанных месторождений общераспространенных полезных ископаемых для промышленного освоения на территории Казахской ССР;

Инструкцию о порядке предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР;

Инструкцию о порядке выдачи разрешений на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР;

Инструкцию о порядке пользования на территории Казахской ССР предприятиями, учреждениями, организациями и гражданами в пределах предоставленных им земельных участков недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд, не связанных с добычей полезных ископаемых.

2. Контроль за соблюдением инструкций осуществляется органами Министерства геологии Казахской ССР, Госгортехнадзора Казахской ССР и исполнительными комитетами областных Советов народных депутатов.

УТВЕРЖДЕНА
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239

ИНСТРУКЦИЯ О ПОРЯДКЕ ПРОИЗВОДСТВА ГЕОЛОГОРАЗВЕДОЧНЫХ РАБОТ НА ОБЩЕРАСПРОСТРАНЕННЫЕ ПОЛЕЗНЫЕ ИСКОПАЕМЫЕ, ТОРФ И ПРЕСНЫЕ ПОДЗЕМНЫЕ ВОДЫ ПО ЗАЯВКАМ ПРЕДПРИЯТИЙ, УЧРЕЖДЕНИЙ И ОРГАНИЗАЦИЙ НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР

1. Устанавливаемый настоящей Инструкцией порядок производства геологоразведочных работ на общераспространенные полезные ископаемые[1], торф и пресные подземные воды по заявкам предприятий, уч-

[1] Перечень общераспространенных полезных ископаемых СССР, утвержденный Госгортехнадзором СССР 12 апреля 1977 г. протоколом № 10, не приводится, как не содержащий норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

реждений и организаций разработан в соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах и обязателен для всех министерств, ведомств, предприятий, учреждений и организаций, находящихся на территории Казахской ССР.

2. Предложения о необходимости производства геологоразведочных работ на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды вносятся предприятиями, учреждениями и организациями в министерства (ведомства) по подчиненности.

Заявки на геологоразведочные работы на указанные полезные ископаемые направляются заинтересованными министерствами (ведомствами) в Госплан Казахской ССР и министерство (ведомство) — исполнителю этих работ за месяц до установленного срока разработки проектов плана экономического и социального развития Казахской ССР.

Заявки на производство геологоразведочных работ на строительное минеральное сырье должны быть согласованы заявляющими министерствами (ведомствами) с Министерством промышленности строительных материалов Казахской ССР.

3. Заявки министерств (ведомств) по проведению геологоразведочных работ на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды должны содержать следующие сведения:

3.1) наименование и адрес предприятия, учреждения, организации — потребителя полезного ископаемого, наименование полезного ископаемого, мощность намечаемого предприятия, количество запасов на амортизационный срок предприятия и технико-экономическое обоснование необходимости производства геологоразведочных работ:

3.2) местоположение месторождения или района поисков по существующему административному делению;

3.3) требования промышленности к качеству минерального сырья или изделий из него, потребность в подземных водах, требования к химическому составу и физическим свойствам воды, предполагаемый режим эксплуатации водозабора, срок водопотребления и допустимый радиус поисков.

4. Министерства (ведомства), подавшие заявки на детальную разведку месторождений общераспространенных полезных ископаемых, торфа и пресных подземных вод, прилагают к ним решения исполнительных комитетов областных Советов народных депутатов на занятие земельных участков для проведения этих работ, а по месторождениям пресных подземных вод, кроме того, согласование с территориальными органами по регулированию использования и охране вод Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР условий специального водопользования в соответствии с установленным порядком.

5. Целесообразность проведения заявленных геологоразведочных работ на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды проверяется в производственных геологических объединениях Министерства геологии Казахской ССР, которыми выдаются соответствующие заключения.

6. Министерство (ведомство), проводящее геологоразведочные работы на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды, представляет в Госплан Казахской ССР в установленный им срок предложения о производстве геологоразведочных работ на планируемый год по рассмотренным заявкам министерств (ведомств).

Госплан Казахской ССР рассматривает целесообразность производства геологоразведочных работ на указанные полезные ископаемые с участием представителей заинтересованных министерств (ведомств).

7. Геологоразведочные работы по общераспространенным полезным ископаемым, торфу и пресным подземным водам, принятые Госпланом Казахской ССР, включаются в проект Государственного плана экономического и социального развития Казахской ССР на очередной год, утверждаемого в установленном порядке.

8. Организации, проводящие геологоразведочные работы на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды, обязаны получить от министерства (ведомства), давшего заявки на такие работы, согласие на проведение детальной разведки вновь выявленных и предварительно разведанных месторождений, а также технические задания на эти работы.

9. По месторождениям общераспространенных полезных ископаемых и торфа, разведанные запасы которых подлежат утверждению в территориальных комиссиях по запасам полезных ископаемых (ТКЗ) Министерства геологии Казахской ССР, организации, проводящие геологоразведочные работы, разрабатывают кондиции в соответствии с установленным порядком.

Разработанные проекты кондиций представляются на утверждение в территориальные комиссии по запасам полезных ископаемых Министерства геологии Казахской ССР одновременно с подсчетом запасов.

Кондиции не разрабатываются по месторождениям: пресных подземных вод хозяйственно-питьевого назначения; песчаных и гравийных материалов в русловых и пойменных отложениях рек [1];

Разработка кондиций не обязательна для месторождений, являющихся сырьевой базой действующих предприятий. В этих случаях технико-экономические расчеты и обоснования параметров кондиций могут разрабатываться укрупненно с использованием прогрессивных плановых показателей с учетом соответствующих поправок на проектируемую мощность, коэффициент вскрыши, транспорт и удешевляющие (удорожающие) факторы.

10. Запасы по месторождениям песчаных и гравийных материалов в русловых и пойменных отложениях рек не подлежат обязательному утверждению в территориальных комиссиях по запасам полезных ископаемых Министерства геологии Казахской ССР [1].

Отчеты о геологоразведочных работах на подобных месторождениях рассматриваются на научно-технических советах (НТС) производственных геологических объединений Министерства геологии Казахской ССР.

11. Запасы по месторождениям пресных подземных вод, разведанных для предприятий с капиталовложениями на устройство водозаборов и каптажных сооружений, не превышающих 500 тыс. рублей, а для объектов железнодорожного транспорта — 1 млн. рублей, не подлежат утверждению в территориальных комиссиях по запасам полезных ископаемых Министерства геологии Казахской ССР.

Отчеты о геологоразведочных работах на подобных месторождениях рассматриваются на научно-технических советах производственных геологических объединений Министерства геологии Казахской ССР.

12. Геологоразведочные работы на общераспространенные полезные ископаемые, торф и пресные подземные воды подлежат регистрации в территориальных геологических фондах Министерства геологии Казахской ССР.

Проведение геологоразведочных работ без регистрации в территориальных геологических фондах запрещается.

---

[1] Абзац третий пункта 9 и абзац первый пункта 10 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 30 декабря 1981 г. № 530.

УТВЕРЖДЕНА
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239

ИНСТРУКЦИЯ О ПОРЯДКЕ ПЕРЕДАЧИ РАЗВЕДАННЫХ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ОБЩЕРАСПРОСТРАНЕННЫХ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ ДЛЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ОСВОЕНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР

1. В соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах устанавливаемый настоящей Инструкцией порядок передачи разведанных месторождений общераспространенных полезных ископаемых или их участков министерством (ведомством), выполнившим геологоразведочные работы, для промышленного освоения другому министерству (ведомству), осуществляющему разработку месторождений, распространяется на месторождения, запасы которых утверждены территориальными комиссиями по запасам полезных ископаемых (ТКЗ) или приняты научно-техническими советами (НТС) производственных геологических объединений Министерства геологии Казахской ССР и является обязательным для всех министерств, ведомств, предприятий, учреждений и организаций, находящихся на территории Казахской ССР.

2. Месторождения общераспространенных полезных ископаемых передаются министерствами (ведомствами), выполнившими геологоразведочные работы, соответствующим министерствам (ведомствам) для промышленного освоения после завершения детальных геологоразведочных работ в объеме, позволяющем производить проектирование горнодобывающего предприятия (карьера).

В зависимости от запасов месторождения, ценности минерального сырья и потребности в нем народного хозяйства месторождение может быть передано для промышленного освоения полностью или отдельными участками (залежами).

3. Организация, производившая геологоразведочные работы, уведомляет в месячный срок после утверждения или принятия запасов месторождения министерство (ведомство), которому передается месторождение для промышленного освоения, а также соответствующий исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов о готовности месторождения к передаче и ставит вопрос об образовании междуведомственной комиссии для передачи-приемки месторождения.

4. Передача-приемка разведанного месторождения или его участка для промышленного освоения производится решением междуведомственной комиссии.

Междуведомственная комиссия образуется совместным приказом организации, производившей геологоразведочные работы, и организации, принимающей месторождение для промышленного освоения.

5. Междуведомственная комиссия образуется из представителей организаций, принимающих и передающих месторождение, и исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов. В случае необходимости в междуведомственную комиссию могут быть включены представители министерств (ведомств), передающих и принимающих месторождение, представители органов Госгортехнадзора Казахской ССР, проектных, научно-исследовательских и других организаций. Председателем междуведомственной комиссии назначается пред-

ставитель организации, принимающей месторождение. Состав междуведомственной комиссии утверждается исполнительным комитетом районного (городского) Совета народных депутатов.

6. Междуведомственная комиссия по передаче-приемке месторождений общераспространенных полезных ископаемых проводит свою работу, как правило, непосредственно на разведанном объекте и имеет право получать от организации, проводившей геологоразведочные работы, необходимые данные по изученности месторождения, а также проверять выполнение рекомендаций указанных в протоколах территориальных комиссий по запасам полезных ископаемых и научно-технических советов производственных геологических объединений Министерства геологии Казахской ССР.

Междуведомственная комиссия определяет порядок и сроки передачи геологического отчета о разведочных работах с подсчетом запасов, первичной геологической и технической документации геологоразведочных и гидрогеологических режимных скважин, керна, образцов полезного ископаемого и пород, дубликатов проб, горных выработок и дает рекомендации о возможном использовании зданий, сооружений и других основных средств.

Передача-приемка месторождения оформляется актом междуведомственной комиссии по форме согласно приложению, который подписывается всеми ее членами.

7. В случаях, когда месторождение разведано и предусматривается к освоению предприятиями, организациями того же министерства (ведомства), для передачи-приемки месторождения приказом по данному министерству (ведомству) образуется комиссия, в состав которой включаются представители предприятия (организации), принимающего месторождение для промышленного освоения, организации, производившей геологоразведочные работы, а также представители данного министерства (ведомства) и других заинтересованных организаций. Состав комиссии утверждается исполнительным комитетом районного (городского) Совета народных депутатов.

8. Решение междуведомственной комиссии и акт передачи-приемки месторождения для промышленного освоения не дают права министерству (ведомству) начинать эксплуатацию месторождения общераспространенных полезных ископаемых до получения в установленном порядке земельного участка и горного отвода.

9. Акт междуведомственной комиссии утверждается руководителем организации, принимающей месторождение, и руководителем организации, осуществлявшей геологоразведочные работы.

Утвержденный акт междуведомственной комиссии является основанием для передачи запасов общераспространенных полезных ископаемых, разведанных на месторождении, на баланс министерства (ведомства) или организации, принявшей месторождение для промышленного освоения.

Утвержденный акт междуведомственной комиссии передается министерству (ведомству), организации, проводившим геологоразведочные работы, в одном экземпляре, организации, принимающей месторождение для промышленного освоения,— в двух экземплярах, территориальному и республиканскому геологическим фондам Министерства геологии Казахской ССР, органам Госгортехнадзора Казахской ССР, исполнительному комитету районного (городского) Совета народных депутатов — в одном экземпляре.

Республиканский и территориальные геологические фонды в соответствии с актами междуведомственных комиссий ведут учет разведанных

месторождений общераспространенных полезных ископаемых, переданных для промышленного освоения.

10. Разногласия, возникающие по вопросам передачи-приемки месторождения, разрешаются руководством министерств (ведомств), проводивших геологоразведочные работы и принимающих месторождение для промышленного освоения.

ПРИЛОЖЕНИЕ

к Инструкции о порядке передачи разведанных месторождений общераспространенных полезных ископаемых для промышленного освоения на территории Казахской ССР

УТВЕРЖДАЮ

_____
должность руководителя организации, передающей

_____
месторождение

«_____» _____19_____г.

УТВЕРЖДАЮ

_____
должность руководителя организации, принимающей

_____
месторождение

«_____» _____19 _____г.

АКТ

междуведомственной комиссии по передаче-приемке месторождения общераспространенных полезных ископаемых для промышленного освоения

№ от «_____» _____19 _____г.

Междуведомственная комиссия в составе представителей _____

_____
(наименование организации с указанием министерства (ведомства) по подчиненности,

_____
передающей месторождение, занимаемая должность, фамилия, имя, отчество)

_____

с одной стороны, представителей _____
(наименование организации с

_____
указанием министерства (ведомства) по подчиненности, принимающей месторождение,

_____
занимаемая должность, фамилия, имя, отчество)

_____

_____

с другой стороны, действующая на основании совместного приказа по _____

_____

(наименование организации, передающей и принимающей месторождение, с указа-

_____

нием министерства (ведомства) по подчиненности)

от «_____» _____ 19_____ г. № _____, составили настоящий акт о нижеследующем:

1. _____

(наименование организации, выполнившей геологоразведочные работы, с ука-

_____

занием министерства (ведомства) по подчиненности)

передает, а _____

(наименование организации, принимающей месторождение, с указанием

_____

министерства (ведомства) по подчиненности)

принимает _____

(наименование месторождения или передаваемой его части с навмевованием

_____

полезного ископаемого)

расположенное на территории _____

(название административного района)

изученное и разведанное за период с 19_____ г. по 19_____ г.

2. Передаваемое месторождение разведано _____

(разведочные горные выработки,

_____

их количество, общий метраж буровых и разведочных работ)

_____

3. К моменту передачи выявленные геологоразведочными работами балансовые запасы _____

(наименование полезного ископаемого)

по передаваемому месторождению выражаются в следующих количествах: _____

_____

(категория, количество)

утвержденных (или принятых) _____

(дата, номер протокола ТКЗ или НТС

_____

геологических организаций Министерства геологии Казахской ССР)

забалансовые запасы _____

(категория, количество)

4. Качественные показатели _____

(наименование полезного ископаемого)

передаваемого месторождения характеризуются следующими данными: _____

_____

(среднее содержание по данным опробования для отдельных категорий по отдельным

_____

участкам или зонам, технологическая характеристика сырья)

5. Сведения о возможностях прироста запасов и использовании вскрышных пород: _____

_____

_____

6. Гидрогеологическая характеристика месторождения:

_____

7. Другие данные, характеризующие передаваемое месторождение:

_____

_____

8. Одновременно с месторождением организация, проводившая геологоразведочные работы, _____
(наименование организации с указанием

_____
министерства (ведомства) по подчиненности)

передает, а организация, принимающая месторождение _____
(наименование

_____
организации с указанием министерства (ведомства) по подчиненности)

принимает следующие материалы: _____

_____
(протоколы ТКЗ или НТС геологических организаций Министерства геологии Казах-

_____
ской ССР)

в _____ экземплярах _____

_____
(графические материалы, заключения и др.)

в _____ экземплярах _____

_____
(отчеты с количеством разведанных запасов)

в _____ экземплярах _____

Председатель комиссии

Члены комиссии:

УТВЕРЖДЕНА
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239

ИНСТРУКЦИЯ О ПОРЯДКЕ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ГОРНЫХ ОТВОДОВ ДЛЯ РАЗРАБОТКИ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ОБЩЕРАСПРОСТРАНЕННЫХ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР

I. Общие положения

1. Настоящая Инструкция о порядке предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых составлена в соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах и является обязательной для всех министерств, ведомств, предприятий, учреждений и организаций, осуществляющих проектирование, строительство (реконструкцию) и эксплуатацию месторождений общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР.

2. Для промышленной разработки месторождения общераспространенных полезных ископаемых должен быть получен горный отвод в порядке, предусмотренном настоящей Инструкцией, и земельный участок в установленном порядке.

Получение предприятием, учреждением и организацией только горного отвода не означает еще предоставления ему права на пользование участком земной поверхности в его границах, равно как и наличие только земельного отвода не дает права на разработку полезного ископаемого в пределах соответствующего земельного участка.

3. Горным отводом называется часть земных недр, предоставляемая для промышленной разработки содержащихся в ней полезных ископаемых.

Местоположение горного отвода изображается в масштабе на топографическом плане.

4. Земельный участок для разработки месторождения общераспространенных полезных ископаемых предоставляется после оформления горного отвода. Местоположение и площадь земельного участка устанавливаются в зависимости от границ горного отвода с учетом требований земельного законодательства о бережном и рациональном использовании земель.

5. Горные отводы для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых предоставляются исполнительными комитетами районных (городских) Советов народных депутатов.

Предоставление горного отвода для разработки месторождения общераспространенного полезного ископаемого, залегающего в пределах двух районов, производится по указанию исполнительного комитета областного Совета народных депутатов одним из соответствующих исполнительных комитетов районного (городского) Совета народных депутатов, а в случае залегания его на территории двух областей — по указанию Совета Министров Казахской ССР.

До начала разработки месторождения горный отвод должен быть в обязательном порядке зарегистрирован в территориальном управлении округа Госгортехнадзора Казахской ССР.

6. Исполнительные комитеты районных (городских) Советов народных депутатов при предоставлении горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых обязаны:

6.1) требовать правильное и наиболее целесообразное для народного хозяйства использование месторождений и площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых;

6.2) не допускать оставления участков месторождений общераспространенных полезных ископаемых, не пригодных для самостоятельной разработки, не включенными в горный отвод;

6.3) предоставлять горные отводы только для разработки тех месторождений, по которым запасы общераспространенных полезных ископаемых утверждены территориальной комиссией по запасам полезных ископаемых (ТКЗ), приняты научно-техническим советом (НТС) производственного геологического объединения Министерства геологии Казахской ССР.

Примечание. Исполнительные комитеты районных (городских) Советов народных депутатов не должны разрешать разработку новых месторождений общераспространенных полезных ископаемых для производства строительных материалов при возможности экономически целесообразного использования для этих целей отходов близлежащих предприятий по добыче полезных ископаемых и по переработке минерального сырья. Разрешение не выдается также тем предприятиям, учреждениям, организациям, которые не рекультивировали и не сдали в установленном порядке земельные участки, ранее нарушенные разработкой месторождений.

7. Предприятия, учреждения, организации и граждане имеют право в пределах предоставленных им земельных участков, не оформляя горного отвода, добывать для своих хозяйственных и бытовых нужд общераспространенные полезные ископаемые открытым способом без применения взрывных работ, одним уступом высотой не более 5 метров, без права продажи или передачи их на сторону, с соблюдением технических правил эксплуатации и техники безопасности, при условии снятия и хранения плодородного слоя почвы для последующего внесения его на рекультивируемые земли.

8. Финансирование работ по строительству предприятия по добыче полезных ископаемых, а также по промышленной разработке месторождений общераспространенных полезных ископаемых допускается только при наличии технического проекта, справки управления округа Госгортехнадзора Казахской ССР о регистрации горного отвода и документов на право пользования земельными участками.

II. Основные требования по горным отводам

9. Начало разработки месторождения допускается только после оформления горного отвода, получения земельного участка и справки о регистрации горного отвода в управлении округа Госгортехнадзора Казахской ССР.

10. Горные отводы предоставляются только тем предприятиям, учреждениям и организациям, в задачи которых согласно их уставам, положениям или приказам вышестоящих органов входит разработка месторождений общераспространенных полезных ископаемых.

11. Горный отвод, как правило, предоставляется одному предприятию, учреждению, организации для разработки всего месторождения общераспространенного полезного ископаемого.

Горные отводы в пределах одного месторождения могут быть в исключительных случаях предоставлены нескольким предприятиям, уч-

реждениям и организациям при условии взаимной увязки работ, согласованности проектов предприятий по добыче полезных ископаемых и разработки месторождения способами, обеспечивающими наиболее полную выемку балансовых запасов и безопасность ведения горных работ.

Прирезка к горным отводам действующих предприятий по добыче полезных ископаемых дополнительных участков месторождений общераспространенных полезных ископаемых производится в порядке, предусмотренном настоящей Инструкцией для получения нового горного отвода.

12. Передача предоставленных горных отводов для разработки общераспространенных полезных ископаемых во временное или постоянное пользование другим предприятиям, учреждениям и организациям запрещается.

13. По завершенни разработки запасов общераспространенных полезных ископаемых, а также в случаях, когда по технико-экономическим расчетам и другим обоснованиям дальнейшая разработка месторождения или его части нецелесообразна или невозможна, предприятие по добыче общераспространенных полезных ископаемых, разрабатывающее месторождение, или соответствующая часть этого предприятия подлежит ликвидации либо переводу на консервацию.

Предприятия, учреждения и организации при ликвидации предприятия по добыче общераспространенных полезных ископаемых обязаны производить рекультивацию земель, нарушенных горными работами.

При полной или частичной ликвидации либо консервации предприятия по добыче общераспространенных полезных ископаемых горные выработки и буровые скважины должны быть приведены в состояние, обеспечивающее безопасность населения, охрану окружающей природной среды, зданий и сооружений, а при консервации также и сохранность месторождения, горных выработок и буровых скважин на все время консервации. При ликвидации предприятия по добыче общераспространенных полезных ископаемых должен быть решен также вопрос об использовании горных выработок и буровых скважин для иных народнохозяйственных целей.

При ликвидации и консервации предприятия по добыче общераспространенных полезных ископаемых или его части геологическая и маркшейдерская документация пополняется на момент завершения горных работ и сдается в установленном порядке на хранение.

На предприятиях по добыче общераспространенных полезных ископаемых, смежных с ликвидируемым или консервируемым предприятием, должны быть проведены мероприятия, обеспечивающие безопасность ведения горных работ.

Ликвидация и консервация предприятия по добыче общераспространенных полезных ископаемых или его части осуществляются по согласованию с органами государственного горного надзора и другими заинтересованными организациями.

III. Порядок предоставления горных отводов

14. Предприятие, учреждение, организация, испрашивающие горный отвод для разработки месторождения общераспространенных полезных ископаемых, представляют заявку в исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов, на территории которого находится месторождение.

В заявке указывается:

14.1) полное наименование и адрес предприятия, учреждения, организации, их ведомственная подчиненность;

14.2) наименование полезного ископаемого;

14.3) местонахождение месторождения;

14.4) производственная мощность намечаемого к строительству (реконструкции) карьера.

К заявке прилагаются следующие документы:

14.5) топографический план в масштабе не мельче 1:5000, уточненный на день представления заявки с изображением контура испрашиваемого горного отвода, рельефа местности, природных объектов в пределах горного отвода и вблизи него;

14.6) справка о разведанности месторождения с указанием всех запасов, в том числе в пределах горного отвода, утвержденных территориальной комиссией по запасам полезных ископаемых (ТКЗ) или принятых научно-техническим советом (НТС) производственного геологического объединения Министерства геологии Казахской ССР;

14.7) справка о наличии утвержденного технического проекта на строительство (реконструкцию) и эксплуатацию предприятия по добыче полезных ископаемых;

14.8) выписка из положения, устава или постановления вышестоящих органов, подтверждающая право ведения горных работ предприятием, учреждением, организацией, испрашивающими горный отвод;

14.9) пояснительная записка, в которой указываются назначение и задачи намечаемого к строительству предприятия по добыче полезных ископаемых (карьера), сроки отработки месторождения и развития горных работ по годам и другие производственные показатели.

15. Исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов рассматривает заявку о предоставлении горного отвода на разработку месторождения общераспространенных полезных ископаемых и выносит по ней решение не позднее 20 дней после ее получения.

16. Решение исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов по вопросу рассмотрения заявки о предоставлении горного отвода для разработки месторождения общераспространенных полезных ископаемых может быть обжаловано в исполнительный комитет областного Совета народных депутатов в месячный срок со дня его вынесения.

Копия жалобы одновременно направляется в исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов, который обязан в 10-дневный срок направить исполнительному комитету областного Совета народных депутатов все материалы по спорному вопросу.

17. Разрешение на предоставление горного отвода для разработки общераспространенных полезных ископаемых оформляется следующими документами, составляемыми в четырех экземплярах:

17.1) решение исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов;

17.2) горноотводный акт по форме согласно приложению № 1;

17.3) разрешительная надпись на топографическом плане по форме согласно приложению № 2.

18. Один экземпляр всех материалов по оформленному горному отводу, включая горноотводный акт и решение исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов, передается заявителю, второй экземпляр хранится в архиве исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов, третий — переда-

ется в управление округа Госгортехнадзора Казахской ССР и четвертый — территориальному геологическому фонду Министерства геологии Казахской ССР.

19. Исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов может лишить права пользования недрами путем аннулирования горноотводного акта на разработку общераспространенных полезных ископаемых у предприятий, учреждений и организаций, пользующихся ими, если:

19.1) миновала надобность в пользовании недрами;

19.2) истек установленный срок пользования недрами;

19.3) возникла необходимость изъятия участка недр для других государственных или общественных нужд;

19.4) ликвидировано предприятие (учреждение, организация), которому были предоставлены недра в пользование;

19.5) предприятие не приступило в течение двух лет к пользованию недрами;

19.6) недра используются не в соответствии с той целью, для которой они предоставлены;

19.7) нарушены правила пользования недрами и их охраны, приводящие к возникновению явной угрозы для здоровья населения и отрицательному влиянию на окружающую среду.

20. Учет предоставленных горных отводов на разработку общераспространенных полезных ископаемых в исполнительном комитете районного (городского) Совета народных депутатов ведется в книге по форме согласно приложению № 3, а регистрация горных отводов в управлении округа Госгортехнадзора Казахской ССР — в книге по форме согласно приложению № 4.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1

к Инструкции о порядке предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР

ГОРНООТВОДНЫЙ АКТ №

на разработку месторождения общераспространенного полезного ископаемого

»_____» _____ 19 _____ г. _____
дата, месяц (наименование райисполкома (горисполкома)

_____
Совета народных депутатов, области)

предоставлен горный отвод для промышленной разработки _____

_____
(наименование месторождения общераспространенного полезного

_____, расположенного в _____
ископаемого)

_____
(наименование местности, района, области)

в границах, обозначенных на прилагаемой копии топографического плана угловыми

пунктами, _____
(цифры)

площадью _____
(прописью)
гектаров.

Настоящий акт составлен в четырех экземплярах и внесен в реестр

_____
(наименование райисполкома (горисполкома) Совета народных депутатов, области)

_____
(наименование организации, испрашивающей горный отвод)

Предприятие, получившее горный отвод, обязано соблюдать следующие требования:

1. Вести горные работы в соответствии с проектами и с соблюдением правил безопасности ведения горных, взрывных работ, правил и инструкций по охране недр и проекта рекультивации земель.

2. Руководство разработками в пределах горных отводов поручать только лицу, имеющему право ответственного ведения горных работ.

3. Охранять от вредного влияния горных разработок все предусмотренные проектом к сохранению ценные сооружения и природные объекты.

4. За 15 дней до начала горных работ сообщать об этом управлению округа Госгортехнадзора Казахской ССР.

5. Временное или постоянное прекращение работ осуществлять в полном соответствии с действующей Инструкцией о порядке консервации и ликвидации горных предприятий.

6. Возвратить горноотводный акт исполнительному комитету районного (городского) Совета народных депутатов не позже 10 дней после оформления акта на ликвидацию горного предприятия.

Горноотводный акт теряет силу и подлежит возвращению в исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов, если организация, получившая его, в течение двух лет не приступила к разработке месторождения полезного ископаемого.

М. П. **Председатель** _____
(наименование райисполкома (горисполкома) Совета народных депутатов)
(подпись)

М. П. **Руководитель** _____
(наименование организации, подавшей заявку на горный отвод)
(подпись)

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2

к Инструкции о порядке предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР

ФОРМА РАЗРЕШИТЕЛЬНОЙ НАДПИСИ НА ТОПОГРАФИЧЕСКОМ ПЛАНЕ

Изображенный на этом плане горный отвод по _____
(наименование
_____ площадью _____
месторождения) (прописью)

гектаров, в границах, обозначенных угловыми пунктами, _____

_____ предоставлен
(цифрами)

_____
(наименование райисполкома (горисполкома), области)

_____

для промышленной разработки _____
(полное наименование организации,

_____
подавшей заявку на горный отвод)

План является приложением к горноотводному акту №_____

_____, выданному _____ 19 _____ г.
(дата, месяц)

Председатель исполнительного комитета _____ районного (городского) Совета народных депутатов

_____
(подпись)

М. П.

Секретарь исполнительного комитета _____ районного (городского) Совета народных депутатов

_____
(подпись)

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3

к Инструкции о порядке предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР

_____ райисполком (горисполком) Совета народных депутатов _____
(наименование райисполкома (горисполкома)

_____ области
(наименование области)

КНИГА УЧЕТА (РЕЕСТР)

горных отводов, предоставленных для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых

Порядковый номер горных отводов	Дата выдачи горноотводного акта	Наименование месторождения	Площадь горного отвода (в га)	Наименование полезного ископаемого, предоставленного для разработки	Запасы полезных ископаемых	Местоположение горного отвода (местность, район, область)	Полное наименование и адрес предприятия (организации), получившего горный отвод, а также его подчиненность (трест, главк, министерство, ведомство)	Перечень документов, выданных предприятию (организации) при оформлении горного отвода	Отметка о ликвидации или консервации предприятия (организации), об изменении размеров горного отвода, об его изъятии с указанием причин	Примечание
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

ПРИЛОЖЕНИЕ № 4

к Инструкции о порядке предоставления горных отводов для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР

Управление _____ округа Госгортехнадзора Казахской ССР
(наименование округа)

КНИГА УЧЕТА (РЕЕСТР)

горных отводов, предоставленных для разработки месторождений общераспространенных полезных ископаемых

№ справок регистрации горного отвода	Дата регистрации горного отвода	Полное наименование райисполкома (горисполкома), области, выдавшего горноотводный акт	Дата выдачи горного отвода и № по реестру	Наименование месторождения полезного ископаемого	Площадь горного отвода (в га)	Запасы полезного ископаемого	Местоположение горного отвода (местность, район, область)	Полное наименование и адрес предприятия (организации), получившего горный отвод, его подчиненность (трест, главк, министерство, ведомство)	Перечень документов, выданных предприятию (организации) при оформлении горного отвода	Отметка о ликвидации или консервации предприятия (организации), об изменении размеров горного отвода, об его изъятии с указанием причин	Примечание
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

УТВЕРЖДЕНА

постановлением Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239

ИНСТРУКЦИЯ О ПОРЯДКЕ ВЫДАЧИ РАЗРЕШЕНИЙ НА ЗАСТРОЙКУ ПЛОЩАДЕЙ ЗАЛЕГАНИЯ ОБЩЕРАСПРОСТРАНЕННЫХ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР

1. Настоящая Инструкция о порядке выдачи разрешений на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых составлена в соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах и является обязательной для всех предприятий и организаций, осуществляющих проектирование, строительство или реконструкцию промышленных предприятий, зданий, сооружений и других объектов на территории Казахской ССР.

2. Размещение объектов строительства на площадях залегания общераспространенных полезных ископаемых допускается только в особо необходимых случаях и при условии:

2.1) наличия возможности извлечения запасов полезных ископаемых под объектами с наименьшими затратами;

2.2) консервации минимального количества балансовых запасов с невысокими качественными показателями;

2.3) обеспечения размещения объектов строительства в соответствии с проектом и планом развития горных работ данного месторождения;

2.4) принятия мер по охране объектов строительства от вредного влияния горных разработок.

3. Строительство в пределах горного отвода объектов, непосредственно не связанных с горными работами, не допускается.

4. Разрешение на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых выдается исполнительными комитетами районных (городских) Советов народных депутатов при наличии согласования с:

4.1) производственными геологическими объединениями Министерства геологии Казахской ССР;

4.2) министерствами (ведомствами), по заявке которых было разведано месторождение;

4.3) Министерством геологии Казахской ССР и Госпланом Казахской ССР, если проекты строительства подлежат утверждению Советом Министров Казахской ССР.

5. Получение предприятием, организацией разрешения на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых дает им право приступить к осуществлению строительства только после решения вопроса о предоставлении в их пользование, в установленном порядке, земельного участка, необходимого для строительства объектов.

6. Предприятия, организации, испрашивающие разрешение на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых, представляют в трех экземплярах в исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов следующие документы:

6.1) заявку с указанием полного наименования и адреса предприятия или организации, их ведомственной подчиненности, местоположения площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых;

6.2) горно-геологическое обоснование застройки площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых, состоящее из:

6.2.1) пояснительной записки, включающей:

— краткую горно-геологическую характеристику площади залегания общераспространенных полезных ископаемых в районе, намечаемом к застройке;

— обоснование необходимости строительства на данной площади и разбор других возможных вариантов застройки;

— намечаемые меры охраны объектов строительства от вредного влияния горных работ;

6.2.2) копии топографического плана площади, намечаемой к застройке, и прилегающей к ней территории в масштабе не мельче 1:10000, а для объектов значительной протяженности в масштабе 1:50000 с изображением на копии плана элементов горно-геологической ситуации.

На копии плана в свободной части листа оставляется место для указания размера площади в гектарах, даты исполнения плана и разрешительной надписи согласно приложению;

6.2.3) выкопировки из геологических карт и разрезов площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых;

6.2.4) заключений организаций, заинтересованных в эксплуатации месторождения по намечаемой застройке предприятия, в которых указываются перспективы развития горных работ;

6.2.5) справки производственного геологического объединения Министерства геологии Казахской ССР о наличии запасов полезных ископаемых, их количественной и качественной характеристике с вынесением на плане границы утвержденных запасов;

6.2.6) заключения производственного геологического объединения Министерства геологии Казахской ССР, а в случаях, предусмотренных пунктом 4.3, Министерства геологии Казахской ССР и Госплана Казахской ССР о согласовании застройки.

Для рассмотрения и согласования застройки площади залегания общераспространенного полезного ископаемого заинтересованное предприятие или организация представляет в производственное геологическое объединение Министерства геологии Казахской ССР материалы, перечисленные в настоящем пункте, которое в месячный срок выдает свое заключение.

7. Исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов рассматривает заявки о предоставлении разрешения на застройку площади залегания общераспространенных полезных ископаемых и сообщает заявителю и другим заинтересованным организациям свое решение не позднее чем в месячный срок после получения заявки.

Разрешение на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых оформляется решением исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов, о чем делается разрешительная надпись на топографическом плане по форме согласно приложению.

Разрешение на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых регистрируется исполнительным комитетом районного (городского) Совета народных депутатов.

8. При необходимости, по требованию исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов или производственного геологического объединения Министерства геологии Казахской ССР, предприятия и организации обязаны представить дополнительные документы по вопросам, связанным с застройкой площадей. В этих слу-

чаях решения выносятся в месячный срок после получения дополнительных материалов.

9. При отсутствии согласования производственного геологического объединения Министерства геологии Казахской ССР и Госплана Казахской ССР в случаях, предусмотренных пунктом 4.3 настоящей Инструкции, исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов отказывает в утверждении площадок под строительство на площадях залегания общераспространенных полезных ископаемых.

10. Исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов передает один экземпляр оформленных документов заявителю, второй — хранит в архиве исполнительного комитета, а третий — передает предприятию, организации, заинтересованным в эксплуатации месторождения общераспространенного полезного ископаемого.

11. Разрешение на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых может быть пересмотрено исполнительным комитетом районного (городского) Совета народных депутатов при участии заинтересованных организаций с учетом состояния строительства в случаях:

11.1) выявления дополнительной геологической разведкой существенных изменений в данных о полезных ископаемых, залегающих под площадью, застройка которой разрешена;

11.2) изменения сроков и способов эксплуатации месторождения, если эти изменения вызывают ранее непредусмотренное ухудшение условий застройки.

12. Разрешение на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых может быть аннулировано исполнительным комитетом районного (городского) Совета народных депутатов, если:

12.1) не соблюдены условия застройки, предусмотренные в разрешении;

12.2) застройка площади залегания полезных ископаемых, на которую получено разрешение, не начата в течение двух лет и не сделана заявка об отсрочке действия разрешения.

13. Решение исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов по вопросу рассмотрения заявления о застройке площади залегания общераспространенных полезных ископаемых может быть обжаловано в исполнительный комитет областного Совета народных депутатов в месячный срок со дня его вынесения.

Копия жалобы одновременно направляется в исполнительный комитет районного (городского) Совета народных депутатов, который обязан в 10-дневный срок направить исполнительному комитету областного Совета народных депутатов все материалы по спорному вопросу.

14. При наличии горного отвода и утвержденной проектно-сметной документации на разработку месторождения застройка площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых служебными зданиями и техническими сооружениями, предусмотренными для целевой эксплуатации месторождения, допускается без специального разрешения.

Если под проектируемой промышленной площадкой горного предприятия залегают общераспространенные полезные ископаемые, не предусмотренные к разработке данным горным предприятием, разрешение на застройку должно быть получено в порядке, установленном настоящей Инструкцией.

15. Запрещается передача разрешений на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых, полученных от исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов, другим предприятиям и организациям.

16. Разрешения на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых объектами значительной протяженности, пересекающими территорию двух или более районов, выдаются по решению исполнительного комитета областного Совета народных депутатов, а в случае пересечения территории двух или более областей — по решению Совета Министров Казахской ССР.

ПРИЛОЖЕНИЕ

к Инструкции о порядке выдачи разрешений на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых на территории Казахской ССР

ФОРМА

разрешительной надписи на топографическом плане исполнительного комитета районного (городского) Совета народных депутатов на застройку площадей залегания общераспространенных полезных ископаемых

_____ 19 _____ г.
дата, месяц

Исполнительный комитет _____ районного

(городского) Совета народных депутатов разрешает _____

_____ на территории
(наименование организации, предприятия)

_____
(наименование месторождения и административного района)

застройку площадки, обозначенной на данном плане пунктами _____

_____
(номера пунктов)

объектом _____
(наименование объекта застройки)

Застройка площадей разрешается при условии _____

_____
(перечень условий застройки)

Председатель (заместитель председателя) _____
(подпись)
райисполкома (горисполкома)

Секретарь _____
(подпись)

М. П.

УТВЕРЖДЕНА
постановлением Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239

ИНСТРУКЦИЯ
О ПОРЯДКЕ ПОЛЬЗОВАНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР ПРЕДПРИЯТИЯМИ, УЧРЕЖДЕНИЯМИ, ОРГАНИЗАЦИЯМИ И ГРАЖДАНАМИ В ПРЕДЕЛАХ ПРЕДОСТАВЛЕННЫХ ИМ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ НЕДРАМИ ДЛЯ СВОИХ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ И БЫТОВЫХ НУЖД, НЕ СВЯЗАННЫХ С ДОБЫЧЕЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

1. Настоящая Инструкция о порядке пользования предприятиями, учреждениями, организациями и гражданами в пределах предоставленных им земельных участков недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд, не связанных с добычей полезных ископаемых, составлена в соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах и является обязательной для всех министерств, ведомств, предприятий, учреждений, организаций и граждан, осуществляющих проектирование, строительство (реконструкцию) и эксплуатацию подземных частей зданий и сооружений, коммуникаций, тоннелей, каналов, опор, пешеходных и транспортных развязок и других объектов строительства, частично или полностью заглубленных ниже поверхности земли, подземного хранения нефти, газа, других веществ и материалов, а также для других целей, не связанных с добычей полезных ископаемых [1].

2. Подземные сооружения, как правило, должны размещаться в местах, где отсутствуют полезные ископаемые.

3. Предоставление предприятиям, учреждениям, организациям и гражданам в пределах их земельных участков недр для своих хозяйственных и бытовых нужд и пользования ими в целях, не связанных с добычей полезных ископаемых, производится исполнительными комитетами районных (городских) Советов народных депутатов или в порядке, ими установленном, при наличии проекта на строительство (реконструкцию) объектов и сооружений, утверждаемого в установленном порядке, в котором должны быть обеспечены требования по охране недр и безопасности их пользования в соответствии с Кодексом Казахской ССР о недрах.

Предоставление недр для указанных целей, если они находятся в пределах двух районов, производится по указанию исполнительного комитета областного Совета народных депутатов одним из соответствующих исполнительных комитетов районных (городских) Советов народных депутатов.

4. Исполнительные комитеты районных (городских) Советов народных депутатов при предоставлении недр предприятиям, учреждениям, организациям и гражданам для использования их в хозяйственных и бытовых целях, не связанных с добычей полезных ископаемых, должны предъявлять следующие требования:

4.1) проведение полного и комплексного анализа имеющихся геологических, гидрогеологических, инженерно-геологических и других материалов изученности недр, вскрываемых в процессе строительства и

[1] Порядок предоставления и использования недр для захоронения вредных веществ, отходов производства, а также сброса сточных вод устанавливается законодательством Союза ССР и Казахской ССР и настоящей Инструкцией не регулируется.

эксплуатации подземной части объектов и сооружений, составление при необходимости соответствующей геологической и маркшейдерской документации;

4.2) обеспечение рационального использования и охраны недр при производстве работ;

4.3) проведение работ, обеспечивающих возможность извлечения из недр полезных ископаемых;

4.4) исключение вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами, на сохранность запасов полезных ископаемых;

4.5) предотвращение загрязнения недр, особенно при подземном хранении нефти, продуктов ее переработки, газа и иных веществ и материалов;

4.6) обеспечение безопасности работников и населения при строительстве, реконструкции и эксплуатации подземной части объектов строительства;

4.7) охрана атмосферного воздуха, земель, лесов, вод и других объектов окружающей природной среды, а также зданий и сооружений, эксплуатируемых буровых скважин от вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами;

4.8) обеспечение охраны заповедников, памятников природы, истории и культуры от вредного влияния работ, связанных с пользованием недрами;

4.9) приведение земельных участков, нарушенных при пользовании недрами, в безопасное состояние, а также в состояние, пригодное для использования их в народном хозяйстве.

5. Предприятия, учреждения, организации и граждане имеют право без специальных проектов и разрешений в пределах предоставленных им земельных участков пользоваться недрами для своих хозяйственных и бытовых нужд, не связанных с добычей полезных ископаемых, на глубину до 3 метров открытым способом без применения взрывных работ.

Пользование недрами для хозяйственных и бытовых нужд на других условиях осуществляется в соответствии с проектами, разрабатываемыми с учетом требований, изложенных в пункте 4 настоящей Инструкции.

ПОЛОЖЕНИЕ О МИНИСТЕРСТВЕ ЦВЕТНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ КАЗАХСКОЙ ССР [1]

УТВЕРЖДЕНО ПОСТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 26 января 1970 г., № 52

(СП Казахской ССР, 1970 г., № 2, ст. 12)

Абзац четвертый пункта 2, абзацы четырнадцатый — шестнадцатый, восемнадцатый — двадцатый пункта 5.

---

[1] См. стр. 252.

ПОЛОЖЕНИЕ
О МИНИСТЕРСТВЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ КАЗАХСКОЙ ССР[1]

УТВЕРЖДЕНО ПОСТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 23 июня 1969 г. № 399

(СП Казахской ССР, 1969 г., № 13, ст. 68)

Абзацы пятьдесят третий, шестьдесят второй и шестьдесят третий пункта 6.

---

[1] См. стр. 253.

§ 2. ГЕОЛОГИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ НЕДР

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ПОЛОЖЕНИЯ О МИНИСТЕРСТВЕ ГЕОЛОГИИ КАЗАХСКОЙ ССР[1]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 17 июля 1969 г. № 441

(СП Казахской ССР, 1969 г., № 14, ст. 79)

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

Утвердить прилагаемое Положение о Министерстве геологии Казахской ССР.

УТВЕРЖДЕНО
постановлением Совета Министров Казахской ССР
от 17 июля 1969 г. № 441

ПОЛОЖЕНИЕ
О МИНИСТЕРСТВЕ ГЕОЛОГИИ КАЗАХСКОЙ ССР

1. Министерство геологии Казахской ССР является союзно-республиканским министерством и находится в подчинении Совета Министров Казахской ССР и Министерства геологии СССР[2].

Министерство геологии Казахской ССР осуществляет руководство геологическим изучением недр республики.

Министерство геологии Казахской ССР несет ответственность за состояние и развитие геологического изучения недр республики, научно-технический прогресс в этой области, технический уровень и качество проводимых геологоразведочных работ и за наиболее полное обеспечение потребностей республики в разведанных запасах минерального сырья.

---

[1] Абзац третий постановления не приводится, как не содержащий норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

[2] Абзац первый пункта 1 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 сентября 1982 г. № 368 (СП Казахской ССР, 1982 г, № 19, ст. 81).

2. Главными задачами Министерства геологии Казахской ССР являются:

— обеспечение всемерного развития минерально-сырьевой базы республики, высоких темпов и качества проведения геологоразведочных работ и роста производительности труда на основе научно-технического прогресса в целях наиболее полного удовлетворения потребностей народного хозяйства и обороны страны в разведанных запасах минерального сырья;

— выполнение заданий государственного плана и обеспечение строгого соблюдения государственной дисциплины;

— совершенствование научного прогнозирования месторождений полезных ископаемых, проведение при минимальных затратах общественного труда работ по поискам и разведке месторождений полезных ископаемых, повышение их эффективности, улучшение использования основных фондов, трудовых, материальных и финансовых ресурсов;

— осуществление единой технической политики в развитии геологоразведочных работ в республике и разработке геологоразведочной техники, использование новейших достижений науки и техники и передового опыта и обеспечение высоких технико-экономических показателей геологоразведочных работ;

— внедрение научной организации труда и управления, обеспечение предприятий, учреждений и организаций Министерства квалифицированными кадрами, создание условий для наилучшего использования знаний и опыта работников, выдвижение на руководящую работу молодых, хорошо зарекомендовавших себя специалистов;

— рациональное и эффективное использование средств, выделяемых на проведение геологоразведочных работ, снижение стоимости и сокращение сроков выполнения геологоразведочных работ;

— создание безопасных условий труда при проведении геологоразведочных и других работ, улучшение жилищных и культурно-бытовых условий рабочих, инженерно-технических работников и служащих предприятий, учреждений и организаций Министерства.

3. Министерство геологии Казахской ССР руководит входящими в его систему производственными геологическими объединениями, трестами, экспедициями и другими подведомственными предприятиями, учреждениями и организациями [1].

4. Министерство геологии Казахской ССР, являясь ведущим в области геологического изучения недр республики, осуществляет контакты и деловое сотрудничество с другими министерствами, государственными комитетами и ведомствами республики, участвует в планировании геологоразведочных работ, осуществляемых предприятиями и организациями этих министерств, государственных комитетов и ведомств, рассматривает совместно с ними состояние обеспеченности народного хозяйства разведанными запасами всех видов полезных ископаемых и разрабатывает меры по повышению этой обеспеченности и качества проводимых геологоразведочных работ.

5. Министерство геологии Казахской ССР в своей деятельности руководствуется законами СССР, Казахской ССР, иными решениями Верховного Совета СССР и его Президиума, Верховного Совета Казахской ССР и его Президиума, постановлениями и распоряжениями Совета Министров СССР и Совета Министров Казахской ССР, приказами и

---

[1] Пункт 3 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 сентября 1982 г. № 368 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 19, ст. 81).

инструкциями Министерства геологии СССР и другими нормативными актами, а также настоящим Положением [1].

Министерство геологии Казахской ССР обобщает практику применения законодательства в системе геологической службы Казахской ССР, разрабатывает и представляет в Совет Министров Казахской ССР и Министерство геологии СССР предложения по его совершенствованию.

6. Министерство геологии Казахской ССР в соответствии с возложенными на него задачами:

а) обеспечивает планомерное комплексное геологическое изучение недр республики, разрабатывает с участием заинтересованных министерств, государственных комитетов и ведомств основные направления развития минерально-сырьевой базы и геологоразведочных работ в республике;

б) разрабатывает проекты годовых и перспективных планов проведения геологоразведочных работ, выполняемых организациями Министерства, и представляет их на утверждение в установленном порядке; утверждает плановые задания организациям, непосредственно подчиненным Министерству, осуществляет мероприятия по выполнению утвержденных планов;

в) осуществляет силами подведомственных организаций поиски и разведку месторождений полезных ископаемых, разработку и внедрение эффективных методов ведения геологоразведочных работ, обеспечивает осуществление мероприятий по улучшению организации и повышению качества геологоразведочных работ и достоверности разведанных запасов;

г) обеспечивает высокий технический уровень геологоразведочных работ, совершенствование применяемых, разработку и внедрение новых видов геологоразведочного оборудования, приборов, инструментов и прогрессивной технологии, механизации и автоматизации производства; обеспечивает развитие в организациях и на предприятиях Министерства изобретательства и рационализаторских предложений; организует производственно-техническую информацию в системе Министерства;

д) осуществляет в соответствии с действующим законодательством государственный геологический контроль за правильным проведением на территории Казахской ССР геологоразведочных работ, выполняемых организациями и предприятиями независимо от их ведомственной подчиненности;

е) осуществляет государственный контроль за охраной подземных вод от истощения и загрязнения (за исключением гидроминеральных ресурсов)[2];

ж) проводит государственную регистрацию геологоразведочных работ, выполняемых на территории Казахской ССР предприятиями и организациями, независимо от их ведомственной подчиненности; учитывает месторождения и запасы полезных ископаемых по республике;

з) апробирует совместно с заинтересованными министерствами, государственными комитетами и ведомствами обоснованность прогнозных оценок запасов полезных ископаемых по важнейшим месторождениям, экономическим районам и в целом по Казахской ССР;

---

[1] Абзац первый пункта 5 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 сентября 1982 г. № 368 (СП Казахской ССР, 1982 г. № 19, ст. 81).

[2] Подпункт «е» пункта 6 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 августа 1979 г. № 309 (СП Казахской ССР, 1979 г., № 19, ст. 60).

и) совместно с заинтересованными министерствами, государственными комитетами и ведомствами рассматривает результаты предварительной разведки и определяет целесообразность детальной разведки месторождений полезных ископаемых для промышленного освоения;

к) обеспечивает выполнение требований охраны недр при проведении геологоразведочных работ организациями Министерства;

л) обеспечивает своевременную разработку и утверждение в установленном порядке проектов и смет на геологоразведочные работы, выполняемые организациями Министерства по наиболее важным объектам, и осуществляет контроль за правильностью проектов и смет на геологоразведочные работы, утверждаемых подведомственными геологическими организациями;

м) осуществляет капитальное строительство в системе Министерства, разрабатывает и утверждает в установленном порядке проекты и сметы на капитальное строительство, титульные списки строек и проектно-изыскательских работ, обеспечивает эффективное использование капитальных вложений, своевременный ввод в действие основных фондов и сокращение объемов незавершенного строительства;

н) организует капитальный ремонт основных фондов, осуществляет мероприятия по повышению качества ремонта и его удешевлению;

о) разрабатывает и утверждает в установленном порядке нормы расхода материалов и электроэнергии на производственные нужды, а также цены и тарифы на продукцию и услуги предприятий Министерства, осуществляет контроль за правильным их применением;

п) определяет потребность предприятий, учреждений и организаций Министерства в материальных ресурсах, распределяет и в необходимых случаях перераспределяет между ними выделяемые Министерству фонды на материальные ресурсы и осуществляет контроль за реализацией фондов; несет ответственность за материально-техническое снабжение предприятий, учреждений и организаций Министерства, обеспечивает правильное хранение и эффективное использование материальных ресурсов;

р) финансирует в установленном порядке предприятия, учреждения и организации Министерства, руководит их финансовой деятельностью, осуществляет контроль за использованием финансовых ресурсов в системе Министерства; обеспечивает укрепление хозяйственного расчета, эффективное использование основных фондов, оборотных средств и банковских кредитов, выполнение финансовых планов, сохранность собственных оборотных средств, соблюдение установленного порядка и сроков расчета; образует в установленном порядке централизованные фонды, а также резерв для оказания финансовой помощи предприятиям, учреждениям и организациям Министерства, открывает в установленном порядке соответствующие счета в учреждениях Госбанка и Стройбанка;

с) организует первичный учет в учреждениях, предприятиях и организациях Министерства, осуществляет мероприятия по внедрению прогрессивных форм и методов учета и централизации учетных работ; контролирует состояние учета и отчетности на подведомственных предприятиях и организациях; получает в установленном порядке статистическую и бухгалтерскую отчетность, рассматривает и утверждает отчеты и балансы предприятий, учреждений и организаций Министерства, составляет сводные отчеты и балансы по видам деятельности Министерства;

т) организует контрольно-ревизионную работу в системе Министерства, обеспечивает регулярное проведение ревизий, проверку и анализ производственной и хозяйственно-финансовой деятельности подведомст-

венных организаций, состояния экономики, сохранности денежных средств и материальных ценностей, соблюдение режима экономии;

у) обеспечивает охрану социалистической государственной собственности на предприятиях, в учреждениях и организациях Министерства, бережливое отношение к ней и возмещение причиненного материального ущерба;

ф) создает, организует и ликвидирует в установленном порядке входящие в его систему предприятия, учреждения и организации, утверждает их положения (уставы), обеспечивает соблюдение их прав, предусмотренных Положением о социалистическом государственном производственном предприятии и другими законодательными актами;

х) обеспечивает предприятия, учреждения и организации Министерства квалифицированными кадрами работников, организует подготовку кадров и повышение их квалификации, осуществляет мероприятия, направленные на создание постоянных кадров в системе Министерства;

ц) разрабатывает основные направления совершенствования научной организации труда в организациях Министерства, осуществляет мероприятия по дальнейшему улучшению условий труда и соблюдению правил по технике безопасности и требований производственной санитарии;

ч) утверждает структуру и штаты предприятий, учреждений и организаций Министерства, обеспечивает правильное применение действующих условий оплаты труда и премирования, осуществляет контроль за расходованием фонда заработной платы и поощрительных фондов;

ш) организует своевременное и внимательное рассмотрение писем (заявлений и жалоб) трудящихся, обеспечивает правильное их разрешение, принимает меры к устранению сообщаемых в письмах недостатков в деятельности предприятий, учреждений и организаций Министерства;

щ) совместно с республиканским комитетом профсоюза рабочих геологоразведочных работ обеспечивает улучшение жилищных и культурно-бытовых условий для работников предприятий, учреждений и организаций Министерства, руководит заключением коллективных договоров и контролирует их выполнение;

э) совместно с республиканским комитетом профсоюза рабочих геологоразведочных работ организует социалистическое соревнование в системе Министерства, содействует развитию движения за коммунистический труд и высокую культуру производства; подводит итоги республиканского социалистического соревнования и присуждает коллективам-победителям переходящие Красные знамена и денежные премии, присваивает звания коллективов предприятий и организаций коммунистического труда, организует изучение, обобщение и распространение передовых методов труда; поощряет в установленном порядке передовых работников системы Министерства.

7. Министерство геологии Казахской ССР возглавляет Министр, назначаемый в соответствии с Конституцией Казахской ССР Верховным Советом Казахской ССР, а в период между сессиями — Президиумом Верховного Совета Казахской ССР с последующим внесением на утверждение Верховного Совета Казахской ССР.

Министр геологии Казахской ССР имеет заместителей, назначаемых Советом Министров Казахской ССР. Распределение обязанностей между заместителями Министра производится Министром геологии Казахской ССР.

8. В Министерстве геологии Казахской ССР образуется коллегия в составе Министра (председатель) и заместителей Министра по должности, а также других руководящих работников Министерства.

Члены коллегии Министерства утверждаются Советом Министров Казахской ССР.

9. Министр геологии Казахской ССР несет персональную ответственность за выполнение возложенных на Министерство задач и обязанностей, устанавливает степень ответственности заместителей Министра и руководителей структурных подразделений Министерства за деятельность предприятий, учреждений и организаций системы Министерства [1].

10. Министерство геологии Казахской ССР в пределах своей компетенции, на основе и во исполнение законов СССР, Казахской ССР и иных решений Верховного Совета СССР и его Президиума, Верховного Совета Казахской ССР и его Президиума, постановлений и распоряжений Совета Министров СССР и Совета Министров Казахской ССР, а также приказов и инструкций Министерства геологии СССР издает приказы, инструкции и дает указания, обязательные для исполнения предприятиями, учреждениями и организациями системы Министерства, организует и проверяет их исполнение.

Министерство геологии Казахской ССР в необходимых случаях издает с другими министерствами и ведомствами Казахской ССР совместные приказы и инструкции [1].

11. Коллегия Министерства геологии Казахской ССР на своих регулярно проводимых заседаниях рассматривает основные вопросы развития геологоразведочных и связанных с ними научно-исследовательских работ и другие вопросы деятельности Министерства, обсуждает вопросы практического руководства предприятиями, учреждениями и организациями Министерства, проверки исполнения, подбора и использования кадров, проекты важнейших приказов и инструкций, заслушивает отчеты руководителей структурных подразделений Министерства, предприятий, учреждений и организаций Министерства [1].

Решения коллегии проводятся в жизнь, как правило, приказами Министра геологии Казахской ССР. В случае разногласий между Министром и коллегией Министр проводит в жизнь свое решение, докладывая о возникших разногласиях в Совет Министров Казахской ССР, а члены коллегии, в свою очередь, могут сообщить свое мнение в Совет Министров Казахской ССР.

12. Для рассмотрения предложений по основным направлениям развития науки и техники, определения научно обоснованной единой технической политики в проведении геологоразведочных работ, разработки рекомендаций по использованию и внедрению новейших достижений отечественной и зарубежной науки, техники и передового опыта в Министерстве геологии Казахской ССР создается научно-технический совет из видных ученых, высококвалифицированных специалистов, новаторов производства, а также представителей научно-технических обществ и других организаций.

Состав научно-технического совета и положение о нем утверждаются Министром геологии Казахской ССР.

13. Министерство геологии Казахской ССР созывает в установленном порядке совещания актива с участием общественных организаций, на которых заслушиваются и обсуждаются доклады о мероприятиях по выполнению решений Партии и Правительства, важнейшие проблемы развития отрасли, а также обсуждаются на основе развертывания критики и самокритики вопросы, связанные с улучшением деятельности

---

[1] Пункты 9, 10 и абзац первый пункта 11 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 сентября 1982 г. № 368 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 19, ст. 81).

Министерства и подведомственных ему предприятий, учреждений и организаций.

14. Министерство геологии Казахской ССР образует для рассмотрения хозяйственных споров между предприятиями, учреждениями и организациями Министерства арбитраж. Арбитражу Министерства предоставляется право выдавать приказы на принудительное исполнение выносимых им решений. Положение об арбитраже утверждается Министром.

15. Структура и численность работников центрального аппарата Министерства геологии Казахской ССР утверждаются Советом Министров Казахской ССР по согласованию с Министерством геологии СССР.

Министром геологии Казахской ССР утверждаются положения о структурных подразделениях Министерства, а также в установленном порядке штатное расписание центрального аппарата Министерства [1].

16. Министерство геологии Казахской ССР имеет печать с изображением Государственного герба Казахской ССР и со своим наименованием на казахском и русском языках.

О МЕРАХ ПО ДАЛЬНЕЙШЕМУ УЛУЧШЕНИЮ ПЛАНИРОВАНИЯ И ОРГАНИЗАЦИИ ГЕОЛОГОРАЗВЕДОЧНЫХ РАБОТ, А ТАКЖЕ ПО УПОРЯДОЧЕНИЮ УЧЕТА РАЗВЕДАННЫХ ЗАПАСОВ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ [2]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 30 августа 1971 г. № 498

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

1. Предусматривать в пятилетних и годовых государственных планах экономического и социального развития республики показатели количества разведуемых запасов минерального сырья по конкретным месторождениям, подготавливаемым для промышленного освоения, с указанием сроков завершения разведочных работ и сроков утверждения запасов в Государственной комиссии по запасам полезных ископаемых при Совете Министров СССР и территориальных комиссиях по запасам полезных ископаемых.

Для оперативной оценки эффективности геологоразведочных работ устанавливать в государственных планах экономического и социального развития также задания по приросту запасов полезных ископаемых по тем месторождениям, которые на основании технико-экономических докладов по данным предварительной разведки (а для нефти и газа — на основании поисковых работ) получили положительную оценку.

По месторождениям, промышленная ценность которых не вызывает сомнения, прирост запасов полезных ископаемых может планироваться на стадии предварительной разведки.

2. Для обеспечения наиболее полного учета потребностей промышленности в запасах минерального сырья обязать заинтересованные отраслевые министерства, государственные комитеты и ведомства Казахской ССР и горнодобывающие предприятия союзного подчинения, расположенные на территории республики, осуществляющие эксплуатацию месторождений полезных ископаемых, принимать участие в форми-

---

[1] Абзац второй пункта 15 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 16 сентября 1982 г. № 368 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 19, ст. 81).

[2] Абзац третий пункта 6, пункты 7 и 8 не приводятся, как не содержащие норм, подлежащих включению в Свод Законов Казахской ССР.

ровании планов геологоразведочных работ Министерства геологии Казахской ССР и представлять ежегодно, не позднее 1 мая, Министерству геологии Казахской ССР и в копии Госплану Казахской ССР обоснованные предложения о проведении этим министерством поисковых и разведочных работ, особенно в районах действующих, строящихся и проектируемых горнодобывающих предприятий.

3. Обязать Министерство геологии Казахской ССР:

а) обеспечить разработку проектов годовых планов геологоразведочных работ с поименным перечнем всех разведываемых месторождений и установлением сроков завершения стадий геологоразведочных работ (предварительная разведка, детальная разведка). Материалы проекта плана, представляемые в Совет Министров Казахской ССР и в копии в Госплан Казахской ССР, должны содержать необходимые обоснования начала предварительной разведки по объектам, включаемым в проект плана.

При разработке проектов годовых и перспективных планов геологоразведочных работ обращать особое внимание на необходимость сосредоточения разведочных работ в районах и на месторождениях, являющихся в экономическом отношении наиболее выгодными для развития соответствующих отраслей промышленности, а также согласовывать с заинтересованными отраслевыми министерствами, государственными комитетами, ведомствами Казахской ССР и горнодобывающими предприятиями союзного подчинения, расположенными на территории республики, поименные перечни всех месторождений, подлежащих детальной разведке, сроки завершения разведочных работ и сроки утверждения запасов в Государственной комиссии по запасам полезных ископаемых при Совете Министров СССР и территориальных комиссиях по запасам полезных ископаемых.

Госплану Казахской ССР в проекте плана, представляемом на утверждение Совету Министров Казахской ССР, предусматривать объекты предварительной и детальной разведки и сроки завершения стадий геологоразведочных работ по ним, согласованные (кроме месторождений полезных ископаемых местного значения) с Министерством геологии СССР;

б) привлекать заинтересованные проектные организации и промышленные предприятия отраслевых министерств к рассмотрению проектов разведочных работ по важнейшим месторождениям, согласовывать с ними основные исходные данные, которые должны быть получены в процессе разведки и необходимы для последующего проектирования и строительства горных предприятий;

в) обеспечить организацию систематического раздельного учета затрат по стадиям геологоразведочных работ (поиски, предварительная разведка, детальная разведка, доразведка) по каждому виду полезных ископаемых, по отдельным месторождениям, районам, крупным геологическим регионам и в целом по министерству;

г) проекты временных кондиций, направляемые на утверждение заинтересованным отраслевым союзным министерствам, согласовывать с Госпланом Казахской ССР и соответствующими отраслевыми министерствами, государственными комитетами и ведомствами республики;

д) включать в дальнейшем в Балансы запасов полезных ископаемых запасы, выявленные в процессе предварительной разведки, только при наличии временных кондиций, утвержденных в соответствии с подпунктом «г» пункта 7 настоящего постановления.

4. Установить, что списание затрат на все геологоразведочные работы (тематические, региональные, геологосъемочные и геофизические,

гидрогеологические, инженерно-геологические, поисковые, по предварительной разведке, детальной разведке, доразведке), выполняемые министерствами, государственными комитетами и ведомствами Казахской ССР, может производиться только на основании окончательных отчетов по завершенным стадиям этих работ, принятых и одобренных вышестоящими организациями, а списание затрат на детальную разведку — только после утверждения разведанных запасов в Государственной комиссии по запасам полезных ископаемых при Совете Министров СССР (по месторождениям местного значения — после утверждения разведанных запасов в территориальных комиссиях по запасам полезных ископаемых) и на доразведку — после завершения работ в соответствии с утвержденными проектами.

5. Обязать министерства, государственные комитеты, ведомства Казахской ССР и горнодобывающие предприятия союзного подчинения, выполняющие геологоразведочные и горноэксплуатационные работы на территории республики:

а) представлять ежегодно Республиканскому геологическому фонду Министерства геологии Казахской ССР одновременно с отчетными балансами данные о распределении разведанных месторождений, учитываемых в Балансах запасов полезных ископаемых СССР, по степени их промышленного освоения, с выделением месторождений, намеченных к освоению в текущем пятилетии и предполагаемых к освоению (резервных) в последующие годы;

б) представить в 1972 году Республиканскому геологическому фонду Министерства геологии Казахской ССР одновременно с отчетными балансами за 1971 год данные об остатке на эксплуатируемых месторождениях разведанных запасов полезных ископаемых, утвержденных Государственной комиссией по запасам полезных ископаемых при Совете Министров СССР и территориальными комиссиями по запасам полезных ископаемых по состоянию на 1 января 1972 года, а в последующем представлять указанные данные один раз в пять лет по состоянию на 1 января первого года нового пятилетия;

в) осуществлять мероприятия по укреплению рудничной, шахтной и промысловой геологической службы, имея в виду повысить роль геологов этих служб и их ответственность за рациональное и комплексное извлечение минерального сырья из недр.

6. Для обеспечения рационального использования средств, выделяемых на разведку строительных материалов, обязать заинтересованные министерства, государственные комитеты и ведомства при представлении заявок на проведение геологоразведочных работ на местные строительные материалы давать технико-экономическое обоснование необходимости проведения этих работ.

Госплану Казахской ССР и Министерству геологии Казахской ССР включать в план геологоразведочных работ на местные строительные материалы только те объекты, разведка которых по данным технико-экономических обоснований признана целесообразной и освоение которых предусмотрено в ближайшее пятилетие.

(Абзац четвертый) Министерству геологии Казахской ССР ежегодно представлять в Госплан Казахской ССР и Министерство промышленности строительных материалов Казахской ССР информацию о результатах поисковых и разведочных работ на строительные материалы.

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ВОДНОГО КОДЕКСА КАЗАХСКОЙ ССР

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 27 декабря 1972 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1973 г., № 1)

Верховный Совет Казахской Советской Социалистической Республики постановляет:

Статья 1. Утвердить Водный кодекс Казахской Советской Социалистической Республики и ввести его в действие с 1 апреля 1973 года.

Статья 2. Поручить Президиуму Верховного Совета Казахской ССР установить порядок введения в действие Водного кодекса Казахской ССР и привести законодательство Казахской ССР в соответствие с Кодексом.

ВОДНЫЙ КОДЕКС КАЗАХСКОЙ ССР[1]

В результате победы Великой Октябрьской социалистической революции воды, как и другие природные богатства в нашей стране, были национализированы и стали достоянием народа.

На основе Декрета «О земле» Второго Всероссийского съезда Советов от 26 октября (8 ноября) 1917 года в Казахстане ликвидирована система докапиталистических водных отношений, в 1921—1922 годах осуществлена земельно-водная реформа.

Государственная собственность на воды составляет основу водных отношений в СССР, в состав которого на основе добровольного объединения и равноправия с другими союзными республиками входит Казахская Советская Социалистическая Республика, создает благоприятные условия для осуществления планового и комплексного использования вод с наибольшим народнохозяйственным эффектом, позволяет обеспечить наилучшие условия труда, быта, отдыха и охраны здоровья советских людей.

Развитие общественного производства и градостроительства, рост материального благосостояния и культурного уровня населения увеличивают разносторонние потребности в воде и повышают значение рационального использования и охраны вод.

Советское водное законодательство призвано активно способствовать наиболее эффективному, научно обоснованному использованию вод и их охране от загрязнения, засорения и истощения.

---

[1] Дополнен разделом VI Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Раздел первый
ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Глава I
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Задачи водного законодательства Казахской ССР

Задачами водного законодательства Казахской ССР являются регулирование водных отношений в целях обеспечения в интересах настоящего и будущих поколений научно обоснованного, рационального использования вод для нужд населения и народного хозяйства, охраны вод от загрязнения, засорения и истощения, предупреждения и ликвидации вредного воздействия вод, улучшение состояния водных объектов, а также охрана прав предприятий, организаций, учреждений и граждан, укрепление законности в области водных отношений [1].

Статья 2. Водное законодательство Союза ССР и Казахской ССР

Водные отношения в Казахской ССР регулируются Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик и издаваемыми в соответствии с ними другими актами водного законодательства Союза ССР, Водным кодексом Казахской ССР и иными актами водного законодательства Казахской ССР.

Настоящий Кодекс в соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик регулирует водные отношения как по вопросам, предусмотренным Основами, так и по другим вопросам, если они не отнесены к компетенции Союза ССР.

Статья 3. Регулирование земельных, лесных и горных отношений в Казахской ССР

Земельные, лесные и горные отношения в Казахской ССР регулируются соответствующим законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 4. Государственная (общенародная) собственность на воды

В соответствии с Конституцией СССР и Конституцией Казахской ССР воды являются государственной собственностью — общим достоянием всего советского народа[1].

Воды в СССР состоят в исключительной собственности государства и предоставляются только в пользование. Действия, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на воды, запрещаются.

Статья 5. Единый государственный водный фонд

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик все воды (водные объекты) в СССР входят в единый государственный водный фонд.

Единый государственный водный фонд включает:

1) реки, озера, водохранилища, другие поверхностные водоемы и водные источники, а также воды каналов и прудов;

2) подземные воды и ледники;

---

[1] Статья 1, заголовок и часть первая статьи 4 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

ВОДНЫЙ КОДЕКС КАЗАХСКОЙ ССР[1]

В результате победы Великой Октябрьской социалистической революции воды, как и другие природные богатства в нашей стране, были национализированы и стали достоянием народа.

На основе Декрета «О земле» Второго Всероссийского съезда Советов от 26 октября (8 ноября) 1917 года в Казахстане ликвидирована система докапиталистических водных отношений, в 1921—1922 годах осуществлена земельно-водная реформа.

Государственная собственность на воды составляет основу водных отношений в СССР, в состав которого на основе добровольного объединения и равноправия с другими союзными республиками входит Казахская Советская Социалистическая Республика, создает благоприятные условия для осуществления планового и комплексного использования вод с наибольшим народнохозяйственным эффектом, позволяет обеспечить наилучшие условия труда, быта, отдыха и охраны здоровья советских людей.

Развитие общественного производства и градостроительства, рост материального благосостояния и культурного уровня населения увеличивают разносторонние потребности в воде и повышают значение рационального использования и охраны вод.

Советское водное законодательство призвано активно способствовать наиболее эффективному, научно обоснованному использованию вод и их охране от загрязнения, засорения и истощения.

---

[1] Дополнен разделом VI Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Раздел первый
ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Глава I
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Задачи водного законодательства Казахской ССР

Задачами водного законодательства Казахской ССР являются регулирование водных отношений в целях обеспечения в интересах настоящего и будущих поколений научно обоснованного, рационального использования вод для нужд населения и народного хозяйства, охраны вод от загрязнения, засорения и истощения, предупреждения и ликвидации вредного воздействия вод, улучшение состояния водных объектов, а также охрана прав предприятий, организаций, учреждений и граждан, укрепление законности в области водных отношений [1].

Статья 2. Водное законодательство Союза ССР и Казахской ССР

Водные отношения в Казахской ССР регулируются Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик и издаваемыми в соответствии с ними другими актами водного законодательства Союза ССР, Водным кодексом Казахской ССР и иными актами водного законодательства Казахской ССР.

Настоящий Кодекс в соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик регулирует водные отношения как по вопросам, предусмотренным Основами, так и по другим вопросам, если они не отнесены к компетенции Союза ССР.

Статья 3. Регулирование земельных, лесных и горных отношений в Казахской ССР

Земельные, лесные и горные отношения в Казахской ССР регулируются соответствующим законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 4. Государственная (общенародная) собственность на воды

В соответствии с Конституцией СССР и Конституцией Казахской ССР воды являются государственной собственностью — общим достоянием всего советского народа[1].

Воды в СССР состоят в исключительной собственности государства и предоставляются только в пользование. Действия, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на воды, запрещаются.

Статья 5. Единый государственный водный фонд

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик все воды (водные объекты) в СССР входят в единый государственный водный фонд.

Единый государственный водный фонд включает:

1) реки, озера, водохранилища, другие поверхностные водоемы и водные источники, а также воды каналов и прудов;

2) подземные воды и ледники;

---

[1] Статья 1, заголовок и часть первая статьи 4 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Статья 12. **Органы, осуществляющие государственный контроль за использованием и охраной вод**

Государственный контроль за использованием и охраной вод осуществляется Советами народных депутатов, их исполнительными и распорядительными органами, а также специально уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР.

Глава IV

УЧАСТИЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ГРАЖДАН В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ МЕРОПРИЯТИЙ ПО РАЦИОНАЛЬНОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ И ОХРАНЕ ВОД

Статья 13. **Мероприятия, в осуществлении которых организации и граждане оказывают содействие государственным органам**

Профессиональные союзы, организации молодежи, общества охраны природы, научные общества и другие общественные организации, а также граждане оказывают содействие государственным органам в осуществлении мероприятий по рациональному использованию и охране вод.

К указанным мероприятиям относятся осуществление контроля за использованием и охраной вод, за ходом строительства и вводом в эксплуатацию объектов, влияющих на состояние вод, за исполнением всеми водопользователями прав и обязанностей, за предупреждением и ликвидацией вредного воздействия вод и другие.

Государственные органы обязаны всемерно учитывать предложения общественных организаций и граждан при осуществлении мероприятий по рациональному использованию и охране вод[1].

Статья 14. **Участие общественных организаций в мероприятиях по рациональному использованию и охране вод**

Общественные организации принимают участие в деятельности, направленной на обеспечение рационального использования и охраны вод, в соответствии с их уставами (положениями) и законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 15. **Порядок участия граждан в мероприятиях по рациональному использованию и охране вод**

Граждане оказывают содействие государственным органам в проведении мероприятий по рациональному использованию и охране вод путем:

внесения своих предложений об улучшении использования и охраны вод в органы, осуществляющие государственный контроль за использованием и охраной вод;

сообщения об известных им нарушениях правил пользования и охраны вод;

непосредственного участия в проведении работ по улучшению использования и охраны вод, а также по предупреждению и ликвидации вредного воздействия вод.

---

[1] Статья 13 дополнена частью третьей Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Глава V

ПОРЯДОК ПРОИЗВОДСТВА РАБОТ НА ВОДНЫХ ОБЪЕКТАХ И ПРИБРЕЖНЫХ ПОЛОСАХ (ЗОНАХ)

Статья 16. Условия размещения, проектирования, строительства и ввода в эксплуатацию предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод

При размещении, проектировании, строительстве и вводе в эксплуатацию новых и реконструированных предприятий, сооружений и других объектов, а также при внедрении новых технологических процессов, влияющих на состояние вод, должно обеспечиваться рациональное использование вод с соблюдением требований охраны здоровья и первоочередного удовлетворения питьевых и бытовых нужд населения. При этом предусматриваются мероприятия, обеспечивающие учет забираемой из водных объектов и возвращаемой в них воды, охрану вод от загрязнения, засорения и истощения, предупреждение вредного воздействия вод, ограничение затопления земель до минимально необходимых размеров, охрану земель от засоления, подтопления или иссушения, а также сохранение благоприятных природных условий и ландшафтов [1].

Статья 17. Условия размещения, проектирования, строительства и ввода в эксплуатацию предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние рыбохозяйственных водоемов

При размещении, проектировании, строительстве и вводе в эксплуатацию новых и реконструированных предприятий, сооружений и других объектов на рыбохозяйственных водоемах должны быть, кроме мероприятий, предусмотренных статьей 16 настоящего Кодекса, своевременно осуществлены мероприятия, обеспечивающие охрану рыбы, других водных животных и растений и условия для их воспроизводства.

Статья 18. Определение мест строительства предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод

Определение мест строительства предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод, согласовывается с органами по регулированию использования и охране вод, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов, органами, осуществляющими государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, и другими органами в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 19. Согласование проектов строительства предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод

Проекты строительства предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод, подлежат согласованию с органами по регулированию использования и охране вод и другими органами в случаях и порядке, устанавливаемых законодательством Союза ССР.

---

[1] Статья 16 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Статья 20. **Запрещение ввода в эксплуатацию предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод**

Запрещается ввод в эксплуатацию:

новых и реконструированных предприятий, цехов, агрегатов, коммунальных и других объектов, не обеспеченных устройствами, предотвращающими загрязнение и засорение вод или их вредное воздействие;

оросительных и обводнительных систем, водохранилищ и каналов до проведения предусмотренных проектами мероприятий, предотвращающих затопление, подтопление, заболачивание, засоление земель и эрозию почв;

осушительных систем до готовности водоприемников и других сооружений в соответствии с утвержденными проектами;

водозаборных сооружений без рыбозащитных устройств в соответствии с утвержденными проектами;

гидротехнических сооружений до готовности устройств для пропуска паводковых вод и рыбы в соответствии с утвержденными проектами;

буровых скважин на воду без оборудования их водорегулирующими устройствами и установления в соответствующих случаях зон санитарной охраны.

Запрещается наполнение водохранилищ до осуществления предусмотренных проектами мероприятий по подготовке ложа.

Статья 21. **Порядок производства работ на водных объектах и в прибрежных полосах (зонах)**

Строительные, дноуглубительные и взрывные работы, добыча полезных ископаемых и водных растений, прокладка кабелей, трубопроводов и других коммуникаций, рубка леса, буровые, сельскохозяйственные и другие работы на водных объектах или в прибрежных полосах (зонах) водоемов, влияющие на состояние вод, производятся по согласованию с органами по регулированию использования и охране вод, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов и другими органами в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 22. **Прибрежные полосы (зоны) водоемов**

По берегам водоемов могут устанавливаться прибрежные полосы (зоны) с особыми условиями землепользования в интересах правильного использования и охраны вод.

К прибрежным полосам (зонам) относятся округа (зоны) санитарной охраны водных объектов, береговые полосы судоходных путей, береговые полосы для нужд водного и рыбного хозяйства и другие полосы (зоны), предусмотренные законодательством.

Прибрежные полосы (зоны) устанавливаются Советом Министров Казахской ССР по представлению органов по регулированию использования и охране вод, органов, осуществляющих охрану рыбных запасов, государственный санитарный надзор, управлений курортами, а также исполнительных комитетов областных и Алма-Атинского городского Советов народных депутатов.

Статья 23. **Согласование производства работ на водных объектах и в прибрежных полосах (зонах)**

Производство работ на водных объектах и в прибрежных полосах (зонах) без согласования в установленном порядке запрещается.

Порядок согласования работ на водных объектах и в прибрежных полосах (зонах) и формы документации на согласование (акты, прото-

колы, разрешения и т. п.) устанавливаются Советом Министров Казахской ССР, если иное не предусмотрено законодательством Союза ССР.

Статья 24. **Условия осуществления работ на водных объектах и в прибрежных полосах (зонах)**

Работы на водных объектах и в прибрежных полосах (зонах) осуществляются в соответствии с государственными планами экономического и социального развития, проектами строительства, реконструкции и ввода в эксплуатацию объектов, влияющих на состояние вод, с учетом водохозяйственных балансов и схем комплексного использования и охраны вод, а также с соблюдением научно-технических норм и правил.

Раздел второй
ВОДОПОЛЬЗОВАНИЕ

Глава VI
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 25. **Водопользователи**

Водопользователями в Казахской ССР могут быть государственные, кооперативные и общественные предприятия, организации, учреждения и граждане СССР.

В случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР, водопользователями могут быть и иные организации и лица.

Статья 26. **Объекты водопользования**

В пользование предоставляются водные объекты, перечисленные в статье 5 настоящего Кодекса.

Статья 27. **Порядок полного или частичного запрещения пользования водными объектами**

Использование водных объектов, имеющих особое государственное значение либо особую научную или культурную ценность, может быть частично или полностью запрещено в порядке, устанавливаемом Советом Министров СССР или Советом Министров Казахской ССР.

Статья 28. **Цели водопользования**

Водные объекты предоставляются в пользование при соблюдении предусмотренных законом требований и условий для удовлетворения питьевых, бытовых, лечебных, курортных, оздоровительных и иных нужд населения, сельскохозяйственных, промышленных, энергетических, транспортных, рыбохозяйственных и иных государственных и общественных надобностей. Использование водных объектов для сброса сточных вод может допускаться лишь в случаях и при соблюдении специальных требований и условий, предусмотренных законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Водные объекты могут предоставляться в пользование для одной или нескольких целей.

Статья 29. **Общее и специальное водопользование**

Различается общее водопользование — осуществляемое без применения сооружений или технических устройств, влияющих на состояние

вод, и специальное водопользование — осуществляемое с применением таких сооружений или устройств. К специальному водопользованию в отдельных случаях может быть также отнесено пользование водными объектами без применения сооружений или технических устройств, но оказывающее влияние на состояние вод.

Перечень видов специального водопользования устанавливается органами по регулированию использования и охране вод.

Статья 30. **Совместное и обособленное водопользование**

Водные объекты могут состоять в совместном или обособленном пользовании.

В обособленном пользовании состоят водные объекты (части водных объектов), предоставленные на основании решения государственных органов (статья 34 настоящего Кодекса) в пользование предприятию, учреждению, организации.

В совместном пользовании состоят водные объекты (части водных объектов), не предоставленные в обособленное пользование.

Статья 31. **Первичное и вторичное водопользование**

Предприятия, организации и учреждения, которым водные объекты предоставлены в обособленное пользование — первичные водопользователи, в установленных законодательством Союза ССР и Казахской ССР случаях вправе разрешать другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам вторичное водопользование по согласованию с органами по регулированию использования и охране вод.

В разрешениях на вторичное водопользование указываются цели и основные условия пользования водными объектами.

В необходимых случаях условия вторичного водопользования, взаимные права и обязанности сторон оформляются договором между первичным и вторичным водопользователями.

Статья 32. **Преимущественное предоставление водных объектов для нужд населения**

Водные объекты предоставляются в пользование прежде всего для удовлетворения питьевых и бытовых нужд населения.

При предоставлении водного объекта одновременно для пользования в нескольких целях должно быть обеспечено преимущественное водопользование для питьевых и бытовых нужд населения.

Статья 33. **Основания предоставления водных объектов в обособленное пользование**

В обособленное пользование водные объекты предоставляются полностью или частично на основании постановления Совета Министров Казахской ССР, решения исполнительного комитета соответствующего Совета народных депутатов либо иного уполномоченного на то государственного органа в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

В постановлении или решении о предоставлении водных объектов в обособленное пользование указывается цель, для которой они предоставляются, и основные условия пользования ими.

Статья 34. **Органы, предоставляющие водные объекты в обособленное пользование**

В обособленное пользование водные объекты полностью или частично предоставляют:

исполнительный комитет сельского, аульного, поселкового Совета

народных депутатов — замкнутый (непроточный) водный объект, расположенный в пределах территории села, аула, поселка;

исполнительный комитет районного Совета народных депутатов — водный объект, расположенный в пределах территории района;

исполнительный комитет городского Совета народных депутатов — водный объект, расположенный в пределах территории города;

исполнительный комитет областного Совета народных депутатов — водный объект межрайонного, областного значения.

Совет Министров Казахской ССР либо специально уполномоченные органы республики по регулированию использования и охране вод — любой водный объект, расположенный в пределах территории республики.

Статья 35. Порядок возбуждения и рассмотрения ходатайств о предоставлении водных объектов в обособленное пользование

Порядок возбуждения и рассмотрения ходатайств о предоставлении водных объектов в обособленное пользование определяется Советом Министров Казахской ССР.

Статья 36. Органы, разрешающие специальное водопользование

Специальное водопользование осуществляется на основании разрешений, выдаваемых органами по регулированию использования и охране вод, а в случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР и Казахской ССР,— исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов.

Статья 37. Порядок согласования и выдачи разрешений на специальное водопользование

Разрешения на специальное водопользование выдаются после согласования с органами, осуществляющими государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, а также с другими заинтересованными органами. Специальное водопользование на водных объектах, предоставленных в обособленное пользование предприятиям, организациям и учреждениям — первичным водопользователям, разрешается по согласованию с этими предприятиями, организациями и учреждениями. В случаях, установленных законодательством Союза ССР и Казахской ССР, разрешения на специальное водопользование на указанных водных объектах выдаются первичными водопользователями по согласованию с органами по регулированию использования и охране вод.

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик порядок согласования и выдачи разрешений на специальное водопользование устанавливается Советом Министров СССР [1].

Статья 38. Порядок осуществления общего водопользования

Общее водопользование осуществляется без разрешений.

При общем водопользовании обязательно соблюдение требований органов, осуществляющих государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, органов, регулирующих судоходство и лесосплав, а также правил охраны жизни людей на воде, рационального использования и охраны вод.

Исполнительные комитеты сельских, аульных, поселковых, районных, городских Советов народных депутатов в целях охраны жизни и здоро-

[1] Статья 37 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

вья граждан по производственным и иным соображениям устанавливают места, где запрещены купанье, катанье на лодках, забор воды для питьевых и бытовых нужд, водопой скота, а также определяют другие условия общего водопользования на водных объектах, расположенных на территории соответственно сельского населенного пункта, поселка, города, района.

Предложение об условиях общего водопользования вносят органы по регулированию использования и охране вод, общества спасания на водах, органы, осуществляющие государственный санитарный надзор, охрану животного мира и другие заинтересованные органы.

Исполнительный комитет соответствующего Совета народных депутатов обязан объявить об установленных нм условиях общего водопользования.

Статья 39. Общее водопользование на водных объектах, предоставленных в обособленное пользование

На водных объектах, предоставленных в обособленное пользование, общее водопользование допускается на условиях, установленных первичным водопользователем, по согласованию с органами по регулированию использования и охране вод, а при необходимости может быть запрещено.

Первичный водопользователь обязан объявить об условиях или запрете общего водопользования на водном объекте, предоставленном ему в обособленное пользование.

Если первичный водопользователь и исполнительный комитет местного Совета народных депутатов не объявили об условиях или запрете общего водопользования на водном объекте, предоставленном в обособленное пользование, общее водопользование признается разрешенным без ограничений в соответствии с водным законодательством.

Статья 40. Бесплатность водопользования

Водопользование осуществляется бесплатно.

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик специальное водопользование может подлежать оплате в случаях и в порядке, устанавливаемых Советом Министров СССР.

Статья 41. Сроки водопользования

Водные объекты предоставляются в бессрочное или временное пользование.

Бессрочным (постоянным) признается водопользование без заранее установленного срока.

Временное пользование может быть краткосрочным — до трех лет и долгосрочным — от трех до двадцати пяти лет. При необходимости сроки водопользования могут быть продлены на период, не превышающий соответственно сроков краткосрочного или долгосрочного временного пользования.

Общее водопользование сроком не ограничивается.

Статья 42. Порядок исчисления сроков временного водопользования

Сроки временного водопользования исчисляются соответственно со дня получения разрешения на специальное водопользование или со дня вынесения решения о предоставлении водного объекта в обособленное пользование.

Статья 43. **Порядок продления сроков временного водопользования**

Продление сроков временного пользования водным объектом осуществляется по ходатайству заинтересованных водопользователей государственным органом, выдавшим разрешение на специальное водопользование или принявшим решение о предоставлении водного объекта в обособленное пользование.

Статья 44. **Использование водных объектов по назначению**

Водопользователи имеют право пользоваться водными объектами только в тех целях, для которых они предоставлены.

Статья 45. **Основные права водопользователей**

В соответствии с целевым назначением предоставленного в пользование водного объекта водопользователи имеют право в установленном порядке:
добывать воду для ее последующего использования;
возводить водохозяйственные сооружения и устройства;
проверять количество и качество предоставляемой воды;
требовать компенсации недополученной по плану воды, за исключением случаев отказа водопользователя от получения воды в соответствии с планом без уважительных причин;
осуществлять не запрещенные законодательством другие действия по пользованию водным объектом.

Статья 46. **Ограничение прав водопользователей**

При исключительном маловодье, аварийных ситуациях на водных объектах, угрозе возникновения эпидемий и эпизоотий и в иных случаях, предусмотренных законодательством Союза ССР и Казахской ССР, права водопользователей могут быть ограничены в целях охраны здоровья населения, в иных государственных интересах, а также в интересах других водопользователей. При этом не должны ухудшаться условия пользования водными объектами для питьевых и бытовых нужд населения [1].

Ограничение прав водопользователей при осуществлении неотложных мер по предупреждению и ликвидации стихийных бедствий, вызванных вредным воздействием вод, регулируется статьей 146 настоящего Кодекса.

Права водопользователей на обособленное пользование водным объектом могут быть ограничены органом, предоставившим данный водный объект в обособленное пользование, права на специальное водопользование — органом, выдавшим разрешение на специальное водопользование, права на вторичное водопользование — первичным водопользователем по согласованию с органом по регулированию использования и охране вод, а также другими органами в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 47. **Охрана прав водопользователей**

Права водопользователей охраняются законом.

Нарушенные права водопользователей подлежат восстановлению в порядке, предусматриваемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Убытки, причиненные водопользователям, подлежат возмещению.

---

[1] Часть первая статьи 46 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Статья 48. **Основные обязанности водопользователей**

Водопользователи обязаны:

рационально использовать водные объекты, заботиться об экономном расходовании воды, восстановлении и улучшении качества вод;

принимать меры к полному прекращению сброса в водные объекты сточных вод, содержащих загрязняющие вещества;

не допускать нарушения прав, предоставленных другим водопользователям, а также нанесения ущерба хозяйственным и природным объектам (землям, лесам, животному миру, полезным ископаемым и другим);

содержать в исправном состоянии очистные и другие водохозяйственные сооружения и технические устройства, влияющие на состояние вод, улучшать их эксплуатационные качества, вести в установленных случаях учет пользования водами.

Статья 49. **Поощрение водопользователей, осуществляющих мероприятия по рациональному использованию и охране вод**

Меры поощрения водопользователей, стимулирующие осуществление общеполезных мероприятий по рациональному использованию и охране вод, устанавливаются Советом Министров Казахской ССР.

Статья 50. **Основания прекращения права водопользования**

Право водопользования предприятий, организаций, учреждений, граждан подлежит прекращению соответственно в случаях:

1) минования надобности в водопользовании или отказа от него;

2) истечения срока водопользования;

3) ликвидации предприятия, организации или учреждения;

4) передачи водохозяйственных сооружений другим водопользователям;

5) возникновения необходимости изъятия водных объектов из обособленного пользования.

Право водопользования предприятий, организаций, учреждений и граждан (кроме права пользования водами для питьевых и бытовых нужд) может быть прекращено также в случаях нарушения правил пользования водами и их охраны либо использования водного объекта не в соответствии с той целью, для которой он был предоставлен.

Законодательством Казахской ССР могут быть предусмотрены и другие основания прекращения права водопользования предприятий, организаций, учреждений и граждан.

Статья 51. **Порядок прекращения права водопользования**

Право водопользования прекращается путем:

аннулирования разрешения на специальное, а также вторичное водопользование;

изъятия водных объектов, предоставленных в обособленное пользование.

Статья 52. **Порядок прекращения специального водопользования**

Прекращение специального водопользования осуществляется по решению органа, выдавшего разрешение на него.

Статья 53. **Порядок прекращения вторичного водопользования**

Вторичное водопользование может быть прекращено по решению первичного водопользователя, согласованному с органом по регулированию использования и охране вод.

Статья 54. **Изъятие водных объектов из обособленного пользования**

Изъятие водных объектов из обособленного пользования производится в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Изъятие водных объектов из обособленного пользования предприятий, организаций и учреждений союзного подчинения производится по согласованию с водопользователями и министерствами, государственными комитетами и ведомствами, которым они непосредственно подчинены.

Статья 55. **Порядок изъятия водных объектов из обособленного пользования**

Изъятие водных объектов полностью или частично из обособленного пользования производится для удовлетворения государственных или общественных нужд в случаях особой необходимости по решению органа, предоставившего водный объект в обособленное пользование.

Право водопользования при изъятии водных объектов из обособленного пользования прекращается с момента вынесения решения об изъятии или истечения срока, указанного в решении.

Статья 56. **Возмещение убытков, причиненных проведением водохозяйственных мероприятий, прекращением или изменением условий водопользования**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик убытки, причиненные предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам проведением водохозяйственных мероприятий (гидротехнических работ и т. п.), а также прекращением или изменением условий водопользования, подлежат возмещению в случаях и порядке, устанавливаемых Советом Министров СССР.

Глава VII

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ ПИТЬЕВЫХ, БЫТОВЫХ И ИНЫХ НУЖД НАСЕЛЕНИЯ

Статья 57. **Водные объекты, предоставляемые для питьевых, бытовых и иных нужд населения**

Для питьевого, бытового водоснабжения, а также для иных нужд населения предоставляются водные объекты, качество воды которых соответствует установленным санитарным требованиям.

Статья 58. **Централизованное водоснабжение населения**

При пользовании водными объектами для питьевых, бытовых и иных нужд населения в порядке централизованного водоснабжения предприятия, учреждения и организации, в оперативном управлении, собственности или пользовании которых находятся хозяйственно-питьевые водопроводы, вправе забирать воду из источников водоснабжения в соответствии с утвержденными в установленном порядке проектами водозаборных сооружений и разрешениями на специальное водопользование для производства воды питьевого качества и подачи ее потребителям.

Указанные в настоящей статье предприятия, учреждения и организации обязаны организовать учет забираемой воды, вести регулярные наблюдения за состоянием воды в источниках водоснабжения и сообщать органам по регулированию использования и охране вод, органам, осу-

ществляющим государственный санитарный надзор, и исполнительным комитетам местных Советов народных депутатов об отклонении качества воды в источниках от установленных нормативов.

Статья 59. **Нецентрализованное водоснабжение населения**

При пользовании водными объектами для питьевых, бытовых и иных нужд населения в порядке нецентрализованного водоснабжения предприятия, учреждения, организации и граждане вправе забирать воду непосредственно из поверхностных или подземных водных источников в порядке общего или специального водопользования.

Пользование водозаборными сооружениями, предназначенными для этих целей, производится в соответствии с правилами, устанавливаемыми исполнительными комитетами сельских, аульных, поселковых и городских Советов народных депутатов, на территории которых расположены водозаборные сооружения.

Статья 60. **Право граждан на пользование водами путем устройства колодцев и других сооружений**

Граждане по разрешению исполнительных комитетов местных Советов народных депутатов, а также предприятия, организации и учреждения вправе строить колодцы, каптажи и другие сооружения для питьевого и хозяйственно-бытового водоснабжения населения.

Водопользователи обязаны обеспечить надлежащее санитарно-техническое состояние указанных сооружений и устройств.

Статья 61. **Использование подземных вод питьевого качества для нужд, не связанных с питьевым и бытовым водоснабжением**

Использование подземных вод питьевого качества для нужд, не связанных с питьевым и бытовым водоснабжением, как правило, не допускается. В районах, где отсутствуют необходимые поверхностные водные источники и имеются достаточные запасы подземных вод питьевого качества, органы по регулированию использования и охране вод могут разрешать использование этих вод для целей, не связанных с питьевым и бытовым водоснабжением.

Глава VIII

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ ЛЕЧЕБНЫХ, КУРОРТНЫХ И ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ

Статья 62. **Порядок отнесения водных объектов к категории лечебных**

Отнесение водных объектов к категории лечебных производится Советом Министров СССР или Советом Министров Казахской ССР по совместному представлению Министерства здравоохранения СССР и ВЦСПС или Министерства здравоохранения Казахской ССР и Казахского республиканского совета профессиональных союзов, согласованному с исполнительным комитетом соответствующего местного Совета народных депутатов, на территории которого расположен данный водный объект.

Перечень лечебных водных объектов с указанием их запасов, лечебных свойств, климатических и других условий устанавливается Министерством здравоохранения СССР или Министерством здравоохранения

Казахской ССР с последующим утверждением Советом Министров СССР или Советом Министров Казахской ССР и публикуется в установленном порядке.

Статья 63. **Преимущественное использование лечебных водных объектов для лечебных и курортных целей**

Водные объекты, отнесенные в установленном порядке к категории лечебных, используются прежде всего для лечебных и курортных целей. В исключительных случаях органы по регулированию использования и охране вод могут разрешать использование водных объектов, отнесенных к категории лечебных, для других целей по согласованию с соответствующими органами здравоохранения и управления курортами.

Статья 64. **Запрещение сброса сточных вод в водные объекты, отнесенные к категории лечебных**

Сброс сточных вод в водные объекты, отнесенные к категории лечебных, запрещается.

Статья 65. **Порядок пользования водами для отдыха и спорта**

Пользование водными объектами для отдыха и спорта допускается без особого на то разрешения.

Водные объекты используются для массового отдыха и спорта в местах, установленных исполнительными комитетами Советов народных депутатов по согласованию с органами, осуществляющими государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, общества спасания на водах, а на судоходных и лесосплавных путях — по согласованию с органами, регулирующими судоходство и лесосплав.

Для обеспечения организованного массового отдыха и развития спорта водные объекты полностью или частично могут предоставляться в обособленное пользование государственных и общественных организаций.

Пользование водными объектами для отдыха и спорта может быть запрещено или ограничено в случаях и порядке, предусмотренных статьями 38 и 39 настоящего Кодекса.

Глава IX

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ НУЖД СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Статья 66. **Сельскохозяйственное водопользование**

Пользование водными объектами для нужд сельского хозяйства осуществляется как в порядке общего, так и специального водопользования.

При специальном водопользовании применяются оросительные, обводнительные, осушительные и иные водохозяйственные сооружения и устройства, принадлежащие государственным организациям, колхозам, совхозам и другим водопользователям.

Статья 67. **Задачи сельскохозяйственного водопользования**

Сельскохозяйственное водопользование осуществляется в целях создания наиболее благоприятного водного режима на землях колхозов, совхозов и других водопользователей, использующих водные объекты для орошения, обводнения, сельскохозяйственного водоснабжения и других нужд сельского хозяйства.

Статья 68. **Планы сельскохозяйственного водопользования**

Водопользование на оросительных, обводнительных и иных водохозяйственных объектах осуществляется на основе внутрихозяйственных и общесистемных планов водопользования.

Внутрихозяйственные планы водопользования составляются колхозами, совхозами и другими водопользователями, а общесистемные планы — управлениями эксплуатации оросительных, обводнительных и других водохозяйственных объектов на основе внутрихозяйственных планов водопользования.

Внутрихозяйственные планы водопользования согласовываются с управлениями эксплуатации оросительных, обводнительных и других водохозяйственных объектов и утверждаются исполнительными комитетами районных Советов народных депутатов.

Общесистемные планы водопользования утверждаются:

по системам районного значения — исполнительными комитетами районных Советов народных депутатов;

по системам областного значения — управлениями мелиорации и водного хозяйства исполнительных комитетов областных Советов народных депутатов;

по системам республиканского значения — Министерством мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

Утверждение планов водопользования по системам областного и республиканского значения производится по согласованию с соответствующими сельскохозяйственными органами.

Статья 69. **Изменение планов сельскохозяйственного водопользования**

Планы сельскохозяйственного водопользования могут быть изменены только по согласованию с органами, утвердившими эти планы.

Корректировка планов сельскохозяйственного водопользования производится в случаях изменения водного режима источника орошения, погодных условий и иных причин, вызывающих необходимость изменения сроков подачи воды, предусмотренных планами.

Статья 70. **Межхозяйственные и внутрихозяйственные водные объекты сельскохозяйственного водопользования**

Каналы, сооружения и другие устройства оросительных, обводнительных и иных водохозяйственных систем, обслуживающие водохозяйственные нужды двух и более водопользователей, являются межхозяйственными водными объектами, а обслуживающие нужды одного водопользователя — внутрихозяйственными водными объектами.

Межхозяйственные водные объекты находятся на балансе эксплуатационных водохозяйственных организаций, а внутрихозяйственные — на балансе колхозов, совхозов и других водопользователей.

Статья 71. **Обязанности сельскохозяйственных водопользователей**

Колхозы, совхозы и другие предприятия, организации, учреждения и граждане, пользующиеся водными объектами для нужд сельского хозяйства, обязаны соблюдать установленные планы, правила, нормы и и режим водопользования, принимать меры к сокращению потерь воды на фильтрацию и испарение в мелиоративных системах, к предупреждению нерациональных сбросов воды из них, к недопущению попадания рыбы в мелиоративные системы из рыбохозяйственных водоемов, а также создавать наиболее благоприятный режим почвенной влаги.

Колхозам, совхозам и другим предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам — водопользователям запрещается самовольно производить регулировку гидротехнических сооружений на каналах и водохранилищах межхозяйственного значения с целью увеличения или уменьшения расхода воды, а также устройство на них временных перемычек, насосных станций и других сооружений.

Для поддержания и улучшения существующих межхозяйственных мелиоративных систем водопользователи, получающие воду из этих систем, могут привлекаться органами по регулированию использования и охране вод к выполнению ирригационно-мелиоративных работ в порядке, устанавливаемом Советом Министров Казахской ССР.

Статья 72. **Сельскохозяйственное использование водных источников с временным стоком**

Колхозы, совхозы и другие сельскохозяйственные водопользователи по согласованию с органами по регулированию использования и охране вод осуществляют мероприятия по задержанию талых и паводковых вод для затопления сенокосных угодий, пастбищ и участков лиманного орошения, а также могут использовать для орошения, обводнения и других нужд сельского хозяйства сбросные воды из водохранилищ, рек, оросительных и обводнительных каналов, коллекторов и осушительных систем.

Статья 73. **Пользование водными объектами для обводнения пастбищ**

Колхозы, совхозы и другие сельскохозяйственные водопользователи в установленном порядке пользуются водными объектами для обводнения пастбищ с целью обеспечения водопоя скота и эффективного использования кормовых угодий.

Пользование водными объектами для обводнения пастбищ осуществляется путем строительства шахтных и трубчатых колодцев, прудов, копаней, обводнительных каналов и других сооружений.

Статья 74. **Пользование водными объектами для водопоя скота**

Пользование водными объектами для водопоя скота допускается только при наличии специально оборудованных водопойных площадок и других устройств или в местах, отведенных для этой цели.

Статья 75. **Пользование водными объектами на скотопрогонных трассах**

Колхозы, совхозы и другие предприятия и организации, осуществляющие перегон скота, обязаны охранять источники водоснабжения, расположенные на скотопрогонных трассах, и соблюдать правила эксплуатации водохозяйственных сооружений и устройств.

Статья 76. **Ограничение прогона скота и проезда транспорта через каналы и иные водохозяйственные сооружения**

Прогон скота, проезд тракторов, комбайнов и других сельскохозяйственных машин и транспортных средств через каналы и иные водохозяйственные сооружения в местах, не предназначенных для этой цели, запрещается.

Статья 77. **Пользование водными объектами для орошения приусадебных участков**

Колхозным дворам, рабочим и служащим совхозов и другим гражданам, проживающим в сельской местности и имеющим приусадебные участки, выделяется вода для полива огородов и садов из водных объек-

тов, предоставленных колхозам, совхозам и другим первичным водопользователям.

Потребное для этой цели количество воды предусматривается внутрихозяйственными планами водопользования.

Статья 78. **Пользование водными объектами для нужд коллективного садоводства и огородничества**

Для полива коллективных садов выделяется вода садоводческим товариществам, а для полива коллективных огородов — предприятиям, организациям и учреждениям.

Потребное для этой цели количество воды предусматривается соответствующими планами водопользования.

Статья 79. **Орошение сточными водами**

Орошение сельскохозяйственных земель сточными водами разрешается органами по регулированию использования и охране вод по согласованию с органами, осуществляющими государственный санитарный и ветеринарный надзор.

Порядок проектирования, строительства и эксплуатации систем орошения сточными водами (земледельческих полей орошения) определяется законодательством.

Статья 80. **Сельскохозяйственное водоснабжение**

Сельскохозяйственное водоснабжение по своим задачам подразделяется на централизованное и нецентрализованное.

На централизованное сельскохозяйственное водоснабжение распространяются правила, предусмотренные статьей 58 настоящего Кодекса.

Порядок пользования водными объектами для нецентрализованного сельскохозяйственного водоснабжения определяется исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов, органами государственного санитарного и ветеринарного надзора по согласованию с органами по регулированию использования и охране вод.

Статья 81. **Орошение и осушение земель, занятых лесами, лесными полосами и лесопитомниками**

Положения статей 66—78 настоящего Кодекса распространяются на орошение и осушение земель, занятых лесами, лесными полосами и лесопитомниками.

Глава X

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ЦЕЛЕЙ

Статья 82. **Обязанности водопользователей, пользующихся водными объектами для промышленных целей**

Водопользователи, пользующиеся водными объектами для промышленных целей, обязаны соблюдать установленные планы, технологические нормы и правила водопользования, а также принимать меры к сокращению расходов воды и к прекращению сброса сточных вод путем совершенствования технологии производства и схем водоснабжения (применение безводных технологических процессов, воздушного охлаждения, оборотного водоснабжения и других технических приемов).

Статья 83. **Ограничение использования питьевой воды для промышленных целей**

Исполнительные комитеты местных Советов народных депутатов в случае стихийного бедствия, аварии и при других исключительных об-

стоятельствах, а также при перерасходе предприятием установленного лимита потребления воды из водопровода вправе сокращать или запрещать потребление для промышленных целей питьевой воды из коммунальных и временно ограничивать — из ведомственных хозяйственно-питьевых водопроводов в интересах первоочередного удовлетворения питьевых и бытовых нужд населения.

Статья 84. Использование подземных вод для технического водоснабжения и других производственных нужд

Подземные воды (пресные, минеральные, термальные), не отнесенные к категории питьевых или лечебных вод, могут в установленном порядке использоваться для технического водоснабжения, извлечения содержащихся в них химических элементов, получения тепловой энергии и других производственных нужд с соблюдением требований рационального использования и охраны вод.

Глава XI

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ НУЖД ГИДРОЭНЕРГЕТИКИ

Статья 85. Использование водных объектов для нужд гидроэнергетики

Пользование водными объектами для нужд гидроэнергетики осуществляется с учетом интересов других отраслей народного хозяйства, а также с соблюдением требований комплексного использования вод, если иное прямо не предусмотрено постановлением Совета Министров СССР или постановлением Совета Министров Казахской ССР, а в соответствующих случаях — решением органа по регулированию использования и охране вод.

Водные объекты, эксплуатируемые для нужд гидроэнергетики, могут использоваться для водоснабжения населения, сельскохозяйственных, рыбохозяйственных, судоходных и других целей.

Статья 86. Права гидроэнергетических предприятий по водопользованию

Гидроэнергетические предприятия в установленном порядке имеют право:

использовать водные объекты для производства электроэнергии;

осуществлять меры, позволяющие улучшать использование водных объектов для энергетических целей, если это не нарушает требования комплексного использования вод;

требовать от всех государственных, кооперативных и общественных организаций и граждан соблюдения правил, обеспечивающих нормальную эксплуатацию водных объектов для нужд гидроэнергетики.

Статья 87. Обязанности гидроэнергетических предприятий по водопользованию

Гидроэнергетические предприятия обязаны:

соблюдать установленный правилами эксплуатации водных объектов режим наполнения и сработки водохранилищ, колебания уровня воды в верхнем и нижнем бьефах;

обеспечивать беспрепятственный и безопасный пропуск судов и плотов, а также пропуск рыб к местам нереста, осуществление санитарных пропусков в соответствии с проектами.

Глава XII

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ НУЖД ВОДНОГО ТРАНСПОРТА

Статья 88. **Судоходные водные пути**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик реки, озера, водохранилища, каналы, внутренние моря и другие внутренние морские воды СССР, а также территориальные воды (территориальное море) СССР являются водными путями общего пользования, за исключением случаев, когда их использование в этих целях полностью или частично запрещено либо они предоставлены в обособленное пользование.

Статья 89. **Порядок использования внутренних водных путей для судоходства**

Перечень внутренних водных путей, открытых для судоходства, устанавливается и объявляется государственными органами, регулирующими судоходство в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Порядок отнесения водных путей к категории судоходных, а также установления правил эксплуатации водных путей определяется законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 90. **Обязанности водопользователей на судоходных водных путях**

Предприятия, организации и учреждения, пользующиеся судоходными путями для нужд водного транспорта, обязаны обеспечивать рациональное использование и охрану вод, выполнять требования органов, регулирующих судоходство, не допускать разрушения русел и берегов водоемов, гидротехнических и других сооружений, не нарушать прав других водопользователей.

Предприятия, организации и учреждения, пользующиеся судоходными путями для гидроэнергетики, рыбного хозяйства, отдыха, спорта и других нужд, обязаны выполнять требования органов, регулирующих судоходство, по обеспечению нормальных условий судоходства.

Статья 91. **Пользование судоходными путями для плавания на маломерных судах**

Граждане, пользующиеся судоходными водными путями для плавания на маломерных судах, обязаны выполнять установленные правила.

В случаях, предусмотренных законодательством Казахской ССР, пользование судоходными путями для плавания на маломерных судах может быть ограничено или запрещено.

Глава XIII

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ НУЖД ЛЕСОСПЛАВА

Статья 92. **Молевой сплав леса, а также сплав древесины в пучках и кошелях без судовой тяги**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик молевой сплав леса, а также сплав древесины в пучках и кошелях без судовой тяги запрещается:

1) на судоходных путях;

2) на водных объектах, перечень которых утверждается Советом Министров СССР или Советом Министров Казахской ССР с учетом особого значения этих объектов для рыбного хозяйства, водоснабжения или других народнохозяйственных целей.

На остальных водных объектах указанные виды лесосплава допускаются на основании разрешений, выдаваемых органами по регулированию использования и охране вод после согласования с органами, осуществляющими охрану рыбных запасов.

В соответствии с законодательством Союза ССР правило, запрещающее молевой сплав леса и сплав древесины в пучках и кошелях без судовой тяги на судоходных путях, не исключает права лесосплавляющих организаций производить в порядке, устанавливаемом Советом Министров СССР, указанные виды лесосплава на путях, по которым судоходство осуществляется только в полноводный период, и перепуски леса молем, в пучках и кошелях без судовой тяги на ограниченных участках судоходных путей до запаней (рейдов), где производится сплотка или погрузка древесины.

Разрешения в этих случаях выдаются органами по регулированию использования и охране вод по согласованию с органами, регулирующими судоходство, и органами, осуществляющими охрану рыбных запасов.

Статья 93. **Обязанности лесосплавляющих организаций по очистке сплавных путей**

Лесосплавляющие организации обязаны регулярно проводить очистку сплавных путей от затонувшей древесины.

Глава XIV

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ НУЖД ВОЗДУШНОГО ТРАНСПОРТА

Статья 94. **Пользование водными объектами для нужд воздушного транспорта**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик порядок пользования водными объектами для стоянки, взлета и посадки воздушных судов, а также для других нужд воздушного транспорта устанавливается законодательством Союза ССР.

Глава XV

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ НУЖД РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА

Статья 95. **Права и обязанности рыбохозяйственных предприятий и организаций по водопользованию**

Предприятия, колхозы и другие организации, пользующиеся рыбохозяйственными водоемами или рыбопромысловыми участками, осуществляют в соответствии с утвержденными в установленном порядке производственными планами на этих водоемах и участках необходимые для ведения рыбного хозяйства работы, а также ведут добычу рыбы, других водных животных и растений.

обособленное пользование заповедников в целях охраны природы и проведения научных исследований.

Статья 102. **Порядок пользования водными объектами заповедников и меры их охраны**

Порядок пользования водами заповедников определяется положениями о заповедниках.

Запрещается использование заповедных водных объектов для водоснабжения, рыбной ловли, охоты, сбора водных растений, сплава леса и других хозяйственных целей.

Статья 103. **Изъятие водных объектов из пользования заповедников**

Изъятие водных объектов из пользования заповедников допускается только в случаях особой необходимости на основании постановления Совета Министров Казахской ССР.

Статья 104. **Порядок пользования водами природных заказников**

Порядок пользования водами природных заказников определяется Положением о природных заказниках Казахской ССР.

Статья 105. **Порядок пользования водными объектами, признанными памятниками природы**

Порядок пользования водными объектами, признанными памятниками природы, определяется Положением о памятниках природы Казахской ССР.

Глава XVIII
ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ СБРОСА СТОЧНЫХ ВОД

Статья 106. **Разрешение на пользование водными объектами для сброса сточных вод**

Пользование водными объектами для сброса промышленных, коммунально-бытовых, дренажных и других сточных вод может производиться только с разрешения органов по регулированию использования и охране вод после согласования с органами, осуществляющими государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, и другими заинтересованными органами.

Разрешение выдается на основании документов, обосновывающих необходимость и возможность пользования водными объектами для сброса сточных вод.

Статья 107. **Условия допустимости сброса сточных вод в водные объекты**

Сброс сточных вод допускается только в случаях, если он не приведет к увеличению содержания в водном объекте загрязняющих веществ свыше установленных норм и при условии очистки водопользователем сточных вод до пределов, установленных органами по регулированию использования и охране вод.

Статья 108. **Основания ограничения, приостановления и запрещения сброса сточных вод**

Если указанные в статьях 106 и 107 настоящего Кодекса требования нарушаются, сброс сточных вод должен быть ограничен, приостановлен

или запрещен органами по регулированию использования и охране вод вплоть до прекращения деятельности отдельных промышленных установок, цехов, предприятий, организаций, учреждений. В случаях, угрожающих здоровью населения, органы, осуществляющие государственный санитарный надзор, вправе приостанавливать сброс сточных вод вплоть до прекращения эксплуатации производственных и других объектов с уведомлением об этом органов по регулированию использования и охране вод.

Статья 109. **Условия пользования водными объектами для сброса сточных вод**

Пользование водными объектами для сброса сточных вод осуществляется в соответствии с требованиями, предусмотренными в разрешении на специальное водопользование, при условии, что все мероприятия, обеспечивающие очистку и обезвреживание сбрасываемых в водные объекты сточных вод вновь строящихся и реконструируемых промышленных, коммунальных и сельскохозяйственных предприятий, должны быть осуществлены до ввода в действие производственных мощностей указанных предприятий.

Статья 110. **Порядок и условия пользования водными объектами для сброса сточных вод**

Порядок и условия пользования водными объектами для сброса сточных вод устанавливаются законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Глава XIX

ПОЛЬЗОВАНИЕ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ ДЛЯ ПРОТИВОПОЖАРНЫХ НУЖД И ИНЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И ОБЩЕСТВЕННЫХ НАДОБНОСТЕЙ

Статья 111. **Пользование водными объектами для противопожарных нужд и иных государственных и общественных надобностей**

Забор воды для противопожарных нужд допускается из любых водных объектов.

Порядок пользования водными объектами для противопожарных нужд, а также иных государственных и общественных надобностей устанавливается законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Глава XX

ЭКСПЛУАТАЦИЯ ВОДОХРАНИЛИЩ

Статья 112. **Водохранилища и пользование ими**

Водохранилища образуются в целях регулирования стока воды для удовлетворения потребностей различных водопользователей в воде.

Водохранилища могут предоставляться в пользование при соблюдении предусмотренных законом требований и условий для удовлетворения интересов различных отраслей народного хозяйства.

Статья 113. **Режим наполнения и сработки водохранилищ**

Предприятия, организации и учреждения, эксплуатирующие водопроводные, водопропускные или водозаборные сооружения на водохранилищах, обязаны соблюдать режим наполнения и сработки водохранилищ, установленный с учетом интересов водопользователей и землепользователей, находящихся в зонах влияния водохранилищ.

Статья 114. **Порядок эксплуатации водохранилищ**

Порядок эксплуатации водохранилищ определяется правилами, утверждаемыми органами по регулированию использования и охране вод для каждого водохранилища, каскада или системы водохранилищ по согласованию с органами, осуществляющими государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, и другими заинтересованными органами.

Статья 115. **Организация и координация мероприятий, обеспечивающих надлежащее техническое состояние и благоустройство водохранилищ**

Организация и координация мероприятий, обеспечивающих надлежащее техническое состояние и благоустройство водохранилищ, а также контроль за соблюдением правил их эксплуатации, осуществляются органами по регулированию использования и охране вод в порядке, устанавливаемом Советом Министров СССР или Советом Министров Казахской ССР.

Статья 116. **Эксплуатация озер и других водоемов, используемых в качестве водохранилищ**

Положения статей 112—115 настоящего Кодекса распространяются также на эксплуатацию озер и других водоемов, используемых в качестве водохранилищ.

Глава XXI
ЭКСПЛУАТАЦИЯ ВОДОПОДПОРНЫХ И ДРУГИХ ГИДРОТЕХНИЧЕСКИХ СООРУЖЕНИЙ НА РЕКАХ И КАНАЛАХ

Статья 117. **Порядок эксплуатации водоподпорных и других гидротехнических сооружений на реках и каналах**

Эксплуатация водоподпорных и других гидротехнических сооружений на несудоходных и нелесосплавных реках, ручьях и каналах производится в соответствии с правилами, разработанными при проектировании этих сооружений, а в отдельных случаях — самими водопользователями и согласованными с органами по регулированию использования и охране вод, органами, осуществляющими государственный санитарный надзор и охрану рыбных запасов, местными Советами народных депутатов и другими заинтересованными органами.

Статья 118. **Регулирование поверхностного стока при помощи временных гидротехнических сооружений**

Регулирование поверхностного стока при помощи временных гидротехнических сооружений осуществляется в увязке с комплексным использованием водных ресурсов данного речного бассейна и при условии обязательного согласования с органами по регулированию использования и

охране вод, органами, осуществляющими государственный санитарный надзор и охрану рыбных запасов, местными Советами народных депутатов и другими заинтересованными органами.

Глава XXII

РЕГУЛИРОВАНИЕ ПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫМИ ОБЪЕКТАМИ, РАСПОЛОЖЕННЫМИ НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР И ДРУГИХ СОЮЗНЫХ РЕСПУБЛИК

Статья 119. **Порядок регулирования водопользования на межреспубликанских водных объектах**

Регулирование пользования водными объектами, расположенными на территории Казахской ССР и других союзных республик, в части, затрагивающей интересы этих республик, осуществляется по согласованию между органами Казахской ССР и заинтересованных республик, за исключением водных объектов, регулирование пользования которыми отнесено к компетенции Союза ССР. В случае, если согласование между указанными органами не достигнуто, вопрос решается в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР[1].

Глава XXIII

ПОРЯДОК РАЗРЕШЕНИЯ СПОРОВ О ВОДОПОЛЬЗОВАНИИ

Статья 120. **Органы, разрешающие споры о водопользовании**

Споры о водопользовании разрешаются Советом Министров Казахской ССР, исполнительными комитетами сельских, аульных, поселковых, районных, городских, областных Советов народных депутатов, а также органами по регулированию использования и охране вод и иными уполномоченными на то государственными органами в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 121. **Разрешение споров о водопользовании между водопользователями Казахской ССР и водопользователями другой союзной республики**

Споры между водопользователями Казахской ССР и водопользователями другой союзной республики о пользовании водами рассматриваются комиссией, образуемой на паритетных началах из представителей заинтересованных союзных республик. В случае, если комиссия не пришла к согласованному решению, споры по указанным вопросам подлежат рассмотрению в порядке, определяемом Советом Министров СССР.

Статья 122. **Разрешение споров между водопользователями областей**

Споры между водопользователями одной области и водопользователями другой области о пользовании водами рассматриваются комиссией, образуемой на паритетных началах из представителей заинтересован-

---

[1] Статья 119 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

ных областей. В случае, если комиссия не пришла к согласованному решению, споры по указанным вопросам подлежат рассмотрению в порядке, определяемом Советом Министров Казахской ССР.

Статья 123. **Разрешение других споров о водопользовании**

Споры о водопользовании (кроме споров, предусмотренных статьями 121 и 122 настоящего Кодекса) разрешаются:

в случае, когда спорным является водный объект, предоставленный в обособленное пользование,— органом, предоставившим данный водный объект (статья 34 настоящего Кодекса);

в случае, когда спорным является водный объект, пользование которым осуществляется в порядке специального водопользования,— органом, выдавшим разрешение на специальное водопользование (статьи 36 и 37 настоящего Кодекса);

во всех других случаях — исполнительными комитетами сельских, аульных, поселковых, районных, городских Советов народных депутатов, на территории которых расположен спорный водный объект или его часть.

Статья 124. **Порядок рассмотрения споров о водопользовании**

Споры о водопользовании рассматриваются по заявлению заинтересованной стороны. К заявлению прилагаются документы, свидетельствующие о нарушении права водопользования.

Споры о водопользовании рассматриваются с участием заинтересованных сторон, которые уведомляются о времени и месте разрешения спора. Неявка сторон, извещенных о дне рассмотрения спора о водопользовании, не является препятствием для его рассмотрения.

Статья 125. **Сроки рассмотрения споров о водопользовании**

Споры о водопользовании рассматриваются в 10-дневный срок со дня поступления заявления, а в исключительных случаях — в срок до одного месяца.

Статья 126. **Права и обязанности сторон, участвующих в споре о водопользовании**

Стороны, участвующие в споре о водопользовании, имеют право знакомиться с материалами по разрешению спора, делать из них выписки, представлять в устной или письменной форме свои доводы или возражения, заявлять ходатайства о проведении дополнительных проверок и обследований и об отложении рассмотрения спора, об истребовании документов и т. д.

Статья 127. **Решения по спорам о водопользовании**

По результатам рассмотрения спора о водопользовании органы, разрешающие спор, выносят решения.

В необходимых случаях в решениях могут быть предусмотрены порядок их исполнения и те мероприятия, которые необходимо осуществить для восстановления нарушенного права водопользования.

Статья 128. **Порядок обжалования решений по спорам о водопользовании**

Решения органов, рассматривающих споры о водопользовании, могут быть обжалованы в соответствующие вышестоящие органы в течение 5 дней с момента вынесения решения.

Жалобы на решения по спорам о водопользовании рассматриваются в 5-дневный срок.

Обжалование решения по спору не приостанавливает его исполнения. Орган, рассматривающий жалобу по спору о водопользовании, вправе приостановить исполнение решения до рассмотрения жалобы.

Статья 129. **Разрешение имущественных споров, связанных с водными отношениями**

Имущественные споры, связанные с водными отношениями, разрешаются в порядке, установленном законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Глава XXIV
ВОДОПОЛЬЗОВАНИЕ НА ПОГРАНИЧНЫХ ВОДАХ СССР

Статья 130. **Порядок водопользования на пограничных водах СССР**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик водопользование на пограничных водах СССР осуществляется на основе международных договоров.

В той мере, в какой водопользование в советской части пограничных вод не урегулировано международными договорами с участием СССР, оно осуществляется в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР [1].

Порядок водопользования на пограничных водах СССР устанавливается компетентными органами по согласованию с командованием пограничных войск.

Раздел третий
ОХРАНА ВОД И ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ИХ ВРЕДНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ

Глава XXV
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 131. **Задачи охраны вод**

Все воды (водные объекты) подлежат охране от загрязнения, засорения и истощения, которые могут причинить вред здоровью населения, а также повлечь уменьшение рыбных запасов, ухудшение условий водоснабжения и другие неблагоприятные явления вследствие изменения физических, химических, биологических свойств вод, снижения их способности к естественному очищению, нарушения гидрологического и гидрогеологического режима вод. В этих целях в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР могут устанавливаться водоохранные зоны (полосы) [1].

Статья 132. **Проведение мероприятий, обеспечивающих охрану вод, а также улучшение состояния и режима вод**

Предприятия, организации и учреждения, деятельность которых влияет на состояние вод, обязаны проводить согласованные с органами

[1] Части первая и вторая статьи 130 и статья 131 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

по регулированию использования и охране вод, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов, органами, осуществляющими государственный санитарный надзор, охрану рыбных запасов, и другими заинтересованными государственными органами или по предписаниям уполномоченных на то государственных органов технологические, лесомелиоративные, агротехнические, гидротехнические, санитарные и другие мероприятия, обеспечивающие охрану вод от загрязнения, засорения и истощения, а также улучшение состояния и режима вод.

Статья 133. **Виды мероприятий, обеспечивающих охрану вод, а также улучшение состояния и режима вод**

Мероприятиями, обеспечивающими охрану вод от загрязнения, засорения и истощения, а также улучшение состояния и режима вод, являются:

а) технологические — направленные на строительство водооборотных систем промышленного водоснабжения, сооружение очистки и обезвреживания сточных вод; утилизацию с использованием в народном хозяйстве осадков из сточных вод; организацию технологических процессов объектов промышленного и сельскохозяйственного производства, обеспечивающих устойчивую работу сооружений по очистке и обезвреживанию сточных вод; организацию технологических процессов, исключающих образование загрязненных сточных вод;

б) лесомелиоративные и агротехнические — обеспечивающие укрепление берегов водных объектов, защиту их от обрушения, заболачивания, а также стабилизацию и улучшение естественного режима стока водных объектов;

в) гидротехнические — направленные на создание гидротехнических систем и сооружений, обеспечивающих благоприятные условия водопользования, а также на очистку в необходимых случаях русел рек и каналов, дна прудов, озер и водохранилищ от вредных наносов и отложений;

г) санитарно-технические — обеспечивающие обеззараживание и обезвреживание сбрасываемых в водные объекты сточных вод, а также санитарную охрану и устройство территорий, занятых под хозяйственную деятельность.

Статья 134. **Планирование мероприятий по охране вод**

Мероприятия по охране вод предусматриваются в государственных планах экономического и социального развития.

Глава XXVI
ОХРАНА ВОД ОТ ЗАГРЯЗНЕНИЯ И ЗАСОРЕНИЯ

Статья 135. **Загрязнение и засорение вод**

Загрязнением вод признаются такие изменения физического, химического или биологического характера, вызванные введением в них вредных веществ, в результате которых воды становятся непригодными для нормального использования в коммунальных, промышленных, сельскохозяйственных, рыбохозяйственных и других целях.

Загрязненность вод определяется путем исследования проб вод в установленном порядке.

Засорением вод признается внесение в них твердых производствен-

ных и бытовых отходов и отбросов, в результате которого ухудшается гидрологическое состояние водного объекта и создаются помехи водопользованию.

Засоренность вод устанавливается путем обследования комиссией, образуемой органами по регулированию использования и охране вод.

Статья 136. **Запрещение сброса в водные объекты отходов и отбросов**

Сброс в водные объекты производственных, бытовых и других видов отходов и отбросов запрещается. Сброс сточных вод допускается лишь с соблюдением требований, предусмотренных статьями 106—110 настоящего Кодекса.

Статья 137. **Охрана вод от загрязнения и засорения потерями масел, древесины и других производственных продуктов**

Владельцы средств водного транспорта, трубопроводов, плавучих и других сооружений на водных объектах, лесосплавляющие организации, а также другие предприятия, организации и учреждения обязаны не допускать загрязнения и засорения вод вследствие потерь масел, древесины, химических, нефтяных и иных продуктов.

Статья 138. **Охрана поверхности водосборов, ледяного покрова водоемов и ледников**

Предприятия, организации и учреждения обязаны не допускать загрязнения и засорения поверхности водосборов, ледяного покрова водоемов и поверхности ледников производственными, бытовыми и другими отходами, отбросами и выбросами, а также нефтяными и химическими продуктами, смыв которых повлечет ухудшение качества поверхностных и подземных вод.

Статья 139. **Предотвращение загрязнения вод удобрениями и ядохимикатами**

Управления государственных водохозяйственных систем, колхозы, совхозы и другие предприятия, организации и учреждения обязаны предотвращать загрязнение вод удобрениями и ядохимикатами.

Статья 140. **Округа и зоны санитарной охраны вод**

В целях охраны вод, используемых для питьевого и бытового водоснабжения, лечебных, курортных и оздоровительных нужд населения, устанавливаются округа и зоны санитарной охраны в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Глава XXVII
ОХРАНА ВОД ОТ ИСТОЩЕНИЯ

Статья 141. **Порядок определения истощенности водного объекта**

Истощенность водного объекта устанавливается органами по регулированию использования и охране вод путем проведения замеров и расчетов.

Статья 142. **Меры поддержания режима водных объектов**

В целях поддержания благоприятного водного режима рек, озер, водохранилищ, подземных вод и других водных объектов, для предупреж-

дения водной эрозии почв, заиления водоемов, ухудшения условий обитания водных животных, для уменьшения колебаний стока и т. п. устанавливаются водоохранные зоны лесов, а также проводятся лесомелиоративные, противоэрозионные, гидротехнические и другие мероприятия в порядке, предусматриваемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 143. **Обязанности органов по регулированию использования и охране вод по предотвращению истощения водных объектов**

При согласовании вопросов размещения и строительства предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод, а также при выдаче разрешений на специальное водопользование органы по регулированию использования и охране вод обязаны руководствоваться схемами комплексного использования и охраны вод и водохозяйственными балансами, учитывающими интересы водопользователей и землепользователей.

Статья 144. **Меры охраны подземных вод от истощения**

Если при проведении буровых и других горных работ, связанных с поисками, разведкой и эксплуатацией месторождений газа, нефти, угля и других полезных ископаемых, вскрыты подземные водоносные горизонты, организации, проводящие горные работы, обязаны немедленно сообщить об этом органам по регулированию использования и охране вод и принять в установленном порядке меры к охране подземных вод.

Самоизливающиеся и разведочные скважины, а также скважины, непригодные к эксплуатации или пользование которыми прекращено, подлежат оборудованию регулирующими устройствами, консервации или ликвидации в порядке, устанавливаемом законодательством Союза ССР и Казахской ССР [1].

Глава XXVIII
ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ И ЛИКВИДАЦИЯ ВРЕДНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ ВОД

Статья 145. **Обязанности предприятий, организаций и учреждений по предупреждению и ликвидации вредного воздействия вод**

Предприятия, организации и учреждения обязаны проводить согласованные с органами по регулированию использования и охране вод, исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов и другими заинтересованными государственными органами или по предписаниям уполномоченных на то государственных органов мероприятия по предупреждению и ликвидации вредного воздействия вод:

наводнений, затоплений и подтоплений;

разрушения берегов, защитных дамб и других сооружений;

заболачивания и засоления земель;

эрозии почв, образования оврагов, оползней, селевых потоков и других вредных явлений.

---

[1] Часть вторая статьи 144 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Статья 146. **Осуществление неотложных мер по предупреждению и ликвидации стихийных бедствий, вызванных вредным воздействием вод**

Осуществление неотложных мер по предупреждению и ликвидации стихийных бедствий, вызванных вредным воздействием вод, регулируется законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Для оперативного руководства работами по предупреждению и ликвидации стихийных бедствий, вызванных вредным воздействием вод, Советом Министров Казахской ССР и исполнительными комитетами местных Советов народных депутатов создаются специальные комиссии, в состав которых входят представители соответствующих предприятий, организаций и учреждений.

Статья 147. **Планирование мероприятий по предупреждению и ликвидации вредного воздействия вод**

Мероприятия по предупреждению и ликвидации вредного воздействия вод предусматриваются в государственных планах экономического и социального развития.

Необходимые для осуществления этих мероприятий денежные и материально-технические средства планируются соответствующими министерствами, государственными комитетами и ведомствами, а также заинтересованными предприятиями и организациями в установленном порядке.

Статья 148. **Поощрение водопользователей, осуществляющих мероприятия по охране вод**

Законодательством Казахской ССР могут быть установлены меры поощрения водопользователей, стимулирующие осуществление мероприятий по охране вод от загрязнения, засорения, истощения и предупреждения их вредного воздействия.

Раздел четвертый
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УЧЕТ И ПЛАНИРОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОД

Глава XXIX
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УЧЕТ И ПЛАНИРОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОД

Статья 149. **Задачи государственного учета вод и их использования**

Государственный учет вод и их использования имеет своей задачей установление количества и качества вод, данных об использовании вод для нужд населения и народного хозяйства.

Статья 150. **Планирование использования вод**

Планирование использования вод должно обеспечивать научно обоснованное распределение вод между водопользователями с учетом первоочередного удовлетворения питьевых и бытовых нужд населения, охрану вод и предупреждение их вредного воздействия. При планировании использования вод учитываются данные государственного водного кадастра, водохозяйственные балансы, схемы комплексного использования и охраны вод.

Статья 151. **Государственный водный кадастр**

Государственный водный кадастр включает данные учета вод по количественным и качественным показателям, регистрации водопользований, а также данные учета использования вод.

Статья 152. **Водохозяйственные балансы**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик водохозяйственные балансы, оценивающие наличие и степень использования вод, составляются по бассейнам, экономическим районам, республике и Союзу ССР.

Статья 153. **Схемы комплексного использования и охраны вод**

Генеральные и бассейновые (территориальные) схемы комплексного использования и охраны вод определяют основные водохозяйственные и другие мероприятия, подлежащие осуществлению для удовлетворения перспективных потребностей в воде населения и народного хозяйства, а также для охраны вод и предупреждения их вредного воздействия.

Статья 154. **Порядок государственного учета вод и их использования, ведения государственного водного кадастра, составления водохозяйственных балансов и разработки схем комплексного использования и охраны вод**

В соответствии с Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик государственный учет вод и их использования, ведение государственного водного кадастра, составление водохозяйственных балансов, разработка схем комплексного использования и охраны вод осуществляются за счет государства и по единым для Союза ССР системам.

Порядок государственного учета вод и их использование, ведения государственного водного кадастра, составления водохозяйственных балансов, разработки и утверждения схем комплексного использования и охраны вод устанавливается Советом Министров СССР.

Раздел пятый

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НАРУШЕНИЕ ВОДНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Глава XXX

ВИДЫ И ОСНОВАНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НАРУШЕНИЕ ВОДНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Статья 155. **Недействительность сделок, нарушающих право государственной собственности на воды**

Переуступка права водопользования и другие сделки, в прямой или скрытой форме нарушающие право государственной собственности на воды,— недействительны.

Статья 156. **Последствия недействительности сделок, нарушающих право государственной собственности на воды**

Признание сделки, нарушающей право государственной собственности на воды, недействительной влечет за собой, по требованию исполнительных комитетов местных Советов народных депутатов или органов по регулированию использования и охране вод, прекращение пользования водным объектом.

Статья 157. **Уголовная и административная ответственность за нарушение водного законодательства**

Лица, виновные в совершении сделок, указанных в статье 155 настоящего Кодекса, а также в:

самовольном захвате водных объектов или самовольном водопользовании;

заборе воды с нарушением планов водопользования;

загрязнении и засорении вод;

вводе в эксплуатацию предприятий, коммунальных и других объектов без сооружений и устройств, предотвращающих загрязнение и засорение вод или их вредное воздействие;

бесхозяйственном использовании воды (добытой или отведенной из водных объектов);

нарушении водоохранного режима на водосборах, вызывающем их загрязнение, водную эрозию почв и другие вредные явления;

самовольном производстве гидротехнических работ;

повреждении водохозяйственных сооружений и устройств;

нарушении правил эксплуатации водохозяйственных сооружений и устройств;

самовольном строительстве предприятий, сооружений и других объектов, влияющих на состояние вод;

непроведении гидротехнических, технологических, лесомелиоративных, санитарных и других мероприятий, обеспечивающих охрану вод от засорения, загрязнения и истощения, а также улучшение состояния и режима вод;

несут уголовную или административную ответственность в соответствии с законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Законодательством Союза ССР и Казахской ССР может быть установлена ответственность и за другие виды нарушений водного законодательства [1].

Статья 158. **Возврат самовольно захваченных водных объектов**

Самовольно захваченные водные объекты возвращаются по их принадлежности без возмещения затрат, произведенных за время незаконного пользования.

Возврат самовольно захваченных водных объектов производится по решению исполнительных комитетов местных Советов народных депутатов или органов по регулированию использования и охране вод.

Статья 159. **Применение мер общественного воздействия**

К лицам, виновным в несоблюдении правил по рациональному использованию и охране вод или нарушении охраняемых законом прав других водопользователей, могут применяться в установленном порядке меры общественного воздействия.

Статья 160. **Возмещение убытков, причиненных нарушением водного законодательства**

Предприятия, организации, учреждения и граждане обязаны возместить убытки, причиненные нарушением водного законодательства, в размерах и порядке, устанавливаемых законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

---

[1] Часть вторая статьи 157 — с изменениями, внесенными Указом от 30 мая 1980 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1980 г., № 24).

Статья 161. **Материальная ответственность должностных лиц и других работников, по вине которых причинены убытки**

Должностные лица и другие работники, по вине которых предприятия, организации и учреждения понесли расходы, связанные с возмещением убытков, причиненных нарушением водного законодательства, несут материальную ответственность в установленном порядке.

Раздел шестой
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРЫ

Статья 162. **Международные договоры**

Если международным договором СССР установлены иные правила, чем те, которые содержатся в советском водном законодательстве, то применяются правила международного договора.

Такой же порядок применяется в отношении водного законодательства Казахской ССР, если в международном договоре Казахской ССР установлены иные правила, чем предусмотренные водным законодательством Казахской ССР.

О ПОРЯДКЕ ВВЕДЕНИЯ В ДЕЙСТВИЕ ВОДНОГО КОДЕКСА КАЗАХСКОЙ ССР[1]

УКАЗ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА КАЗАХСКОЙ ССР
от 9 марта 1973 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1973 г., № 11)

В соответствии с Законом Казахской ССР от 27 декабря 1972 года «Об утверждении Водного кодекса Казахской ССР» (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1973 год, № 1)[2] Президиум Верховного Совета Казахской ССР постановляет:

1. Впредь до приведения законодательства Казахской ССР в соответствие с Водным кодексом Казахской ССР действующие акты водного законодательства Казахской ССР применяются, поскольку они не противоречат Кодексу.

2. Водный кодекс Казахской ССР применяется к водным отношениям, возникшим после введения в действие Кодекса, то есть с 1 апреля 1973 года.

В водных правоотношениях, возникших до введения в действие Водного кодекса Казахской ССР, осуществление прав и обязанностей участников этих правоотношений с 1 апреля 1973 года регулируется в соответствии с Кодексом.

Особенности применения отдельных норм Кодекса при осуществлении прав и обязанностей, вытекающих из водных правоотношений, определяются статьями 3—5 настоящего Указа.

3. Содержащиеся в Водном кодексе Казахской ССР правила, установленные Основами водного законодательства Союза ССР и союзных республик, применяются со дня введения в действие Основ, то есть с 1 сентября 1971 года, в соответствии с Указом Президиума Верховного

---

[1] Статья 6 не приводится, как не содержащая норм, подлежащих включению в Свод законов Казахской ССР.

[2] См. стр. 199.

Совета СССР от 12 августа 1971 года «О порядке введения в действие Основ водного законодательства Союза ССР и союзных республик» (Ведомости Верховного Совета СССР, 1971 г., № 33, ст. 333).

4. Ходатайства о предоставлении в обособленное пользование водных объектов (полностью или частично), по которым не приняты решения компетентных органов к моменту введения в действие Водного кодекса Казахской ССР, разрешаются органами, указанными в статье 34 Кодекса, в порядке и с соблюдением условий, предусмотренных Кодексом.

Решения о предоставлении в обособленное пользование водных объектов, принятые до 1 апреля 1973 года соответствующими органами в пределах их компетенции, но не исполненные к моменту введения в действие Водного Кодекса Казахской ССР, подлежат исполнению в соответствии с требованиями Кодекса.

5. В случаях, когда водные объекты были предоставлены в пользование до 1 апреля 1973 года органами, компетенция которых по предоставлению водных объектов изменяется в связи с введением в действие Водного кодекса Казахской ССР, прекращение права пользования водными объектами после указанного срока производится согласно статьям 51—55 и 103 Кодекса органами, имеющими право предоставления и изъятия этих объектов в соответствии с Кодексом.

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ПОЛОЖЕНИЯ О МИНИСТЕРСТВЕ МЕЛИОРАЦИИ И ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСКОЙ ССР

ПОСТАНОВЛЕНИЕ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР
от 10 декабря 1971 г. № 684

(СП Казахской ССР, 1972 г., № 1, ст. 1)

Совет Министров Казахской ССР постановляет:

Утвердить прилагаемое Положение о Министерстве мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

УТВЕРЖДЕНО
постановлением Совета Министров Казахской ССР
от 10 декабря 1971 г. № 684

ПОЛОЖЕНИЕ О МИНИСТЕРСТВЕ МЕЛИОРАЦИИ И ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСКОЙ ССР

1. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР является союзно-республиканским министерством и в своей деятельности подчиняется Совету Министров Казахской ССР и Министерству мелиорации и водного хозяйства СССР [1].

Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР осуществляет руководство мелиорацией земель в республике, эксплуатацией государственной межхозяйственной оросительной, осушительной и

[1] Абзац первый пункта 1 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 14 мая 1982 г. № 219 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 13, ст. 55).

обводнительной сети и государственных мелиоративных сооружений, а также регулирует пользование водами и организует охрану вод от загрязнения, засорения и истощения.

Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР несет ответственность за состояние и дальнейшее развитие мелиорации земель в республике, научно-технический прогресс в этой области, технический уровень мелиоративного строительства и эксплуатации мелиоративных систем и сооружений, за качество выполняемых работ, рациональную организацию использования вод в народном хозяйстве и за охрану их от загрязнения, засорения и истощения.

2. Главными задачами Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР являются:

обеспечение всемерного развития мелиорации земель и совершенствования эксплуатации государственных межхозяйственных мелиоративных систем, высоких темпов и качества выполняемых работ и роста производительности труда на основе научно-технического прогресса в целях создания в республике наилучших условий для получения, независимо от влияния погоды, высоких урожаев зерна и другой сельскохозяйственной продукции;

выполнение заданий государственного плана и обеспечение строгого соблюдения государственной дисциплины;

обеспечение при минимальных затратах общественного труда выполнения мелиоративных и других работ, повышение их эффективности, улучшение использования основных фондов, трудовых, материальных и финансовых ресурсов;

регулирование использования и охраны вод на территории республики (за исключением водных объектов, регулирование пользования которыми осуществляется органами Союза ССР);

осуществление в установленном порядке государственного контроля за использованием и охраной вод;

разработка и координация мероприятий, обеспечивающих надлежащее техническое состояние и благоустройство водохранилищ;

обеспечение рационального использования водных ресурсов республики и совершенствования охраны их от загрязнения, засорения и истощения;

проведение единой технической политики в отрасли, внедрение новейших достижений науки и техники, передового опыта и обеспечение высоких технико-экономических показателей мелиоративных и других работ;

рациональное использование капитальных вложений и повышение их эффективности, снижение стоимости и сокращение сроков строительства, своевременный ввод в действие производственных мощностей и основных фондов, а также освоение в короткие сроки производственных мощностей;

внедрение научной организации труда и управления в системе Министерства, обеспечение подведомственных предприятий, учреждений и организаций квалифицированными кадрами, создание условий для наилучшего использования знаний и опыта работников, выдвижение на руководящую работу молодых, хорошо зарекомендовавших себя специалистов;

улучшение жилищных и культурно-бытовых условий рабочих и служащих предприятий, учреждений и организаций системы Министерства, создание безопасных условий их труда.

3. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР осуществляет руководство подведомственными предприятиями, учреж-

дениями и организациями непосредственно или через создаваемые в установленном порядке органы.

Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР и подведомственные ему главные управления и управления мелиорации и водного хозяйства облисполкомов, тресты, комбинаты, заводы, проектные институты, техникумы и другие предприятия, учреждения и организации составляют систему Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

4. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР, являясь ведущим в области мелиорации земель и водного хозяйства, участвует в планировании мелиоративных и водохозяйственных работ в республике, выполняемых предприятиями, учреждениями и организациями других министерств, государственных комитетов и ведомств, и разрабатывает совместно с ними мероприятия по совершенствованию технического уровня производимых ими мелиоративных и водохозяйственных работ.

5. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР в своей деятельности руководствуется законами СССР и Казахской ССР, указами Президиума Верховного Совета СССР и Президиума Верховного Совета Казахской ССР, постановлениями и распоряжениями Совета Министров СССР и Совета Министров Казахской ССР, приказами и директивными указаниями Министерства мелиорации и водного хозяйства СССР, настоящим Положением и другими нормативными актами и обеспечивает правильное применение действующего законодательства на предприятиях, в учреждениях и организациях системы Министерства.

Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР обобщает практику применения законодательства по вопросам, относящимся к компетенции Министерства, разрабатывает предложения по его совершенствованию и вносит их в установленном порядке на рассмотрение Совета Министров Казахской ССР и Министерства мелиорации и водного хозяйства СССР.

6. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР в соответствии с возложенными на него задачами:

разрабатывает совместно с Министерством сельского хозяйства Казахской ССР и другими заинтересованными министерствами, государственными комитетами и ведомствами и представляет в Совет Министров Казахской ССР, Госплан Казахской ССР и Министерство мелиорации и водного хозяйства СССР предложения об основных направлениях развития мелиорации земель и водного хозяйства в республике, а также проекты годовых и перспективных планов мелиорации земель;

принимает участие в разработке Госпланом Казахской ССР проектов годовых и перспективных государственных планов экономического и социального развития Казахской ССР;

разрабатывает на основе предложений подведомственных предприятий, учреждений и организаций уточнения заданий перспективных и годовых планов развития мелиорации земель и водного хозяйства Казахской ССР и представляет их в Совет Министров Казахской ССР, Госплан Казахской ССР и Министерство мелиорации и водного хозяйства СССР;

обеспечивает выполнение установленных планов всеми предприятиями, учреждениями и организациями системы Министерства;

в случае необходимости изменяет в установленном порядке по подведомственным предприятиям, учреждениям и организациям задания по эксплуатации, производству, капитальному строительству и другим

показателям в пределах плановых заданий, установленных Министерству;

осуществляет проектные и строительные работы по орошению и осушению новых земель, обводнению пастбищ, расширению и реконструкции действующих оросительных, осушительных и обводнительных систем и сооружений, в установленном порядке объектов сельскохозяйственного водоснабжения, а также проектирование объектов для сельскохозяйственного освоения орошаемых земель; проводит в объемах, устанавливаемых государственным планом экономического и социального развития, противоэрозионные, противоселевые и берегоукрепительные работы и работы по коренному улучшению земель для нужд сельского хозяйства;

осуществляет эксплуатацию государственных межхозяйственных оросительных, осушительных и обводнительных систем, каналов и коллекторов;

оказывает сельскохозяйственным предприятиям и организациям техническую помощь в эксплуатации внутрихозяйственных оросительных, осушительных и обводнительных систем, каналов и коллекторов и осуществляет контроль за экономным и правильным расходованием воды;

проводит по договорам с колхозами и совхозами работы по ремонту и механизированной очистке внутрихозяйственной оросительной, осушительной и обводнительной сети и другие мелиоративные работы;

проводит паспортизацию оросительных, осушительных и обводнительных систем и сооружений, обеспечивает ведение мелиоративного кадастра, анализирует его данные и результат паспортизации и учитывает их при разработке и осуществлении мелиоративных и водохозяйственных мероприятий;

осуществляет комплексную механизацию, автоматизацию и телемеханизацию производственных процессов в гидромелиоративном строительстве и управлении ирригационных систем;

обеспечивает улучшение эксплуатации государственных оросительных систем, каналов и коллекторов, экономное и правильное использование воды, сокращение потерь ее на фильтрацию из каналов, оснащает эксплуатационные управления оросительных систем техникой и укрепляет их кадрами специалистов;

осуществляет контроль за эффективным использованием всех орошаемых, осушенных и обводненных земель независимо от ведомственной подчиненности хозяйств;

принимает участие в ежегодном учете наличия орошаемых земель, проводимом организациями системы Министерства сельского хозяйства СССР, и ежегодном учете использования этих земель, проводимом органами ЦСУ СССР, анализирует итоги учета и вносит в Совет Министров республики и Министерство мелиорации и водного хозяйства СССР предложения по улучшению использования мелиорируемых земель;

организует выполнение силами подведомственных предприятий, учреждений и организаций по договорам с колхозами и совхозами проектно-изыскательских и строительных работ по орошению, осушению и обводнению земель, а также другим мелиоративным мероприятиям, осуществляемым за счет средств хозяйств и кредитов банка;

разрабатывает в установленном порядке проекты перспективных и годовых планов развития водного хозяйства Казахской ССР, охраны и рационального использования вод, схемы комплексного использования и охраны вод и проекты водохозяйственных балансов, имеющих внутриреспубликанское значение; утверждает правила эксплуатации водохра-

нилищ, каскадов, систем водохранилищ, а также организует и координирует мероприятия, обеспечивающие их надлежащее техническое состояние и благоустройство; обеспечивает разработку схем охраны вод малых рек и представление их на утверждение в Совет Министров Казахской ССР;

осуществляет в установленном порядке государственный контроль за использованием и охраной вод [1];

осуществляет контроль за правильным применением правил и норм проектирования и строительства мелиоративных объектов, утверждаемых Министерством мелиорации и водного хозяйства СССР и согласованных с Госстроем СССР;

выдает заключения, имеющие обязательную силу, по проектам строительства новых и реконструкции действующих предприятий, связанных с использованием водных ресурсов, их охраной и борьбой с вредным воздействием вод;

обеспечивает развитие баз строительной индустрии и организует производство строительных материалов для мелиоративного строительства, осуществляет мероприятия по индустриализации строительства и совершенствованию технологии и организации мелиоративных работ;

разрабатывает схемы развития и размещения строительных предприятий и организаций системы Министерства с учетом предложений заинтересованных министерств, государственных комитетов и ведомств Казахской ССР, осуществляющих строительство в районах деятельности Министерства;

организует перевозку строительных материалов, изделий и конструкций технологическим и другим специализированным транспортом;

утверждает разрабатываемые с учетом предложений заинтересованных министерств, государственных комитетов и ведомств годовые планы проектно-изыскательских работ проектных организаций системы Министерства;

осуществляет капитальное строительство в системе Министерства, обеспечивает эффективное использование капитальных вложений, рациональное размещение объектов нового строительства, первоочередное направление капитальных вложений на пусковые стройки и сокращение незавершенного строительства;

разрабатывает и утверждает в установленном порядке титульные списки строек, а также титульные списки проектно-изыскательских работ для строительства будущих лет в соответствии с установленными для Министерства лимитами;

обеспечивает своевременную разработку, утверждение и выдачу стройкам необходимой проектно-сметной документации;

осуществляет контроль за качеством проектной и сметной документации и соблюдением утвержденной сметной стоимости строительства, а также технический надзор за качеством строительно-монтажных работ и оборудования, поставляемого для строящихся объектов, и организует в установленном порядке авторский надзор за строительством;

организует научно-исследовательские работы в области водохозяйственного строительства, орошения, осушения, обводнения, охраны и комплексного использования водных ресурсов;

руководит развитием изобретательства и рационализации в области орошаемого земледелия, водного хозяйства и гидромелиоративного строительства;

---

[1] Абзацы семнадцатый и восемнадцатый пункта 6 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 14 мая 1982 г. № 219 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 13, ст. 55).

утверждает в установленном порядке проектно-сметную документацию на строительство водохозяйственных объектов и на комплексное строительство объектов по орошению, осушению и обводнению земель;

распределяет водные ресурсы источников межобластного значения; рассматривает споры между водопользователями разных областей в случае, если паритетная комиссия не пришла к согласованному решению [1];

организует единую систему учета водных ресурсов совместно с Казахским республиканским управлением по гидрометеорологии и контролю природной среды и Министерством геологии Казахской ССР;

организует совместно с ЦСУ Казахской ССР единую систему учета водопотребления и водоотведения и обеспечивает контроль за правильностью учета;

организует и обеспечивает составление генеральной, региональных и бассейновых схем использования и охраны водных ресурсов;

обеспечивает составление краткосрочных и перспективных водохозяйственных балансов для речных бассейнов, экономических и промышленных районов и областей;

выдает разрешения предприятиям, учреждениям и организациям других министерств, государственных комитетов и ведомств на использование и изменение режима использования водных ресурсов, на сброс сточных вод в водоемы или другие места, а также на увеличение количества и изменение качества сточных вод;

разрабатывает предложения по составлению годовых и перспективных планов строительства межотраслевых водохозяйственных объектов и осуществляет функции заказчика по ним;

разрабатывает мероприятия по мобилизации внутренних резервов в строительстве, промышленности и эксплуатации и осуществляет контроль за их выполнением;

обеспечивает своевременный ввод в действие производственных мощностей и основных фондов;

назначает в пределах своей компетенции государственные комиссии для приемки в эксплуатацию законченных строительством предприятий, зданий, гидротехнических и иных водохозяйственных сооружений и устройств, утверждает акты о приемке их и принимает решения о закрытии сводных сметно-финансовых расчетов;

обеспечивает разработку и утверждение в установленном порядке заданий на проектирование;

определяет потребность предприятий, учреждений и организаций системы Министерства в материальных ресурсах, распоряжается ими и несет ответственность за материально-техническое снабжение этих предприятий, учреждений и организаций;

осуществляет контроль за реализацией фондов топлива, машин, оборудования, строительных материалов и других материальных ресурсов, а также за своевременным заключением подведомственными предприятиями, учреждениями и организациями договоров на поставку продукции и выполнением договорных обязательств;

---

[1] Абзац тридцать третий пункта 6 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 19 мая 1978 г. № 198 (СП Казахской ССР, 1978 г., № 12, ст. 45).

См. статью 122 Водного кодекса Казахской ССР (стр. 200), подпункт «б» пункта 2 постановления ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 3 мая 1973 г. № 240 (стр. 16).

обеспечивает правильное хранение и использование подведомственными предприятиями, учреждениями и организациями материальных ресурсов и принимает меры к реализации излишних и неиспользуемых материалов, оборудования, машин и других ценностей;

проводит мероприятия по укреплению хозяйственного расчета, повышению рентабельности и максимальному увеличению накоплений предприятий и организаций системы Министерства, эффективному использованию основных фондов, оборотных средств и банковских кредитов;

финансирует в установленном порядке подведомственные предприятия, учреждения и организации, руководит их финансовой деятельностью и осуществляет контроль за использованием финансовых ресурсов;

обеспечивает выполнение подведомственными предприятиями, учреждениями и организациями финансовых планов, сохранность собственных оборотных средств, своевременные расчеты с рабочими и служащими, бюджетом, поставщиками, подрядчиками, банками, а также перечисление предприятиями, учреждениями и организациями собственных средств, предназначенных на финансирование капитального строительства и капитального ремонта и на другие предусмотренные законодательством Казахской ССР цели;

образует в установленном порядке фонды для премирования за создание, внедрение и освоение новой техники и другие централизованные фонды, а также резерв для оказания финансовой помощи подведомственным предприятиям, учреждениям и организациям и открывает на них соответствующие счета;

совместно с учреждениями банков организует внедрение наиболее экономичных и прогрессивных форм расчетов, участвует в организации и проведении зачетов взаимной задолженности подведомственных предприятий, учреждений и организаций;

организует контрольно-ревизионную работу в системе Министерства и в соответствии с действующим законодательством о ведомственном контроле обеспечивает регулярное проведение ревизий, всесторонний и полный анализ состояния экономики, проверку сохранности государственных средств и соблюдение режима экономии, контроль за правильным ведением и достоверностью учета и отчетности, а также мероприятиями по охране государственного имущества и возмещению причиненного материального ущерба;

организует социалистическое соревнование совместно с Казахским республиканским комитетом профсоюза рабочих и служащих сельского хозяйства и заготовок, утверждает условия республиканских соревнований в системе Министерства, учреждает в установленном порядке переходящие Красные знамена с денежными премиями, подводит итоги социалистических соревнований и присуждает коллективам-победителям переходящие Красные знамена и денежные премии;

в установленном порядке проводит мероприятия по повышению квалификации специалистов с высшим и средним образованием;

разрабатывает по согласованию с Государственным комитетом Казахской ССР по профессионально-техническому образованию проекты планов подготовки рабочих в профессионально-технических училищах для организаций системы Министерства;

созывает в установленном порядке конференции и совещания по вопросам проектирования, строительства и эксплуатации водохозяйственных систем и сооружений, а также охраны и комплексного использования водных ресурсов;

осуществляет контроль за соблюдением в подведомственных организациях трудового законодательства, правил по технике безопасности и

производственной санитарии, за проведением мероприятий по улучшению жилищных и культурно-бытовых условий работников подведомственных организаций;

организует в центральном аппарате и в подчиненных ему предприятиях, учреждениях и организациях ведение делопроизводства и архивного дела с применением современных механизмов, обеспечивающих совершенствование управленческого труда;

разрабатывает и издает правила, инструкции по вопросам рационального ведения делопроизводства и работы архивов, примерные номенклатуры дел, ведомственные перечни документальных материалов и другие нормативные материалы, систематически контролирует состояние делопроизводства и архивов в подведомственных предприятиях, учреждениях и организациях.

Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР наряду с правами, указанными в настоящем Положении, имеет также другие права, предоставленные Министерству (Министру) мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР действующим законодательством.

7. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР возглавляет Министр, назначаемый в соответствии с Конституцией Казахской ССР Верховным Советом Казахской ССР, а в период между сессиями — Президиумом Верховного Совета Казахской ССР, с последующим внесением на утверждение Верховного Совета Казахской ССР.

Министр мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР имеет заместителей, назначаемых Советом Министров Казахской ССР. Распределение обязанностей между заместителями Министра производится Министром мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

8. Министр мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР несет персональную ответственность за выполнение возложенных на Министерство задач и обязанностей, устанавливает степень ответственности заместителей Министра, начальников главных управлений, управлений и отделов Министерства за деятельность предприятий, учреждений и организаций системы Министерства.

9. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР в пределах своей компетенции на основе и во исполнение законов СССР и Казахской ССР, иных решений Верховного Совета СССР и его Президиума, Верховного Совета Казахской ССР и его Президиума, постановлений и распоряжений Совета Министров СССР и Совета Министров Казахской ССР, приказов, инструкций и указаний Министерства мелиорации и водного хозяйства СССР издает приказы и инструкции и дает указания, организует и проверяет их исполнение.

Приказы и инструкции Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР по вопросам использования и охраны вод, изданные в пределах компетенции Министерства, обязательны для всех предприятий, учреждений и организаций, независимо от их ведомственной принадлежности.

Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР в необходимых случаях издает с другими министерствами и ведомствами Казахской ССР совместные приказы и инструкции [1].

10. В Министерстве мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР образуется коллегия в составе Министра (председатель) и заместителей Министра по должности, а также других руководящих работников Министерства.

---

[1] Пункт 9 — с изменениями, внесенными постановлением Совета Министров Казахской ССР от 14 мая 1982 г. № 219 (СП Казахской ССР, 1982 г., № 13, ст. 55).

Члены коллегии Министерства утверждаются Советом Министров Казахской ССР.

Коллегия Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР на своих регулярно проводимых заседаниях рассматривает основные вопросы развития мелиорации земель в республике, водохозяйственного строительства, использования и охраны водных ресурсов во всех отраслях народного хозяйства республики и другие вопросы деятельности Министерства, обсуждает вопросы практического руководства предприятиями, учреждениями и организациями, проверки исполнения, подбора и использования кадров, проекты важнейших приказов и инструкций, заслушивает доклады и отчеты главных управлений, управлений и отделов Министерства, предприятий, учреждений и организаций системы Министерства.

Решения коллегии проводятся в жизнь, как правило, приказами Министра мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР. В случае разногласий между Министром и коллегией Министр проводит в жизнь свое решение, докладывая о возникших разногласиях Совету Министров Казахской ССР, а члены коллегии, в свою очередь, могут сообщить свое мнение в Совет Министров Казахской ССР.

11. При Министерстве мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР на общественных началах создается научно-технический совет из числа ведущих специалистов системы Министерства, а также ученых и высококвалифицированных специалистов других организаций.

Состав научно-технического совета и положение о нем утверждаются Министром мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

12. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР образует арбитраж для рассмотрения хозяйственных споров между предприятиями, учреждениями и организациями системы Министерства. Арбитражу Министерства предоставляется право выдавать приказы на принудительное исполнение выносимых им решений. Положение об арбитраже утверждается Министром мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

13. Структура и численность работников центрального аппарата Министерства мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР по согласованию с Министерством мелиорации и водного хозяйства СССР утверждаются Советом Министров Казахской ССР.

Штатное расписание центрального аппарата Министерства в установленном порядке, а также положения о главных управлениях, управлениях и отделах Министерства утверждаются Министром мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР.

14. Министерство мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР имеет печать с изображением Государственного герба Казахской ССР и со своим наименованием на казахском и русском языках.

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ ПЕРЕЧЕНЬ АКТОВ, ПОМЕЩЕННЫХ В ТОМЕ

1962 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 21 апреля 1962 г. № 286 «Об усилении борьбы с нарушениями законов об индивидуальном жилищном строительстве» 118

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 12 мая 1962 г. «Об охране природы в Казахской ССР» 7

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 25 сентября 1962 г. № 711 «Об упорядочении отвода и использования земель для нужд водного хозяйства, полосы отвода автомобильных дорог, береговой полосы внутренних водных путей и для служебных наделов» 120

1963 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 24 июня 1963 г. № 498 «Об утверждении Устава Казахского добровольного общества охраны природы» 29

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 31 июля 1963 г. № 600 «Об учреждении общественной инспекции по охране природы» 38

1967 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 14 сентября 1967 г. № 666 «О порядке учета запасов полезных ископаемых» 196

1968 год

Закон Казахской ССР от 20 декабря 1968 г. «О поселковом, сельском, аульном Совете народных депутатов Казахской ССР», часть первая статьи 5, пункт 5 статьи 12, статья 15, пункт 3 статьи 24 (отсылка) 29

1969 год

Положение о Министерстве промышленности строительных материалов Казахской ССР, утвержденное постановлением Совета Министров Казахской ССР от 23 июня 1969 г. № 399, абзацы пятьдесят третий, шестьдесят второй и шестьдесят третий пункта 6 (отсылка) 183, 253

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 17 июля 1969 г. № 441 «Об утверждении Положения о Министерстве геологии Казахской ССР» . 187

1970 год

Положение о Министерстве цветной металлургии Казахской ССР, утвержденное постановлением Совета Министров Казахской ССР от 26 января 1970 г. № 52, абзац четвертый пункта 2, абзацы четырнадцатый — шестнадцатый, восемнадцатый — двадцатый пункта 5 (отсылка) 182, 252

Закон Казахской ССР от 23 декабря 1970 г. «О здравоохранении», пункт 3 статьи 7, статьи 30, 33 (отсылка) 28, 250

1971 год

Закон Казахской ССР от 21 июля 1971 г. «О районном Совете народных депутатов Казахской ССР», статья 16, пункт 5 статьи 25 (отсылка) . . . 28

Закон Казахской ССР от 21 июля 1971 г. «О городском, районном в городе Совете народных депутатов Казахской ССР», часть первая статьи 5, пункты 3, 5 статьи 13, часть первая статьи 16, пункты 10, 11, 12 статьи 16, пункт 5 статья 23, пункт 4 статьи 26, пункты 3, 6, 10 статьи 31, пункты 3, 8 статьи 33, статья 76 (отсылка) 28

Закон Казахской ССР от 21 июля 1971 г. «Об утверждении Земельного кодекса Казахской ССР» 43

Земельный кодекс Казахской ССР 44

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 30 августа 1971 г. № 498 «О мерах по дальнейшему улучшению планирования и организации геологоразведочных работ, а также по упорядочению учета разведанных запасов полезных ископаемых» 193

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 19 ноября 1971 г. «О порядке введения в действие Земельного кодекса Казахской ССР» . . 99

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 10 декабря 1971 г. № 684 «Об утверждении Положения о Министерстве мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР» 237

1972 год

Постановление ЦК КП Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 30 мая 1972 г. № 309 «Об улучшении работы Казахского общества охраны природы» 37

Закон Казахской ССР от 27 декабря 1972 г. «Об утверждении Водного кодекса Казахской ССР» 199

Водный кодекс Казахской ССР 200

1973 год

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 9 марта 1973 г. «О порядке введения в действие Водного кодекса Казахской ССР» 236

Постановление ЦК КП Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 3 мая 1973 г. № 240 «Об усилении охраны природы и улучшении использования природных ресурсов» 16

1975 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 24 января 1975 г. № 36 «О возмещении убытков землепользователям и потерь сельскохозяйственного производства при отводе земель для государственных или общественных нужд» 100

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 7 апреля 1975 г. № 188 «О выдаче землепользователям государственных актов на право пользования землей» 117

1976 год

Закон Казахской ССР от 4 августа 1976 г. «Об утверждении Кодекса Казахской ССР о недрах» 129

Кодекс Казахской ССР о недрах 100
130

К статьям: часть первая статьи 24, статья 27, пункты третий и пятый части третьей статьи 29, часть первая статьи 31 (отсылка) 100

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 28 октября 1976 г. «О порядке введения в действие Кодекса Казахской ССР о недрах» . . 159

1977 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 18 июля 1977 г. № 346 «О реализации постановления Совета Министров СССР от 10 июня 1977 года № 501 «О порядке ведения государственного земельного кадастра» . . 113

1978 год

Лесной кодекс Казахской ССР, утвержденный Законом Казахской ССР от 11 августа 1978 г., часть вторая статьи 4, абзац шестой части первой статьи 19, статья 21, часть первая статьи 44, статьи 45, 46, 50 и 51, статья 56, статья 94, часть первая статьи 95, абзацы четвертый и седьмой статьи 119 (отсылка) 120

1979 год

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 9 января 1979 г. № 7 «О реализации постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 4 декабря 1978 года № 985 «О подсобных сельских хозяйствах предприятий, организаций и учреждений», абзац третий пункта 3 (отсылка) 118, 251

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 9 января 1979 г. № 10 «О реализации постановления Центрального Комитета КПСС и Совета Министров СССР от 1 декабря 1978 года № 984 «О дополнительных мерах по усилению охраны природы и улучшению использования природных ресурсов» 22

Закон Казахской ССР от 14 декабря 1979 г. «О Совете Министров Казахской ССР», абзацы первый и шестой статьи 2, пункт 6 статьи 7 (отсылка) . . 28

1980 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239 «Об утверждении инструкций о порядке пользования общераспространенными полезными ископаемыми и недрами земельных участков для хозяйственных и бытовых нужд на территории Казахской ССР» 160

Закон Казахской ССР от 13 ноября 1980 г. «Об областном Совете народных депутатов Казахской ССР», часть первая статьи 6, статья 18, пункты 6 и 7 статьи 26, пункт 5 статьи 30 (отсылка) 28

1981 год

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 16 февраля 1981 г. № 70 «О реализации постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 8 января 1981 года № 27 «О дополнительных мерах по увеличению производства сельскохозяйственной продукции в личных подсобных хозяйствах граждан», пункты 10, 11 (отсылка) . . 118, 251

1983 год

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 4 февраля 1983 г. № 52 «Об образовании Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов» 26

АКТЫ (ИЗВЛЕЧЕНИЯ ИЗ АКТОВ), К КОТОРЫМ ДАНЫ ОТСЫЛКИ В ТОМЕ[1]

[1] См. стр. 28, 118, 182, 183.

О ЗДРАВООХРАНЕНИИ

ЗАКОН КАЗАХСКОЙ ССР
от 23 декабря 1970 г.

(Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1970 г., № 52, приложение)

(Извлечение)

Статья 7. **Основы организации здравоохранения в Казахской ССР**

Охрана здоровья населения в Казахской ССР обеспечивается системой социально-экономических и медико-санитарных мер и осуществляется путем:

3) проведения мероприятий по оздоровлению окружающей среды, обеспечению санитарной охраны водоемов, почвы и атмосферного воздуха [1].

Статья 30. **Обеспечение мер по очистке и обезвреживанию промышленных и коммунально-бытовых выбросов, отходов и отбросов**

Руководители предприятий и учреждений, проектных, строительных и других организаций, правления колхозов обязаны при проектировании, строительстве, реконструкции и эксплуатации предприятий и коммунально-бытовых объектов предусматривать и осуществлять меры по предупреждению загрязнения атмосферного воздуха, водоемов, подземных вод и почвы и несут за невыполнение этих обязанностей ответственность, установленную законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Статья 33. **Санитарные требования к хозяйственно-питьевому водоснабжению**

Качество воды, используемой для хозяйственно-питьевого потребления, должно соответствовать требованиям государственного стандарта, утверждаемого в установленном порядке по представлению Министерства здравоохранения СССР.

---

[1] Пункт 3 статьи 7 — с изменениями, внесенными Указом от 19 октября 1979 г. (Ведомости Верховного Совета Казахской ССР, 1979 г., № 44).

Для водопроводов хозяйственно-питьевого назначения и их источников устанавливаются зоны санитарной охраны со специальным режимом, обеспечивающим надлежащее качество воды.

Порядок определения зон санитарной охраны водопроводов и источников их питания устанавливается законодательством Союза ССР, а санитарный режим этих зон — законодательством Союза ССР и Казахской ССР.

Предприятия, организации и учреждения, в ведении которых находятся водопроводы хозяйственно-питьевого назначения и их источники, обязаны обеспечить соблюдение санитарного режима в зонах санитарной охраны.

О РЕАЛИЗАЦИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЦК КПСС И СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР ОТ 4 ДЕКАБРЯ 1978 ГОДА № 985 «О ПОДСОБНЫХ СЕЛЬСКИХ ХОЗЯЙСТВАХ ПРЕДПРИЯТИЙ, ОРГАНИЗАЦИЙ И УЧРЕЖДЕНИЙ»

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 9 января 1979 г. № 7

(СП Казахской ССР, 1979 г., № 4, ст. 8)

(Извлечение)

3. *(Абзац третий)* Облисполкомам обеспечивать предоставление в установленном порядке подсобным сельским хозяйствам предприятий, организаций и учреждений земельных участков из земель государственного земельного запаса, государственного лесного фонда, промышленных, транспортных и других несельскохозяйственных предприятий и организаций, а также неиспользуемых земель колхозов, совхозов и других сельскохозяйственных предприятий и, в порядке исключения,— земель, неэффективно используемых экономически слабыми колхозами и совхозами [1].

О РЕАЛИЗАЦИИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЦК КПСС И СОВЕТА МИНИСТРОВ СССР ОТ 8 ЯНВАРЯ 1981 года № 27 «О ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ МЕРАХ ПО УВЕЛИЧЕНИЮ ПРОИЗВОДСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В ЛИЧНЫХ ПОДСОБНЫХ ХОЗЯЙСТВАХ ГРАЖДАН»

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ КАЗАХСТАНА И СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 16 февраля 1981 г. № 70

(СП Казахской ССР, 1981 г., № 5, ст. 10)

(Извлечение)

10. Исполкомам местных Советов народных депутатов рассматривать просьбы предприятий, организаций и учреждений об отводе земельных участков для коллективного садоводства и огородничества и принимать меры к удовлетворению этих просьб.

---

[1] Абзац третий пункта 3 — с изменениями, внесенными постановлением ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 11 марта 1980 г. № 109.

В дополнение к пункту 3 постановления ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 28 ноября 1977 г. № 532 облисполкомам обеспечивать предоставление в установленном порядке предприятиям, организациям и учреждениям для коллективного садоводства и огородничества земельных участков из земель государственного лесного фонда, не покрытых лесом или занятых малоценными лесными насаждениями, в зеленых и пригородных зонах городов и других населенных пунктов с учетом перспективного расширения территории населенных пунктов и, в виде исключения, неиспользуемых чересполосных, мелкоконтурных участков и малопродуктивных угодий колхозов, совхозов и других сельскохозяйственных предприятий.

11. Исполкомам местных Советов народных депутатов:

обеспечить предоставление во временное пользование предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам земельных участков из неиспользуемых земель промышленных, транспортных и иных несельскохозяйственных предприятий и организаций, а также из неиспользуемых земель в черте городов и других населенных пунктов для возделывания на этих участках картофеля и овощных культур. Предоставление таких участков предприятиям, организациям, учреждениям и гражданам производить в установленном порядке на срок, в течение которого эти участки не будут использоваться по прямому назначению;

размеры земельных участков, предоставляемых гражданам для указанных целей, в соответствии с Земельным кодексом Казахской ССР устанавливать на семью до 0,15 га на неорошаемых землях и до 0,08 га на орошаемых землях.

ПОЛОЖЕНИЕ О МИНИСТЕРСТВЕ ЦВЕТНОЙ МЕТАЛЛУРГИИ КАЗАХСКОЙ ССР

УТВЕРЖДЕНО ПОСТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 26 января 1970 г. № 52

(СП Казахской ССР, 1970 г., № 2, ст. 13)

(Извлечение)

2. Главными задачами Министерства цветной металлургии Казахской ССР являются:

(абзац четвертый) обеспечение при минимальных затратах общественного труда экономически целесообразного использования минерально-сырьевых ресурсов с соблюдением требований охраны недр и охраны земной поверхности от вредного влияния горных работ и производства высококачественной продукции, повышение эффективности производства, улучшение использования основных фондов, трудовых, материальных и финансовых ресурсов.

5. Министерство цветной металлургии Казахской ССР в соответствии с возложенными на него задачами:

(абзац четырнадцатый) осуществляет мероприятия по охране недр и предотвращению потерь полезных ископаемых при разработке месторождений, обеспечивает полноту выемки полезных ископаемых при разработке месторождений цветных, редких и драгоценных металлов;

разрабатывает кондиции для подсчета разведанных запасов минерального сырья, осуществляет учет состояния и движения запасов и фактических потерь полезных ископаемых в недрах, а также производит

в установленном порядке списание балансовых запасов полезных ископаемых;

разрабатывает нормативы вскрытых, подготовленных и готовых к выемке запасов для различных месторождений и отдельных металлов;

(абзац восемнадцатый) организует геологическую и маркшейдерскую службу на подведомственных предприятиях;

участвует в планировании выполняемых Министерством геологии Казахской ССР геологоразведочных работ на цветные, редкие и драгоценные металлы; совместно с Министерством геологии Казахской ССР рассматривает результаты предварительной разведки месторождений, принимает в установленном порядке детально разведанные месторождения с целью проектирования и строительства на их базе новых предприятий, обеспечивает проведение мероприятий по развитию сырьевой базы на действующих горнодобывающих предприятиях цветной металлургии;

обеспечивает создание безопасных условий труда на предприятиях Министерства, строгое соблюдение правил техники безопасности и промышленной санитарии, осуществляет мероприятия по совершенствованию существующих и созданию новых способов и средств безопасной разработки месторождений цветных, редких и драгоценных металлов, безопасного обогащения руд и производства металлов, по профилактике профессиональных заболеваний и борьбе с ними;

руководит горноспасательной и газоспасательной службами на подведомственных предприятиях, утверждает в установленном порядке дислокацию и планы взаимодействия военизированных горноспасательных частей и газоспасательных подразделений, определяет порядок деятельности их частей и подразделений.

ПОЛОЖЕНИЕ О МИНИСТЕРСТВЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ КАЗАХСКОЙ ССР

УТВЕРЖДЕНО ПОСТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТА МИНИСТРОВ КАЗАХСКОЙ ССР от 23 июня 1969 г. № 399

(СП Казахской ССР, 1969 г., № 13, ст. 68)

(Извлечение)

6. Министерство промышленности строительных материалов Казахской ССР в соответствии с возложенными на него задачами осуществляет следующие функции:

(абзац пятьдесят третий) осуществляет мероприятия по внедрению способов и средств безопасной разработки месторождений нерудных и неметаллорудных полезных ископаемых, по профилактике и борьбе с профессиональными заболеваниями;

(абзац шестьдесят второй) участвует в планировании геологоразведочных работ по развитию сырьевой базы промышленности строительных материалов, выполняемых Министерством геологии Казахской ССР; совместно с Министерством геологии Казахской ССР и другими геологоразведочными организациями рассматривает результаты предварительной разведки месторождений сырья для производства строительных материалов и определяет целесообразность детальной разведки этих месторождений; принимает детально разведанные месторождения ука-

занного сырья с целью проектирования и строительства на их базе новых предприятий; организует работы по ревизии, доразведке и переоценке разрабатываемых месторождений полезных ископаемых;

организует в системе Министерства геологическую и маркшейдерскую службы, обеспечивает правильное развитие горных работ на горнодобывающих предприятиях, полноту выемки полезных ископаемых, осуществляет учет состояния и движения запасов и фактических потерь минерального сырья при разработке месторождений.

СОДЕРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ III. ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО ОБ ОХРАНЕ ПРИРОДЫ И РАЦИОНАЛЬНОМ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

ГЛАВА 1. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 12 мая 1962 г. «Об охране природы в Казахской ССР» 7

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 3 мая 1973 г. № 240 «Об усилении охраны природы и улучшении использования природных ресурсов» 16

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 9 января 1979 г. № 10 «О реализации постановления Центрального Комитета КПСС и Совета Министров СССР от 1 декабря 1978 года № 984 «О дополнительных мерах по усилению охраны природы и улучшению использования природных ресурсов» 22

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 4 февраля 1983 г. № 52 «Об образовании Комиссии Президиума Совета Министров Казахской ССР по охране окружающей среды и рациональному использованию природных ресурсов» 26

Закон Казахской ССР от 23 декабря 1970 г. «О здравоохранении», пункт 3 статьи 7, статьи 30, 33 (отсылка) 28

Закон Казахской ССР от 14 декабря 1979 г. «О Совете Министров Казахской ССР», абзацы первый и шестой статьи 2, пункт 6 статьи 7 (отсылка) . . 28

Закон Казахской ССР от 13 ноября 1980 г. «Об областном Совете народных депутатов Казахской ССР», часть первая статьи 6, статья 18, пункты 6 и 7 статьи 26, пункт 5 статьи 30 (отсылка) 28

Закон Казахской ССР от 21 июля 1971 г. «О районном Совете народных депутатов Казахской ССР», статья 16, пункт 5 статьи 25 (отсылка) 28

Закон Казахской ССР от 21 июля 1971 г. «О городском, районном в городе Совете народных депутатов Казахской ССР», часть первая статьи 5, пункты 3, 5 статьи 13, часть первая статьи 16, пункты 10, 11, 12 статьи 16, пункт 5 статьи 23, пункт 4 статьи 26, пункты 3, 6, 10 статьи 31, пункты 3, 8 статьи 33, статья 76 (отсылка) 28

Закон Казахской ССР от 20 декабря 1968 г. «О поселковом, сельском, аульном Совете народных депутатов Казахской ССР», часть первая статьи 5, пункт 5 статьи 12, статья 15, пункт 3 статьи 24 (отсылка) 29

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 24 июня 1963 г. № 498 «Об утверждении Устава Казахского добровольного общества охраны природы» 29

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 30 мая 1972 г. № 309 «Об улучшении работы Казахского общества охраны природы» 37

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 31 июля 1963 г. № 600 «Об учреждении общественной инспекции по охране природы» 38

ГЛАВА 2. ЗЕМЕЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО

§ 1. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

Закон Казахской ССР от 21 июля 1971 г. «Об утверждении Земельного кодекса Казахской ССР» 43

Земельный кодекс Казахской ССР 44

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 19 ноября 1971 г. «О порядке введения в действие Земельного кодекса Казахской ССР» . . 99

Кодекс Казахской ССР о недрах, утвержденный Законом Казахской ССР от 4 августа 1976 г., часть первая статьи 24, статья 27, пункты третий и пятый части третьей статьи 29, часть первая статьи 31 (отсылка) 100

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 24 января 1975 г. № 36 «О возмещении убытков землепользователям и потерь сельскохозяйственного производства при отводе земель для государственных и общественных нужд» 100

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 18 июля 1977 г. № 346 «О реализации постановления Совета Министров СССР от 10 июня 1977 года № 501 «О порядке ведения государственного земельного кадастра» . . 113

§ 2. ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 7 апреля 1975 г. № 188 «О выдаче землепользователям государственных актов на право пользования землей» 117

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 9 января 1979 г. № 7 «О реализации постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 4 декабря 1978 года № 985 «О подсобных сельских хозяйствах предприятий, организаций и учреждений», абзац третий пункта 3 (отсылка) 118

Постановление ЦК Компартии Казахстана и Совета Министров Казахской ССР от 16 февраля 1981 г. № 70 «О реализации постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 8 января 1981 года № 27 «О дополнительных мерах по увеличению производства сельскохозяйственной продукции в личных подсобных хозяйствах граждан», пункты 10, 11 (отсылка) . . . 118

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 21 апреля 1962 г. № 286 «Об усилении борьбы с нарушениями законов об индивидуальном жилищном строительстве» 118

Лесной кодекс Казахской ССР, утвержденный Законом Казахской ССР от 11 августа 1978 г., часть вторая статьи 4, абзац шестой части первой статьи 19, статья 21, часть первая статьи 44, статьи 45, 46, 50 и 51, статья 56, статья 94, часть первая статьи 95, абзацы четвертый и седьмой статьи 119 (отсылка) 120

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 25 сентября 1962 г. № 711 «Об упорядочении отвода и использования земель для нужд водного хозяйства, полосы отвода автомобильных дорог, береговой полосы внутренних водных путей и для служебных наделов» 120

ГЛАВА 3. ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО О НЕДРАХ

§ 1. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

Закон Казахской ССР от 4 августа 1976 г. «Об утверждении Кодекса Казахской ССР о недрах» 129

Кодекс Казахской ССР о недрах 130

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 28 октября 1976 г. «О порядке введения в действие Кодекса Казахской ССР о недрах» . . 159

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 5 июня 1980 г. № 239 «Об утверждении Инструкции о порядке пользования общераспространенными полезными ископаемыми и недрами земельных участков для хозяйственных и бытовых нужд на территории Казахской ССР» 160

Положение о Министерстве цветной металлургии Казахской ССР, утвержденное постановлением Совета Министров Казахской ССР от 26 января 1970 г. № 52, абзац четвертый пункта 2, абзацы четырнадцатый — шестнадцатый, восемнадцатый — двадцатый пункта 5 (отсылка) 182

Положение о Министерстве промышленности строительных материалов Казахской ССР, утвержденное постановлением Совета Министров Казахской ССР от 23 июня 1969 г. № 399, абзацы пятьдесят третий, шестьдесят второй и шестьдесят третий пункта 6 (отсылка) 183

§ 2. ГЕОЛОГИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ НЕДР

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 17 июля 1969 г. № 441 «Об утверждении Положения о Министерстве геологии Казахской ССР» . 187

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 30 августа 1971 г. № 498 «О мерах по дальнейшему улучшению планирования и организации геологоразведочных работ, а также по упорядочению учета разведанных запасов полезных ископаемых» 193

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 14 сентября 1967 г. № 666 «О порядке учета запасов полезных ископаемых» 196

ГЛАВА 4. ВОДНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО

§ 1. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

Закон Казахской ССР от 27 декабря 1972 года «Об утверждении Водного кодекса Казахской ССР» 199

Водный кодекс Казахской ССР 200

Указ Президиума Верховного Совета Казахской ССР от 9 марта 1973 г. «О порядке введения в действие Водного кодекса Казахской ССР» 236

Постановление Совета Министров Казахской ССР от 10 декабря 1971 г. № 684 «Об утверждении Положения о Министерстве мелиорации и водного хозяйства Казахской ССР» 237

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ ПЕРЕЧЕНЬ АКТОВ, ПОМЕЩЕННЫХ В ТОМЕ . . 246

АКТЫ (ИЗВЛЕЧЕНИЯ ИЗ АКТОВ), К КОТОРЫМ ДАНЫ ОТСЫЛКИ В ТОМЕ 249

СВОД ЗАКОНОВ КАЗАХСКОЙ ССР

ТОМ 6

(на казахском и русском языках)

Сдано в набор 10.06.83. Подписано в печать 11.05.84. Формат 84×108 1/16. Бумага тип. № 1. Гарнитура литературная. Печать высокая. Усл. печ. л. 55,02. Усл. кр.-отт. 55,44. Уч.-изд. л. 36,74. Тираж 9000 экз. Заказ № 1150. Цена 12 руб. 00 коп.

Ордена Дружбы народов издательство «Казахстан» Государственного комитета Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, 480124, г. Алма-Ата, пр. Абая, 143.

Фабрика книги производственного объединения полиграфических предприятий «Кітап» Государственного комитета Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, 480124, г. Алма-Ата, пр. Гагарина, 93.